Atatürk Üniversitesi Yayınları No. 350
Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 66
Araştırma Serisi No. 55

ELÂZIĞ MASALLARI

(İNCELEME)

— Doktora Tezi —

Umay GÜNAY

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ — ERZURUM, 1975

Atatürk Üniversitesi Yayınları No. 350
Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 66
Araştırma Serisi No. 55

ELÂZIĞ MASALLARI

[İNCELEME]

— Doktora Tezi —

Umay GÜNAY

Atatürk Üniversitesi Basımevi — Erzurum, 1975

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ

GİRİŞ 1

I. Masal Tetkiklerinin Önemi 1

II. Dünyada Masal Derleme ve İncelemeleri 4

A. Eski Kaynaklarda Masal 4

B. İlmî Masal Tetkikleri 5

C. Önemli Masal Derlemeleri 8

III. Cumhuriyetten Önce ve Sonra Türk Masal Derleme ve Tetkikleri 13

BİRİNCİ BÖLÜM. MASALLARIN TETKİK VE TASNİFİNDE ORTAYA KONAN NAZARİYE VE USÛLLER 17

I. Masal Kaynakları İle İlgili Görüşler 17

II. Masalların Tasnif ve Tahlil Metodları 19

İKİNCİ BÖLÜM. ELÂZIĞ MASALLARININ TETKİK VE TAHLİLİ 43

I. Elâzığ'da Yapılan Masal Derlemeleri 43

II. Propp Metoduna göre Elâzığ Masallarının Tahlili 48

A. Elâzığ Masallarının Tasnifi 52

B. Fonksiyon Listesi 52

C. Masalların Özet ve Tahlili 57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM. ELÂZIĞ MASALLARININ ORTAK YAPI ÖZELLİKLERİ 204

I. Masalların İhtiva Ettikleri Hareket Sayısına Göre 204

II. Fonksiyonlarına Göre 205

III. Tablo 262
SONUÇ VE ÖZET 263

BİBLİYOGRAFYA 271
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM. METİNLER 277
1. Elma Kurdu 277
2. Hırsız Padişah 278
3. Keloğlan Sarımsaki Beyoğlu 279
4. Neydim Ne Oldum Ne Olacağım 281
5. Yarımca 282
6. Anakarıyla Tilki 285
7. Arsız Kız 287
8. Bana Benzer 289
9. Bir Kolu Gümüş Bir Kolu Altın Kadın 290
10. Çoban 292
11. Gelin-Kaynana 293
12. İki Kardeş 295
13. Müezzin 296
14. Tüylü 297
15. Ateşkâr Oğlan 300
16. Hint Padişahının Kızı 306
17. İğci Baba 309
18. İhtiyar Adamın Oğlu 312
19. Kız Padişah 315
20. Kurnaz Besleme 319
21. Terace Kızı 323
22 Ayı Kulağı 326
23. Bacı Bacı Can Bacı 335
24. Kül Eşek 338
25. Şah İsmail 341
26. Dul Kadının Oğlu 350
27. Fakir Adam 356
28. Kotan 358
29. Zülfü Mavi 361
30. Dallan Reyhanım Dallan 365
31. Keloğlan ile Dev 371
32. Keloğlan 373
33. Köse 377
34. Bızdık 379
35. Allahın Belâsı 380
36. Keloğlan 384

37. Yogud Paşa 388
38. Helvacı Güzeli 391
39. Nasihat 395
40. Ahmet Ağa 399
41. Bacılar 402
42. Balıkçıgil 405
43. Kara Dirhem Okkası 410
44. Öksüz Kız 416
45. Sıçan Çocuk 418
46. Tufıl 421
47. Üç Nar 425
48. Yaban Tezeği 431
49. Avcı Mehmet'in Oğlu 433
50. Balıkçı Güzeli 436
41. Cevheri Firoş 441
52. Hırsız 445
53. Kırk Gün Ölü Bekleyen Kız 447
54. İsfahan Padişahının Üç Oğlu 449
55. Arif Yusuf 454
56. Çulfacıoğlu Mehmet Onbaşı 460
57. Kara Köpek 464
58. Kara Üzüm 468
59. Şah Meran'ın Yüzüğü 470
60. Bir Allahım Bir 475
61. Gülükân 480
62. Rüya 491
63. Keloğlan 494
64. Hayırsız Kız 496
65. Elma Ağacı 501
66. Kıratlı 509
67. Mücevher Topu 512
68. Çini Maçin Padışahı 517
69. Gül Sinana Ne Yaptı Sinan Gülü İncitti 521
70. Dünya Güzeli 524
SÖZLÜK 531

ÖNSÖZ

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışma, Elâzığ il merkezinde 1970 yılı Nisan ve Temmuz aylarında yaptığımız derleme neticesinde toplanan masalların incelenmesiyle meydana geldi.

Dil araştırmaları için küçük derlemelere dayanan bazı çalışmalarla, öğrenci bitirme tezleri dışında Elâzığ masalları ilmî olarak derlenip incelenmemiştir. Yetmiş masal üzerinde hazırlanan bu araştırma giriş kısmıyla beraber beş bölümden ibaiettir.

Giriş bölümü üç konuyu ihtiva etmektedir. İlk olarak masal tetkikleiinin niçin önemli olduğunu ve ne gibi faydalar sağladığını açıklamaya çalıştık. Girişin Yeryüzünde Masal Derleme ve Tetkikleri başlığını taşıyan kısmında, eski kaynaklarda masal, ilmî masal tekikleri ve yeryüzünde yapılan önemli masal derlemeleri üzerinde kısaca durduk. Bu bölümde son olarak Türkiye'de Cumhuriyetten önce ve sonra yapılan masal derleme ve çalışmalarını topluca tanıtmaya gayret ettik.

Masalların tetkik ve tasnifinde ortaya konan nazariye ve usulleri ihtiva eden birinci bölüm iki kısımdan müteşekkildir. Burada öncelikle masal kaynakları ile ilgili önemli görüşleri tanıttıktan sonra masalların tasnif ve tahlil metodlarını izah etmeğe çalıştık. Dünyada kabul edilerek kullanılmakta olan masal tasnif ve tahlil metodlarını özetledikten sonra Türkiye'de ilk defa bu çalışmada tatbik ettiğimiz Propp metoduna oldukça geniş bir yer ayırdık.

V. Propp, 1928 yılında Leningrad'da yayınladığı "Morfogija Skazki isimli eserinde masalları yapı hususiyetleri yönünden tetkik etmiştir. Propp'un bu çalışmasının 1958 yılında İngilizceye tercüme edilerek yayınlanmasından ([1]) sonra bütün folklor nevilerinde yapı analizi teşebbüsleri başlamıştır. Propp'un eserinin yayınlanması ile görüşünün Avrupa ve Amerika'da tanınması arasında otuz yıl fark vardır. Bugün Propp metodu Avrupa ve Amerika'da folklorcular, dilciler, antropolog ve edebî tenkitçiler tarafından benimsenerek tatbik edilmektedir. Bu bakımdar Propp metodunun oldukça geç tanınması bir kayıp olarak telâkki edilmektedir.

V. Propp, masalları yapı hususiyetlerine göre tetkik ederek masallarda sabit ve değişken ursurların bulunduğunu tesbit etmiştir. Masalların sabit unsurları

şahısların icra ettikleri aksiyonlardır ki bunlara fonksiyon adı verilmiştir. Masal kahramanlarının aksiyonları birbirinin aynıdır. Buradan fonksiyonların bir masal kahramanından diğer bir masal kahramanına aktarıldığı neticesine varılmıştır. Masallarda masal şahısları ve çevre değişken unsurlardır. Propp, metodunu masalda aslî unsur olarak kabul ettiği fonksiyonlar üzerine kurarken bu aslî unsura, yardımcı olan dört grup element tesbit etmiştir. Bu dört grubu meyana getiren, olaylar arasında irtibatı sağlayan bağlayıcı unsurlar, hareketlerin maksat ve sebebleri, masal kahramanlarının ortaya çıkış şekilleri, masal kanramanlarının vasıflarıdır. Bu unsurlar fonksiyonlarla birleşince masal yapısı ile beraber masalın tarifi de sağlanmış olur. Değişken unsurlar masalın yapısını bozmaz masala zenginlik verirler.

Propp, bu çalışmayı Afanasev derlemesinde (2) 50-150 numaralar arasındaki 100 masal üzerinde hazırlamıştır. Anti Aarne sınıflandırmasında[3] peri masalı grubuna giren bu masallar için Propp 31 fonksiyon tesbit etmiştir. Peri masallarında bulunan fonksiyon sayısının sınırlı olduğunu ispatlamıştır. Bu 31 fonksiyonun her biri kendi içinde tâli sınıflara ayrılmaktadır.

Bu çalışmada yetmiş Elâzığ masalına tatbik ettiğimiz bu metoda uymayan herhangi bir durumla karşılaşmadık. Bizim tahlil ettiğimiz yetmiş masal da 31 fonksiyon ile sınırlıdır. Propp'un tesbit ettiğinden başka bir fonksiyona tahlil ettiğimiz metinlerde rastlamadık. Ancak fonksiyonların tâli sınıflarına bazı ilâveler yapmak gereğini duyduk. Yedi fonksiyona sekiz yeni tâli sınıf tesbit ederek bunlara yeni numaralar verdik.

İkinci bölümde, Elâzığ'da yapılan masal derlemeleri hakkında bilgi verdikten sonra kendimizin derlediği yetmiş masal metnini teker teker Propp metoduna göre tahlil ettik.

Üçüncü Bölümde daha önce Propp metoduna göre yapılarını tesbit ettiğimiz masalların ortak yapı hususiyetlerini tesbite çalıştık. Formül haline getirilen masalları ayrıca bir tablo üzerinde gösterdik.

Çalışmamızın özeti ile birlikte vardığımız neticeleri sonuç kısmında anlatmağa çalıştık. Bu bölümün sonuna yararlandığımız eserlerin listesini ihtiva eden bibliyoğrafya ilâve ettik.

Dördüncü bölümde bu çalışmada incelediğimiz yetmiş masal metnini verdik. Elâzığ'dan teyp ile derlediğimiz masal metinlerini bugün kullanılan yazı diline aktardık. Masalları yazı diline aktarırken şu hususlara kesinlikle riayet ettik; ma-

---

1. Viladimir Propp, Morphology of the Folktale, 1970 USA.
2. Afasanev, Narodye Russkie Skazki. 3 Cilt, Moskova 1936-40.
3. Anti Aarne, Verzeichnis der Marhen Typen, Helsinki, 1910.

salların uslubuna katiyen dokunmadık, mahalli kelime, terim, deyim ve ata sözlerini olduğu gibi, aldık. Masallara, yaptığımız müdahale fiil çekim eklerini yazı diline çevirmek ve konuşurken dinleyicileri rahatsız etmeyen fakat yazıya geçirildikten sonra metinlerin anlamını bozan gereksiz kelime tekrarlarını çıkarmaktan ibarettir. Metinlere transkripsiyon tatbik etmemezin sebebi bu tip metinlerde yalnız dilcilerin faydalanabilmeleridir. Dil sahasında ihtisası olmayanların transkripsiyonlu metinleri okuyup anlamaları biraz zordur. Masallar aynı zaman da zevk için okunan edebi türler oldukları için herkesin okuyup anlayabileceği şekli tercih ettik.

Metinlerin sonuna koyduğumuz sözlüğe masal metinlerinde geçen mahalli kelime, terim ve deyimleri aldık.

Bu çalışmayı hazırlarken değerli vakitlerini bana ayırarak yol gösteren, tezimi yöneten muhterem hocam Profesör Dr. Mehmet Kaplan beye ve şahsi kütüphanesinden yararlandığım Dr. Asistan Saim Sakaoğlu'na teşekkür ederim. Ayrıca, derlemelerin sırasında yakın ilgilerini esirgemeyen Elâzığ halkına şükran borçlu olduğumu belirtmek isterim.

Nisan 1973, Erzurum.

GİRİŞ

I

MASAL TETKİKLERİNİN ÖNEMİ

Folklor, nesilden nesile sözlü olarak aktarılan tecrübeye dayanan hayat bilgisi diye tarif edilebilir. Burada kullandığımız hayat bilgisi terimi ile insan hayatıyla ilgili bütün olayları kastediyoruz. İnsanın doğum öncesi hazırlıkları, doğum, sünnet, askerlik, düğün, ölüm, ölüm sonrası merasimleri yanında insanın günlük yaşantısının her anı ve uğraştığı sanat ve zenaatlerin tamamını içine alır. Okur yazar olmayan halkın nesilden nesile sözlü olarak aktardığı edebi ürünler "Halk Edebiyatı" ismiyle tanımlanmaktadır. İnsan hayatıyla ilgili geleneksel ve sözlü bütün bilgileri içine alan folklor'un konuları arasında "Halk Edebiyatı" çok geniş ve önemli bir yer tutar. Geniş bir disiplinin bir bölümünün bir cüzü olan masal tekkiklerinin önemi üzerinde ayrıca durmadan önce genel olarak folklor tetkiklerinin neden önemli olduğu ve bize neler kazandırdığı konusunda biraz açıklamada bulunmanın faydalı olacağı inancındayız.

Batün folklor çalışmalarının esası derlemeye ve derlenmiş malzemenin tahlil ve izah edildikten sonra değerlendirilmesine dayanır. Dünya nüfusunun büyük bir kısmı okur yazar değildir. Okur yazar olmayan halkın tahsili duyup hatırlamak, görüp taklit etmekten ibarettir. Binlerce yıllık insanlık tarihinde okuyarak öğrenim daha dün kadar yenidir. Okur yazar olmayanların hayatında folklor, okul ve kütüpnane ile eşdeğerlidir. Folklorun özü taklide ve sözlü nakle dayanan her kültürde bulunur. Folklor insan tabiatını aydınlatacak bir çok ilimden biridir.

Folklor çalışmaları, pek çok ilim için aydınlatıcı bilgi sağlar. Ruh doktoru, hastasının sâbit fikir, inaç ve alışkanlıklarını açıklamakta folklorun âdet ve gelegeleneklerle ilgili malzemesinden faydalanabilir. Sosyolog, bölgelere has dini âyinlerin belirli sosyal motiflerini açıklarken folklor derleme ve tahlillerini kullanabilir. Eczacı, halk ilâçlarının tecrübe ilmini tarayarak yeni keşfedilen bir çok ilâcın özünün "kocakarı ilâcı" diye isimlendirilen ilâçlar arasında bulunduğu görür. Coğrafyacı, yer adlarını araştırırken garip topoğrafik oluşlar hakkında halkın anlattıklarından çıkış yapabilir. Eğitici, çocukların anlayışını geleneksel çocuk oyunları, tekerleme, bilmece ve masallarla derinleştirilebilir.

Bu örneklerden de anlaşılacağ üzere folklorun özü ve tetkiki bütün ilimlerin yapı iskeleti durumundadır. Folklor, ilmin bütün dallarının müşterek çıkış noktasıdır.

Folklor tekkiklerinin önemini bu şekilde özetledikten sonra masalın kendine has özelliklerine göre masal çalışmalarının önemi üzerinde durabiliriz.

Dr. Wayland Hand: "Halk nesri, folklorun, folklorcularla antropologların çalışmalarında kaçınılmaz şekilde birleşen tek sahasadır. İlkel insanların manevi ve zihni hayatları ancak halk nesrinin tetkikiyle çözümlenebilir. El sanatları, gelenek ve inançların incelenmesi bu gelişmeyi açıklayamaz. Kendimize ehemmiyet verdiğimiz taktirde uygun anahtarlarla insanların zihni ve manevi tarihinin çok yakınına değil çok uzaklarına kapılar açılabilir"[1] demektedir.

Yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere masal tetkikleri insanların zihni gelişmelerinde geçirdikleri safhaları ortaya koyarak insanın zihni tekâmülünü açıklamaya yardımedecektir.

Masal, bir çok araştırıcının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebi tür değil, aynı zamanda okur yazar olmayan halk için okur yazar halkın romanı ve hikâyesi olmaktadır. Bugün halâ anadoluda masal ve halk hikâyesi anlatma ve dinlenme geleneği canlı olarak yaşamaktadır. Masal, roman ve hikâyenin ilk şekli olarak kabul edilebilir. İncelendiği zaman masalların insan hayatını aksettirdiği görülecektir. Şöyleki, insanlar gerçek olayları yaşarken bir taraftan da düşler görür, hayaller kurarlar. İnsanların gerçek hayatları ile düşleri masallarda birleşmiştir. Olağan olaylarla olağanüstü olaylar masallarda bir arada gerçek gibi anlatılırlar. Masallara uzun süre hayali ve uydurma hikâyeler gözüyle bakıldığından masal tetkikleri çok geç başlamıştır. Bugün ulaşılan bütün gerçekler geçmişte hayaldirler. Masallarda olağan üstü olarak kabul edilen pek çok olay bugün gerçekleşmiştir.

Masal kahramınını göz açıp kapayıncaya kadar Hint'den Yemen'e ulaştıran uçan at secdedenin yerini jet-uçaklar almıştır. İnsanlar, istenilen yere çabuk varma arzusu ile önce sihirli vasıtalar hayal etmişler sonra kanat takarak, balona binerek uçmayı denemişler ve nihayet makinaların icadıyla uçakları yapmışlardır. Kulağını yere dayayarak dünyanın öbür ucundan haber veren olağan üstü masal kahramanı Yer Dinleyen yerini telefona bıraktı. Masal kahramanına istediği yeri gösteren sihirli aynanın yerini televizyon ekranlı telefonlar almak üzeredir. İyileşemeyen hastalara şifa sağlayacı sihirli melhemlerin yerine modern, tesirli ilâçlar keşfedilmektedir. "Açıl sofram açıl" dendiğinde çeşitli yemekler saçan sihirli kutuların yerine modern makinalar yapılmaktadır. Bu gün içine para atmak suretiyle

1. Dr. Wayland Hand: jAF Ocak-Mart 1960, "American Folklore After Seventy Years: Survey and Prospect".

makinalardan hazır yemekler almak mümkündür. Zümrütü Anka kuşunun sırtında gidilen yedi kat göklerdeki yeni dünyalar roket ve füzelerle keşfedilmek üzeredir. Her tehlikeden kolayca kurtulan ölmez masal kahramanı yerini sinemalarda james Bond tipine bırakmıştır.

Bu hususlara dikkat edildiği zaman masal dünyasının, bugün gerçek dünyadan pek farklı olmadığı görülür. Son yıllarda derlenen masallarda modern araçlar yer almaktadır. Haberleşme vasıtası telgraf ve telefon, taşıt aracı taksi ve jip, konak ve saray yerine apartman, eğlence vasıtası olarak sinema ve tiyatro masallarda tesbit edilmiştir. Bu modern vasıtaları ihtiva eden masallar günden güne sihirli ve olağan üstü havalarını kaybederek bugünün hikâye ve romanına yaklaşmaktadır.

İnsan ve eserleri, insanın kendisini görmesi ve anlaması için tetkik edilir. Masallarda insanların ruh ve zihin gelişmelerini takip etmek mümkündür. Masal tetkikleriyle insanların manevi yönerini tanımış ve manevi gelişmelerini görmüş oluruz.

Ayrıca bugünkü ilmî masal derlemeleri masalları aynen tesbit yoluyla yapılmaktadır. Böylece masallar derlendikleri yörenin bütün özelliklerini muhafaza etmektedirler. Anlatıcılar, masallarında ait oldukları yörenin dil ve üslup, deyim, atasözü, alkış ve kargış, adet ve geleneklerini olduğu gibi aksettirirler. Bunların yanında her masalcının yetiştiği çevreye, maddi olanaklarına, aldığı terbiye ve görgüye göre kahraman tasviri, bir zenginin zenginlik veya fakirlik, bir fakirin zenginlik veya fakirlek tasviri birbirinden çok farklıdır. Böyle ilmî olarak derlenip neşredilen masallardan pek çok yönde istifade edilebilir.

Masalla beraber bütün edebî folklor malzemelerinin tetkikleri, eski ve yeni edebî ve tarihi, ilkel ve mükemmel, sosyolojik ve psikolojik olarak insanın ve cemiyetin anlaşılmasını sağlayacak bir anahtardır.

DÜNYADA MASAL DERLEME VE İNCELEMELERİ [1]

A. ESKİ KAYNAKLARDA MASAL

Masallar hakkında bilgi veren kaynaklar oldukça eski dönemlere inmektedir. Yazılı belgelere dayanan ilk edebî mahsullerin ruh ve yapılarıyla sözlü masallardan derin izler taşıdıkları görülür. Bu gerçek, eski klâsiklerin masallardan doğduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Masal araştırmalarına yardımcı olan kaynakları tarihi dönemlerine göre beş grupta ele alabiliriz

1. *Eski Mısır*: Yeryüzündeki ilk büyük medeniyetlerden birini kurmuş olan Eski Mısırlılardan kalma papirüslerde yer yer masallara da rastlanmaktadır. Çoğunlukla din adamları tarafından kaleme alınan bu masallar çağın sözlü anlatım hususiyetlerini doğru olarak aksettirmekten uzaktır. Mısırın tarihi, coğrafyası ve sosyo-kültürel yapısına ışık tutan bu masallardan Mısır dışındaki halk gelenekleri hakkında bilgi edinmek de mümkündür. Bu yönleriyle, pek çok Avrupa ve Asya sözlü motifini; hattâ yeryüzündeki bütün masal tiplerini izah etmekte değer taşırlar.

Araştırıcılar için çok önemli üç masalı ihtiva eden ilk el yazmasının M.Ö. 1700 yılları civarında kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Büyük Prâmiti inşa eden Cheops'un çalışırken masal dinlediğini yazılı kaynaklardan öğrenmekteyiz. Buna göre masal anlatma ve dinleme geleneğinin en az beş bin yıl evveline kadar uzandığına tanık olmaktayız. M.Ö. 1250 tarihinde yazılan "İki Erkek Kardeş Masalı" bugün anlatılan masallarla doğrudan doğruya bağlantılı olmasa bile, yaygın motiflerin bir çoğunu ihtiva etmektedir. Bu durum bize pek çok masal teminin milâttan önce teşekkül ettiğini göstermektedir.

2. *Babil ve Asur*: Beş bin yıl öncesine kadar inen bu döneme ait belgeler din, hukuk ve maliye konularını esas almışsa da mitolojik metinlerde masal akislerine rastlanabilmektedir. Bunların en önemlilerinden olan "Gılgamış" [2] ve "Etana" efaseneleri bütün dünya masallarında bulunan motiflerin bir kısmını ihtiva etmektedir.

3. *Eski Yunan*: Bu döneme ait edebî belgeler bir hayli kabarık olmakla beraber bunlar arasında halktan derlenmiş masal metnine rastlanılmamaktadır. Ancak, bir çok yaygın masal motifinin varlığını gösteren deliller de yok değildir; Çeşitli masal temleri, tabii çevrelerinden çıkarılarak dinî kitaplara, destanî şiirlere

---

1. Bu bölüm S. Tpompson'un "The Folktale, 1946. USA" isimli eserinden yararlanılarak hazır lanmıştır.

2. Ramazanoğlu Muzaffer, Gılgameş Destanı, İstanbul, 1942.

ve hatta dramlara konu olarak alınmıştır. Yunan Edebiyatında, masallar tamamiyle farklı bir edebî ortama adapte edilmiş olsa bile tabiat üstü ve olağan üstü unsurlar büyük bir ihtimalle sözlü gelenekten kaynak bulmaktadır. Homeros'un eserlerinde bu durum bütün açıklığıyla seçilmektedir.. Bu dönemde yaşayan Ezop tarafından edebî çerçeveye sokulan hayvan masallarının orta çağadan itibaren tekrar sözlü geleneğe geçmesi ilgi çekici bir kültür olayıdır.

4. *Latin*: Bu dönemde Apuleius tarafırdan yazılmış olan "Metamorphoses" adlı eserdeki "Cupid ve Psyche" hikâyesi, folklorda müşterek maceraların çatısı olarak ortaya çıkar ve bugünkü masal unsurlarının çoğunu ihtiva eder.

5. *Hindistan*: Hindistanın çok uzun ve çeşitlilik gösteren tarihinin yanında halkları da birbirinden farklı kaynaklardan gelmektedir. Hint halkının büyük bir kısmı etnik olarak Avrupalılara akraba olan Aryan ırkındandır. Hint halkı Homer'den asırlarca evveline giden yazılı edebiyata ve üç bin yılda pek az değişmiş dinî geleneğe sahiptir. Hint halkının orijinal geleneğine ilâve edilebilecek pek çok etken vardır. Bazen birbiriyleriyle mücadele eden bazen birbirlerini etkileyen Budistlik, Zerdüştlük, Hinduluk, Müslümanlık ve Hıristiyanlık bunların bir kaçıdır.

B. *İLMİ MASAL TETKİTLERİ*: Ondokuzuncu yüz yılın sonlarından itibaren araştırıcılar bugün de kullanılmakta olan objektif metodlarla masal derlemeye başladılar. Avrupa ve Amerika'da folklor cemiyetleri ve dergileri çoğaldı, bu dergilerde masal derleme ve tetkikleri gelişti. Bugün halen pek çoğu çıkmakta olan bu dergilerin önemlilerini şöyle sıralayabiliriz.

Almanya'da çıkan dergiler: Am Urdhsbrunnen (1881), Zeitschrift für Volkskunde (1888); Am Urquell (1890); Zeitschrift des Vereins für Volkskunde (1891).

Amerika Birleşik Deletlerde çıkan önemli dergiler: Journal of American Folklore (1888); California Folkore Quartely (1944) bir müddet sonra Western Folklore adını almıştır; 1950 yılında çıkmaya başlayan Hoosien Folklore isimli dergi Midwest Folklore adıyla halen çıkmaktadır; Southern Folklore Quartely (1936); New York Quarterly (1944).

Danimarkada "Dainia isimli dergi 1890 yılırdan beri çıkmaktadır.

Fransa'da çıkan önemli dergiler: Melusine (1878); Revue des Traditions (1887).

İngiltere'de çıkan önemli dergiler: Folklore Record (1878); Folklore journal (1883); Folklore (1890).

İtalya'da çıkan önemli dergiler: Archivio per -do Studio delle Tradizioni Popolari (1892).

Türkiye, Yunanistan, Bohemya, Polonya ve Rusya'da da folklor konularını kapsayan dergiler çıkmaktadır.

Bu devrede Fransa'da üç ilim adamı Fransız folklor çalışmalarında önemli ilerlemeler kaydettiler. H. Gaidoz (1842-1932) derleme faaliyetlerinin yanında önemli makalelerini neşrettiği "Melusine" isimli folklor dergisini çıkartttı. H. Gaidoz, masalların mitolojik izahlarını hicvederek bu görüşün yıkılmasını sağladı. Paul Sebillot (1846-1918) neşrettiği "Traditions Populaires" isimli dergide Fransa'nın bütün bölgelerinden derlenen masalları ve folklorla ilgili ilmi makaleleri neşretti. Fransa'nın çeşitli bölgelerinde yapılan masal derlemelerini de bir eser halinde neşretti. Emmanull Cosquin (1841-1921) "Contes Populaires de Lorraine" isimli eserinde 1876 yılından 1887 yılına kadar derlediği masalları topladı. "Etudes Folkloriques (1922), "Les Contes İndiens et L'occident" (1922) adlarını taşıyan eserlerinde önceleri benimsediği hindoloji okulunun görüşlerini yeni gerçeklerin ortaya çıkmasıyla tadil etti. Emmanull Cosquin yukarıda zikredilen eserlerinde Mısır masallarının Hint masallarından önce olduklarını ortaya koymakla beraber Hindistanı eski masalların büyük hazinesi olarak kabul etti. Cosquin ve Sebillot' un çalışmalarının yirminci asırda da devam etmesine rağmen büyük ölçüde 1893 yılında "Les Fabliaux" adlı eseri yayınlayan joseph Bedier'in etkisiyle Fransa'da masal çalışmaları yavaşladı. Bu devrenin ön önemli masal çalışması olarak Arnold Van Gennep'in "La Formation des Legendes" isimli eseri zikredilebilir.

İngiliz folklorcuları ondokuzuncu yüzılın sonlarında İngiliz folklor çalışmalarında büyük ilerlemeler kaydettiler. Andrew Lang (1844-1912) folkloru antropolojik görüş açısından "kültür kalıntalırayla" izah eti. Lang'ın tâkipçilerinden j. A. Mac Culloch masalların tek kaynaktan değil çeşitli kaynaklardan geldikleri görüşünü devam ettirdi. 1891 yılında toplanan milletler arası folklor kongresinde çeşitli fikirler ortaya atıldı ve müdafaa edildi. joseph jacobs (1854-1916) ve Lang bir çok masal kitabı hazırlayarak yayınladılar. jacobs masallardaki olayların bir listesini yaptı. Marian Emily Roalfe Cox (1860-1916) ve E. Bidney Hartland (1848-1927) tek masal dairesi konusunda değerli çalışmalar hazırladılar. Cox'un "Sinderella" ve "Hartland'ın "Legend of Perseus" isimli tetkikleri yeterli varyantlara dayanan ilk masal monografileridir.

Ondokuzuncu yüzyılın ortalarında Svend Grundving Danimarkada Folklorun bütün sahalarında ciddi derlemelerin başlamasına öncülük etti. Axel Olrick'in başkanlığında 1904 yılında kurulan Danimarka Folklor teşkilâtıyla derleme faaliyetleri daha çok genişledi. Danimarkalı folklorcular, folklor derlemelerini bütün dünyaya örnek olacak şekilde geliştirdiler. Bunun yanında Olrik, en büyük hizmetini sözlü masal ve türkülerin geçirdikleri safhaları epik kanunlarla izah ederek yaptı.

Almanya'da ondokuzuncu yüzyılda Grimm kardeşler masal derlemeye ve incelemelerinde çığır açan masal derlemelerini yayınladılar. W. Grimm, 1856 yılında

üçüncü baskısı yapılan bu külliyata masal teorilerinin kaynağı olan önsözünü ilâve etti. Theodor Benfey'in ortaya attığı Hindoloji teorisiyle beraber Almanya'da mukayeseli masal çalışmaları başladı. Masalların plân ve motiflerinin paralelleri için araştırmalar hazırladı. Bu tetkiklerin en önemlilerini Reinhold Köhler yaptı. Johannes Bolte, bütün yeni folklor çalışmaları hakkındaki bilgileri "Zeitschrift Des Vereins für Volkskunde" isimli eserinde topladı. Bolte'nin folklor çalışmalarına yaptığı en büyük hizmet Georg Polivka'yla beraber Grimm'lerin "Ev Masallarına" hazırladıkları notlardır. Bu çalışma Polivka'nın İslâm memleketlerini ilgilendiren bölümlere yaptığı yardımların dışında tamamen Bolte'nin eseridir.

Finlandiya'da Kaarle Krohn tarihi coğrafi metodu ilk defa masal çalışmalarına tatbik etti. Masal derlemelerine önem vererek masalların sınıflandırılma sistemleri üzerine çalıştı. Anti Aarne, Kaarle Krohn'un denediği masal motif indeksini geliştirdi. 1907 yılında folklor araştırıcılarının milletler arası organizasyonu "FFC" kuruldu. Folklor sahasının en önemli neşriyatları bu organizasyonda yapıldı.

İsveç'de folklor arşivleri Uppsala, Stockholm, Gothenburg ve Lund'da bulunmaktadır. Bu arşivler diğer milletlere örnek olacak mükemmelikte düzenlenmiştir. İsveçli arşivciler tertipledikleri soru listesi sistemi ile derleyicileri idare etmektedirler.

Danimarka'da folklor arşivi Kopenhak'da Krallık Kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu arşiv bilhassa el yazmaları yönünden zengindir. Bu arşivdeki masallar Grundtving'in sistemine göre düzenlenmekle beraber Aarne'nin sınıflandırmasına göre çapraz indeks de kullanılmıştır.

Norveç'de, Oslo'da bulunan Eyalet Folklor Arşivini R. Th. Christiansen idare etmektedir. Christiansen'in Norveç için yaptığı masal araştırmaları diğer memleketlerinkinden daha tamama yakındır.

Almanya'da masal derleme merkezi Berlin'de kurulmuştur. Bu merkezde iyi bir kütüphane ile birlikte el yazması kolleksiyonu da bulunmaktadır.

Fransa'da, Paris'de bulunan "Department et Musee National des Arts et Traditions Populaieres" Fransız masallarının derleme ve araştırmalarını yapmaktadır.

Rusya'da çeşitli merkezlerde folklor kurumlarında derleme ve tetkik faaliyetleri varsa da bu merkezlerden yabancı araştırıcılar pratik olarak yararlanamamaktadırlar.

Amerika Birleşik Devletleri Congress Kütüphanesinde Amerikan türküleri arşivi genişleyerek folklorun diğer salalarıyla birlikte masalları da içine almıştır. Birleşik Devletlerde masal çalışmalarının temel eseri olarak nitelendirilebilecek çalışma Stith Tnompson'un hazırladığı "The Fotlktale" dir. Bu kitapta masal ve

halk nesri bütün yönleriyle incelenmiştir. S. Thopm'son. A. Aarne ile birlikte hazırladığ ve 1928 yılında FFC'nin 74 numaralı yayını olarak neşredilen "The Types of the Folktale" isimli çalışmayı genişleterek ve eksiklerini tamamlayarak 1961 de tekrar yayınladı. S. Thompson 1956-1958 yılları arasında altı cilt olan "Motif-İndeks of Folk Literature" neşretti. Bu indeks sadece masalların değil halk edebiyatının bütün türlerinin motiflerini ihtiva etmektedir.

C. ÖNEMLİ MASAL DERLEMELERİ

İngiltere: Folklorcular İngiltere'de gerçek masalların ender bulunduğunu söylerlerse de edebî eserlerde olduğu kadar bugün Amerika'lılar arasında anlatılan bir çok masalın İngiltere'den geldiğini gösteren deliller vardır. Geçen asırda İngiltere'de yapılan derlemeler verimli olmuştur. Önemli Masal derlemelerini şöyle sıralayabiliriz

S. O. Addy; Houssehold Tales, 1895 yılında Londra'da neşredilen bu masallar York, Lincoln, Derby ve Nottingham civarından derlenmiştir.

E. S. Hartlannd, English Fairy and Folkktales, Londra 1890.

josep jacobs, English Fairy Tales, Londra 1890.

josep jacobs, Kore Engilsh Fairy, Tales, Londra, 1893.

Andrew Lang, The Blue Fairy Book, Londra 1889.

Andrew Lang, Red Fairy Book, Londra 1890.

İskandinav Ülkeleri: İskandinavlar tarih öncesinden beri şimdiki memleketlerinde yaşamaktadırlar. İsveç, Norveç ve Danimarkalılar arasında bazı önemli farklar varsa da gelenekleri çok kuvvetli olan bu cemiyetlerin zeminlerindeki putperest, din, âdet ve inançlarındaki belirli benzerlik İskandinav masallarındaki müşterek hususiyetleri doğururur. Masalların çoğu İskandinav menşeinin şaşmaz izlerini taşır. Bu tip masalların büyük bir kısmı İskandinav sınırları dışına çıkmamıştır. İsveç, Norveç ve Danimarka'da malzeme muntazam olarak derlenerek sistematik bir şekilde arşivlenmiştir. Önemli Derlemeler olarak aşağıdaki eserleri zikredebiliriz

Norveç:

P. Chr. Asbjörnsen; Norske Huldrevendry og Folkesagn, 2 cilt, Kristiania, 1845-48, 1859-66, 1870.

P. Chr. Absjörnsen ogt. Moe, Norske Folke eventry, 2 Cilt, Kristiania, 1842-1871.

G. W. Dasent, Popular Tales from the Norse, Edinburg 1858, üçüncü baskı, 1877; Tales from the Fjeld, Londra ve New York, 1896.

H. ve j. Gade, Norwegian Fairy Tales, New York, 1924.

Danimarka:

Hans Christian Andersen, Eventry Fortalte Forbø rn, Kjø benhavn, 1835. Bu ilk baskısından sonra bir çok baskıları ve tercümeleri yapılmıştır.

Svend Grundtvig, Danske Folke ævantry efter utrykte Kilder, 3 cilt; Kjø-benhavn, 1876, 1878, 1884. j. Mulley "Fairy Tales from Far, Londra; ve Danish Fairy Tales, New York, 1919" isimleri altında S. Grundtvig'in eserinin bir kısmını İngilizceye tercüme etmiştir.

E. T. Kristensen, Æventry fra jylland, 4 cilt, Kjø benhavn 1881-97.

Danske Dyrefabler og Kjederemser, Kolding, 1896.

, Danske Skjaemtesagn Samlede of Folkemunde, Aarhus, 1900.

Fra Mildebo, jyske Folkeaventry, Aarhus, 1898.

, Molbe-og Aggerbohistorier, 2 cilt, Viborg, 1892, Aarhus, 1903.

Vore Faedres Kirketjeneste belyst ved Exempler optegnede efter Folkmunde, Aarhus, 1879.

İsveç:

A. Bondenson, Svenska folksagor, Stockholm, 1882.

N. G. Djurklou, Sogor och äfventry berättade pà Svensa Landsmàl; Stockholm, 1883.

G. O. Hylten-Cavaillius ve G. Stephens, Svenka Folksagor och Æfventry Stockholm, 1884-1849.

jöıan Sahlgren ve Sven Liljeblad, Svenka Sagor och Sä gner, 3 cilt, Stockholm, 1937-39.

Eva Wigström, Skanska Visor, Sagor och sagner, Lund, 1880.

Fransa: Avrupa kültüründe özel bir yer işgal eden Fransanın okur yazar olmayan masalcıları bile özel bir yaratma gücü gösterirler. Çok yaygın ve önemli olan bazı masalların Fransada tekâmül ettikleri ispatlanmıştır. Fransızlar başka kültürlerden aldıkları masalları da emerek Fransız üslup ve ruhuna sokmuşlardır. XVII. yüz yılda ilk defa Perault (1628-1700) Fransız masallarını derleyip neşretmiştir.

Charles Perrault, Contes de ma Mére L'Oyre, 1697.

j. F. Blade, Contes Populaires de La Gascogne, 3 cilt, Paris, 1886.

Emmanuel Cosquin, Contes Populaires de Lorraine, Paris, 1886.

F. M. Luzel, Contes Populaires de Basse-Bretagne, 3 cilt Paris, 1887.

E. W. Rinder, The Shadow of Arvor: Legendary Romances and Folk Tales of Brittany, Edinburg, n. d.

P. Sebillot. Contes de terre et de Mer. Paris, 1883.

Contes des Landes et des Greves. Rennes, 1900.

Contes Populaires de la Haute Bretagne, üç cilt, Paris, 1880-82.

Arnold Van Gennep. Legendes Populaires et Chansons de Gesle en Savoie. Paris, 1910.

İtalya: Avrupa masallarının ilk derlemeleri İtalya'da yapılmıştır. XVI. yüz yılda Straparola ve XVII. yüz yılda Basile masalları derleyerek edebî eserlere adapte ettiler. Bu eserlerden önce Rönesansın ilk devirlerinde bile bugün bilinen masalların büyük bir kısmının İtalya'da anlatıldığı bazı kaynaklardca belirtilmektedir. İtalya'da yapılan önemli masal derlemelerini şöyle sıralıyabiliriz

Walter Anderson. Novelline Popolari Sammarinesi. 2 cilt, Dorpat 1927-29.

T. F. Crane, İtalian Popular Tales. Boston, 1885.

D. Comparatti, Novalline Popolari İtaliane. Torino, 1875.

G. Finamore, Tradizioni Popolari Abruzzesi. 2 cilt, Lanciano, 1882-1886.

L. Gonzenbach, Sicilianische Marhen Leipzig, 1870.

A. de Gubernatis, Novelline de Santo-Stefano di Calcinaja. Roma, 1894.

G. Pitré, Novella Popolare Toscane. Frenze, 1885.

G. Schmeller. Märhenr und Sagen aus Wälschtirol. İnnsbruck, 1867.

T. Visentini, Fiabe Popolari Mantovane, Torino, 1879.

Almanca konuşan milletler: Almanya, Bohemya, Avusturya ve İsviçrenin Almanca konuşan bölgelerinde yapılan derlemeler, bu bölgelerde yaşayan halkların masalların yaratıcısı olmaktan ziyade nakledicisi olduklarını ortaya koymuştur. Önemli masal derlemeleri :

P. Behrend: Marchenschatz: Märhen in Westpreussen Gesammelt und nach dem Volsmunde Wieder Gegeben. Dansing, 1908.

Wilh. Busch. Ut ôler Welt: Volksmärhen, Sagen, Volkslieder und Reime gesammelt. München, 1910.

j. ve W. Grimm, Kinder-und Hausmärhen. 1912 ve daha sonraki baskılar. (İngilizceye tercüme eden, Margaret Hunt Grimm's Household Tales. Londra, 1884. Yeni baskı New York, 1944).

joseph Haltrich, Deutsche Volksmä rhen äus dem Sachsenlande in Siebenbürgen. Berlin, 1856.

G. Hencsen, Volksmärchen aus Rheinland und Westfalen. Wuppetal Elberfeld, 1932.

R. Künav, Schlesiscle Volksmärchen. Breslav, 1907.

W. E. Penckert, Schlesions Deutsche Märchen. Breslav, 1932.

İslâv Milletleri: Doğu ile batı arasında geniş bir alanı kaplayan Rusya'nın masalları diğer milletlerin masallarından oldukça farklı özellikler gösterirler. Diğer İslâv milletlerinde bu fark daha azdır. Bulgar, Sırp, Hırvat, Çekoslovak ve Polanya masalları bir çok yönleriyle Rus masallarına benzemekle beraber güney ve batı komşularından da etkiler taşırlar. Bulgaristan, Rusya ile Yunanistan arasında geçit durumundadır. Sırp masalları İtalyan masallarının tesiri altındadır. Polonya masalları alman unsurları ihtiva ederler. Önemli masal derlemeleri:

A. N. Afanasief, Norodnye Russkie Skazi, 3 cilt, Moskova, 1936-40.

M. Azadovsky, Ruskaya Skazka, 2 cilt, Moskova, 1931-32.

M. A. Biggs, Polish Fairy Tales, Londra, 1920.

R. N. Bain, Russian Fairy Tales from the Skazki of Polevoi. Üçüncü baskı, Londra, 1901.

j. Curtin, Mytshs and Folk Tales of the Russians, Western Slavs and Magyars. Boston, 1993.

Alexander Chodzko, Contes des Paysans et des Pâtres Slâves, Paris 1884. (Bir bölümü Emily j. Harding tarafından 1896 yılında Londra'da neşredilmiştir).

C. F. Cogswell, Siberian and Other Folk-Tales. London, 1925.

F. S. Krauss, Tausend Sagen und Marhen der Südslâven. Leipsig. 1914.

W. W. Strickland, Panslavonic Folklore. New York, 1930.

Doğu Baltık Eyaletleri

Doğu Baltığın dört eyaleti Finlandiya, Estonya, Letonya ve Lituanya masal araştırıcıları için çok önemli ve enteresandır. Bu bölgenin bütün folklor malzemesi kusursuz olarak derlenmiştir. Bu memleketlerde masal anlatma geleneği canlı olarak devam etmektedir. Finlandiya ile İsveç ve Rusya arasında devamlı masal alış verişi vardır. Önemli masal derlemeleri:

Finlandiya:

K. Krohn, Soulamaisia Kansasatuja, 2 cilt. Helsinki, 1886-93.

A. V. Löwis of Menor, Finnische und Estnische Volkmärhen. jena, 1922

E. Scpreck, Finnische Marcher. Weimar, 1887.

Estonya:

H. jannsen Marhen und Sagen des estnischen Volkes. 2 cilt. Dorpat 1881.

A. V. Lövis of Menar. Finnische und estnische Volkmärhen. jena, 1922.

Letonya ve Litanya:

M. Boehm, Lettische Schwänke und verwandte Volksürberlieferungen. Reval, 1911.

M. Boehm ve F. Specth. Lettisch-litauische Volkmärhen. jena, 1924.

Hindistan:

Pek çok araştırıcının masalların kaynağı olarak Hindistanı kabul etmesi bu ülkenin masallarının zenginliği ile izah edilebilir Hint masal kitaplarından en eskisi olarak bilinen "Pançatantra" Kemal Çağdaş tarafından Türkçeye çevrilerek 1962 yılında D.T.C.F. yayını olarak çıkmıştır. Yabancı dillerdeki Hint masal derlemelerinin önemlilerini şöyle sıralıyabiliriz

P. O. Bodding, Santal Folk Tales, 2 cilt. Oslo, 1925-27.

C. H. Bompas, Folktales of the Santal Parganas. Londra, 1909.

F. B. Bradley-Bird, Bengal Fairy Tales. Londra, 1920.

Murray B. Emeneau, Kota Texts. Berkeley, 1944.

W. Mc Culloch, Bengali Household Tales. Londra, 1912.

H. Parker, Village Folk-Tales of Ceylon, 4 cilt. Londra, 1910-15.

Ch. Swynnerton, Romantic Tales from the Panjab with İndian Nights Entertainments. Londra, 1908.

III

CUMHURİYETTEN ÖNCE VE SONRA TÜRK MASAL DERLEME VE TETKİKLERİ

Cumhuriyetten önce bugün anladığımız manada masal çalışması yok gibidir. Bu devrede bazı eserlerde masal metinlerine ve motiflerine rastlamak mümkündür. Profesör Müller ve Dr. A. Von Gabain'in neşrettikleri "Uygurca Üç Hikâye", S. Himranın tercüme ettiği "Uigurica" ve Şinasi Tekin'in hazırladığı "Kuanşi im Pusar" dolaylı olarak masal çalışmalarını ilgilendirir.

Hint masal kitabı olan "Pan:atantra" XIV. yüzyılda Mesut Bin Ahmet tarafından Arapçadan Türkçeye tercüme edilmiştir. Binbir Gece Masallarının bir kısmını Abdi isimli bir yazar Türkçeye tercüme etmiştir.

Türk masallarını içine alan en eski derleme Fransa Kralı XVI. Luinin tercümanı ve sekreteri olan M. Digeon'un eseridir. 1781 tarihini taşıyan "Nouveaux Turc et Arabes" isimli eserin ikinci cildinde üç Türk masalı vardır.

F. W. Radloff Türk boylarının halk edebiyatı malzemelerini 10 ciltlik bir külliyat halinde yayınlamıştır. 1866-1907 yılları arasında çıkan bu külliyatın ihtiva ettiği zengin malzeme arasında masallar da vardır.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında doğrudan doğruya halk ağzından derlenerek hazırlanan masal kitabı "Billur Köşk" tür. Masalların ne zaman, kimden kimin tarafından derlendiği, ve yayınlandığı belli değildir. İlk olarak George jacop 1899 yılında tarihsiz bir "Billur Köşk" kitabı gördüğünü bildirmiştir. Bu kitabın en son baskısı 1961 yılında Tahir Alangu tarafından hazırlanarak neşredilmiştir. 1912 tarihli "Türk Masalları" isimli ve K.D. rumuzlarını taşıyan masal kitabından 1922 yılında Ziya Gökalp "Küçük Mecmua"da, Asaf Çelebi "Türk Folklor Araştırmaları" dergisinin 1962 yılı Haziran sayısında bahsederlerse de yazarının bir hanım olduğundan ve eserin Türk masallarını ihtiva ettiğinden başka bilgi vermezler.

Türk masallarını ilmî bir gözle görerek onları bütün özellikleriyle derleyen Macar Türkoloğu Ignace Kunos'dur. Kunos, muhtelif Türk şehirlerinden derlediği Türk masallarını 1887-1907 yılları arasında beş cilt olarak yayınlamıştır. Masal hakkında önemli bilgileri 1925 yılında neşrettiği "Türk Halk Edebiyatı" isimli eserinde verir.

j. A. Decourdemanche'nin yazma nüshalardan derlediği 149 masal "Fables Turques" adıyla, 1888 yılında çıkmıştır. Giese, Anadolu'dan derlediği masalları 1907 yılında New York'da neşretmiştir.

Ziya Gökalp 1922 yılında Diyarbakır'da çıkardığı Küçük Mecmu'da "Masalları Nasıl Toplamalı" isimli makalesini ve çeşitli masal metinlerini yayınlar. Gökalp, masal derlemeleri için bugün dahi geçerli olan doğru fikirleri müdafaa etmesine rağmen kendisi masal metinlerine müdahale etmiştir.

Yukarıda saydığımız belli başlı eserlerin dışında masal sahasıyla ilgilenen pek çok araştırıcı ve yazar yayınlanan bu eserlerden masal seçerek ayrı ayrı veya kitap haline getirerek yeni neşirler yapmışlardır. Cumhuriyet öncesi masal derleme ve incelemeleri sistemli olarak yapılmadığından masal çalışmaları için önemli bir ilerleme sağlanamamıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra pek çok müessesede görülen müsbet ilerlemelerin yanında masal derleme ve çalışmalarında da önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Cumhuriyet devrinde masallar üzerinde ilmi çalışmalar Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde kurulan Halk Edebiyatı kürsüsünde başlamıştır. Kısa ömürlü olan bu kürsüde tesis edilen ve bugün mevcut olmayan Halk Edebiyatı Arşivinde 262 masal metninin bulunduğunu P. N. Boratav'ın D.T.C.F. dergisindeki makalesinden öğrenmekteyiz. Bu kürsüye bağlı olarak hazılanan öğrenci tezlerinde masal çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar, 1940 yılında Cemal Yücememiş'in hazırladığı "Türk Edebiyatında Hayvan Masalları" ve 1945 yılında Sâlâhâttin Tansel'in "Kavak Dibi Köyü Masalları Üzerine Bir Deneme" isimli tezleridir. Dr. Mehmet Tuğrul'un bu kürsüye bağlı olarak hazırladığı iki çalışması vardır. 1943 yılında tamamlanıp 1968 yılında yayımlanan "Mahmut Gazi Köyü Halk Edebiyatı Örnekleri" isimli doktora tezi bir bölgeden derlenen malzemenin incelenmesiyle meydana gelmiştir. Araştırmacı 1946 yılındada Dil ve Tarih Coğrafya Fakütesi Dergisinde Malatya'dan derlediği masalları yayınlar.

Tahir Alangu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünde mezuniyet tezi olarak hazırladığı "Masal Araştırması Sahasına Toplu Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ile Kahramanlar Üzerine Bir Deneme" isimli çalışmasını 1943 yılında tamamlar.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesindeki Halk Edebiyatı kürsüsü lağvedilinceye kadar bu kürsüde çalışan Profesör Pertev Naili Boratav masallar üzerinde önemli çalışmalar yapmıştır. P. N. Boratav Wolfram Edberhard ile baraber 2500 Türk masal üzerinde çalışmış ve 378 masal tipi tesbit etmişlerdir. Bu çalışmayı "Türk Masal Tipleri" adıyla 1953 yılında Almanca olarak Wiesbaden'de yayınladılar. P. N. Boratav 2500 masalın bir kısmını Fransızca ve Almanca olarak neşretmiştir. 1958 yılında yayınlanan "Zaman Zaman İçinde" isimli masal kitabı 22 masal, 21

tekerleme ve masal hakkında geniş bilgi veren bir girişi ihtiva etmektedir. P. N. Boratav'ın 1969 yılında çıkan "Az Gittik Uz Gittik" isimli masal kitabında ise 45 masal ve 19 Karatepeli hikâyesi vardır. Boratav, her iki masal kitabına eklediği notlar bölümünde masalların Eberhard-Borotav ve Anti Aarne-S. Thopmson kataloglarına göre tip numaralarını ve masalların kimden, ne zaman, nerede, kim tarafından derlendiği hakkında bilgi vermiştir.

Eflâtun Cem Güney, Tahir Alangu, Naki Tezel çeşitli masal kitapları neşretmişlerdir. Eflâtun Cem Güney derlediği masalları değiştirerek bazen birkaç masalı birleştirerek bir masal halinde tekrar yazmıştır. Halkın anlattığı masalla ilgisi olmayan bu masallardan ilmî olarak istifade etmek mümkün değildir.

Tahir Alangu ve Naki Tezel'in hazırladıkarı masal kitaplarında masalların nereden, ne zaman, kimden ve kim tarafından derlendiği, metinlere ne dereceye kadar müdahale edildiği hakkında hiç bir bilgi verilmediği için bu masalların da sıhhat dereceleri meçhuldur.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra çıkan Folklor ve Halkevleri dergilerinde münferit masal metinleri yayınlanmıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Eedbiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünde ve Dil ve Tarih Coğrafa Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde hazırlanan bitirme tezlerinde masal metinleri tesbit edilmiştir.

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Halk Edebiyatı kürsüsüne bağlı olarak yapılan tezler iki kısımda incelenebilir:

Öğrenci bitirme tezleri, masal metinlerinin derlenip yazıya geçilirerek epizot ve motif tesbitine dayanmaktadır. Bu tezlerle masallar bir an önce derlenip tesbit edilmektedir.

Türk masal tetkikleri için önemli iki doktora tezi 1971 yılında tamamlanmıştır. Bu iki tezde Türkiye'de ilk defa sınırlı bir bölgenin masalları sistemli ve ilmi olarak derlenerek modern metodlarla tahlil edilmiştir.

Bunlardan ilki olan Saim Sakaoğlu'nun "Gümüşhane Masalları" isimli doktora tezi 1971 yılı mart ayında tamamlanmıştır. Henüz yayınlanmamış olan bu tez geniş giriş kısmından sonra dört bölümden ibarettir. Giriş kısmında genel olarak masal hakkında bilgi verildikten sonra çeşitli ülkelerde ve Türkiye'de masal kitapları tanıtılarak masallar üzerinde yapılan ilmî çalışmalar anlatılmıtır. Birinci bölümde Gümüşhane masallarının nasıl derlendiği anlatılarak genel olarak masal derlemeleri hakkında bilgi verilmişir. İkinci bölümde masalların motif mukayesesi yapılarak varyartları gösterilmiştir. Üçüncü bölümde Gümüşhane masallarının ortak unsurları tesbit edilmiştir. Dördüncü bölümde Gümüşhane'den derlenen 70 masal metni anlatanların uslubuna uygun olarak yazı diline çevrilerek verilmiştir. Tezin sonuna indeks, lügatçe ve bibliyografya ilâve edilmiştir.

Bilge Seyidoğlu'nun 1971 yılı haziran ayında tamamlanan "Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar" isimli doktora tezi şu bölümlerden müteşekkildir: Giriş, Masallar Üzerinde Dünyada Yapılan Çalışmalar, Masalların Menşe Münakaşaları, Masalları İnceleme Metodları. Birinci bölümde Türk masalları üzerinde yapılan çalışmalar anlatılmıştır. İkinci bölümde Erzurum masalları hakkında umumi bilgi verildikten sonra masalların epizotları ve tipleri tesbit edilmiştir. Üçüncü bölümde masal motifleri S. Thompson'a göre gruplandırılmıştır. Dördüncü bölümde Erzurum'dan derlenen 72 masal metni transkripsiyonlu olarak verilmiş, bu bölümün sonuna açıklamalar ve bibliyografya ilâve edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MASALLARIN TETKİK VE TASNİFİNDE ORTAYA KONAN NAZARİYE VE USULLER

I. MASAL KAYNAKLARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

Yeryüzünün her tarafında masallar birbirlerine benzerler. Bir asırdan fazla bir zamandan beri masal araştırıcıları masalların kaynakları hakkında teorik münakaşalar yapmakta ve çeşitli görüşler ortaya atmaktadırlar. Masal kaynakları ile ilgili ilk ciddi mütalâa W. Grimm'in Çocuk ve Ev Masallarının ikinci baskısı [1] için hazarladığı önsözdür. Masalın mahiyeti, şekli, kaynağı ve yayılışı ile ilgili teorilerin kaynağı Grimm kardeşlerin görüşleri olmaktadır. Grimm'lerin görüşlerinin bazı ayrıntıları değiştirilmiş ve düzeltilmiştir. ancak ana hatları ile bugün bile kabul edilerek kullanılmaktadır. W. Grimm masalların kaynağı konusunda iki görüş ortaya atmıştır. 1) Hint Avrupa Teorisi: Hint Avrupa dil dairesine giren milletlerin masalları, bilinmeyen bir zamandan Hint-Avrupa medeniyetinin mirasıdır. 2) Parçalanan mitler Teorisi: Masallar eski mitlerin parçalanmış şekilleridir. Bunlar ancak içinden çıktıkları mitlerin kesin olarak izah edilmesiyle anlaşılır.

Grimm kardeşlerin görüşlerinden hareket ederek diğer araştırıcılar masalların kaynağı konusunda yeni teoriler tekâmül ettirmişlerdir. Bu teorilerden önemli olan üçünü şöyle özetleyebiliriz:

1. Mitolojik Görüş: Bu görüşün temsilcileri Max Müller, Angelo de Gubertnatis, john Fiske ve Sir George Cox'dur. Bu görüşü ortaya atanlar masal ve mitleri, Hint-Avrupa medeniyetinin mirası olarak kabul etmektedirler. Hint-Avrupa dil ailesinden hareket ederek bu dili kullanan ilkel Hint-Avrupa mitoloji hazinesinin var olduğu fikrini benimserler. Cox, Aryan destanî şiirinin mitolojiden çıktığını öne sürer. Cox'a göre masalla mitoloji karakterleri bakımından farklılık gösterirlerse de elementleri birbirine çok yakındır. Hint- Avrupa dil ailesine dahil olan milletlerin masallarındaki benzerlik Aryan kabilesinin dağılmadan önce zengin bir mitoloji hazinesine sahip olduğunu ispatlar.

---

1. W. Grimm, Kinder und Hausmarhen, Reklam, Leipzig, 1856.

Mitolojik görüşü Andrew Lang şöyle tenkit etmiştir: "Masalları mitolojinin bir kısmı olarak kabul ettikten sonra modern etkileri kabul etmek hatalı olur. Her olayı güneşin doğuşu ve batışı, rüzgâr, fırtına gibi tabii olaylarla izah etmekte acele etmemelidir. Çünkü bunlar çok kere eski adeterin veya arkaik zihniyetin kalıntılaradır. (1)

2. Hindoloji Görüşü: Theodor Befey'in öncülüğünü yaptığı bu görüş masalların kaynağı olarak Hindistanı kabul eder. 1838 yılında Loiseleur Deslongchamps Avrupadaki masalların orijinallerinin muhtemelen Hindistanada bulunacağını ifade eder (2). Benfey bu fikri bir doğma olarak ilerletti. 1859yılındaneşrittiği "Par çatantra"nın önsözünde bu görüşünü açıkladı (3). Benfey, Ezop fabllarının dışındaki bütün masalların kaynağını Hindistana bağladı. Hindistandan masalların batıya üç yolla göç ettiklerini öne sürdü. 1) Masalların bir kısmı onuncu yüz yıldan önce sözlü gelenekle batıya gelmiştir. 2) Bir kısım masallar onuncu yüz yıldan sonra islâmî tesirle Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla Avrupaya taşınmıştır. 3) Budist malzeme ise Çin ve Tibet'ten Moğollara aktarılmış, Moğollar da bu malzemeyi Avrupa'ya taşımışlardır. Farsça Tutiname, Arapça ve muhtemelen Yahudice el yazmalarıda masalların yayılışından önemli rol oynamıştır. islâv memleketlerinden masallar sözlü gelenekle yayılmıştır.

3. Antropolojik Görüş: Bu görüşün en önemli temsilcileri Edward Taylor ve Andrew Lang'dır. Andrew Lang masalların kaynağı konusunda Hindistan'a tanınan önceliği kabul etmeyerek masal kaynağı hakkında yeni görüş ortaya attı. Masallarda bulunan ilkel fikirlerden hareket ederek masalların çok eski zamanlarda teşekkül ettiğini öne sürdü. Masal kaynaklarında çeşitlilik teorisinden hareket ederek masalların farklı yerlerde birbirlerine benzer olarak müstakilen meydana geldikleri fikrini benimsedi. Ayrı kültür seviyesindeki insanların müşterek inanç ve adetlere sahip olduklarını ispatladı. Kütürün paralel olarak tekâmülü sonunda benzer masalların teşekkül ettiğini ifade etti.

1. Lang in Margaret Hunt, Grimm's Household Tales, I xx.

2. Essai sur les fables indiennes, Paris, 1838.

3. T. Benfey, Pantschatantra, Fünf Bücher indischer Fablen, Märhen, und Erzählungen 2 cilt, Leipzig, 1859.

II. MASALLARIN TASNİF VE TAHLİL METODLARI

Masalların sınıflandırılması için ilk teşebbüsü j. G. Von Hahn yapmıştır [1]. Hahn'ın ortaya koyduğu sistemin bugün sadece tarihi ehemmiyeti vardır. Masalları Yunan mitlerine bağlayan ve pek az masal üzerinde hazırlanan sınıflandırmanın en zayıf tarafı masal tipi ile masal motifi arasındaki farka ehemmiyet vermemesidir.

Masal araştırıcıları uzun zaman Grimm'lerin çocuk ve ev masalları gibi büyük derlemelerdeki masallara müracaat ederek tesadüfî numaralar ve alfabetik indeks kullandılar. Bu alfabetik listeler yalnız Avrupa ve Yakın Doğu için hazırlanmıştı. Robert H. Lowie ve Alfred L. Kroeber 1908 yılında Amerikan kızılderili masalları için alfabetik liste hazırladılar.[2] Bu listeler 1916 yılında Franz Boas'ın hazırladığı "Tsimshian Mythology" isimli çalışmada genişletilerek kullanıldı. Amerikan kızılderili masalları için uygun gibi göründüyse de tatbikatta coğrafyaya kesinlikle bağlı oluşu ve diğer alfabetik listelerde olduğu gibi masal tipi ile masal motifini karıştırdığından dolayı mahsurlu bir sınıflandırmaydı.

Masalların sistematik sınıflandırılması için tip ve motif arasında ayırımın kesinlikle yapılması gerekiyordu. Tip müstakil varlığa sahip olan geleneksel masaldır. Motif masal geleneğinde devamlılık gösteren, masalın en küçük elementidir. Bir masal en az bir motifden meydana gelir. Birden daha fazla motif ihtiva eden masallar vardır. Motifler üçe ayrılırlar. Birinci gruba masal kahramanları, tanrılar, nadir bununan hayvanlar, fevkalade vasıfları bulunan yaratıklar, devler, periler, cadılar ve çok sevilen küçük çocuk, üvey anne dahildir. Sihirli nesneler, değişik âdet ve inançlar. ve benzerleri ikinci gruba dahildir. Üçüncü grup münferit olaylardan meydana gelir. Bunlar motiflerin çoğunluğunu teşkil ederler. Bu sınıf müstakil varlığa sahip olduğundan gerçek masal tipi yerine de geçer. Geleneksel tiplerin çoğunu bu tek motifler meydana getirir.

Kaarle Krohn, önce şumullu bir masal sınıflandırmasının gerektiği fikrini benimsedi. Bu çalışmanın hazırlığı ile Anti Aarne görevlendirildi. Anti Aarne, Kaarle Khron'un rehberliği ile ve Oskar Hackman, Axel Oldrik, johannes Bolte, C. N. Sydnow'un yardımlarıyla Kuzey Avrupa ülkelerinin masalları için bir tasnif hazırladı. Hazırladığı indekse yeni tiplerin ilâve edilebilmesi için boş numara bıraktı. İndeks 540 tip ihtiva ettiği halde sistem 1940 numaradan ibarettir.

---

1. j. G. Von Hahn, Grieschische und albanesishe Marhen, iki cilt, Leipzig, Yeni baskısı Münih, 1918.

2. R. H. Lowie ve Alfred L. Kroeber, journal of American Foklore, XXI (1908), s: 24-27,222

Aarne masalları üç gruba ayırdı. 1) Hayvan masalları. 2) Asıl masallar. 3) Fıkralar ve komik hikâyeler. Bu üç ana sınıf da kendi aralarında tâli bölümlere ayrılmaktadır. Bu çalışmadan sonra 1923 yılına kadar çeşitli ülkelerde aynı usulle indeksler hazırlandı. Bu zaman içinde yeni tipler, bulunduğu için Aarne'nin ölümünden sonra Dr. Stith Thompson Tip İndeksi yeniden gözden geçirerek ilâveler yaptı Çalışma 1927 yılında tamamlandı. [2] S. Thompson Aarnenin plânını ve verdiği tip numaralarını değiştirmedi. Yalnız, çok mahalli olan masal tiplerini indeksten çıkardı. Yazıya geçirildiği halde sözlü gelenekde de yaşayan masallarla birlikte Fransız masallarını da indekse dahil etti. Kompleks masalların daha kolay anlaşılmasını sağlamak için gerekli izahat ve motif analizlerini de çalışmaya ilâve etti. S. Thompson, masal tiplerinin 1961 yılında yapılan son baskısında bazı değişiklikler yaptı. Yeni ilâveler için boş bırakılan yedek munaralarla tip sayısı 2411 re yükseldi.

Wundt, "The Psychology of Peoples" isimli eserinde şu sınıflamayı teklif etmiştir:

1. Mitolojik fabl masallar,
2. Saf peri masalları,
3. Biyolojik masal ve fabllar,
4. Saf hayvan masalları,
5. Şecereli masallar,
6. Şakalı masallar ve fabllar,
7. Ahlâkı fabllar.

Wundt'un bu sınıflandırmada yedi grubda beş kere kullandığı "fabl" terimi şekle ait bir katagoridir. Ayrıca bu terimle ne kastettiğini de çalışmasında açıklamamıştır. Ayrıca şakalı masallar aynı zamanda kahramanlığı da işleyebilirler. Saf hayvan masalı ile ahlâki fabl arasındaki fark üzerinde durmamıştır.

Masal sınıflandırmasında katgorilere ayrıma yanında temlere göre grublandırma da denenmiştir. Profesör Volkov 1924 yılında yayınladığı "Masal" isimli eserinde masalları 15 teme ayırmıştır. 1) Haksız yere eza edilenler hakkında, 2) Aptal kahraman hakkında, 3) Üç erkek kahraman hakkında, 4) Ejderle savaş hakkında, 5) Ele geçirilen kızlar hakkında, 6) Akıllı genç kız hakkında, 7) Sihir ve büyü yapılanlar hakkında, 8) Tılsım sahibi hakkında, 9) Sihirli nesnelerin sahibi hakkında, 10) Sadakatsız kadınlar hakkında gibi. Bu temlerin neye göre seçildiği belirtilmemiştir. Birinci sınıf, kompilikasyona, ikinci sınıf, kahramanın hususiyetine, üçüncü sınıf kahramanların sayılarına göre, dördüncü sınıf, olayların seyrindeki bir âna göre tayin edilmiştir. Belirli bir prensibe göre seçilmeyen bu sı-

1. Anti Aarne, Verzeichnis der Märhentypen, FFC No. 3. Helsinki, 1910.
2. Stith Thompson, The Types of the Folk-Tale. FFC No. 74. Helsinki, 1928.

nıfların birkaçını birden ihtiva eden masallar vardır. Böyle durumlarda masalı hangi gruba sokmak gerektiğini tayin etmek imkânsızlaşmaktadır.

Türk masallarının tasnifini W. Eberhard ile P. N. Boratav beraber yapmışlardır Eberhard ve Borotav'ın hazırladıkları Türk masal kataloğunda[1] 378 Türk masal tipi tesbitedilmiştir. Bu eseri Stith Thompson motif indekse kaynak olarak kullanmıştır. Türk masal kataloğunda tesbit edilen masal tipleri 23 başlık altında toplanmıştır.

A. Hayvan masalları (22 tip)

B. Hayvan ve insanın beraber rol aldıkları masallar (11 tip)

C. Masal kahramanına bir ruhun veya bir hayvanın yardım ettiği masallar (49 tip).

D. Tabiat üstü bir ruh veya bir hayvanla evlenme konusunu işleyen masallar (27 tip).

E. İyi bir ruhla veya evliyalarla birlikte yaşamayı konu alan masallar (13 tip).

F. İnsanların kaderinin önceden yazıldığını ve değişemiyeceğini konusunu işleyen masallar (20 tip).

G. Rüyaları konu alan masallar (3 tip).
H. Kötü ruhlarla birlikte yaşamayı işleyen masallar (23 tip).
I. Sihirbazları konu alan masallar (16 tip).
j. Genç kızın sevgili bulmasını konu edinen masallar (12 tip).
K. Erkek kahramanın sevgili bulmasını konu alan masallar (25 tip).
L. Fakir kızın zengin bir erkekle evlenmesini konu alan masallar (16 tip).
M. Kıskançlık ve iftira konusunu işleyen masallar (17 tip).
N. Hor görülen kocaların kahraman olduğu masallar (3 tip).
O. Zina ve baştan çıkarmayı konu alan masallar (22 tip).
P. Acaip olaylar ve acaip icraat'ı konu alan masallar (8 tip).
Q. Acaip davaları konu alan masallar (13 tip).
R. Realist masallar (9 tip).
S. Acaip tesadüfleri konu olarak işleyen masallar (6 tip).
T. Komik olayları konu alan masallar (6 tip).
U. Aptal ve tembel kadın veya erkekleri konu alan masallar (16 tip).
V. Hırsızlık ve dedektiflik konularını işleyen masallar (11 tip).
W. Akıllı, hiylekâr veya cimri kahramanları konu alan masallar (29 tip).

Warren S. Walker ile Ahmet Uysal "Tales Alive in Turkey" ismiyle yayınladıkları masal kitabında masalları yedi katagoriye ayırmışlardır 2.

1. W. Eberhard-P.N. Boratav, Typen Türksicher Volksmärhen, 1958 Wiebbaden.

2. Warren S. Walker ve Ahmet Uysal, Tales Alive in Turkey, Cambridge, Massachusetts, 1966.

1. Tabiat üstü masallar,
2. Şaşırtıcı ve hünerli neticeere sahip olan masallar,
3. Mizahi masallar,
4. Ahlâki masallar,
5. Köroğlu,
6. Din görevlilerinin hatalarını konu olarak işleyen masallar,
7. Fıkralar.

Yukarıda ana hatlarıyla özetlediğimiz masal tasnif çalışmalarının tamamı masalların muhtevaları göz önünde tutularak ve çoğunlukla temlere göre hazırlanmıştır. Bugün ilmin bütün dallarında muhteva tekkiklerinin yanında şekil ve yapı hususiyetini tesbit eden incelemeleı de yapılmaktadır. V. Propp, 1928 yılında Leningrad'da yayınladığı "Morfogija Skazki" isimli eserinde masalları yapı hisusiyetleri yönünden tetkik etmiştir. Masallarda varolan benzer unsurlardan hareket ederek masalların sabit ve değişken unsurlarını tesbit etmiştir. Propp, temleri esas alarak yapılan sınıflandırmanın araştırıcıları doğru neticeye ulaştıramıyacağını kabul etmiştir. Temler, bilhassa peri masallarının temleri birbiriyle çok yakından ilgilidir. Bir temin ve varyantlarının nerede bitip nerede başladığını tâyin etmek için önce masal temlerinin mukayeseli tetkiki yapılmalı, tem ve varyantlarını birbirinden ayırma prensibi kesinlikle tesbit edilmelidir. Aarne'nin mensub olduğu Fin okulu elementlerin nakledilmesi konusu üzerinde durmamışlardır, yalnız her biri temi şuaraltı terimi olmaktan çıkartarak bütünüyle organik olarak seçilip müstakilen tetkikini sağlamışlardır.

Aarne peri masallarını şu gruplara ayırmıştır[1]: 1) Olağan üstü düşman, 2) Olağan üstü karı (veya koca); 3) Olağan üstü vazife; 4) Olağan üstü yardımcı; 5) Sihirli nesne, 6) Olağan üstü kuvvet veya bilgi; 7) Diğer olağan üstü motifler. Propp bu sınıflandırmayı doğru bulmamakta ve "içinde olağan üstü bir yardımcı tarafından olağan üstü vazifenin çözümlendiği veya olağan üstü bir eşin olağan üstü bir yardımcı olduğu masallar nasıl sınıflandırılmalıdır? Tiplerin sarih bölünmeleri gerçekte mevcut değildir. Tiple metin arasındaki uygunluk çok kere tahminidir. Tipler mevcutsa da Aarne'nin gösterdiği seviyede değildir. Plânların birbirine yakınlıkları ve tamamiyle objektif sınıflandırmanın imkânsızlığı nedeniyle bir metni bir tipe dahil ederken numara seçmek hayli güçtür." [2] demektedir. A. N. Veselovskij, temin motiflerin içeri dışarı haraketlerinden meydana geldiğini ve temi yaratıcı birleştirici hareket olarak kabul eder. Motifi de bölünemeyen bir hikâye birliği olarak kabul eder. [3] Propp, motiflerin bölündüğünü şu örneklerle ortaya koyar: "Bir ejder, çarın kızını kaçırdı" motifi dört elemente ayrılır ve her

1. A. Aarne, Verzeichnis der Marhentypen FFC, No. 3. Helsinki, 1911.
2. V. Propp, Morphology of the Folktale U.S.A. 1970.
3. A. N, Veselovskij, Poetika, Cilt II, Fasikül I: Poetika siuzetov, Giriş I.

biri kendi usulune göre değişir. Ejderin yerini kasırga, şahin veya büyücü, kaçırmanın yerini vampirlik veya kayboymayı etkileyen diğer hareketler; kız evlâdın yerini kız kardeş, bir nişanlı, eş veya anne; çarın yerini çarın oğlu, bir köylü veya bir rahip alabilir. Bölünebilen bir birlik mantığı temsil edemez, bunun için muhtevaya göre yapılan sınıflandırma denemelerinin başarısız olduğunu kabul eder. [4].

Metodolojik olarak ilk defa Bedier masalın sabit ve değişken unsurları arasındaki ilişkiler üzerinde durmuştur. [5] Masalın sabit ve değişken unsurları arasındaki bağlantıyı şematik olarak göstermeye teşebbüs etmiştir. Masalın sabit ve ve aslî unsurlarına element adını verdi, Ω ile gösterdi. Değişken unsurlar için Lâtin harflerini kullandı. Bedier, bir masalın şematsını Ω abc, bir başkasını, Ω abn, bir üçüncüsünü Ω mlr diye gösterdi. Omeganın kesin anlamını açıklamadı. Bedier, elementelerinin kesinlikle neyi ifade ettiğini ve onları neye göre ayırdığını açıklamadığı için öne sürdüğü görüş karanlıkta kalmıştır.

PROPP METODU [1]

V. Propp'un masalları da diğer neviler gibi yapı özelliklerine göre tetkik edilebileceği görüşünü ortaya koyan çalışması Rusya'da yayınlanmasından 30 yıl sonra 1958 de ingilizceye tercüme edilmiştir. Bu çalışmanın yayınlanmasından sonra folklorcular, dilciler, antropolojist ve edebiyat tenkitçileri çeşitli folklor nevilerinde yapı analizini denemişlerdir.

V. Propp, çalışmasını Aarne'nin masal tasnifinde peri masalları grubuna giren aynı özellikleri gösteren masallar üzerinde hazırlamıştır. Eserinde malzeme olarak Afanas'ev derlemesindeki 50-150 numaralar arasındaki yüz masalı kullanmıştır. Peri masallarını özel bir metotla unsurlarına ayırdıktan sonra bu unsurlara göre masalları mukayese etmiş ve buna göre masalı tarif etmiştir. Aşağıdaki örnekler mukayese edildiği zaman hem değişken hem de sabit unsurların bulunduğu görülür.

1. Bir çar kahramana bir kartal verir, kartal kahramanı başka bir krallığa götürür.

2. İhtiyar adam Sucenko'ya ait bir at verir,at Sucenko'yu başka bir krallığa götürür.

3. Bir sihirbaz, Ivan'a küçük bir kayık verir, kayık Ivan'ı başka bir krallığa götürür.

---

4. V. Propp, Morphology of the Folktale, U.S.A. 1970.

5. Bedier, Les Fabliaux, Paris, 1893.

1. V. Propp, Morphology of the Folktale, 1970 U.S.A.

Örneklerde görüldüğü üzere masal kahramanlarının isimleri ve faydalandıkları nesneler değişmektedir. fakat yapılan iş değişmemektedir. Buradan aynı aksiyonlarının çeşitli masal şahıslarına nakledildiği neticesine ulaşılmaktadır. Bu aksiyonlara fonksiyon adı verilmekte ve masallar bu sabit unsurlara göre tetkik edilmektedir.

Masal kahramanları ekseriyetle aynı fonksiyonları icra ederler. Fonksiyonları gerçekleştiren vasıtalar değişkendir. Din tarihçileri çok önceden inançlarda ve mitlerde aynı fonksiyonların çeşitli karakterler tarafından tekrarlandığını müşahade etmişlerdir [1]. Masal tarihçileri bu özelliğe dikkat etmemişlerdir. Masallarda fonksiyonların sayısı sınırlı, kahramanların sayısı ise sınırsızdır. Masallarda aynilik ve çeşitlilik aynı zamanda bulunan iki özelliktir.

Masalın aslî unsurları olan fonksiyonlar tarif edilirken şu iki nokta göz önünde tutulmalıdır. 1) Tarif, fonksiyonları icra eden şahıslara hiç bir şekilde dayanmamalıdır. Fonksiyonun tarifi hareket ifade eden bir isim şeklinde tesbit edilmelidir (Yasak, soru, uçuş, vs.) 2) Fonksiyon anlatım içindeki yerinden ayrılmamalıdır. Eldeki fonksiyonun masal içinde devam eden hareketteki yeri unutulmamalıdır. Meselâ, masal kahramanının Padişahın kızıyla evlenmesiyle bir babanın iki kızı olan dul bir kadınla evlenmesi birbirinden tamamen farklı hareketlerdir. Her iki hareket aynı gibi görünürse de morfolojik olarak farklı iki elementi ifade ederler. Benzer hareketler farklı anlamlara sahip olabilirler. Masal fonksiyonlar dört ana özlliğe sahiptirler.

1. Masal kahramanlarının icra ettikleri fonksiyonlar, masalda kim ve nasıl icra eder sorularından ayrı sabit ve değişmez elementlerdir.

2. Peri masallarında fonksiyonların sayısı sınırlıdır. Peri masallarında en fazla 31 fonksiyon bulunur.

3. Fonksiyonların sırası her zaman aynıdır. Bütün masallar bütün fonksiyonları ihtiva etmez. Fakat bu prensibi bozmaz. Bazı fonksiyonların eksik oluşu geri kalan fonksiyonların düzenini etkilemez, eksik olan fonksiyondan bir sonraki ile masal devam eder.

4. Yapılarına göre bütün peri masalları tek tipe girerler. Yapı özelliklerine göre masallar birbirine mâni olan eksenler üzerinde yayılmazlar. Masal çeşitlerine göre çeşitli eksenler tesbit edilebilir, ancak peri masallarının bir tek ekseni vardır.

Masal tertibi içinde masal kahramanlarının fonksiyonlarının listesi yapılırken şu hususlar göz önünde tutulmuştur: 1) Fonksiyonun mahiyetinin kısa özeti; 2) Fonksiyonun bir kelime içine toplanmış kısa tarifi; 3) Usule uygun bir işaret.

1. W. Wundt, "Mytns uund Religion", Völkerpsychologie, II, I. Bölüm; Negelein, Germanische Myhologie.

Aşağıda verilen fonksiyon sırası peri masallarının temelini teşkil eder. İşaretler masalların yapılarının şematik mukayesesini mümkün kılacaktır.

Masallar daima başlangıç durumu ile başlar. Burada ailenin fertleri zikredilir veya müstakbel kahraman ya ismi söylenerek veya durumuna işaret edilerek tanıtılır (bir asker, bir padişah gibi). Bu hâl fonksiyon olmamakla beraber önemli morfolojik elementtir. Bu elemente, "İLK DURUM" denir ve (α) işarete ile gösterilir. İlk durumu fonksiyonlar tâkip eder.

I. AİLENİN FERTLERİNDEN BİRİ EVDEN EKSİLİR (Tarif: Ayrılış. İşaret β)

Bu fonksiyon kendi arasında üç farklı sınıfa ayrılır.

1. Yaşlı nesilden bir kimse evden ayrılır (β^1). (Babanın seyahate çıkması gibi.)

2. Ana veya babanın ya da ikisinin birden ölümleri ayrılığın kuvvetlendirilmiş şekli olarak kabul edilir (β^2).

3. Genç nesilden bir kimse evden ayrılır (β^3).

II. KAHRAMANA BİR YASAK BİLDİRİLİR. (Tarif: Yasak. İşaret: γ).

Bu fonksiyon iki farklı şekli vardır.

1. Ayrılmama veya yapılmaması gereken bir iş belirtilir.(γ')

2. Yasağın tersi bir emir veya teklifle belirtilir (γ^2). Çocukların ormana gitmeğe zorlanmaları ve çocukların bu emri yerine getirmeleri, tarlaya veya ormana gitmeme, yasağı ile aynı neticeyi doğurur.

III. YASAK İHLÂL EDİLİR. (Tarif: İhlâl, İşareti δ).

Yasak şekilleriyle ihlâl şekilleri birbirleriyle ilgilidir. İkinci fonksiyonla üçüncü fonksiyon, bir çift element teşkil eder. İkinci yarı, birinci olmaksızın da ortaya çıkabilir. (Çarın kızları bahçeye giderler, (β^3) dönmekte gecikirler). Burada gecikmenin yasaklanması ihmal edilmiştir. Bu gecikme ihlâl edilen yasakla ilgili gibi gösterilmiştir. Bu noktada, hain olarak isimlendirilen şahıs masala girer. Hainin rolü mesut ailenin huzurunu bozmak, talihsizliğe ve zarara sebeb olmaktır.

IV. HAİN KEŞF İÇİN TEŞEBBÜSTE BULUNUR. (Tarif: Keşif için teşebbüs İşaret: ϵ).

1. Çocukların veya kıymetli nesnelerin yerini öğrenmek için teşebbüs. (ϵ^1).

2. Keşif için teşebbüsün aksi şekli, kurbanın haini sorguya çekmesi haliyle ortaya çıkar. (ϵ^2).

3. Başka şahıslar vasıtasıyla keşif için teşebbüste bulunur. (ϵ^3).

V. HAİN KURBANI HAKKINDA MALUMAT ELDE EDER. (Tarif: Malumat toplama. İşaret: 5).

1. Hain sorusuna doğrudan doğruya cevap alır. (5^1).

Burada da çift fonksiyon vardır. Bu şekil, ekseriyetle diyalog şeklinde ortaya çıkar. Bu çift fonksiyonun ilk yarısı olmaksızın ikincisi mevut olabilir. O zaman dikkatsizlik veya tedbirsizlik neticesinde bilgi verilmiş olur.
2-3. Malumat toplamanın aksi veya başka şekli cevapla münasebeti uyandırır. (5^2-5^3).

VI. HAİN, KURBANI KENDİSİNE VEYA EŞYALARINA SAHİP OLMAK İÇİN ALDATIR. (Tarif: Hile. İşaret: η),

Burada, hain tebdili kıyafet eder. (cadı, sevimli bir ihtiyar kılığına girer.)

1. Hain, razı etmeğe çalışır. (η^1)

2. Hain, sihirli vasıtaların doğrudan doğruya tatbikiyle hareketi yürütür. (η^2).

3. Hain, kandırma veya zorlamanın diğer vasıtalarını kullanır. (η^3)

VII. KURBAN HİLEYE KANAR VE BU SURETLE FARKINDA OLMADAN DÜŞMANINA YARDIM EDER. (Tarif: Suç ortaklığı. İşaret: θ).

1. Kahraman, hainin bütün kandırışlarını kabul eder. Yasaklar daima ihlâl edilmekte, aldatıcı teklifler daima kabul edilmektedir (θ^1).

2-3. Kahraman, sihirli veya diğer vasıtaların kullanılışılına mihaniki olarak tepki gösterir. (Uyuyakalır, kendi kendini yaralar, vs.) Bu fonksiyon müstakil olarak da mevcut olabilir. Kahramana uyaması için kimse bir şey yapmaz hainin vazifesini kolaylaştırmak için uyuyakalır.(θ^2;θ^3).

Aldatıcı teklifin ve bu teklifin gerektirdiği şekilde bir başka özel şekli de alaldatıcı anlaşma halinde ortaya çıkar. Bu örneklerde rıza gösterilmesi için zor kullanılır. Kurbanın başına gelen zor durumlarla hain avantaj elde eder. Bazen zor durumlar hain tarafından yaratılırlar. Bu element, TALİHSİZLİĞİN BAŞLANGICI, olarak tarif edilir. (λ İşareti bunu aldatmanın diğer şekillerinden ayırır.)

VIII. HAİN, AİLENİN FERTLERİNDEN BİRİNİN YARALANMASINA VEYA ZARAR GÖRMESİNE SEBEB OLUR. (Tarif; Hainlik. İşaret: A).

Bu fonksiyonla masalın esas hareketi başladığı için bu fonksiyon çok önemlidir. Ayrılış, yasağın ihlâli, malumat toplama, hile, hep bu fonksiyon için zemin hazırlar. Bu fonksiyonun meydana gelişini kolaylaştırır. Bunun için ilk yedi fonksiyon, masalın hazırlık kısmını meydana getirir. Hainlik hareketi ile komplikasyon başlar. Hainlik çok çeşitli haller gösterir.

1. Hain, bir kimseyi kaçırır (A^1).

2. Hain, sihirli vasıtayı zapteder veya alıp götürür (A^2).

2a. Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi, bu şeklin özel tali sınıfını yaratır. (Aii).

3. Hain, mahsulu ziyan veya yağma eder (A^3).

4. Hain, gün ışığını ele geçirir (A^4).

5. Hain başka şekillerde zarar verir (A^5).

Yağma edilen nesnenin cinsi aksiyonun seyrini etkilemez. Bütün zapt etmeleri, hainliğin bir şekli olarak kabul etmek ve ele geçirmenin bütün mürekkep şekillerini (nesnelere göre tekrar bölünen) aslı sınıf olarak değil, tali sınıf olarak telakki etmek gerekir. Teknik için, en önemli olan şekillerin bir kaçını ayırmak geri kalanını umumileştirmek faydalıdır.

6. Hain, vucut yarası alınmasına sebeb olur. (A^6). Morfolojik görüş açısından bu şekiller, aynı zamanda ele geçirmenin de şekilleridir. Meselâ, kahramanın yerine geçmek için onun gözlerini oyan bir hain, çıkardığı gözleri cebine koyduğu zaman, gözler de, diğer ele geçirilen nesneler gibi belirli bir yere saklanır.

7. Hain aniden ortadan kaybolmaya sebeb olur (A^7).

Genellikle, bu tipteki ortadan kayboluşlar sihirli veya hileli vasıtaların tatbikiyle gerçekleştirilirler.

8. Hain, kurbanını ister veya kandırır (A^8).

Genellikle, bu şekil aldatıcı anlaşmanın neticesinde ortaya çıkar.

9. Hain, bir kimseyi kovar (A^9).

10. Hain bir şahsın denize atılmasını emreder (A^{10}).

11. Hain, bir şahsa veya bir şeye büyü yapar (A^{11}).

Bu noktada hain, ekseriyetle bir seferde iki veya üç zararlı harekete birden sebeb olur. Bu grubda nadiren müstakil şekillere rastlanmakla beraber bunlar da diğer grublarla birleşme temayülü gösterirler. Büyünün yapılması bu gruba girer. Bu gruba giren örneklerde, büyü yapıldıktan sonra büyü yapılan kimse kovulmaktadır. Kovulmanın ifade edilmediği örneklerde de gerçekte kovulmaya sahibiz.

12. Hain, bir şahsın yerine geçer (A^{12}).
Bu şekil de ekseriyetle diğer şekillerle aynı anda ve bir arada bulunur.

13. Hain, cinayetin işlenmesini emreder. (A^{13}),
Bu şekil kovulmanın kuvvetlendirilmiş şeklidir. Genellikle bu örneklerde kurbanın kalbi ve ciğeri istenir.

14. Hain, öldürmeyi gerçekleştirir (A^{14}).
Bu da genellikle hainliğin diğer hareketlerine refakat eden ve onları kuvvetlendiren şekildir.

15. Hain, bir şahsı hapseder veya alıkoyar (A^{15}).
16. Hain, tehditle evliliğe zorlar (A^{16}).
16a. Akrabalar arasında aynı şekil (Avıı).
17. Hain, yamyamlık tehdidinde bulunur (A^{17}).
18. Hain, gece eziyet eder (A^{18}).
19. Hain, harp ilân eder (A^{19}).

Bütün masallar talihsizliğin üzüntüsüyle başlar. Hainlik ile başlayan masallarla aynı tekâmülü gösteren değişik girişlerle başlayan başlayan masallar da vardır. Hainlikle başlamayan masallar muayyen bir eksik veya kifayetsizlikle baş lar, hainlikle başlayanlar da olduğu gibi devam eder. Masal kahramanının sahip olduğu bir şeyi kaybetmesi hainlikle ilgilidir. Bazı masallarda ise kahraman bir şeye sahip olmak ister. Masal kahramanının nişanlısının kaçırılması ile kahramanının evlenmek için kız araması masallarda aynı neticeyi doğurur. Her iki halde de kahraman aramaya çıkar. Birinci örnekte eksik dışarıdan yaratılır, ikincide içeriden hasıl olur.

VIII a. AİLENİN FERTLERİNDEN BİRİ BİR ŞEY KAYBEDER VEYA BİR ŞEYE SAHİP OLMAK İSTER. (Tarif: Eksik. İşaret: a).

Bu fonksiyon eksik nesnelerin cinsine göre altı gruba ayrılmıştır.

1. Gelin veya bir arkadaş eksiktir (genellikle bir insan) (a^1).

Bu eksik bazen sözle ifade edildiği halde bazen sözle ifade edilmez. Kahraman bekârdır ve kız aramaya çıkar.

2. Sihirli vasıta lâzımdır (a^2).

3. Sihir kuvveti olmayan harikulâde nesneler eksiktir (a^3).

4. Bir devin ölümünü sağlayacak sihirli bir yumurta gibi özel bir şey eksiktir. (a^4)

5. Makûl şeyler, yaşamak için gerekli vasıtalar eksiktir (a^5).

6. Diğer şekiller (a^6).

A ve a elementleri her sınıf masal için gereklidir. Masallarda komplikasyonun diğer şekilleri mevcut değildir.

IX. TALİHSİZLİK VEYA EKSİK BİLDİRİLİR-KAHRAMAN BİR EMİR VEYA BİR İSTEKLE KARŞILAŞIR-KAHRAMANIN GİTMESİNE MÜSAADE EDİLİR VEYA GÖNDERİLİR. (Tarif: Tavassut, bağlayıcı olay. İşaret: B).

Bu fonksiyonla kahraman masalın içerisine girer. Bu fonksiyon kendi içinde yedi gruba ayrılır.

1. Kahramanın gönderilmesiyle neticelenen yardım çağrısı yapılır (B^1). Genellikle yardım çağrısını bir Padişah veya Kral kahramana bazı vaatlerde bulunarak yapar.

2. Kahraman doğrudan doğruya gönderilir (B^2). Gönderilme emir veya talep şeklinde olur. Kahraman gönderilirken bazen önce tehdit sonra vaat yapılır, bazen tehditle vaat beraber yapılır.

3. Kahramanın evden ayrılmasına müsaade edilir (B^3). Bu örneklerde evden ayrılma insiyatifi kahramanın kendi elindedir. Burada gönderinin etkisi yoktur. Ana baba kahramanın arkasından dua ederler. Kahraman her zaman ayrılışının gerçek sebebini söylemez. Bazen dolaşmağa çıkmak için müsaade alır, gerçekte mücadele için yola çıkar.

4. Talihsizlik haber verilir (B^4). Ekseriyetle talihsizliğin hikâyesi ana babadan değil de yaşlı kadınlardan veya tesadüfen karşılaşılan şahıslardan öğrenilir.

5. Kovulan kahraman evin dışına götürülür (B^5). Baba üvey annenin kovduğu kızını ormana götürür.

6. Ölüme mahkûm edilen kahraman gizlice serbest bıralır (B^6).

7. Ağıt söylenir (B^7). Bu şekil kâtile hastır. Talihsizliğin ortaya çıkmasıyla tepki uyanır.

X. ARAYICI KAHRAMAN TEPKİ GÖSTERMEK ÜZERE ANLAŞIR VEYA KARAR VERİR. (Tarif: Tepkinin başlangıcı. İşaret: C).

Bu an bazen kelimelerle ifade edilir bazen edilmez. İrade kararı ile arama gerçekleştirilir. Sürülen, mağlûp olan, büyüleyen ve başkasıyla yer değiştiren kahramanlar hürriyet için iradeye bağlı istek göstermezler, böyle hallerde bu element eksiktir.

XI. KAHRAMAN EVDEN AYRILIR. (Tarif: Ayrılış. İşaret: ↑).

Buradaki ayrılma daha önce beta işaretiyle gösterilen ve geçici olarak yokluk gösteren elementten farklı bir hususu gösterir. Bazı masallarda mekâna veya fezaya ait yer değiştirme yoktur. Bütün hareket aynı yerde geçer. Bazı masallarda ise tam bunun tersine ayrılış kuvvetlendirilir, uçuş hususiyeti gösterir.

A B C i elementleri komplikasyonu temsil ederler. Bundan sonra aksiyonun seyri gelişir. Masala yeni bir karakter girer. Bu karaktere VERİCİ veya YOL GÖSTERİCİ denir. Genellikle verici ile yolda tesadüfen karşılaşırlar. Verici, talihsizliği tasfiye edecek sihirli vasıta verir. Ancak kahraman sihirli vasıtayı alabilmek için çeşitli şekillerde denenir.

XII. KAHRAMAN SİHİRLİ VASITA VEYA YARDIMCI KAZANABİLMESİ İÇİN DENENİR, SORGUYA ÇEKİLİR, HÜCUMA UĞRAR. (Tarif: Vericinin ilk fonksiyonu İşaret: D).

1. Verici kahramanı dener (D^1). Buradaki deneme bir şahıs tarafından yapılabildiği gibi bir yerde yazılı da olabilir.

2. Verici kahramanı selâmlar ve sorguya çeker (D^2). Bu şekil denemenin en zayıf şeklidir. Selamlama ve sorguya çekme diğer deneme şekillerinde de mevcuttur. Fakat diğer şekillerde deneme karakterine sahip değildir. Bu durumda da doğrudan doğruya deneme yoktur. Soru indrek deneme karakterini taşır. Kahraman kaba cevap verdiği taktirde hiç bir şey elde edemez, terbiyeli cevap verirse bir at, bir kılıçla mükâfatlandırılır veya gitmek istediği yerin yolu gösterilir.

3. Ölmek üzere olan veya ölmüş bir kimse kahramandan bir hizmet yapmasını ister. (D^3).

4. Bir tutuklu serbest bırakılması için yalvarır (D^4).

$_4$.x Verici kahraman gelmeden önce tutuklanmıştır, ve serbest bırakılmasını ister (xD^4). Bu hareket müstakil bir fonksiyon değildir, esirin talepte bulunmasını sağlar.

5. Kahraman merhamet talebiyle karşılaşır (D^5). Bu şekil bir öncekinin tâli sınıfı olarak düşünülebilir. Bu durum kahramanın vericiyi yakalamasıyla veya öldürmek kastıyla bir hayvanı hedef aldığı sırada ortaya çıkar.

6. Kavgacılar malın paylaştırılmasını isterler (D^6). Her zaman kavgacılar paylaştırma isteklerini söylemezler, bazen kahraman kendi insiyatifiyle kavga konusu olan malları bölüştürmeyi teklif eder.

7. Diğer istekler (D^7). Bu gruba kahramanın talep olmaksızın çaresiz bir durumla karşılaşması hali de girer. Bu örneklerde kahraman yardım etme imkânına sahiptir. Objektif olarak bu şekil de test olmaktaır, ancak kahraman bunun bir deneme olduğundan haberdar değildir (d^7).

8. Düşman yaratık kahramanı yok etmeğe teşebbüs eder (D^8).

9. Düşman bir yaratık kahramanla mücadele eder (D^9). Burada mücadele gürültülü kavga hususiyeti taşır.

10. Kahraman değiştirmek, üzere sihirli bir vasıta teklif edilir (D^{10})

XIII. KAHRAMAN MÜSTAKBEL VERİCİNİN HAREKETLERİNE TEPKİ GÖSTERİR. Tarif: Kahramanın reaksiyonu. İşaret: E. Örneklerde reaksiyonlar pozitif veya negatif olabilir.

1. Kahraman denemeye karşı koyar veya koymaz (E^1).

2. Kahraman vericinin selâmını alır veya almaz (E^2).

3. Kahraman ölmüş veya ölmekte olan bir şahsın isteğini yerine getirir veya getirmez (E^3).

4. Kahraman esiri serbest bırakır (E^4).

5. Kahraman yalvarana merhamet eder (E^5).

6. Kahraman paylaştırmayı gerçekleştirerek kavgacıları barıştırır (E^6). Kahraman bazen kavgacıları koşturarak aldatır ve kavga konusu nesneleri alır (E^{VI})

7. Kahraman başka hizmetler görür (E^7). Bazen bu hizmetler isteklerin karşılığı olarak yapılır, bazen de kahraman iyi kalpliliğinden ve saflığından bu hizmetleri yapar. İbadetin bir örneği de bu gruba girer.

8. Kahraman düşmanın kullandığı taktikleri kullanarak hayatına yapılan kasitten kendini kurtarır. (E^8).

9. Kahraman düşmanını yener veya yenemez (E^9).

10. Kahraman mübadeleyi kabul eder, fakat değiştirdiği nesnenin sihir kuvvetini kullanarak verdiği nesneyi geri alır (E^{10}).

XIV. KAHRAMAN SİHİRLİ VASITANIN YARDIMINI KAZANIR. Tarif: Sihirli vasıta elde edilir veya zaptedilir. İşaret: F.

Sihirli vasıta olarak hizmet gören şeyler şöyle gruplandırılır: 1) Hayvanlar (at, kartal gibi) içinden sihirli vasıta çıkan nesneler (yüzükten çıkan araplar vs.) 3) Sihiri hassaları olan nesneler, sopalar, kılıçlar gibi; 4) Hususiyetleri doğrudan doğruya verilenler hayvan şekline girebilme kuvveti gibi. Bunların tamamına sihirli vasıtalar denilebilir.

1, Vasıta doğrudan doğruya verilir (F^1). Vasıtanın doğrudan doğruya verilmesi mükâfat karakterini taşır. Bazı masallar mükâfat anında biterler. Bu örneklerde hediye sihirli vasıta değil değerli bir nesnedir. Verilen nesnenin değerli oluşu (f^1) şeklinde gösterilir. Eğer kahraman olumsuz davranmışsa hiç bir şey verilmez (F. neg.) Kahramanın davranışı olumsuz olduğu zaman ceza verilir (F. contr.)

2. Kahramana vasıta gösterilir (F^2).

3. Vasıta hazırlanır (F^3).

4. Vasıta satılır ve satın alınır (F^4).

Satın alma ile hazırlık arasında bir şekil de ısmarlamadır ki bu (F^3_4) şeklinde gösterilir. Kahramanın demirciye zincir ısmarlaması gibi.

5. Vasıta şans eseri kahramanın eline geçer (F^5).

6. Vasıta aniden kendi usulune göre ortaya çıkar (F^6). Yerden çıkan vasıtalar müstakil olarak ortaya çıkışın özel bir şeklini teşkil ederler (FVI).

7. Vasıta yenir ve ya içilir (F^7). Kuşların yürek ve ciğerini yemek kahramana üstün güçler sağlar.

8. Vasıta zaptedilir (F^8).

9. Çeşitli karakterler kahramanın emrine girerler (F^9). Bir hayvan kahramana mahsulunu hediye eder veya onun için bir iş yapar. Kahramana gerekli vasıta her zaman doğrudan doğruya verilmez. Bazen bir yardımcı kahramana istediği nesneye sahip olabilmesi için gerekli formülü öğretir. Bazen kahramana bir şey verilmez yardımcıya sahip olma hakkı tanınır. Kahramanın yardımcıya sahip oluşu (f^9) şeklinde gösterilir. Çeşitli sihirli yaratıkların çağrılmadan aniden kahramanın yoluna çıkarak yardım teklif edip kabul edildikleri masallarda vardır. Bu hal (F^9). şeklinde gösterilir. Bunlar ekseriyetle fevkalâde vasıfları olan veya sihirli kuvvetleri olan karakterlerdir. (Çok yiyen, çok içen, buz kıran gibi.)

XV. KAHRAMAN ARADIĞI NESNENİN OLDUĞU YERE GÖTÜRÜLÜR VEYA KAHRAMANA YOL GÖSTERİLİR, Tarif: İki ülke arasında yerde veya gökte yolculuk, rehberlik, İşaret: G)

Genellikle aranan nesne kahramanın bulunduğu ülkeden başka bir ülkede bulunur. Bu fonksiyonun altı farklı sınıfı tesbit edilmştir.

1. Kahraman havada uçar (G^1).
2. Kahraman yerde veya suda seyahat eder (G^2).
3. Bir kimse kahramana kılavuzluk eder (G^3).
4. Kahramana yol gösterilir (G^4).
5. Ulaşımın sâbit vasıtalarından faydalanılır (G^5).
6. Kahraman kan izlerini takip eder (G^6).

G fonksiyonu (i) fonksiyonunun normal devamı olmaktadır. Bunun için bazen bu fonksiyonun kendi içinde eksik olduğu görülür. Kahraman bir yerden diğerine yürür bu fonksiyon seçilmez.

XVI. KAHRAMANLA HAİN DOĞRUDAN DOĞRUYA DÖĞÜŞTE KARŞILAŞIRLAR. Tarif: Mücadele. İşaret: H.

Bu şekli düşman vericiyle yapılan mücadeleden ayırmak gerekir. Kahraman düşmanca karşılaşma neticesinde ilerideki araştırması için gerekli bir vasıta

kazanırsa bu D elementi olur. Kahraman zafer sonucunda değerli bir nesne kazanırsa H elementine sahip olunur. Bu fonksiyonun 4 farklı şekli vardır.

1. Açık bir arazide döğüşürler (H^1). Buraya ejderlerle ve düşman ordularıyla yapılan muharebeler dâhildir

2. Müsabakada yarışırlar (H^2). Lâtifeli masallarda döğüş yoktur, kahramanla hain çeşitli yarışmalar yaparlar, kahraman zekâsıyla kazanır.

3. İskambil oynarlar (H^3).

4. Tartılırlar (H^4). Kim ağır gelirse o kazanır.

XVII. KAHRAMAN DAĞLANIR. Tarif: Dağlama, işaretleme. İşaret: j.

1. Damga vücuda tatbik edilir (j^1).

2. Kahraman bir mendil veya yüzük alır (j^2).

XVIII. HAİN MAĞLUP EDİLİR (1). Tarif: Zafer. İşaret: I.

1. Hain açık mücadelede döğülür (I^1).

2. Hain müsabakada yenilir (I^1).

3. Hain kâğıt oyununda kaybeder (I^3).

4. Tartılmada kaybeder (I^4).

5. Döğüşmeden öldülür (I^5).

6. Hain sürgün edilir (I^6).

Bu fonksiyonun olumsuz şeklinde savaşmaya iki veya üç kişi gider, biri veya ikisi saklanır yalnız biri savaşı kazanır (İşaret: x_1^1).

XIX. BİRİNCİ TALİHSİZLİK VEYA EKSİK TASFİYE EDİLİR.

Tarif: Talihsizlik veya eksik ortadan kaldırılır. İşaret: K.

Bu fonksiyon hainlik (A) ile bir çift teşkil eder. Onbir farklı şekli tesbit edilmiştir.

1. Aranan nesne aklın veya kuvvetin kullanılmasıyla ele geçirilir. (K^1). Burada kahraman bazen başta hainin kullandığı usulleri kullanarak talihsizlik veya eksiği tasfiye eder.

1a. Bazen yakalama iki kişi tarafından başarılır. Biri emredeı diğeri yakalar.

2. Aranan nesne muhtelif şahıslar tarafından birden kazanılır, bunlar hareketleriyle hızlı bir mübadele yaparlar (K^2).

3. Aranan nesne hiylelerin yardımıyla kazanılır (K^3). Bu şekil bazı örneklerde K^1 re yakındır.

4. Aranan nesne önce yapılan hareketlerin neticesinde elde edilir (K^4).

5. Aranan nesne sihirli vasıtanın kullanılmasıyla hemen elde edilir (K^5).

6. Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluktan kurtulunur (K^6).

7. Aranan nesne yakalanır (K^7). Bu şekil tipik ziiai soygundur.

8. Bir şahsın üzerindeki büyü bozulur (K^8). Büyü bozulması derinin yakılmasıyla veya bir formül vasıtasıyla gerçekleştirilir.

9. Öldürülmüş bir şahıs canlandırılır (K^9).

9a. Canlandırma vasıtasının önceden mevcut oluşu yeni bir tâli sınıf meydana getirir (Kıx).

10. Tutuklu serbest bırakılır (K^{10}). Bu şeklin morfolojik olarak vericinin serbest bırakılmasıyla ilgisi yoktur, çünkü burada baştaki talihsizlik tasfiye edilir.

11. Aranan nesnenin alınması, sihirli vasıtanın alınmasındaki aynı şekillerle başarılır. İstenen nesne hediye olarak verilir, yeri gösterilir, satın alınır vs. Bu şekillerin işaretleri doğrudan doğruya nakil (KF^1), gösteime (KF^2), şeklinde devam eder.

XX. KAHRAMAN GERİ DÖNER ↓. Tarif: Geri dönüş. İşaret: ↓

Geri dönüş, genellikle varıştaki aynı şekillerle başarılır. Bununla beraber geri dönüşü takip edecek özel bir şekle ihtiyaç yoktur, çünkü geri dönüş mesafenin kapatılmasını sağlar.

XXI. KAHRAMAN TAKİP EDİLİR. Tarif: Takip, kovalama, İşaret: (Pr.)

1. Takip eden kahramanın arkasından uçar (Pr^1).
2. Takip eden suçluyu ister (Pr^2). Bu şekil çok kere havada uçuşa bağlıdır.
3. Takipçi çeşitli hayvan kılıklarına girerek kahramanı takip eder (Pr^3).
4. Takipçiler cazip nesneler biçimine girerek kahramanın yoluna çıkarlar (Pr^4).
5. Takipçi kahramanı yemeğe çağırır (Pr^5).
6. Takipçi kahramanı öldürmeye teşebbüs eder (Pr^6).
7. Kahramanın sığındığı ağacı kemirmeye çalışır (Pr^7).

XXII. KAHRAMAN TAKİPTEN KURTULUR. Tarif: Kurtuluş. İşaret: Rs.

1. Kahraman havada taşınarak kurtulur (Rs^1).
2. Kahraman takipçinin yoluna engeller koyarak gözden kaybolur (Rr^2).
3. Kahraman uçuş sırasında kendini tanıtmayacak nesneler haline girer (Rr^3).
4. Kahraman uçuş sırasında saklanır (Rs^4).
5. Kahramanı demirciler saklar (Rs^5).

6. Kahraman uçuş sırasında hayvan taş vs. şekillerine girerek kendisini kurtarır (Rs^6).

Bu şekillerde esas olan şekil değiştirmedir, uçuş bazen olmayabilir. Böyle şekiller özel tâli sınıf olarak telâkki edilebilir (R_SIV).

7. Kahraman şekil değiştirmiş bir ejderhanın günaha teşviklerinden kaçınır (Rs^7).

8. Kahraman haine kendisini yedirmez (Rs^8).

9. Kahraman ölümden kurtulur (Rs^9).

10. Kahraman tırmandığı ağaçtan bir diğerine atlayarak kedisini takipçiden kurtarır (Rs^{10}).

Masalların bir çoğu takipten kurtuluşla biter. Kahraman takipten kurtulduktan sonra evine döner. bir kız elde etmişse onunla evlenir vs. Bütün masallar böyle değildir, bir kısım masallarda kahraman için yeni bir talihsizlik bulunabilir. Hain tekrar ortaya çıkar kahramanın elde etiklerini ele geçirir, bir kelimeyle baştaki (A) hainlik tekrar edilir. Bununla yeni bir hareket başlar. Tekrarlanan hainlikler için özel şekiller yoktur. Fakat yeni hainlikleri gerçekleştiren özel hainler vardır Bu hainler ekseriyetle kahramanın büyük kardeşleridir. Kahramanın eve dönmesinden önce veya sonra mükâfatını çalarlar, bazen kahramanı öldürür veya yeni bir araştırmaya zorlarlar. Kahramanla aradığı nesne arasına yere veye göğe ait büyük bir mania yerleştirilir. Bunu kahramanı derin bir kuyuya, yeraltı kırallığına veya denize atarak gerçekleştirirler. Bundan sonra her şey yeniden başlar. Vericiyle yeniden karşılaşma, başarıyla tamamlanan deneme veya bir hizmet, sihirli vasıtanın elde edilmesi, sihirli vasıtanın yardımıyla kahramanın evine dönüşü ve evlenmesiyle masal tamamlanır. Bu olaylar masalların iki seri fonksiyondan meydana geldiğini gösterir. Bu iki seri fonksiyon hareket (move) diye isimlendirilir. Her yeni hainlik yeni bir hareket yaratır.

VIII. Masalda kahramanın uçuruma atılmasıyla başlayan yeni hainlik şekilleri $*A$ şeklinde gösterilir. Kahramanın nişanlısı kaçırılırsa $*A^1$), sihirli vasıta çalınırsa $*A^2$), kaçırma öldümeyle beraberse $*A^2{}_{14}$ şekillerinde gösterilir.

B (gönderme elementi bu örneklerde daima eksiktir. Kahramanın gönderilmesi için sebeb yoktur, çünkü elinden nişanalısı alınan odur. Bu şekilde devam eden masallarda C elementi ekseriyetle eksiktir. Kahraman harekete geçmeyi düşünmeden orada burada dolaşır ağlar. XII (D), XIII (E) XIV (F) ve XV (G) fonksiyonlarıyla devam eden masalda bu noktada yeni bir fonksiyon ortaya çıkar.

XXIII. KAHRAMAN EVİNE VEYA BAŞKA BİR MEMLEKETE TANINMADAN VARIR. Tarif: Tanınmadan varış, İşaret: o.

Bu fonksiyonda iki sınıf seçilmektedir. I) Eve varış, bu grubda kahraman sanatkârların yanında hizmet görür. 2) Bir kralın sarayına gider. Burada ahçı veya veya seyis olarak iş görür.

XXIV. SAHTE KARAMAN ASILSIZ İDDİALARDA BULUNUR.

Tarif: Asılsız iddia. İşaret: L.

Kahraman evine dönmüşse erkek kardeşleri onun yaptığı işleri kendilerinin yaptıklarını iddia ederler. Bir başka memlekette hizmet görüyorsa ordaki karakterleden biri onun yaptığı işleri kendisinin yaptığını iddia eder.

XXV. KAHRAMANA ZOR BİR VAZİFE TEKLİF EDİLİR.

Tarif: Zor vazife. İşaret: M.

Vazifeler çok çeşitlidir, masallardaki örnekler şöyle gruplanırılabilir.

Yiyecek ve içecekle ilgili, ateşle, bilmece çözme ve benzerleri, seçme, saklama ve arama, kuvvet, sebat, marifet denemesi, sabır ile ilgili tedarik ve imal etme, diğer vazifeler.

XXVI. ZOR VAZİFE ÇÖZÜMLENİR.

Tarif: Çözüm. İşaret: N.

Çözümleme şekilleri vazife şekillerine uygundur. Bazı vazifeler başlamadan tamamlanır veya vazife için verilen zaman dolmadan tamamlanır. Bu hal $^{*}N$ işareti ile gösterilir.

XXVII. KAHRAMAN TANINIR.

Tarif: Tanıma. İşaret Q.

Kahraman bir işaretle bir damgayla veya ona verilen bir eşya ile tanınır. Bu durumda tanıma dağlama ve işaretleme (j) ile münasebet kuran bir fonksiyondur. Bazen kahraman zor bir vazifeyi başararak kendisini tanıtır. Kahramanın uzun bir seyahatten sonra derhal tanındığı da olur.

XXVIII. SAHTE KAHRAMAN TEŞHİR EDİLİR.

Tarif: Teşhir. İşaret: Ex.

Bu fonksiyon ekseriyetle bir öncekine bağlıdır. Bazen tamamlanmış bir vazifenin neticesinde ortaya çıkar, bazen bir hikâye şeklinde anlatılır.

XXIX. KAHRAMANA YENİ BİR GÖRÜNÜŞ VERİLİR.

Tarif: Görünüş değiştirmek. İşaret: T.

Propp bu fonksiyon için dört farklı şekil tesbit etmiştir.

1. Yardımcının sihirli hareketiyle yeni bir görünüş kazanılır (T^1).

2. Kahraman harukalâde bir saray inşa eder (T^2). Bu örneklerde kahramanın kendi görünüşünde bir değişiklik olmamasına rağmen sosyal durum itibariyle bir değişiklik kazanır.

3. Kahraman yeni elbise giyer (T^3).

4. Makul ve lâtifeli şekiller (T^4). Görünüşündeki gerçek değişiklikler bu hallerde yer almazlar. Yeni görünüş hiyleyle kazanılır. Güzelliğin ve zenginliğin sahte delilleri gerçekmiş gibi kabul edilir.

XXX. HAİN CEZALANDIRILIR.

Tarif: Ceza. İşaret: U.

Hain, vurulur, sürülür, atın kuyruğuna bağlanır, intihar eder, vs, Bu şekil lere paralel olarak bazen asilane affa uğrar. (U neg.). Umumiyetle ikinci hareketin haini ve sahte kahramanı cezalandırılır. Savaş ve takiplerde cezalandırılan ilk hain hikâyeden kaybolur, savaşta öldürülür veya takip arasında telef olur.

XXXI. KAHRAMAN EVLENİR VE TAHTA ÇIKAR.

Tarif: Düğün. İşaret: W.

1. Gelin ve krallık bir arada elde edilir, bazen kahraman krallığın yarısını önce, yarısını babasının ölümünden sonra elde eder (W^*_*).

2. Kahraman evlenir (W^*).

3. Kahraman tahta çıkar (W_*).

4. Evlilik vaadi veya nişan (w^1).

5. Evli kahraman eşini kaybettikten sonra bulduğunda evlilik yenilenir (w^2).

6. Kahraman maddi mükâfat alır (w^o).

Burada masal biter. Nadiren masal kahramanlarının bazı karekterleri şimdiye kadar gördüğümüz fonksiyonlara ne uyar ve ne de tarif edilebilir. Bunlar mukayeseli malzeme ile anlaşılabilen şekiller olabildiği gibi fıkra menkabe gibi şekillerden nakledilen yabancı elementler de olabilirler. Bunlar açık olmayan elementler diye tarif edilerek X ile gösterilir.

Bu inceleme sonunda varılan kaideler şunlardır.

1. Masallarda fonksiyonların sayısı sınırlıdır, 31 fonksiyon vardır.

2. Masalların hareketi bu fonksiyonların sınırları içinde tekamül etmektedir Birbirinden farklı milletlerin masalları içinde aynı şey söylenebilir.

3. Fonksiyonlar arka arkaya sırayla takip edildiğinde mantıkî ve artistik bir şekilde fonksiyonların birbirinin içinden tekamül ettiği müşahade edilir. Fonksiyonlar birbirlerine mani olmazlar, hepsi tek bir eksen üzerinde kurulmuştur.

4. Fonksiyonların büyük bir kısmı birer çift teşkil eder.
Yasak-ihlâl, keşif-gönderme, mücadele-zafer, takip-kurtuluş vs.

Diğer fonksiyonlar guruplar nalindedir. Hainlik, gönderme, tepki için karar ve evden ayrılış (ABCÎ), komplikasyonu tesis ederler. DEF elementleri bir bütün

meydana getirirler. Bu terkiplerin yanında müstakil fonksiyonlar da mevcuttur (yokluk, ceza, evlilik gibi).

5. Bu metotla elde edilen şemalar müstakil masallar için ölçü birimidir. Kumaşın uzunluğu metre ile ölçülür, masallar bu şemalarla ölçülür. Bu şemalarla masalların kendi aralarındaki akrabalık tayin edilir.

6. Tem ve varyant problemine bu metotla yeni bir çözüm bulunabilir.

BENZEŞMELER: TEK FONKSİYONUN ÇİFT MORFOLOJİK ANLAMLI HALLERİ

Farklı fonksiyonların bazen aynı şekilde icra edilmeleri tarifleri karıştırmaktadır. Bazı şekiller diğerlerini etkilemektedir ki bu olaya fonksiyonların icra vasıtalarının benzeşmesi denir. Bu olayı örneklerle açıklamak mümkündür.

Ivan, büyücüden bir at ister, büyücü birbirine benzeyen atlar içinden en iyisini seçmesini ister. Ivan seçer ve atı alır. Büyücünün evindeki olay vericinin kahramanı denemesidir. bunu atın alınması takip eder. Bir başka masalda, kahraman su perisinin kızıyla evlenmek ister, su perisi kahramandan oniki tane birbirine benzeyen kızın arasından kendi nişanlısını seçmesini ister. Buradaki durum vericinin denenmesi değildir. Evlilikle ilgili zor vazifedir. Bu örneklerdeki gibi aksiyonların benzerliği halinde elementleri ayırmak için fonksiyonların sonuçlarına göre tarif yapılır. Sihirli vasıtanın alınmasını vazifenin çözümü takip ediyorsa bu vericinin kanramanı denemesidir (D^1). nişan veya evlilik takip ediyorsa zor vazifedir (M).

Zor vazife ile eksik de neticelerine göre birbirlerinden ayrılır. Bir nesne için gönderilme ayrılıkla beraber uzun süren aramayı gerektiriyorsa ve verici ile karşılaşma varsa burada mürekkep bir element vardır. (aB eksik ve gönderilme). Verilen vazife derhal çözümlenerek evliliğe varıyorsa M-N (zor vazife ve çözümü) var demektir. Aramaya sebeb olan bütün vazifeler B elementinin sınırları içine dahildir; Sihirli vasıtanın alınmasını sağlayan bütün vazifeler D elementine dahildir, diğer bütün vazifeler M olarak telâkki edilebilir. Zor vazifeler evlilikle ilgili olabildiği gibi evlilikle ilgili olmayabilir.

Zor vazifeler en çok çeşitlilik gösteren benzeşmelerin kaynağıdır. Masal kahramanının bir prensesle evlenebilmek için saray inşa etmesiyle hünerli işler gördükten sonra kendisi için bir saray inşa ederek kendisini prens olarak tanıtması farklı şeylerdir. Birinci örnek zor vazife ikinci örnekse şekil değiştirmenin özel bir şeklidir.

Ejderha ile savaşmakla ilgili vazifeler de birbirine benzeyebilir. Bir kızı kaçıran veya bir krallığı tahrip eden ejderha ile savaşmak ile bir prensesle evlenebil-

mek için vazife olarak ejderha ile savaşmak morfolojik olaıak birbirinden tamamen farlı elementlerdir. Birinci örnek hainle mücadele (H), ikinci örnekse zor vazife (M) elementidir.

Netice olarak fonksiyonları icra eden vasıtaların birbirlerini etkiledikleri söylenebilir. Muayyen bir şekil farklı bir duruma nakledildiğinde yeni bir anlam kazanır bazen aynı anda eski anlamını da muhafaza eder.

MASALIN DİĞER ELEMENTLERİ

Fonksiyonlar masalların aslî unsurlarını teşkil ederler, aksiyonun seyri bu unsurlar üzerine kurulur. Fonksiyonların yanı sıra gelişmeyi tayin etmediği halde çok önemli başka elementlei de vardır.

Fonksiyonlar birbirlerini her zaman doğru sırayla takip etmezler. Birini takip eden fonksiyonlar farklı karakterler tarafından icra ediliyorlarsa ikinci karakterin o zamana kadar olanları bilmesi gerekir. Bazen haber verme masalda eksik olduğu gibi bazen de gereği olmayan bir yerde kullanılır. Haber verme aksiyonun seyri içinde bir fonksiyonun diğeriyle bağlantı kurmasını sağlar. Kahramanın kaçtığını hainin atı, haine haber verir. Bu örnekler "drek ihbar" diye isimlendirilir. Bir karakter bir diğerinde bir şeyler bulur, bununla bir önceki fonksiyon kendisini takip edenle birleşir. Masal karakterleri öğrenmeleri gereken şeyleri doğrudan doğruya haberleşerek, kulak misafiri olarak, ses sinyaliyle, şikâyet veya iftira ile öğrenirler. İhtiyaç duyulan nesne veya şahıs getirtilerek fonksiyonlar arasında bağlantı kurulabilir. Bir başka örnek de kahramının sahte kahraman tarafından aldatılan nişanlısının düğününe gelmesidir. Burada L (sahtekârın iddiası) ile Q (kahramanın tanıtılması) birbirine bağlanır. Zor vazifenin çözümlenmesinden sonra büyük ziyafet verilir, bütün halk davet edilir, kahraman bunların arasında ziyafete giderek kendisini tanıtır. Büyük ziyafetin düzenlenmesi N (vazifenen çözümü) ile Q (kahramanın tanınmasının bağlanmasını sağlar. Bir fonksiyonu diğeriyle bağlayan bu element "Bağlayıcı olay" diye tarif edilir ve (ξ) işareti ile gösterilir.

Masallarda fonksiyonlarda ve diğer elementlerde üç kere tekrar sık sık raslanır. Üç kere tekrarı gösteren elementler işareti ile gösterilir.

Şahısları çeşitli hareketlere sevk eden sebebler ve hedeflere, maksatlar adı verilmektedir. Maksatlar masala tamamiyle ayırıcı ve canlı renkler katmakla beraber masalın en çok değişen ve sabit olmayan elementleridir. Karakterlerin çoğunluğu masalın ortasında aksiyonun seyri ile sevk edilirler. Sadece hainlik masalın ilk ve ve aslî fonksiyonu olarak ilâve maksat ister.

BÜTÜN OLARAK MASAL

Morfolojik olarak masal şöyle tarif edilir: Hainlik (A) veya eksik (a) ile başlayan ara fonksiyonlarla evliliğe (W) veya son olarak kullanılan diğer fonksiyonlara kadar ilerleyen bir tekâmüldür. Mükâfat (F), kazanç (veya talihsizliğin tasfiyesi (K) takipten kurtuluş (Rs) masalda son fonksiyon olarak kullanılır. Bu tip tekâmüle hareket adı verilir. Hainliğin her yeni şekli bir hareket yaratır, eksik de aynı durumu sağlar. Bir masal birkaç hareketten meydana gelebilir. Bir metni tahlil ederken önce hareket sayısını tesbit etmek gerekir. Bir hareket doğrudan doğruya bir diğerini takip edebildiği gibi birbirine karışabilir. Şartlı olarak masalın bir hareket olarak tarif edilmesi masalın bir tek hareketten meydana geldiğini ortaya koymaz. Masallarda bulunan hareketlerin tesbit şekilleri sırasıyla şöyledir:

1. Bir hareketi doğrudan doğruya bir diğeri takip eder. Bu durumun şeması:

I. A ——— W

II. A ——— w^2

2. Birinci hareket bitmeden yeni bir hareket başlar. Aksiyon epizodik hareketlerle kesilir. Epizotun tamamlanmasından sonra ilk hareket tamamlanır. Şema:

I. A ——— G K ——— W*

II. a ——— K

3. Bir epizot da kendi sırasında kesilir, bu durumda karışık şemalar ortaya çıkar.

I. ——— ———

II. ——— ———

III. ———

4. Bazı masallar iki hainlikle başlar, hainliklerden biri diğerinden önce tasfiye edilir. Eğer kahraman öldürülmüş ve sihirli vasıtası çalınmışsa önce katil ortadan kaldırılır, bundan sonra hırsızlık tasfiye edilir.

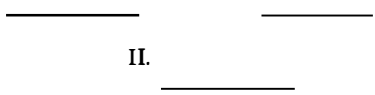
I. K^9

A^{14} ———

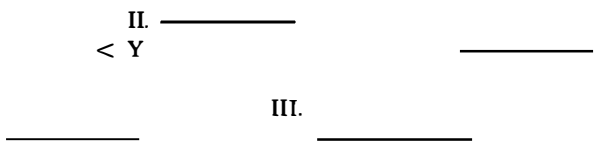
2 II.

K^1 ———

5. İki hareket müşterek bir sonuca sahip olabilir.

6. Bir masalda iki arayıcı kahraman bulunursa bunlar ilk hareketin ortasında ayrılırlar. Araştırıcılar genellikle bir yol işaretindeki kehanetle ayrılırlar. Bu yol işareti ayırıcı element vazifesi görür. Yol işaretinde ayrılma (<) işareti ile gösterilir. Ayrılırken kahramanların birbirlerine bir nesne vermeleri Y ile gösterilir. Böyle masalların şemaları

Bir masal ihtiva eden metinlerin özellikleri:

1. Bir tek haraketten ibaret olan metinler bir tek masal ihtiva ederler.

2. Biri pozitif biri negatif sonuçlanan iki hareketten ibaret metinler. Meselâ: Üvey anne üvey kızını evden kovar, kız mükâfatlarla döner İkinci hareket: Üvey anne kendi kızını da gösterir, kız cezalandırılarak döner.

3. Bütün hareketlerin üçlenmesi halinde, bir ejder bir kızı kaçırır, birinci ve ikinci harekeklerde büyük kardeşler giderler, yaralanırlar. Üçüncü harekette küçük kardeş gider, kız ve erkek kardeşlerini kurtararak geri döner.

4. İlk harekette sihirli vasıta kazanılıp ikinci harekette kullanılıyorsa: Erkek kardeşler yola çıkarlar, kendileri için at bulurlar, eve dönerler. İkinci harekette atların yardımıyla başlarına gelen felâketten kurtulurlar.

5. Birinci talihsizlik veya eksiğin tasfiyesinden sonra yeniden ortaya çıkan bir talihsizlik veya eksik yeniden aramayı gerektirir. Bu durumda da eldeki metin tek masaldan ibarettir.

6. İki hainlikle birden başlayan metinler de tek masal ihtiva ederler. Üvey kızın büyülenerek kovulması.

7. Bir metnin tek bir masaldan ibaret olduğu; ilk harekette hainle savaş; ikinci harekette kardeşlerin ganimeti çalması ve büyü ile devam eden zor vazifelerin takibiyle tamamlanan tekâmülde açıkça görülür. Bu hal masalın mükemmel şeklidir.

8. Kahramanların yol işaretinde ayıldıkları metinlerde tek masal olarak kabul edilir. Yalnız her bir kahramanın kaderi yeni bir masal meydana getiriyorsa o zaman metin birden fazla masal ihtiva eder.

Bu hallerin dışındaki durumlarda daima iki veya daha çok masal var demektir.

MASALLARIN SINIFLANDIRILMASI

Yapı özelliklerine göre sınıflandırmada iki problemi birbirinden ayırmak gerekir. 1) Peri masalı sınıfını diğerlerinden ayırmak; 2) Peri masallarını kendi aralarında sınıflandırmak.

Peri masalları, sabit olan yapılarına göre şöyle tarif edilirler. Peri masalı yukarıda zikredilen fonksiyonların çeşitli şekillerde uygun alternasyonuyla kurulan hikâyelerdir. Her masalda fonksiyonların bazıları eksiktir; bazıları tekrarlanır. Peri masalı olmayan bazı hikâyeler de bu şemaya uyar. Bunun için de peri masalı terimini değiştirmek gerekir. Yapılarına göre bu masallara yedi şahıslı, masallar, tarihi açısından mitolojik masallar denilebilir.

Yapı özelliklerine göre elimizdeki sınıf diğerlerinden tamamen kesin ve objektif olarak ayrılır. Masalları mahiyetlerine göre ayırmak gerekir. Doğru sınıflama üç kademede yapılır:

1) Bir işaretin çeşitlerine göre (yapraklarını döken veya dökmeyen ağaçlar)

2) Bir işaretin varlığına veya yokluğuna göre (Omurgalılar, omurgasızlar);

3) Müstesna işaretlere göre (memeliler içinde kemirciler).

Masallarda bu usule göre sınıflama yapmak için gerekli iki çift element vardır. Bu iki hainle mücadele-zafer ve zor vazife-çözümüdür. Bu çiftlerin varlığına ve yokluğuna göre masallar dört sınıfa ayrılırlar. 1. H-I çiftini ihtiva eden masallar; 2. M-N çiftini ihtiva eden masallar; 3. H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini birden ihtiva eden masallar; 4. Bu iki çiftin hiç birini ihtiva etmeyen masallar ihtiva etmeyen masallar. Birden fazla harekete sahip olan masalların incelenmesinde her hareket kendi içinde tahlil edilir ve tarif edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

ELÂZIĞ MASALLARININ TETKİK VE TAHLİLİ

I. ELÂZIĞ'DA YAPILAN MASAL DERLEMELERİ:

Elâzığ'dan yapılan ilk masal derlemesi Profesör Ahmet Caferoğlu'nun "Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar" isimli eserinin 94. sayfasındaki "İsmail Bey" isimli masaldır. 1945 yılında yayınlanan bu esere dil aratırmaları için alınan masal metnini Saracık köyünden Mahmut Yılmaz anlatmıştır. Bu çalışmadan sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakütesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrenci tezlerinde masallara rastlıyoruz. Bahaattin Buluç'un "Elâzığ Ağzı" isimli bitirme tezinde sekiz masal bulunmaktadır. 1951 yılında hazırlanan bu tezdeki masallara isim veya numara verilmediği gibi masalların kimlerden derlendikleri de belirtilmemiştir. 1953 yılında Nezahat Ağar'ın hazırladığı "Elâzığ Ağzı" isimli bitirme tezinde de isimsiz ve kimden derlendiği belli olmayan yedi masal bulunmaktadır. Türk Dil Kurumunda Bahaeeddin Ögel'in tarihsiz "Harput Ağzı" isimli çalışmasında dil araştırması için derlenmiş 9 masal vardır. Bu masalları anlatanların listesi verilmişse de hangi masalı kimin anlattığı belirtilmemiştir. İshak Sunguroğlu'nun yayınladığı beş ciltlik "Harput Yollarında" adını taşıyan eserin 1961 yılında çıkan üçüncü cildinde 268-285. sayfalarında bir tekerleme ve dört masal vardır. Bu masalların da anlatıcıları belirtilmemiştir. Bu eserden sonra gene Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme tezlerinden Çiğdem Boran'ın 1965 yılında tamamlanan "Elâzığ Folkoru" isimli çalışmasında iki masal metni vardır. Bu masalların kimlerden derlendiği belirtilmemiştir.

Yukarıda bahsettiğimiz çalışmalardan sonra Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bitirme tezlerinden ikisi Elâzığ'dan derlenen masalların incelenmesini ihtiva etmektedir. 1969 yılında Rezzan Baytop tarafından hazırlanan "Elâzığ Masalları Üzerine Bir Araştırma" adını taşıyan tezde Elâzığ'dan derlenen 16 masal transkripsiyonlu ve masalcılar hakkında hakkında gerekli bilgilerle birlikte verilmiştir. Masalllar Pertev Naili Boratav'ın tasnifine göre düzenlenmiş ve masal kahramanlarının tipleri tesbit edilmiştir. 1971 yılında tamamlanan Mehmet Bayoğlu'nun "Elâzığ Masalları Üzerine Bir İnceleme" isimli tezinde Elâzığ'dan derlenen yirmi masal metni aynen yukarıdaki çalışmada olduğu gibi tetkik edilmiştir.

1970 yılında toktora çalışması olarak Elâzığ Masalları konusunu aldığımızda Elâzığ'dan derlenmiş 47 masal mevcuttu. Ancak bu masalların 30 tanesinin kimden ne zaman ve nasıl derlendiğini bilmiyorduk. İlmi folklor çalışmasında ilk adım sıhhatli derlemeyle başlamaktadır. Elâzığ il merkezinde 1970 yılı Nisan ve Temmuz aylarında derleme yaptık. 25 band tutarında 100 masal derledik. Bizim derlememizden önce yayınlanan masalların büyük bir kısmını biz bu derlememizde tekrar derledik. Bu çalışmayı yaparken ki amacımız Elâzığ'da anlatılan bütün masalların delenip incelenmesi değildi. Çünkü bir vilayeti kaza ve köyleriyle birlikte bir kişinin taramasına ve bütün malzemeyi toplamasına imkan yoktur. Biz Propp metodunun Türk masallarına uygun uymadığını görmek ve bu metoda göre Türk masallarının yapısını tesbit etmek istiyorduk. Bunun için de gerekli malzemeyi kendi derlediğimiz masallar arasından kullanmayı uygun gördük.

Masalları evlerde oldukça kalabalık dinleyicilerin buluduğu topluluklarda teyp ile tesbit ettik. Bu toplantılarda anlatıcı ve dinleyiciler kendilerini tamamen masalın akışına bırakıyorlardı Çok kere Masalcı da dinleyicilerle birlikte masal kahramanının talihsizliğe uğradığı yerlerde hislerine hakim olamıyarak üzüntülerini, başarıya ulaştığı yerlerde sevinçlerini yüksek sesle belirtiyorlardı. Masalcılar masalların eskiden gerçekten olmuş vakalara dayandığını sık sık hatırlatmayı gerekli buluyorlardı. Masalcılar anlattıkları masalları genellikle köy veya aile büyüklerinden veya tanınmış masalcılardan öğrendiklerini beyan ettiler. Kadınlar masalları ekseriyetle imece ve benzeri toplantılarda dinlediklerini söylediler.

Toplam olarak 25 masalcıdan 100 masal derledik. Derlediğimiz 100 masalın 70 tanesi bu çalışmada incelendi ve metinler bölümüne verildi. Geriye kalan otuz masalı gösterdikleri şu özellikler sebebiyle bu çalışmaya dahil etmedik. Müstehcen ve halk hikâyesinden masala geçiş halinde olanların ayrı olarak incelenmesini uygun gördük. Diğer masalların bir kısmını olayların akışı takip edilemiyecek kadar muğlak bir kısmı ise aynı masalın farklı şahıslar tarafından ufak tefek ayrılıklarla anlatılmış varyantları olduğu için bu çalışmaya almadık.

MASALCILAR HAKKINDA BİLGİ

1. Adı Soyadı: Asi Akış
   Doğum yeri ve tarihi: Harput/Elâzığ 1893.
   Tahsili: Okur yazar değil.
   Mesleği: Yok.
   Anlattığı masalların numaraları: 15, 36, 43.
   Kimden dinlediği: Hatıramıyor.
2. Adı Soyadı: Hüseyin Altunbaran.
   Doğum yeri ve tarihi: Sivrice-Merimut köyü/ Elâzığ, 1915.
   Tahsili: İlkokul.

Mesleği: Kahveci
Anlattığı masalların numaraları: 40.
Kimden dinlediği: Hatırlamıyor.

3. Adı Soyadı: Selahattin Bağcı.
Doğum yeri ve tarihi: Kesrik köyü/Elâzığ, 1935.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği: Terzi.
Anlattığı masalların numaraları: 54.
Kimden dinlediği: Annesinden

4. Adı Soyadı: Ahmet Çetin.
Doğum yeri ve tarihi: Seli köyü/Elâzığ, 1932.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği: Gardiyan.
Anlattığı masalların numaraları: 19, 27, 35.
Kimden dinlediği: Elâzığlı mahkûmlardan.

5. Adı Soyadı: Zeliha Demir.
Doğum yeri ve tarihi: Palu/Elâzığ 1910.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 9 ve 52.
Kimden dinlediği: Aile büyüklerinden,

6. Adı ve Soyadı: Pakize Demirel.
Doğum yeri ve tarihi: Pertek/Elâzığ 1915.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 20, 25, 29.
Kimden dinlediği: Kalender köyünde annesinden.

7. Adı soyadı: İbrahim Dündar.
Doğum yeri ve tarihi: Elâzığ, 1915.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği: Çiftçi.
Anlattığı masalların numaraları: 66.
Kimden dinlediği: Hatırlamıyor.

8. Adı soyadı: Zeynep Gül.
Doğum yeri ve yılı: Akmezre köyü/Elâzığ 1905.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 1 ve 4.
Kimden dinlediği: Köyün yaşlılarından.

9. Adı soyadı: Mehmet Gülmez.
Doğum yeri ve yılı: Kövenk köyü/Elâzığ 1928.
Tahsili: Orta okul.
Mesleği: Şöför.
Anlattığı masalların numaraları: 67.
Kimden dinlediği: Babasından.

10. Adı soyadı: Hayriye Gürkan.
Doğum yeri ve yılı: HO/Elâzığ 1895.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 30, 46, 51, 55.
Kimden dinlediği: Köyünün büyüklerinden.

11. Adı soyadı: Saime Karaca.
Doğum yeri ve tarihi: Harput/Elâzığ 1944.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 5 ve 7.
Kimden dinlediği: Harputlu enîştesinden.

12. Adı soyadı: Muhsine Karaçorlu.
Doğum yeri ve yılı: Akhisar 1918. Otuz yıldan beri Harput'da oturmakta ve anlattığı masalları Harput'un yerlilerinden dinlemiş.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 48 ve 53.
Kimden dinlediği: Harputlu yaşlılarından.

13. Adı soyadı: Şükrü Karapınar.
Doğum yeri ve yılı: Elâzığ 1321.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Yemenici.
Anlattığı masalların numaraları: 22, 33, 37, 42, 47, 61.
Kimden dinlediği: Hatırlamıyor.

14. Adı soyadı: Halise Öğreniş.
Doğum yeri ve tarihi: Baskil/Elâzığ 1950.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği: Ev kızı.
Anlattığı masalların numaraları: 21.,
Kimden dinlediği: Evine gelen misafirden.

15. Adı soyadı: Emine Öksüz.
Doğum yeri ve yılı: Akmezre/Elâzığ, 1917.
Tahsili: yok, eski harfleri okur.

Mesleği: Ev kadını.
Anlıttığı masalların numaları: 2,3, 6, 12, 13, 14, 24, 28, 31, 34, 38, 39, 41, 45, 49, 62, 57, 63, 63, 69.
Kimden dinlediği: Akmezreli ihtiyarlardan dinlediği masallar: 2, 3, 6, 12, 14, 24, 28, 31, 34, 39, 41, 45, 49, 63. Nekerekli Zeynep'ten dinlediği masalların numaraları: 62 ve 64. Kalaycı Muhittinden dinlediği masalların numaraları: 13 ve 69. Ağın köyünün yaşlısından 38. masalı Cip köyünde ihtiyar bir kadından 57. masalı öğrenmiş

16. Adı soyadı: Saime Özen.
Doğum yeri ve yılı: Harput/Elâzığ 1935.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalın numarası: 58.
Kimden dinlediği: Harputlu yaşlılardan.

17 Adı soyadı: Hüseyin Sever.
Doğum yeri ve yılı: Çarşancak/Elâzığ 19, 10.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Hızarcı.
Anlattığı masalların numaraları: 10, 16, 18, 26, 50, 56, 68, 70.
Kimden dinlediği: Hatırlamıyor.

18. Adı soyadı: Pakize Sezgin.
Doğum yeri ve yılı: Elâzığ 1915.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlıtığı masalları numaraları: 8, 11, 23.
Kimden dinlediği: Aile büyüklerinden.

19. Adı soyadı: Kasım Yaman.
Doğum yeri ve yılı: Elâzığ 1932.
Tahsili: İlk okul.
Mesleği: İnşaatcı.
Anlattığı masalların numaraları: 17, 59, 65.
Kimden dinlediği: Hatırlamıyor.

20. Adı soyadı: Teyibe Yaman.
Doğum yeri ve yılı: Öksüz Uşağı köyü/Elâzığ 1935.
Tahsili: Yok.
Mesleği: Ev kadını.
Anlattığı masalların numaraları: 44.
Kimden dinlediği: Annesinden dinlemiş.

II. PROPP METODUNA GÖRE ELÂZIĞ MASALLARININ TAHLİLİ

Bu bölümde Elâzığ'dan derlenen yetmiş masal metni Propp metoduna göre tahlil edildi.

Aslî unsur olarak kabul ettiğimiz fonksiyonların yanında bağlayıcı elementler, maksat ve sebebler, masal kahramanlarının ortaya çıkış şekilleri, masal kahramanlarının vasıfları olmak üzere sahip olduğumuz bu beş kategori, sadece masal yapısını değil bir bütün olarak masalın tarifini sağlamaktadır

Masallarda fonksiyonları tesbit ederken şu noktalara dikkat etmek gerekmektedir. 1) Kahramanların fonksiyonları masalda, kim ve nasıl icra eder sorularından ayrı olarak sabit ve değişmez elementlerdir. Çünkü bu fonksiyonlar bir masaldan diğerine nakledildildiği zaman bu fonksiyonları icra eden şahıslar ve icra ediş tarzları değişir, fakat fonksiyonlar değişmez. 2) Peri masalında mevcut olan fonksiyonların sayısı sınırlıdır. Bu masallar için tesbit edilen 31 fonksiyon ayrıca kendi aralarında da tâli sınıflara ayrılır. Bu tali sınıflar asli fonksiyonların varyantları olmaktadır. Biz kendi metinlerimizi Propp metoduna göre tahlil ederken bu 31 asli fonksiyonda herhangi bir sapmaya rastlamadık. Ancak, tâli sınıflar için bazı ilâveler yapmak ihtiyacını duyduk. Yedi fonksiyon için sekiz yeni ayrı varyant tesbit, ettik, bunlara yeni numaralar verdik.

a. Masalın esas hareketini başlatan VIII. fonksiyon, hainlik diye tarif edilmiş ve A işaretiyle gösterilmiştir. Propp'un malzemesi içinde hainlik için 19 şekil tesbit edilmiştir. Biz masallarımızı tahlil ederken iki yeni şekle daha rastladık. "Gelin Kaynana" adını taşıyan ıı. masalın 6. fonksiyonu: Kaynana gelinin altına pislik koyar" şeklinde tesbit edilmiştir. Kaynana gelinin yapmadığı bir işi oğluna gelin yapmış gibi göstermektedir. Hainliğin bu şekli Propp'un tesbit ettiği şekiller arasında yoktur. Bu şekli iftira olarak tarif ederek (A^{20}) diye gösterdik.

"Gül Sinama Ne Etti, Sinam Gülü İncitti" adını taşıyan 69 numaralı iç içe iki masaldan mürekkep metinden olan ikinci masalın dördüncü fonksiyonu: "Gece karımın kırk cariyeyle birlikte kırk haramilere gittiğini gördüm" şeklinde tesbit edilmiştir. Burada evlilikte bir eşin diğerine ihaneti söz konusudur. Hainliğin bu şekli de Propp'un tesbit ettiği örnekler arasında olmadığı için, bu hali ihanet olarak tarif ettik ve (A^{21}) işaretiyle gösterdik.

b. Masallarda sihirli yardımcının ve sihirli vasıtanın kazanılmasında geniş yer işgal eden D E F fonksiyonları için elimizdeki malzeme yeni şekillerin varlığını gösterdi. D fonksiyonu vericinin kahramanı doğrudan doğruya veya dolaylı olamesini denemesini ifade etmektedir. E fonksiyonu kahramanın verici ve yardımcıya karşı tutumunu göstermektedir. F fonksiyonu ise gerekli vasıtanın nakledilmesidir. Bu üç fonksiyon biribirine bağlıdır. Verici veya yardımcı kahramanı denemesine karşılık olumlu cevap alırsa kahramana gerekli vasıtayı temin etmekte veya yardım etmektedir. Propp'un incelemesinde verici veya yardımcı fonksiyonlarını icra eden karakterler olağanüstü vasıfları olan insan ve hayvalardan ibarettir. Bu çalışmada malzeme olarak kullandığımız Elâzığ masallarında ve bugüne kadar gördüğümüz diğer Türk masallarında hem verici hem de yardımcının fonksiyonlarını icra eden "Tanrı" konusu üzerinde ayrıca durmanın yerinde olacağı kanaatine vardık. "Tanrı" ile masal kahramanı arasındaki fonksiyonlar diğerlerinden farklı olduğu için bu üç fonksiyona yeni birer ilâve yapmayı gerekli bulduk.

Propp'un fonksiyon listesinde XII. fonksiyon olarak tesbit edilen D elementinin on farklı şekli gösterilmiştir. Masal kahramanının doğrudan doğruya Tanrıya yalvararak yardım istemesi bu on farklı şekil arasında yoktur. Tanrıya yalvararak yardım isteyen kimse dini vazifelerini yerine getirdiği için dolaylı olarak denemeye tabi tutulmuş sayılır. İnsanlar sıkıntılı duruma düşmeden de Tanrıya karşı olan vazifelerini yerine getirmek mecburiyetindedirler. Bu durumda Tanrı insanları her an denemektedir. Tanrıdan dilek dileyenin dini görevlerini yerine getirmiş olması gerekmektedir. Örnek: "Bir Kolu Atın Bir Kolu Gümüş Olan Kadın" adını taşıyan 9 numaralı masalın 13. fonksiyonu "Kadın Allaha yalvarır, Allah rızası için kesilen kollarını geri ister.", "Dünya Güzeli" adını taşıyan 70 numaralı metin iç içe dört masaldan meydana gelmiştir. Bu metnin ikinci masalının 6. fonksiyonu: "Allaha yalvarırlar, namaz kılarlar." Örneklerde de görüldüğü gibi D fonksiyonunun bu şekli Propp'un örnekleri arasında yoktur. (Tarif: Tanrıya yalvarma, işaret: D^{11}).

c. Propp listesinin XIII. fonksiyonu olan E elementi sihirli vasıtanın veya yardımın nakledilmesi için hazırlığı ifade etmektedir. Esas listede bu fonksiyon için gösterilen 10 şekle ilaveten bizim tesbit ettiğimiz şeklin tarifi: Tanrının, kahramanın dileğini kabul etmesi, işaret, E^{11} olmaktadır. Örnek: 9 numaralı metnin 14. fonksiyonu: "Allah emir verir.", 70 numaralı metinde ikinci masalın 7. fonksiyonu: "Hocanın duası kabul olur."

d. Propp listesinde XIV. fonksiyon olan F elementi vasıtanın veya yardımın nakledilmesidir. Esas listede bu fonksiyon için gösterilen 9 şekle ilâveten bizim tesbit ettiğimiz şeklin tarifi: Tanrı istenileni verir, işaret: F^{10} olmaktadır. Örnek: 9 numaralı masalın 15. fonksiyonu: "Kadının bir kolu altın bir kolu gümüş olur" "Şah İsmail" adını taşıyan 25 numaralı masalın 6. fonksiyonu: Derviş çocuğa isim koydu ve dedi ki: "Oğlum, senin adın İsmail, arkan sıra gelen kavuşmasın,

önün sıra giden kurtulmasın" Burada Tanrı, derviş vasıtasıyla masal kahramanına olağan üstü nitelikteler verir. Türk masallarında derviş, Hızır, ak sakallı ihtiyarlar Tanrının yapacağı işleri onun emriyle gerçekleştirirler. "Yaban Tezeği" adını taşıyan 48 numaralı masalın 4. fonksiyonu: "İnşallah Sultan hanım olursun, memleketin beyine hanım olursun." Duayla masal kahramanına rahat bir hayat sağlanır; "Nasihat" adını taşıyan 39 numaralı masalın 6. fonksiyonu bir ağanın yanında çalışan hizmetkârına ona refah ve huzur sağlayacak üç nasihat vermesidir. Nakledilen vasıta maddi olmadığı için buraya almayı uygun gördük. 70 numaralı metnin ikinci masalının 8. fonksiyonu: "Tahtadan insan canlanır." Tanrı tahtaya ruh verir.

e. Dağlama, diye tarif edilip (j) harfiyle gösterilen XVII. fonksiyonun iki farklı şekli tesbit edilmiştir. Bunlar kahramanın dağlanması veya kahramana bir şey verilmesidir. Bizim örneklerimizde bu iki şekilden ayrı olarak bir de kahramanın diğer karakterleri dağlaması veya onlara bir şey vermesi hali vardır. Örnekler: "Öksüz Kız" adını taşıyan 44 numaralı masalın 27. fonksiyonu: "Kız aceleyle eve dönerken ayakkabısını düşürür." Masal kahramanı arkasından gelen padişahın oğluna kendisini tanıyacak bir şey vermiş olur; "Arif Yusuf" adını taşıyan 55 numaralı masalın 37. fonksiyonu: "Kocasının peri kızıyla uyuduğunu gören kız, peri kızının yüzüne güneş gelmesin diye mendilini örter."; "Hayırsız Kız" isimli 64 numaralı masalın 37. fonksiyonu: "Keloğlan diğer damatların kalçasına birer damga vurur." Bu hali (j^3) olarak göstrdik.

f. Zafer diye tarif edilip (I) harfiyle gösterilen XVIII. fonksiyon için Propp 6 ayrı şekil tesbit etmiştir. Bu 6 şekil hainin kahramana hangi şekillerde yenildiğini göstermektedir. Bu altı şekle ilâveten bizim örneklerimiz arasında hainin yaralanması hali mevcuttur. Hainin yaralanmasını (I^7) olarak gösterdik. Örnekler: "Ayı Kulağı" isimli 22 numaralı masalın 15. fonksiyonu: "Ayı kulağı dev kalasını yaralar."; "Hayırsız Kız" isimli 64 numaralı masalın 4. fonksiyonu: "Küçük oğlan hayırsız kızın kolunu keser." "Elma Ağacı" isimli 65 numaralı masalın 12. fonksiyonu: "Küçük oğlan ejderhayı yaralar."

g. Propp listesinde (T) işaretiyle gösterilip kahramanın yeni bir görünüş kazanması şeklinde tarif edilen XXIX. fonksiyonun 4 ayrı şekli tesbit edilmiştir. Bu varyantların tamamı kahramanın güzellik veya zenginlik ve mevki elde etmesiyle ilgilidir. Biz bu şekillerden ayrı olarak kahramanın tanınmamak için çirkinleşmesi veya erkek kıyafetine girmesi halini tesbit ettik. Bu şekli, kahramanın tanınmamak için çirkinleşmesi ve mukabil cinsin kıyafetine girmesi diye tarif ederek (T^5) işaretiyle göstermeyi uygun gördük.

Örnekler: "İki kardeş" isimli 12 numaralı masalın 7. fonksiyonu: "Kız erkek kıyafetine girer, başını da traş ettirir."; "Hint Padişahının Kızı" isimli 16 numaralı masalın 12. fonksiyonu: "Kız derviş kıyafetine girer."; "Helvacı Güzeli" adlı 38. masalın 2. fonksiyonu: "Kadın erkek elbisesi giyer."; "Nasihat" isimli 39.

masalın 15. fonksiyonu: "Erkek bezirgan kılığına girer."; "Tüylü" isimli 15. masalın 9. fonksiyonu: "Kız bir postiğin içine girer, çirkin bir kız olur."; "Kız Padişah" adlı 19. masalın 12. fonksiyonu: "Bu kız da erkek elbisesi giyer." "Kotan" isimli 8 numaralı masalın 24. fonksiyonu: "Kotan, devin karısının kılığına girer."; "Kara Köpek" isimli 57. masalın 23. fonksiyonu: "Kız başını traş ettirip erkek kılığına girer."; Birdir Allahım Bir" adlı 60. masalın 19. fonksiyonu: "Kadın erkek kıyafetine girer."; "Hayırsız Kız" isimli 64. masalın 28. fonksiyonu: "Oğlan, başına davar partını giyer, Keloğlan olur"; "Elma Ağacı" isimli 65. masalın 40. fonksiyonu: "Oğlan, keloğlan kıyafetine girer.

3. Fonksiyon özelliklerinden olmak üzere fonksiyonların sırası her zaman aynıdır. Bütün masalların bütün fonksiyonları ihtiva etmemeleri bu kanunu değiştirmez. Bir masalda bazı fonksiyonların eksik oluşu geri kalan fonksiyonların tertibine tesir etmez. Elâzığ masalları üzerinde yaptığımız denemede bu prensibin dışına çıkan bir hususa rastlamadık.

4. Yapılarına göre peri masalları tek tipe girerler. Fonksiyonlar birbirlerine mani olan eksenler etrafında yayılmazlar. Peri masallarının tek ekseni vardır.

Bu esaslara göre fonksiyonlarını tesbit ederek tahlil ettiğimiz 70 masal metninde bir sapma veya karışılıkla karşılaşmadık. Propp'un tesbit ettiği bu yapı analizinin Türk masallarının yapısı için de doğru olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada sadece Elâzığ'dan derlenen yetmiş masal metninin tahlili verilmekle beraber biz ayrıca diğer vilâyetlerden derlenen masallara da yapı analizi tatbik ederek doğruluğunu gördük. Ancak burada fonksiyon varyantlarında yaptığımız ilâveler gibi daha başka ilâvelerin yapılıp yapılmamasını tesbit etmek için bir miktar malzeme üzerinde daha tatbikat yapmanın gerektiği kanaatindeyiz.

Masal morfolojik olarak şöyle tarif edilmektedir: Hainlik (A) veya bir eksik (a) ile başlayarak ara fonksiyonlarla evliliğe veya son olarak kullanılan diğer fonksiyonlara kadar ilerleyen bir tekâmüldür. Bu tekâmüle "hareket" denir. Her yeni hainlik, her yeni bir hareket yaratır. Bu masalda birden fazla hareket bu lunabilir. Burada masalları tahlil ederken hareketleri romen rakamlarıyla gösterdik. Masalları yapı hususiyetlerine göre sınıflandırdıktan sonra her sınıfı kendi arasında masalların ihtiva ettiği hareket sayısına göre sıraladık.

Tahlil ettiğimiz metinlerden beş tanesi iç içe birden fazla masaldan müteşekkildi. Bu metinleri önce tahlil oldukları sınıfa göre numaraladıktan sonra ihtiva ettikleri masalları birden başlayarak kendi içlerinde tekrar numara verdik. (Meselâ: Kır Atlı isimli metnin numarası 66, asıl masala ilâve olarak anlatılan diğer masalın numarası, 60/1 olarak verilmiştir.) Metinlerde bulunan masalları, ayrı ayrı önce hareketlerini sonra fonksiyon ve diğer yardımcı elementlerini tesbit ederek tahlil ettik.

A. ELÂZIĞ MASALLARININ TASNİFİ

Bu çalışmada incelediğimiz yetmiş masal metnini birinci bölümde özetlediğimiz Propp metoduna göre tasnif ettik. Propp metoduna göre masalların sınıflandırılması iki çift fonksiyonun varlığına veya yokluğa göre yapılmaktadır. Sınıflandırmanın elementlerini teşkil eden bu iki çift hainle mücadele-zafer (H-I) ve zor vazife-çözümü (M-N) olmaktadır. Bu çiftlerin durumlarına göre peri masalları dört sınıfa ayrılmaktadır. 1) H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar. Bu sınıfa dahil olan 29 masal tesbit ettik. 2) H-I çiftini ihtiva eden masallar. 9 masal bu sınıfa girmektedir. 3) M-N çiftini ihtiva eden masallar 23 masal bu sınıfa girmektedir. 4) H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini birden ihtiva eden masallar. Bu sınıfa da 9 masal girmektedir. Bu tasnife göre her gruba giren masalların numaraları aşağıda gösterilmiştir.

1. H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen masallar.

1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29.

2. H-I Çiftini ihtiva eden masallar.

30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38.

3. M-N çiftini ihtiva eden masallar.

39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61.

4. H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini birden ihtiva eden masallar.

62, 63, 64, 66, 65, 67, 68, 69,70.

B. FONKSİYON LİSTESİ

Masalların tahliline başlamadan önce işareteri ile birlikte fonksiyonların kısa tariflerini vermeyi uygun gördük.

α İlk durum.
β^1 Büyüklerin ayrılışı.
β^2 Ana babanın ölümü.
β^3 Gençlerin ayrılışı.
γ^1 Yasak.
γ^2 İstek veya emir.
δ^1 Yasağın ihlâli
δ^2 İstek veya emir yerine getirilir.
ϵ^1 Hain kahraman hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar.
ϵ^2 Kahraman hain hakkında bilgi edinmek için soruşturma yapar.

ϵ^3 Başka şahıslar vasıtasıyla soruşturma.
5^1 Hain kahraman hakkında bilgi edinir.
5^2 Kahraman hain hakkında bilgi edinir.
5^3 Diğer vasıtalarla bilgi elde edilir.
η^1 Hain aldatarak razı eder.
η^2 Hain sihirli vasıtasını kullanır.
η^3 Aldatma veya zorlamanın diğer şekilleri.
θ^1 Kahraman hainin teklifini kabul eder (aldanır).
θ^2 Kahraman istemeden sihirli vasıtanın kurbanı olur.
θ^3 Kahraman hainin hilesine düşünmeden uyar.
λ Aldatıcı anlaşma ile talihsizlik meydana gelir.
A Hainlik.
*A Uçuruma atmayla beraber hainlik (İkinci harekette).
A^1 Bir şahıs kaçırılır.
A^2 Sihirli vasıtanın veya yardımcının ele geçirilmesi.
A^{II} Sihirli yardımcının zorla ele geçirilmesi.
A^3 Ürünlere zarar verilir.
A^4 Gün ışığı çalınır
A^5 Yağmanın diğer şekilleri.
A^6 A^6 Sakatlama.
A^7 Ortadan kaybolmaya sebeb olma.
A^{VII} Gelin unutulur.
A^8 Aldatma kaçırma veya devralma talebi.
A^9 Kovulma.
A^{10} Denize atma.
A^{11} Büyüleme, şekil değiştirme.
A^{12} Bir şahsın yerine geçme.
A^{13} Öldürme emri.
A^{14} Cinayet.
A^{15} Hapsetme, alıkoyma.
A^{16} Evliliğe zorlama.
A^{17} Yamyamlık tehdidi.
A^{XVII} Akrabalar arasında yamyamlık tehdidi.
A^{18} Gece eziyet (vampirlik).
A^{18} Harp ilânı.
A^{20} İftira.
A^{21} İhanet,
a Eksik, kifayetsizlik.
a^1 Gelinin veya bir şahsın eksikliği.
a^2 Yardımcı veya sihirli vastanın eksikliği.
a^3 Harukulâde nesnelerin eksikliği.

a^4 Ölüm yumurtasının eksikliği.
a^5 Paranın veya hayatî nesnelerin eksikliği.
a^6 Başka eksikler.
B Tavassut, bağlayıcı olay.
B^1 Yardım çağrısı.
B^2 Gönderme.
B^3 Müsade etmek; ayrılık.
B^4 Talihsizlik çeşitli şekillerde haber verilir.
B^5 Kovulan kahraman evden dışarı taşınır.
B^6 İdama mahkum edilen kahraman serbest bırakılır, kurtarılır.
B^7 Ağıt veya matem şarkısı söylenir.
C Tepki göstermeye karar verilir.
î Ayrılık, kahramanın evden gönderilmesi.
D Vericinin ilk fonksiyonu.
D^1 Kahraman denenir.
D^2 Selâmlanır ve sorguya çekilir.
D^3 Ölümden sonra yapılacak bir hizmet istenir.
D^4 Tutuklunun serbest bırakılması için ricası.
$*D^4$ Önceden tutuklanmış bir kimsenin serbest bırakılma isteği.
D^5 Merhamet dilenir.
D^6 Paylaştırma teklifi.
d^6 Paylaştırma teklifi olmaksızın kavga.
D^7 Diğer istekler.
$*D^7$ Diğer istekler, çaresiz durumdaki bir şahsın istekleri.
d^7 Vericinin kendisi tarafından ifade edilmeyen çaresiz durumu; yardım yapma imkânı.
D^8 Yok etme teşebbüsü.
D^9 Düşman verici ile mücadele.
D^{10} Sihirli vasıtaları değiştirme teklifi.
D^{11} Tanrıya yalvarma.
E Kahramanın reaksiyonu (pozitif veya negatif).
E^1 İmtihan başarılır.
E^2 Dostça cevap verilir.
E^3 Ölmüş kimsenin isteği yerine getirilir.
E^4 Tutuklu serbest bırakılır.
E^5 Zavallıya merhamet edilir.
E^6 Kavgacılar ayrılır.
E^{VI} Kavgacılar aldatılır.
E^7 Diğer hizmetler yapılır; bir istek yerine getirilir, dini fiiller.
E^8 Yok etme teşebbüsü atlatılır.
E^9 Mücadele kazanılır.

E^{10} Değiştirmede aldatma.
E^{11} Tanrı dileği kabul eder.
F Sihirli vasıta kazanılır.
F^{1} Vasıta verilir.
F^{2} Maddi hediye verilir.
Fneg. (F-) Vasıta verilmez.
Fcontr. (F≡) Kahramanın negatif davranışı zalimce cezalandırılır.
F^{2} Vasıta işaret edilir.
F^{3} Vasıta hazırlanır.
F^{4} Vasıta satılır ve satın alınır.
F^{5} Vasıta bulunur.
F^{6} Vasıta kendi usulune göre ortaya çıkar.
Fvi Vasıta yerden çıkar.
F^{6} Hizmet teklif eden yardımcı ile karşılaşılır.
F^{5} Vasıta yenilir veya içilir.
F^{8} Vasıta ele geçirilir.
F^{9} Vasıta hizmet teklif eder, kendisini bir kimsenin hizmetine adar.
f^{9} Vasıta ihtiyaç duyulduğu zaman kendi usulunce ortaya çıkacağını belirtir.
F^{10} Tanrı istenileni verir.
G Gösterilen yere götürme; kılavuzluk.
G^{1} Kahraman havada uçar.
G^{2} Kahraman atla gider veya taşınır.
G^{3} Kahraman götürülür.
G^{4} Kahramana yol gösterilir.
G^{5} Kahraman ulaşımın sabit vasıtalarından yararlanır.
G^{6} Kan izleri yolu gösterir.
H Kahraman hainle mücadele eder.
H^{1} Açık sahada kavga.
H^{2} Yarış, müsabaka.
H^{3} Kâğıt oyunu.
H^{4} Tartılma.
I Hain mağlup edilir.
I^{1} Açık savaş kazanılır.
*I^{1} Diğerleri saklanırken bir kahraman zafer kazanır,
I^{2} Müsabakada zafer veya üstünlük elde edilir.
I^{3} Kâğıt oyunu kazanılır.
I^{4} Tartılmada üstünlük.
I^{5} Mücadele etmeden hain öldürülür.
I^{6} Hain sürülür.
I^{7} Hain yaralanır.
j Kahramanın dağlanması veya işaretlenmesi.

j[1] İşaret vücuda tatbik edilir.
j[2] Bir yüzük veya mendil verilir.
j[3] Kahraman diğer karekterleri damgalar veya onlara bir şey verir.
K Eksik veya talihsizlik tasfiye edilir.
K[1] Zekâ veya zor kullanılarak istenilen şey elde edilir.
K[2] Birkaç yardımcı ile beraber birden kazanma.
K[3] Hile veya tuzakla başarıya ulaşılır.
K[4] Talihsizlik daha önce yapılan hareketlerin neticesinde ortadan kalkar.
K[5] Talihsizlik sihirli vasıtanın kullanılmasıyla ortadan kaldırılır.
K[6] Sihirli vasıtanın kullanılmasıyla yoksulluktan kurtulunur.
K[7] Aranan nesne zaptedilir.
K[8] Büyü bozulur.
K[9] Canlandırma.
Kix Aynı şekil önceden abı hayat tedarik edilerek yapılır.
K[10] Tutukluluktan kurtulma.
KF Felementinin şekilleri ile eksik veya talihsizlik ortadan kaldırılır.
KF[1] Aranan nesne verilir.
KF[2] Aranan nesnenin yeri gösterilir.
î Kahraman geri döner.
Pr Kahraman takip edilir.
Pr[1] Havada uçarak.
Pr[2] Suçlu istenir.
Pr[3] Hayvan biçimlerine girerek takip.
Pr[4] Cazip nesneler haline girerek takip.
Pr[5] Kahramanı yeme teşebbüsü.
Pr[6] Kahramanı yok etme teşebüsü.
Pr[7] Ağacı kemirme teşebbüsü.
Rs Kahraman kurtulur.
Rs[1] Kahraman havada taşınır veya hızlı koşar.
Rs[2] Takipçilerin önüne tarak vesaire atar.
Rs[3] Kilise veya başka şekillere girerek şekil değiştirme.
Rs[5] Uçuşta saklanarak kurtulma.
Rs[6] Hayvan, bitki, taş vesaire şekillerine girerek kurtulma.
Rs[5] Aldatıcı nesnelerin günaha teşviklerinden kurtulur.
Rs[8] Kendini yedirmez.
Rs[9] Yok edilmekten kurtuluş.
Rs[10] Bir başka ağaca tırmanır.
o Tanınmadan varış.
L Sahte kahramanın iddiaları.
M Zor vazife.
N Vazifenin çözümü.

*N Verilen zaman dolmadan vazifenin çözümü.
Q Kahramanın tanınması.
Ex Sahte kahraman teşhir ediliş.
T Suret değiştirme.
T^1 Yeni fiziki görünüş kazanılır.
T^2 Saray inşa edilir.
T^3 Yeni elbiseler.
T^4 Lâtifeli ve makul şekiller.
T^5 Tanınmamak için çirkinleşme.
U Sahte kahramanın veya hainin cezalandırılması.
U neg. Sahte kahraman veya hainin affedilmesi.
W^*_* Evlilik ve tahta çıkma.
W* Evlilik.
W* Tahta çıkma.
w* Evlilik tasarısı.
w^1 Nişan, evlilik vaadi.
w^2 Evliliğin yenilenmesi, nikâh tazelemek.
w_o Maddi mükâfat veya kazanılan diğer şeyler.
X Açık olmayan veya yabancı unsurlar.
< Yol işaretinde ayrılma hali.
Y İşaret veren nesne.
mot. Maksatlar ve sebeler.
Pos, or + Fonksiyonun pozitif neticesi.
neg. or — Fonksiyonun negatif neticesi.
§ Bağlayacı unsur.
Üçlenen unsurlar.

C. MASALLARIN ÖZETİ VE TAHLİLİ

BİRİNCİ MASAL

Masalcı: Zeynep Gül.
Aa-Th:— TTV.—
Masalın Özeti:
1. Bir Padişahın misafir olduğu evin sahibinin bir oğlu doğar.
2. Padişah remil atar, doğan çocuğu evlendiği gece bir kurdun yiyeceğini öğrenir.
3. Padişah, ev sahibinden çocuğunu evlendirirken kendisini haberdar etmesini ister.

4. Çocuğun evlendiği gece, Padişah evin etrafını iki alay askerle çevirtir, kurt gelmesin diye eve lâmba asarlar.
5. Çocuk gerdek odasında bir elma yer, ortasını yere atar.
6. Elmadan çıkan kurt büyür, çocuğu yer.
7. Sabah Padişah ve çocuğun ailesi, bütün tedbirlere rağmen Allah'ın yazısının değişmediğini ve çocuğun öldüğünü görülürler.

MASALIN TAHLİLİ

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva eteyen sınıfa dahil tek hareketli bir masal, Tipi: Yamyamlık.

I. Hareket
1. Bir padişah varmış (α)
2. Bu padişahla lâlası bir zenginin evine misafir olurlar (β^3).
3. O adamın bir oğlu olur (Bağlayıcı olay).
4. Padişah çocuğun falına bakar, evlendiği gece çocuğu bir yiyeceğini görür (A^{17}).
5. Çocuğu evlendirirler. (W*).
6. Çocuğun yediği elmadan çıkan kurt, büyür ve bu çocuğu yer ($A^{17}=X$).

$$I.\ \frac{\beta^3 A^{17}\ Wx\ X}{\qquad\qquad}$$

İKİNCİ MASAL

Masalın Adı: Hırsız Padişah.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 951-A; TTV: 344.
Masın Özeti:
1. Bir padişah tebdili kıyafet edip gece gezmeğe çıkar.
2. İki hırsızla arkadaş olur.
3. Hırsızlardan biri, köpeklerin dilinden anladığını diğeri hazine ve paranın yerini bildiğini söyler.
4. Padişah dar ağacından adam indirdiğini söyler.
5. Hırsızlar, padişahın hazinesini soymağa karar verirler, padişah da razı olur.
6. Birinci hırsız, köpeklerin havlamalarından padişahın hırsızlığa çıktığını anlar ama inanmazlar. İkinci hırsız hazinenin yerini gösterir. Hazineden bir çuval altın çalarlar.
6. Ertesi sabah padişah hırsızları yakalatır. Dar ağacı hazırlatır.

7. Hırsızları asılacakken padişah kurtarır.
8. Çaldıkları altını onlara bağışlar, bir daha böyle birşey yapmamalarını ister.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil çift hareketli bir masal.
Birinci hareketin tipi: Padişah hırsızlarla işbirliği yaparak kendi hazinesine soyar; ikinci hareket: Hırsızların asılmaktan kurtuluşları.

I. Hareket

1. Vakti zamanında bir padişah varmış (α).
2. Tebdili kıyafet eder (T^5).
3. Gezmeğe çıkar (β^3).
4. İki berduşa rast gelir: "Beni arkadaş etmez misiniz? diye sorar (D^2).
5. Berduşlar kabul ederler (E^2pos.)
6. Berduşlardan biri köpeklerin havlamalarını anladığını diğeri de hazine ve definelerin yerini bildiğini söyler. Padişah da: "Ben de dar acağından adam indirim." der. ($F^6{}_9$)
7. Padişahın sarayına gidip hazinesini soyarlar (A^5).

II. hareket.

8. Sabah padişah tellâl çağırtır bütün ahaliyi meydana toplatır (bağlayıcı olay).
9. Padişah, bu iki hırsızı tanır (Q).
10. Hırsızların asılmasını emreder (A^{13}).
11. Tam asılacakken Padişah göz kırpar, bunları dar ağacından indirirler (KF^1).
12. Padişah: "Herkes marifetini gösterdi, ben de gösterdim, sizi kurtardım, o altın sizin olsun, bir daha hırsızlık yapmayın." der (w°).

1. $T^5\beta^3D^2E^2$pos. $(F^{69})^3\ {}^3A^5$

II. $B^1Q\ A^{13}KF^1,w^\circ$

ÜÇÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Keloğlan Sarmısaki Beyoğlu.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 545 B. TTV: 34
Masalın Özeti:

1. Keloğlan çobanlık ederken bir tilkiyle arkadaş olur.
2. Tilki, Padişahın küllüğünde bulduğu bir altını, Padişahtan istediği ölçeğin altına yapıştırarak, Keloğlanı çok zenginmiş gibi gösterir.
3. Padişahın kızını, Keloğlana ister.
4. Gelin almağa giderlerken, Keloğlanın elbiselerini suya atar, Padişaha güveğinin elbiselerinin, atlarının ve getirdiği hediyelerin suya gittiği söyler.
5. Padişahtan hediyeler ve atlar alarak gelinle beraber yola çıkarlar.
6. Tilki, gelin alayının önünden gider, yolda rastladığı tarlaları ve hayvan sürülerini Keloğlanmış gibi gösterir.
7. Tilki, devi korkutarak konağından kaçırır. Devin konağı Keloğlana kalır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın tek hareketli bir masalı. Tipi: Gelinin eksikliği.

I. Hareket.

1. Çobanlık eden bir Keloğlan vardı (α).
2. Bir tilki: "Ne olur beni arkadaş et seni zengin edeyim." der (D^7).
3. Keloğlan kabul eder (E^7f^9). (jg).
4. Tilki, Keloğlana: "Sana filân padişahın kızı isteyeceğim." der (a^1).
5. Tilki padişahın sarayından bir ölçek ister ve altına altın yapıştırır (η^3)
6. Padişah Keloğlanın çok zenğin olduğuna inanır (θ^1)
7. Keloğlana kızını vermeye razı olur (w^1).
8. Kızı almak için saraya giderlerken tilki Sarmısaki beyoğlunun elbiseleri askeri suya gitti diye bağırır. Padişahtan Keloğlana elbise araba eşya gelir. Tilki yoldaki develeri, koyun sürülerini hep Keloğlanınmış gibi gösterir (T^4).
9. Tilki, dev'e: "Dev baba, padişah ordusunu göndermiş, seni arıyor, seni öldürecekler, tez kaç." der. Dev kaçar (I^6).
11. Gelini devin konağına indirirler (W*).

$a^1D^7E^7f^9\eta^3\theta^1w^1T^4I^6W^*$

DÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın adı: Neydim Ne Oldum Ne Olacağım.
Masalcı: Zeynep Gül.
Aa-Th: 883 C; TTV.: 37.
Masalın Özeti:

1. Bir padişah, bir tek kızının falına baktırır, kızının çok fakir bir adamla evleneceğini öğrenir.

2. Kızını zengin bir adama verir.
3. Gelin alayı giderken, fırtına çıkar, Cenabı Allah kızın tahtıravanını götürür deniz kıyısına bırakır.
4. Kız orada fakir bir çobanla evlenir.
5. Kızın çobandan üç çocuğu olur. Çocuklarının adlarını, Neydim, Ne oldum, Ne olacağım koyar.
6. Padişah devriye gezerken kızının bulunduğu yere gelir. Kızının başına gelenleri öğrenir.
7. Padişah, kızını damadını ve torunlarını alıp sarayına götürür.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil tek hareketli bir masal. Tipi: Kaçırma.

I. Hareket.

1. Bir padişahın bir tek kızı varmış (α).
2. Falcı: "Cenabı Allah bu kızı çok fakir birisine yazmış." der. (Kehanet, bağlayıcı olay).
3. Bu kızı zengin bir adama verirler (mot.)
4. Yola çıkarlar (î).
5. Bir fırtına çıkar, Cenabı Allah bu kızın tahtıravanını götürür bir denizin kıyısına bırakır (A^1).
6. Oradaki çobanla bu kız evlenir (W*).
7. Padişah oraya gelir, bu kıza çocuklarının isimlerini neden böyle koyduğunu sorar. Kız da meseleyi anlatır (Bağlayıcı olay).
8. Padişah kızını tanır (Q).
9. Padişah bunları alır saraya götürür ($_{t}$).

I. $\hat{i}A^{1}W^{*}Q_{t}$

BEŞİNCİ MASAL

Masalın Adı: Yarımca.
Masalcı: Saime Karaca.
Aa-Th.:— ; TTV.:—
Masalın Özeti:

1. Çocuğu olmayan bir kadın komşularının tavsiyesine uyarak, bir fakire bir tas bulgurla beş bütün bir de yarım soğan verir.
2. Beşi sağlam, biri yarım atı çocuğu olur.

3. Oğlanlardan beşi zengin olmak için devi öldürüp parasını ve kızını almaya karar verirler.
4. Yolda bir atlı, bunlardan elini oynatıncaya kadar atının kuyruğundan bir kıl kopartmalarını ister, bunlar başaramazlar.
5. Kavağa bir iğne sokmuş olan adam bunlardan elini oynatıncaya kadar kavaktaki iğneyi çıkarmalarını ister. Beş kardeş bunu da başaramazlar.
6. Dokuma dokuyan bir kadın bunlardan tezgâhın direzini koparmalarını ister. Beş kardeş onu da yapamazlar.
7. Beş kardeş devin bahçesine girince dev beşini birden yutar.
8. Altıncı kardeş Yarımca kardeşlerinin arkasından yola çıkar.
9. Atının kuyruğundan bir kıl koparmasını isteyen adamın atının kuyruğunun hepsini koparır.
10. Kavaktaki iğneyi görür, kavak ağacını kökünden söker.
11. Tezgâhından iplik çekmesini isteyen kadının tezgâhını olduğunu gibi omuzlar.
12. Devin bahçesine girer, dev bunu yemek için başını uzatınca devin başını keser. Kardeşlerini devin karnından çıkartır.
13. Devin hazinesini boşaltırlar, devin eşyalarını almak için kuyuya inen Yarımca, eşyaları yukarı yolladıktan sonra, kardeşlerinin kendisini kuyuda bırakmamaları için, bir çömleğin içine girer, kendisini yağ diye eve kadar kardeşlerinin sırtında eve taşıtır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen tek hareketli bir masal. Tipi: Fakirlikten kurtuluş.

1. Çocuksuz bir kadının komşularının sözlerine inanarak bir fakire verdiği bir taş bulgularla beşi bütün birisi yarım soğana bağlı olarak beşi sağlam biri yarım altı oğlunun doğumu. (α).
2. Bunlar fakirdirler (a^5).
3. Çocukların beşi: "Biz toplanıp gidelim, devin kızını malını alalım, zengin olalım." derler (C).
4. Yola çıkaklar (î).
5. Bunları yolda bir atlı, bir adam, bir ihtiyar kadın sorguya çeker ve dener ($D^1{}_2$).
6. Bunlar denemeyi başaramazlar (E^1neg.).
7. Bu üç deneyici bunlara: "Sizin elimizden bir şey gelmez." derler (Fneg).
8. Dev bunları görünce bunları yemeğe karar verir (D^8).
9. Bunlar devi öldürmek isterler ama başaramazlar (E^8neg).
10. Dev bunları yer (Fcontr).
11. Bunlar geri dönmeyince Yarımca kardeşlerinin başına bir iş geldiğini anlar (B^4). (Talihsizlik doğrudan doğruya haber verilmediği halde kahraman özelliği olan kehanetli zekâsıyla talihsizliği tayin etmesi B^4 fonksiyonunun yerini tutar).

12. Yarımca kardeşlerinin arkasından gidip onların başaramadığı işi başarmaya karar verir (C).
13. Yola çıkar (i).
14. Yolda aynı şahıslar Yarımcayı da selâmlarlar ve denerler ($D^{1}{}_{2}$).
15. Yarımca denemeleri başarır (E^{1}pos.).
16. Yarımca denemeyi başarırken atlının atının kuyruğunu, adamın kavak ağacını ve ihtiyar kadının tezgâhını ellerinden çeker alır (F^{8}).
17. Yarımcayı gören dev onu da yemek ister (D^{8}).
18. Yarımca devi öldürür (E^{8}).
19. Devin karnını keser kardeşlerini kurtarır (K^{1}_{4}).
20. Devin kızına hazinenin yerini sorarlar (ϵ^{2}).
21. Devin kızı: "Benim kolumu kesin, kanım nereye sıçrarsa hazine oradadır." der (5^{2}).
22. Kızın kolu kesilince kanı külüğe sıçrar, hazineyi bulurlar (G^{6}).
23. Devin kızı: "Babamın eşyaları da bu kuyudadır." der (G_{4}).
24. Kuyuya Yarımca bir iple iner (G^{5}).
25. Önce eşyaları yukarı yollar, kareşlerinin kendisini kuyuda bırakmamaları için bir küpün içine girerek kendisini yağ diye yukarıya çektiı ir (K^{3}).
26, Dönüşte kardeşlerinden biri Yarımcayı yağ diye küpün içinde sırtında taşır (G^{2}).
27. Evlerine varırlar ($_{1}$).
28. Zengin olurlar (KF^{8}).

Bu masalın şeması

$$a^{5}\ \frac{ci\ (D^{1}{}_{2}\ E^{1}\ neg,\ F\ neg.)\ {}^{3}D^{8}\ E^{8}\ neg.Fcontr}{(B^{4}ci\ D^{1}{}_{2}E^{1}.F^{8})\ {}^{3}D^{8}\ E^{8}\ pos.\ K^{1}{}_{4}}\ E^{2}\ 5^{2}\ G^{6}\ G^{4}\ K^{3}\ G^{2}{}_{5}\ \underline{1}\ KF^{8}$$

ALTINCI MASAL

Masalın Adı: Anakarı ile Tilki.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 2032-2034; TTV: 29.
Masalın Özeti:

1. İhtiyar bir kadın gelin olan kızını görmek için giderken yolda bir tilkiye rastlar.
2. Tilki, ihtiyar kadından kendisini evlat etmesini ister. Kadın da kabul eder.
3. Tilki ihtiyar kadının elindeki yağ çinisini taşımak için alır. İçindeki yağı yer, yerine toprak doldurur.
4. İhtiyar kadın, bacadan gelip kendisiyle alay eden tilkinin kuyruğunu kopartır.
5. Tilkiye yağını getirirse kuyruğunu geri vereceğini söyler.
6. Tilki, keçiden süt, keçi tilkiden yaprak, tilki dut ağacından yaprak, dut ağacı tilkiden su, tilki çeşmeden su, çeşme tikiden kızların gelip üzerinde oynama-

larını ister. Tilki çeşmenin isteğinin kızlara söyler, kızlar tilkiden yumurta, tilki tavuklardan yumurta, tavuklar tilkiden darı isterler.
7. Tilki, darı eken çiftçiyi aldatıp darıyı çalar. Tilki darıyı, tavuklara verir, yumurta alır, yumurtayı kızlara verir, kızlar gelip çeşmede oynarlar. Çeşme su verir, tilki dut ağacından yaprak alır, keçiye götürür, keçi süt verir. Tilki sütü yağ yapar.
8. Yağı ihtiyar kadına verir, kuyruğunu geri alır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın çift hareketli bir masalı. Birinci hareket: Hırsızlık. İkinci hareketin tipi: Yaralama.

I. Hareket.

1. Bir ihtiyar kadın varmış (α).
2. Kızını gelin eder (mot.).
3. Kızını görmek için yola çıkar (î).
4. Yolda bir tilki nereye gittiğini sorar (ϵ^1).
5. Kadın da kızına gittiğini söyler (5^1).
6. Tilki kendisini de evlât etmesini ve elindeki çiniyi kendisine vermesini ister (η^1).
7. Kadın razı olur (θ^1).
8. Tilki çinideki yağı yer (A^3).

II. Hareket.

9. Kadın da tilkinin kuyruğunu koparır (A^6).
10. Yağını getirirse kuyruğunu vereceğini söyler (D^{10}).
11. Tilki, keçiden süt, keçi tilkiden yaprak, tilki ağaçtan yaprak, ağaç tilkiden su, çeşme tilkiden kızları, tilki kızlardan gelip çeşmede oynamalarını, kızlar tilkiden yumurta, tilki tavuklardan yumurta, tavuklar tilkiden darı isterler (D^{10}).
12. Tilki çiftçiyi aldatır (K^3).
13. Darıyı alıp kaçar (F^8).
14. Darıyı tavuklara verir, yumurta alır. Yumurtayı kızlara verir onları çeşmeye getirir. Çeşme su verir, dut ağacına götürür. Dut ağacının verdiği yaprakları keçiye götürür süt alır (K^2).
15. Sütü yağ yapar (F^3).
16. Yağı nenekarıya verir kuyruğunu geri alır (K^4).

$$\text{I. } \underline{\hat{\imath}\epsilon^1 5_3 \eta^1 \theta^1 A^3} \qquad \underline{KF^3}$$

$$\text{II. } \underline{A^6 (D^{10})^2 K^3 F^8 K^2{}_4}$$

YEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: Arsız Kız.
Masalcı: Saime Karaca.
Aa-Th:— ; TTV:—
Masalın Özeti:

1. Bir annenin üç kızı varmış.
2. Büyük kız çarşıya gider, eve dönerken elindeki eti bir köpek kapıp kaçar.
3. Köpeğin girdiği konaktan kız etini ister. Konaktakiler o gece konakta kalırsa etini geri vereceklerini söylerler.
4. Kızı gelin gibi giydirip köpeğin odasına koyarlar.
5. Sabahleyin oğullarının gene köpek kılığında olduğunu görünce etini verip kızı geri yollarlar.
6. Ertesi gün ortanca kız çarşıya gider. Aynı şeyler onun başına gelir.
7. Daha ertesi gün küçük kızı çarşıya gider. Köpek onun da elinden etini kapar, aynı konağa girer.
8. Küçük kızı da gelin gibi giydirip köpeğin yanına koyduklarızaman kız köpekle konuşuyormuş gibi yapar. Kendi kendine konuşur güler. Dışardakiler köpeğin insan kılığına girdiğini zannederler.
9. Sabahleyin de köpeği dışarı çıkartmaz, yüzünü yıkaması için leğen ve ibrik ister.
10. Küçük kız gece parmağını kesip tuz basar, uyumaz bekler. Köpeğin tüyünden çıkıp insan kılığına girerek peri kızının yanına gittiğini görür.
11. Peri kızının oğlandan hamile olduğunu ve portakal istediğini duyar.
12. Oğlanın ailesinden portakal ister. Köpek böylece peri kızına portakal götürür.
13. Küçük kız her gece kocasını takip eder, peri kızıyla kouşmalarını dinler. Bir gece peri kızının ebe istediğini işitir.
14. Ertesi gece köpeğin arkasından ebeyim diye peri kızının evine gider. Peri kızının bir oğlu olur.
15. Peri kızı çocuğu bu kıza verir. Kız çocuğu alıp oğlanın ailesine götürür.
16. Peri kızı, bu küçük kızın her gece köpeği takip ettiğini ve hiç ses çıkarmadan sabrettiğini biliyormuş. Köpeğe izin verir, köpek tüyünden çıkar ve evine döner.
17. Kız, çocuğun anasına babasına çocuğun artık insan kılığına girdiğini haber verir. Çocuğa sünnet bunlara nikâh yaptırırlar.

Masalın Tahlili:

Çift hareketli olan bu masalın hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Bekârlık, ikinci hareketin tipi: Büyü.

I. Hareket.

1. Bir annenin üç tane kızı varmış (α).
2. Bu kızlardan büyüğü çarşıya gider ($\beta 3$).

3. Bir köpek elindeki eti kapıp kaçar (Bağlayıcı olay).
4. Köpeğin girdiği konağın sahibi: "Kızım, sen bu gece burada kalırsan etini veririz yoksa vermeyiz." der (D^1).
5. Kızı gelin gibi giydirir köpeğin odasına koyarlar (a^1).
6. Sabah bakarlar oğulları gene köpek (E^1neg.)
7. Kızı geri yollarlar (F neg.).
8. Ortanca kız çarşıya gider (β^3).
9. Köpek elindeki eti kapar gider (Bağlayıcı olay).
10. Konağın sahibi ona da aynı teklifi yapar (D^1).
11. Bu kızı da gelin gibi giydirir köpeğin odasına koyarlar (D^1).
12. Sabahleyin oğullarının değişmediğini görürler (E^1neg.).
13. Bunu da geri yollarlar (F neg.).
14. Küçük kız çarşıya gider (β^3).
15. Köpek elinden eti kapar (bağlayıcı olay.).
16. Konağın sahibi: kızdan da bir gece orada yatmasını ister (D^1).
17. Bunu da gelin gibi giydirirler (a^1).
18. Bu kız, köpeğe insan muamelesi eder, odadan dışarı çıkmaz (E^1pos.).

II. Hareket.

19. Kız geceleri köpeğin tüyünden çıktığını görür, büyülü olduğunu anlar (A^{11}).
20. Köpeği takip eder bir peri kızı ile yaşadığını görür (Bağlayıcı olay).
21. Peri kızının isteklerini yerine getirir, hiç sesini çıkarmadan sabreder (*N).
22. Peri kızı: "Artık sen benden vazgeç, sana izin verdim, babanın evine git. Bu arsız kız senin ailen olsun." der (bağlayıcı olay).
23. Oğlan insan kılığına girer (K^8).
24. Bunların nikâhlarını kıyılır (W*).

I. $a^1(\beta^3 D^1 E^1 \text{neg} \eta F \text{neg.})^2$

$\beta^3 D^1 E^1$p0s. II. A^{11}*N } K^8W^*

SEKİZİNCİ MASAL

Masalın Adı: Bana Benzer.
Masalcı: Pakize Sezgin,
Aa-Th:— TTV:—

1. Çok fakir bir karı koca varmış.
2. Kadın, kocasını para kazanmağa yollar.
3. Adam yolun üzerinde bulduğu içi altın dolu güğümü alır, altınları yoldan geçen atlıya verir.

4. Boş güğümü eve getirir, altınları atlıya verdiğini karısına anlatır.
5. Kadın çocuklarını alır, atlının kaldığı otele gider.
6. Atlıya içki içirtir. Atlı isimlerini sorduğunda, kendi adının "Bana Benzer" çocuklarının adlarının "Benden Beter ve Nerede Oynayayım" olduğunu söyler.
7. Adam sarhoş olunca, adamın saçını, kirpiğini, bıyığını tıraş eder. Altınları alıp evine döner.
8. Adam sabah kalktığında oteliciye bunları isimleriyle sorar, otelciden ters cevaplar alır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa, dahil çift hareketli bir masal. Birinci hareketin tipi: Fakirlik, ikinci harekitin tipi: Hırsızlık

I. Hareket.

1. Bir karı koca varmış (α).
2. Çok fakirlermiş (a^5).
3. Karısı: "Adam git kazan." der (B^2).
4. Adam gider (î).
5. Yolun üzerinde içi altın dolu bir güğüm bulur (KF^5).

II. Hareket.

6. Altınları yoldan geçen bir atıya verir (A^5).
7. Evine döner ($\check{\imath}$).
8. Başından geçenleri karısına nakleder (B^4).
9. Kadın komşulardan elbise ayakkabı bulur, giyinir (T^3).
10. Atlıyı kaldığı otelde bulur, aldatır, paraları geri alır (K^3).

I. $a^5B^2\hat{\imath}KF^5$

II. $A^5\check{\imath}B^4T^3K^3$

DOKUZUNCU MASAL

Masalcı: Zeliha Demir.
Masalın Adı: Bir Kolu Altın Bir Kolu Gümüş Kadın.
Aa-Th:— ; TTV:—
Masalın Özeti:

1. Bir adam hacca giderken karısına kendisini namahreme göstermemesini söyler.

2. Bir gece yarısı çok yağmur, kar yağar, tipi olur. Bir atlı kapıya gelir, aç olduğunu geceyi orada geçirmek istediğini söyler.
3. Kadın da hizmetçiye adamı misafir odasına almasını ve yemek vermesini söyler.
4. Adam sabah giderken yemek tabaklarının içine üç kıymetli taş bırakır.
5. Kadın, misafir odasındaki yatakta namahrem yattığı ve kaplardan yemek yediği için, yataklara ve kaplara ellemez, odaya girmez.
6. Kocası hacdan döndüğünde misafir odasındakilerin ne olduğunu sorar. Kadın da anlatır.
7. Kocası kadına kızar, kadının kollarını keser, götürür bir dağ başına bırakır.
8. Kadın, adamı Allah rızası için eve aldığını söyleyerek Allahtan kollarını geri vermesini ister.
9. Allah, kadının duasını kabul eder, kadının bir kolu altın bir kolu gümüş olur.
10. Fakir bir kadın, bu kadını evlât edinir.
11. Padişahın oğlu bu kadını pencerenin önünde görür, çok beğenir.
12. Padişahın oğluna gelin götürürler.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil çift hareketli bir masal. Birinci hareketin tipi: Hain kahramanın kollarını keser; ikinci hareketin tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Bir karı koca varmış (α).
2. Adam; "Kadın, ben hacca gidiyorum, seni namahrem görmesin." dedi (γ^1).
3. Adam hacca gitti (β^1).
4. Bir atlı kapıya geldi: "Allah rızası için bu hayvanda ben de acımızdan öldük. beni içeriye alın." dedi (D^7).
5. Kadın; hizmetçiye: "Misafir odasına al, yemek ver, atına da yem ver" der (E^7).
6. Adam yemeğini yer kapların içine iki tane kıymetli taş koyar (N).
7. Adam hacdan döner (ι).
8. Kadına misafir odasındakilerin ne olduğu sorar (ϵ^1).
9. Kadın da anlatır (5^1).
10. Adam kadının kollarını keser (A^6).
11. Kadın: "Beni götür bir dağın başına bırak." der (bağlayıcı olay).
12. Adam kadını götürür bir dağın başına bırakır (B^5).
13. Kadın Allaha yavarır: "Yarabbi, senin rızan için benim kollarım kesildi ben senin iyi kulunsam sen benim kollarımı iyi edersin." (D^{11})
14. Allan emir verir (~~E^{11}~~).
15. Kadının bir kolu altın bir kolu gümüş olur (KF^{10}).

II. Hareket.
16. Dağda bir kocakakarı bu kadını bulur ve evlât edinir (bağlayıcı olay).
17. Padişahın oğlu bunu görür aşık olur (a^1).
18. Padişahın oğluyla bu kadını evlendirirler (W*).

I. $\gamma^1\beta^1D^7E^7f^1\ \xi\ ^1\!_1{}^5A^6B^5\ D^{11}E^{11}KF^{10}$

II. a^1 W*

ONUNCU MASAL

Masalın adı: Çoban.
Masalcı: Hüseyin Sever.
Aa-Th:— ; TTV:—
Masalın Özeti:

1. Padişahla lalası gezerlerken bir çobanın köpeğini astığını görürler.
2. Çobana neden böyle yaptığını sorduklarında çoban karışmamalarını söyler.
3. Padişah sarayına döndükten sonra çobanı huzuruna getirtir.
4. Padişah, çobana gene köpeğini neden astığını sorduğunda çoban bir ay müddetle padişahlığı kendisine verirse anlatacağını söyler.
5. Padişah, tahtını çobana bırakır gider. Çoban üçüncü vezirle ikinci vezirin hırsız olduklarına dair delil toplar.
6. Padişah döndüğünde, çoban, köpeğinin en iyi kuzularını kurda götürdüğü için astığını söyler. Padişahın ikinci ve üçüncü vezirlerinin de hırsız olduklarını haber verir.
6. Padişah ikinci ve üçüncü vezirin kellelerini kestirir.

Masalın Tahlili:

İki hareketten mürekkep olan bu masalın hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva emeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Öldürme. İkinci hareketin tipi: Hırsızlık.

I. Hareket.

1. Bir çoban varmış (α).
2. Çoban, köpeğini bir ağaca asar ($A^{1\,4}$).
3. Padişah çobana köpeğini neden astığını sorar (D^2).
4. Çoban söylemez (E^2neg.).
5. Padişah üç kere sorar, çoban da neden astığını anlatmaz (:).

6. Padişah çobanı makamına çağırtır (B^1).
7. Çoban gider (i).
8. Padişah meseleyi anatmasını ister (D^2).
9. Çoban da bir ay müddetle padişahın yeine geçtiği taktirde anlatacağını söyler. Padişah kabul eder. Çoban padişah olur. (W_*)

II. Hareket.

10. Çoban bir yüzük ister, vezirler hemen yaptırırlar (bağlayıcı olay).
11. Çoban bu vezirlerin hırsız olduklarını anlar (A^5).
12. Padişah geri döndüğünde ona haber verir (B^4).
13. Padişah vezirlerin ellelerini kestirir (U).
14. Köpeğini kendine hıyanetlik ettiği için astığını anlatır (E^2pos.).

I. $A^{1\,4}(D^2E^2$neg.$)^2B^1{}_1D^2E^2$pos. Wx

II. $A^5B^4U\ E^2$ pos.

ONBİRİNCİ MASAL

Masalın adı: Gelin kaynana.
Masalcı: Pakize Sezgin.
Aa-Th:— TTV:—
Masalın Özeti:

1. Bir kaynana geline bütün yemekleri pişirtir fakat yemesi için hiç yemek vermez.
2. Kocası, karısının hiç konuşup gülmediğini arkadaşına anlatır. Arkadaşı eve misafir geleceğini söyleyerek yemek yaptırmasını ve karısına yemek yedirmesini söyler. Bir de tüyü yolunmuş horozu karısının odasına salmasını söyler. Eğer kadın gülerse aşıktır, gülmezse açtır der.
3. Koca söylenilenleri yapar. Kadın horoza hiç gülmez.
4. Kaynana gelinin yemek yediği taktirde altını kirleteceğini söylerse de oğlan karısına yemek yedirir.
5. Kadın uyurken kaynana gelinin atını kirletir ve oğluna gösterir.
6. Oğlanın arkadaşı doktor gibi eve gelip o pisliğin çok kıymetli olduğunu söyleyince kaynana herşeyi itiraf eder.

Masalın Tahlili:

Birinci hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: açlık İkinci hareket de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: İftira.

I. Hareket.

1. Bir ana oğul varmış (α).

2. Oğlunu evlendirir (W*).
3. kaynana gelini her zaman aç bırakır (a^5).
4. Oğlan karısının hiç gülmeyişine üzülür. Arkadaşından yardım ister. (Bağlayıcı olay).
5. Annesini aldatır ve karısına yemek yedirir (K^3).

II. Hareket.

6. Kaynana gelinin altına pislik koyar (A^{20}).
7. Oğlan arkadaşına anlatır. Arkadaşı eve doktor gibi gelir ve pisliğin çok değerli olduğunu söyler (Bağlayıcı olay).
8. Kaynana bunu duyunca kendi yaptığını anlatır (Ex).
9. Yedi içti muradına geçti (KF^1).

I. $W^*a^5K^3$

II. $A^{20}Ex\ KF^1$

ONİKİCNİ MASAL

Masalın Adı: İki Kardeş.
Mz alcı Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 884 TTV:374.
Masalın Özeti:

1. İki kardeşten birinin hep kızı, diğerinin de hep oğlu olur.
2. Oğlu olan kardeş, kızı olan kardeşin başına kakar.
3. Küçük kızla, diğer oğlanlardan birini garip memlekete gönderip hangisinin daha başırılı olacağını denemeye karar verirler.
3. Oğlan bir gölün başına gider, gölden yakaladığı kurbağaları bir çuvala doldurur, orada eğlenir.
4. Kız, erkek kıyafetine girer ve bir padişahın yanına hizmetkâr olur.
5. Padişah ve ailesi bu kızdan çok memnun kalırlar. Padişah oğlu bu hizmetkârın erkek olduğuna inanmaz.
6. Padişah oğlu bunun kız olduğunu ortaya koymağa uğraşırsa da kız belli etmez.
7. Kız evine dönerken Padişah bu kızdan memnun kaldığı için bir heybe altın, bir heybe yiyecek, bir at, yanına da bir seyis verir.
8. Bu kızın başarısını herkes takdir eder. Amcasının oğlunu kurbağalarla döndüğü için evden kovarlar.
9. Padişahın oğlu, bu kızın arkasından gelir, evlenirler.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil çift hareketli bir masal. Birinci hareketin tipi: Paranın yokluğu, ikinci hareketin tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. İki kardeşten birinin çocukları hep kız diğerinin hep oğlan olur (α).
2. Oğlan babası kız babasının oğlu olmayışını hep başına kakar (mot.)
3. Küçük kız: "Baba, sen beni, o da oğlunu garip memlekete gönderin, bakalım hangimiz para kazanacak, babasına yardım edecek." (a^5).
4. Baba razı olur (B^3).
5. İkisi de gurbet ele giderler (i).
6. Oğlan bir gölbaşına gider orada kurbağaları yakalar çuvala doldurur (Kneg).
7. Kız erkek kıyafetine girer, başını traş ettirir (T^5).
8. Bir padişahın yanına hizmetkâr olur (o).
9. Padişah bunun hizmetinden çok memnun oluğu için bu evine dönmek istediği zaman bir heybe altın, bir torba yiyecek, elbise, bir atla bir de segmen verir (w°). K^4.
10. Bu kız geri döner (ı).
11. Emmisinin oğlu bir çuval kurbağayla döndüğü için evden kovulur (U).

II. Hareket.

12. Padişahın oğlu bu hizmetkârın erkek olduğuna inanmaz, onu sever (a^1).
13. Kızın arkasından gelir, muratlarına geçerler (W*).

I. a^5 B^3iKneg.ıU.

B^3iT^5o w°ıK^4

II. a^1 W*

ONÜÇÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Müezzin.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 883 TTV:—
Masalın Özeti:

1. Hoca bir uzak memlekete giderken üç kızına evden dışarı çıkmamalarını söyler.
2. Kızların dışarı çıkıp çıkmadıklarını anlamak için de bahçeye üç gül fidanı diker.
3. Müezzinden kızlarının ihtiyaçlarını görmesini ister.
4. Müezzin kızları dışarı çıkarmak için uğraşırsa da başaramaz.

5. İçinden kilitlenip açılan bir sandığa girerek eve girmeyi başarır. İki büyük kızı baştan çıkarır.
6. Küçük kıza aynı şeyi yapmak isterse de küçük kız müezzini balkondan aşağı atar.
7. Müezzin iyileştikten sonra küçük kızı ablalarıyla hamama gitmeye razı eder. Küçük kız hamamdan da kurtulur.
8. Küçük kız peşini bırakmayan müezzini bahçede içirtip sarhoş ettikten sonra yere yatırıp üzerinden loğ geçirir.
9. Babaları geri döndüğünde büyük kızların güllerinin kuruduğunu, küçük kızınkinin büyüyüp budak verdiğini görür.
10. İki büyük kızla müezzini öldürtür.
11. Malını mülkünü küçük kızına bağışlar.

Masalın Tahlili:

M-N ve H-I Çiftlerini ihtiva etmeyen iki hareketli bir masal. Tipi: Evliliğe zorlama. İkinci hareket: Hainin kurbanını istemesi.

I. Hareket.

1. Bir hocayla üç kızı birlikte yaşarlar (α).
2. Hoca kızlarına: "Hiç dışarı çıkmayın, ben bahçeye üç tane gül diktim, döndüğümde bu güllerden hangi kızımın sokağa çıktığını anlarım der (γ^1).
3. Hoca müezzine: "Evin ihtiyacını gör, bir diyeceğim olursa evin cariyesine söyle, ben gelinceye kadar kızlarım dışarı çıkmasınlar." der (5^1).
4. Hoca gider (β^1).
5. Müezzin cariye vasıtasıyla bu kızları aldatmaya çalışır (η^3).
6. Kızlar aldanırlar; içinde müezzin olan sandığı içeri alırlar (θ^1).
7. Müezzin iki büyük kızı baştan çıkarır (λ).
8. Küçük kızın odasına girer (A^{16}).
9. Küçük kız müezzini aldatıp balkondan aşağı atar (K^3).
10. Müezzin ablalarıyla anlaşarak küçük kızı hamama getirmelerini ister (A^8).

II. Hareket.

11. Bacıları küçük kıza: "Haydi hazırlan hamama gidelim." derler (η^1)
12. Küçük kız razı olur (θ^1).
14. Küçük kız hamamda müezzinle yalnız kalınca müezzinin başını sabunlayıp başına bir tasla vurur kaçar (K^3).
15. Müezzin küçük kızı bir kere daha yakalar, kız müezzini bir kere daha aldatarak elinden kurtulur. (Burada müezzinle kızın arasındaki mücadele üç kere tekrarlanır).
16. Babaları geri dönünce olanları güllerin duruşundan anlar (Y).
17. İki büyük kızıyla müezzini ölürtür (U).
18. Küçük kızına da malını mülkünü bağışlar (w°).

E. $\gamma^{15}\beta^1\eta^3\theta^1\lambda A^{16}K^3$

II. $A^8\eta^1\theta^1\delta L\ K^3\ Y\ U\ w^\circ$

ONDÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Tüylü.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 510 B TTV: 189-244.
Masalın Özeti:

1. Bir padişahın kızı Acem Padişahının oğluna rüyasında aşık olur.
2. Baba, kızının, Acem Padişahının oğluna aşık olduğunu öğrenince onu öldürtmeğe karar verir.
3. Kız, büyük cariyesiyle beraber evden kaçıp, Acem ülkesine gider.
4. Kız cariyeyi orada gelin eder, Kendisi bir postun içine girip, Padişahın sarayına besleme olur.
5. Padişahın hanımı ve kızları hamama gittikten sonra o da posttan çıkar, güzel elbiseler giyip hamama gider. Padişahın hanımı bunu çok beğenir. Üç kere aynı şey tekrarlanır.
6. Kendisini Yörük beğinin kızı diye tanıtan bu kızı Padişahın oğluna gösterirler.
7. Padişahın oğlu bu kıza aşık olur. Fakat o günden sonra Tüylü posttan dışarı çıkmadığı için kızı bir daha göremezler.
8. Padişah oğlu bu kızı aramaya çıkmaya karar verir. Tüylü bir ekmek yapar içine aradığı kızın kendisi olduğunu yazdığı bir mektubu koyar. Padişahın oğluna, yiyeceğinin bittiği zaman bu ekmeği yemesini söyler.
9. Padişahın oğlu üç aylık yola gider, aradığı kızı bulamaz. Ekmeği bittiğinde, Tüylünün verdiği ekmeği yemek için keser. İçinden çıkan mektuptan gerçeği öğrenir.
10. Geri döner, evlenirler.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil çift hareketli bir masal. Birinci hareketin tipi: Ölüm emri; ikinci hareketin tipi: Aranan gelin.

I. Hareket.

1. Bir padişahla kızı beraber yaşarlar (α).
2. Padişahın kızı rüyasında bir padişanın oğluna aşık olur. Üzüntüsünden zayıflar (mot.)
3. Padişah, kızına derdini söyletmek için odasına bir kara tavuk koydurtur. (ϵ^3)
4. Kız kara tavuğa: "Soyka tavuk, ben Acem Şahının oğluna vuruldum, ondan böyle zayıflıyorum, senin derdin ne?" der (5^3).
5. Padişah bunu işitince: "Ben kızımı yarın öldürteceğim." der (A^{13}),
6. Büyük cariye kıza haber verir: "Baban seni öldürtecek, bunun bir çaresine bak." (B^4).

7. Bu kız cariyesiyle beraber atlara binerler ve ortadan kaybolurlar (B^6).
8. Doğrı Acem Padişahının ülkesine gider (î).
9. Kız bir postiğin içine girer, çirkin bir kız olur (T^5).
19. Acem padişahının evine besleme olarak girer (o)

II. Hareket,

11. Padişahın ailesinin hamama gitmesinden sonra üstünü değiştirir, güzel bir kat elbise giyer (T^3).
12. Hamama gider (Î).
13. Bu olay üç gün üst üste tekrarlanır. Padişahın hamını bunu çok beğenir (mot).
14. Padişah hanımı tüylüyü hamamdan çıkarken oğluna gösterir, oğlu da Tüylüye aşık olur (a^1).
15. Oğlan: "Ben Yörük beğinin kızını arayacağım, bana üç aylık ekmek yapın." (c)
16. Tüylü bir kâğıda Yörük beğinin kızı benim diye yazar bir ekmeğin içine koyar, ekmeği padişahın oğluna verir (j^3).
17. Oğlan çıkıp gider (î).
18. Arar dolaşır kimseyi bulamaz, ekmeği bitince Tüylünün ekmeğini keser, kâğıdı görünce aradığı kızın evdeki Tüylü olduğunu anlar (Q).
19. Eve geri döner (ı).
20. Tüylüyü postiğinden çıkartır, orada düğün tutarlar (W*).

$$\text{I. } \underline{\epsilon^{35}\,{}^3A^{1\,3}B_6^4\ T^5o} \qquad \text{II. } \underline{T^{3}\hat{\imath}^{3}a^{1}Cj^{3}\hat{\imath}Q_{\imath}} \Big| W^*$$

ONBEŞİNCİ MASAL

Masalın Adı: Ateşkâr Oğlan.
Masalcı: Âsi Akış.
Aa-Th: 304 ; TTV:213.
Masalın Özeti:

1. Bir baba ölürken üç oğluna, üç kız kardeşlerini ilk isteyene vermeleri ve üçer gün mezarının başında beklemeleri için vasiyet eder.
2. Babaları öldükten sonra, büyük kızı bir tilki, ortanca kızı, bir atmaca kuşu, küçük kızı da bir şahın kuşu ister. İki büyük kardeşler, kız kardeşlerini vermeğe razı olmazlarsa da küçük oğlan babamız böyle vasiyet etti diye, kız kardeşlerini ilk talipleri olan tilki, atmaca ve şahine verir.
3. Sırayla babalarının mezarını beklemeğe başlarlar, büyük kardeş mezarı beklerken bir tilki gelir mumunu söndürür. O da kalkar evine döner. Ortanca oğ-

lan beklerken bir atmaca kuşu gelir, çırayı söndürür gider. Oğlan evine döner.
4. Küçük oğlan mezarı beklerken bir şahın kuşu gelip çırasını söndürür. Küçük oğlan da ateş aramak için yola çıkar.
5. Kırk devin zorla kaldırdığı kazanı kaldırır, kırk devle kardeş olur.
6. Devler, oğlandan kaledeki kızı getirmesini isterler. Döne döne kaleye çıkarken bu oğlan sırayla kırk devi öldürür.
7. Kızın babası, devlerden kurtardığı için, kızını bu oğlana vermeğe karar verir.
8. Kızın babası, oğlana kırk odanın anahtarını verir, kırkıncı odayı açmamasını söyler.
9. Oğlan kırkıncı odayı açar, oraya hapsedilen Ateşkâr oğlanın yalvarmalarına dayanamaz ve onu serbest bırakır.
10. Ateşkâr oğlan, oğlanın nişanlısını alır kaçar.
11. Küçük oğlan, Ateşkâr oğlanın arkasından gider. Tilki ,atmaca ve şahin kuşunun yardımıyla Ateşkâr oğlanın yerini öğrenir.
12. Zümrütü Anka kuşu bu oğlanı Ateşkâı oğlanın olduğu yere sırtında götürür.
13. Nişanlısı vasıtasıyla Ateşkâr oğlanın sırrını öğrenir onu öldürmeyi denerse de başaramaz. Ateşkâr oğlan, bu oğlanı parça parça doğrar, atının terkisine koyar bırakır.
14. At, bu çocuğu şahin kuşunun kalesine getirir. Enişteleri bir kuşdan bu çocuğun nasıl canlandırılacağını öğrenirler.
15. Etlerini düzgün dizip, yedi çubukla vurup, burnuna tütsü tütütürler, çocuğu canlandırırlar.
16. Çocuk, tekrar nişanlısını kurtarmağa gider.
17. Ateşkâr oğlanın atının kardeşine binip nişanlısıyla kaçarlar.
18. Ateşkâr oğlan arkalarından yetişir. Bindikleri atın yardımıyla Ateşkâr oğlandan kurtulurlar.
19. Yer içer muratlarına geçerler.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten mürekep olan bu masalın hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Ateşin söndürülmesi; ikinci hareketin tipi: Kaçırılma, üçüncü hareketin tipi: Öldürme.

I. Hareket.

1. Bir babanın üç oğlu üç tane de kızı varmış (α).
2. Baba: "Ben öldükten sonra bacılarınızı kim isterse ona verin. Bir de her biriniz üçer gün benim mezarımı bekleyin." der (D^3).
3. Birer gün arayla bir tilki, bir atmaca, bir şahin kuşu gelip sırayla bacılarını ister. Küçük kaıdeş bacılarını isteyene verir. ($E^3p0s.$)

4. Küçük kardeş babasının mezarını beklemeye gider, bir şahin kuşu gelir ateşi söndürür gider (A^5).
5. Ateş getirmek üzere yola çıkar (i).
6. Beyaz ip saran bir adama rastlar, adamı bağlar siyah ipi uzağa atarak geçeyi uzatır. (Bağlayıcı olay. Bu hainin fonksiyonu olarak gösterilmiştir. Burada bu hareket kahramana nakledilmiştir).
7. Kırk başlı devlerin mekanına gelir (D^1).
8. Kırk devin kaldıramadığı kazanı kaldırır (E^1pos.).
9. Devler kaledeki kızın yerini gösterirler (F^2).
10. Çocuk devleri aldatarak öldürür (I^5).
11. Kızın baş ucunda duran altın şamdanı ayak ucuna, ayak ucunda duran gümüş şamdanı baş ucuna koyar (j^2).
12. Kızın babası kızı bu çocuğa verir (w^1).

II. Hareket.

13. Baba: "Sana kırk odanın anahtarını veriyorum. Kırkıncı odayı açmayacaksın." der (γ^1).
14. Oğlan, Ateşkâr oğlanın odasını açar (δ^1).
15. Ateşkâr oğlan yalvarır: "İnsanoğlu beni buradan kurtar, ben sana çok iyilik yaparım." der (η^1).
16. Oğlan Ateşkâr oğlanın zincirini kırar (θ^2).
17. Ateşkâr oğlan kurtulur kurtulmaz kızı alıp kaçar (A^1).
18. Oğlan: "Baba, sen üzülme, ben onu bulurum inşallah." der (C).
19. Bir ata atlar, yola revan olur (G^2).
20. Önce büyük bacısıyla evli olan tilkinin kalesine, sonra ortanca bacısıyla evli olan atmacanın kalesine, daha sonra da en küçük kardeşiyle evli olan şahinin kalesine gelir (:)
21. Üç bacanak toplanırlar, bu çocuğa yardım etmeğe karar verirler (F^1).
22. Kerkenez kuşu Ateşkâr oğlanın yerini gösterir (F^2).
23. Zümrütü Anka kuşu oğlanı sırtında oraya götürür (G^1).
24. Oğlan kıza Ateşkâr oğlanın sırrını sordurtur (ϵ^2).[3]
25. Ateşkâr oğlan iki sefer yanlış söyler (5^1neg.).[2]
26. Üçüncü de doğru olarak nasıl öleceğini anlatır (5^1pos.).
27. Oğlan dolaptan nalı alır suya atar, sudar çıkan balığın karnını yarar, balığın karnından çıkan serçelerin boynunu çeker fakat kopartmağa kıyamaz, serçeler de kaçarlar. Ateşkâr oğlan da ölmez (Uneg.).
28. Oğlan kızı atının terkisine alır kaçarlar (i).
29. Ateşkâr oğlanın atı nara basar: "Durma gel, kızın nişanlısı geldi, kızı aldı kaçtı," der (Bağlayıcı olay).
30. Atına biner bunların peşine düşer (Pr^6).
31. Bunlara yetişir (Rsneg.).

III. Hareket.

32. Ateşkâr oğlan bu oğlanı lokma lokma keser, atının terkisine kor, kızı da alır gider ($A^{1}{}_{14}$).
33. Atı, oğlanı şahin kuşunun kalesine götürür. Enişteleri orada toplanırlaı çaıc düşünürler (Bağlayıcı olay).
34. Bir kuş: "Filânca dağdaki filân ağaçtan yedi çubuk kesin, filânca dağdaki ottan getirip burnununa tütün, o çubuklarla da her yanına birer tane vurun onbeş yaşında bir delikanlı olur, kalkar." der (F^{2}).
35. Kuşun dediklerini yaparlar çocuk canlanır (Kıx).
36. Çocuk gene kaleye gider (î).
37. Nalın ötekini suya atarlar, Ateşkâr oğlanın atının kardeşi çıkar (F^{1}).
38. Oğlan kendi atına biner kızı da o ata bindirir, kaçarlar (G^{2}).
39. Ateşkâr oğlanın atı gene bağırır: "Oğlan dirilmiş geldi, kızı aldı kaçtılar, çabuk yetiş." (Bağlayıcı olay).
40. Ateşkâr oğlan gene bunların peşine düşer (pr^{6}).
41. Sudan çıkan at: "Ey saçı buçuk, o melunu neden arkamdan getiriyorsun, öyle bir yere vurki yedi parça olsun." Atın bacısı, şahlanır Ateşkâr oğlanı yere vurur (KF^{1}).
42. Oğlan da atından iner Ateşkâr oğlanı keser (U).
43. Kızı babasına teslim eder, yer içer muradına geçer (W*).

I. $D^{3}E^{3}$pos. A^{5} Î $D^{1}E^{1}F^{2}{}_{I}{}^{5}J^{2}$ w^{1}

II. γ^{1} $\delta^{1}\eta^{1}\theta^{1}A^{1}CG^{2}$ Î $F^{1}{}_{2}G^{1}(\varepsilon^{2}5^{1}$neg.)^{2}

$\varepsilon^{2}5^{1}$pos. Pr ^{6}Rsneg.

III. $A^{1}{}_{14}F^{2}$ Kıx Î $F^{1}G^{2}Pr^{6}KF^{1}$ U Rs^{9}pos. $_{I}$ W*

ONALTINICI MASAL

Masalın Adı: Hint Padişahının Kızı.
Masalcı: Hüseyin Sever.
Aa-Th: 510 B TTV: 186-188-189,
Masalın Özeti:

1. Hint Padişahının kızı, Yemen Padişahının oğluna aşık olur.
2. Hint Padişahının kızı bir kütük yaptırır, içine girer, kendisini denize attırır.
3. Kütük, dalgalarla Yemen Padişahının has bahçesine çıkar.
4. Kütüğü alırlar, mutfağa koyarlar.
5. Kız, gece kütükten çıktığı sırada, Yemen Padişahının kızıyla arkadaş olur. Derdini ona anlatır.
6. Bu kızı, Yemen Padişahının oğluyla evlendirirler.

7. Yemen Padişahının oğlunun da memleketinde düğünü tutulmuş, amcasının kızıyla evlenmesi için hazırlıklara başlanmış.
8. Oğlan bu kızı bırakır yola çıkar. Kız da derviş kılığına girer, oğlanın arkasından gider.
9. Oğlan, düğün gecesinde bu dervişi yanına alır.
10. Sorduğu soruya cevap alamayınca, dervişin bulunduğu bölmeye gider, orada sevdiği kızın kendisini asmak üzere olduğunu görür.
11. Amcasının kızını geri yollar.
12. Hint Padişahının kızıyla yeniden evlenirler.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten müteşekkil olan bu masalın hareketlerinin tamamı H-I ve M-N çiftlerini ihtiva emeyen sınıf'a dahildir. Birinci hareketin tipi: Bekârlık, ikinci hareketin tipi: Bir kütükle birlikte suya atma, üçüncü hareketin tipi: Evlililğe zorlama.

1. Hareket

1. Bir padişahın bir kızıyla bir oğlu varmış (α).
2. Padişahın kızı rüyasında Yemen padişanının oğluna aşık olur (a^1).
3. Kardeşi kızın neden zayıfladığını öğrenmek için istei (mot.).
4. Bir davar kestirir güneş doğar doğmaz kızın penceresinin önüne koyar, kargalaı etin üzerinde döğüşürler. (c^3).
5. Kız da: "Vay hayvanlar, Yemen padişanının oğluyla Hint padişanının kızı gibi meyilli mi oldunuz, benziniz sararmış, o etin üzerinde döğüşüyorsunuz." der (5^4).

II. Hareket.

6. Kız bir kütüğün içine girer, kendisini denize attırır (A^{10}).
7. Kütük Yemen Padişahının sarayına varır. (o).
8. Kız derdini Yemen padişahının kızına anlatır (Bağlayıcı olay).

I. Hareketin devamı,

9. Bu kızla Yemen Padişahının oğlunun nikânları kıyılır (W*).

III. Hareket.

10. Çocuk ertesi sabah bu kızı bırakır gider (mot.).
11. Bu kız kocasının arkasından yola çıkar (i).
12. Yolda derviş kılığına girer (T^5).
13. Emmisinin kızıyla nişanlı olduğu için onunla evlenmek mecburiteyindeymiş (A^{16}).
14. Dervişle bu oğlan arkadaş olurlar. Oğlan hep bıraktığı kızı sorar (Bağlayıcı olay).

15. Dervişin bu kız olduğunu anlayınca emmi kızını evine gönderir (K^1).
16. Yeniden toy düğün tutulur (w^2).

I. $a^1\epsilon^{35}1$ .....W*

II. A^{10} o

III. $\hat{i}T^5A^{16}K^1w^2$

ONYEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: İğci Baba.
Masalcı: Kasım Yaman.
Aa-Th: 312 ; TTV:157.
Masalın Özeti:

1. İğci babanın gönlü bir evdeki üç kıza düşer.
2. İğ göstermek bahanesiyle önce büyük kızı alır, mağarasına götürür.
3. Kızdan insan eti yemesini ister, o kabul etmeyince, küçük parmağını keser, onu yemesini ister.
4. Kız parmağı yedim diye sofranın altına atar. İğci baba da kızı keser asar.
5. Ertesi gün, ortanca kızı mağaraya getirir, ondan da aynı şeyleri ister.
6. Ortanca kız, İğci babanın parmağını çöp tenekesine atar. İğci baba ortanca kızı da keser, asar.
7. Küçük kız da İğci baba ile mağaraya gelir. Orada ablalarının ölülerini görür. İğci baba ondan da önce insan eti yemesini ister. Kız kabul etmez.
8. Küçük parmağını yemesi için verir, küçük kız parmağı yanında getirdiği kediye yedirir.
9. İğci baba, parmaktan sıcak bir karında olduğuna dair müsbet cevap alınca bu kızı mağarada alıkoyar. İnsan eti yiyenleri mağaradan dışarı çıkartmazmış.
10. Küçük kıza, kırk anahtar verir, kırkıncı odayı açmamasını söyler.
11. Küçük kız, kırkıncı odayı açar, orada saçlarından bağlı bir delikanlı görür.
12. Delikanlı, kızdan İğci babanın saçlarından üç kıl çekmesini ve onu kırk gün uyutmasını ister.
13. Kız istenileni yapar, İğci baba uykuya yatınca, kızla delikanlı kaçarlar.
14. Küçük kızla bu delikanlı gittikleri memlekette evlenirler.
15. İğci baba, kırk günlük uykusundan uyanınca dilenci kılığına girer, bunları aramaya çıkar.
16. Bu kıza kendisini acındırıp eve girer. Gece bütün mahalleye ölüm toprağı serper. Eline bir sopa alır kızı dövmeğe başlar.

17. Kız oradan oraya koşarken, kocasının baş ucunda duran bir şişeye ayağı çarpar, şişe düşüp kırılınca kocası uyanır.
18. Delikanlı İğci babanın elini ayağını bağlar, üzerine bir teneke gaz döker, bacanın içine koyar, ateşe verir.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın üç hareketli bir masalı. Birinci hareketin tipi: Kaçırma ve evlenmeğe zorlama; ikinci hareketin tipi: Hapsetme; üçüncü hareketin tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Bir İğci baba varmış. Bir evde de üç tane kız varmış (α).
2. Kızlar iğ sorunca İğci baba: "İsterseniz biriniz benimle gelin, evden beğenir getirirsiniz." der (η^1).
3. Büyük bacı: "Ben gideyim." der (θ^1).
4. İğci baba büyük bacıyı bir mağraya getirir (A^1).
5. "Ya beni alacaksın ya ben seni keseceğim (A^{10}).
6. İğci: "Parmağımı kesem yer misin?" (D^1).
7. Kız iğcinin parmağını masanın altına atar (E^1neg.).
8. İğci' " Parmağım parmağı, neredesin?" (ϵ^3).
9. Parmak: "Sofranın altındayım" (5^1).
10. Kızı orada keser duvara asa (Fcont .).
11. İkinci gün gider ortanca kızı getirir aynı şeyleri ona da yapar. Oda ablası gibi hareket ettiği için onu da keser asar ($\eta^1\theta^1A^1{}_{16}D^1E^1$neg.$\epsilon^{35}{}^1$ Fcontr).
12. Üçüncü gün küçük kıza gel der (η^1).
13. Küçük kız razı olur (θ^1).
14. Onu da alır mağaraya getirir (A^1).
15. İğci: "Parmağımı kessem yermisin?" der (D^1).
16. Kız parmağı alıp kedisine yedirir (E^1pos).
17. İğci: "Parmağım neredesin?" (ϵ^3).
18. Parmak: "Sıcacık karındayım.' der (5^1).

II. Hareket.

19. İğci: "Tamam artık bu mağaradan çıkamazsın." der (A^{15}).
20. Kıza kırk anahtar verir, kırkıncı odayı açmamasını söyler (η^1).
21. Kız da o odayı açar (δ^1).
22. Odadaki delikanlı oradan nasıl kurtulacaklarını kıza anlatır (F^1).
23. Kız iğciyi aldatır, saçından üç tüy çeker, İğci kırk günlük uykuya dalar(K^3).

III. Hareket.

24. Bu delikanlı ile kız atlara binip başka memlekete gelirler (i).
25. Orada evlenirler (a^1) (W*).

26. İğci dilenci kıyafetine girer bu kızın kapısına gelir: "Kızım ben fakirim, arkadaşlarımla hacca gidiyordum, geri kaldım, beni bir gece misafir et." der (η^1).
26. Kız da bunu içeri alır (θ^1).
28. İğci baba mahalleye ölü toprağı serper (X).
29. Kızı dövmeğe başlar (D^8).
30. Kız kazara kocasının baş ucunda duran şişeye çarpar, şişe kırılır, kocası kalkar (F^1).
31. İğciyi yakalar bağlar, bacanın içine koyar yakar (E^8=U).

I. $\eta^1\theta^1A^1{}_{16}$ $\dfrac{(D^1E^1neg.\epsilon^{3}\text{-}5^1Fcontr.)^2}{D^1E^1pos\ \xi\ ^{3}\text{-}5^1}$ II. $\underline{A^{15}\gamma^1\delta^1F^1K^3}$

III. $\underline{a^1W^*\eta^1\theta^1XD^8U}$

ONSEKİZİNCİ MASAL

Masalın Adı: İhtiyar Adamın Oğlu.
Masalcı: Hüseyin Sever.
Aa-Th: 507 B-C. TTV: 62-63.
Masalın Özeti:

1. Fakir bir ailenin oğlu, para kazanmak için Adanaya gitmeğe karar verir.
2. Babası, yolda ekmeğin çoğunu bu çocuğa kim verirse onunla arkadaş olmasını ister.
3. Çocuk Adanaya gider, orada epeyce bir zaman geçer ama para kazanamaz.
4. Geri dönerken, bir köyde bir cenazeyi dövdüklerini görür. Cenazenin sağlığında dövenlere otuz kuruş borcu olduğunu öğrenir. Cebindeki otuz kuruşunu verir, cenazeyi, kurtarır, gömer.
5. Evine döndükten bir müddet sonra İstanbul'a gidip para kazanmak ister.
6. Yolda ekmeğinin çoğunu buna veren bir delikanlı ile arkadaş olur.
7. İstanbula geldiklerinde bu delikanlı, çalışır, bu çocuğa bakar.
8. Cuma gecesi Padişahın kızıyla gerdeğe girere kırk altın verileceğini öğrenirler.
9. Bu çocuk Padişahın kızıyla evlenir. Padişahın kızının ağzından çıkan bir yılan kızla kim evlenirse onu öldürmüş.
10. Yılan çıkıp bu çocuğu zehirliyeceği sırada o delikanlı gaipten gelir, yılanın başını keser, çocuğu kurtarır.
11. Bir zaman sonra çocuk karısıyla beraber kendi memleketine gitmek ister.

12. Padişah bunlaıa bir tabur askerle, bir sürü deve, cevahir ve hakıt verir.
13, Delikanlı, yolda bu çocuktan Padişahın verdiği malları ve karısını bölüşmeyi teklif eder.
14. Çocuk kabul edince kızı bir ağaca bağlar ve kılıçla vurur, kıza vurunca kızın ağzından yılanın geri kalan kısmı da çıkar, kız kurtulur.
15. Delikanlı, o zaman bu çocuğa kendisinin kurtardığı cenaze olduğunu ve Tanrı tarafından ona yardım etmek üzere gönderildiğini söyler ve ortadan kaybolur.
16. Çocuk karısıyla beraber köyüne varır. Zengin olurlar.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten müteşekkil olan bu masalın üç hareketi de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Fakirlik, ikinci hareketin tipi: Bekârlık, üçüncü hareketin tipi: Aile özlemi.

I. Hareket.

1. Bir ana babanın bir oğlu varmış (α).
2. Bunlar çok fakirlermiş (a^5).
3. Çocuk: "Babacığım, ben Adanaya gidip çalışayım, birkaç kuruş getireyim de bir öküz alalım.' der (C).
4. Baba: "Peki evlâdım, işin gücün rast gitsin." der (B^3).
5. Çocuk gider (î).
6. Bir şey kazanamaz (Kneg.).
7. Geri dönerken yolda adamların dövdükleri bir cenaze görür (d^7).
8. Elindeki parasını verir cenazeyi adamlardan kurtarır, gömer (E^7pos)
9. Evine döner (ι).

II. Hareket.

10. Çocuk bu sefer de İstanbula gitmeğe karar verir (C).
11. Babası razı olur (B^3).
12. Çocuk yola çıkar (î).
13. Yolda bir delikanlıya rastlar (D^2).
14. Konuşur (E^2pos.).
15. Bu delikanlıya arkadaş olurlar (F^1).
16. Padişah kızını evlendireceğini ilân eder (a^1).
17. Bu çocuk parişahın kızıyla evlenir (W*).
18. Padişahın kızının karnındaki yılan ağzından çıkar kızla evlenenleri öldürümüş (D^8).
19. O delikanlı gaipten gelir, yılanı öldürür, çocuğu kurtarır (KF^1).

III. Hareket.

20. Çocuk ailesini özler (a^6).
21. Padişahla hanımına gitmek isteklerini bildiriller (C).

22. Onlar da müsaade ederler (B^3).
23. Yola çıkarlar ($_1$).
24. Yolda çocuğa yardım eden delikanlı padişahın verdiklerini bölüşmeyi teklif eder (D^6).
25. Çocuk kabul eder (E^6).
26. Delikanlı kızın karnından yılanın geri kalan kısmını çıkartır. Malın tamamını da bu çocuğa bırakır (KF^1).
27. Kendisinin çocuğun adamlardan kurtardığı cenaze olduğunu söyler. (Bağlayıcı olay).
28. Çocuk karısıyla beraber kendi memleketine gelir, zengin olurlar (w°).

I. a^5CB^3îKneg. $D^7E^7{}_1$

II. CB^3îD^{2}E^{2}pos.F^{1}a^{1}W*D^{8}KF^1

III. $a^6CB^3{}_1D^6E^6$ KF^{1}w°

ONDOKUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Kız Padişah.
Masalcı: Ahmet Çetin.
Aa-Th: - ; TTV: —
Masalın Özeti:

1. Sofra örtüsünü silkelemek için dışarı çıkan kızı bir ahçı görür. Kızın ağzından kız buna gönüllüymüş gibi bir mektup yazar.
2. Mektup kızın babasının eline geçer, baba kızını evden kovar.
3. Kız, uzak bir ovada kırk odalı bir evde oturan Keloğlanın annesinden kendisini saklamasını ister.
4. Kadın, kızı odalardan birine saklar. Keloğlan eve geldiğinde odaları gezerken kızı bulur. Kızla evlenmek ister.
5. Kız, gelinlik almak için Keloğlanı çarşıya yollar. Keloğlanın annesini razı edip oradan kaçar.
6. Kız, bir dağın başında oturan kırk devin yanına gelir. Devlerden otuzdokuzunun karısı varmış, birinin olmadığı için o da bu kızla evlenmek ister.
7. Devlerin karılarının da erkek elbisesi giyerlermiş. Kız bunun doğru olmadığını, devlerin çarşıya gidip, karılarına elbise kendisine de gelinlik almaları gerektiğini söyler.
8. Devler gidince, kız devlerin yanındaki otuzdokuz kadınla beraber oradan kaçar

9. Bu kız erkek elbisesi giyer, bunlar kırk kadın bir memlekete gelirler. O memlekette Padişah seçimi için uçurulan devlet kuşu üç seferde de gelir bu kızın başına konar.
9. Kız o memleketin Padişahı olur Resmini çektirir, bir çeşmeye astırır. Resmi görüp ağlayanın, küfredenin yakalanmasını emreder.
10. Ahçı ve devler çeşmeye gelip kızın resmini görürler, küfrederler. Kızın babası ve Keloğlan ağlarlar.
11, Kız ahçı ile devleri zindana attırır. Babasıyla Keloğlana itibar edilmesini ister.
12. Padişah bütün milletin önünde bunları sırasıyla yargılatır. Hepsi yaptıklarını itiraf ederler.
13. Ahçı ile devleri idam ettirir.
14. Babasını yanına oturtur.
15. Keloğlan, bu kızı kaçırdığı için annesini öldürdüğünü ve kızı sevdiğini anlatır.
16. Kız, başından şapkasını çıkartır, kız olduğunu erkek kılığında o memleketi idare ettiğini söyler.
17. Keloğlan ile evlenirler.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten mürekkep olan bu masalın hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Kovulma, ikinci ve üçüncü hareketlerin tipleri: Evliliğe zorlama.

I. Hareket.

1. Bir kadının bir keloğlu varmış. Bir evde de bir kadının güzel bir kızı varmış
2. Evdeki ahçı bu kıza iftira atar (mot.).
3. Babası kızı pencereden dışarı atar (A^9).
4. Kız yola çıkar (î).
5. İhtiyar bir kadına rastlar. Kadından kendini saklaması ister. (Bağlayıcı olay)

II. Hareket.

6. Keloğlan kızı görür onunla evlenmek ister (A^{16}).
7. Kız hileyle Keloğlanın elinden kurtulur (K^3).
8. Yola çıkar (î).

III. Hareket.

9. Devlerin yanına gelince onlardan biri de bu kızla evlenmek ister (A^{16}).
10. Kız o devleri de aldatır, kaçırdıkları kadınları da kurtararak ellerinden kurtulur (K^3).
11. Oradan da herbiri bir ata biner yola çıkarlar (G^2).
12. Bu kız da erkek elbisesi giyer (T^5).
13. Gittikleri şehirde devlet kuşu bu kızın başına konar, padişah olur (Wx).
14. Kız çeşmenin başına resmini astırır, resmin başında ağlayanı, küfür edeni yakalayıp kendisine getirmelerini ister (Bağlayıcı olay).

15. Ahçı, kızın babası, Keloğlan, kırk dev oraya gelirler. Kız bunları sorğuya çeker, gerçeği öğrenir (Ex).
16. Kırk devi ve ahçıyı asarlar (U).
17. Keloğlan kızı tanır (Q).
18. Keloğlan ile kız evlenirer (W*).

I. $A^{9}\hat{i}$

II. $A^{16}K^{3}\hat{i}$

III. $A^{16}K^{3}G^{2}\hat{i}$

} $W^{*}{}_{*}ExU\ Q$

YİRMİNCİ MASAL

Masalın Adı: Kurnaz Besleme.
Masalcı: Pakize Demirel.
Aa-Th: ; TTV: 369.
Masalın Özeti:

1. Bir Padişahın kızı hepsi bir boyda bir soyda, bir güzellikte kırk besleme alır.
2. Padişahın kızı, her gece yattıktan sonra uyanır, şerbetini içer, mumlarını söndürür yatarmış.
3. Beslemelerden biri bir gece kalkar, Padişahın kızının şerbetini içer, mumları söndürür yatar.
4. Padişahın kızı uyanıp da şerbetinin içildiğini ve mumlarının söndürüldüğünü görünce çok kızar.
5. Şerbeti içen besleme, kendisini pencereden indirmelerini gidip ateş bulacağını söyler.
6. Kara kız uzakta bir ateş görür oraya gider. Oradaki ihtiyarı aldatır, kazanda pişen yemekleri ve biraz da ateş alır geri döner.
7. Padişahın kızına da bir başka Padişahın kızının bunları ona yolladığını söyler.
8. Ertesi akşam gene Padişahın kızının şerbetini içer, mumlarını söndürür. Aynı yere gider, oradaki ihtiyarı aldatır, av etlerini ve biraz da ateş alıp geri döner.
9. Padişahın kızına da aynı yalanı söyler, diğer Padişah kızının ertesi akşam hepsini davet ettiğini söyler.
10. Ertesi akşam Padişah kızı ve diğer beslemeler bu kara kızın peşine takılıp aynı yere giderler.
11. O ihtiyar adam orada kırk arkadaşıyla beraber yaşarmış, Onlar avlanır, bu

pişirirmiş. Bu adamları da iki gün üstüste gelip yemeklerini götüreni görmek için o gece orada kalmışlar.

12. Kara kız, diğer kızları oraya götürür, adamlara: "İki akşamdır av etlerinizi götürdüm ama size kırk tane kız getirdim", der.
13. Kara kız, adamlara bahçede yıkandıktan sonra onlarla nikânlanacaklarını söyler.
14. Bahçedeki havuzda bulunan kırk kazın kanadını kırar ve atar. Adamlar kazların çırpınışlarını kızların yıkanışları zannederler.
15. Bunlar geri saraya dönerler.
16. Adamlar, gerçeği öğrenince bu kızı bulup öldürmeğe karar verirler.
17. Padişahtan bu Kara kızı isterler. Padişah da vermeğe razı olur.
18. Bu adamların başı, otuz dokuz arkadaşını sandıklara koyup Padişahın bahçesine getirir. Kara kız bahçeye çıkınca onu öldürmelerini söyler.
19. Kara kız, sandıklardaki adamların niyetlerini tahmin eder, bir kazan su kaynatır, sırayla hepsini öldürür.
20. Bu adamların başı kardeşlerinin öldüğünü de görünce bu kızı öldürüp üç avuç kanını içmeğe yemin eder,
21. Padişah, kızı eşkiya başına verir. Kız bir tuluğa pekmez doldurur, başına bir kepçe bağlar ve kendi elbiselerini giydirir.
22. Adam da bu kız diye tulumu bıçaklar, içinden akan pekmezi kızın kanı diye içer.
23. Kanı bu kadar tatlıydı kendi kimbilir nasıldı diye ağlamaya başlar. Kendini öldürmeğe karar verir.
24. Kız o zaman ortaya çıkar, yeniden düğün yaparlar.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten müteşekkil olan masalın her üç hareketi de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Ateşin eksikliği. İkinci hareketin tipi: Bekârlık. Üçüncü hareketin tipi: Öldürme isteği.

I. Hareket.

1. Bir padişahın bir kızı varmış (α).
2. Babasından hepsi bir boyda bir güzellikte kırk tane besleme istedi. Padişah otuz dokuz tane buldu, bir tane bulamadı. Bir ihtiyar kadının kızını aldı, kızına götürdü. (Bağlayıcı olay).
3. Bu kara kız gece kalkar padişahın kızının şerbetini içer, lambasını söndürür, yatar (mot.).
4. Padişahın kızı: "Ben sizi kırk tane besliyorum, siz benim lambâlarımı sönürdüyorsunuz. der (a^5).
5. Kara kız: "Sultan hanım, lambalar kendileri sönmüştür. Ben şimdi gider ateş getiririm." der (C).

6. Kız, dağın başında yatan ateş görür. Oraya gider (î).
7. Oradaki ihtiyarı aldatır, hem ateş hem de ocaktaki yiyecekleri alır ($K^{3}{}_{7}$).
8. Geri döner. (ı).
9. Kız gene ateşi söndürür (mot.).
10. Sultan hanım ateş ister (a^{5}).
11. Kara kız: "Ben gider getiririm." der (C).
12. Gene aynı yere gider (î).
13. Oradaki ihtiyarı aldatır, hem ateş hem de kazandaki yiyecekleri alır, döner ($K^{3}{}_{7}$).
14. Geri döner (ı).
15. Üçüncü gece Sultan hanımla beraber kırk beslemeyi de beraber götürür (î).
16. Gene ihtiyarla beraber kırk kardeşini aldatır, ellerinden kurtulur (K^{3}).

II. Hareket.

17. Bu kırk kardeş Karakıza çok kızarlar, aramaya çıkarlar (î).
18. Padişahın evinde görünce gidip padişahtan isterler (a^{1}).
19. Bu kızı bu adamlara vermeğe razı olurlar (w^{1}).
20. Bunların başı kardeşlerini sandıklara koyup padişahın bahçesine indirir. Kız dışarı çıkınca öldürmelerini ister (D^{8}).
21. Kız da her sandığa bir kova kaynar su döker, kırkını ödürür (E^{8}).
22. Oğlan kardeşlerinin öldüklerini anlayınca bu kızı tekrar padişahtan ister. Bunları evlendirirler (W*).

III. Hareket.

23. Bu kızı öldürmeye karar verir ($A^{1\,3}$).
24. Kız hileyle bunu aldatır, kendini kurtarır (K^{3}).
25. Adam da bunu öldürmekten vazgeçer, yeniden nikâh keserler (w^{2}).

I. $\underline{(a^{5}\ C\hat{\imath}K^{3}{}_{7}\dot{\imath})^{3}\ K^{3}}$

II. $\underline{\hat{\imath}a^{1}w^{1}D^{8}E^{8}W^{*}}$

III. $\underline{A^{1\,3}K^{3}w^{2}}$

YİRMİBİRİNCİ MASAL

Masalın Adı: Terace Kızı.
Masalcı: Halise Öğrenmiş.
Aa-Th: 870 A TTV. 225.
Masalın Özeti:

1. Çok fakir bir ailenin bir tek kızı, babasına gidip Padişahtan iş istemesini söyler.
2. Padişah, adama bahçeye bakmasını ve oradaki evde oturmasını söyler.
3. Oraya taşındıktan sonra kız harabe halinde olan evi ve bahçeyi cennete çevirir.
4. Padişah oğlu gelir, o harabe yerlerin böyle güzelleştiğini görür. Kızın da güzelliğine hayran kalır.
5. Annesine bu kızı istediğini söylerse de annesi hizmetçi kızla padişah oğlu evlenir mi diye kabul etmez. Bu oğlana kendi kız kardeşinin kızını ister.
6. Bu oğlan ile kız da her gün konuşurlar, ikisi de birbirlerini severler.
7. Bu oğlana getirdikleri gelin çok çirkin olduğu için ilk gece bahçıvanın kızını oğlanın yanına koymağa karar verirler.
8. Kız kabul eder. Oğlanla konuşmadan önce yüz görümlüğü olarak sarayın ve bahçenin tapusunu bilezik yapıp koluna takmasını ister. Oğlan kızın isteğini yerine getirir.
9. Ertesi sabah Padişahın hanımı bu kızı geri evine yollar.
10. Padişahın oğlu da bu kıza senden güzeliyle evlendim diye övünmeğe gider. Kızın kolunda akşam taktığı bileziği görür. gerçeği anlar.
11. Oğlan gider, annesine gerçeği öğrendiğini söyler. Teyzesinin kızını geri yollarlar. Bunlara düğün yapılır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın üç hareketli bir masalı.
I. Hareketin tipi: Fakirlik, ikinci hareketin tipi: Hain kurbanını istemesi; üçüncü harekitin tipi: Kovulma.

I. Hareket.

1. Bir kızla bir anası bir de babası varmış (α).
2. Bunlar çok fakirlermiş (a^5).
3. Kız: "Baba, biz çok fakiriz. Sen git padişahtan iş iste." der (Bağlayıcı olay).
4. Padişah, bu adamı bahçıvan olarak yanına alır. Maaş bağlar (KF^1).

II. Hareket.

5. Kız, kurumuş bahçeyi yemyeşil, yıkık evi saray gibi yapar (*N).
6. Padişahın oğluyla bu kız birbirlerini severler (Bağlayıcı olay).

7. Padişahın oğlunu teyzesinin kızıyla nişanlarlar. (mot).
8. Oğlanın annesi buna: "Kız haydi gel, bu gelinin altınını yüzüğünü tak, elbisesini giy. Bugün oğlum seni görsün, sabahten evine gene gidersin. Şimdi gelini gösterirsek çirkindir diye evine yollar." der. Kız da kabul eder.
9. Kız oğlandan sarayın bahçenin tapusunu bir bileziğe yazdırmasını ve kendine vermesini ister. Oğlan kızın dediklerini yapar, bileziği kızın koluna takar (j^2).

III. Hareket.

10. Sabahtan kızı evine yollarlar (A^9).
11. Oğlan bahçeye çıkar, her zamanki gibi bu kızla konuşur (Bağlıyıcı olay).
12. Kızın kolunda bileziği görünce kiminle evlendiğini anlar. (Q)
13. Yedi gün yedi gece bunlara düğün yapılır (W*).

I. a^5 KF^1

II. *N A^8 j^2

III. A^9 Q W*

YİRMİ İKİNCİ MASAL

Masalın Adı: Ayı Kulağı.
Masalcı: Şükrü Karapınar.
Aa-Th:— TTV:—
Masalın Özeti:

1. Bir oduncunun bir ayıdan oğlu olur.
2. Çocuk büyür fakat sokaktaki herkesi rahatsız eder. Çok fazla yemek yediği için, oduncunun bunu doyurmağa gücü yezmez.
3. Oduncu, Malatya'daki Paşaya çıkar, Ayı Kulağını beslemelerini istei.
4. Paşa oduncunun isteğini kabul eder. Ayı kulağını çağırtır.
5. Ayı kulağı, orada yer içer otururken, Paşanın harp hazırlığına başladığını ve herkesi askere çağırdığını öğrenir.
6. Paşadan kırk vapur yiyecek ve kırk hizmetkâr ister, yalnız başına harbi kendisinin kazanabileceğini söylei.
7. Paşa, Ayı Kulağının isteğini kabul eder, kırk vapur yiyecek ve kırk hizmetkâr verir.
8. Ayı Kulağı harp yapılacak yere varır, kırk vapur yiyeceği yer, harbi kazanır. Hizmetkârları geri yollar.

9. Ayı Kulağı gittiği yolda Taş Yoğuran ve İğ Eğiren'le arkadaş olur.
10. Kırk kulplu bir kazanın olduğu yere gelirler. Orada av avlarlar o kazan da pişirmesi için Taş Yoğuranı orara bırakırlar.
11. Yemek pişirecekken bir dev karısı gelir, Taş Yoğurandan yemek ister, o da kepçeyle verir, Dev karısı kepçeyle Taş Yoğuranın başına vurur, onu bayıltır. yemekleri yer gider.
12. Ertesi gün aynı şeyi İğ Eğirene yapar.
13. Üçüncü gün yemek pişirmek için Ayı Kulağı orada kalır, Dev karısı gelir, aynı şeyi Ayı Kulağı'na yapar fakat Ayı Kulağı bayılmaz.
14. Bir ok atar dev karısını kalçasından yaralar.
15. Ayı Kulağı arkadaşlarıyla berabar devin kan izlerini takip ederek devin girdiği kuyuyu bulurlar.
16. İğ Eğiren ağaçlardan urgan yapar, Ayı Kulağı kuyuya iner, dev karısını ve kocasını öldürür.
17. Devlerin mallarını ve devlerin kaçırdığı üç kızı yukarıya arkadaşlarına yollar.
18. Arkadaşları Ayı Kulağının nişanlasını kendilerinkinden daha güzel buldukları için Ayı Kulağını Kuyuda bırakırlar.
19. Ayı Kulağı, kızın öğrettiği dua ile kuyudan kurtulur.
20. Arkadaşlarına yetişir, malları kardeş payı bölüştürür, kendi nişanlısını alır.
21. Malatya'ya Paşanın yanına giderler. Paşa Ayı Kulağını filân yere vali yapar, Kızla da düğününü yaparlar.

Masalın Tahlili

Dört hareketten müteşekkil olan bu masalın bütün hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Kovulma, ikinci hareketin tipi: Harp ilânı, üçüncü hareketin tipi: Kaçırılmış üç kız, dördüncü hareketin tipi: Kuyuda bırakma.

I. Hareket.

1. Bir karı koca varmış (α).
2. Adam odun getirmeğe gider (β^3).
3. Oradaki ayıdan bir oğlu olur (Epik karakter).
4. Ayı kulağı büyüyünce bütün mahalleyi rahatsız eder. Bir kile buğdaydan yapılan ekmeği yer (mot.).
5. Babası, Ayı Kulağına devletin bakmasını ister (A^9).
6. Ayı kulağı oradaki paşanın yanına gider (i).

II. Hareket.

7. Paşa bunu besler, istediği kadar yemek verir (Bağlayıcı olay).
8. Ayı kulağı Padişahın harbe gideceğini ve askeı topladığını öğrenir (B^4).

6. Herkesin yerine kendisi harp etmek ister (A^{19}).
7. Kararını paşaya bildirir (C).
8. Yola çıkar (î).
9. Harbi kazanır (K^{1}).

III. Hareket.

10. Ayı Kulağı yolda giderken Taş Yoğuran ve İğ Eğirenle arkadaş olur ($F^{6}{}_{9}$)^{2}.
11. Dev karısı" Bir kepçe yemek verir misiniz." der (η^{1}).
12. Bunlar razı olur (θ^{1}).
13. Dev karısı bunları öldürmeğe kalkar (D^{8}).
14. Bu olay üç gün tekrarlanır (:).
15. Ayı Kulağı dev karısını yaralar (I^{7}).
16. Ayı Kulağı kan izlerini takip ederek dev karısının arkasından gider (G^{6}).
17. Bir urgana tutunup kuyunun içine girer (G^{5}).
18. Dev karısıyla kocasını yatarlarken öldürür.
19. Orada üç tane kaçırılmış kız görür (A^{1}).
20. Kızları da malları da yukarıya arkadaşlarına yollar (K^{4}).

IV. Hareket.

21. Ayı Kulağının nişanlısı: "Eğer seni kuyunun içinde bırakırlarsa Cuma günü buraya iki tane koç gelir. Beyazın üstüne binersen yeryüzüne çıkarsın. Siyahın üzerine binersen yedi kat yerin dibine inersin. Başın sıkılınca bu duayı oku, kendini kuyunun ağzında bulursun." der (F^{1}).
22. Arkadaşları Ayı Kulağını kuyunun içinde bırakırlar ($*A^{1}$),
23. Ayı Kulağı yanlışlıkla siyah koça biner yedi kat yerin dibine iner. Hemen kızın söylediği duayı okur. Kuyudan dışarı çıkar (KF^{1}).
24. Kendine düşen malları ve kızı geri alır (K^{7}).
25. Arkadaşlarını affeder (U neg.).
26. Ayı kulağı geri döner ($\underset{\cdot}{\iota}$).
27. Ayı kulağını vali yaparlar, düğününü de yaparlar ($W^{*}{}_{*}$).

I. $\beta^{3}A^{9}\hat{\imath}$

II. $A^{19}\ B^{4}C\hat{\imath}K^{1}$

III. $F^{6}_{9}m^{1}\theta^{1}D^{8}I^{7}G^{5}{}_{6}I^{5}A^{1}K^{4}$

IV. $F^{1}*A^{1}KF^{1}K^{7}U$ neg.$\underset{\cdot}{\iota}W^{*}{}_{*}$

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MASAL,

Masalın Adı: Bacı Bacı Can Bacı.
Masalcı: Pakize Sezgin.
Aa-Th: 450 TTV: 168.
Masalın Özeti:

1. Karısı ölen bir adam iki çocuğu ile yalnız kalır.
2. Adam çocuklara bir üvey ana getirir. Üvey ana çocukları istemez.
3. Adam da çocuklarını götürür bir dağda bırakır.
4. Çocuklar yola çıkarlar, giderlerken küçük oğlan susar, ablası at izi ve keçi izi olan sulardan içirmez. Ama geyik izi olan sudan içmesine mani olamaz. Oğlan geyik olur.
4. Kız bir kavağın üzerine çıkar oturur. Padişah atını sularken kızı görür, beğenir. Kızı ağaçtan indiremez.
5. Hızarcılara ağacı kesmeleri için emir verir. Hızarcılar ağacı keserler bitiremezler. Geceleri de geyik kardeş ağacı yalar, eskisinden kalın yapar. Üç gün böyle tekrar edilir.
6. Padişah da bu sefer bir cadı kadının yardımıyla kızı ağaçtan indirtir, kızla evlenir. Geyiği de yanlarına alırlar.
7. Bu kız has bahçede yıkanırken bir çingene kızı bunu suya atar, kendisi onun yerine geçer.
8. Çingene kızı, geyikten şüphelendiği için hasta taklidi yapar, geyiğin kesilmesini ister.
9. Geyiğin kesilme hazırlığı yapılırken, geyik gider sudaki ablasıyla konuşur
10. Padişah geyiği takip eder, gerçeği öğrenir.
11. Padişah suya ağ attırır balığın karnında bulunan karısını ve çocuğunu sudan çıkartır.
12. Çingene kızını da üç gün aç bırakılan kır atın kuyruğuna bağlatır. Kır at çingene kızını dağa taşa çarpar, kulağını geri getirir.

Masalın Tahlili;

H-I Ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil 4 hareketten ibaret bir masal. Birinci hareketin tipi: Evden kovulma, ikinci hareketin tipi: Büyülü suyun etkisiyle şekil değiştirme; üçüncü hareketin tipi: Suya atma ve yer değiştirme; dördüncü hareket: Öldürme emri.

1. Bir kadının bir oğlu bir kızı bir de kocası vardır (α).
2. Bu kadın hastalanarak ölür (β^2).
3. Baba bu çocuklara bir üvey ana getirir (hainin ortaya çıkışı, mot.).
4. Analık çocukların babasına: "Ya bu çocuklar gider ya ben giderim." der (A^9).
5. Babaları çocukları oduna götürür (B^5).

6. Babaları çocuklara: "Siz burada ekmek yiyin, ben odun kırayım eve gidelim." der (η^1).
7. Çocuklar razı olurlar. (θ^1)
8. Ezan vakti çocuklar kalkıp bakarlar babaları yok (λ).
9. Sabah olunca yola çıkarlar (î).
10. Kız susayan kardeş'ne: "İçme at izi var, at olursun." der (γ^1).
11. Biraz ilerdeki keçi izi olan sudan ve geyik izi olan sudan içmemesini söyler. (:) Burada yasak üç defa tekrarlanır. Kahraman kehanetli zekâsıyla tehlikeyi sezer.
12. Kardeşi üçüncü sefer geyik izi olan sudan içer (δ^1).

II. Hareket.

13. Oğlan geyik olur (A^{11}).
14. Padişah bu kızla evlenir (W^*).

III. Hareket.

15. Kız has bahçeye gider (β^3).
16. Bir gurbet kızı gelir: "Hanım sen burada ne arıyorsun?" diye sorar (ϵ^1).
17. Bu kız da başından geçenleri gurbet kızına anlatır (5^2).
18. Gurbet kızı: "Hanım seni ben yıkıyayım." der (η^1).
19. Kız: "Olur." der (θ^1).
20. Gurbet kızı bu yıkarken suya atar, ve kızın yerine geçer Padişahı bekler ($A^{10}{}_{12}$).

IV. Hareket.

21. Gurbet kızı Padişahın hanımı olduktan sonra geyiğin kesilmesini ister (A^{13}).
22. Geyik suya gider, başına gelenleri bacısına şiirle söyler (B^7).
23. Padişah geyiği takip eder, geyikle bacısı arasındaki sözleşmelerden gerçeği öğrenir (Ex).
24. Padişah, karısını çocuğuyla beraber sudan çıkırttırır (K^4).
25. Gurbet kızını kıratın kuyruğuna bağlarlar, kırat bunu götürür dağ taş çaıpar bir kulağını geri getirir. (U).
26. Yeniden toy düğün edip muratlarına geçerler (w^2).

I. $\beta^2 A^9 B^5 \eta^1 \theta^1 \lambda$î

II. $\gamma^1 \delta^1 A^{11}$

IıI. $W^* \beta^3 \epsilon^1 5^1 \eta^1 \theta^1 A^{10}{}_{12}$ .....$K^7 U w^2$

IV. $A^{13} B^7 Ex K^4$

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Kül Eşek.
Masalcı: Emine Öksüz.
Masalın Özeti:

1. Kimsesiz bir kız, ihtiyar bir kadından bir dağda yedi erkek kardeşinin bulunduğunu öğrenir.
2. İhtiyar kadın, kıza külden bir eşek yapar, kız kardeşlerini bulmak üzere yola çıkar.
3. Kardeşlerini bulur, onların hizmetlerini görmeğe başlar.
4. Kardeşlerinin yanında bulunan bir kedi bu kızı kıskandığı için yemek pişirilen ateşi söndürür.
5. Kız ateş aramağa çıkar, devlerin karılarından biraz ateş alır, dönerken ayağını taşa çarpar, ayağı kanar.
6. Dev, karılarından bir kıza ateş verdiklerini öğrenince kızın kan izlerini takip ederek gelir. Kızın parmağından kanını emer.
7. Kız neden zayıfladığını kardeşlerine anlatınca onlar da devi öldürürler, devin karılarıyla evlenirler.
8. Devin karıları bu kızı kıskanırlar, kıza suyun içinde küçük bir yılan yuttururlar.
9. Kızın karnı şişer, yengeler, kızın ağabeyilerine kızın kötü yolda olduğunu söylerler.
10. Büyük ağabey de kızı götürür bir dağın başına bırakır.
11. Kız, ağabeyisine beddua eder, ağabeyinin ayağına bir yılan kemiği batar.
12. Kız gider, bir suyun başında uyurken ağzından yılan çıkar, sudaki yılanlarla konuşur. Oradaki bir çiftçi de bunu görür. Kızın ağzından sarkan yılanı çıkartır. Kız kurtulur.
13. Çiftçi bu kızla evlenir.
14. Kız bir gün pencereden bakarken ayağı sarılı olarak ağabeyisinin oradan geçtiğini görür. Ağabeyisine seslenir, derdini sorar. O da gitmediği doktor kalmadığı halde ayağının iyileşmediğini anlatır.
15. Kız, elini sürer, kemik çıkar, ayak da iyileşir.
16. Kız, başından geçenleri ve yengelerinin ona iftira ettiklerini anlatır.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen dört hareketten müteşekkil bir masal. Birinci hareketin tipi: Ziyan verme (ateşin söndürülmesi); ikinci hareketin tipi: Yamyamlık tehdidi ve kan emerek eziyet, üçüncü hareketin tipi: Vücuduna zarar vermek ve iftira; dördüncü hareketin tipi: Beddua.

I. Hareket.

1. Kimsesiz bir kız köyün kızlarıyla beraber kocakarının yanında iplik büker (α).

2. Kocakarı kıza: "Oğul, falan mağrada senin yedi kardeşin var, onların da senden haberi yok." der (B^4).
3. Kocakarı kıza külden bir eşek yapar. (F^3).
4. "Sakın çüş deme hep çö de." der (γ^1).
5. Kız yola çıkar, kadının dediğini unutur "çüş" der, eşek dağılır (δ^1).
6. Geri döner kocakarı bir eşek daha yapar (F^3).
7. Kız yola çıkar kardeşlerinin yanına gider (i).
8. Kardeşleri bunu tanırlar (Q).
9. Kedi bu kızı kıskanır ateşi söndürür (A^5).
10. Kibrit olmadığı için kız gider devlerden ateş alır gelir (KF^1).

II. Hareket.

11. Kız ateşi alıp dönerken ayağı taşa çarpar, kanar (mot.).
12. Dev bu kızın kan izlerini takip ederek gelir kızı bulur (G^6).
13. Dev kıza: "Ya parmağını verirsin emeyim ya da seni yerim." der ($A^{17}{}_{18}$).
14. Kız devin parmağını emdiğini kardeşlerine anlatır (B^4).
15. Kardeşleri dev kızın parmağını emmeye gelince devi öldürürler (I^5).
16. Devin malları ve karıları bunlara kalır (K^4).

III. Hareket.

17. Bu kadınlar bu kızdan kurtulmak için suyunun içine ince yılan koyup kıza içirtirler (A^6).
18. Kızın karnı büyümeğe başlayınca da iftira atıp ağabeyilerine söylerler (A^9).
19. Büyük kardeşi kıza: "Bacı ben oduna gidiyorum, sen de benimle gelirmisin?" der (γ^1).
20. "Peki kardeş geleyim." (δ^2).
21. Kızı götürüp dağ başında bırakır (B^5).

IV. Hareket.

22. Kız, büyük kardeşine beddua eder: "Ayağına yılan kemiği batsın, benim elim değmedikçe çıkmasın." der (A^{11}).
23. Bu kız uyurken ağzından yılan dışarı uzanır. bir çiftçi yılanı çeker çıkartır, kızı kurtarır (KF^1).
24. Allahın emriyle bu kızı alır (W*).
24. Kardeşini ayağı yaralı görür yılan kemiğini çıkartır, ayağı iyileşir (K^8).
26. Başından geçenleri anlatır, karılarının ona hainlik ettiklerini söyler (Ex).

I. $B^4F^3\gamma^1\delta^1F^3iQA^5KF^1$

II. $G^6A^{17}{}_{18}\ B^4\ I^5\ K^4$

III. $A^6{}_9\gamma^2\delta^2B^5$ $\qquad KF^1\ W^*\ Ex$

IV. A^{11} $\qquad K^8$

YİRMİ BEŞİNCİ MASALf

Masalın Adı: Şah İsmail.
Masalcı: Pakize Demirel.
Aa-Th:— ; TTV:—
Masalın Özeti:

1. Çocuğu olmayan bir padişaha bir derviş iki elma verir. Elmalardan birini hanımıyla kendisinin, diğerini de atının yemesini söyler.
2. Derviş, kendisi gelinceye kadar çocuğa isim konmamasını ister.
3. Padişah, dervişin dediğini yapar, vakti gelince kendisinin bir oğlu, atının da erkek tayı olur.
4. Çocuk epeyce büyüdükten sonra bakarlar ki derviş ortada yok, çocuğa ad koymak için toplanırlar. O sırada derviş de gelir, Çocuğa "Şah İsmail" adını koyar, taya da çocuğa da arkalarından gelenin yetişememesi, önlerinden gidenin kurtulmaması için dua eder.
5. Bir gün Şah İsmail bir ceylân görür, ceylânı kovalar. Ceylânın girdiği çadırdan bir kız çıkar, Şah İsmail ile kız birbirlerini severler.
6. Şah İsmail'in babası, kızı kardeşlerinden ister. Onlar razı olurlar. Fakat kızı alır kaçarlar.
7. Şah İsmail de kızın arkasından yola çıkar. Rastladığı üç yoldan giden gelmez denilen yola girer.
8. Bir kralla harp eden yedi kardeşe yardım eder.
9. Yedi kardeş de kızkardeşlerinden buna vermek isterler. Şah İsmail razı olur, ancak gidip Gülizarı bulduktan sonra kızla evlenebileceğini söyler.
10. Şah İsmail yolda insan başından yapılmış bir binanın çayırına yatar. Oranın sahibi Arap bunun orada yatmasına kızar.
11. Arap, binayı atlamayı, güreşmeyi, kuyunun üzerinden atlamayı teklif eder. Kim kazanırsa diğerini öldürsün diye anlaşırlar.
12. Şah İsmail, her üç yarışmada da Arabı yener. O zaman Arap yüzündeki perdeyi çıkarır, güzel bir kız çıkar. O da Şah İsmail'le evlenmek ister.
13. Şah İsmail, bu Arap'la beraber Gülizarı aramaya devam eder.
14. Gülizarın düğünün yapılmakta olduğu bir köye gelirler. Arabın yardımıyla Gülizarı alıp kaçarlar.
15. Dönüşte yedi kız kardeşin, kardeşi olan Gülperi'yi de alıp Şah İsmail'in memleketine gelirler.
16. Büyük besleme Şah İsmail'in babasına oğlunu öldürüp kızlarla evlenmesini söyler.
17. Baba da Şah İsmail'den nasıl yenileceğini öğrenir. Bir kirişle Şah İsmail'in baş parmaklarını bağlatır, oğlu onu kıramayınca onu kasaplara teslim eder.
17. Kasaplar, Şah İsmail'in gözlerini çıkartır, bir kuyuya atarlar.
18. Padişah kızları sarayına çağırtırsa da kızlar gitmezler. Padişah da Arap'la harp etmeğe başlar.

19. Şah İsmail'i kuyudan su almak isteyen çingeneler kurtarırlar. İki kuş da oradaki yapraklardan gözüne sürerse gözlerinin iyileşeceğini söylerler.
20. Şah İsmail kuşların dediğini yapar, gözleri açılır ama mavi olur.
21. Şah İsmail, babasına gider, ondan ölen oğlunun atını ve silâhını ister. Arapla savaşacağını söyler. Padişahın askeri Arabı yenemez.
22. Şah İsmail, atına biner Arabın yanına gider. Arabı alır, Padişaha getirtir. Arap Padişahı öldürür.
23. Şah İsmail, Padişah olur ve kızlarla evlenir.

Masalın Tahlili:

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın dört hareketli bir masalı. Birinci hareketin tipi: Bekârlık, ikinci hareketin tipi: Harp ilânı, üçüncü hareketin tipi: Yaralama ile birlikte kuyuya atma; dördüncü hareketin tipi: Harp ilânı.

I. Hareket.

1. Çocuksuz bir padişah vardı (α).
2. Bir derviş Padişahı selamlar ve derdini sorar (D^2).
3. Padişah derdini söyler (E^2pos.).
4. Derviş yemeleri için iki elma verir (F^7).
5. Padişahın bir oğlu, atının da bir erkek tayı doğar (Epik karakter).
6. Derviş çocuğa isim koydu ve dedi ki: "Oğlum, senin adın İsmail, arkan sıra gelen kavuşmasın, önün sıra giden kurtulmasın." (F^{10}).
7. Bir gün Şah İsmail,bir ceylân erseledi. Ceylanını girdiği çadırdan bir kız çıktı. (G^3).
8. Bunların gönülleri birbirine düştü (a^1).
9. Padişah, oğlunun derdini kırk yiğitin öğrenmesini ister (ε^3).
10. Çocuk derdini bunlara söyler (5^1).
11. Padişah, kızı kardeşlerinden ister, kardeşleri vermeğe razı olurlar (w^1).
12. Ertesi gün Şah İsmail kızın çadırına gittiğinde kardeşlerinin kızı amcası oğluna vemek üzere götürdüklerini öğrenir (B^4).
13. Şah İsmail: "Ana baba ben gideceğim." (C).
14. Yola çıkar (î).
15. Üç yol ağzındaki bir ihtiyar, yollardan kaç günde gidileceğini söyledi. Şah İsmail bir günlük yolu seçti. (<).

II. Hareket.

16. Bir kralla harp eden yedi kardeş görür (A^{19}).
17. Yedi kaıdeşin yerine harbi kazanır (K^1).
18. Yedi kardeş buna mükâfat olarak kızkardeşlerini verirler (w^1).
19. Hareketin devamı Şah İsmail yoluna devam eder. Bir arabın insan başından yapılmış kalesine gelir, Arap bunu dener (D^1).

20. Şah İsmail denemeleri başarır (E^{1}pos.).
21. Bu kız da Şah İsmail'le evlenmek ister (w^{1}).
22. Şah İsmail'le beraber yola çıkar (F^{1}).
23. Kızın köyüne gelirler bir ihtiyarın evine misafir olurlar (o).
24. Kıza mendil yollarlar (j^{2}).
25. Kız Şah İsmail'in geldiğini anlar (Q).
26. Arap, kızı kaçırır (KF^{1}).
27. Yola çıkarlar ($\downarrow$).
28. Kızın ağabeyileri bunları takip ederler (Pr^{6}).
29. Arap gelen orduyu kırdı döktü, kurtuldular (Rs^{9}).

III. Hareket.

30. Şah İsmail memleketine döndüğünde annesinin öldüğünü öğrenir (β^{2}).
31. Babası evlenmek ister (Bağlayıcı olay).
32. Büyük besleme: "Şah İsmail üç tane getirmiş, birisini sana versin." der (mot.).
33. Babası Şah İsmail'in sırrını sorar (ϵ^{1}).
34. Şah İsmail'de: "Bir yayın kirişiyle iki parmağını bağlarsanız, ben onu kıramam." der (5^{1}).
35. Babası da parmaklarını bağlatır, gözlerini oydurur, bir kuyuya atar ($*A^{6}$).

VI. Hareket.

36. Babası, kızları alamayınca Araba harp açar (A^{19}).

III. Hareketin devamı.

37. Şah İsmaili kuyudan çingeneler çıkartırlar (KF^{1}).
38. Kuşlar da gözlerini açacak otu gösterirler (KF^{2}).

IV. Hareketin devamı.

39. Şah İsmail Padişahın askerlerinden kızları kurtarır (K^{1}).
40. Arap, Şah İsmail'i tanır (Q).
41. Padişahı öldürürler (U).
42. Şah İsmail Padişan olur, yeniden toy düğün ederler (W^{*}_{*}).

I. $D^{2}E^{2}F^{7}$ $F^{10}G^{3}a^{1}\epsilon^{1}5^{1}w^{1}B^{4}C\hat{i}$ $D^{1}E^{1}$pos.$w^{1}F^{1}oj^{2}QKF^{1}$ $\downarrow$ $Pr^{6}Rs^{9}$

II. $A^{19}K^{1}w^{1}$

III. $*A^{6}$ $KF^{1}{}_{2}$

IV. A^{19} $K^{1}QUW^{*}_{*}$

YİRMİ ALTINCI MASAL

Masalın Adı: Dul Kadının Oğlu.
Masalcı: Hüseyin Sever.
Aa-Th: 910- A-C TTV: 256.
Masalın Özeti:

1. Dul bir kadının oğlu ormandan sırtında odun taşır, evini geçindirir. Padişah bu çocuğu görür, acır. Eşek alması için bir altın verir.
2. Annesi, çocuğa eşekten daha mühim ihtiyaçları olduğunu söylerek parayı başka şeylere harcatır.
3. Bu olay üç kere tekrarlanır. Padişah çocuğa eşek almadığı için kızar ve yalan söylediğini söyler.
4. Padişahın kızı, çocuğun tarafını tutar. Evi yapanın da yıkanın da kadın olduğunu söyler.
5. Padişah, her ikisini de saraydan kovar. Çocuk, Padişahın kızı ile evlenir.
6. Padişahın kızı yünden seccade yapar ve çocuğa satması için verir. Çocuk seccadeyi satar, parayla nasihat alır.
7. Bu olay da üç kere tekrarlanır.
8. Bu çocuk oraya gelen bir bezirgânın yanına hizmetkâr olur.. Bezirgânla beraber yola çıkar.
9. Yolda bezirgân bu çocuğu, su getirmesi için bir kuyuya indirir. Kuyudaki arap, bu çocuğa: "Bu kurbağa mı yoksa bu dünya güzeli mi daha güzel?" diye sorar.
10. Çocuk da satın aldığı nasihate göre; "Gönül kimi serverse güzel odur." deyince Arap buna iki tane nar verir.
11. Sorulan soruya doğru cevap verdiği için çocuk kuyudan kurtulur, kuyuya giren çıkmazmış.
12. Çocuk narları annesiyle eşine yollar. Onlar narları kesince içinin mücevherle dolu olduğunu görürler. Padişahın sarayının karşısına büyük bir saray yaptırır yerleşirler.
13. Bu oğlanın, Padişahın kızından bir oğlu olur, büyür. Okula gidip gelirken padişah çocuğu görür, çok sever.
14. Bezirgânla beraber bu çocuk da mal, ala sata bezirgânın memleketine gelirler. Bezirgân evini ve karısını bu çocuğa emanet ederek bir köye düğüne gider.
15. Bezirgânın karısı bu çocuğa sataşırsa da çocuk kabul etmez. Kadın kızar, kocasına olayı ters biçimde çocuk ona sataşmış gibi anlatır.
16. Bezirgân fırıncıyla anlaşır, sabah ilk geleni fırına atmasını söyler.
17. Çocuğa sabah erkenden fırına gitmesini söyler. Bezirgânın karısı bunu duyar. Acaba fırında ne var diye merak eder, çocuktan önce fırına gider. Fırıncı onu fırına atar yakar.
18. Çocuk fırına gidince, fırıncı ağasının istediğini yaptığını söyler. Ağa, çocuğu sağ selim görünce karısının yalan söylediğini ve cezasını bulduğunu anlar.

19.. Çocuk evine dönmek isteyince ağa ona bir at, bir terki altın, bir gümüş hancer, bir kamçı verir.
20. Çocuk yolda. rastladığı bezirgâna alçak yerde yatmanın doğru olmıyacağını söylerse de bezirgân aldırmaz. Bu çocuk yüksek bir tepeye çıkar. Sel gelir bezirgânı kervanı götürür. Bu çocuk satın aldığı nasihatla kurtulur.
21. Gene aldığı nasihate göre görünen sudan geçerek evine varır.
22. Karısını oğluyla beraber yatar görünce aklına kötü şeyler gelir, fakat sabreder. Karısı uyanınca karısının yanındakinin kendi öz oğlu olduğunu öğrenir.
23. Padişahı evlerine davet ederler, Padişah kızını affeder. Yeniden düğünleri yapılır.

MASALIN TAHLİLİ

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın beş hareketli bir masalı.. Birinci hareketin tipi: Kovulma, ikinci hareketin tipi: Bekârlık, üçüncü hareketin tipi: Fakirlik, dördüncü hareketin tipi: Evlenmeğe zorlama. Beşinci hareketin tipi: Ölüm kararı.

I. Hareket.

1. Bir dul kadının bir oğlu varmış (α).
2. Padişah bu çocuğun sırtında odun taşıdığını görür ve alır. Bu çocuğu çağırır neden odunu sırtında taşıdığını sorar (D^2).
3. Çocuk fakir olduklarını anlatır (E^2).
4. Padişah, eşek alması için çocuğa para verir (f^1).
5. Bu hal üç gün tekrarlanır (:).
6. Anası çocuğa eşek aldırmaz, padişahın verdiği paralarla evin başka ihtiyaçlarını görür (Bağlayıcı olay).
7. Padişah çocuğa kızar. Padişahın kızı "baba evi yapan da yıkan da kadındır" der (mot.).
8. Padişah bunların ikisini de evinden kovar (A^9).

II. Hareket.

9. Kız çocuğun evine gelir (a^1).
10. Nikânlarını kıydırırlar (W*).
11. Padişahın kızı yün aldırtır (F^4).
12. Seccade dokur (F^3).
13. Çocuk seccadeyi satar parasıyla nasihat satın alır (F^4).
14. Bu üç gün tekrarlanır (:).
15. Anası fakir oldukları için oğlunun bezirgânın yanında çalışmasını ister (a^5).
16. Çocuk anasından müsaade alır (B^3).
17. Yola çıkar (↑).

18. Bu çocuğu bir kuyuya sarkıtırlar (G^5).
19. Orada bir arap çocuğa dünya güzelinin mi yoksa kurbağanınmı güzel olduğunu sorar (D^1).
20. Çocuk: "Gönül kimi serverse o güzeldir." diyerek istenilen cevabı verir (E'pos.)
21. Arap çocuğa iki tane nar verir (f^1).
23. Narları anasına yollar, anası bir saray yaptırır (T^2).
24. Bunların bir de çocukları olur, Padişah bu çocuğu görür çok sever (Bağlayıcı olay).

IV. Hareket.

25. Yanında çalıştığı ağa evini karısınıbu çocuğa emanet eder, bir başka köye gider (β^1).
26. Ağanın karısı bu çocukla yatmak ister (A^{16}).
27. Çocuk kabul etmez (K^1).

V. Hareket.

28. Ağa gelince kadın çocuğa iftira eder (mot.).
29. Ağa da çocuğu öldürtmeğe karar verir (A^{13}).
30. Çocuktan önce fırına kadın gittiği için fırıncı kadını yakar (U).
31. Ağa da gerçeği öğrenir (Ex).
32. Çocuk kurtulur (K^1).
33. Hasan dönmeğe karar verir (C).
34. Ağa Hasana bir terki altın bir at verir (w_o).
35. Hasan yola çıkar. ($\downarrow$).
36. Evine dönünce padişahı yemeğe davet ederler (Bağlayıcı olay).
37. Yeniden toy düğün ederler (w^2).

I. $(D^2E^2f^1)^3\ A^9$

II. $a^1W^*\ (F^3{}_4)^3\ F4$

III. $a^5\ B^3\uparrow\ G^5\ D^1E^1$ pos. f^1T^2

IV. $\beta^2A^{16}K^1$

V. $A^{13}UExK^1C w_o \downarrow w^2$

YİRMİYEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: Fakir Adam.
Masalcı: Ahmet Çetin.
Aa-Th: 910 B TTV: 229.+308
Masalın Özeti:

1. Fakir bir adam uzak bir memlekete para kazanmağa gider.
2. Kazandığı paraları sayıp beline yerleştirirken bir kadın bunu görür. Polise gider, bu adamın kocası olduğunu evdeki şu miktardaki parayı alıp kaçtığını söyler.
3. Polisler kadına inanırlar, adamın parasını alır, kadına verirler.
4. Bu adam da bir arkadaşının verdiği akılla bu kadının çocuğunu kaçırır. Kadın polise şikâyet edince, kadının kendi karısı olduğuna göre çocuğunu da almak hakkı olduğunu söyler.
5. O zaman, kadın gerçeği itiraf eder ve adamın paralarını geri verir.
6. Adam bu sefer parasını götürür emanetçiye verir. Memleketine döneceği zaman gider emanetçiden parasını geri ister, emanetçi parayı vermez.
7. Arkadaşının karısı ile beraber emanetçiye giderler, kadın mücevherlerini oraya bırakmak istediğini söylediğini sırada bu adam parasını geri ister.
8. Emanetçi, parayı geri verir, kadın mücevherlerini vermekten vazgeçtiğini söyler.
9. Adam evine dönmek üzere yola çıkar. Yolda parayla bilgi satın alır.
10. Bir memlekete gelir, orada elleri kesilmiş bir padişah görür. Sebebini soracağı sırada aklına, sabırlı olmasını ve üzerine düşmeyen lâfa karışmamasını öğütleyen bilgi gelir. Sesini çıkartmaz.
11. Padişahın oğlu, babasının herkesten sigara aldığı için ellerini kestirdiğini, söyler ve bu adama içi elmas, altın dolu bir ekmek verir.
12. Adam evine döndüğünde karısınınbir babayiğitle yattığını görür. Karısını ve oğlanı öldüreceği sırada sabretmenin daha doğru olacağını düşünür.
13. Karısı ile çocuk uyanınca onun öz oğlu olduğunu öğrenir. Aldığı bilgiyle günahsız karısını ve oğlunu öldürmediğine sevinir.
14. Adamın kazandıklarıyla ve ekmekten çıkan mücevherlerle zengin olurlar.

MASALIN TAHLİLİ

Beş haraketten mürekkep olan bu masalın haraketlerinin hepsi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa danildir. Birinci hareketin tipi: Fakirlik, ikinci hareketin tipi: Hırsızlık, üçüncü hareketin tipi: Hırsızlık, Dördüncü hareketin tipi: Bilgi noksanlığı, Beşinci hareketin tipi: Öldürme isteği.

I. Hareket.

1. Yoksul bir kadının bir kocası varmış (α^5).
2. Bu adam uzak memlekete gider ($\downarrow$),
3. Para kazanır (K^1).

II. Hareket.

4. Adamın belindeki paraları saydığını bir kadın görür (mot.).
5. Adamın elinden paralarını alır (A^5).
6. Bir arkadaşı, adama paralarını nasıl geri alacağını öğretir (F^1).
7. Adam kadının kendisine yaptığı oyunu ona yaparak parasına geri alır (K^3).

III. Hareket.

8. Bu sefer parasını götürür emanetçiye verir (mot.).
9. Emanetçi parayı geri vermez (A^5).
10. Arkadaşının karısının yardımıyla parasını geri alır (KF^1).
11. Adam geri dönmek üzere yola çıkar (↓),.

IV. Hareket.

12. Benim bilgim noksandır diye düşünür (a^6).
12. Bilgi satın alır (KF^4).
14. Bir memlekete gelir, orada elleri kesik bir padişah görür (D^1).
15. Üstüne düşmeyen lâfa karışma, sözünü hatırlayarak sesini çıkarmaz (E^1pos.).
16. Padişahın oğlu buna içi elmas altın dolu bir ekmek verir (f^1).

V. Hareket.

17. Karısıyla beraber yatan babayiğidi öldürmeğe karar verir. (A^{13}).
18. Sabreder, oğlu olduğunu öğrenir (KF^4).

I. $a^5 \uparrow K^1$

II. $A^5F^1K^3$

III. $A^5KF^1 \downarrow$

IV. $a^6KF^4\ D^1E^1f^1$

V. $A^{13}\ KF^4$

YİRMİ SEKİZİNCİ MASAL

Masalın Adı: Kotan.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 328 ; TTV.: 160.
Masalın Özeti:

1. Yedi kardeş, en küçükleri üvey olduğu için onu istemezler.
2. Bunlar para kazanmak için yola çıkarlar. Gördükleri boş bir tarlanın ekinlerini dermeğe başlarlar.
3. Tarlanın sahibi dev bunları görünce çok kızar. Bunlar, buğdayı dermeğe karşılık sadece yemek istediklerini söylerler.
4. Dev razı olmuş gibi görünerek, en küçüklerini karısına yollar. Eline verdiği mektuba bu oğlanı kes pişir diye yazar.
5. Kotan, yolda mektubu okur değiştirir, büyük tosunu kes, tirit et, kovalara koy, bu oğlanla yolla, diye yazar.
6. Devin karısı mektupta yazılı olanları yapar. Kotan, yemekeri bir katırın üzerine yükler, getirir.
7. Dev bunu sağlam görünce onu yemek için üzerine koşar. Yedi kardeş zor kaçıp kurtulurlar.
8. Bunlar giderler, bir ağanın yanına hizmetkâr olurlar.
9. Kardeşleri, Kotan'ı sevmedikeri için Ağaya Kotan'ın devin atını getirebileceğini söylerler.
10. Ağa Kotandan devin atını ister. Kotan gider. Atın ayaklarına minder bağlar, atı alır getirir.
11. Kardeşleri, ağaya Kotanın devin saatini getirebileceğini söylerler.
12. Kotan gider, devin karısını öldürür, onun kılığına girer, devin saatini alır. Ağaya getirir.
13. Kardeşleri bu sefer Ağaya Kotanın devi getirebeleceğini söylerler.
14. Kotan çaresiz gider, devin ağaçlarını kesmeğe başlar, deve Kotanın öldüğünü ona tabut hazırladığını söyler. Tabut hazırlanınca Kotanın devin boyunda olduğunu söyler ve devin tabuta girip uygun olup olmadığına bakmasını ister.
15. Dev Kotana çok kızdığı için, bunun dedikerine inanır ve tabuta girer. Kotan da tabutun kapağını çiviler. Tabutu arkalar ağaya getirir.
16. Ağa tabutu açar, devi öldürür. Kızını Kotana verir.
17. Kardeşleri orayı bırakır giderler.

MASALIN TAHLİLİ

H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfın beş hareketli masalı. Birinci hareketin tipi: Yoksulluk. İkinci hareketin tipi: Yamyamlık. Üçüncü hareketin tipi: Sihirli atın eksikliği. Dördüncü hareketin tipi: Saatin eksikliği. Beşinci hareketin tipi: Devin eksikliği.

I. Hareket.

1. Vakti zamanında yedi kardeş varmış, en küçükleri üveymiş. (α).

2. Bu yedi kardeş fakirmiş (a^5).
3. Bunlar: "Gidelim ırgatlık edilim." derler (C).
4. Yola çıkarlar (↑).
5. Devin tarlasına girip ekinini dererler, dev kızar (mot.).
6. Dev: "Kim gider ekmek getirir." der.
   Kardeşleri: "Kotan" derler (Bağlayıcı olay).
7. Dev karısına bu çocuğu kes pişir diye bir kâğıt yazar (D^8).
8. Kotan yolda kâğıdı okur, değiştirip küçük tosunu kes pişir yazar (F^8).

II. Hareket.

9. Dev Kotanı sağ olarak görünce yemek için üzerine yürür (A^{17}).
10. Bunlar kaçarlar (↓).

III. Hareket.

11. Bunlar bir köy ağasının yanına hizmetkâr olurlar. Kardeşleri ağaya: "Ağa devin bir atı var, asıl senin harcın." derler (a^2).
12. Ağa: "Kim getirecek?"
    Kardeşleri: "Kotan". (Bağlayıcı olay).
13. Ağa Kotanı çağırır (B^1).
14. "Gidip devin atını bana getireceksin. Getiremezsen boynun cellât edilecek." der (B^2).
15. Kotan gider (↑).
16. Kotan akşam vakti davarlarla içeri girer, atın ayaklarına yastık bağlar, dışarı çıkartır (K^7).
17. Atı ağaya götürür (↓).

IV. Hareket,

18. Ağa kotanı takdir etti diye kardeşleri daha çok kıskanıyorlar (mot.).
19. "Ağa, devin bir saati var. Asıl senin harcındır." terler (a^3).
20. Ağa: "Kim getirebilir?
    Altı kardeş: "Kotan". (bağlayıcı olay).
21. Ağa Kotanı çağırır (B^1).
22. "Sen bana bu saati getireceksin. Getirdin getirdin, getiremedinse boynun cellât edilecek." (B^2).
23. Kotan yola çıkar (↑).
24. Kotan devin karısını öldürüp onun kılığına girer, devin saatini alır (K^1).
25. Saati ağaya getirir (↓).

V. Hareket.

26. Ağa Kotanı daha çok sever beğenir. Kardeşleri daha çok kıskanır (mot.).
27. Kardeşler: "Ağa sen bir de o devi görseydin tüylerin ürperirdi (a^1).

28. Kardeşleı gene· "Kotan getirsin" derler (bağlayıcı olay).
29. Ağa Kotanı çağırtır (B^1).
30. "Oğlum, git bana devi getir. Getiremezsen boynun cellât edilecek." der (B^2).
31. Kotan yola çıkar (↑).
32. Kotan devi aldatır, bir tahta sandığın içine sokar (K^3).
33. Devi ağaya getirir (↑).
34. Ağa devi öldürür (I^5).
35. Onun malına da sahip olur (K^4).
36. Ağa kızını Kotana verir (W*).
37. Kardeşleı bırakıp giderler (U).

I. a^5CÎD^{8}E^8 K^{4}W*U

II. A^{17}Î

III. a^{2}B$^1{}_2$ÎK^7 ↓

IV. a^{3}B$^1{}_2$ÎK^1 ↓

V. a^{1}B$^1{}_2$ÎK^3 ↓ I^5

YİRMİ DOKUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Zülfü Mavi.
Masalcı: Pakize Demirel.
Aa-Th: 707 ; TTV: 239.
Masalın Özeti:

1. Bir padişahın üç kızı, bir başka Padişahın da üç oğlunu görür. Büyük kız, padişahın büyük oğlu kendisiyle evlenirse bütün cemaatin oturabileceği gene de bir kısmı boş kalan bir halı dokuyacağını; ortanca kız, Padişahın ortanca oğlu kendisiyle evlenirse, yumurtaların kabuğunda hiç bitmeyen yemek pişireceğini; küçük kız, padişahın küçük oğlu kendisiyle evlenirse ona inci dişli bir kızla, altın dişli sırma saçlı bir oğlan doğuracağını söyler.
2. Padişahın oğulları bunlarla evlenir. İki büyük kız vaatlerini gerçekleştiremezler.
3. Küçük kız hamile kalır, kocası harbe gider. Küçük kız söylediği gibi bir kızla bir oğlan doğurunca ablaları onu kıskanırlar. Çocukları uzak bir yere attırıp, yerine bir kedi bir köpek yavrusu koyarlar.
4. Kocasına, karın kedi ile köpek doğurdu diye habeı yollarlar. Kocası, kızı yedi caddenin ortasına kazdırdığı bir mezara koydurtur, gelenin gidenin naletlemesini ister.

5. Çocukları bir ihtiyar kadın alır, büyütür. Çocuklar büyüdüklten sonra bir ev yaptırıp taşınırlar.
6. Padişahın küçük oğlu bir gün bu oğlanı görür, çok sever. Gider evde anlatır. Teyzeler, çocukların ölmediğini anlarlar
7. Kıza bir cadı kadın yollarlar. Cadı kadın, kıza kardeşinden "Zülfü Mavi"yi istemesini öğütler.
8. Çocuk kızkardeşinin hatırını kıramaz, yola çıkar. Yolda bir ihtiyar, çocuğa oraya nasıl gideceğini ve ne yapacağını söyler.
9. Çocuk ihtiyarın dediği bahçeye gider. "Zülfü Mavi Seni beni yaratını seversen çık kapıya." diye seslenince ayakları taş kesilir. Her seslenişinde vücudunun bir kısmı taş olur.
10. Zülfü Mavi, bir kova suyla gelir, suyu taşların üzerine serper, su değen taşlar canlanır, insan olur.
11. Zülfü Mavi, bu çocukla beraber onun memleketine gelir.
12. Padişahın küçük oğlu bu çocuğa, hepsini beraber saraya beklediğini söyler.
13. Zülfü Mavi, çocuklara teyzelerinin onlara ve annelerine neler yaptıklarını anlatır.
14. Saraya giderler. Teyzeler zehirli yemekler hazırlarsa da Zülfü Mavi çocuklara yedirmez.
15. Babalarına gerçeği anlatır. Çocukların annelerini mezardan çıkartırlar.
16. Teyzelerini de saraydan kovarlar.

MASALIN TAHLİLİ

Beş hareketten müteşekkil olan bu masalın hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Bekârlık, İkinci hareketin tipi: Yer değiştirmeyle birlikte kovulma. Üçüncü hareketin tipi: Toprağa gömme. Dördüncü hareketin tipi: Üstün nitelikleri olan bir şahsın yokluğu. Beşinci hareketin tipi: Öldürme isteği.

I. Hareket.

1. Bir padişahın üç tane kızı vardı (α).
2. Bu kızlardan büyüğü: "Padişahın büyük oğlu beni alsaydı, öyle bir halı dokurdum ki bütün cemaat otururdu gene bir tarafı boş kalırdı." der. Ortanca kız: "Bu padişahın ortanca oğlu beni alsaydı yumurta kabuğunda yemek pişirirdim, bütün âlem yerdi, gene bitmezdi." der. Küçük kız: "Bu padişahın küçük oğlu beni alsaydı, ona sırma saçlı inci dişli bir kızla, sırma saçlı inci dişli bir oğlan doğururdum." der (a^1).
3. Padişahın oğulları bunların söylediklerini işitip bunlarla evlenirler $(W^*)_3$.

II. Hareket.

4. Büyük kardeşler vaatlerini başaramazlar. Küçük kız vaadini yerine getirir, onu kıskanırlar (mot.).
5. Küçük kızın kocası küçük şehzade de harbe gider (β^3).
6. Bu iki bacı doğan çocukların yerine bir pisik eniği ile köpek eniği koyarlar. Çocukları da bir cadı kadına verirler ($A^9{}_{12}$).
7. Cadı kadın çocukları bir uzak yazıda bir çalının dibine bırakır (B^5).

III. Hareket.

8. Şehzade karısını yedi caddenin ortasında bir mezara gömdürür (A^{15}).

IV. Hareket.

9. Bu çocukları bir ihtiyar kadın bulur, büyütür. Bu iki kardeş bir dağın başında bir eve taşınırlar orada yaşarlar. (Bağlayıcı olay).
10. Padişahın oğlu avda bu çocuğa rastlar. Çok sever (Bağlayıcı olay).
11. Gelir evde anlatır (5^1).
12. Teyzeleri çocukların sağ olduklarını duyunca bir cadı kadın bulup çocukların olduğu yere yollarlar (mot.).
13. Cadı kadın kendini acındırır (η^1).
14. İçeri alırlar (θ^1).
15. Kıza: "Kardeşini yolla, sana Zülfü Mavi'yi getirsin, onun her bir teli bir saz çalar. O çalar sen eylenirsin." der (a^1).
16. Kız isteğini oğlana söyler (B^2).
17. Oğlan yola çıkar ($\uparrow$).
18. Yolun üzerinde bir ihtiyar adam görür. İhtiyar: "Oğlum nereye gidiyorsun?" der (D^2).
19. Çocuk Zülfü Maviye gittiğini söyler (E^2).
20. İhtiyar çocuğa Zülfü Mavi'nin yerini tarif eder (F^2).
21. Çocuk ihtiyarın gösterdiği yere gider, dediklerini yapar ama taş kesilir (F. contr.).
22. Zülfü Mavi işi bitince dışarı çıkar, bir kova suyu taşların üzerine serper, hepsi canlanırlar (K^9).
23. Zülfü Mavi bu oğlanla beraber gelir ($\downarrow$).

V. Hareket.

24. Padişahın oğlu, bunların üçünü birden saraya yemeğe çağırır (Bağlayıcı olay).
25. Teyzeler bütün yemeklere zehir koyarlar (A^{13}).
26. Zülfü Mavi zehirli olduklarını anlar, yemeklerden yemezler (KF^1).
27. Zülfü Mavi Padişaha ve çocuklara teyzelerinin yaptıkları kötülükleri anlatır (Ex).

28. Padişahın oğlu çocuklarını tanır (Q).
29. Analarını mezardan çıkarırlar (K4)
30. Teyzelerini kovarlar (U).

I. a^1 $(W^*)^3$

II. $\beta^3 A^9{}_{12} B^5$

III. A^{15} ..... K^4

IV. $5^1\eta^1\theta^1 a^1 B^2$ $(D^2E^2pos.F^2)Fcontr.K^9$

V. $A^{13}KF^1ExQU$

OTUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Dallan Reyhanım Dallan.
Masalcı: Hayriye Gürkan.
Aa-Th: 891 ; TTV: 192
Masalın Özeti:

1. Bir şehzadenin odası bir fakir adamın bahçesine bakarmış. Fakir adamın kızı her gün çiçekleri sularken herkesi aldattığını fakat kimsenin kendisini aldatamadığını söyler.
2. Şehzade bu lâfa sinirlenir. Çerçi kılığına girer, kızın evine gider, kız bundan çok ucuz fiata bir sürü şey alır. Parayı alırken şehzade kızın elini sıkar. Kız gene bunu aldattığını söyler.
3. Şehzade bir ihtiyar kadın aracılığı ile kızı bir dükkâna kumaş görmeğe çağırır. Kız kendisini çağıranın şehzade olduğunu bildiğini, bir kalbur altın yollaısa geleceğini söyler.
4. Bir arap cariye alır, gece hiç ışık yakmaması şartıyla kendisini bekleyen şehzadeye gönderir.
5. Şehzade bu kız diye delil olarak cariyenin küçük parmağını keser.
6. Ertesi gün, pencereden baktığında kızın parmaklarının tamam olduğunu ve kendinde bulunan parmağın arap parmağı olduğunu görür.
7. Bu kızı ve amcasının kızını evlenmek üzere istetir.
8. Evlendikleri zaman, kendisi amcasının kızını alır, bu kızı kölesine verir.
9. Bu kız, şehzadenin evlendiği kızı razı eder bir gece yer değiştirirler.

10. İkisinin de birer çocuğu olur. Bu kızın oğlu aynı şehzadeye benzer, amca kızınınki ise aynı köleye, benzer gerçek anlaşılır.
11. Şehzade bu kızın üstünlüğünü kabul eder. Bununla evlenir.

MASALIN TAHLİLİ

H-I sınıfının tek hareketli masalı. Tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Bir fukaranın bir kızı varmış (α).
2. Fukaranın bahçesi şehzadenin odasından görünürmüş. Kız her sabah reyhanlara su serper: "Dallan reyhanım, dallan.
   Ben elin sakalına gülüyorum da
   El benimkine gülemiyor." der (mot.).
3. Padişahın oğlu çerçi kılığına girer bu kızın kapısına gider (H^2).
4. Padişahın oğlu bu kızın elini bir kere tutmak için bir sürü mücevheri çok ucuza verir. Kız padişah oğlunu aldatır (I^2).
5. Padişah oğlu bu sefer bir ihtiyar kadını bu kızı tüccar dükkânına gelmeye razı etmesi için yollar (η^1).
6. Kız razı olmuş gibi görünür (θ^1).
7. Yalnız ışık yakıp kendisiyle konuşmaması için şart koşar (γ^1).
8. Bir cariye satın alır, padişah oğlunun yanına onu yollar (H^2).
9. Padişah oğlu ışık yakamadığı için cariyeyi bu kız zanneder (I^2).
10. Kız bu sefer bundan bir kalbur altın, bir çift elmas nalın alır (K^3).
11. Padişahın oğlu bu sefer de aldatıldığını anlayınca yeni bir oyun düşünür (mot.)
12. Hem bu kızı hem de emmisinin kızını istetir (a^1).
13. Bu kızı kölesiyle evlendirir, kendisi emmisi kızıyla evlenir (W*).
14. Bu kız üç gece üst üste köleyi de aldatır, kendi yanına sokmaz (H^2-I^2).
15. Emmi kızı bu kızın ayağındaki elmas nalınları ister (D^{10}
16. Bu kız şehzadeyle nalınları değiştirmeyi kabul eder (E^{10}).
17. O gece bu kız şehzadeden emmi kızı da köleden hamile kalırlar (j^1).
18. Padişah oğlu harbe gider (β^3).
19. Döndüğü zaman çocuklardan gerçekte o fukara kızla evlendiğini anlar (Q).
20. Emmi kızını boşar, bu kızla evlenir (W*).

I. H^2-$I^2\eta^1\theta^1\gamma^1H^2$-$I^2K^3a^1W^*H^2$-$I^2D^{10}E^{10}j^1\beta^3QW^*$

OTUZ BİRİNCİ MASAL

Masalın Adı: Keloğlan ile Dev.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 425 A ; TTV: 98.
Masalın Özeti:

1. Keloğlan elinden düşürdüğü gömbenin arkasından bir delikten içeri girer.
2. Girdiği mağarada oturan deve evlât olur.
3. Devin sürülerini otlatmak üzere, devin gitme dediği yoldan gider.
4. Oradaki çobanlarla değnek saklamaca oyunu oynar, kazanır ve çobanların sürülerini kendi sürüsüne katar, deve getirir.
5. Ertesi gün gene devin gitme dediği bir başka yoldan sürüleri otlatmaya götürür. Orada sürüsünü otlatan bir ihtiyar kadının bir ağacın üzerinde oturduğunu görür.
5. İhtiyar kadın saçlarından ağaca bağlı olduğunu söyleyerek Keloğlandan kendisini kurtarmasını ister. Keloğlan ağaca çıktığında kadının saçlarının ağaca bağlı olmadığını görür ve kadının kendisini öldürmek için çağırdığını anlar.
6. Kadını ağaçtan aşağı iter, onun sürülerini de devin sürülerine katar ve geri döner.
7. Dev, bu geç kalıyor diye buna çok kızar. Ertesi gün sürüleri otlatmaya dev gider. Keloğlanın üç hınzıra üzüm, düldüle de kemik vermesini ister.
8. Düldül, Keloğlana devin kendisini yiyeceğini, hınzırlara kemik verip, kendisine üzüm verirse, Keloğlanı kurtaracağını söyler.
9. Keloğlan, düldülün isteklerini yerine getirir. Düldül kuvvetlenir, hınzırlar zayıflar.
10. Düldül, Keloğlandan bir büyük, bir küçük sabun, bir büyük bir küçük kase, su tulumu ve ekmek almasını ister. Devin onu yiyeceği zamanın geldiğini haber vereceğini söyler.
11. Keloğlan düldüle biner, söylenilenleri heybesine koyar, yola çıkarlar. Dev büyük hınzıra biner, arkalarına düşer.
12. Devin yaklaştığını görünce arkalarına büyük kâseyi, önlerine küçük kâseyi atarlar. Arkaları meşelik ağaçlık, önleri çalılık çırpılık olur. Devin bindiği domuzun ayağı kırılır. Dev geri döner.
13. Dev ortanca domuza binip arkalarından yetişince büyük kalıp sabunu arkalarına, küçük kalıp sabunu önlerine atarlar. Arkaları dağ taş, önleri kum çakıl olur, ortanca domuzun ayağı da orada kırılır. Dev geri döner.
14. Küçük domuza biner, bunlara yaklaşınca büyük su tulumunu arkaya küçük su tulumunu öne atarlar. Arkaları büyük bir deniz olur, önleri hendek gibi küçük su olur. Dev denize dalar, boğulur.
15. Keloğlan geri döner, devin malına sahip olur.

MASALIN TAHLİLİ

Tek hareketli H-I sınıfından bir masal. Tipi: Açlık.

I. Hareket.

1. Öksüz bir Keloğlan varmış (α).
2. Bir gün analığı Keloğlanı aç bırakır (a^5).
3. Keloğlanın anasından gizli aldığı gömbe elinden düşer, gider bir delikten içeri girer (G^3).
4. Keloğlan da o delikten devin mağarasına iner. Dev, Keloğlanın davarını otlatmasına müsaade eder." Bu yoldan götürme, bu yoldan götür." der (γ^1).
5. Keloğlan davarı devin götürme dediği yoldan götürür (δ^1).
6. Orada çobanlar değnek saklamaca oynarlar, kimin değneği bulunmazsa süreler onun olur (H^2).
7. Keloğlan değneğini kara koyunun yünün içine koyar, değneyi bulamazlar (I^2).
8. Sürüler Keloğlana kalır (K^4).
9. Ertesi gün dev gene: "Bu yoldan götürme, bu yoldan da götürme, bu yoldan götür." der (γ^1).
10. Keloğlan gene devin gitme dediği yoldan gider (δ^1).
11. Kavağın başında saçlarından asılı cadı: "Oğul, bu kavağa saçlarımı bağladılar, gel aç da inip davarımı götüreyim." der (η^1).
12. Cadı kadın kavağa çıkanı kavaktan aşağı iter, düşen ölür (D^8).
13. Keloğlan ağaca çıkar, cadının saçlarını iyice ağaca bağlar, kadını iteler cadı saçlarından sallanır (E^8).
14. Cadının sürüleri Keloğlana kalır (F^8).
15. Keloğlan geç kaldı diye dev kızar: "Gelseydi de bir kerede yutaydım (D^8).
16. Devin atı, Keloğlana: "Bunun sonu yoktur, ahırı bu seni yiyecek. Kemikleri getir, hınzırlara ver, üzümü bana ver, ben seri kurtarayım." der (D^7).
17. Keloğlan düldülü besler, hınzırlar zayıflar (E^7).
18. Düldül : "Vakit tamam, bu devin sonu olmaz. Bir büyük, bir küçük kalıp sabun, bir büyük bir de küçük üsküre, bir büyük, bir de küçük su tuluğu bir de ekmek al. Yola çıkalım." der (f^9).
19. Dev Keloğlanı yemek için peşine düşer (Pr^5).
20. Üsküre, sabun ve su tuluğunu devin önüne atarak devin onlara yetişmesini engellerler, dev suda boğulur (Rs^2).
21. Keloğlan devin malına konar, sürülerini zapteder (KF^8).

$a^5G^3\gamma^1\delta^1H^2\text{-}I^2\ K^4\gamma^1\delta\eta^1\ (D^8E^8F^8)\ D^8\ (D^7E^7f^9)\ Pr^5\ Rs^2KF^8$

OTUZ İKİNCİ MASAL

Masalın Adı: Keloğlan.

Masalcı: Ahmet Çetin.

Aa-Th: 1360 TTV: 274.

1. Keloğlan, öküzlerini tarlada bırakır, bir başka köye misafirliğe gider. Öküzlerini kurtlar yer.
2. Öküzlerini yiyen kurdu aramağa gittiğinde öküzlerinden kalan eti yiyen bir kargayı yakalar.
3. Kargayı koynuna koyar, hiç karga bulunmayan bir köye gider.
4. Misafir olduğu evin sırlarını gözleyerek öğrenir, sonra karga biliyormuş gibi ev sahiplerine anlatır.
5. Ev sahibi eşeğini ve iki altınını vererek kargayı satın alır.
6. Keloğlan eşekle, hiç eşek bulunmayan bir köye gider. Köylülerle harbeden devler eşekten korkarlar, köylüleri rahat bırakırlar.
7. Köylüler Keloğlana istediği kadar altın verip eşeğini satın alırlar.
8. Keloğlan evine döner, zengin olur.

MASALIN TAHLİLİ

H-1 Sınıfına dahil tek hareketli bir masal. Tipi: Zarar Verme.

I. Hareket.

1. Bir kadının bir kel kocası varmış (α).
2. Keloğlan öküzlerini yazıda bırakır, başka bir köye misafirliğe gider (β^3)
3. Öküzleri kurtlar yer (A^3).
4. Keloğlan öküzlerini kurtların yediğini öğrenir (B^4).
5. Öküzlerinden et koparıp yiyen bir kargayı yakalar (F^8).
6. Keloğlan yola çıkar (î),
7. Karga olmayan bir köyde karganın sayesinde bir eşekle iki altın kazanır (K^3).
8. Keloğlan oradan ayrılır (î).
9. Eşek olmayan muhite gider (Bağlaıcı olay).
10. Devlerin köylülerle harp ettiklerini görüyor (H^2).
11. Eşeği devlerin çiçine bırakır, devler kaçarlar (I^2).
12. Keloğlan eşeği de bu köylülere verir, onlardan taşıyabildiği kadar altın alır (K^3).
13. Keloğlan evine döner (↓).

I. $\beta^3 A^3 B^4 F^8 î K^3 î H^2 I^2 K^3$ ↓

OTUZ ÜÇÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Köse.
Masalcı: Şükrü Karapınar.
Aa-Th: 1049-1051 TTV: 162.

MASALIN ÖZETİ

1. Hiç bir işi görmeyen Köse'yi karısı bir gece sokağa atar.
2. Köse gider, devlerin yanına hizmetkâr olur.
3. Köse, büyük su tulumlarını havayla şişirir, bir seferde içindeki suyu içmiş gibi yaparak devleri aldatır. Devler bundan korkarlar.
4. Devler buna para verirler, devlerden biri bunu sırtında taşıyarak evine getirir.
5. Köse, evinin tavanına çıkarak, oradaki gürzle devi öldüreceğini söleyerek devi kaçırır.
6. Köse getirdiği bir terki altın ve elbiseleıle karısını memnun eder.

MASALIN TAHLİLİ

H-I sınıfına dahil tek hareketli bir masal. Tipi: kovulma

I. Hareket.

1. Bir karı koca varmış (α).
2. Adam çalışmadığı için kadın kocasına kızar (mot.).
3. Kadın: "Ekmeği getir." der (η^1),
4. Adam da razı olur (θ^1).
5. Kadın kocasını sokakta bırakır (A^9).
6. Adam yola çıkar ($\downarrow$).
7. Devin yanına davarını otarmak için girer (D^1).
8. Bu adam deve hizmet eder (E^1).
9. Köseden dev su getirmesini ister (H^2).
10. Köse de tulukları hava doldurur, bir dikişte içindeki suları bitirdiğine devi inandırır (I^2).
11. Devler bundan korkarlar (Bağlayıcı olay).
13. Devlerden biri bunu evine kadar getirir ($\downarrow$).
14. Gene oyun yapar devi korkutur kaçırır (H^2-I^2).

I. $\eta^1\theta^1A^9iD^1E^1$ $(H^2\text{-}I^2)^2$ f^1 $\downarrow$

OTUZ DÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Bızdık.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 327-1119 TTV: 161-II.
Masalın Özeti:

1. Üç kardeş yollarını şaşırır, bir ihtiyar kadına misafir olurlar. O ihtiyar kadın insan yermiş.
2. Bunlar gece yattıktan sonra ihtiyar kadın, bunları yemek için hazırlık yapar. Çocukların en küçükleri Bızdık uyumaz.
3. İhtiyar kadından gömbe ister. Gömbeyi yiyince kalburla su ister.
4. Kadın kalburla su taşımağa uğraşırken, bu kardeşlerini uyandırır, ihtiyar kadının eşyalarını toplayıp kaçarlar.
5. Bızdık, kılıcını orada unuttuğu için geri döner. Kadın Bızdığı bir çuvala koyar, ağzını bağlar. Bızdık, çuvaldan çıkar, çuvala kadının danasını koyar.
6. Kadın Bızdık diye danasını öldürdüğünü anlayınca kendisini duvardan duvara vurur öldürür.
7. Ev Bızdığa kalır.

MASALIN TAHLİLİ

Çift hareketli olan bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Yamyamlıkla karşı karşıya gelme. İkinci hareket H-I sınıfına dahildir. Tipi: Kahramanın kılıcını unutması.

I. Hareket

1. Üç kardeş beraber yaşarlar (α).
2. Çalı çırpı toplamaya giderler (β^3).
3. Akşama kalırlar. Karanlık olunca yollarını şaşırırlar (δ^2).
4. Nenekarı "Buyrun, ben sizi gündüz arıyorum, siz gece geldiniz." der (η^1).
5. Bunlar içeri girerler (θ^1).
7. Nenekarı bunları kesip yemek için hazırlık yapar (A^{17}).
7. Bızdık nene karıyı aldatır, kardeşleriyle kaçar (K^3).
8. Kaçarlarken nenekarının bütün eşyalarını da beraberlerinde götürürler (K^7).

II. Hareket.

9. Yolda Bızdığın aklına nene karının evinde unuttuğu kılıcı gelir (a^6).
10. Bızdık: "Ben gidip kılıcımı alıp geleyim." der (C).
11. Dönüp gelir ($\downarrow$).
12. Nenekarı Bızdığı yakalar, bir çuvala koyar bağlar (H^2).
12. Bızdık çuvaldan çıkar, nene karının danasını çuvala koyar, dana ölür (I^2).
14. Nenekarı Bızdığın yerine danasını öldürdüğünü anlayınca kendini duvardan duvara vurur, ölür (U).
15. Ev Bızdığa kalır (K^4).

I. $\beta^3\delta^2\eta^1\theta^1A^{17}K^3{}_7$

II. $a^6CiH^2\text{-}I^2U\ K^4$

OTUZ BEŞİNCİ MASAL

Masalın Adı: Allahın Belâsı.
Masalcı: Ahmet Çetin.
Aa-Th:- ; TTV:-
Masalın Özeti.

1. Keloğlanın bir oğlu olur, isim bulamazlar. Çocuğa Allahın Belâsı derler.
2. Allahın Belâsı büyür, mahalledeki bütün çocukları döver, herkes ondan şikâyetçi olur.
3. Allahın Belâsı, babasından bin batmanlık çelik, bin batmanlık çabuk yaptırmasını ister. Demirciler korkularından hemen istenileni yaparlar.
4. Padişah oğlu gece rüyasına bir mağarada bir kız görür, ona aşık olur. Günden güne zayıflar, derdini de kimseye söylemez.
5. Padişah, çok zulümkâr bir padişahmış. Allahın Belâsını çağırtır ve oğlunun derdini öğrenmesini ister.
6. Allahın Belâsı, Padişahın oğluna derdinin ne olduğunu sorar. Çocuk söylelemeyince Allahın Belâsı çocuğun bacağını kırar. Çocuk derdini anlatır.
7. Allahın Belâsı, Padişahtan büyük hazinesini, kırk katır ve kırk katır yükü saman verirse oğlunun istediği kız getireceğini söyler.
8. Allahın Belâsı istediklerini alarak dağın arkasında kızın bulunduğu devlerin mağarasına gider. Devler Allahın Belâsının getirdiği kırk katırı yerler.
9. Allahın Belâsı çeliğini yere saplar. devlerden çeliği yerden çıkarmalarını ister. Devler çıkaramazlar. Tutar çeliği bir uzak yere atar, devlerin getirmesini ister. Devlerin kırkı berabar çeliği zorla getirirler. Devler bundan korkarlar.
10. Allahın Belâsı devlerin mağarasında aradığı kızı bulur. Kızın bir padişahın kızı olduğunu ve devlerin kaçırdığını öğrenir. Kızı kurtaracağına söz verir.
11. Padişah oğlunu getirir, bunları başbaşa bırakır. Padişahın oğlu mağarayı gezerken yasak olan kırkıncı odayı açar.
12. Orada bağlı bulunan Sarı dev oğlanı aldatarak, ensesini kaşıttırır. İnsan eli eli değince sihir bozulur. Sarı dev bağlı bulunduğu zincirlerden kurtulur. Kızı alır kaçar.
13. Allahın Belâsı akşam gelince olanları öğrenir. Devlere Padişahın oğluna iyi bakmalarını söyler. Kızı aramaya gider.
14. Allahın Belâsı, Sarı devin köyüne gelir. Kızın vasıtasıyla Sarı Devin nasıl öldürüleceğini öğrenir.
15. Allahın Belâsı, rüyasına giren Hızırın yardımıyla Sarı devi öldürür.
16. Kızla beraber devlerin mağarasına döner. Padişahın oğluna kötü muamele ettikleri için, devlerin hepsinin ellerini ayaklarını kızgın çelikle yakar.
17. Allahın Belâsı, kız ile oğlanı Padişaha teslim eder. Büyük hazineyi alır, fakirlere dağıtır.
18. Padişah, oğlunun evleneceği kızı görür, ona aşık olur. Oğlunu bir kuyuya attırır, kendisi kızla evlenmek üzere hazırlıklara başlar.
19. Allahın Belâsı meseleyi öğrenir, Padişahı öldürür.
20. Oğlanı kuyudan çıkartır, kızla evlendirir.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi H-I sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık, ikinci harket: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Kaçırma, üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Kuyuya atmayla birlikte nişanlısını ele geçirme.

I. Hareket.

1. Keloğlanın karısı kendi bir karış boyu iki karış bir çocuk dünyaya getirir. (α).
2. Allahın Belâsı büyüyünce bütün mahalleyi rahatsız eder. (Bağlayıcı olay).
3. Allahın Belası demircilere bin batman demirden yapılmış, çelik, bin batmandan yapılmış çubuk ısmarlar (F^3_4).
4. Padişahın oğlu gece rüyasında uzak bir mağaradaki kıza aşık olur (a^1).
5. Padişah, Allahın Belasını çağırtır (B^1).
6. Allahın Belası kızı bulmak için yola çıkar ($\uparrow$).
7. Allahın Belası çeliğini toprağa saplar, devlerin onu topraktan çıkarılmalarını ister (H^2).
8. Devler çıkaramazlar. Allahın Belası elini uzatır çeliğini çıkartır (I^2).
9. Padişahın oğlunu getirir kızın yanına koyar (w^1).

II. Hareket.

10. Kız padişahın oğluna otuz dokuz odanın anahtarını verir, kırkıncıya girmemesini söyler (γ^1).
11. Oğlan kızı dinlemez odaya girer (δ^1).
12. Odada zincirle duvara bağlanmış olan dev: "Benim boynum kaşınıyor, gel biraz boynumu kaşı." der (θ^1).
13. Oğlan razı olur (η^1).
14. Devin sihiri bozulur oradan kurutulunca kızı alıp gider (A^1).
15. Allahın Belası gelince devlerden meseleyi öğrenir (B^4).
16. Allahın Belası atına atlar yola çıkar (G^2î).
17. Yolda bir çoban Sarı devin yerini Allahın Belasına gösterir (F^2).
18. Allahın Belası kıza Sarı devin sırrını sordurtur (ϵ^2).
19. Sarı devin sırını söyler (5^2).
20. Allahın Belası "Allah kerimdir" der (E^{11}).
21. Rüyasında Hızır devi nasıl öldüreceğini anlatır (F^2).
22. Hızırın dediklerini yapar Sarı devi öldürür (KF^1).
23. Atına binerler yola çıkarlar (G^2).
24. Allahın Belası kızı getirir oğlanla beraber padişaha tesim eder (ι).

III. Hareket.

25. Padişah, kızı alıp oğlunu kuyuya atar ($*A^1$).
26. Allahın Belası gelir meseleyi öğrenir (B^4).

27. Padişahı öldürür (U).
28. Oğlanı kuyudan çıkarır (KF[1]).
29. Bunları evlendirir (W*).

I. $F^{3}{}_{4}a^{1}\hat{i}H^{2}\text{-}I^{2}\ w^{1}$

II. $\gamma^{1}\delta^{1}\eta^{1}\theta^{1}A^{1}B^{4}G^{2}\ F^{2}\epsilon^{2}5^{2}E^{11}F^{2}\ KF^{1}G^{2}{}_{1}$

IIII. $*A^{1}B^{4}UKF^{1}W*$

OTUZ ALTINCI MASAL

Masalın Adı: Keloğlan.
Masalcı: Asi Akış.
Aa-Th: 1535-1539-1558C TTV: 359+351
Masalın Özeti:

1. Keloğlan komşularıyla birlikte dağdan odun getirmeğe gider. Komşular Keloğlanın ekmeğini yerler, sonra kendi ekmeklerinden onu vermezler.
2. Aç olduğu için Keloğlan odun toplamaz. Dönüşte komşular Keloğlana acıyarak bir yük odun verirler.
3. Odunları indirirken Keloğlanın annesi odunu oğlanın başına çarpar. Keloğlan kızar, gider.
4. Keloğlan horozunu alır, amcasına misafir olur. Yengesinin dostu için sakladığı yemekleri horoz söylüyormuş gibi yaparak amcasına haber verir.
5. Gece eve gelen yengesinin dostunun ağzına kızgın yağ dökerek onu öldürür.
6. Yengesinden ölüyü ortadan kaldırmak için para alır. Ölüyü bacaya koyar, amcasına hırsız var diye haber verir. Amcası bacaya ateş edince, adamı öldürdün seni kadıya haber vereceğim diye tehdit ederek amcasından da para alır.
7. Ölüyü bir eşeğe bindirip yola çıkar. Eşek köylülerin tarlalarından buğdayları yiyince köylüler, eşeğin üzerindeki ölüyü döverler.
8. Keloğlan, amcamı öldürdünüz diye onları aldatır, kırk kile buğdayı eşeklerine yükleyerek Keloğlanın evine taşımaları şartıyla onları hükümete haber vermiyeceğini söyler.
9. Köylüler, istenileni yaparlar. Keloğlan gece köylülerin altına lâpa koyarak onlara yatakları kirlettikleri zannını verir. Köylüler eşeklerini de bırakarak kaçarlar.
10. Köylüler, Keloğlanı öldürmeğe karar verirler. Keloğlanı yakalayıp, suya atmak üzere çuvala koyarlar, ağzını bağlarlar. O gün cuma olduğu için selâ okununca camiye giderler.

11. Keloğlan hakim olmam, hakimin kızını almam diye bağırmağa başlar. Bunu duyan bir çoban gelir, Keloğlanı çuvaldan çıkartır.
12. Keloğlan, çobanı hakimi kızıyla evlenip hakim olması için aldatır, çuvala koyar Kendisi koyunları alır gider.
13. Adamlar gelirler, çobanı Keloğlan diye suya atarlar.
14. Dönüşlerinde sürüleri otlatan Keloğlanı görürler. Nasıl kurtulduğunu sorunca, Keloğlan suda çok koyun olduğunu, kendisini suyun derin yerine atmadıkları için bu kadar çıkarabildiğini derine atsalar daha çok çıkarabileceğini söyler.
15. Köylüler, Keloğlana inanırlar,hepsi kendisini suya atar, boğulurlar.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Odun ihtiyacı, ikinci hareketi: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Hırsızlık, üçüncü hareketi: H-I sınıfına dahildir. Tipi: Yaralama.

I. Hareket.

1. Bir Keloğlanla annesi varmış (α).
2. Annesi: "Odunumuz yok, getirsen iyi olur." der (a^5).
3. Keloğlan odun getirmeğe gider (β^1).

II. Hareket.

4. Komşular: "Keloğlan, önce senin ekmeğini yiyelim, sonra bizimkini yiyelim." derler (η^1).
5. Keloğlan razı olur (θ^1).
6. Keloğlanın ekmeğini yerler, kendilerinkinden ona vermezler (A^5).

I. Hareketin devamı.

7. Keloğlan karnı aç olduğu için odun toplamaz, dönüşte komşuları buna acırlar kendi odunlarından verirler (KF^1).

III. Hareket.

8. Annesi odunları indirirken Keloğlanın başını kanatır (A^6).
9. Annesine kızan Keloğlan yola çıkar (i).
10. Keloğlan horozuyla amcasıyla yengesini aldatır (H^2-I^2).
11. Yengesinin dostunu öldürür (I^5).
12. Amcasıyla yengesinden para alır (F^8).
13. Ölüyü eşeğin üzerine bağlar, köylüleri aldatır (H^2-I^2).
14. Köylülerden de kırk çuval buğdayla kırk eşek alır (F^8).
15. Köylüler bunu öldürmeğe karar verirler (D^8).
16. Keloğlan köylüleri aldatır ve ölümlerine sebeb olur (E^8)ı
17. Keloğlan işine döner (ι).

I. $a^5\beta^3$ KF^1

II. $\eta^1\theta^1A^5$

III. $A^6i(H^2\text{-}I^2)^2I^5F^8\ (H^2\text{-}I^2)^2\ F^8D^8E^8\iota$

OTUZ YEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: Yogud Paşa.
Masalcı: Şükrü Karapınar
Aa-Th:— TTV:
Masalın Özeti:

1. Biri Paşa, diğeri reçber olan iki kardeş birbirlerine düşman olurlar. Birbirleriyle harp ederler, paşa reçber olan kardeşini öldürür.
2. Reçber öldükten sonra bir oğlu olur. Çocuk büyüyünce babasını, amcasının öldürdüğünü öğrenir. Amcasından intikam almak için yola çıkar.
3. Amcasıyla harp etmemesi için bu çocuğu küçükten annesi amcasının kızıyla nişanlar.
4. Bu çocuk amcasıyla harp etmeğe başlayınca nişanlısı gelir ona yardım eder. Bunlar paşanın askerini bozarlar
5. Bu çocuk nişanlısıyla beraber yola çıkar. Paşa oğullarıyla beraber bunların arkasından gelir. Barışmak istiyorlarmış gibi davranarak çocuğu aldatırlar, arkasından vururlar.
6. Çocuk ölmeden nişanlısına Malatya'ya giderek Mehmet ağaya haber vermesini ve intikamını almasını istemesini söyler.
7. Babası ve kardeşleri kızı elli yaşına kadar odasına kilitlerler. Elli yaşından sonra dışarı çıkartırlar.
9. Malatya'dan Mehmet ağa gelir, paşayı, oğullarını öldürür, konağını yakar yıkar.
10. Yaptığı işe karşılık da kızla evlenmek ister. Kız nişanlısının mezarına gitmek ister.
11. Nişanlısının mezarına gider, orada kendisini öldürür.

Masalın Tahlili:

Dört hareketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi H-I sınıfına dahildir. Tipi: Öldürme, İkinci hareket H-I sınıfına dahildir. Tipi: Öldürme, üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Hapsetme, dördüncü hareket H-I sınıfına dahildir. Tipi: Evliliğe zorlama.

I. Hareket.

1. İki kardeş varmış, biri okumuş, birisi de reçber olmuş (α).
2. Bunlar birbirlerine düşman olurlar (mot).
3. Bunlar harp ederler (H^1).
4. Paşanın topuna tüfeğine bu ağanın gücü yetmez yenilir (I^1neg.).
5. Paşa bu kardeşini öldürür (A^{14}).

II. Hareket.

6. Ölen ağanın bir oğlu olur, annesi paşadan zarar gelmesin diye bu çocuğu paşanın kızıyla nişanlar (w^1).
7. Çocuğa sağdan soldan: "Senin babanı amcan vurdu. sen nasıl babayiğitsin ki ortada dolaşıyorsun?" derler (B4).
8. Bu çocuk amcasından intikam almaya gider (î).
9. Amcasıyla harp eder (H^1).
10. Amcasının ordusunu bozguna uğratır (I^1).
11. Nişanlısını alır ata biner yola çıkarlar (G^2).
12. Kızın kardeşleriyle babası bunları takip ederler (Pr^6).
13. Oğlanla barışmak istediklerini söylerler (η^1).
14. Oğlan bunlara inanır (θ^1).
15. Oğlanı öldürürler (A^{14}).
16. Oğlan ölmeden önce kıza: "Eğer sen benim güzel nisanlımsan Malatyadaki Mehmet Ağaya gider, benim intikamımı almasını istersin." der (D^3).

III. hareket.

17. Kardeşleri bu kızı bir odaya hapsederler (A^{15}).
18. Bu kız ihtiyarladıktan sonra bunu dışarı çıkartırlar (K^{10}).

II. Hareketin devamı.

19. Kız nişanlısının isteğini yerine getirmek için Malatya'ya kaçar (î).
20. Mehmet ağaya nişanlısının vasiyetini söyler (E^3 pos).
21. Mehmet ağa gider kızın babasını kardeşlerini öldürür (U).

IV. Hareket.

22. Bu işe karşılık kızın kendisiyle evlenmesini ister (A^{16}).
23. Kız nişanlısının mezarına gider (î).
24. Orada intihar eder (x).

I. H^1I^1neg. A^{14}

II. w^1 B^4î$H^1I^1G^2Pr^6\eta^1\theta^1A^{14}$ D^3..... îE^3pos. U

III. $A^{15}K^{10}$

IV. A^{16}îX

OTUZ SEKİZİNCİ MASAL

Masalın Adı: Helvacı Güzeli.
Masclı: Emine Öksüz.
Masalın Özeti:

1. Bir oğlu bir kızı olan bir adam, karısıyla kızını evde bırakarak başka memlekete gitmeğe niyet eder.
2. Evinin ihtiyaçlarını müezzinin görmesini ister. Karısına ve kızına dışarı çıkmayı yasaklar.
3. Müezzin minareden bu kızı görür ve kıza aşık olur.
4. Bir ihtiyar kadınla kızı kandırır, hamama gelmeğe razı eder.
5. Kız, hamamda müezzini görünce işi anlar. Müezzinin başını sabunlar, başına tasla vurup yaralar, kaçar.
6. Müezzin yaptığı ortaya çıkacak korkusuyla kızın babasına senin kızın kötü yola düştü diye mektup yazar.
7. Baba da oğlunu kız kardeşini öldürmek üzere memleketine gönderir.
8. Oğlan, kızı öldürmek üzere dağa götürdüğünde kız geıçeği anlatır. Oğlan kardeşini öldürmez. Kızın gömleğini bir kuzunun kanına batırır, babasına götürür, Kızı o dağda bırakır.
9. Kız bir köye yakın bir yerde bir kavağın üzerine çıkar oturur. Atını sulayan bir babayiğit bu kızı görür, beğenir. Bunlar evlenirler.
10. İki oğulları olduktan sonra kız ailesini görmeğe gitmek ister.
11. Kocası bunları bir katırcıya emanet ederek yola çıkarır.
12. Katırcı yolda kadına sataşır, kadın razı olmayınca iki çocuğunu öldürür. Kadını da öldürecekken kadın kaçar.
13. Katırcı, geri döner, kocasına kadının kötü olduğunu ve çocuklarını öldürdüğünü söyler.
14. Bu kadın erkek kılığına girer, babasının oturduğu şehirdeki bir helvacının yanına gider, çırak girer.
15. Bu kadının helvasını herkes çok beğenir, adını Helvacı Güzeli koyarlar. Bir gün kızın babası, ağabeyi, kocası, katırcı ve müezzin dükkâna gelirler.
16. Helvacı Güzeli bunları kumarda yener, hepsinin elini ayağını ve gözlerini bağlar. Başından geçenleri anlatır.
17. Baba, katırcı ve müezzinin boyunlarını vurdurtur. Kocasıyla kızını tekrar evlendirir.

Masalın Tahlili:

İlk beş hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa, sonuncu hareketi H-I sınıfına dahil altı hareketten mürekkep bir masal. Birinci hareketin tipi: Zorla evlenme tehdidi, ikinci hareketin tipi: Ölüm kararı, üçüncü hareketin tipi: Aile özlemi, dördüncü hareketin tipi: Ölüm tehdidiyle evliliğe zorlama, beşinci hareketin tipi: Öldürmenin gerçekleştirilmesi, altıncı hareketin tipi: Ölüm kararı.

I. Hareket.

1. Bir karı kocanın bir oğlu bir kızı varmış (α).
2. Bu adam oğluyla beraber bir başka mellekete gitmeğe niyet eder (mot.).
3. Adam, müezzine: "Benim kızımın karımın neye ihtiyaçları olursa sen gör. Dışarı çıkmasınlar, ben onları sana emanet ediyorum." der (5^1).
4. Bu adam oğluyla beraber çıkar gider (β^1).
5. Müezzin bir ihtiyar kadın vasıtasıyla kızı hamama gelmeye razı etmeye çalışır. (η^1).
6. Kız razı olur (θ^1).
7. Kocakarı müezzinle kızı hamamda yalnız bırakır (A^{16}).
8. Kız müezzini aldatır ve elinden kurtulur (K^3).

II. Hareket.

9. Müezzinle kocakarı kızın babasından korkarlar, kıza iftira atıp babasına haber verirler (mot.).
10. Baba, kızı öldürsün diye erkek kardeşini gönderir (A^{13}).
11. Ağabey kıza kıyamaz, kız gerçeği anlatınca onu serbest bırakır. Kızın gömleğini kuzu kanına batırıp babasına götürür (B^6).
12. Kız bir köye gider (i).
13. Orada bir babayiğitle evlenir (W*).

III. Hareket.

14. Kız ailesini özler (a^6).
15. Kocası göndermeğe razı olur (B^3).
16. Kız çocuklarıyla beraber yola çıkar (ı).

IV. Hareket.

17. Katırcı yolda bunu tehdit eder: "Ya beni alırsın ya çocuklarını keserim." der ($A^{13}{}_{16}$).

V. Hareket.

18. Kadın razı olmayınca katırcı çocukların ikisini de keser (A^{14}).

VI. Hareket.

19. Katırcı: "Evet demezsen seni de keseceğim." der (A^{13}).
20. Kadın katırcıyı aldatır kaçar (K^3).
21. Kadın erkek elbisesi giyer (T^5).
22. Bir helvacının yanına çırak girer. Oraya babası, ağabeyi, kocası, müezzin ve katırcı gelir (Bağlayıcı olay). (o).
23. Helvacı güzeli: "Kumar oynayalım, kim üterse ayağını gözünü bağlıyalım." der (H^3)

24. Hevlacı güzeli hepsini üter, ellerini ayaklarını gözlerini bağlar (I^3).
25. Kardeşinin kocasının ve babasının bağlarını çözer, katırcıyla müezzini çözmez. Başından geçenleri anlatır (Ex).
26. Kızı tanırlar (Q).
27. Müezzinle katırcının boyunlarını vurdurturlar (U).
28. Kocasıyla tekrar evlenirler (W^2).

I. $5^1\beta^1\eta\,1\theta^1A^{16}K^3$

II. $A^{13}\ B^6iW^*$

III. $a^6\ B^3{}_1$

IV. $A^{13}{}_{16}$

V. A^{14}

VI. $A^{13}\ K^3\ T^5\ o\ H^3I^3\ Ex\ QUw^2$

OTUZ DOKUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Nasihat.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 910 B TTV: 308.
Masalın Özeti:

1. Annesi ve babası ölen bir çocuk memleketini terkeder. Başka bir memlekete gider, bir ağanın yanına hizmetkâr olur,
2. Ağaya üç sene hizmet ettikten sonra geri memleketine dönerleken ağa çocuğa üç nasihat söyler.
3. Yolda rastladığı çayı ağanın söylediği nasihata uyarak hemen geçmeğe kalmaz, arkasından gelen atlı çaya dalar, sular atlıyı götürür, atıyla altın dolu terkisi bu çocuğa kalır.
4. Yolda misafir olduğu konağın ev sahibi kızını direğe bağlar, döver. Bu çocuk, ağasının nasihatine uyarak, hiç sesini çıkarmaz ve işin sebebini sormaz. Ağa da sabırlı olduğu için kızını bu çocuğa verir.

5. Çocuk karısını alıp memleketine gelir. Kızın babası kızını erkek kardeşinin düğününe çağrılır. Çocuk göndermek istemezse de kayınpererinin ısrarlarına dayanamayarak razı olur.
6. Karısının arkasından bezirgân kılığına girerek düğünün olduğu yere gider.
8. Karısına bakmış olan bir ihtiyar kadının yardımıyla karısını kendi ayak ucunda yatmağa razı eder. Gece çocuğunu alır, geri evine gelir.
9. İhtiyar kadının öğrettiği akılla kız babasına çocuğununun öldüğünü söyler.
10. Annesi ve babasıyla evine dönen kız çocuğun orada olduğunu görür. Damat bütün olanları kızın annesi ve babasına anlatınca onlar da çocuğa hak verirler.

Masalın Tahlili:

M-N sınıfının tek hareketli bir masalı. Tipi: Bir şahsın kaçırılması.

1. Bir ana babanın bir tek oğlu varmış (α).
2. Ana baba ölür (β^1).
3. Çocuk: "Ben bu memlekette durmayacağım, başka yere gideceğim." der (C).
4. Yola çıkar (i).
5. Bir memlekette bir ağanın yanına hizmetkâr olur (E^7).
6. Döneceği zaman ağası buna üç nasihat eder (F^{10}).
7. Çocuk ağasının elini öper, yola çıkar ($\underline{ı}$).
8. Yolda bir çaya rastlar (D^1).
9. Ağasının nasihati aklına gelir, çayın kenarında biraz bekler (E^1pos.).
10. Geriden gelen bir atlı suda boğulur, atıyla, terkisindeki altınlar bu çocuğa kalır (f^1).
11. Çocuk yolda bir konağa misafir olur, ev sahibi kızını direğe bağlar döver (M).
12. Çocuk sabreder, hiç sesini çıkartmaz (N).
13. Ağa kızını bu çocuğa verir (W*).
14. Ağasının nasihatini tutmaz karısını kardeşinin düğününe yollar (δ^1).
15. Kendisi bezirgân kılığına girer (T^5).
14. Nenekarının evine misafir olur (o).
17. Nene kalı kızı ve gece onun evinde kalmasını söyler (η^1).
18. Kız razı olur (θ^1).
19. Kocası çocuğu kaçırır (A^1).
20. Kızı annesi babası evine getirirler, çocuğu evde bulurlar (KF^5).

$\beta^2 C i E^7 F^{10} \underline{ı}$ ($D^1 E^1$ pos. f^1) M-N W* δ^1 T^5 o $\eta^1 \theta^1 A^1$ KF^5

KIRKINCI MASAL

Masalın Adı: Ahmet Ağa.
Masalcı: Hüseyin Altunbaran.
Aa-Th: 433 C. TTV: 98.
Masalın Özeti:

1. Allahtan çocuk isteyen Ahmet Ağaya Allah yılan bir çocuk verir.
2. Yılan çocuk, babasına gidip Padişahın kızını istemesini söyler.
3. Padişah, kendi sarayından daha yüksek bir saray, yılanın bile geçemiyeceği bir çit ve yüz tane aynı boyda aynı renkte süvari ister.
4. Yılan istenilenleri gerçekleştirince kızını verir. Evlendiği gece yılan insankılığına girer fakat karısından sırrını kimseye söylememesini ister.
5. Kız, erkek kardeşinin düğününe gider. Yılan insan kılığında cirit oynarken herkes bunu çok beğenir. Kız kocasının o olduğunu söyleyince yılan çocuk güvercin olur uçar.
6. Kız erkek kıyafetine girer, yola çıkar. İstanbul'da bir lokanta kiralar, başlarından geçeni anlatmak şartıyla herkese bedava yemek dağıtır.
7. Dedesi ile oraya gelen bir çocuk yolda bir havuzda yıkanarak insan olan güvercinler gördüğünü kıza nakleder.
8. Kız çocuğun dediği yere gider, kocasını bulur. Beraberce yola çıkarlar.
9. Peşlerinden gelen yılan çocuğun annesi olan araptan nasıl kurtulacaklarını çocuk kıza öğretir. Kız denileni yapar.
10. Memleketlerine dönerler yeniden nikâhları kıyılır.

Masalın Tahlili:

Birinci hareketi M-N sınıfına, ikinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil çift hareketli bir masal. Birinci hareketin tipi: Bekârlık, ikinci hareketin tipi: Şekil değiştirmeye sebeb olma.

I. Hareket.

1. Ahmet Ağa varmış (α).
2. Ahmet ağanın çocuğu yokmuş. Allaha yalvarmış, bacadan bir yılan düşmüş. Bunlara evlât olmuş (duayla çocuk sahibi olma).
3. Yılan, babasına :"Git bana padişahın kızını iste." der (a^1).
4. Padişah: "Benim sarayımdan büyük bir saray yaptıracaksın, yüz tane süvari hep aynı boyda, aynı renkte, atlarıda birbirinin aynı getirirsen kızımı veririm. Şartlarımı yerine getiremezseniz hepinizi kellerinizi uçururum." der (M).
5. Yılan istenilenleri hazırlar (N).
6. Kızı yılana verirler (W*).

II. Hareket.

7. Yılan: "Korkma ben de senin gibi bir insanım, bu yılan derisini çıkartırsam insan olurum, yalnız sırrımı kimseye söylemeyeceksin" (γ^1).
8. Bunları kızın erkek kardeşinin düğününe çağırırlar (Bağlayıcı olay).
9. Orada kardeşleri bu kızla yılanla evlendin diye alay ederler (mot.))
10. Kız, dayanamaz, kocasının cirit oynayan yiğit olduğunu söyler (δ^1).
11. Kız sırrı söyleyince kocası güvercin olup uçar (A^{11}).
12. Kız: "Baba, bana üç kat elkek elbisesi, bir terki alın, bir at verin, ben gideyim." der (C).
13. Kız yola çıkar (î)..
14. Kız İstanbul'un en büyük lokantasını tutar, herkes gelir, bedave yemek yer, başından geçenleri anlatır. Bir çocuk yıkanınca insan olan güvercinler gördüğünü söyler (Bağlayıcı olay).
15. Çocuk, bu kızı güvercinlerin olduğu yere götürür (G^3).
16. Kız suda yıkanıp insan kılığına giren kocasını tutar büyü bozulur (K^8).
17. Bir ata binip yola çıkarlar (ı).
18. Oğlan: "Bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir arap gelecek, o benim annemdir, korkma. Üç defa sevdiğinin başı için dokunma derse bize dokunmaz. Şaşırır da söyleyemezsen bizi parçalar." der (F^1).
19. Bunları yakalamak için arkalarından arabın geldiğini görürler (Pr^6).
20. Kız oğlanın dediğini yapar, arap: "Haydi oğlum, ben seni insan oğluna verdim." der (Rs^9).
21. Kızın babasının memleketine gelirler yeniden nikâh kıyılır, düğün yapılır (w^2).

I. a^1M-N W*

II. $\gamma^1\delta^1A^{11}$CîG$^3K^8$ıF^1 Pr^6 Rs^9 w^2

KIRK BİRİNCİ MASAL

Masalın Adı: Bacılar.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th:— TTV: 240.
Masalın Özeti:

1. Biri çok zengin, diğeri çok fakir olan iki kız kardeşten zengin olan fakir olana çalım eder.
2. Fakir kız kardeş bir kovukta bir kız çocuğu doğurur. Üç peri kızı çıkar, ço-

cuğa tuttuğu altın olsun, yürüdüğü yerler çayır çimen olsun, güldüğü zaman güller açılsın diye dua ederler.

3. Kadın çocuğunu yıkar, suyu altın olur. Böylece bunlar çok zengin olurlar. Zengin kız kardeş bu sırrı öğrenir.
4. O da gider, aynı kovukta doğum yapar, Onun da bir kızı olur. Üç peri kızı çıkar, söyledikleri sözlerle, çocuğun alnından bir hortum çıkar, çocuk emmeğe başlar.
5. Fakir kız kardeşin kızının meziyetleri her tarafa yayılılır. Bir Padişah bu kızı oğluna istetir. Kızı verirler.
6. Gelin, teyzesi ve teyzesinin kızıyla yola çıkar. Yolda teyzesi bir yudum su için bu kızın gözlerini çıkartır, arabadan indirir.
7. Kendi kızını bu kızın yerine o padişahın oğluna gelin götürür.
8. İhtiyar bir kadın bu kör kızı bulur, alır evine getirir. Kız güler güller açılır. İhtiyar kadın gülleri saraya götürür, teyzesinin kızından kızın gözlerini geri alır.
9. Padişahın halka dağıttığı atlardan bir tane de bunlar alırlar. Kıtlık olduğu için herkesin aldığı at ölür. Bu kız bahçede yürüyerek oraları çayır çimen yapar. Atı besler.
10. Padişahın oğlu atı almağa geldiğinde, at yerinden kalmaz. Kız, atı kaldırır ve gerçeği anlatır.
11. Padişahın oğlu, evdeki kızın yüzündeki perdeyi kaldırınca alnındaki hortumu görür. Bir katırın kuyruğuna bağlar, köpekleri peşinc salar.
12. Bu kızla kırk gün kırk gece düğünleri yapılır.

Masalın Tahlili:

Çift hareketli masalın birinci hareketi H-I ve N-M çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Fakirlik, ikinci hareket M-N sınıfındandır. Tipi: Yaralama ve kahramanın yerine geçme.

I. Hareket.

1. İki bacı varmış (α).
2. Bunlardan biri fakirmiş (a^5).
3. Fakir olanın bir kızı olur. Üç tane peri kızı çıkar: "Tuttuğu atın olsun, güldüğünde güller açılsın, gezdiği yerler çayır çimen olsun." ederler (F^{10}).
4. Kadın çocuğunu yıkar, suyu altın olur. Böylece fakirlikten kurtulurlar (KF^{10}).
5. Zengin olan bacı da bu fakirin doğum yaptığı yerde doğum yapar. Üç peri kızı çıkar: "Alnına, ağzına, eme." dereler. Kötü kalpli kadını cezalandırırlar. Kızı alnından çıkan hortumu emer. (Fcontr.).

II. Hareket.

6. Bu kızı bir padişahın oğluna verirler (w^1).
7. Gelin teyzesi ve teyzesinin kızıla beraber yola çıkarlar (i).

8. Yolda teyzesi bu kızın gözlerini çıkartır (A^6).
9. Kendi kızını onun yerine koyar (A^{12}).
10. Kör kızı bir ihtiyar kadın yanına alır (o).
11. Kız güldüğünde yanağında biten gülleri sahte kahramana gönderir, gözlerini geri alır (K^3).
12. Sahte kahraman gülleri kocasına gösterir (L).
13. O sene memlekette kıtlık olur. Padişah atlarını halka dağıtır. (M).
14. Hiç kimse aldığı ata bakamaz. Yalnız bu kız yürüdüğü yerler çayır çimen olduğu için ata bakar, at şişmanlar, eskisinden güzel olur (N).
15. Padişahın oğlu atı almaya geldiğinde kız başından geçenleri anlatır (Ex).
16. Padişahın oğlu kızı tanır (Q).
17. Sahte kahraman atın kuyruğuna bağlanır, köpekler peşine salınır. (U).
18. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar (W*).

A. $a^5\ F^{10}\ KF^{10}$

Fcontr.

II. $w^1\ A^6_{12}$ o K^3 L M N Ex Q U W*

KIRK İKİNCİ MASAL

Masalın Adı: Balıkçıgil.
Masalcı: Şükrü Karapınar.
Aa-Th:— TTV:—
Masalın Özeti:

1. Babası ile balığa çıkan bir çocuk üç gün üst üste birbirinden daha büyük balıklar yakalar.
2. Balıkları Padişahın kızına yüzündeki ve vücudundaki nişanları göstermesi şartıyla verir.
3. Padişah, kızını o zamana kadar kimsenin görmediğini eğer gören varsa gelip kızının vücudundaki nişanları söylemesini ve kızıyla evlenmesini ilân eder.
4. Kız üç gün çocuğu oyalar ve her balık için büyük paralar verir. Çocuğun ailesi zengin olur.
5. Üçüncü gün çocuk, müddetin dolmasına yakın padişaha gider, kızın yüzündeki ve vücudundaki nişanları söyler.
6. Oğlanın dediklerinin doğru olduğunu görünce kızı oğlana verirler.

BALIKÇIGİL

Çift hareketten müteşekkil olan bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Fakirlik, İkinci hareketi: M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Zamanında zengin bir adam varmış (α).
2. Bu adam fakir düşer (mot.).
3. Para kazanmak için balıkçılık yapmağa karar verirler (a^5).
4. Oğulları üç gün üstüste tuttuğu balıkları padişahın kızına verir, karşılığında vücudundaki izleri öğrenir (*N) (:).

II. Hareket.

5. Tellâl: "Padişahın kızı büyük vezirin oğluna verilecek. Padişahın kızını dünya yüzünde gören yoktur. Eğer gören varsa gelip nişanlarını söyleyecek. Doğru söyleyen padişahın kızını alacak. doğru söylemezse boynu cellat olacak." diye bağırır (a^1). (M).
6. Çocuk yeni elbiseler diktirip giyinir (T^3).
7. Padişahın kızı bunu üç gün oyalar ve para verir (Kf^1) (:).
8. Oğlan gider kızın vücudundaki nişanlarını söyler (N).
9. Kızı bu oğlana verirler (W*).

I. a^5 *N Kf^1

II. a^1 M T^3 N W*

KIRK ÜÇÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Kara Dirhem Hokkası.
Masalcı: Asi Akış.
Aa-Th:— ; TTV:—
Masalın Özeti:

1. Padişahın oğlu, çarşıdan alanda pişman almayan da pişman diye satılan bir sandık satın alır.
2. Sandığın içinden Ecinni Padişahının oğlu çıkar. Padişahın oğluna hizmet eder.

3. Ecinni Padişahının oğlu memleketine giderken, bu padişahın oğlunu da beraberinde götürmek ister.
4. Ecinni Padişahının ülkesine giderler. Padişahın oğlu oradan ayrılırken üç kara dirhem hokkası hediye ederler.
5. Padişahın oğlu memleketine dönerken kendisini soymak isteyen üç hırsızla arkadaş olur.
6. Bir Padişahın sarayının karşısına kara dirhem hokkalarının sayesinde büyük bir saray yaptırır.
7. Padişaha misafir gittiklerinde Padişah bunlardan birbirine karışmış olan arpayı buğdaydan, yulafı arpadan ayırmasını ister.
8. Padişahın oğlu, kara dirhem hokkasından çıkan araplara bunları yaptırır.
9. Padişah dört kızını bunlara vermek ister. Hırsızlar razı olur, evlenirler. Bu çocuk bir sevdiği olduğu için evlenemiyeceğini söyler.
10. Sevdiğini bulmak için yola çıkar. Kızın bulunduğu memlekette bir ihtiyar kadına misafir olur.
11. Padişahın oğlunun sevdiği kız da bir devin kızıdır. Oğlan çerçi kılığında kızın evine girer kızla anlaşırlar.
12. Padişahın oğlu, hamur yoğuran dev karısının göğsüne iğne batırarak onu öldürür.
13. Bu kızın saçından bir tutam suya düşer, bir balık yutar. O balığı yakalayan Padişah saçları çok beğenir ve cadı kadından saçların sahibini kendisine bulmasını ister.
14. Cadı kadın bu kıza, Padişahın oğlunun sırrını öğrenmesi için ısrar eder.
15. Oğlan benim sırrım kara dirhem hokkalarıdır deyince düşer ölür.
16. Cadı kadın, kızı aldatır bir küpe koyar o Padişaha götürür.
17. Kız Padişahtan kırk gün müddet ister. Kırk birinci gün kendisinde kalan kara dirhem hokkasını açar, içinden çıkan Araptan Padişahın oğlunu diriltmesini ister.
18. Padişahın oğlu dirilince kendi kara dirhem hokkasını açar, içinden çıkan araba Padişahı Kaf dağının arkasına attırır. Kendisi de kızın yanına gider.

KARA DİRHEM OKKASI

İki hareketten müteşekkil ona bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık, ikinci hareket: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Öldürme ile birlikte kaçırma.

I. Hareket.

1. Bir padişahın bir oğlu varmış (α).
2. Çarşıdan bir sandık satın alır (F^4).
3. Sandıktan Ecinni padişahının oğlu çıkar (Bağlayıcı olay).
4. Ecinni padişahının oğlu memleketine giderken bu padişahın oğlunun da kendisiyle beraber gelmesini ister (D^1).

5. Padişah oğlu da kabul eder (E^1;oz.).
6. Bunlar beraber yola çıkarlar (î).
7. Ecinni padişahın oğlu bu padişah oğlundan babasını selamlamasını ister (D^1).
8. Padişan oğlu da kabul eder (E^1 pos.).
9. Buna sihirli üç tane kara dirhem hokkası verirler (F^1).
10. Yolda üç hırsızla arkadaş olur (bağlayıcı olay).
11. Bir padişahın sarayının karşısına güzel bir saray yaptırır (T^2).
12. Padişah bundan anbardaki arpayla yulafı birbirinden ayırmasını ister (M).
13. Bu kara dirhem hokkasına söyler çıkan araplar arpayla yulafı ayırırlar (N).
14. Padişah buna mükâfat olarak kızını verir ama bu kabul etmez (bağlıyıcı olay).
15. Rüyasında gördüğü peri kızına aşık olur (a^1).
16. Bu yola çıkar (î).
17. Fakir bir kadının yanına misafir olur (o).
18. Aradığı kız, oğlanı anasını nasıl öldüreceğini anatır (5^1).
19. Oğlan da devi öldürür (I^5).
20. Kızla oğlan muhabbet ederler (w^1).

II. Hareket.

21. Cadı kadın, kıza: "Seni sevseydi sana sırrını söylerdi." der (η^1).
22. Kız da cadı kadına inanır (θ^1).
23. Kız da oğlana: "Beni seviyorsan sırrını söyle." der (ϵ^2).
24. Oğlan: "Benim sırrım bu kutuda " der (5^1).
25. Oğlan ölür, cadı da kızı bir başka padişaha kaçırır ($A^1{}_{14}$).
26. Kız kara dirhem hokkasını açar, içinden çıkan araptan oğlanı diriltmesini ister (F^1).
27. Oğlan dirilir (K^9).
28. Padişahı Kaf dağının arkasına attırır (U).
29. Bu da kızın yanına gider (W*).

I. F^4 (D^1E^1pos.)^2 îF^1 T^2 M N a^1 î05^1I^5 w^1

II. $\eta^1\theta^1\epsilon^{25}{}^1A^1{}_{14}$ F^1 K^9 U W*

KIRK DÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın adı: Öksüz Kız.
Masalcı: Teyibe Yaman.
Aa-Th: 403 ; TTV: 60.
Masalın Özeti:

1. Bir kızın annesi ölür,babası yeniden evlenir.
2. Üvey anne bu kıza bir dilim arpa ekmeği verir, ineği otlatmağa gönderir.
3. İnek kızdan arpa ekmeği ister, kızı kulağına sokarak orada güzel yemekler yemesini sağlar.
4. Üvey anne, üvey kızının günden güne güzelleşmesini kıskanır. Bir gün kendi kızına bir dilim arpa ekmeği vererek ineği otlatmağa yollar. Kız, arpa ekmeğini yiyemediğini ve tarlaya bir daha gitmeyeceğini söyler.
5. Üvey anne, üvey kıza biraz pamukla iğ verir, bunu makara ipliği gibi eğirmesini ister. Kız ineğin yardımıyla istenileni yapar,
6. Üvey annenin kendi kızına da ayni vazifeyi verirse de kız başaramaz.
7. Üvey anne inekten şüphelendiği için ineğin kesilmesini ister.
8. İnek, kıza kesildikten sonra kemiklerini bir patiskaya sararak, yemliğinin altına koymasını söyler.
9. İneğin eti bu üvey kızdan başkasını zehir gibi acı gelir, onlar yiyemezler, bu kız yer.
10. Üvey anne kızıyla beraber Padişahın düğününe giderken bu kızın bir kazanı göz yaşıyla doldurmasını ve biribirine karışmış olan mercimekle buğdayı birbirinden ayırmasını ister.
11. Bir tuzcu kıza bir ölçek tuz verir, iki teneke suyla karıştırmasını ister. Bir kazan göz yaşı böylece hazır olur. Kapıdan geçen elekçi çingeneler de buğdayla mercimeği ayırırılar.
12. İneğin yemliğine gidip baktığında orada işlemeli elbiseler, atlar ve ihtiyacı olan her şeyi bulur.
13. Giyinir düğüne gider. Padişahın oğlu bu kızı çok beğenir.
14. Üvey annesi ve kardeşinden önce eve dönmek için acele eder, dönerken ayakkabısının birini orada düşürür.
15. Padişahın oğlu, ayakkabı kimin ayağına uyarsa onunla evleneceğini ilân eder.
16. Ayakkabı bu kızın ayağına olur. Padişahın oğluyla evlenir.

Masalın Tahlili:

Çift hareketli olan bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Sihirli yardımcının ölürülmesi. İkinci hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Bir anne bir baba bir de kızları varmış (α).

2. Bir gün anne ölür (β^2).
3. Yerine analık gelir (mot.).
4. Analık her gün bu kıza bir dilim arpa ekmeği verip yazıya gönderir (γ^1).
5. Kız gider (δ^2).
6. Bir gün yazıya götürdüğü inek dile gelir: "O ekmeği bana ver ben yiyeyim. Sen benim kulağıma gir, oradaki güzel yemekleri yer." der (D^7).
7. Kız ineğin isteğini yerine geirir (E^7).
8. Kız ineğin kulağına girer güzel yemekleri yer (f^1).
9. Kendi kızının da üvey kızı gibi güzelleşmesini isteyen üvey anne kendi kızını da yaylaya gönderir (γ^1).
10. Kız gider (δ^2),
11. İnek ona hiç bir yey vermez (Fneg.).
12. Aralık üvey kızına biraz pamukla iğ verir, onu makara ipliği gibi eğirmesini ister (M).
13. İnek istenileni yapar (F^3).
14. İpliğin çok güzel eğrildiğini görenler kızı hep takdir ederler (N).
15. Üvey anne bu sefer de kızını yollar ipi eğirmesini ister (M).
16. Kız bu işi de başaramaz (Nneg.).
16. Analık inekten şüphelenir, ineğin kesilmesini ister (A^{ii}).
18. İnek, kıza: "Beni kestikleri zaman ben etimi onlara haram edeceğim, onlara acı gelecek sana şeker gibi gelecek sen ye. Kemiklerimi bir beyaz patiskaya sar, yemliğimin altına koy." der (D^3).
19. Kız ineğin isteklerini yerine getirir (E^3 pos.).
20. Üvey anayla kızı padişahın düğününe çağırılırlar (Bağlayıcı olay).
21. Giderken bu kıza: "Bu kazanın içini göz yaşıyla doldur, buğdayla mercimeği birbirinden ayır." der (M).
22. Kız, tuzcu ve gurbetlerin yardımıyla vazifeleri yapar (N).

II. Hareket.

23. Gelin yemliğe bakar, kemiklerin yerinde altın işlemeli elbiseler atlar bulur (f^1.)
24. Kız giyinip ata biner (T^3).
25. Düğüne gider (i).
26. Bu kızı padişah kızı zannederler. Padişahın oğlu da buna aşık olur (a^1).
27. Kız aceleyle eve dönerken ayakkabısını düşürür (j^2).
28. Padişahın oğlu: "Bu ayakkabı kimin ayağına olursa ben onu alacağım." der. (Bağlayıcı olay).
29. Ayakkabı bu kızın ayağına olur. Aradıkları kızın o olduğunu anlarlar (Q).
30. Bu kızı bindirip götürürler (W*).

I. $\gamma^1\delta^2D^7E^7f^1$ M-N A^{ii} D^3E^3 pos.
$\eta^2\delta^2$ Fneg. M N neg.

II. $f^1T^3j^3Q$ W*

KIRK BEŞİNCİ MASAL

Masalın adı: Sıçan Çocuk.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 425 A-D TTV: 98.
Özeti:

1. Çocukları olmayan bir karı koca Allahtan bir evlât isterler. Allah sıçan bir çocuk verir.
2. Sıçan çocuk annesine. Padişahın kızını istediğini söyler.
3. Padişah yılanın bile geçemiyeceği bir çit, kendi sarayından yüksek bir saray ve herkesin yediği halde bitmeyen bir tabak yemek, yapıldığı taktirde kızını vereceğini söyler.
4. Sıçan çocuk, istenilenleri yerine getirir. Kıza evlenir.
5. Kız odaya girip de bir sıçanla evlendiğini anlayınca sıçana bir tekme vurur, sıçan güvercin olur, pençereden uçar gider.
6. Kız da bunda bir sır vardı diye merak eder. Kocasını aramaya çıkar.
7. Bir kayadan çıkan su tulumunun kendi kendine çeşmeden dolup geri döndüğünü görür. Bunda bir iş olduğunu düşünerek, takip eder, kocasını bulur,
8. Oğlanın annesi kız tekme vurup oğlanı kaçırdı, diye kızarak kızı öldürmek için bunların peşine düşer.
9. Bunlar kaçarlar, oğlan kızı bostan kendisini bostancı yapar. Daha sonra kızı bağ kedisini de bağbancı yapar. Annesi iki seferinde aldanır.
10. Üçüncüde oğlan kızı değirmen, kendisini değirmenci kılığına sokarsa da annesi bunların oğlunun işi olduğunu anlar.
11. Anne değirmene bir taş atar, oğlan ve kız ölürler.

Masalın Tahlili:

Çift hareketli bir masal. Birinci hareket: M-N sınıfına dahil, tipi: Gelinin eksikliği, ikinci hareket: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Kovulmayla beraber şekil değiştirme.

I. Hareket.

1. Çocuksuz bir karı kocanın dua ederek sıçan çocuğa sahip oluşları (α).
2. Sıçan dile gelir: "Ana kalk git, bana padişahın kızını iste." der (a^1).
3. Padişah üç şart koşar; yılanın bile geçemiyeceği sık bir çeper, kendi sarayından daha yüksek bir konak, bütün cemaat yediği halde bitmeyen bir tabak yemek. ister. (M)
4. Sıçan çocuk istekleri yerine getirir (N).
5. Düğün yapılır (W*).

II. Hareket.

6. Kız içeriye girip sıçanı görünce sıçana bir tekme vurur sıçan bir güvercin olur
7. Padişah kızı sıçanın güvercin olmasını merak eder ve kocasını aramaya karar verir (C).
8. Bir ata biner yola çıkar (G[1]).
9. Kendi kendine gidip çeşmeden su dolduran bir tuluğu takip ederek kocasını bulur (G[3]).
10. Kocasını insan kılığına girmiş olarak bulur (K[8]).
11. Kocası: "Anam seni öldürmeğe çıkmış, gel buradan kaçalım." der (B[4]).
12. Anası oğluna tekme vurdu oğlunu kaçırdı diye kızın ardı sıra gelir (Pr[6]).
13. Oğlanla kız önce bostan ve bostancı sonra bağ ve bağbancı daha sonra da değirmenle değirmenci şekline girerler (Rs[3]).
14. Kadın değirmenle değirmencinin oğluyla gelini olduğunu anlar, bir taş atar değirmeni ortadan yarar. İkisi de ölürler (A=X).

I. a^1 M-N W*

II. $A^9{}_{II}$ C î $G^2{}_3$ K^8 B^4 Pr^1 Rs^3 X

KIRK ALTINCI MASAL

Masalın Adı: Tufıl.
Masalcı: Hayriye Gürkan.
Aa-Th:— TTV: 366.
Masalın Özeti:

1. Babası ölen bir kız çok üzülür. Süt annesi evlenmesini öğütler.
2. Bunlar" Arif efendinin kızı arif ister, zarif ister, canalâyık can ister." diye tellâl bağırtırlar.
3. Bu cümlenin manasını Padişah, Vezir ve Padişahın büyütmesi Tufıl anlar. Verilen adrese önce padişah gider.
4. Kız ortaya çıkmaz, Padişahın önüne altın tepsi içinde altın çatal, kaşık ve bıçakla, bir piliç, bir karpuz, bir firancala getirirler.
5. Padişah oturur bunları yer, bakar kızın geleceği yok, kalkar gider.
6. Ertesi gece vezir gider. O da Padişah gibi davranır. Kız ona da çıkmaz.
7. Üçüncü gece Tufıl gider. Aynı tepsi ona da gelince, pilici dider, bir tabağa koyar, bıçağı karpuza, çatalı firancalıya saplar. Tepsiyi kıza yollar.

8. Kız tepsiyi görünce aradığını bulduğunu anlayarak hazırlanır, Tufil'ın yanına gelir.
9. Bunlar birbirlerini çok severler. üç gün üç gece beraber kalırlar. Tufil zamanın geçtiğini anlayınca Padişahın kendisini merak edeceğini bilerek koşar saraya gelir.
10. Padişah üç gündür onu aratmaktadır. Döndüğünü görünce nerede olduğunu sorarlar. Tufıl sarayda olduğunu söyler.
11. Padişah, Tufil'ın yalan söylemesine kızar. Asılmasını emreder.
12. Tufıl, ölmeden önce bandolarla İstanbulun içinde gezmek ister. Padişah kabul eder.
13. Bandolarla kızın kapısının önünden geçerlerken kız pençereyi açar damla şişesini atar. Damlanın kokusu bir İstanbul'a yayılır.
14. Öldürülmek için Tufil geri döndüğünde, Padişaha her şeyi anlatacağını söyler. Padişahın ve vezirin kızın evinde görgüsüzce hareket ettiklerini, önlerine gelen tepsinin yemek için değil, bir bilmeceyi çözmek üzere olduğunu anlatır. Tavuğun etini kemiğini birbirinden ayırmakla, kıza sen çık, benim etimi kemiğimi böyle birbirinden ayırsalar kimseye söyemem, bıçağı karpuza saplamakla ciğerime böyle bıçak saplasalar gene seni ele vermem, fırancalaya sapladığı çatalla da beni idam etseler gene seni telef etmem demek istedim, diye meseleyi Padişaha nakleder. Şimdi anlatmasının sebebinin de kızın damla şişesini camdan attığını ve onun kokusu gibi bu mesele bütün İstanbula yayılsın, yeter ki Tufıl kurtulsun anlamında olduğunu söyler.
15. Padişah, Tufıl'ı affeder. Kızla evlendirir.

Masalın Tahlili:

Çift hareketli olan bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık, ikinci hareket: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Ölüm kararı.

I. Hareket.

1. Arif efendinin bir tek kızı varmış (α).
2. Arif efendi ölür (β^2).
3. Kız evlenmeye karar verir (a^1).
4. Dadısıyla beraber bir bilmece hazırlarlar. Bilmeceyi kim bilirse onunla evlenecektir (M).
5. Padişah ve veziri gelirler meseleyi çözemelezler (H neg.).
6. Tufıl padişahtan gizli gider (β^3).
7. Tufılın önüne de altın tepsi içinde altın çatal altın bıçakla bir piliç bir karpuz bir francala getirip koyarlar. (M).
8. Tufıl, horozu dider etini bir tabağa kemiğini bir tabağa koyar. Bıçağı karpuza, çatalı fırancalaya saplar (N).

II. Hareket.

9. Tufıl üç gün üç gece kızın yanında kalır. Padişah Tufılı yanından ayırmazmış, o gelmezse uyuyamazmış (δ^1).
10. Tufıl dönünce Padişah nerede olduğunu sorar (ζ^1).
11. Tufıl cevap veımez (5^1 neg).
12. Padişah Tufıl'ın öldürülmesini ister (A^{13}).
13. Tufıl son olarak İstanbul'u gezmek ister. Kız Tufıl'ın asılacağını öğrenir (B^4).
14. Pencereden damla şişesini atar, sırını söyle seni asmasınlar anlamına gelir (Bağlayıcı olay).
15. Tufıl saraya dönünce padişana meseleyi anlatır K^1
16. Padişan bunları evlendirir (W*).

I. $\beta^2 a^1$ $\dfrac{\text{MNneg.}}{\beta^3\text{MNpos.}}$

II. $\delta^1\epsilon^{15}$ neg.^{1} A ^{13} B^4K^1 W*

KIRK YEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: Üç Nar.
Masalcı: Şükrü Karapınar.
Aa-Th: 408 ; TTV: 89.
Masalın Özeti:

1. Çocuğu olmayan Padişaha bir derviş suda ezip içmesi için bir kâğıt verir.
2. Padişahın bir oğlu olur. Çocuk büyür, bir ihtiyar kadının testisini kırar.
3. İhtiyar kadının beddua etmesiyle çocuk üç nara aşık olur.
4. Çocuk üç narı aramaya gider. Yolda Hızıra rastlar. Hızır çocuğa üç nara nasıl gidileceğini anlatır.
5. Çocuk üç narın yolu üzerindeki usturaları yağlar ve kapatır; usturalar çocuğu tutmazlar. Yolda rastladığı kapının rezesini yağlar, kapıyı açık bırakır, kapı çocuğu yakalamaz. Girdiği bahçede birinden kan, diğerinden irin akan iki çeşmeden biıer yudum içer. Çeşme çocuğu tutmaz. Bahçeden üç nar koparır, geri döner.
6. Memleketine yaklaşınca narlardan birisini keser, içinden çıkan kız su ister. Su olmadığı için ölür. İkincisini keser, o da susuzluktan ölür.

7. Üçüncüsünü bir su kenarında keser, kız suyu içer ve yaşar. Oğlan kızı orada bir ağacın üzerine çıkarır. Elbise ve araba getirmek üzere memleketine gider.
8. Bir çingene kızı, bu kızın yanına ağaca çıkar. Kızı aşağıya atar. Kız orada bir nar ağacı olur.
9. Padişahın oğlu gelir, çingene kızını alır götürür.
10. Çingene kızının bir çocuğu olur, o çeşmenin yanındaki nar ağacından çocuğuna beşik, kendi kapısına eşik yaptırır.
11. Bir zaman sonra eşiği ve beşiği yaktırır. Çöpleri döken ihtiyar kadın küllerin içinden bir çuvaldız bulur. Evine götürür.
12. İhtiyar kadın saraya gittikten sonra, çuvaldız yere düşer, üç nardan çıkan kız olur. Evi temizler, yemekleri yapar. Bu üç gün tekrarlanır.
13. İhtiyar kadın, gidiyor gibi yaparak, kızı yakalar. Beraber oturmaya başlarlar
14. Padişah hastalanır, atlarını bakılmak üzere herkese dağıtıtır. Bir tane da bu ihtiyar kadın getirir. Kız bahçede yürüyerek bahçeyi çayır çimen yapar atı besler.
15. Padişah iyileşince herkes atları iade eder. Bu kız atı yollamaz, padişah kendisi gelsin diye haber gönderir.
16. Padişah atını almağa geldiğinde atı yerinden kaldırımaz. Kız, atı, sahibinden ne hayır gödüm ki senden ne hayır göreceğim diye kaldırır.
17. Padişah bu kızın ne demek istediğini merak eder. Memleketindeki bütün kız ve gelinleri sarayına davet eder, başlarından geçenleri anlatmalarını ister.
18. Bu kızın başından geçenleri anlatması üzerine gerçeği öğrenir.
19. Padişah çingene kızıyla oğlunu bir katırın kuyruğuna bağlatır, her bir parçaları bir dağda kalır.
20. Bu kızla evlenir.

Masalın Tahlili:

Çift hareketli bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Bekârlık. İkinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Kahramanın yerine geçme.

I. Hareket.

1. Çocuksuz bir padişan varmış (α).
2. Bir derviş gelir, padişaha ne düşündüğünü sorar (D^2).
3. Padişah çocuğunun olmadığına üzüldüğünü söyler (E^2pos.).
4. Derviş bir kâğıt yazar, ezip içmelerini söyler (F^7).
4. Allah bunlara bir evlât verir (Epik karakter).
6. Çocuk oynarken bir koca karının testisini kırar. Koca karı da üç nara aşık olasın diye beddua eder (mot.).
7. Çocuk üç nara aşık olur, odasından dışarı çıkmaz (a^1).

8. Padişah oğlunun derdini öğrenmek için zayıf bir kekliğin içini doldurur, oğluna gönderir (ϵ^3).
9. Çocuk: "Ey hayvan, bana üç narlara aşık olasın diye beddua ettiler, sana kim beddua etti, üzerinde bir damla et yok." der (5^1).
10. Padişah: "Oğlum, ben sana bir terki alınla bir de at vereyim, aradığın üç nar neredeyse git bul, al gel." der ($B^2{}_3$).
11. Bu çocuk yola çıkar (î).
12. Üç yol ağzına gelir, hangisine gideceğini düşünürken Hızır: "Oğlum, niçin kamadın kaldın?" der (D^2).
13. Çocuk: "Efendi ben üç nara gitmek istiyorum, hangi yoldan gideceğimi şaşırdım." der (E^2pos.).
14. Hızır üç nara hangi yoldan ve nasıl gidileceğini çocuğa anlatır (F^2).
15. Çocuk Hızırın anlattığı gibi ustura, kapı, ve çeşme için gereken hizmetleri yapar (D^7 E^7).
16. Üç narı alır (KF^1).
17. Geri dönmek üzere yola çıkar (ι).
18. Narları sırayla keser içinden çıkan kızlar su isterler $(D^7)^2$.
19. Su yetiştiremez, kızlar ölürler (E^7neg.).[2]
20. Üçüncü narı bir suyun başında keser, kız su ister (D^7).
21. Su verir (E^7).
22. Kızla evlenmeğe karar verir (w^1).

II. Hareket.

23. Oğlan düğün tedariki görmek için kızı bir çınar ağacının üstüne oturtup gider (mot.).
24. Su doldurmaya gelen bir gurbet kızı, kızın yanına çıkmak ister (η^1).
25. Kız razı olur, gurbet kızını yanına alır (θ^1).
26. Gurbet kızı, bu kıza bir tekme vurur ağaçtan aşağıya düşürür. Kız yere düşünce çınar ağacının yanında bir nar ağacı olur (Rs^{VI}).
27. Gurbet kızı da bu kızın yerine geçer. Gelin diye saraya, gider (A^{12}).
28. Nar ağacının kestirir beşik yaptırır, sonra da yaktırır. Ağaç yakılınca çuvaldız olur (Rs^{VI}).
29. Çuvaldızı bir nene karı bulur, evine götürür. Orada kız gene insan şekline girer (K^8).
30. Padişah bakılmak üzere atlarını halka dağıtır (M).
31. Kız ata herkesten iyi bakar (N).
32. Atı kaldırıp götüremezler, kız: "Haydi kalk git, sahibinden ne hayır gördüm ki senden ne hayır göreceğim." der at kalkar. Bu söz padişahın garibine gider. (Bağlayıcı olay).
33. Evinde bir toplantı yapar, herkesin başından geçenleri anlatmasını ister. Bu kız anlatır (Ex).

34. Padişah, gurbet kızını ve çocuğu bir katırın kuruğuna bağlatır, her bir parçaları bir dağda kalır (U).
35. Babası öldüğü için bu çocuk padişah olur, bu kızla kırk gün kırk gece düğünleri yapılır (W*$_{*}$).

I. (D^{2}E^{2}F^{7}) a^{1}c^{35}1B$_{3}^{2}$ (D^{2}E^{2}F^{2}) D^{7}E^{7}KF^{1}ţ (D^{7}E^{7}neg.)^{2} D^{7}E^{7} pos. w^{1}

II. η^{1}θ^{1}Rsvı A^{12}K^{8}MNExUW*$_{*}$

KIRK SEKİZİNCİ MASAL

Masıl Masalın Adı: Yaban Tezeği.
Masalcı: Muhsine Karaçorlu.
Aa-Th:— ; TTV: 164.
Masalın Özeti:

1. Çok fakir bir kadının kızı evdeki mercimeğin yarısını kapıya gelen bir ihtiyar adama verir.
2. Annesi kızına çok kızar, her gün mercimeği niçin verdiğinin hesabını sorar.
3. Komşularıyla yaban tezeği toplamaya giden kız, orada rastladığı bir adamı yağmurdan ve fırtınadan kurtarır.
4. O memleketin beyi olan bu adam, kızla evlenir.
5. Zengin bir hayat sürmelerine rağmen, annesi kıza her gün mercimeği hatırlatır. Kız annesini kuyuya atar.
6. Kuyudan damlayan bir damla su da mercimeği neden sorunca kız güler.
7. Kocası, kıza namaza gidip gelinceye kadar neden güldüğünü anlatmazsa kızı öldüreceğini söyler.
8. Kocası namaza gidince mercimeği verdiği ihtiyar gelir. Kıza kocasının sakalını babasının tuvalet süpürgesine benzettiğini söylemesini ve şu mahalleye gelmelerini söyler.
9. Kız, ihtiyarın söylediklerini, yapar. Gittikleri evde tuvalette incili elmaslı bir süpürge görürler.
10. Kocası kızdan özür diler, mutlu olurlar.

Masalın Tahlili:

M-N sınıfına dahil çift hareketli bir masal. Birinci hareket: Akıllı ve iyi kalpli bir kızın zengin bir beyin oğluyla evlenmesi, ikinci hareket: Cimri annesinden kurtuluşu.

I. Hareket.

1. Çok fakir bir anneyle bir kız beraberce yaşarlar (α).
g. Bir ihtiyar gelir: "Allah rızası için bana bir sadaka ver." der (D^7).
3. Kız evdeki mercimeğin yarısını ihtiyara verir (E^7).
4. İhtiyar: "İnşallah Sultan hanım olursun, memleketin beyine hanım olursun." der. (F^{10}) (vericinin gerçekleşerek bir olayı söyleyerek dua etmesi. Bu şekil Propp'un örnekleri arasında yoktur.).
5. Kız komşularıyla beraber yaban tezeği toplamağa gider (β^3).
6. Fırtına kopar, bir atlı gelir: "Ben ıslanacağım beni aranıza alın" der (d^7).
7. Kız "Buyrun benim misafirim olun." der (E^7).
8. Fırtına yağmur fazlalaşınca bu kız topladığı yaban tezeklerinin ıslanmaması için çuvalları onların üstüne örter, kendisi ıslanır (F_4^3).
9. Yabancıyla beraber eve dönerler, kız kuru olarak sakladığı yaban tezeklerini yakarak hem yabancının üstünü kurutur hem de ısınmasını sağlar (*N).
10. Yabancı bu kızı çok beğenmiş (a^1).
11. Allahın emriyle ana kız gidip saraya yerleşmişler (W*).

II. Hareket.

12. Kızın annesi bu kadar devlete konduğu halde her gün kızının fakire verdiği mercimeğin hesabını sorar, keşke vermeseydin der (mot.).
13. Kızın canına tak der, annesini kuyuya atar, annesi bir damla damlayan suda gene aynı şeyleri söyler (A_{11}^{10}).
14. Kız güler (mot.).
15. Kocası kıza kızar: "Ben cuma namazından dönünceye kadar neden güldüğünü söylersen söylersin yoksa cezana razı ol." der (M).
16. Kız ne yapacağını düşünürken mercimek verdiği ihtiyar çıkar gelir: "Kocan camiden gelince ona ben seni babamın tuvalet süpürgesine benzettim, onun için güldüm, dersin. Filân mahalledeki eve gel." der (F^2).
17. Kocası camiden gelince ihtiyarın söylediklerini söyler ve tarif ettiği yere giderler. Orada incilere elmaslara gark olmuş bir süpürge görürler (N).
18. Adam pişman olur, helâllaşırlar mesut yaşarlar (KF^1).

I. $D^7E^7F^{10}\beta^3d^7E^7F_4^3$*$Na^1$W*

II. A_{11}^{10} M F^2 N KF^1

KIRK DOKUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Avcı Mehmet'in oğlu.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 513 A-B. TTV: 77-207.
Masalın Özeti:

1. Avcı Mehmet'in oğlu kanatları zümrütten, karkucu mercandan, ayakları lülüden bir kuş yakalar.
2. Padişaha hediye eder. Padişahın lalası bu çocuğu kıskanır, eline bir altın verir, yollar.
3. Lala padişaha bu kuşa yakışır bir odanın ancak kaplan bütüyle badanalanmış bir oda olabileceğini söyler
4. Padişah bu çocuktan kaplan sütü getirmesini ister.
5. Çocuk yola çıkar. Kaplan sütü bulunan deve gider. Deve attığı ok devin hasta ayağına gelir, dev iyileşir. Çocuğa istediği kaplan sütünü verir.
6. Lala, kaplan sütüne karşılık gene çocuğa bir altın verir. Padişaha kuşun yanına bir hınzır dişi getirtmesini söyler.
7. Çocuk domuzların su içtikleri kuyuya iner, su içmek üzere eğilen domuzun dşini kerpetenle çeker.
8. Domuz dişine karşılık, lala gene çocuğa bir altın verir. Padişaha falan memleketteki âlimin kızını istetmesini söyler.
9. Bu çocuk gene yola çıkar. Yolda Yer Dinleyen, Silip Süpüren, Dağ Devirenle arkadaş olur.
10. Âlimin dört şartı olan, konağın bir dağın üzerinden kalkıp diğerine konmasını, kırk kazan yemeği bir adamın yemesini, bir kile darıyı bir adamın yerden toplamasını ve sabah namazında bir salkım üzümün tedarik edilmesini, çocuk yardımcılarla başarır.
11. Çocuk bu kızı alır padişaha getirir. Kız lalanın ve padişahın bu çocuğa yaptıklarını bildiği için, padişahı kedi, lalayı fare yapar.
12. Avcı Mehmet'in oğlu padişah olur, kızla da evlenir.

Masalın Tahlili

Üç hareketen mürekkep bir masal. Birinci hareket: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Kaplan sütünün eksikliği. İkinci hareket: H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Hınzır dişinin eksikliği. Üçüncü hareket: M-N sınıfına dahildir. Tipi: Gelinin eksikliği.

I. Hareket.

1. Bir karı kocanın bir oğulları olur (α).
2. Baba ölür. (β^2).

3. Çocuk kanatları zümrütten, karkucu mercandan, ayakları lüllüden bir kuş vurur, Bu kuşu padişaha hediye eder. (Bağlayıcı olay).
4. Padişahın lalası bu çocuğu kıskanır (mot.).
5. Lala: "Sen bir Padişahsın, senin bu kuşa yakışır kaplan sütüyle sıvanmış bir odan olmalı." der (a^3).
4. Lala, bunu ancak Avcı Mehmet'in oğlunun getirebileceğini söyler (Bağalıyıcı olay).
7. Padişah, Avcı Mehmedin oğlunu çağırtır (B^1).
8. "Oğlum, sana üç gün mühlet, gideceksin bana bir tuluk kaplan sütü getireceksin." der (B^2).
9. Çocuk: "Anne, hakkını emeğini helâl et, kaplan sütü bir devde vaımış, ben o deve gideyim." der (C).
10. Çocuk gider (î).
11. Dev kapısının önünde oturmuş, ayağını sarkıtmış, sıtma tutmuş, şakır şakır tirriyor (d^7).
12. Çocuk bir ok atar, devin yarasını deşer, dev rahatlar (E^7).
13. Dev mükâfat olarak çocuğa kaplan sütü verir (Kf^1).
14. Çocuk geri döner ($\underset{\cdot}{\imath}$).
15. Padişah bir altın verir (w_o).

II. Hareket.

16. Lala: "Bir hınzır dişi olsa bunun yanına koysan Padişahım." der (a^3).
17. Lala bunu ancak Avcı Mehmedin oğlunun getirebileceğini söyler (bağlayıcı olay).
18. Avcı Mehmedin oğlunu çağırtırlar (B^1).
19. Padişah: "Oğlum sana iki gün mühlet, bir hınzır dişi çekip getireceksin." der (B^2).
20. Çocuk: "Anne, hakkını sütünü helâl et, ben gidip hınzır dişi çekip getireceğim." der (C).
21. Yola çıkar (î).
22. Hınzırların su içtikleri kuyuya iner, su içmek için ağzını açan hınzırın dişini kerpetenle çeker (K^1).
23. Geri döner ($\underset{\cdot}{\imath}$).
24. Padişah çocuğa bir altın verir (w^o).

III. Hareket.

25. Lala: "Padişahım, falan yerde büyük bir âlimin çok güzel bir kızı varmış. O kızı sana istetsek çok iyi olur." der (a^1).
26. Padişah: "Kimseye vermiyorlarmış, ben nasıl alayım"
Lala: "Avcı Mehmedin oğluna istet, gider getirir." (Bağlayıcı olay).

27. Avcı Mehmedin oğlunu çağırtırlar (B^1).
28. Padişah: "Oğlum, falan memleketteki âlimin kızını bana iste, al getir. Getiremezsen başını uçurdurum." der (B^2).
29. Çocuk annesiyle helâllaşır (B^3).
30. Yola çıkar (i).
31. Yolda Yer Dinleyen, Silip Süpüren ve Dağ Deviren ile arkadaş olur ($F^6{}_9$)^2.
32. Âlim kızını vermek için dört şart koşar (M).
33. Yardımcılarıyla beraber şartları yerine getirirler (N).
34. Kızı alır (KF^5_9).
35. Geri dönerler ($\downarrow$).
36. Kız, padişahla lalasını Avcı Mehmedin oğluna yaptıkları kötülükler için kediyle fare yapar (U).
37. Avcı Mehmedin oğlu evlenir, Avcı Mehmedin oğlu Padişah olur (W^*_*).

I. $\beta^2 a^3 B^1{}_2 C\hat{\imath}\ d^7 E^7 K f^1\ \downarrow\ w_o$

II. $a^3 B^1{}_2 C\ \hat{\imath}\ K^1\ \downarrow w^\circ$

III. $a^1\ B^1_2\ B^3\hat{\imath}\ (F^6_9)\ MN\ KF^6_9\ \downarrow U\ W^*_*$

ELLİNCİ MASAL

Masalın Adı: Balıkçı Güzeli.
Masalcı: Hüseyin Sever.
Aa-Th: 879 A TTV: 191.

Masalın Özeti:

1. Fakir bir çocuk baba mesleği olan balıkçılığa başlar. Tuttuğu balıkları bir yahudi tüccara satar.
2. Bir gün tutuğu balığı annesiyle beraber yemeğe karar verir. Yahudi tüccar ne kadar çok para verirse de balığı satmaz.
3. Balığı yarınca içinden bir altın tas çıkar. Tası suya değdirince su altın olur. Çocuk kendine altından bir sandal yapar.
4. Padişahın kızı bu çocuğu görür, çocuğa aşık olur. Onunla evlenmek ister.
5. Çocuk, balıkçı olduğunu başına kakmaması şartıyla kızla evlenmeye razı olur.
6. Padişahın istediği kırk katır yükü altını, Padişahın kızının yardımıyla temin eder, kızla evlenir.
7. Bir gün oğlan kazara kızın burnuna çarpınca, kız çarptığının balıçı tablası değil, sultan burnu olduğunu söyler.
8. Çocuk, kayıpdereninin verdiği saati, kayınvalidesinin verdiği gümüş hançeri alır, dilsizmiş gibi yaparak bir vapura biner. İran Şahının yanına gider.
9. Kız yeşil bir vapur yaptırır, yanına kırk cariye alır. İran Şahının yanına gider.
10. Oğlan kızı görünce bir başka vapura biner Mısır Şahının yanına gider.
11. Kız iskelede bir oğlanın elinde kocasının saatini görür, ve ondan kocasının gittiği yeri öğrenir.
12. Kız Mısır Şahının yanına gider. O gece kocasını yanına vermelerini eğer konuşturamazsa kırk cariyesini Şaha vereceğini söyler.
13. Sabaha kadar kocasına yalvarır, çocuk konuşmaz. Sabahleyin kız kırk cariyesini Mısır Şahına verir.
14. İkinci gece Şahtan kocasını ister, bu sefer konuşturamazsa vapurunu vermeyi vaat eder.
15. O gece ne kadar uğraşırsa kocası konuşmaz. Vapurunu Mısır Şahına verir.
16. Üçüncü gece konuşturamazsa boynunun cellât edilmesini ister.
17. Üçüncü gece de çocuk konuşamayınca kızı idam etmek üzere hazırlık yapılır.
18. Kızı asmak üzere boynuna ip takılınca, Balıkçı Güzeli, o balık kafası değil Sultan kafasıdır diyerek karısını kurtarır.
19. Mısır Şahına olanları anlatırlar. Şah da bunlara tekrar nikâh kıydırır, yolcu eder.

Masalın Tahlili:

Üç haraketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık, İkinci hareket de M-N sınıfına dahildir. Tipi: Kaybolmaya sebeb olma, üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Ölüm kararı.

I. Hareket.

1. Bir ihtiyar kadının bir çocuğu varmış (α).
2. Çocuk balığa çıktığı bir gün karnında sihirli bir tas olan bir balık yakalar (F^5).
3. Çocuk kendine altından bir sandal yapar. (Bağlayıcı olay).
4. Padişahın kızı bu çocuğu görür ve evlenmek istei (a^1).
5. Çocuk: "Benim balıkçı olduğumu başıma kakarsan ölünceya kadar beni göremezsin." der (γ^1).
6. Padişah kızını vermek için kırk katır yükü altın ister (M).
7. Kızın yaıdımıyla çocuk kırk katır yükü altını tedarik edei (N).
8. Kızı Allahın emriyle evlenirler (W*).
9. Oğlunun kolu kızın burnuna değer. Kız: "Bu balıkçı küreği değil, Sultan burnudur." der (δ^1),

II. Hareket.

10. Oğlan kaynatasının verdiği saati, kaynanasının verdiği gümüş hançeri alır (j^2).
11. Gider vapura biner (A^7).
12. Kız kocasını aramaya karar verir (C).
13. Vapura biner İran Şahının yanına gider (G^2).
14. Nişanlısı bunu görünce oradan ayrılır Mısır Şahının yanına gider (î).
15. Kız iskelede bir adamda kocasının saatini görür. Adamdan kocasının nereye gittiğini öğrenir (G^4).
16. Mısır Şahının yanına gelir (G^2).
17. Kocasını konuşturabileceğini söyler (M).
18. Her ne kadar uğraşırsa kocası konuşmaz (Nneg.).
19. Bu olay üç gece tekrarlanır ( ).

III. Hareket.

20. Üçüncü gece kız kocasını konuşturamayınca Mısır Şahı kızın asılmasını karar verir (A^{13}).
21. Kızı asacakları zaman kocası konuşur ve kızı kurtarır (KF^1).
22. Padişah bunların nikânlarını yeniden kıydırır (w^2).
23. Bunları yolcu eder ($\underline{\imath}$).

I. $F^5\ a^1\gamma^1$îM N W* δ^1

II. $j^2\ A^7$ CîG$^2_4$ M N neg.

III. $A^{13}\ KF^1\ w^2\underline{\imath}$

ELLİ BİRİNCİ MASAL

Masalın Adı: Cevheri Firoş.
Masalcı: Hayriye Gülkan.
Aa-Th:— TTV: 260.

Masalın Özeti:

1. Bir bezirgânın Cevheri Firoş adında tüccarlık yapan bir oğlu varmış.
2. Bir dükkâna bir kadın gelir, limon biçimindeki bir elmasın değerini sorar. Cevheri Firoş elmasın tam değerini biçer.
3. Kadın iki gün daha üstüste bir gün elma, bir gün armut biçiminde elmas getirir, değerini sorar. Cevheri Firoşu gözleri bağlı olarak evine götürür. Orada bir çekmece dolusu, meyva biçimdeki elmasa fiat biçmesini ister.
4. Cevheri Firoş, bütün elmaslara ne aşağı ne yukarı, tam fiat koyar. Kadın kızıyla evlenmesini teklif eder.
5. Cevheri Firoş'u bu kızla evlendirirler. Yalnız, bu kadın, kızından başka bir kadına bakmamasını ve dışardan eve bir çöp getirmemesi şartlarını koşarlar.
6. Cevheri Firoş işine gözü bağlı olarak gider gelir. Bir gün dükkâna elinde elma biçiminde bir elmasla bir başka kadın gelir. Cevheri Firoş, elmasın değerini söyledikten sonra kadından elması kendisine satmasını ister.
7. Kadın yanağından öptürürse elması ona vereceğini söyler. Cevheri Firoş razı olunca yanağını ısırır gider.
8. Akşam Cevheri Firoşu almaya siyah bir araba gelir, gözünü siyah bir bezle bağlarlar. Kızın annesi oğlana yanağına ne olduğunu sorar. O da dükkânın darabasına çarptığını söyler.
9. Eve gidince kızın annesi Cevheri Friroş'a verdiği sözü tutmadığını söyler. Cebindeki elmasın o evden cariyelerden biri tarafından çalındığını ve onu ısıranın o evde cariye olduğunu anlatır.
10. Cariyeyi parça paça edip bir tepsiye doldurulmuş olarak Cevheri Firoş'a gösterdikten sonra arabaya bindirip dükkânına bırakırlar.
11. Cevheri Firoş, yolu bilmediği için karısının yanına bir daha dönemez. Üzüntüsünden hasta olur yatar.
12. Bir bahçeye salıncak kurdurtur içine yatar, iki sesi güzel hizmetçi başında şarkı söyler. Bu hikâye ortalığa yayılır.
13. Padişah bu çocuğu merak eder, görmeğe gelir. Cevheri Firoşu alır kendi sarayına götürür.
14. Cevheri Firoş bu sarayın karısının oturduğu saraya benzediğini söyler.
15. Padişah, Cevheri Firoşun aradığı yerin kendi kardeşinin sarayı olduğunu anlar. Oraya giderler.
16. Cevheri Firoş'un karısı üzüntüsünden hastalanmış, Padişah kıza kocasını getirdiğini söyleyince iyileşir.
17. Padişah bunları yeniden evlendirir.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten ibaret olan bu masalın İlk hareketi M-N sınıfına dahil olup tipi bekarlıktır. İkinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa girer. Tipi: Yaralama, üçüncü haraket de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Kovulma.

I. Hareket.

1. Bir bezirgânın bir oğlu varmış (α).
2. Cevheri Firoş dükkândayken bir hanım gelir, meyva biçimindeki elmasa değer biçmesini ister (M).
3. Cevneri Firoş elmasların fiyatlarını tam olarak bilir (N).
4. Kadın, Cevheri Firoşun kızıyla evlenmesini ister (a^1).
5. Kadın: "İşine gözü bağlı gidip geleceksin. Arabadan hiç bir tarafı görmiyeceksin, Dışarıdan saman çöpü bile alıp gelmiyeceksin. Benim kızımın üzerine kimseye bakmayacaksın." der (γ^1).
6. Düğün tutulur (W*).

II. Hareket.

7. Cevheri Firoş arabayla dükkânına gider (G^2).
8. Dükkâna bir kadın gelir, elindeki elması bir öpüşe vereceğini söyler (η^1).
9. Cevheri Firoş razı olur (δ^1).
10. Kadın Cevheri Firoş'un yanağını ısırır (A^6).
11. Cevheri Firoş elması eve götürür (δ^1).
12. Cevheri Firoşu arabaya bindirip geri eve götürürler (G^2).
13. Kendisini ısıran kadını parçaparça edip tepsiye doldurmuşlar (U).

III. Hareket.

14. Cevheri Firoşu arabaya bindirip dükkânına bırakırlar (B^5).
15. Oğlan gözü bağlı gidip geldiği için sarayın yolunu bilmez, ağlar sızlar (A^9).
16. Cevheri Firoş güzel bir bahçe yaptırır, salıncağa yatar. İki güzel sesli hizmetçiye şarkı söyletir. Herkes gider onu seyreder, birbirine anlatır. Padişah bunu görmeye gelir (Bağlayıcı olay).
17. Padişah derdini sorar (D^2).
18. Cevheri Firoş derdini anlatır (E^2pos.).
19. Padişan bunu arabasına bindiri; kendi sarayına götürür (G^2).
20. Cevheri Firoş gittiği yerin Padişahın sarayına benzediğini söyler (Bağlayıcı olay).
21. Padişah Cevheri Firoşu kardeşinin sarayına götürür. Orasının karısının sarayı olduğunu anlar (KF^1).
22. Padişah bunların yeniden düğünlerini yapar (w^2).

I. M-N $a^1\gamma^1$W*

II. $G^2\eta^1\theta^1$ $A^6\delta^1G^2$ U

II. A^9 B^5 D^2E^2 pos. G^2 KF^1 w^2

ELLİ İKİNCİ MASAL

Masalın Adı: Hırsız.

Masalcı: Zeliha Demir.

Aa-Th: 950 TTV: 342.

Masalın Özeti:

1. Fakir bir kadının oğlu hırsızlık yapınca birisi çocuğa büyük bir şehre gidip büyük şeyler çalmasını öğütler.
2. Çocuk annesiyle beraber İstanbula dayısının yanına gider.
3. Bu çocuk dayısıyla beraber Padişahın hazinesini soyar. Padişah bunları yakalatamaz.
4. Bunlar her gece Padişanın hazinesini soyarlar. Padişah hırsızları yakalatabilmek için hazinenin önüne bir kuyu kazdırır, içine katran döktürür.
5. Çocuğun dayısı bu kuyuya düşer. Çocuk Padişah kendisini tanımasın diye dayısının başını keser eve getirir.
6. Padişah emir verir, ölüyü altınla elmasla süsletip bir yere koydurtarak, kim gelir ağlarsa o hırsızdır, der.
7. Çocuk, ölünün başındaki çalgıcılar uyuyunca ölüyü alır gelir.
8. Padişah bir deveyi süsletir, sokağa salar. Deveyi takip ettirir, deveyi kim içeri alırsa hırsız odur diye düşünürler.
9. Çocuk deveyi içeri alır keser. Bir ihtiyar kadın bu çocuğun annesinden gözleri kör olan oğlunun gözlerinin açılması için deve ciğeri ister.
10. Ciğeri alıp giderken kapıya kanla işaret koyar. Çocuk bunu görür, bütün kapılara kanla aynı işareti koyar.
11. Kadın Padişaha haber verir, bütün kapılarda aynı işaret olduğu için çocuğu gene yakalayamazlar.
12. Yabancı bir Kral Padişahla devamlı alay eder, bir hırsızı bile yakalatamadığı için onu ayıplar.
13. Padişah, hırsızı affettiğini eğer dediğini yapacak olursa ona kızını vereceğini ilân ettirir.
14. Çocuk Padişahın yanına gider. Padişah, çocuktan Kralı kendisine getirmesini ister.
15. Çocuk her bir telinde bir zincir takılı bir post giyerek o Kralın yanına gider. Kendisini azrail olduğunu söyler. Karalı bir sandığa koyar, Padişaha getirir.
16. Kralı kedi gibi miyavlayıp köpek gibi havlamasını söyler.
17. Kral sandıktan çıkıp gerçeği öğrenince, müslüman olur. Padişah ve kral kızlarını bu çocuğa verirler.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi H- I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahidir. Tipi: Bekârlık, ikinci hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva temeyen sınıfa danildir. Tipi: Öldürme, üçüncü haraket M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bir şahsın eksikliği.

I. Hareket.

1. Bir karı koca varmış (α).
2. Kocası ölür (β^1).
3. Kadının bir oğlu olur (kahramanın doğumu).
4. Oğlan hırsızlık yapar (A^3).
5. Birisi: "Çocuğa büyük yere git büyük şeyler çal zengin ol." der (B^2).
6. Çocuk İstanbula dayısının yanına gider (î).
7. Dayısıyla padişahın altınlarını çalarlar (KF^8).

II. Hareket.

8. Padişah hırsızları yakalamak için hazinesinin önüne katran döktürür. Çocuğun dayısı katrana yapışır, çocuk dayısının başını teser. (A^{14}).
9. Padişah ölüyü elmaslar altınlarla süslüteir, kim gelir ağlarsa hırsızı tanıyıp yakalayacak (η^3).
10. Çocuk çalgıcılarla beraber çalgı çalar, onlar uyuduktan sonra dayısını sırtlar eve getirir (θ neg.).
11. Padişah yüklü bir deveyi salar, deveyi alan hırsızdır (η^1).
12. Çocuk deveyi alır ama yakalanmaz (θ neg.).
13. Bir kadır gelir, hasta oğlu için devenin ciğerini ister (η^3).
14. Annesi razı olur verir (θ pos.).
15. Kadın çıkarken kapılarına kanla işaret koyar (j^2).
16. Çocuk bütün kapılara aynı işareti koyar, yakalanmaz (K^3).
17. Padişah: "Benim hırsızım her kimse onu affettim, benim sözümü yerine getirirse kızımı vereceğim." diye haber salar (B^1).

III. Hareket.

18. Bu çocuk gider (î).
19. Bir kıral da bir hırsızı yakalamadı diye bu padişahla alay eder (bağlayıcı olay).
20. Padişah: "Sen bunca işleri yaptın bana şu kralı getirirsin sana kızımı vereceğim." der (M).
21. Çocuk kralı getirmeğe gider (K^1).
22. Kralı aldatır bir sandığa koyar (K^2).
23. Padişahın yanına getirir, hayvan gibi bağırtır (N).
24. Padişah ve kral kızlarını bu çocuğa verirler (W*).

I. $\beta^2 A^5 B^2 \hat{i} K F^8$

II. A^{14} ($\eta^3 \theta^1$ neg.)^2 $\eta^3 \theta^1$pos. $j^1 K^3$

III. $B^1 \hat{i} a^1 M\ K^3 N\ W^*$

ELLİ ÜÇÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Kırk Gün Ölü Bekleyen Kız.

Masalcı: Muhsine Karaçorlu.

Aa-Th: 894 TV: 185.

Masalın Özeti:

1. Bir padişahın biricik kızının gergefinin üzerine üç gün üst üste bir kuş konar. Kızın kırk gün cenaze bekliyeceğini haber verir.
2. Kız annesiyle beraber oradan kaçar. Bir dağın başında gördükleri yeşil boyalı kapıya ekmek istemek için giderler. Kız içeri girince kapı kapanır.
3. Kız kapının açılmadığını görünce içeriyi gezer, cenazeyi görür, annesine gitmesini söyler.
4. Kız cenazeyi beklemeye başlar, canı sıkılır. Evin önünden geçen bir çingene kızını yanına alır. Başından geçenleri ona anlatır.
5. Bir gün kızın uykusu gelir, kız gidei, yatar. Cenaze de canlanır. Çingene kızı, Sultan hanımın hikâyesini kendi hikâyesiymiş gibi anlatır.
6. Evin beyi çingene kızıya evlenir, Sultan hanımı hizmetçi yaparlar.
7. Evin beyi hacca giderken herkese ne istediğini sorar. Sultan hanım sabır taşı ister.
8. Adam geri döndüğünde Sultan hanımı gözetler, bu taşla ne yapacak diye. Sultan hanım başından geçenleri taşa anlatır.
9. Evin beyi gerçeği öğrenince çingene kızını evine yollar.
10. Bu kızla evlenir.

Masalın Tahlili:

Üç hareketten meydana gelen bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Hapis. İkinci hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil. Tipi: Hainin kahramanın yerine geçmesi, üçüncü haraket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi Hediyelerin tedarik edilmesi.

I. Hareket.

1. Bir ana babanın bir kızları varmış (α).
2. Bir bakıcı: "Bu kız kırk gün ölü bekleyecek." der (Bağlıyıcı olay). (B^4).
3. Anası kızı mevta beklemesin diye kızlarını alıp yola çıkarlar (î).
4. Bir dağın başında bir demir kapı açılır, kızı içeri alır kapanır (A^{15}).

5. Kız içeride yatan ölüyü beklemeye başlar (M).
6. Çingene kız: "Hanım, kurban olayım, beni de yanına al." der (η^1).
7. Kız razı olur içeri alır (θ^2).
8. Başından geçenleri gurbet kızına anlatır (5^1).
9. Sultan hanım uyurken ölü uyanır (N).

II. Hareket.

10. Gurbet kızı Sultan hanımın yerine geçer (A^{12}).
11. Sultan hanımın başından geçenleri kendi başından geçmiş gibi anlatır (L).

III. Hareket.

12. Adam hacca giderken gurbet kızı bonc:uk. Sultan hanım sabır taşı isterler (a^3).
13. Adam gider (β^3).
14. Dönüşünde istenilenleri getirir (ι).
15. Sultar hanım başından geçenleri sabır taşına anlatır (Ex).
16. Adam meseleyi anlamış (Q).
17. Gurbet kızını evine yollarlar (U).
18. Bunlar evlenirler (W*).

I. $B^4jA^{15}\ M\eta^1\theta^{15^1}N$

II. $A^{12}L$ U

III. $a^3\beta^3{}_\iota Ex\ Q\ W^*$

ELLİ DÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Isfahan Padişahının Üç Oğlu.

Masalcı: Selahattin Bağcı.

Aa-Th: 655 A ; TTV: 348.

Masalın Özeti:

1. Yetişmiş üç oğlu olan bir padişah sırayla oğullarından Padişanlık görevini kendisinden devralmalarını ister.
2. Oğullarının üçü de babaları sağ iken bu görevi yapamayacaklarını söylerler.
3. Babaları üçünü de memleketten kovar. Bunlar yola çıkarlar.
4. Konakladıkları bir yerde yanlarına gelen adamlar bunlara deveye binmiş bir kadın görüp görmediklerini sorarlar.

5. Büyük oğlan, devenin bir terkisinde yağ, bir terkisinde bal olduğunu, ortanca oğlan, kadının hamile, küçük oğlansa, devenin bir gözünün kör olduğunu söyler.

Devenin sahibi bunlardan şüphelenir. Bunları kadıya götürür. Kadı deveyi görmeden bu doğru bilgileri nasıl anladıklarını sorar.

7. Büyük oğlan, yolun bir tarafından arıların, bir tarafından karıncaların gittiğini, bir tarafta bal, bir tarafta yağ olduğunu oradan anladığı söyler. Ortanca oğlan kadının eliyle yere dayanarak deveye bindiğini hamile olduğunu oradan anladığını söyler. Küçük oğlan da devenin sadece sol taraftaki otları yediğini göre sağ gözünün kör olması gerektiğini söyler.

8. Dolaba önce bir horoz, sonra bir portakal koyarak bunları tekrar denerler. Bunlar dolapta ne olduğunu bilirler.

9. Padişah bunları saraya davet eder. Bunlara sofra kurdurtur. Büyük kardeş, kuzunun köpek sütü emdiğini, ortanca kardeş, şarabın ölü kanından meydana geldiğini, küçük kardeş padişahın piç olduğunu söyler.

10. Padişah kapıdan bunları dinler. Meseleyi tahkik eder söylenenlerin doğru olduğunu öğrenir. Bunları memleketinden kovar.

11. Bunlar yola çıktıktan sonra arkalarından bir atlı koşturur içlerinden birinin gelip kızıyla evlenmesini ve kendisi öldükten sonra da Padişah olmasını ister.

12. Büyük kardeş geri döner orada kalır.

13. Ortanca ile küçük oğlan da bir yol ağzından birbirlerinden ayrılırlar.

14. Ortanca kardeş gittiği bir şehirde bir kalabalık görür. Padişahın kızının kendisine eş seçtiğini fakat onunla evlenenlerin sağ çıkmadığını öğrenir.

15. Padişahın kızı bu oğlanı kendisine eş olarak seçer, çocuk sabır denemesini başarır. düğünleri yapılır.

16. Küçük oğlan da gittiği şehirde kapısı olmayan bir saraya çıkana Padişahın kızının verileceğini öğrenir.

17. Bir ihtiyarın yardımıyla denemeleri başarır ve Padişahın kızıyla evlenir.

18. Bu üç kardeş birbirleriyle mektuplaşırlar. Babalarını ziyaret edip her biri kendi yeni memleketine döner.

Masalın Tahlili:

Üç hareketen mürekkep olan bu masalın hareketleri M-N sınıfına dahilir. Birinci hareketin tipi: Kovulma. İkinci hareketin tipi: Bekârlık. Üçüncü hareketin tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Bir padişahın üç oğlu varmış (α).
2. Padişah, sırayla üç oğluna kendi yerine padişah olmalarını teklif eder (D^1).
3. Oğulları kabul etmezler (E^1neg.).
4. Padişah oğullarını kovar (A^9).
5. Bunlar sabahleyin ayrılmaya karar verirler (C).
6. Atlara binerler (D^2).
7. Yola çıkarlar (î).
8. Bunlara üç soru sorarlar (D^2).
9. Bunlar cevap verirler (E^2pos.).
10. Bunlara dolapta koydukları şeylerin ne olduklarını sorarlar (M).
11. Üç kardeş isteği yerine getirirler (N).
12. Padişah bunlara ziyafet verir (Bağlayıcı olay)
13. Ziyafetteki kuzunun ve şarabın kusurlarını bililer (*N).
14. Padişah büyük oğluna kızını verir (W*).

II. Hareket.

15. İki kardeş yollarına devam ederler (î).
16. İki yolun ağzında bu iki kardeş de birbirlerinden ayrılırlar (<).
17. Ortancıl bir şehre varır (α).
18. Padişahın kızının kalabalığın içinden bir eş seçeceğini öğrenir (a^1).
19. Padişahın kızı bu oğlanı seçer (bağlayıcı olay).
20. Sabrını denerler (M).
21. Çocuk başarır (N).
22. Kızla evlenir (W*).

III. Hareket.

23. Küçük bir başka memlekete varır (o).
24. Padişahın kızının evleneceği ilân edilir (a^1).
25. Saraya çıkmaya muvaffak olanla evlenecek derler (M).
26. Bu çocuk saraya çıkmayı başarır (N).
27. Padişahın kızıyla evlenir (W*).
28. Üç kardeş birbirlerine mektup yazarlar (bağlayıcı olay).
29. Büyük kardeşleri tahta çıkar (W*).
30. Üç kardeş buluşup babalarına gitmeğe karar verirler (C).
31. Gider babalarının elini öperler (î),
32. Geri dönerler (ı).

I. D^1E^1neg. A^9 CîG^{2}D^{2}E^2 pos. (M-N)^3 W*

$$< \quad \begin{matrix} \text{II. o a}^1\ \text{M N W*} \\ \text{III. o a}^1\ \text{M N W*} \end{matrix} \quad \begin{matrix} \text{W*} \\ \text{Cîı} \end{matrix}$$

ELLİ BEŞİNCİ MASAL

Masalın Adı: Arif Yusuf.

Masalcı: Hayriye Gürkan.

Aa-Th: 925 A TTV: 95.

Masalın Özeti:

1. Çok fakir olan Arif Yusuf sokakta oynarken harbe giden Padişaha kendisinden bir kâğıt almadan harbi kazanamayacağını söyler.
2. Padişah güler geçer. Harbi kazanamayınca vezirini Arif Yusufa geri gönderir. Arif Yusufun yazıp verdiği kâğıtla harbi kazanır.
3. Padişahın dönüşte kendisine teşekkür etmemesine kızan Arif Yusuf annesini gönderir padişahın büyük kızını istetir.
4. Padişah kızını fakir kadına verir. Kız ağlayarak kadını ite kaka Arif Yusufun evine gelir.
5. Arif Yusuf ertesi sabah annesine istediği kızın bu olmadığını ortanca kız olduğunu söyler. Büyük kızı geri yolar.
6. Ortanca kız gelir, büyük kız gibi davranır. Onu da geri yollar, küçük kızı istetir.
7. Küçük kız, Arif Yusufun annesine hürmet eder. Fakir evi kendi evi gibi benimser. Bunu geri yollamazlar.
8. Kızın ablaları küçük kızın geri göndeıilmeyişini merak ederler. Satın alması için çok değerli inci kolye ve elmas çelenk gibi mücevherler yollarlar.
9. Kız gece Arif Yusufa meseleyi anlatır. Arif Yusuf içinde para olan bir dolap gösterir. Bunları getirene bahşiş vermesini söyler.
10. Kızın ablaları, küçük kardeşlerinin bu paraları nereden bulduğunu merak ederler. Kalabalık misafirleıle onu ziyaret etmek istediklerini bildirirler.
11. Kız misafirlerinin geleceğini Arif Yusufa söyleyince Arif Yusuf paraların bulunduğu dolapta bir zil olduğunu o zili çalmasını ve çıkan Araplara her istediğini söylemesini anlatır. Sabahleyin oturdukları kulübenin yanındaki büyük konağa taşınmasını oradaki kırkıncı odadan başka bütün odaları kullanabileceğini söyler.
12. Ertesi gün büyük konağa geçerler, misafirler gelirler. Hepsi çok güzel ağırlanır. Kızın ablaları bu küçük kızı çok kıskanırlar.
13. Kırkıncı odanın kapısında bekleyen arap bu kıza içeriye girmesini söyler. Kız odaya girince Arif Yusufun bir peri kızı ile beraber orada uyuduğunu görür. Peri kızının yüzüne güneş gelmesin diye kendi mendilini onun yüzüne örter.
14. Peri kızı uyanınca, kızın oraya geldiğini kendilinden anlar, kızın sabrını takdir eder. Arif Yusufu bırakır. O konağı onlara bağışlar.
15. Arif Yusuf ile küçük kızın nikâhları kıyılır, evlenirler.

Masalın Tahlili:

Dört hareketten müteşekkil olan bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Harp ilânı. İkinci hareket M-N sınıfındandır. Tipi: Bekârlık. Üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahidir. Tipi: Paranın yokluğu. Dördüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Saraylı misafirlere gerekli olan ve konağın ziyafetin hazırlanması.

I. Hareket.

1. Arif Yusuf adında bir adam varmış (α).
2. Padişah askerini toplar, harbe gitmek için yola çıkar (A19).
3. Arif Yusuf: "Padişahım, sen hiç selâmsız sabahsız harbe gidiyorsun. Benden bir kâğıt almayınca muharebeyi fethedemezsin." der (D^2).
4. Padişah gülüp gider (Eneg.).
5. Padişah düşmanı yenemez (Kneg.).
6. Vezir: "Padişahım, yolda bize bir çocuk rast geldi, sen ona ters cevap verdin. Ben rüyamda gördüm, bundan kâğıt almazsak muharebeyi kazanamıyacağız." der (Kehanet, bağlayıcı olay).
7. Vezir geri döner, Arif Yusufun yanına gelir (D^2).
8. Vezirin geri dönüşüne Arif Yusuf sevinir (E^2pos.).
9. Bir kâğıt yazar eline verir (F^1).
10. Padişah harbi kazanır (KF^1).
11. Padişah harbi Arif Yusufun yardımıyla kazandığını bildiği halde onu arayıp sormaz. Arif Yusuf buna kızar (mot.).
12. Padişahın büyük kızını istetir (a^1).
13. Büyük kız gelir, Arif Yusuf hiç ilgilenmez. (M).
14. Büyük kız Arif Yusufun evinin pisliğine ve fakirliğine dayanamaz (N neg.).
15. Onu geri evine gönderir (U).
16. Bu sefer ortanca kızı istetir (a^1).
17. Ona da büyüğe yaptığını yapar (M).
18. O da dayanamaz (N neg.).
19. Onu da geri evine gönderir (U).
20. Küçük kızı istetir (a^1).
21. Küçük kıza da ötekilere yaptığını yapar (M).
22. Küçük kız evin işlerini görür, Arif Yusufun annesine iyi muamele eder. Hiç ses çıkartmadan sabreder (N).

III. Hareket.

23. Kız kardeşleri bunun geri gelmediğini görünce kıskanırlar (mot.).

24. Kıza bir inci kolye, bir elmas iğne yollarlar parasını isterler (a^5).

25. Kız Arif Yusufa anlatır (E^2 pos.).

26. O da paranın yerini gösterir (F^2).

27. Kız oradan para alır, incinin ve elmas iğnenin ücretlerini kardeşlerine gönderir (KF^1).

V. Hareket.

28. Kardeşleri bu sefer bir oraya geleceğiz hazırlık yapsın diye haber gönderirler (a^6).

28. Kız Arif Yusufa anlatır (E^1 pos.).

29. Arif Yusuf: "O takada altınların yanında bir zil var onu çal, çıkan halayık ne istiyorsan söyle. onlar hazırlarlar. Sen de yandaki konağa geç." der. (F^2).

30. Orası kırk odadır, otuz dokuzunu aç yalnız kırkıncıyı açma diye de tembih eder (γ^1).

31. Kız zili çalar, istediklerini söyler, hazırlıklar yapılır (F^3).

34. Kız çok güzel elbiseler giyer yeni saraya gider ($T^2{}_3$).

35. Misafirleri gelir hepsini çok güzel ağırlar (KF^1).

36. Arif Yusuf un açma dediği odayı açar (δ^1).

37. Orada Arif Yusufu peri kızıyla görür, kızın yüzüne güneş gelmesin diye mendilini örter (j^3).

38. Arif Yusufla peri kızı uyanınca kızın içeri geldiğini anlarlar (Q).

39. Peri kızı malını mülkünü bu kıza bırakır (w°).

40. Arif Yusuf bu kızla evlenir (W*).

I. A^{19} (D^2E^2neg.Fneg.) (D^2E^2 pos. F^1) KF^1

II. a^1 $\dfrac{(M\ Nneg.\ U)^2}{M\ Npos.\ w^1}$

III. $(a^5E^1pos.F^2\ KF^1)^2$

IV. $a^6\ E^1.pos.\ F^2\gamma^1F^3\ T^2{}_3\ KF^1\delta^1j^3\ Q\ w^\circ\ W^*$

ELLİ ALTINCI MASAL

Masalın Adı: Çulfacıoğlu Mehmet Onbaşı.

Masalcı: Hüseyin Sever.

Aa-Th: 640 TTV: 162-365

Masalın Özeti:

1. Fakir bir çocuk pekmeze konan kırk sineği bir vuruşta öldürür.
2. Çilingire üzerinde Çulfacıoğlu Mehmet Onbaşı, bir vuruşta uçurur kırk başı yazılı bir kılıç yaptırır.
3. Kılıcı alır, bir dağın başına gider. Padişahın oğulları bunun kılıcını görünce bundan korkarlar. Kız kardeşlerini buna nikâhlarlar.
4. Bundan bir kervan soymasını isterlerse de bu korkusundan saklanır. Karısı bunun yerine kervanı soyar.
5. Padişahın oğullarının öldürmesini istediği bir aslanı ve ejderhayı bu tesadüfen öldürür.
6. Padişah bunlara harbe gideceğini yanına gelmelerini bildirir. Bu çocuk kaçayım derken tesadüfen ceylan ata biner, bir ağaca tutunayım derken ağaç elinde kalır, tek başına düşman askerini bozar.
7. Bu çocuk, rüyasına giren bir Arabın yardımıyla sihirli iki tüy bulur. Kendisine büyük bir çadır yaptırır. Padişahı ve oğullarını davet eder, orada ağırlar.
8. Kendisini Padişah oğlu diye tanıtır, karısı bunu tanır.
9. Padişah, kızı ile bu çocuğu yeniden evlendirir.

Masalın Tahlili;

Dört hareketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık. İkinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Öldürme: Üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Yamyamlık. Dördüncü hareket de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Harp ilânı.

I. Hareket.

1. Bir dul kadının bir çocuğu varmış (α).
2. Çocuk bir vuruşta kırk sineği birden öldürür (Bağlayıcı olay).
3. Çocuk çilingire bir kılıç ısmarlar. Üzerine, Çulfacıoğlu Mehmet Onbaşı bir vuruşta uçurur kırk başı, yazmasını ister (F^3).

4. Kılıcı alır (F^4).
5. Yola çakar (î).
6. Kılıcını okuyan padişahın üç oğlu bundan korkarlar. Bunu yanlarına alırlar. (Bağlayıcı olay).
7. Üç kardeş hemşirelerini bu çocuğa vermeğe karar verirler (a^1).
8. Bunların nikâhlarını kıyarlar (W*).
9. Bu oğlanın bir kervanı vurmasını isterler (M).
10. Kız bu oğlanın yerine kervanı vurup getirir (N).

II. Hareket.

11. Padişahtan mektup gelir: "Filân memlekette bir ejderha türedi, hiç insan kervan bırakmadı." (A^{19}).
12. "Bunun çaresine bakın." der (B^1).
13. Bu sabahtan yola çıkar (î).
14. Ejderhayı tesadüfen öldürür (I^5).
15 Padişahın isteği yerine gelmiş olur (K^4).

III. Hareket.

16. Padişahtan mektup gelir: "Filân dağda bir aslan türemiş, davar, tavuk, insan parçalıyor." (A^{17}).
17. "Şunun çaresine bakın." diye yazar (B^1).
18, Bu gene yola çıkar (î).
19. Aslanı gene tesadüfen öldürür (I^5).
20. Geri döner (ı).
21. Padişahın isteğini yerine getirmiş olur (K^4).

IV. Hareket.

22. Padişahtan mektup gelir: "Fransız kralı bizimle harp edecekmiş, cepheyi filân yere kurmuş." (A^{19}).
23. Siz oraya gelin, der (B^1).
24. Bu çocuk Allah tarafından ceylân ata biner (F^5).
25. O atla düşman askerini dağıtır (KF^1).
26. Seyahate çıkar (î).
27. Gece rüyasında bir arap sihirli tüylerin yerini gösterir (F^2).
28. Tüyden çıkan Araba gözle görülmemiş bir çadır kurdurtur. Kendini Padişah oğlu diye tanıtır ($T^2{}_3$).
29. Kız bunun elinde kendi çevresini görünce kocası olduğunu tanır (Q).
30. Padişah bunlara tekrar düğün tutar (w^2).

I. $F^3{}_4$î a^1 W* M N

II. A^{14} B^2î I^5ı K^4

III. A^{17} B^1î I^5 K^4ı

IV. A^{19} B^1F^5 KF^1î F^2 $T^2{}_3$ Q w^2

ELLİ YEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: Kara Köpek.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 313B TTV: 152.

Masalın Özeti:

1. Bir padişah kızları, cirit oynarken kime vurursa ona vereceğini ilân eder.
2. Büyük kızı bir vezire, ortanca kızı bir paşaya, küçük kızı da bir kara köpeğe vurur.
3. Kara köpek sır sahibi olduğu için her kılığa girermiş, Karısına sırrını söylememesini öğütler.
4. Kara köpek insan kılığına cirit oynarken kardeşlerinin alaylarına dayanamayan kız, kocasınının sırrını söyler.
5. Kara köpek attan düşer yaralanır, evini terkederken karısına demir asa kırılıp demir çarık delinince kendisini bulabileceğini söyler.
6. Kız demir çarık, demir asa yaptırır, kara köpeği aramağa çıkar. Çarık delinir, asa kırılır kocasını bulur.
7. Kocasının açma dediği kapıyı açar, kara köpeğin orada insan yediğini görür.
8. Kara köpek karısının zayıfladığını görünce sırayla annesinin ve ablalarının kılığında kızın yanına gelir, derdini sorar.
9. Kız üç sefer, kocasının sırrını söylemez, dördüncü de gene annesinin kılığında gelen Kara köpeği gördüğünü anlatır.
10. Kara köpek, başı sıkıldığında kullanması için kıza iki tüy verir ortadan kaybolur.
11. Kız yola çıkar, erkek kılığına girer. Hacca giden bir adamın karısına hizmetkâr olur.
12. Adamın karısı bu kıza sataşır. Kızdan yüz bulamayınca kocasının dönüşünde kızın kendisine sataştığını söyler.
13. Adam bir kazan su kaynatır, erkek bildiği bu kızı içine atıp öldürmeyi tasarlar.
14. Kız tüyleri birbirine sürtünce, kara köpek oraya gelir. Adama gerçeği anlatır. Adam karısını kovar.
16. Kara köpek karısını alır, geri döner.

Masalın Tahlili:

İkinci hareketi M-N sınıfına ait diğer üç hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil dört hareketli bir masal. Birinci hareketin tipi: Damat arama, İkinci hareketin tipi: Kızın kocasının gitmesine sebeb olması. Üçüncü hareketin tipi: Kızın kocasının ortadan kaybolmasına sebeb olması. Dördüncü hareketin tipi: İftira ve öldürme teşebbüsü.

I. Hareket.

1. Bir padişahla üç kızı beraberce yaşarlar. (α).
2. Padişah: "Benim kızlarım cirit oynarken kime cirit vururlarsa ben kızlarımı ona vereceğim. der (a^1).
3. Büyük kız ciridini bir vezire, ortanca bir bir paşaya, küçük bir kara köpeğe vurduğu için büyük vezirle, ortanca paşayla, küçük kara köpekle evlenir (W*).

II. Hareket.

4. Kara köpek sır sahibi olduğu için kâh insan olur kâh köpek. Karısına: "sırrımı kimseye söyleme." der (γ^1).
5. Ablalası küçük kızla alay ederler (mot.).
6. Kız cirit oynayan yiğitin kendi kocası olduğunu söyler (δ^1).
7. Sırrı söylenen Kara köpek yaralanır attan düşer. Padişah mendilini kara köpeğin koluna bağlatır (j^2).
8. Kara köpek karısına: "Ne zaman demir çarık delinir, demir asa kırılırsa beni o zaman bulursun." der (M).
9. Kara köpek gider (A^7).
10. Kız "Baba ben gidip kocamı arıyacağım." der (C).
11. Kız yola çıkar (i)
12. Yolda rastladığı üç çiftçiye Kara köpeği sorar, üçüncü çiftçi Kara köpeğin yerini gösterir (G^4).
13. Çarığının ucu delinir, asası kırılır (N).
14. Kara köpeği bulur (K^4).

III. Hareket.

15. Kara köpek: "İyiki geldin beni buldun, sırrımı öyleme." der (γ^1).
16. Kız Kara köpeğin açma dediği kapıyı açar, Kara köpeğin bir insan yediğini görür (δ^1).
17. Kara köpek iki kere kızın annesinin, bir kere de ablasının kılığına girip gelir, kıza neden sarardığını sorar (ϵ^2).
18. Kız sırrı söylemez (5^1 neg.).
19. Dördüncü sefer gene kara köpek annesinin kıyafetine girer gelir, sıkıntısını sorar (ϵ^2).
20. Kız bu sefer dayanamaz Kara köpeğin insan yediğini anlatır (5^1).
21. Kara köpek: "Tüyümden sana iki kıl vereyim, dara düştüğün zaman bunları birbirine sür, yanında bulunurum." der (f^9).
22. Kara köpek ortadan kaybolur (A^7).

IV. Hareket.

23. Kız başını tıraş edip erkek elbisesi giyer (T^5).
24. Başka bir memlekete gider (i).
25. Haca gidecek bir adamın evine hizmetkâr olarak girer (o).
26. Adamın karısı bu kıza bana tecavüze kalkıştı diye iftira eder (A^{20}).
27. Adam kızı öldürmeye karar verir (A^{13}).
28. Kız Kara köpeğin verdiği tüyleri birbirine sürter ve kara köpek gelir, adama hakikatı anlatır (Ex).
29. Hacı kendi karısını kovar (U).
30. Kız kurtulur (Kf^9).
31. Kara köpek karısını alır geri döneıler (ı).

I. a^1 W*

II. $\gamma^1\delta^1$ j^2 MA^7 G^4 N K^4

III. $\gamma^1\delta^1$ $(\epsilon^3\text{-}5^1$neg.$)^3$ $\epsilon^3\text{-}5^1\delta^1f^9$ A^7

IV. T^5io $A^{13}{}_{20}$ ExUKf^9ı

ELLİ SEKİZİNCİ MASAL

Masalın Adı: Kara Üzüm.
Masalcı: Saime Özen.
Aa-Th: — TTV: —

Masalın Özeti:

1. Bir babanın üç oğlu bir kızı varmış. Baba ölürken vasiyetinin oğullarına bıraktığı üç çekmecede olduğunu söyler.
2. Baba öldükten sonra oğullar çekmeceleri açarlar, babalarının vasiyetinin aşağı ve yukarı yoldan gitmeyip orta yoldan gitmeleri olduğunu öğreniıler.
3. Büyük ve ortanca oğlan aşağı yoldan gideıler. Oradaki bir derviş her ikisini de öldürür.
4. Küçük oğlan ağabeylerinin arkasından gider. Derviş onu da merdivenden çıkarken suya atmak isterse de o dervişi suya atar.
5. Derviş ölmez, yüzerek geri gelir, evdeki bir küpün içine saklanır.

6. Kız kardeşleri bu küçük oğlanın yanına gelir. Dervişe aşık olur.
7. Dervişten olan çocuğunu ava giden kardeşinin yolunun üzerine bırakır. Oğlan bu çocuğa acır, kız kardeşine getirir, ondan çocuğa bakmasını ister.
8. Çocuk altı yedi yaşına girdiğinde derviş kıza zehirli güvercin olup uçacağını, kardeşi onu avlayıp getirdiğinde kızın yememesini söyler.
9. Çoçuk, dayısına, annesiyle dervişin plânını anlatır. Dayısı hem kız kardeşini hem dervişi öldürür.
10. Dayısı ava giderken çocuğa siyah üzüm bulursa yememesini, yerse ateşin söneceğini söyler.
11. Çocuk bulduğu siyah üzümü yer, ateş söner. Ateş aramaya gittiği yerde üç kazanın kaynayıp birbirine döküldüklerini, başlarında duran üç hocanın kâğıt yazıp kazanlara attıklarını görür.
12. Bu çocuk onlar gibi yapınca, üç hoca işlerini bu çocuğa bırakırlar. Hocalar uyuyunca çocuk kazanlardaki katranları bunların ağızlarına döker, bunları öldürür.
13. Bu oğlan oradan başka yere gider, orada devlerin yedi kulağını kesene Padişahın kızını vereceğini öğrenir.
14. Devlerin kulaklarını keser, dayısının cebine koyar. Dayısını Padişahın kızıyla evlendirir.
15. Bu padişahın oğlu o devlerin yaptıkları büyüyle deli olmuş insan yermiş. Parayla fakirlerin kızlarını alıp bu oğlana verirlermiş.
16. Bu çocuk, devleri öldürüp kazanları boşaltınca oğlan iyileşir. Yesin diye yanına bırakılan kızlarla oyuna başlar.
17. Padişah bu çocuğun oğlunu iyileştirdiğini duyunca onu padişah, dayısını vezir yapar. Oğlunu da kendini yedirmeyen kızla evlendirir.

Masalın Tahlili;

Dört hareketten mürekkep olan bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Öldürme. İkinci hareketi de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Ateş ihtiyacı, üçüncü hareket M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık. Dördüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Büyü.

I. Hareket.

1. Bir babanın üç oğlu bir kızı varmış (α)
2. Baba: "Üç çekmecem var, ölürsem büyük çekmecem büyük oğlumun, ortanca çekmece ortanca oğlumun, küçük çekmece küçük oğlumun. Vasiyetnamem çekmecelerde açar okursunuz." der (D^3).

3. Babaları öldükten sonra çekmeceleri açar okurlar (E^3 pos.).
4. Babaları aşağı yoldan gitmeyin, yukarı yoldan gitmeyin, orta yoldan gidin diye yazmış (γ^1).
5. Büyük oğlan aşağı yoldan gider, dönmez (δ^1).
6. Ortanca oğlan aşağı yoldan, gider, dönmez (δ^1).
7. Küçük oğlan aşağı yoldan gider (δ^1).
8. Orada bir dervişe rastlar, kardeşlerini onun öldürdüğünü anlar (A^{14})^2.
9. Derviş dibi deniz olan merdivenden önce çocuğun çıkmasını ister (D^9).
10. Çocuk dervişin niyetini anlar, Dervişi suya atar (E^8).

II. Hareket.

11. Kız kardeşi bu oğlanın arkasından gelir (bağlayıcı olay).
12. Derviş denizden çıkar küpe saklanır. Bu kız dervişe aşık olur (mot.).
13. Derviş zehirli güvercin olur, çocuk kendisini yakalasın, zehirlensin ölsün ister (D^8).
14. Kızın Dervişten olan oğlu dayısına tehlikeyi anlatır. (B^4)
15. Çocuk zehirli güvercini kız kardeşine yedirir, kız ölür. Dervişi de öldürür (E^8).
16. Dayı: "Oğlum, evi süpürürken siyah üzüm bulursan yeme, ateş söner." der (γ^1).
17. Çocuk üzümü bulur, yer (δ^1).
18. Ateş söner, ateşsiz kalır (a^5).
19. Çocuk ateş aramaya gider (î).

III. Hareket.

20. Üç kazanda katran kaynatan üç hocayı uyurken öldürür (I^5).
21. Padişah bir tellâl çağırtır: "Kim devlerin yedi kulağını keserse ona kızımı vereceğim." (M).
22. Bu oğlan devlerin kulaklarını keser dayısının cebine koyar (N).
23. Padişahın kızını dayısına verirler (W*).

IV. Hareket.

24. Padişahın oğlu da o hocaların yaptıkları büyüden deli olmuş (A^{11}).
25. Kazanlardaki katranlar dökülünce iyileşir (K^8).
26. Bu çocuğu padişah yaparlar (W_*).
27. Padişahın oğlunu evlendirirler (W*),

I. D^3E^3pos. $(\gamma^1\delta^1)^3$ $(A^{14})^2$ D^8E^8

II. D^8 B^4 $E^8\gamma^1\delta^1$ a^5î

III. a^1I^5 M N W*

IV. A^{11} K^8 W_* W*

ELLİ DOKUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Şah Meranın Yüzüğü.

Masalcı: Kasım Yaman.

Aa-Th: 200 TTV: 58.

Masalın Özeti:

1. Fakir bir çocuk, ekmek parasıyla çocukların öldürmek üzere oldukları bir yılanı, kediyi, köpeği ve fareyi kurtarır.
2. Kendi ekmeğinden keserek bu hayvanları büyütür. Yılan evine gitmek ister.
3. Çocuk yılanı evine götürür, yılanın babası bu çocuğa sihirli bir yüzük verir.
4. Çocuk, padişahın kızını istetir. Padişahın istediği büyük konağı bir gecede yüzükten çıkan araplara yaptırtır. Padişahın kızıyla elenir.
5. Padişahın kızı yeni evine gelirken bir sandığın içinde sevgilisi olan arabı da beraber getirir.
6. Arap kızdan bu oğlanın sırrını öğrenmesini ister. Kız oğlanın sırının parmağındaki yüzük olduğunu öğrenir.
7. Yüzüğü çocuğun elinden alırlar, çocuğu eski evine bıraktırırlar.
8. Kedi köpeğin sırtına, fare de kedinin sırtına binip yüzüğü almak için suyun ortasına taşınan konağa yüzerek giderler.
9. Fare kuyruğunu sirkeye batırıp uyuyan arabın burnuna sokar, arap hapşırınca ağzında sakladığı yüzük yere düşer. Bunlar alıp geri yola çıkarlar.
10. Yolda köpek bir balığa havlar, yüzük denize düşer. Balıkçılar bir balık yakalarlar, karnından yüzük çıkar. Fare yüzüğü bu çocuğa getirir.
11. Çocuk yüzüğü alınca padişahı konağa götürür, kızıyla arabı gösterir. Padişah ikisini de öldürür. Bu çocuğa küçük kızını verir.

Masalın Tahlili:

Dört hareketten müteşekkil olan bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Fakirlik. İkinci hareketi M-N sınıfına dahildir. Tipi: Bekârlık. Üçüncü hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Sihirli vasıtanın çalınmasıyla birlikte kovulma. Dördüncü hareket de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Sihirli vasıtanın kaybolması.

I. Hareket.

1. Bir kadınla bir oğlu varmış (α).
2. Bunlar çok fakirlermiş (a^5).

3. Çocuk, sokakta çocukların öldürmek istedikleri bir yılan, bir köpek yavrusu, bir kedi görür (d^7).

4. Ekmek parasını verip üçünü de çocukların elinden kurtarır (E^7).

5. Yılan: "Sen beni kurtardın. Ben Şah Meranın oğluyum, gel beni babama götür, babam sana dünyalığını verir (D^7).

6. Çocuk razı olur (E^7).

7. Bunlar yola çıkarlar (î).

8. Yılan babasına başından geçenleri anlatır, ve bu çocuğu mükâfatlandırmasını ister (bağlayıcı olay).

9. Şah Meran bu çocuğa sihirli yüzüğünü verir (F^1).

10. Çocuk evine döner (ı).

11. Yüzüğü yalar, zengin olurlar (K^6).

II. Hareket.

12. Çocuk: "Ana git bana padişahın kızını iste." der (a^1).

13. Padişah: "Kızımı oğluna veririm ama bu gece benim konağımın karşısına bir konak yapacaksınız, benim konağım yaptığınız konağın gölgesinde kalacak." der (M).

14. Konak yapılır (N).

15. Padişah kızını bu çocuğa verir (W*).

III. Hareket.

16. Gelin konağa gelirken bir sandık içinde sevgilisi olan arabı da beraber getirir (bağlayıcı olay).

17. Arap, kıza: "Öğren bakalım bunun sırrı ne, bunda mutlaka bir iş var." der (mot.).

18. Kız: "Sen ava gidiyorsun, benim evin içinde canım sıkılıyor. Bana sırrını söyle onunla eyleneyim," der (ϵ^1).

19. Oğlan berim sırrım süpürge diye yalan söyler (5^1 neg.).

20. Kız tekrar sorar (ϵ^1).

21. Oğlan şapkamda diye yalan söyler (5^1 neg.).

22. Kız bir daha sorar (ϵ^1).

23. Oğlan bu sefer doğrusunu söyler (5^1 pos.). Burada olay üç kere tekrarlanır (:).

24. Gece kızla arap bu çocuğun yüzüğünü parmağından alırlar, araplara bu çocuğu eski evine götürmelerini söylerler (A^9).

25. Çocukla anası kendilerini eski evlerinde bulurlar (B^5).

26. Kediyle köpek çocuğun yanına gelirler, buna yardım etmeğe karar verirler (f^9).

27. Köpek kediyi sırtına alır, sıçan da kedinin kulağına girer, suyun ortasına taşınan konağa yüzerek giderler (G^2).

28. Sıçan kuyruğunu arabın burnuna sokar, arap hapşırınca yüzük düşer, kedi yüzüğü kapar, dışarı çıkarlar (K^2).

IV. Hareket.

29. Dönerlerken köpek yüzüğü denize düşürür (a^2).

30. Balıkçılar köpek kedi ve sıçanın şansına ağlarını atarlar, yüzüğü yutan balığı tutarlar (KF^5).

31. Çocuk yüzüğü alınca konağı eski yerine getirir, padişahı konağa götürüp kızının halini gösterir (Ex).

32. Padişah arabı ve kızını öldürür (U).

33. Bu çocuğa küçük kızını verir (W*).

I. $a^5 d^7 E^7$ $(D^7 E^7 i F^1)_1$ K^6

II. a^1 MN W*

III. $(\epsilon^{1\text{-}5}1\text{neg.})^2 \epsilon^{1\text{-}5}1\text{pos.}$ $A^2{}_9 B^5 f^9 G^2 K^2$

IV. a^2 KF^5 ExUW*

ALTMIŞINCI MASAL

Masalın Adı: Bir Allahım Bir.

Masalcı: Hüseyin Sever.

Aa-Th: — TTV: 307

Masalın Özeti:

1. Fakir bir berberin oğlu parasız kalınca babasının dükkânına traş olmaya gelen bir adamı birdir Allahım bir diye öldürür, parasını alır.

2. İstanbula gider orada mezarlıkta gecelerken, bir sandıktan ses geldiğini duyar. Sandıkta bulunan yaralı kız kurtarır.

3. Kızın yardımıyla para temin eder, bir eve taşınırlar. Kızın tarif ettiği bir adamı kandırarak eve getirir. Kızın isteğine uyarak onu öldürür.
4. Adamı çuvala koyup sokağa çıktığında polisler bunu yakalayıp Padişahın huzuruna çıkartırlar.
5. Kız, padişahın kendi kızı olduğunu ve öldürülen adamın kedisine kötülük etmek istediğini, bu çocuğun kendisini mezarlıktan kurtardığını, sır kâtibi olan bu adamı çocuğa kendisinin öldürttüğünü anlatır.
6. Padişah kızını bu çocukla evlendirir. Çocuk ailesini görmeğe gitmek ister.
7. Karısıyla beraber yola çıkarlar. Karısı uyurken bir kuş kızın başındaki altın çelengi alır uçar.
8. Çocuk çelengi arayacağım diye yolunu kaybeder. Yabancılar bunu casus diye yakalayıp hapse atarlar.
9. Kız kocasının arkasından başka bir memlekete gider. Orada lokantası ve kahvesi olan bir otel satın alır, onu işletir.
10. Kralın kızı bu oğlanı hapisten kurtarır beraberce yola çıkarlar. Yolda bir ağacın üzerinde karısının çelengini bulur.
11. Karısının otel işlettiği memlekete gelirler. Kadın erkek kılığında olduğu için kocası onu tanımaz.
12. Kadın, başlarından geçenleri anlatmasını ister. Oğlan başına gelenleri anlatır.
13. Oğlanın kralın kızıyla nikâhı kıyılır, karısıyla da nikâhı yenilenir.

BİR ALLAHIM BİR

Beş hareketten mürekkep olan bu masalın birinci areketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Para ihtiyacı. İkinci hareket M-N sınıfına dahildir. Tipi: Yaralama. Üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Aile özlemi. Dördüncü hareket de H-I ve M-N çiftlerini hti ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Hırsızlık. Beşinci hareketin tipi: Hapsetme H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir.

I. Hareket.

1. Fakir bir berberin bir çocuğu varmış (α).
2. Bu çocuk parasız kalmış (a^5).
3. Dükkâna gelen bir müşteriyi öldürür, parasına alır (K^3).

II. Hareket.

4. İstanbula gider (î).
5. Orada bir kızı kurtarır (mot.).

6. Kız bundan bir adamı eve getirip öldürmesini ister (M).
7. Oğlan kızın isteğini yapar (N).
8. Padişahın askerleri bunu yakalarlar (A^{15}).
9. Kız meseleyi babasına anlatır (Ex).
10. Oğlanı kurtarır (KF^{1}).
11. Padişah kızını bu çocuğa verir (W*).

III. Hareket.

12. Çocuk ailesini özler (a^{6}).
13. Kız annesiyle babasına gitmek isteklerini bildirir (C).
14. Onlar da razı olurlar (B^{3}).
15. Bunlar yola çıkarlar (î).

IV. Hareket.

16. Yolda bir serçe kızın başından altın çelengini alır uçar (a^{3}).
17. Bu oğlan serçenin peşine düşer (î).

V. Hareket.

18. Bu ejnebi ormanına girer, bunu casus diye yakalayıp, zindana atarlar (A^{15}).
19. Karısı uyanıp bunu bulamayınca erkek kıyafetine girer (T^{5}).
20. Bir ihtiyarın yanına yardımcı olarak girer (o).
21. Otel ve lokarta ve kahve satın alır oraya gelenlere bedava yemek verir başlarından geçenleri anlatmalarını ister. (Bağlayıcı olay).
22. Oğlanı hapisten kralın kızı kurtarır (KF^{1}).
23. Yola çıkarlar (ı).

IV. Hareketin devamı.

24. Yolda oğlan karısının çelengini bulur (KF^{5}).

V. Hareketin devamı.

26. Karısının bulunduğu memlekete gelirler. Kahvede başlarından geçenleri anlatırlar (Ex).
27. O kralın kızıyla nikânları kıyılır (W*).
28. Eski karısıyla da yeniden nikâhları kıyılır (w^{2}).

I. $a^{5}\ K^{3}$

II. $\hat{i}\ M\ N\ A^{15}\ KF^{1}\ W^{*}$

III. $a^{6}\ C\ B^{3}\hat{i}$

IV. $a^{6}\ \hat{i}$ KF^{5}

V. $A^{15}\ KF^{1}\ \underset{\smile}{\imath}$ $Ex\ W^{*}w^{2}$

$T^{5}o$

ALTMIŞ BİRİNCİ MASAL

Masalın adı: Gülükân.

Masalcı: Şükrü Karapınar.

Aa-Th: 707 TTV: 239.

Masalın Özeti:

1. Bir padişahın üç oğlu lalarıyla birlikte çıktıkları gezide üç kız kardeşin şu konuşmalarına şahit olurlar: Büyük kız, padişahın büyük oğlu beni alsaydı, ateşsiz tuzsuz yemek pişirirdim, herkes yerdi, gene de bitmezdi; ortanca kız, padişahın ortanca oğlu beni alsaydı, bir halı, bir kilim dokurdum, herkes otururdu gene de boş yer kalırdı; küçük kız da, padişahın küçük oğlu beni alsaydı ona inci dişli bir kızla altın perçemli bir oğlan doğururdum.
2. Padişahın oğulları vaatlerini yerine getirmek şartıyla bu kızları istetirler. Büyük ve ortanca kız vaatlerini ilk geceden başarırlar.
3. Küçük kızın doğum vakti gelince ablaları onu kıskairlar, doğan çocukları bir sandığa koyup denize atarlar. Onların yerine gözleri açılmamış iki köpek yavrusu koyarlar.
4. Kocası kızı gelenin geçenin yüzüne tükürmesi için yedi caddenin ortasına koydurtur.
5. Çocukları bir balıkçı bulur. Evlat eder, büyütür. Çocuklar büyüdükten sonra kendi anne ve babalarını aramak için yola çıkarlar. Bir dağın başına bir ev yapar ve yerleşirler.
6. Padişah olan babaları bu oğlanı görür, çok sever. Saraya davet eder. Teyzeleri bu çocuğu tanır.
7. Teyzeleri, bir cadı kadını kıza yollarlar. Cadı kadının, kızı erkek kardeşini gülükân çiçeğini bulmağa göndermeğe razı eder.
8. Oğlan, devlerin yardımıyla gider, gülükân çiçeğini koparır getirir.
9. Teyzeleri oğlanın sağ döndüğünü görünce bu sefer cadı kadın vasıtasıyla kıza, kardeşinden Gülükân'ın kendisini istetirler.
10. Oğlan gene devlerin yardımıyla Gülükân'ın sarayına varır, Gülükân önce bu oğlanı taş yaparsa da sonra güzelliğine dayanamaz, bunu canlandırır.
11. Evlenirler oğlanın kız kardeşinin olduğu yere gelirler. Gülükân bunların teyzelerinin yaptığı kötülüklerinden haberdardır.
12. Padişahı ve askerini oturdukları yere davet ederler. Gülükân Padişaha karısının suçsuz olduğunu bu çocukların kendi çocukları olduğunu nakleder.
13. Çocukların annesini yedi caddenin ortasından çıkartırlar.
14. İki teyzeyi iki pis katırın kuyruğuna bağlarlar, her bir parçaları bir dağda kalır.

Masalın Tahlili;

Yedi hareketten müteşekkil olan bu masalın birinci hareketi M-N sınıfına, diğer altı hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Bekârlık. İkinci hareketin tipi: Toprağa gömme. Üçüncü hareketin tipi: Denize atma. Dördüncü hareketin tipi: harikulâde bir çiçeğin eksikliği. Beşinci hareketin tipi: Üstün nitelekleri olan bir şahsın eksikliği. Altıncı hareket tipi: Büyü ile taş yapma, Yedinci hareketin tipi: Özleme.

I. Hareket.

1. Bir padişahın üç tane oğlu varmış (α).

2. Bir tellâl bağırtır: "Akşamdan sonra çıralar yanmayacak, kimse birbiriyle konuşmayacak, kapı komşusuna bile gitmeyecek." (γ^1)

2. Padişahın oğulları babalarının sözünün dinlenip dinlenmediğini anlamak için gezmeğe çıkarlar (i).

4. Bir ovadaki evin penceresinden üç kız görürler. Kızlardan büyüğü: "Padişahın büyük oğlu beni alsaydı, ateşsiz tuzsuz yemek pişirirdim. Padişahın bütün askeri yerdi, yarısı da kalırdı." der. Ortanca kız: "Padişahın ortanca oğlu beni alsaydı, bir halı bir kilim dokusaydım bütün askeri otururdu gene yarısı boş kalırdı." der. Küçük kız "Padişahın küçük oğlu beni alsaydı inci dişli bir kızla altın perçemli bir oğlan doğururdum." der (mot.).

5. Padişahın oğulları geri dönerler (ı).

6. Lala, padişaha oğullarının evlenmek istediklerini söyler (a^1).

7. Kızları isterler yalnız evlenmeden önce yaptıkları vaatleri gerçekleştirmeleri gerektiğini bildirirler (M).

8. Büyük kızla ortanca kız vaatlerini yerine getirirler (N).

9. Düğünleri yapılır (W*).

II. Hareket.

10. Küçük kızın doğum zamanı gelince ablaları bu vaadini yerine getirince bizim değerimiz kaybolacak diye düşünürler (mot.).

11. Küçük kızın kocasına: "Senin ailen iki tane gözleri açılmamış it eniği doğurdu." derler. Kocası "Karımı yedi caddenin ortasına koyun, gelen giden yüzüne tükürsün." der (A^{15}).

III. Hareket.

12. Çocukları bir sandığa koyup denize atarlar (A^{10}).

13. Çocukları bir balıkçı bulur, büyütür (KF^5).

14. Arkadaşları çocuklara balıkçıyla karısının öz anne ve babaları olmadığını söylerler (B^4).
15. Çocuklar analarını babalarını bulmaya karar verirler (C).
16. Yola çıkarlar (î).

IV. Hareket.

17. Babalarının memleketinin yakınına gelip yerleşirler (o).
18. Çocuk avlanırken padişahın oğluna rastlar, babası bunu tanımaz yemeğe çağırır (mot.).
19. Padişahla çocuk cirit oynarken altın perçemi görünür, teyzeleri çocuğu tanırlar (5^1).
20. Kızı kandırması için bir cadı kadını kıza yollarlar (η^1).
21. Kız kadını içeri alır (θ^1).
23. Cadı kadın:"Kardeşin gelince onu gönder sana gülükân çiçeğini getirsin."der(a^3).
24. Kız kardeşinden gülükân çiçeğini getirmesini ister (B^2).
25. Oğlan yola çıkar (î).
26. Yolda topal deve rastlar (D^2).
27. Arkadaş olurlar (E^2).
28. Yolu gösterir (F^2).
29. Topal devin annesine rastlar (D^1).
30. Memesini emer (E^1pos.).
31. Dev anası bu çocuğa yüzüğünü verir (F^1).
32. Çocuk biraz daha gittikten sonra topal devin kardeşlerine rastlar. Bunlar çocuğa hücum ederler (D^8).
33. Annelerinin yüzüğünü çocuğun parmağında görünce çocuğu bırakırlar (KF^1).
34. Nereye gittiğini sorarlar (D^2).
35. Çocuk gülükân çiçeğini almağa gittiğini söyler (E^2. pos.).
36. Yolu tarif ederler (F^2).
37. Çocuk gider çiçeği koparır (KF^2).
38 Geri döner (i̯).

V. Hareket.

39. Padişah çocuğu gene yemeğe çağırır (mot.).
40. Teyzeleri çocuğun ölmediğini anlarlar (5^1).
41. Cadı kadını kıza kandırması için gönderirler (η^1).
42. Kız kadını içeriye alır (θ^1).
43. Kadın: "Kardeşini gönder bir de sana bu çiçeğin sahibi Gülükânı getirsin." der (a^1).

44. Kız, kardeşinden Gülükânı getirmesini ister (B^2).
45. Çocuk yola çıkar (î).
46. Topal devin kardeşleri çocuğa Gülükânın yerini gösterirler ($D^2E^2F^2$).

VI, Hareket.

46. Gülükân bu oğlanın sesini duyunca: "Taş kesil." der. Çocuk taş kesilir (A^{11}).
48. Cariyeleri çocuğun çok güzel olduğunu söylerler (mot.).
49. Gülükân çocuğu tekrar canlandırır (K^9).
50. Gülükânla bu çocuk evlenirler (W*).

VII. Hareket.

51. Çocuk kardeşini merak eder (a^6).
52. Konak ve bahçeyle beraber Cevahir dağına kardeşinin yanına gelirler (G^1).

V. Hareketin devamı.

53. Çocuk kardeşine Gülükânın kendisini de getirir (KF^4). (ı).

VII. Hareketin devamı.

54. Bu sefer bunlar padişahı yemeğe çağırırlar (bağlayıcı olay).
55. Gülükân padişaha çocuklarını tanıtır, teyzelerinin yaptıklarını anlatır (Ex).

II. Hareketin devamı.

56. Analarını yedi caddenin ortasından kurtarırlar (KF^1).

VII. Hareketin devamı.

57. Teyzelerini katırların kuyruklarına bağlatırlar. her bir parçaları bir dağda kalır (U).
58. Yeni baştan kırk gece düğün yapılır (w^2).

I. γ^1îı̆a^1 (M-N)^3 (W*)^3

II. A^{15} KF^1

III. A^{10} B^4Cî

IV. o $5^1\eta^1\theta^1a^3$ B^2î $(D^2E^2F^2)^2$ $(D^1E^1F^1)D^8$ $KF^1{}_{2}$ı

V. a^1B^2 $(D^2E^2F^2)^2$ $KF^2{}_{\text{ı}}$

VI. A^{11} K^9 W*

VII. a^6 G^1 Ex U w^2

ALTMIŞ İKİNCİ MASAL

Masalın Adı: Rüya.

Masalcı: Emine Öksüz.

Aa-Tlı: 725 TTV: 197.

Masalın Özeti:

1. Bir çocuk gördüğü rüyayı annesine ve basasına anlatmadığı için dayak yer ve evden kovulur.
2. Çocuk yolda ağlarken bir yolcu neden ağladığını sorar. Yolcu meseleyi öğrenince çocuğun rüyasının ne olduğunu sorar. Çocuk anlatmayınca çocuğu orada bulunan bir kuyuya atar.
3. Çocuk kuyunun duvarını deler oradan padişahın kızının sarayına geçer. Dolaptaki yemeklerden yer. Padişahın kızı bunu yakalatır, kazlarına çoban yapar.
4. Bir kral, padişahın kızından şu soruları cevaplandırmasını ister. İki ucu aynı görünen oklavanın hangi ucu daha kalın hangisi daha incedir; İki kılıçtan hangisi ham hangisi şamdır; Üç katırdan hangisi anne, hangisi teyze, hangisi yavrudur?
5. Çocuk oklavayı, suya atarak ağır ve hafif uçlarını, kılıçları sıcak yufka ekmeğine sararak, kararanın ham, parlayanın şam olduğunu tesbit eder. Atları üç gün ahıra kapatırlar, su vermeden arpa ve tuz verirler. Üç gün sonra dışarıya çıkardıklarında suya önce anne at, arkadan teyze at en arkadan yavru at gider.
6. Kral bu doğru cevaplardan sonra bunlara, benim atım burada kişniyor, onun atı orada gebe kalıyor diye haber verir.
7. Çocuk bunun Sultan hanımla kendisine davet olduğunu anlar.
8. Sultan hanımla bu çocuk Krala misafir giderler. Kral bu çocuğun atının alt dudağını kestirir. Çocuk kralın atının kuyruğunu kestirir.
9. Kral bu çocuğa senin atın gülüyor dediğinde çocuk benim atım senin atının kalçasına gülüyor der.
10. Kral bir çömlek parçası uzatarak çocuktan bundan bir çüppe yapmasını ister.
11. Çocuk krala bir cam parçası uzatır, eğer camdan iplik yaparsa o zaman kendisinin de o çömlek parçasından cübbe yapacağını söyler.
12. Kral bu çocuğun aklını takdir eder, kızını ona verir, Sultan hanım da bu çocukla evlenir.
13. Çocuk abdest alırken Sultan hanım sağ yanında, Kral kızı sol yanında durur. Çocuk bir rüya gördüğünü söyleyince kızların ikisi birden "hayırola" derler.
14. Çocuk sağ omuzuna güneşin, sol omuzuna ayın konduğunu anlatır.
15. Sultan hanım, güneşin kendisini, kral kızı ayın da kendisi olduğunu söylerler.

RÜYA

H-I ve M-N sınıfından tek hareketli bir masal. Tipi: Kovulma.

I. Hareket.

Bir karı kocanın bir oğulları varmış (α).

2. Çocuk bir rüya görür, rüyasını annesiyle babasına anlatmadığı için ona kızarlar (mot.).

3. Çocuğu sokağa atarlar (A^9).

4. Sokaktaki bir adam da bu çocuğu bir kuyuya atar ($*A^1$).

5. Çocuk o kuyudan padişahın kızının sarayına geçer. Sultan hanım çocuğu kaz çobanı yapar. (Bağlayıcı olay).

6. Bir kralın sultan hanıma verdiği zor vazifelerin her üçünü de bu çocuk çözer $(M\text{-}N)^3$.

7. Kral bunları çağırır (B^1).

8. Bunlar yola çıkarlar (î).

9. Kral bu çocuğun atının ağzını kestirir (H^2).

10. Çocuk da kralın atının kuyruğunu kestirir (I^2).

11. Kral: "Sen iyi isen bu çömlekten cüppe yaparsın." der (H^2).

12. Çocuk: "Sen bu cam parçasından ip yap, ben de ondan cüppe yapayım." der (I^2).

13. Kral kızını bu çocuğa verir, sultan hanım bu çocuğa varır $(W^*)^2$.

14. Çocuk ben bi r rüya gördüm, dediğinde kızlar, hayır olsun, dedikleri için rüyasını anlatır. (Bağlayıcı olay).

$*A^9\ (M\text{-}N)^3\ B^1î\ (H^2\text{-}I^2)^2\ (W^*)^2$

ALTMIŞ ÜÇÜNCÜ MASAL

Masalın Adı: Keloğlan.
Masalcı: Emine Öksüz.
Aa-Th: 518 TTV:—

Masalın Özeti:

1. Babası ölen Keloğlan anasının derdini çekemediği için evden ayrılır.
2. Yolda babalarından miras kalan sihirli torba, külâh ve seccade için kavga eden üç kardeşe rastlar.

3. Keloğlan, üç kardeşin her biri için birer değnek fırlatır, önce getirene seccadeyi, daha sonra getirene torbayı en son getirene külâhı vereceğini söyler.
4. Üç kardeş değneklerin arkasından gidince, torbayla külâhı alır, seccadeye biner İstanbul'a gider.
5. Padişah kızının ağırlığınca altın verene kızını vereceğini ilân eder. Keloğlan seccadeye biner, külâhı giyerek görünmez our, kızın odasına girer şamdanlarının yerini değiştirir.
6. Ertesi gün kızın tartıldığı yere gider, her ne kadar torbasını sallar altın çıkartırsa da kızın ağırlığına eşitleyemez.
7. Keloğlan üç gece üst üste kızın odasına girer şamdanlarının yerini değiştir. Kız odasına birisinin geldiğini anlarsa da yakalayamazlar.
8. Dördüncü gece kız Keloğlanı yakalar, ne istediğini sorar. Keloğlan sırrını söylemesini ister. Kız sırrının yüzüğü olduğunu söyleyerek yüzüğü Keloğlana verir, kendisini bir daha rahatsız etmemesini ister.
9. Ertesi gün Keloğlanın kıza karşılık koyduğu altınlar, kâfi gelir.
10. Padişah kızını vereceğini ancak kendisine karşı gelen düşmanların yenmesini Keloğlandan ister.
11. Keloğlan bir ordu askerle gider, düşmanı yener. Dönerken denizden çıkan bir su adamı Keloğlanı alır, suya girer, kaybolur.
12. Nişanlısı bu haberi alınca üç hakıt alır, Keloğlanın kaybolduğu deniz kıyısına Hakıtlarla oynamağa başlar.
13. Su adamı, hakıtlardan birini ister, kız Keloğlanın başını göstermesi şartıyla bir tane, bedenine kadar göstermesi şartıyla bir tane daha ve Keloğlanın tamamını göstermesi şartıyla bir tane daha
sonuncu hakıtı vermeğe razı olur.
14. Su adamı kız görsün diye Keloğlanı dışarı çıkırtınca kız nişanlısını elinden tuttuğu gibi sudan çıkartır.
15. Geri dönerler, düğünleri yaplılır.

Masalın Tahlili;

Çift hareketli bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva eden sınıftandır. Tipi: Bekârlık. İkinci hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Bir insanın kaçırılması.

I. Hareket.

1. Bir keloğlan varmış (α).
2. Babası ölür (β^2).

2. Keloğlan: "Ben gideceğim anamın derdini çekemem." der (C).

4. Yola çıkar (î).

5. Babalarından kalan sihirli külâh, sihirli seccade ve sihirli torbayı paylaşamadıkları için kavga eden üç kardeşe rastlar, (onlara eşyaları paylaştırmayı teklif eder (d^6).

6. Kardeşleri aldatır, külâhı giyer, torbayı alır, seccadeye biner havalanır ($E^{vı}$).

5. Sihirli vasıtalara sahip olur (F^8).

8. Keloğlan seccadeyle İstanbula gelir (G^1).

9. Padişahın kızını evlendirmek istediğini fakat tartısına altın istediğini öğrenir (a^1).

10. Keloğlan iki gün kıza karşı her ne kadar altın koyarsa da karşılık gelmez (H^4-I^4neg.)^2.

11. Keloğlan padişahın kızının odasına girer sırrını sorar (ϵ^3).

12. Kız sırrının yüzüğünde olduğunu söyler (5^1).

13. Keloğlan kızın yüzğünü alır, tartıda kıza karşılık koyduğu altın kâfi gelir (H^4-I^4 pos.).

14. Padişah kızını keloğlana vermeye razı olur (w^1).

15. Padişah: "Vadimi yerine getireceğim, yalnız benim bir şartım daha var. Bir yerde düşman varmış, sana asker vereyim, orayı fethet gel." der (M).

16. Keloğlan bir ordu askerle gider, harbi kazanır (N).

II. Hareket.

17. Harpten dönerken denizden çıkan bir su adamı Keloğlanı alıp denize girer (A^1).

18. Padişahla kızına Keloğlanı su adamı aldı diye haber verirler (B^4).

19. Nişanlısı: "Hiç üzülmeyin, ben onu kurtarırım." der (C).

20. Kız keloğlanın kaçırıldığı yere gider (î).

21. Hakıtlarla su adamını aldatır, nişarlısını çekip kurtarır (K^3).

22. Dönüp gelirler (ı).

23. Kırk gün kırk gece düğün olur (W*).

I. β^2Cîd^6E^{ıv} $F^8G^1a^1$ (H^4-I^4 neg.)^2 $\epsilon^{25^1}H^4$-I^4 pos. w^1 MN W*

II. A^1 B^4Cî K^3ı

ALTMIŞ DÖRDÜNCÜ MASAL

Masalın adı: Hayırsız kız.

Masalcı: Emine Öksüz.

Aa-Th: 315 A- 551; TTV: 148-257-258.

Masalın Özeti:

1. Üç oğlu olan bir padişah hayırsız da olsa bir kızının olmasını ister.
2. Padişahın bir kızı olur. Kızın doğduğu geceden itibaren her gece tavlada bir at çatlar.
3. Padişah oğullarından atları beklemelerini ve ne olduğunu öğrenmelerini ister. İki büyük oğlan birer gece beklerlese de uykular geldiği için geri dönerler. Bir şey öğrenemezler.
4. Küçük oğlan, parmağını keser, tuz basar. Parmağının acısından uyuyamaz. Sabaha karşı küçük kızın geldiğini ve atı boğuduğunu görür. Kız giderken kolunu keser.
5. Üç kardeş babalarının kıza olan düşkünlüğünü bildikleri için evden ayrılırlar.
6. Küçük oğlan, yolda yedikleri üç hurmanın çekirdeğini bir gölün kenarına eker.
7. Üç yol ağzında birbirlerinden ayrılırlar. Küçük oğlan kör gözlü bir devin yanına yardımcı olur.
8. Devin gitmesini yasakladığı ayıların çayırına gider. Ayı bu oğlanı öldürmek isterse de oğlan ayının çatal başını bir dalın arasına sıkıştırır, devin gözlerinin yerini öğrendikten sonra ayıyı öldürür.
9. Devin gözlerini ayının dolabından alır getirir. Devin gözleri açılır.
10. Dev bu çocuğa kırkıncı odayı açmaması şartıyla kırk odanın anahtarını verir. Çocuk bütün odaları gezdikten sonra kırkıncı odayı açar.
11. Kırkıncı odada bulunan at, çocuktan yanına bir ustura, bir torba tuz ve bir şişe şarap alarak kendisini oradan kurtarmasını ister. Yalnız kapıya değmeden oradan çıkmasını kapıya değerse sesin kırk saatlik yola gideceğini ve devin uyanacağını söyler.
12. Çocuk söylenilenleri yanına alır, yalnız kapıdan çıkarken hafifçe kapının kenarına değer. Çingilti devin kulağına gider, dev bunların arkasına düşer.
13. Dev bunlara yaklaşınca usturayı arkaya fırlatırlar, her taraf ustura olur. Devin ayakları kesilir. Tuzu atarlar, her taraf tuz olur, devin ayakları sızlar. Şarap şişesini arkaya atarlar her taraf deniz olur.
14. Dev karşıya geçemeyince çocuğa senin bana iyiliğin çoktur, darda kalırsan bana gel, diye seslenir.

15. At bu çocuğa darda kalınca kullanması için üç tüy verir, ortadan kaybolur.
16. Çocuk bir keloğlan kılığına girer, bir bağmancının yanına bekçi olarak girer.
17. Padişahın kapısının önünde üç gün müddetle oynanan ciritte her gün bu çocuk atın verdiği tüylerle atı çağırıp katılır. Orada herkesi ezer geçer. Bağın sahibinin kendisine emanet ettiği bağı harap eder.
18. Padişah üç kızının birer alma atacaklarını attıkları elmaları kime değerse kızlarına ona vereceğini ilân eder.
19. Büyük kızın attığı elma bir paşaya, ortancanınki bir vezire, küçüğünkü de bir keloğlana gelir.
20. Padişah küçük kızı Keloğlan'la evlendi diye üzüntüsünden kör olur. Doktorlar ceylân sütü bulursa padişahın gözlerinin açılacağını söylerler.
21. Damatlar, padişah için ceylân sütü aramağa çıkarlar. Keloğlan tüyleri birbirine sürter, atına atlar deve gider. Ceylân sütü alır.
22. Sütlerle dönerken padişahın büyük damatları olan paşa ve vezirin ceylân sütü bulamadıklarını öğrenir. Paşanın ve vezirin kalçalarına nal vurmak şartıyla onlara ceylân sütü vereceğini söyler.
23. Onlar razı olurlar. Keloğlan bunlara ceylân sütü yerine eşek sütü verir.
24. Paşa ile vezirin getirdikleri sütlerle padişahın gözleri açılmaz. Keloğlanın sütü padişahın gözlerini açar.
25. Padişah, harbe gider. Damatları da beraber. Keloğlan kılık değiştirip sihirli ata bindiği için onu tanımazlar. Harbi keloğlan kazanır. Padişah bu delikanlıyı çok beğenir. Keloğlan harpte kolundan yaralandığı için, padişah bunun kolunu kendi mendiliyle sardırtır.
26. Davar ahırında keloğlan uyurken padişah oraları gezmeğe iner, keloğlanın kolundaki mendili görünce harbi kazanan kahramanın o olduğunu anlar.
27. Keloğlanı saraya taşıttırır. Neden böyle davrandığını sorunca çocuk hayırsız bir kız kardeşi olduğunu onu halletmeden padişahın kızıyla evlenmediğini anlatır.
28. Çocuk yola çıkar, deve uğrar. Dev buna bir aslanla bir kaplan verir. Çocuk aslanla kaplanı karısına bırakır, seslerin çıktığı taktirde ikisini de serbest bırakmasını çünkü o zaman kendi başının dertte olacağını söyler.
29. Çocuk memleketine döndüğünde memleketinin harabeye döndüğünü ve hayırsız kızdan başka kimsenin kalmadığını görür.
30. Hayırsız bunu öldürmek için peşine düşer, çocuk memleketinden ayrılırken ektiği hurma çekirdeklerinin ağaç olduklarını görür. Onlardan birinin üzerine çıkar. Kız ağacı sallar, o zaman aslan ile kaplan uğuldarlar.
31. Oğlanın nişanlısı hayvanları serbest bırakır. Aslanla kaplan hayırsız kızı paramparça ederler.
32. Oğlan geri döner, kırk gün kırk gece toy düğün ederler.

Masalın Tahlili;

Üç haraketten meydana gelen bu masalın birinci hareketi H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Ölüm kararı. İkinci hareket de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Gözlerin yokluğu. Üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerinin her ikisini birden ihtiva eden sınıfa dahildir. Tipi: Bekârlık.

I. Hareket.

1. Bir padişahın üç oğlu varmış (α).
2. Bu padişahın hayırsız bir kızı olur. Kızın doğduğu geceden itibaren üç gece üst üste tavlada atlar patlar. (Bağlayıcı olay).
3. Padişah, oğullarının tavlada bekleyip bu işi öğrenmelerini ister (mot.).
4. Büyükler uyudukları için bir şey öğrenemezler. Küçük oğlan hayırsız kızın atı boğuduğunu görür. Kız kardeşinin kolunu keser (I^7).
5. Küçük oğlan: "Kardeşler, öyle bir iş ettim, küçük kızın kolunu kestim, babam onu çok sever, üçümüzüde öldürecek." der (A^{13}).
6. Üçü beraber kaçmaya karar verirler (C).
7. Yola çıkarlar (î).
8. Üçü birer hurma yerler, küçük oğlan çekirdekleri gölün kıyısına diker (Bağlayıcı olay).
9. Üç yol ağzında ayrılırlar. Büyük kardeş, bir senede gidip gelen yola, ortanca kardeş iki senede gidilip gelen yola, küçük ya gelinir ye gelinmez diye yazan yola gider (<).

II. Hareket.

10. Küçük oğlar bir devin yanına çoban olarak girer (bağlayıcı olay).
11. Devin gözlerini bir ayının çıkardığını öğrenir (a^5).
12. Dev: "Aman oğlum, ayıların çayırına gitme." der (γ^1).
13. Davarı alır ayıların çayırına gider (δ^1).
14. Ayı hemen hücum eder (D^8).
15. Oğlan ayının başını çatal dalın arasına sıkıştırır. Devin gözlerinin nerede olduğunu sorar (ϵ^2).
16. Ayı korkusundan: "Dolaba koydum." der (5^1).
17. Ayıyı orada öldürür (E^8).
18. Devin gözlerini alır (F^8).
19. Eve gelir devin gözlerini verir (K^4).
20. Dev: "Oğlum, al anahtarlar sana teslim. Kırk anahtar, her kapıyı açyalnız bu kapıyı açma." der (γ^1).

21. Devin sözüne aldırmaz kırkıncı odayı açar (δ^1).

22. Oradaki at dile gelir: "Üzengileri sırtıma vur, kapıya değmeden beni buradan dışarı çıkartırsan seni kurtarırım. Yanına bir ustara, bir şişe şarap bir torba tuz al." der (f^9).

23. Çocuk atın dediklerini yapar, yalnız kapıdan çıkarken biraz kapının kenarına değer. Çingilti devin kuyağına gider (bağlayıcı olay).

24. Çocuğun atına binip kaçtığını görünce dev peşine düşer (Pr^1).

25. Çocuk, usturayı, şarabı, tuzu devin önüne atarak kendisine yetişmesini engeller (Rs^2).

26. Dev: "Aman gel, senin iyiliğin bana çoktur. gözlerimi sen getirdin ne zaman darda kalırsan gel." der (F^1).

III. Hareket.

27. At dile gelir: "Beni artık sal, benden üç kıl al, ne zaman darda kalırsan kılı birbirine sür, ben hemen gelirim." der (f^9).

28. Bir davar partını başına giyip Keloğlan olur (T^5).

29. Bağbancının yanına çırak olarak girer (o).

30. Paşanın kapısının önünde cirit oynanacağını öğrenir (H^1)[3].

31. Kıyafetini değiştirir, atını çağırır, gider herkesi tepeler (I)[3].

32. Üç gün bu cirit oyunu tekrarlanır (:).

33. Padişah: "Üç tane kızım var, her biri birer elma atacak, elmaları kime değerse onunla evlenecekler." der (a^1).

34, Küçük kız elmayı Keloğlana atar. (w^1).

35. Üzüntüsünden padişahın gözleri kör olur (bağlayıcı olay).

36. Damatlarından gözlerinin iyileşmesi için ceylân sütü ister (M).

37. Keloğlan gider devden ceylân sütünü alır, dönüşte diğer damatlara ceylân sütü diye eşek sütü verir, kalçalarına damga vurur (j^3).

38. Keloğlanın getirdiği ceylân sütü padişahın gözlerini iyileştirir (N).

39. Bir kral bu padişaha harp açar, padişah damatlarını alır harbe gider (M).

40. Keloğlan harbi kazanır (N).

41. Harpte kolu yaralanır. Padişah mendilini koluna bağlatır (j^2).

42. Padişah davar komunda yatan Keloğlanın kolunda kendi mendilini görünce bunun harbi kazanan yiğit olduğunu tanır (Q).

43. Bu oğlan başından geçenleri anlatır: "Benim bir hayırsız bacım var, gidip onu halledip geleyim." der (C).

44. Yola çıkar (î).

45. Devin yanına gider. Dev buna tehlikeyi haber verecek bir aslanla kaplan verir. Aslanla kaplanı karısının yanına bırakır. (bağlayıcı olay).

36. Gider bakar anası babası, kardeşleri hep ölmüşler (β^2).

47. Hayırsız kız: "Oy kardeş, kurban olayım sana, nerelerdeydin kardeş." der (η^1).

48. Oğlanı yemek için arkasından koşar (Pr^5).

49. Oğlan ektiği hurma ağacına çıkar (Rs^{10}).

50. Aslanla kaplan oğlanın tehlikede olduğunu karısına haber verirler (B^4).

51. Kız aslanla kaplanı salar, aslanla kaplan gelir hayırsız kızı yerler (U).

52. Toy düğün ederler (W*).

I. $I^7\ A^{13}\ Cî$ — $î\ \beta^2\eta^1Pr^5\ Rs^{10}B^1U$

<

II. $a^5\gamma^1\delta^1D^8\epsilon^{25}1E^8F^8K^4\gamma^1\delta^1f^9Pr^1\ Rs^2\ F^1$

III. $f^9T^5oH\text{-}^1I^1a^1w^1\ M\ j^3N\ M\text{-}N\ j^2\ QC\ W^*$

ALTMIŞ BEŞİNCİ MASAL

Masalın Adı: Elma Ağacı,

Masalcı Kasım Yaman.

Aa-Th: 301 A TTV: 72.

Masalın Özeti:

1. Bir padişahın üç oğlu, bahçesinde de bir elma ağacı varmış.
2. Senede bir kere elma veren bu ağacın meyvesini her sene bir ejderha gelir yer, gider.
3. Büyük oğlan o sene ağacı beklemeğe ve elmayı babasına getirmeğe karar verir. Ejderhanın gürültüyle geldiğini duyunca korkar kaçar.
4. Ertesi sene ortanca oğlan bu işi başarmak ister, başaramaz.
5. Daha sonraki sene küçük oğlan gider, ejderhayı yaralar, elmayı babasına getirir.
6. Üç kardeş yaralı ejderhanın arkasından yola çıkarlar. Kan izlerini takip ederek ejderhanın girdiği kuyuya bulurlar.
7. İki büyük kardeş kuyuya inmeğe karar verirler, yarı yolda sıcağa dayanamayıp geri çıkarlar.

8. Küçük oğlan kuyunun içine iner, oradaki konakta ejderhayı bulur öldürür. Ejderhanın kaçırdığı üç kızı alarak kuyunun ağzına gelir.

9. Kızları yukarıya yollar. Ağabeyler, küçük oğlanın nişanlısını kendilerinkinden daha güzel olduğunu düşünerek küçük oğlanı kuyuda bırakır, geri dönerler.

10. Nişanlısı, çocuğun ağabeylerine itimat etmediği için oğlana kuyudan çıkmadan önce iki tüy verir, bunları sürtünce çıkacak olan kara koça değil ak koça binmesini ve dışarı çıkmasını söyler.

11. Oğlan tüyleri sürter, ak koça bineyim derken yanlışlıkla kara koça biner, yedi yedi kat yerin altına iner. Orada ihtiyar bir kadının evine misafir olur.

12. İhtiyar kadından, o memleketin çeşmesinin yanında bir ejderha yaşadığını ve ejderhaya her sene yemesi için bir kız verildiğini, ejderha kızı yerken memleket halkının su alabildiğini öğrenir.

13. Ertesi sabah ejderhaya yem olarak giden padişahın kızıyla beraber gider. Ejderhayı öldürür. Kızı kurtarır. Kız bunun sırtına ejderhanın kanıyla işaret koyar.

14. Zümrütü Anka kuşunun yavrularını öldürmek isteyen yılanı öldürür, yavruları kurtarır.

15. Zümrütü Anka kuşu kırk deve gövdesi et, kırk deve tulumu su karşılığında çocuğu yer yüzüne çıkarabileceğini söyler.

16. Kızını ve memleketini kurtardığı için kendisine herşey vermeğe hazır olan padişahtan, kırk deve gövdesi et ile kırk deve tulumu su alır.

17. Zümrütü Anka kuşu bu çucuğu yer yüzüne çıkartır. Bu çocuk babasının memleketinde bir kuyumcunun yanına çırak olarak girer. Keloğlan kılığına girdiği için kimse kendisini tanımaz.

18. Bu oğlanın nişanlısı üç dileğini kim yerine getirirse onunla evleneceğini bildirir.

19. İlk dilek olan altın tepsi içinde altın tavşanı kovalayan tazıyı kuyumcunun çırağı Keloğlan yapar. Oradan bir terzi yanına çırak olan oğlan bu sefer de kızın ikinci dileği olan makasla kesilmemiş, iğreyle dikilmemiş, fıstık kabuğuna giren elbiseyi tedarik eder.

20. Kız üçüncü olarak da cirit oyununda kim birinci gelirse onunla evleneceğini söyler.

21. Bu oğlan kızın verdiği tüylerle bir at tedarik eder. Ciritte kardeşlerini yaralar. Birinci olur.

22. Padişaha çıkar gerçekleri anlatır, kardeşlerini affetmesini ister. Kırk gün kırk gece düğün yapılır. Herkes kısmetine razı olur.

Masalın Tahlili;

Dört hareketten müteşekkil olan bu masalın birinci hareketi, H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Hırsızlık. İkinci hareket H-I sınıfına dahildir. Tipi: Üç kızın kaçırılması. Üçüncü hareket dördüncü hareketin araya girmesiyle kesilmekte, ve dördüncü hareketin bitmesinden sonra devam etmektedir. M-N sınıfına dahildir. Tipi: Kanramanın kuyuya atılması. Dördüncü hareket H-I sınıfına dahildir. Tipi: Yamyamlık.

I. Hareket.

1. Bir padişahın üç oğlu, bahçesinde de bir elma ağacı varmış (α).
2. Senede bir meyve veren bu ağacın elmasını her sene bir ejderha gelir koparıı götürür (A^5).
3. Padişah: "Üç tane oğlum var, bahçemdeki elmadan bir tane yiyemedim." der (mot.).
4. Büyük oğlan: "Baba bu sene ben ağacı bekler, sana elma getiririm." der (C).
5. Silâhlarını alır ağacın yanına gider (î).
6. Gece yarısından sonra toz duman, gök gürültüsü bir yağmur, bir şimşek ortalığı kasıp kavurur. Oğlan korkar kaçaı (ı).
7. İkinci sene ortanca oğlan gitmeğe karar verir (C).
8. Silânlarını alıp gider (î).
9. Gürültülerden korkar kaçar (ı).
10. Üçüncü sene küçük oğlan gitmeğe karar verir (C).
11. Eline ok ve yayını, bir Kuranla bir de mum alır gider (î).
12. Ejderhayı elmayı koparacağı sırada yaralar (I^7).
13. Elmayı koparıp babasanı getirir (K^4).

II. Hareket.

14. "Baba bana izin vereceksin, o yaraladığım ejderhayı gidip keseceğim." der
15. Bunlar üç kardeş yola çıkarlar (î).
16. Ejderhanın kanlı izlerini takip ederek bir dağın başına gelirler. Ejderhanın orada bir kuyunun içine indiğini anlarlar (G^6).
17. Küçük oğlanı bir iple kuyuya indirirler (G^5).
18. Kuyuda üç tane kaçırılmış kıza rastlar (A^1).
19. Ejderha ile çocük kavgaya tutuşurlar (H^1).
20. Ejderha çocuğa gürzünü fırlatır, oğlan yana kaçar, kılıcıyla ejderin başını uçurur (I^1).
21. Kızları yukarı yollar (K^4).

III. Hareket.

22. Küçük oğlanın nişanlası: "Önce ben çıkacağım ama belki kardeşlerin beni kıskanır, seni kuyunun dibinde bırakırlar. Sana iki tane tüy vereyim, bunları birbirine sürünce iki tane koç çıkar. Beyaza binersen yerüzüne çıkarsın. Siyaha binerser yedi kat yerin dibine inersin." der (F^1).

23. Küçük kızı gören ağabeyler en güzel kızı kendine almış diye bu oğlanı kıskanırlar (mot.).

24. Küçük kardeşlerini kuyunun dibinde bırakırlar kızı alır giderler (*A^1).

25. Kızlarla evlerine dönerler (ı).

26. Babalarına: "Küçük kardeşimizi ejderha parçaladı." derler (L).

IV. Hareket.

27. Küçük oğlan tüyleri birbirine sürer, kara koçun üstüne biner yedi kat yerin altına iner (G^2).

28. Bir koca karının evine misafir olur (o).

29. O memlekette de her sene ejderhaya yesin diye bir kız verirler öyle su alırlarmış (A^{17}).

30. O sene padişahın kızını ejderhaya vereceklermiş, bu oğlan kızı kurtarmağa karar verir (C).

31. Ejderhanın boynunu vurur (H^1-I^1).

32. Kız elini ejderhanın kanına bular, oğlanın arkasına sürer (j^1).

33. Padişah mükâfatlandırmak için kızını kurtaranı arar, kızın yaptığı işaretle bu oğlanı tanırlar (Q).

34. Padişah mükâfat vermek isterse de oğlan kabul etmez. Bunu misafir ederler (f^1).

III. Hareketin devamı.

35. Kuş yavrularını öldürmek isteyen yılanı görür (d^6).

34. Yılanı öldürür kuş yavrularını kurtarır (E^7).

37. Zümrütü Anka kuşu yavrularını kurtardığı için bu çocuğa yardım etmeğe karar verir (f^9).

28. Oğlanı sırtında yeryüzüne taşır. Çocuk gak dedikçe su, guk dedikçe et verir. (G^1).

40. Oğlan Keloğlan kıyafetine girer (T^5).

41. Kuyumcunun yanına çırak olur (o).

42. Nişanlısı kardeşleriyle evlenmek için üç şart koşar. Birincisi, altın tepside altın tazı kovalıyacak, ikincisi, makasla kesilmemiş iğneyle dikilmemiş bir elbise fıstık kabuğuna girip çıkacak, üçüncüsü oyununda cirit kim birinci gelirse onunla evleneceğini söyler (M).
43. Bu oğlan kızın verdiği kıllarla bütün istekleri yerine getirir (N).
44. Kız oğlanı tanır (Q).
45. Oğlan başından geçenleri anlatır (Ex).
46. Babasından kardeşlerini affetmesini ister (Uneg.).
47. Düğünleri yapılır (W*).

I. $A^5 \frac{(Cî_{ı} \text{ Kneg.})^2}{Cî\ I^7\ K^4}$

II. $\underline{Cî\ G^5{}_6\ A^1\ H^{1\text{-}1}\ K^4}$

III. $\underline{F^1\ {}^*A^1{}_{ı}\ L}$ $d^7E^7F^9G^1T^5o\ MNQExW^*$

IV. $\underline{G^2QA^{17}\ C\ H^{1\text{-}}I^1j^1Q}$

ALTMIŞ ALTINCI MASAL

Masalın Adı: Kır Atlı.
Masalcı: İbrahim Dündar.
Aa-Th: 1511-II TTV: 279.

Masalın Özeti:

1. Bir padişah memleketinde ışık yakılmaması için emir verir. Tebdili kıyafet edip şehri gezmeğe çıktığında bir evde ışık yandığını görür.
2. Işık yakma yasağını üç gece için ilân ettirir, her üç gecede de aynı evde ışık yandığını görür.
3. Evdeki kadını huzuruna çağırtır, neden emrine riayet etmediklerini sorar. Kadın kocasını çok sevdiğini, gündüzleri göremediği kocasının yüzünü geceleri seyrettiğini anlatır.
4. Padişah bir ihtiyar kadını aracı koyar. İhtiyar kadın bu kadını kocasını bırakmağa razı eder.
5. Kadın kocasının yemeğine zehir koyar ve padişaha gelir.
6. Padişah kadının samimiyetsizliğine kızar, bu kadının ve bLtün diğer kadınların asılmasını emreder.
7. Şehirdeki bütün kadınların asılmasını doğru bulmayan yaşlılar, Muhammet adındaki bir ihtiyarı padişaha elçi gönderirler.

8. Bu ihtiyar padişaha bir hikâye anlatır.
9. Gençliğinde bir çiftliği soymağa giderken bir kır altıya rastlar. Kıratlı ile beraber çiftliği soymağa karar verirler.
10. İhtiyar kıratlıyı öldürüp altınların tamamına sahip olmak için ona şiddetle vurduğunu ancak sopaların hiç tesir etmediğini anlatır.
11. Çiftliğe gittiklerinde kıratlı içeri girer, elinde bir torbayla döner.
12. Oradan bir mezara giderler. Kıratlı soyunduğunda Muhammet onun bir kadın olduğunu görür.
13. Kadın, çiftlikten getirdiği torbada altın bulunmadığını, nişanlısını öldüren çiftlik sahibinin başının bulunduğunu anlatır.
14. Kadın, nişanlısının intikamını aldığını söyledikten sonra Muhammetten kendisini öldürerek nişanlısının yanına gömmesini ister.
15. Kır atıyla bir terki altınını Muhammete bırakır.
16. İhtiyar, padişaha kocasını zehirleyen kötü kadınların yanında böyle fedakâr kadınların da bulunduğu söyler.
17. Padişah diğer kadınları astırmaktan vazgeçer.

Masalın Tahlili;

Bu metin iki masaldan meydana gelmiştir. Birinci masal iki haraketten ibarettir. Hareketleri H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Öldürme. İkinci hareketin tipi: Ölüm emri. İkinci masal iki hareketten meydana gelmiştir. Her iki hareket de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Altına duyulan ihtiyaç, İkinci hareketin tipi: Öldürme. İkinci masal birinci masalın ikinci hareketin verilen ölüm emrinden vazgeçilmesini sağlamaktadır.

I. Masalın birinci hareketi.

1. Bir padişah varmış (α).
2. Bu padişah saat sekizden sonra kimsenin ışığı yanmayacak diye emir verir (γ^1).
3. Padişah gezmeğe çıktığında bir evde ışığın yandığını görür (δ^1).
4. Kadını çağırtır ve neden ışığını yaktığını sorar. Kadın kocasını çok sevdiğini söyler (bağlayıcı olay).
5. Padişah ihtiyar bir kadın vasıtasıyla kadını kandırmaya çalışır (ϵ^1).
6. Kadın padişahla evlenmeği kabul eder (θ^1).
7. Kadın kocasını öldürür (A^{14}).
8. Kadının samimiyetsizliğini anlayan padişah onun boynunu vurdurtur (U).

II. Hareket.

9. Padişah bütün kadınların öldürülmeleri için emir verir (A^{13}).
10. Bir ihtiyar padişaha bir masal anlatır (bağlayıcı olay).

İkinci masalın birinci hareketi.

1. Ben gençtim, malım mülküm yerindeydi, servetim vardı (α).
2. Bir çiftlikte altın olduğunu öğrendim (a^3).
3. Oraya gitmeğe karar verdim (C).
4. Yola çıktım (î).
5. Bir kır atlı beni selâmladı (D^2).
4. Çiftlikteki altınları bölüşmeyi teklif etti (D^6).
7. Ben kabul ettim (E^6 pos.).
8. Kır atlıyı öldürmeğe teşebbüs ettim, muvaffak olamadım (I^5 neg.).

II. Hareket.

9. Atlara atladık geri döndük (G^2).
10. O çiftliğin sahibi kır atlının kadının nişanlısını öldürmüş (A^{14}).
11. O da çiftlik sahibini öldürerek intikamını aldı (U).
12. Bana: "Şu kılıçla beni öldür şu mezara göm." dedi (D^3).
13. İstediklerini yaptım (E^3 pos.).
14. Atını, altınlarını bana bıraktı (f^1).

I. Masalın ikinci hareketinin devamı.

11. İhtiyar: "Kadın var kocasını zehirler, kadın var kocasının intikamını alır." der (mot.).
12. Padişah kadınları astırmaktan vazgeçer (KF^1).

I. M: I. H. $\underline{\gamma^1\delta^1\eta^1\theta^1A^{14}U}$

II. $\underline{H\ A^{13}}$ $\underline{KF^1}$

II. M.I.H. $\underline{a^3C\hat{i}D^2{}_6}$ Epos. $\underline{I^5neg.}$ } f_1

II. H. $\underline{G^2A^{14}U\ D^3E^3}$ pos. $\underline{f^1}$ }

ALTMIŞ YEDİNCİ MASAL

Masalın Adı: Mücevher Topu.

Masalcı: Mehmet Gülmez.

Aa-Th: 1511-II. TTV: 279.

Masalın Özeti:

1. Ondört yaşında padişah oğlu olan bir çocuk sözünün dinlenip dinlenmediğini anlamak için memleketinde ışık yakılmasını yasaklar.
2. Kontrol etmek için dolaşmağa çıktıklarında bir evde ışık yandığını görürler.
3. Ertesi sabah evin sahibi genç çocuğu çağırtır, neden emrine riayet etmediklerini sorar.
4. Çocuk, evlerinde ışık yakmadıklarını ancak bir mücevher topları olduğunu, karısıyla birbirlerini çok sevdikleri için geceleri o topla oynayanarak birbirlerini seyrettiklerini anlatır.
4. Padişah, çobanın kızı olan fakir karısını bırakmasını ve kendi kız kardeşiyle evlenmesini söyler.
6. Çocuk, padişahın kız kardeşinin dünya ahiret kendi kardeşi olduğunu söyler, kıza dönüp bakmaz.
7. Çocuk gidince, padişah bu çocuğun karısını çağırtır. Kadın kocasını çok sevdiğini söyler.
8. Padişah ona kendi erkek kardeşiyle evlenmesini teklif eder. Kadın oğlanı görünce fırlar evine gider, kocasını öldürür.
9. Padişah kadının sadakatsızlığına kızar, onu öldürür. Memleketteki bütün kadınların da öldürülmelerini emreder.
10. Padişahın bu davranışı tavsip etmeyen yaşlı vezir ona bir hikâye anlatır.
11. Vezir gençliğinde mızrağını mermere saplayan bir atlıya rastladığını, anlatır.
12. Bu atlıya attığı üç gürzün ona hiç tesir etmediğini, ancak üçüncü gürzden sonra atlının buna sinirlenerek bunu yayan olarak kendisini takip ettirdiğini anlattı.
13. Gittikleri saraya giren atlı kırk devi öldürüp başlarını pencereden atar.
14. Oradan bir mezarın yanına geldiklerinde atlı üzerinde değiştirince çok güzel bir kız olur.
14. Devleri nişanlısını öldürdükleri için öldürdüğünü ve intikam aldığını anlatır.
16. Orada beraberce iki rekat namaz kılarlar. Kız Allaha canını alması için yalvarır.

17. Allan kızın duasını kabul eder. Kız orada ölür. Vezir onu nişanlasının yanına gömer.
18. Kız atını, gürzünü, kılıcını ve altınlarını bu vezire bırakır.
19. Kadınların için de iyileri olabileceği gibi kötüleri de bulunur diyerek, vezir sözlerini bitirir.
20. Padişah veziri haklı bulur, kadınları affeder.

Masalın Tahlili:

Bu metin iki masaldan meydana gelmiştir. İkinci masal, bütün kadınlar için ölüm emri veren padişahı kararından vazgeçirmek için anlatılmıştır. Birinci masal iki hareketten ibarettir. Her iki hareketi de H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Öldürme. İkinci hareketin tipi: Öldürme emri. İkinci masal tek hareketle bir masaldır. H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmemeyen sınıfa dahildir. Tipi: Öldürme.

I. Masalın birinci areketi.

1. Bir padişah varmış (α).
2. Gece saat üçten sonra ışık yakılmamasını emreder (γ^1).
3. Dolaşırken bir evde ışık görür (δ^1).
4. Evdekileri sorguya çeker, ışık yanmadığını fakat bir mücevher topunun ışığında birbirini çok seven karı kocanın birbirlerini seyrettiklerini öğrenir (bağlayıcı olay).
5. Padişah kadına kocan fakir onu bırak, gel benim kardeşimle evlen der (mot.).
6. Kadın hemen gider kocasını öldürür (A^{14}).
7. Padişah kadının samimiyetsizliğini anlar ve onu öldürür (U).

II. Hareket.

8. Padişah memleketteki bütün kadınların ö dürülmesini ister (A^{13}).
9. Seyahahate çıkar (β^3).
10. Dönüşünde kadınların öldürülmediklerini görür (bağlayıcı olay). (ι).

II. Masal.

1. Yaşlı vezir kuvvetli bir atlıya rastlar (α).
2. Atlıyla beraber giderler (G^3).
3. Atlı nişanlısını öldüren kırk devin olduğu yere gider. (A^{14}),

4. Kırk devi öldürür intikamını alır (U).
5. Sonra kendisi Allaha yalvarır ölür (A^{14}=X).
6. Ölürken vezirden kendisini gömmesini ister (D^{8}).
7. Vezir istenileni yapar (E^{8} pos.).
8. Kılıcını, atını, altınlarını vezire bırakır (f^{1}).

I. Masalın ikinci hareketinin devamı.

11. Yaşlı vezir öyle kocasına ihanet eden kadınlar olduğu gibi böyle kocası için intikam alan kadınların da olduğunu anlatınca padişah kadınları affeder (K^{1}).
12. Kendi bacısını vezirine verir (W*).

I. $\gamma^{1}\delta^{1}$ A^{14} U

II. A^{13} $\beta^{3}{}_{I}$ K^{1} W*

II. Masal G^{3} A^{14} U X $D^{3}E^{3}$pos. F^{1}

ALTMIŞ SEKİZİNCİ MASAL

Masalın Adı: Çini Maçın Padişahı.
Masalcı: Hüseyin Sever.
Aa-Th: 304+449 TTV: 213+204.

Masalın Özeti:

1. Bir padişah ölürken oğullarından kendisi öldükten sonra süt kardeşinin yanına gitmelerini ve onun sözünden çıkmamalarını ister.
2. Üç kardeş süt amcalarının yanına gider, ona misafir olurlar. Süt amca babalarından kalan mirası üç kardeş arasında bölüştürür.
3. Üç kız kardeşle bunları evlendirir. Bunlar geri memleketlerine dönmeküzere yola çıkarlar.
4. Bir yaylada gece mola verirler. Sabah kalktıklarında küçük kardeşin çadırının bir ejerha tarafından sarıldığını görürler.
5. Büyük kardeşler, küçük kardeşlerini orada bırakır memleketlerine dönerler.
6. Ejderha küçük oğlan Çini Maçın Padişahının hikâyesini öğrendiği taktirde karısını bırakacağını bildirir.
7. Küçük oğlan yola çıkar. Yolda bir ağacın altında dinlenirken Zümrütü Anka kuşunun yavrularını öldürmek isteyen yılanı öldürür, yavruları kurtarır.

8. Zümrütü Anka kuşu kırk batman, et, kırk batman su karşılığında bu çocuğu denizin ortasında bir adada yaşayan Çini Maçın padişahınının yanına götürür.

9. Çini Maçın Padişahı hikâyesini kimseye anlatmaması şartıyla bu çocuğa anlatmağa razı olur.

10. Çini Maçın padişahı büyücü olan karısının bir eşkiya ile yaşadığını görür. Bunu karısına söylediğinde karısı Padişahı köpek yapar.

11. Köpek olan padişah baldızının yanına gider. Baldızı eniştesini tanır. Kırk gün okuyup üfleyerek eniştesini gene insan yapar.

12. Eniştesine karısına değenekle vurarak kedi yapmasını yapmazsa karısının onu yapacağını ve o büyünün de bir daha sökülemeyeceğini söyler.

13. Çini Maçın padişahı, karısının kedi yaparak altın kafese koyduğunu meselesinin bundan ibaret olduğunu anlatır. Dışarı da duyulacak olursa kendisinin öleceğini söyler.

14. Çocuk bir bahaneyle dışarı çıkar. kendisini bekleyen Zümrütü Anka kuşunun sırdına binerek geri döner.

15. Çocuk meseleyi ejderhaya anlatınca, ejderha dünya güzeli bir kız olur. Kendisinin Çini Maçın padişahının kızkardeşi olduğunu büyü ile ejderha kılığına girdiğini anlatır.

16. Kız büyüsünü sökenle evleneceğini söyler. Çocuk onunla evlenir.

Masalın Tahlili:

Bu metin iki masaldan meydana gelmiştir. İkinci masal birinci masalda kahramana verilen zor vazifenin çözümüdür. Birinci masal üç hareketten meydana gelmiştir. Birinci hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Bekârlık. İkinci hareket M-N sınıfına dahildir. Tipi: Hapsetme. Üçüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Büyü. İkinci masal tek hareketten ibarettir. H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Tipi: Büyü.

I. Masal.

I. Hareket.

1. Bir padişahın üç oğlu varmış (α).

2. Padişah çocuklarına vasiyet eder: "Ben ölünce filân memlekette oturan süt kardeşime gidersiniz. O ne derse onu yaparsınız." der (D^3).

3. Babaları ölür (β^2).

4. Babalarının isteğine uymağa karar verirler (E^3 pos.).
5. Atlarına biner (G^2).
6. Yola revan olurlar (î).
7. Süt amcaları babalarını malını bunların arasında paylaştırır (f^1).
8. Süt amca: "Allahım emriyle, peygamberin kavliyle sizi evereceğim." der (a^1).
9. Bunların nikânlarını kıydırır (W*).
10. Bunlar geri dönmek üzere yola çıkarlar (ı).

II. Hareket.

11. Bir ejder küçük kardeşin çadırının etrafını sarar (A^{15}).
12. Yılan: "Ey beni insan benden hiç korkma, gidip Çini Maçın'ın hikâyesini öğrenip gelirsen, seni de karını da bırakırım gidersiniz." der (M).
13. Çocuk kalkar atına biner (G^2).
14. Yola çıkar (î).
15. Bir kavak ağacı altında yatarken bir yılanın ağaçtaki kuş yavrularını öldüreceğini görür (d^7).
16. Yılanı öldürür, yavruları kurtarır (E^7).
17. Zümrütü Anka kuşu yavrularını kurtardığı için bu çocuğa yardıma karar verir (F^9).
18. Kırk batman et ve kırk batman su hazırlar, ve Zümrütü Anka kuşu bu çocuğu Çini Maçın Padişahının yanına götürür (G^1).
19. Çocuk padişahtan hikâyesini anlatmasını ister (bağlayıcı olay).

II. Masal.

I. Hareket.

1. Ben padişahtım (α).
2. Atlarımın zayıfladığını gördüm, seyise sordum, bana: "sen karına sahip ol" dedi (B^4).
3. Gece karımı takip ettim, bir eşkiyanın yanına gittiğini gördüm (mot.) (A^{21}).
4. Eşkiyaların otuz dokuz tanesini öldüdüm (I^5).
5. Karıma yaptığını bildiğimi söyleyince beni köpek yaptı (A^{11}).
6. Ben kalktım, kayınvalidemin baldızının yanına gittim (î).
7. Baldızım beni gene insan şekline soktu (K^8).
8. Geri döndüm (ı).
9. Karımı kedi yaptım, alın kafese koydum (U).

I. Masalın ikinci hareketinin devamı.

20. Zümrütü Anka kuşunun arkasına biner geri döner (G^1).

21. Geri gelir (î).

22. Ejderhaya meseleyi anlatır (N).

III. Hareket.

23. O ejderha Çini Maçın padişahının kardeşiymiş, ona büyü yapmışlar (A^{11}).

24. Kardeşinin hikâyesini dinleyince büyü bozulur, dünya güzeli bir kız olur (K^8).

25. Oğlan onunla evlenir (W*).

II. Hareketin devamı.

26. Karısı kurtulur (K^4).

I. M;I.H. $D^3E^3posîF^1a^1W^*{}_1$

II. A^{15} $MG^2îd^7E^7F^9$ G^1

$_1$ N K^4

III. $A^{11}{}_{21}$ K^8W^*

II. M. $B^4I^5A^{11}îK^8{}_1U$

ALTMIŞ DOKUZUNCU MASAL

Masalın Adı: Gül Sinama Ne Yaptı Sinam Gülü İncitti.

Masalcı: Emine Öksüz.

Aa-Th: 449 (304, 449), TTV: 204 (213, 214).

Masalın Özeti:

1. Öleceğini anlayan padişah mallarını oğulları arasında bölüştürür, onlardan sarayın yanından giden yoldan gitmemelerenini ister.

2. Büyük ve ortanca oğlanlar babalarının gitmemelereni istediği yoldan giderler. Dünya Güzelinin kendilerine sorduğu soruyu cevaplandıramazlar. Dünya Güzeli her ikisini de öldürür.

3. Küçük oğlan da ağabeylerinin arkasından gider. Dünya Güzeli Ona "Gül Sinama ne yaptı, Sinam gülü incitti?" diye sorar.

4. Küçük oğlan bu sorunun cevabını bilemez ama cellatların elinden kaçar kurtulur.

5. Yolda giderken rastladığı bir ihtiyar, küçük oğlana bir at bir kılıç verir. Yolda atını ve kendisinin yemeleri için bir macun verir. Sinam ismindeki âlimin yerini de tarif eder.
6. Çocuk yola çıkar, açılıp kapanan bir dağa geldiklerinde at çocuktan üzengilere çok hızlı vurmasını ister. Dağ kapanmadan âlimin memleketine varırlar.
7. Âlim meselesini ancak çocuğun ya hep kendi yanında kalması veya kendisini öldürmesi şartıyla anlatacağını söyler.
8. Çocuk razı olur.
9. Âlim, Gülün kendi karısı ve o Dünya Güzelinin de kardeşi olduğunu söyler.
10. Karısının kırk cariyesiyle birlikte eşkiyalarla buluştuğunu gördüğü için hem karısını hem de kırk cariyeyi öldürttüğünü anlatır.
11. Çocuk abdest alacağını bahane ederek âlimin yanından ayrılır. Atına atladığı gibi oradan kaçar.
12. Çocuk kaçınca âlim intihar eder.
13. Çocuk gelir meseleyi Dünya Güzeline nakleder.
14. Dünya Güzeli, istediğini öğrenen bu çocukla evlenmek ister.
15. Çocuk iki kardeşini öldüren ve Gül'ün kardeşi olan bir kadınla evlenemiyeceğini söyleyerek Dünya Güzelini öldürür.
16. Babasının memleketine döner.

Masalın Tahlili:

Bu metin iki masaldan meydana gelmiştir. İkinci masal, birinci masalda kahramana verilen zor vazifenin çözümüdür. Birinci masal dört hareketten mürekkeptir. İlk üç hareketi M-N sınıfına dahildir. Dördüncü hareket H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. Birinci hareketin tipi: Öldürme, ikinci hareketin tipi: Öldürme, üçüncü hareketin tipi: Öldürme niyeti; dördüncü hareketin tipi: Ölümle beraber hapsetme tehdidi. İkinci masal H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahil tek hareketli bir masaldır. Hareketin tipi: İhanet.

Birinci masalın birinci hareketi:

1. Bir padişahın üç oğlu varmış (α).
2. Babaları öleceğini anlar mallarını çocukları arasında paylaştırır (bağlayıcı olay).
3. Babaları: "Sarayın yanından ayrılan yoldan gitmeyin." der (γ^1).
4. Büyük oğlan babasının gitmeyin dediği yoldan gider (δ^1).
5. İhtiyar bir kadın nereye gittiğini sorar (D^2).
6. Çocuk: "Bu yoldan gidiyorum, hele ne var göreyim." der (E^2 pos.).

7. İhtiyar kadın: "Bu yoldan giden gelmez." der (B^4).
8. Bu çocuk gider (î).
9. Dünya Güzeli: "Gül Sinama ne etti ki Sinam gülü incitti?" der (M).
10. Çocuk cevap veremez (N neg.).
11. Dünya güzeli bunun boynunu vurdurtur (A^{14}).

II. Hareket.

12. Ortanca da büyüğün arkasından gitmeğe karar verir (C).
13. Yola çıkar (δ^1).
14. Koca karı: "Oğlum, bu yoldan gitme, senden önce genç güzel bir oğlan gitti, geri gelmedi." der (B^4).
15. Kardeşini öldüreni öğrenmek için o da gider (î).
16. Dünya Güzeli: "Gül Sinama ne yaptı, Sinam gülü incitti?" diye sorar (M).
17. Çocuk cevap veremez (N neg.).
18. Onun da boynunu vurdurtur (A^{14}).

III. Hareket.

19. Küçük oğlan kardeşlerini merak eder, gitmeğe karar verir (C).
20. O da babalarının gitme dediği yoldan gider (δ^1).
21. Kocakarı bunun da önüne çıkar: "Aman oğlum, senden önce bu yoldan giden iki babayiğiti herhalde Dünya Güzeli öldürdü, sen gitme." der (B^4).
22. Bu da gider (î).
23. Dünya Güzeli: "Gül Sinama ne etti ki Sinam gülü incitti?" diye sorar (M).
24. Çocuk cevap veremez (N neg.).
25. Boynunu vurmağa hazırlanırlar (A^{13}).
26. Çocuk kaçar (î).

IV. Hareket.

27. Bir pir ihtiyara rastlar: "Selâmün aleyküm padişahoğlu neden öyle melülsun?" der (D^2).
28. Çocuk derdini anlatır (E^2 pos.).
29. İhtiyar çocuğa bir kılıç verir ve kimden bu meseleyi öğreneceğini de gösterir ($F^1{}_2$).
30. Ayrıca atı ve kendisi için kuvvet verici bir macun verir (F^7).
31. At dile gelir, çocuğa açılıp kapanan dağı nasıl geçeceklerini anlatır (f^9).
32. Bu çocuk hocanın yanına gider sırrını sorar (ϵ^2).
33. Hoca anlatırsa çocuğu öldüreceğini veya hapsedeceğini söyler ($A^{13}{}_{15}$).

II. Masal.

1. Gül benim karımdı (n).
2. Bir sabah segmenin atların üzerinden eğerlerini yeni aldığını görünce kendisine çıkıştım (bağlayıcı olay).
3. Segmen: "Kıymetli efendim, sen yarın gece buraya gel de gözle." der (B^4).
4. Gece karımın kırk cariyesiyle beraber, kırk haramilere gittiklerini gördüm (A^{21}).
5. Sabahleyin kırk cariyeyle birlikte Gül'ün boynunu vurduttum (U).

I. Masalın IV. hareketinin devamı.

34. Çocuk meseleyi öğrendikten sonra atına atlar kaçar (E^3).
35. Geri döner (ı).
36. Dünya güzelinin sorusuna cevap verir (N).
37. Kardeşlerini öldürdüğü için Dünya Güzelini öldürür (U).

I. M; I.H. $\gamma^1\delta^1D^2E^2$ pos. B^4 M Nneg. A^{14}

II. δ^1CîB^4 M N neg. A^{14}

III. δ^1CîB^4 M N neg. A^{13}î ıNU

IV. D^2E^2pos. $F^1{}_2F^7$ f^9 $A^{13}{}_{15}$ K^3

II. M

I.H. B^4A^{21}U

YETMİŞİNCİ MASAL

Masalın Adı: Dünya Güzeli.

Masalcı: Hüseyin Sever.

Aa-Th: 507 B.C.+653, TTV: 290+291.

Masalın Özeti:

1. Çocukları olmayan bir padişahla lalasının çıktıkları bir seyahatten sonra birer oğulları olur.
2. Çocuklar büyüdükten sonra lala onları hazineyi gezmeğe götürür. Padişahın oğlu Dünya Güzelinin resmini görür, ona aşık olur.
3. Padişahın oğlu lalanın oğluyla berabeı Dünya Güzelini aramaya çıkar.
4. Yolda annesinin yeleğine diktiği altınların eksildiğini görür. Bir gece uyumadan bekler, bir farenin her gece bir altını söktüğünü öğrenir.

5. Fare, Padişahın oğlundan kendisinc dokunmamasını onun yardımcısı olduğunu söyler.

6. Dünya Güzelinin memleketine vardıklarında Dünya Güzelinin konuşmadığını, Padişahın kızına talip olanlara üç günlük zaman verdiğini bu zaman zarfında kızını konuşturamayanı öldürttüğünü öğrenirler.

7. Padişahın oğlu kıza talip olur, fare koynunda olduğu halde kızın yanına girer.

8. Kız dönüp buna bakmaz. Farenin isteği üzerine Padişahın oğlu fareyi koynundan çıkartır. Fare halının altına girer, oradan halı konuşuyormuş gibi konuşur.

9. Farenin isteği üzerine padişah oğlu bir masal anlatmağa başlar.

10. Ormanda geceleyen üç arkadaştan marangoz olanı tahtadan bir insan yapar, terzi olanı bu adama bir elbise diker, hoca dua edip Tanrıya yalvarır. Tahta insan canlanır.

11. Padişah oğluyla fare hüner marangozdaydı yok terzideydi diye kavga etmeğe başlarlar.

12. Dünya Güzeli hünerin hocanın olduğunu söyleyince Padişaha kızının konuştuğuna dair müjdeler gider.

13. Bunca zaman kerdisiyle konuşmayıp padişah oğluyla konuştukları için ertesi sabah kız odasındaki halıları keser atar.

14. İkinci gece fare padişah oğlundan kendisini şamdanların altına koymasını ister.

15. Şamdanların altından sanki şamdanlar konuşuyormuş gibi fare padişah oğlunun bir masal anlatmasını ister.

16 Padişah oğlu anlatır. İki kardeş çocukları birbirlerini severler. Kızın babası kızını kardeşinin oğluna fakir olduğu için vermez. Çocuk o meleketten ayrılır.

17. Çocuk yolda remilci ve adımcı olan iki arkadaş bulur. Remilci atar kızın hasta olduğunu haber verir. Adımcı çocuğu kızın yanına yetiştirir. Berber olan bu çocuk da kızın şah damarından kan alır kız iyileşir. Bunları evlendirirler.

18. Padişah oğluyla fare marifet remilcinindir, berberinindir diye kavgaya tutuşurlar.

19. Kız marifet adımcınındır der, gene döner yatar. Sabah şamdanı sokağa atar.

20. Üçüncü gece kızın yanına girdiklerinde fare tahtaların arasına girer, gene padişah oğlundan bir masal anlatmasını ister.

21. Fakir bir çoban zengin bir ağanın kızını ister. Ağa razı olmayınca kızı yer altında yaptığı bir eve yerleştirir. Üç senelik yiyeceğini yanına bırakır. Kendisi para kazanmağa gider.

22. Üç sene dolup oğlan dönmeyince kız aç kalır. Penceresinin önünden geçen kasap oğlundan yiyecek ister.

23. Kasap oğlu, evlendiği gece gelinliğiyle gelip kendisini öpmesi şartıyla kıza yiyecek verir.

24. Kızın nişanlısı geri döner. Evlenirler. Kız gelinliğiyle kasabın oğluna verdiği sözü yerine getirmeğe gider.

25. Kasapla karısı bu kızı geri kocasına yollarlar. Yolda kızı eşkiyalar kaçırır. Eşkiya başı meseleyi öğrenince kızı kocasına iade eder.

26. Fare ile padişah oğlu gene birbirlerine girerler marifet ondaydı bundaydı diye.

27. Dünya Güzeli yerinden doğrulur marifetin eşkiya başında olduğunu söyler.

28. Dünya Güzeli ile Padişah oğlunu evlendirirler. Bunlaı yola çıkarlar.

29. Fare bunlardan ayrılmadan önce hazırlayacağı yemeği yemelerini ister. Kız bir farenin yemeğini yemiyeceğini söyler.

30. Padişah oğlu Dünya Güzelinin bu davranışına kızar. Onu kaz damına yerleştirir, Kendisinin de çoban olduğunu söyler.

31. Oğlan kıza saraydan inci boncuk, kumaş parcası ve beşibirlik çaldırtır, sonra onu yakalattırıp yüzüne tükürttürür.

32. Düğünleri yapılır, saraya yerleşirler.

Masalın Tahlili:

Bu metin dört masaldan meydana gelmiştir. Birinci masalın içindeki üç masal ilk masalda kahramana veriler zor vazifenin çözümünü sağlamaktadır. Birinci masal tek hareketli ve M-N sınıfına dahildir. Diğer üç masal H-I ve M-N çiftlerini ihtiva etmeyen sınıfa dahildir. İkinci masal tek haraketten ibarettir. Tipi: Canlandırma. Üçüncü masal tek hareketli bir masaldır. Tipi: Hastalık. Dördüncü masal çift hareketli bir masaldır. Birinci hareketin tipi: Fakirlik. İkinci hareketin tipi: Kaçırma.

I. Masalın birinci hareketi.

1. Bir padişahla bir lalası varmış (α).
2. Bunlar seyahate çıkarlar, ikisinin de birer oğulları olur (bağlayıcı olay).
3. Padişahın oğlu hazine dolabında Dünya Güzelinin resmini görür, ona aşık olur (a^1).
4. Çocuk: "Babacığım, bana müsade edin ben gideceğim.' " der (C).
5. Babalarıyla analarıyla helallaşırlar (B^3).

6. Lalanın oğluyla padişahın oğlu yola çıkarlar (i).
7. Padişahın oğlu beşibirliğini çalan sıçanı yakalar Sıçan: "Padişahoğlu bana dokunma ben senin yardımcınım." der (D^4)
8. padişah oğlu sıçana bir şey şapmaz. E^4).
9. Dünya Güzelinin memleketine gelirler. Padişah kızını konuşturana bilirse kızıyla evlenebileceğini yoksa kellesini kestireceğini söyler (M).
10. Saraya girince sıçan: "Beni koynundan çıkart, içeri koyver." der (f^9).
11. Sıçan gider halının altına girer, padişahoğlunun bir masal anlatmasını ister (bağlayıcı olay).

İkinci masal

1. Zamanın birinde üç arkadaş yola revan olurlar. Bir ormanda gecelerler (α).
2. Bunlar sırayla nöbet tutarlar (bağlayıcı olay).
3. Beklerken marangoz tahtadan bir insan yapar (F^3).
4. Terzi elbise diker (F^3).
5. Hoca bu insana ruh vermesi Allaha yalvarmalarını istei (a^6).
6. Allaha yalvarırlar, namaz kılarlar (DII).
7. Hocanın duası kabul olur (E^{11} pos.).
8. Yapdıkları insan canlanır (KF^{10}).

I. Masalın devamı.

12. Sıçanla padişahın oğlu marifet marangozdadır, terzidedir diye kavga ederler (bağlayıcı olay).
13. Dünya Güzeli: "Marifet hocanındır." der (N).
14. İkinci gece sıçan şamdanın altına girer, padişah oğlunun masal anlatmasını ister (Bağlayıcı olay).

Üçüncü masal.

1. Bir emmi oğluyla bir emmi kızı varmış (α).
2. Bunlar birbirlerini sevmişler. Kızın babası kızını vermmiş. Kız bir derde tutulmuş (a^6).
3. Oğlan yola çıkar, gider (β^3) (ı).
4. Yolda adımcı ve remilcile arkadaş olur ($F^6{}_9$).
5. Remilci kızın ölmek üzere olduğunu haber verir (bağlayıcı olay).
6. Adımcı bu çocuğu üç adımda geri getirir (ı).
7. Oğlan kızın şah damarından kan alır, kız iyileşir (K^9).
8. Bunları evlendirirler (W*).

I. Masalın devamı.

15. Sıçanla padişah oğlu kavga ederler, biri marifet berberdedir, biri remilcidedir der (bağlayıcı olay).
16. Kız: "Marifet adımcıdadır." der (N).
17. Ertesi gece sıçan mumların içine girer, padişah oğlu gene masal anlatmağa başlar (bağlayıcı olay).

Dördüncü masal.

I. Hareket.

1. Zamanında zengin bir ağanın kızı bir çobana gönül verir (a^1).
2. Kızı babası çobana vermez (mot.).
3. Çoban kızı yerin altında bir eve saklar (w^1).
4. Kendisi gider (β^3).
5. Bir kasabın oğlu bu kıza yardım eder, karşılığında gelinliğiyle gelip kendisini öpmesini ister (mot.).
6. Bu kızın nişanlısı döner (ζ).
7. Kızın anasının babasının öldüklerini öğrenir (β^2).
8. Bunlar evlenirler (W*).

II. Hareket.

9. Kız kasabın oğluna verdiği sözü tutmak için gider. Dönüşünde bunu eşkiyalar kaçırırlar (A^1).
10. Eşkiya başı kızı kocasına teslim eder (KF^1).

I. Masalın devamı.

18. Sıçanla padişah oğlu marifet ondaydı bundaydı diye gene kavga ederler (mot.).
19. Dünya Güzeli: "Marifet eşkiya başındır." der (N).
20. Düğünleri yapılır (W*).
22. Sıçan kendi hazırladığı yemekten yemelerini ister (D^1).
23. Dünya Güzeli kabul etmez (E^1 neg.).
24. Padişah oğlu ceza olarak Dünaya güzelini kaz damına yerleştirir (Fcontr.).
25. Padişah oğlu Dünya güzeline saraydan üç hırsızlık yapmasını söyler (M).
26. Kızı kocasının isteklerini yerine getirir (N).
27. Hırsızlık yaptığı için saraydakiler yüzüne tükürür (U).
28. Yeniden nikâhları kıyılır (w^2).

I.M;I.H. a^1 CB^3 i D^4E^4 pos. Mf^9
——————————— ..... $NW^* \downarrow D^1$ Eneg.F contr. $MNUw^2$
II. M. $F^3a^{611}E^{11}KF^{10}$
III. M. a^6 î $F^6{}_9$ î K^9W^*
IV. M;I.H. a^1w^1 i $\beta^2{}_\zeta W^*$
II. H. A^1KF^1

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELÂZIĞ MASALLARININ ORTAK YAPI ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde daha önce Propp metoduna göre tek tek tahlil ettiğimiz masalların ortak yapı özelliklerini tesbit etmeğe çalıştık.

I. MASALLARIN İHTİVA ETTİKLERİ HAREKET SAYISINA GÖRE:

Masalın morfolojik tarifi şu şekilde yapılmaktadır. Hainlik (A) veya bir eksik (a) ile başlayan ara fonksiyonlarala devam edip evlilik (W) veya son olarak kullanılan diğer fonksiyonlarla biten bir tekâmüldür. Mükâfat (F), kazanç veya talihsizliğin tasfiyesi (K), takipten kurtuluş (Rs) bir çok masallda evliliğin yerine son fonksiyon olarak kullanılır. Masalda hainlik (A) veya eksik (a) ile başlayan ve evlilik (W), mükâfat (F), kazanç veya talinsiziğin tasifeyise (K), takipten kurtuluş (Rs) fonksiyonlarından biri ile biten tekâmüle hareket (move) adı verilir. Her yeni hainlik veya eksik yeni bir hareket yaratır. Bir masal en az bir hareketten meydana gelir. Propp'un tahlil ettiği yüz masalda azami hareket sayısı dört olarak tesbit edilmiştir. Bizim tahlil ettiğimiz yetmiş masal metninde hareket sayısı I-7 arasında değişmektedir. Yetmiş masalın 16 tanesi tek, 27 si çift, 16 sı üç, 12 tanesi dört, 5 şi, beş, biri altı ve bir de yedi hareketten ibarettir.

1. Tek hareketli masalların numaraları şunlardır: 1, 3, 4, 5, 23, 30, 31, 32, 33. 39. 63. 67/2, 68/2, 69/2, 70/1.

2. Çift hareketli masallar: 2, 6, 7, 8, 9,10, 11, 12, 13, 14, 34, 40, 41, 42, 43, 44. 45, 46, 47, 48, 50, 63, 66/1, 66/2, 67/1, 70/4.

3. Üç hareketli masallar: 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 35, 36, 49, 51, 52, 53, 54 64, 68/1.

4. Dört hareketli masallar : 22, 23, 24, 25, 37, 55, 56, 57, 58, 59, 65, 69/1.

5. Beş hareketli masallar: 26, 27, 28, 29, 60.

6. Altı hareketli masal: 38.

7. Yedi hareketli masal: 61.

Yetmiş masal metninin yapıları hareket sayılarına göre tetkik edildiğinde çift hareketli masalların çok yaygın olduğu bunu tek ve üç hareketli masalların izlediğini daha sonra dört ve beş hareketli masalların geldiği görülmektedir. Yetmiş masal metninde altı ve yedi hareket ihtiva eden masallara birer kere rastlanmıştır. Bu durumda beşten fazla hareketli masallara nadir tesadüf edildiği söylenebilir.

Birden Fazla Masal İhtiva Eden Masal Metinleri:

Bazı masal metinleri iç içe birkaç masaldan meydana gelmektedirler.

Bizim tahlil ettiğimiz yetmiş masal metninin beş tanesi birden fazla masal ihtiva etmektedir. 66, 67, 68, 69 numaralı metinler iki, 70 numaralı metin ise dört masaldan müteşekkildir.

II. FONKSİYONLARINA GÖRE

Masalın girişini sağlayan yedi yardımcı fonksiyondan sonra hainlik (A) veya eksik (a) ile masalda komplikasyon başlar. Bu fonksiyon olmaksızın bir masalda hareket başlıyamıyacağından burada incelenen 70 masal metninin tamamında sahip oldukları hareket sayısınca hainliğin veya eksiğin çeşitli şekilleri mevcuttur.

VIII. HAİNLİK

1. KAÇIRMA (A^1). Hainin bir kimseyi kaçırması haline 4, 15 (II-III); 17 (I); 22 (III); 35 (II); 39; 43 (II); 63 (II); 65 (II); 7/4 (II) numaralı masalların parantez içindeki hareketlerinde rastlanmıştır.

Dördüncü masal tek hareketten ibarettir. Burada Allah tarafından çıkartılan fırtına gelinin tahtıravanını deniz kıyısına götürür. Masalın beşinci fonksiyonunda gelinin kaçırılması doğrudan doğruya hainlikle ilgili değildir. Kızın talihine yazılan çobanla evlenebilmesi için fırtına onu düğün alayından ayırarak çobanın olduğu yere götürür.

15. nci masalın II hareketinin 17. fonksiyonu: Hain rolündeki Ateşkâr oğlan kahramanı aldattıktan sonra nişanlısını kaçırır. Aynı masalın üçüncü hareketinin 32, fonksiyonu: Ateşkâr oğlan, masal kahramanının nişanlısını tekrar kaçırır.

17 masalın I. hareketinde 4. 11. 14. fonksiyonlarda İğci baba üç kız kardeşi sırayla kaçırır. Burada kaçırmalar aynı şekilde düzenlendiği ve ancak üçüncü kaçırma olayından sonra komplikasyon başladığı için üç kız kardeşin kaçırılması tek hareket olarak mütalaa edilmiştir.

22. masalın III. hareketinin 19. fonksiyonu: Ayı kulağı, devin peşinden girdiği kuyuda dev tarafından kaçırılan üç kıza rastlar.

35. masalın II. hareketinin 14. fonksiyonu: Padişahın oğlunu aldatan Sarı Dev, padişahın oğlunun nişanlısını kaçırır.

Tek hareketten ibaıet olan 39. masalın 19. fonksiyonu: Masal kahramanı, dediğin doğıuluğunu kayıpederine ispatlamak için kendi çocuğunu kaçırır.

43. masalın II. hareketinde masal kahramanının nişanlısını bir cadı aldatarak bir başka padişaha kaçırır 25. fonksiyon olmaktadır.

63. masalın II. hareketinin 17. fonksiyonu: Keloğlanı denizden çıkan su adamı kaçırır.

65. masalın II. hareketinin 18. fonksiyonu: Masal kahramanı girdiği kuyunun dibinde ejderhanın kaçırdığı üç kıza rastlar.

70. Masal metninin dördüncü masalında II. hareketin 9. fonksiyonu: yeni gelini eşkiyalar kaçırır.

15, 17, 35, 39, 43. masallarda kaçırma, kahramanın veya kahramanın nişanlısının aldatılmasıyla gerçekleştirilmektedir.

4, 22, 63. 65, 70/4 numaralı masallarda kaçırma hainin kuvvetiyle başarılmıştır.

Masalların çoğunda kadın karakterler kaçırılırken 63 masalda Keloğlan, 39. masalda da oğlan çocuğun kaçırılması istisna teşkil eder.

1a: Masal kahramanının uçuruma atılmasıyla diğer bir şahsın kaçırılması hali (*A^1) işaretiyle gösterilmektedir.

Kahramanın uçuruma veya kuyuya atılarak nişanlısının kaçırılması haline 22 (IV), 35 (III); 65 (III) numaralı masallarda rastıyoruz.

22. masalın IV. hareketinin 22. fonksiyonu; arkadaşları Ayı Kulağını kuyuda bırakıp, kızları kaçırırlar.

35. masalın III. hareketinin 25. fonksiyonu: Padişah, kendi oğlunu kuyuya attırıp, oğlunun nişanlısını alır.

65. masalın III. hareketinin 24. fonksiyonu: Ağabeyler küçük kardeşlerini kuyuda bırakıp nişanlısını alıp giderler.

2. HAİNİN SİHİRLİ VASITAYI KAÇIRMASI (A^2). Bu şekle 59. masalın III. hareketinde 25. fonksiyonunda: Masal kahramanının sihirli yüzüğü eşi ve arap tarafından çalınır." şeklinde rastlandı.

2a. SİHİRLİ YARDIMCININ ZORLA ELE GEÇİRİLMESİ (A^{II}). Bu şekli bir kere 44. masalın I. hareketinde 17. fonksiyonunda tesbit ettik. Üvey anne masal kahramanının yardımcı olan ineğin kesilmesini ister.

3. HAİNİN MAHSULÜ ZİYAN VEYA YAĞMA ETMESİ (A^3). Bu hali iki masalda tesbit ettik.

6. masalın I. hareketinde 8. fonksiyon: "Tilki, anakarının yağını yer."

32. masalın I. hareketinde 3. fonksiyon: "Keloğlanın öküzlerini kurtlar yer."

4. HAİNİN GÜN IŞIĞINI ELE GEÇİRMESİ (A^4). Bu şekle hiç rastlamadık.

5. HAİNİN DİĞER ŞEKİLLERDE ZARAR VERMESİ (A^5). Bu hale 9 kere rastladık.

2. masalın I. hareketinde 7. fonksiyon: "Padişahın hazinesi soyulur."

8. masalın II. hareketinde 6. fonksiyonu: "Adam bulduğu altınları, yoldan geçen bir atlıya verir."

15. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Şahın kuşu, babasının mezarını bekleyen masal kahramanının ateşini söndürür."

24. masalın I. hareketinde 9. fonksiyon: "Kedi, kızın yemek pişirdiği ateşi söndürür."

27. masalın II. hareketinde 5. fonksiyon: "Bir kadın, masal kahramanın paralarını alır."

27. masalın III. hareketinde 9. fonksiyon: "Emanetçi, kendisine emanet edilen paraları iade etmez."

36. masalın II. hareketinde 6. fonksiyonu: "Arkadaşları Keloğlanın ekmeğini yerler."

52. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Oğlan hırsızlık yapar."

65. masalın I. hareketinde 2. fonksiyon: "Ejderha senede bir elma veren ağacın elmasını koparır."

6. HAİNİN KAHRAMANI YARALAMASI (A^6). Bu şekil 7 kere tesbit edildi.

6. masalın II. hareketinde 9. fonksiyon: "Anakarı tilkinin kuyruğunu koparır."

9. masalın I. hareketinde 10. fonksiyon: "Adam karısının kollarını keser."

24. masalın III. hareketinde 17. fonksiyon: "Yengeler, görümcelerine yılan yavrusu içirterek karnını şişirtirler."

25. masalın III. haraketinde 25. fonksiyon: "Babası, şah İsmailin gözlerini oydurtur."

36. masalın III. hareketinde 8. fonksiyon: "Annesi Keloğlanın başını kanatır."

51. masalın II. hareketinde 10. fonksiyon: "Kadın, Cevheri Firoş'un yanağını sırır."

7. HAİN ANİDEN ORTADAN KAYBOLMAYA SEBEB OLUR (A^7). Bu şekle iki kere tesadüf ettik.

50. masalın II. hareketinde 11. fonksiyon: "Padişah kızı, kocasına balıkçı olduğunu hatırlattığı için kocası ortadan kaybolur."

57. masalın III. hareketinde 22. fonksiyon: "Kız, kocasının sırrını ifşa ettiği için kocası ortadan kaybolur."

8. HAİN KURBANINI KANDIRIR (A^8). Bu şekil iki kere tesbit edildi.

13. masalın II. hareketinde 10. fonksiyon: "Müezzin, küçük kızı kandırarak hamama getirtir."

21. masalın II. hareketinde 8. fonksiyon: "Padişah oğlunun annesi, masal kahramanını kandırarak bir gece için asıl gelinin yerine geçmesini sağlar.

9. HAİN BİR KİMSEYİ KOVAR (A^9). Bu şekil 15 kere tessit edildi.

19. masalın I. hareketinde 3. fonksiyon: "Baba, kızını pencereden sokağa atar."

21. masalın III. hareketinde 10. fonksiyon: "Padişahın hanımı, oğlunun sevdiği kızı kovar."

22. masalın I. hareketinde 5. fonksiyon: "Baba, doyuramadığı oğlunu devletin doyurması için evinden yollar."

23. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Üvey anne çocukları evden kovar."

24. masalın II. hareketinde 18. fonksiyon: "Yengeler, görümcelerinin evden kovulmasını sağlarlar."

26. masalın I. hareketinde 8. fonksiyon: "Padişah kızını evinden kovar."

29. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Teyzeler, yeğenlerini bir çalının dibine atarlar."

33. masalın 5. fonksiyonunda kadın kocasını sokağa atar.

45. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Kız, sıçan şeklindeki kocasına bir tekme vurunca sıçan güvercin olup uçar."

51. masalın III. hareketinde 15. fonksiyon: "Cevheri Firoş'u kayınvalidesi evden kovar."

54. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Padişah oğullarını evden kovar."

57. masalın II. hareketinde 9. fonksiyon: "Karısı, Kara Köpeğin evden ayrılmasına sebeb olur."

59. masalın III. hareketinde 24. fonksiyon: "Padişahın kızı sevgilisi arapla beraber, masal kahramanının sihirli yüzüğünü elinden aldıktan sonra masal kahramanını eski evine yollar."

62. masalın 3. fonsiyonu: "Annesini ve babasını kızdıran çocuk, anne ve babası tarafından sokağa atılır."

10. HAİN BİR ŞAHSI DENİZE ATAR (A^{10}). Bu şekil 4 kere tesbit edildi.

16. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Masal kahramanı, sevdiğine kavuşmak için, bir kütüğün içine girdikten sonra kendini denize attırır."

23. masalın III. hareketinde 20. fonksiyon: "Çingene, kızı, masal kahramanını suya atar."

48. masalın II. hareketinde 13. fonksiyon: "Kız, annesini kuyuya atar."

61. masalın III. hareketinde 12. fonksiyon: "Teyzeler, yeğenlerini bir sandığa koyarak denize atarlar."

11. HAİN BİR ŞAHSA VEYA BİR ŞEYE BÜYÜ YAPAR (A^{11}), Bu şekil 9 kere tesbit edildi.

7. masalın II. hareketinde 19. fonksiyon: "Masal kanramanı, köpek biçiminde olan kocasının geceleri insan kılığına girdiğini görerek büyülendiğini anlar."

24. masalın IV. hareketinde 22. fonksiyon: "Kız, ağabeysinin ayağına yılan kemiği batması için beddua eder ve duası kabul olur." Beddua burada büyü ile aynı neticeyi sağlamaktadır

40. masalın II. hareketinde 11. fonksiyon: "Kız, kocasının sırrını söyleyince kocası güvercin olur." Burada sırrın söylenmesi büyü ile elde edilebilecek neticeyi sağlıyor.

45. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Kız sıçan biçimindeki kocasına bir tekme vurunca kocası güvercin olur." Burada tekme şekil değiştirmeye sebeb olmaktadır.

48. masalın II. hareketinde 13. fonksiyon: "Kuyuya atılan anne su damlası haline gelir."

57. masalın IV. hareketinde 24. fonksiyon: "Padişahın oğlu deverin yaptığı büyü ile deli olur."

61. masalın VI. hareketinde 47. fonksiyon: "Gülükân, çocuğa taş kesil deyince çocuk taş olur."

68. masal metninde birinci masalın III. hareketinde 28. fonksion: "Çini Maçın padişahının kız kardeşini büyü ile ejderha kılığına sokarlar."

12. HAİN BİR ŞAHSIN YERİNİ ALIR (A^{12}). Bu şekil 4 kere tesbit edildi.

23. masalın III. hareketinde 20. fonksiyon: "Çingene kızı, masal kahramanını suya atar, kendisi onun yerine geçer."

41. masalın II. hareketinde 9. fonksiyon: "Teyze, masal kanramanı yol kenarına bırakır, kendi kızını onun yerine Padişahın oğluna gelin götürür."

47. masalın II. hareketinde 27. fonksiyon: "Çingene kızı, masal kahramanını ağaçtan aşağı atar, kendisi onun yerini alır."'

53. masalın II. hareketinde 10. fonsiyon: "Çingene kızı, Sultan hanımın yerine geçer."

13. HAİN BİR KİMSEYİ ÖLDÜRMEK İSTER (A^{13}). Bu şekil 17 kere tesbit edildi.

2. masalın II. hareketinde 10. fonksiyon: "Padişah, hırsızların asılmasını ister."

14. masalın I. hareketinde 5. fonksiyon: "Padişah, kızını öldürteceğini söyler."

20. masalın III. hareketinde 2. fonksiyon: "Oğlan, kırk kardeşini öldüren kızı öldürmeğe karar verir."

23. masalın IV. hareketinde 21. fonksiyon: "Gurbet kızı, Padişahın hanımının yerine geçtikten sonra padişahın hanımının geyik şeklindeki kardeşinin kesilmesini ister."

26. masalın V. hareketinde 29. fonksiyon: "Ağa, yanında çalışan çocuğu öldürtmeğe karar verir."

27. masalın V. hareketinde 17. fonksiyon: "Adam, karısının sevgilisi zannettiği öz oğlunu öldürmeğe kalkar."

29. masalın V. hareketinde 25. fonksiyon: "Teyzeler, yeğenlerini öldürmek için yemeklerine zehir koyarlar."

38. masalın II. hareketinde 10. fonksiyon: "Baba, oğlundan kızkardeşini öldürmesini ister."

38. masalın IV. hareketinde 17. fonksiyon: "Katırcı, yanında götürdüğü kadının çocuklarını öldüreceğini söyler."

38. masalın VI. hareketinde 19. fonksiyon: "Katırcı, kadını keseceğini söyler."

46. masalın II. hareketinde 12. fonksiyon: "Parişah, Tufıl'ın öldürülmesini emreder."

50. masalın II. hareketinde 20. fonksiyon: "Mısır Şahı, masal kahramanının asılmasına karar verir."

57. masalın IV. hareketinde 27. fonksiyon: "Ev sahibi, erkek kıyafetindeki kızı karısını rahatsız etti zannıyla öldürmeğe karar verir."

64. masalın I. hareketinde 5. fonksiyon: "Padişahın oğulları, babalarının kendilerini öldüreceğini zannederler."

İki masaldan ibaret olan 66. masal metninin birinci masalının II. hareketinde 9. fonksiyon: "Padişah, bütün kadınların öldürülmeleri için emir verir.

İki masaldan ibaret olan 69. masal metninin birinci masalının III. hareketinbu de 25. fonksiyon: "Dünya Güzelinin adamları masal kahramanının boynunu vurmağa hazırlanırlar.

Aynı masal metninin gene birinci masalının IV. hareketinde 33. fonksiyon: "Hoca, çocuğun sorduğu sırrı anlattıktan sonra çocuğu öldüreceğini söyler.

14. HAİN BİR KİMSEYİ ÖLDÜRÜR (A14). Bu şekil 13 kere tesbit edildi.

10. masalın I. hareketinde 2. fonkiyon: "Çoban köpeğini ağaca asar,"

15. masalın III. hareketinde 32. fonksiyon: "Ateşkâr oğlan, masal kahramanını lokma lokma keser.'"

37. masalın I. hareketinde 15. fonksiyon: "Paşanın oğulları, masal kahramanını öldürürler."

38. masalın V. hareketinde 18. fonksiyon: "Katırcı, kadının çocuklarını keser."

43. masalın II. hareketinde 25. fonksiyon: "Sırrını söyleyen masal kahramanı ölür."

52. masalın II. hareketinde 8. fonksiyon: "Çocuk, dayısının başını keser."

56. masalın II. hareketinde 11. fonksiyon: "Ejderha, bir memleketin bütün insanlarını yer."

58. masalın I. hareketinde 8. fonksiyon: "Derviş, Padişahın iki oğlunu öldürür."

İki masaldan müteşekkil olan 66. masal metninde birinci masalın I. hareketinde 7. fonksiyon: "Kadın kocasını öldürür."

Aynı masal metninin 2. masalının II. hareketinde 10. fonksiyon: "Kızın nişanlısını, çiftlik ağası öldürür."

İki masaldan ibaret olan 67. masal metninin birinci masalının I. hareketinde 6. fonksiyon: "Kadın, kocasını öldürür."

Aynı masal metninin ikinci masalının 3. fonksiyon: "Kırk dev, bir kadının nişanlısını öldürür."

İki masaldan müteşekkil olan 70. metnin birinci masalının I. hareketinde 11. fonksiyon: "Dünya Güzeli, padişahın büyük oğlunun boynunu vurdurtur."

Aynı masalın II. hareketinde 18. fonksiyon: "Dünya güzeli ortanca oğlanın boynunu vurdurtur."

15. HAİN BİR ŞAHSI HAPSEDER (A15). Bu şekil 8 kere tesbit edildi.

17. masalın II. hareketinde 19. fonksiyon: "İğci baba, kızı mağaraya hapseder."

29. masalın III. hareketinde 8. fonksiyon: "Şehzade, karısını yedi caddenin orta yerine yarı beline kadar gömdürür."

37. masalın III. hareketinde 17. fonksiyon: "Kardeşleri, kızı bir odaya hapsederler."

53. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Dağ başındaki demir kapı masal kahramanı içeri girince kapanır, bir daha açılmaz."

60. masalın II. hareketinde 8. fonksiyon: "Padişahın askerleri, masal kahramanını yakalayıp hapsederler."

Aynı masalın V. hareketinde 18. fonksiyon: "Yabancı devletin ormanına giren masal kahramanı casus diye yakalanarak hapsedilir."

61. masalın II. hareketinde 11. fonksiyon: "Kocası, karısını yedi caddenin ortasına koydurtur."

İki masaldan müteşekkil olan 48. masal metninin birinci masalının II. hareketinde 11. fonksiyon: "Ejderha, masal kahramanı ile karısının çadırının etrafını sararak onları hapseder."

İki masaldan müteşekkil olan 69.masal metninin birinci masalının 13. hareketinde 33. fonksiyon: "Hoca çocuğu hapsedeceğini söyler."

16. HAİN EVLİLİĞE ZORLAR (A16). Bu şekil 6 kere tesbit edildi.

13. masalın I. hareketinde 8. fonksiyon: "Müezzin, küçük kızın odasına girerek onu evliliğe zorlar."

17. Masalın II. hareketinde 6. fonksiyon. "Keloğlan, masal kahramanı kızla zorla evlenmek ister."

19. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Keloğlan, masal kahramanı kızla zorla evlenmek ister."

26. masalın IV. hareketinde 26. fonksyon: "Ağanın karısı, masal kahramanı ile zorla yatmak ister."

37. masalın IV. hareketinde 22. fonksiyon: "Mehmet Ağa, yaptığı iyilik karşılığında kızın kendisiyle evlenmesini ister."

38. masalın IV. hareketinde 17. fonksiyon: "Katırcı, kadını kendisini alması için tehdit eder."

16 a. AKRABALAR ARASINDA EVLİLİĞE ZORLAMA (A^{VII}). Bu şekil bir kere tesbit edildi.

16. masalın III. hareketinde 13. fonksiyon: "Padişahın oğlu, amcasının kızıyla nişanlı olduğu için onunla evlenmek mecburiyetindedir."

17. HAİN YAMYAMLIK TEHDİDİNDE BULUNUR (A^{17}). Bu şekil 6 kere tesbit edildi.

Birinci masal tek hareketten ibarettir. Burada 6. fonksiyon: "Elmadan çıkan kurt çocuğu yer."

24. masalın II. hareketinde 13. fonssiyon: "Dev, kızı yiyeceğini söyler."

28. masalın II. hareketinde 9. fonksiyon: "Dev, Kotan'ı yemek için üzerine yürür."

34. masalın I. hareketinde 6. fonksiyon: "Nerekarı, üç kardeşi yemek için hazırlık yapar."

56. masalın III. hareketinde II. fonksiyon: "Bir aslan bütün insan ve hayvanları yer."

65. masalın IV. hareketinde 29. fonksiyon: "Ejderha, her sene bir kız yer.'

18. HAİN GECELERİ EZİYET EDER (A^{18}). Bir kere tesbit edildi.

24. masalın II.hareketinde 13. fonksiyon: "Dev, her gün gelip kızın parmağını emer."

19. HAİN HARP İLÂN EDER (A^{19}). Bu şekil üç kere tesbit edildi.

22. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Padişaha, yabancı bir Padişah harp ilân eder."

25. masalın IV. hareketinde 36. fonksiyon: "Padişah, oğluna harp açar."

56. masalın IV. hareketinde 22. fonksiyon: "Fransız kralı, Türk Padişahına harp ilân eder."

Propp'un tesbit ettiği hainlik şekilleri için bizim tahlil etiğimiz 70 Elâzığ masalındaki örnekler bunlardan ibarettir. Tahlil ettiğimiz metinlerde yukarıdaki 19 şekle iki ilâve daha yapmak gereğini duyduk. Bu iki ilâve örnekleriyle beraber şunlardan ibarettir:

20. HAİN İFTİRA ATAR (A^{20}).

11. masalın II. hareketinde 6. fonksiyon: "Kayınvalide, gelininin alına pislik koyarak ona iftira atar."

21. EVLİLİKTE EŞLERDEN BİRİNİN DİĞERİNE İHANETİ (A^{21}).

İki masaldan müteşekkil olan 69. masal metninin ikinci masalının 4. fonksiyonu: "Sinam, eşinin eşkiya başı ile buluşuğunu görür."

VIIIa. EKSİK (a)

Masalda hareketin başlaması için hainlikle eşdeğerli olan ikinci şekil eksik (a) dır. Bu fonksiyon kendi arasında 6 farklı şekil gösterir.

1. BİR İNSAN GENELLİKLE GELİN EKSİKTİR (a^1). Bu şekil 39 kere tesbit edildi.

3. masalın 4. fonksiyonunda: "Tilki, Keloğlana padişahın kızını istemeğe karar verir." Burada Keloğlanın bekâr olması onun eşinin eksikliğini gösterir.

7. masalın I. hareketinde 5. fonksiyon: "Köpek biçimine sokulmuş oğlanın yanına bir gelin getirilir."

9. masalın II. hareketinde 17. fonksiyon: "Padişahın oğlu, kocakarının yanındaki kıza aşık olur."

12. masalın II. hareketinde 12. fonksiyon: "Padişahın oğlu, erkek kıyafetindeki kıza aşık olur."

14. masalın II. hareketinde 14. fonksiyon: "Padişahın oğlu, Tüylü'ye aşık olur."

16. masalın I, hareketinde 2. fonksiyon "Hint padişahının kızı, Yemen padişahının oğluna aşık olur."

17. masalın III. hareketinde 25. fonksiyon: "Delikanlı ile kız evlenmeğe karar verirler."

20. masalın II. hareketinde 18. fonksiyon: "Kırk kardeş, Padişahın beslemesini isterler."

25. masalın I. hareketinde 8. fonksiyon: "Şah İsmail ile Gülizar birbirlerine aşık olurlar."

26. masalın II. hareketinde 9. fonksiyon: "Padişahın kızı, fakir çocukla evlenmek üzere gelir."

28. masalın V. hareketinde 27. fonksiyon: "Ağa, Kotandan devi ister."

29. masalın I. hareketinde 2. fonksiyon: "Bir Padişahın üç kızı diğer bir padişahın üç oğluyla evlenmek isterler."

29. masalın V. hareketinde 15. fonksiyon "Kız, erkek kardeşinden Zülfü Mavi'yi getirmesini ister."

30. masalın 12. fonksiyon: "Padişahın oğlu, fakir kızı istetir."

35. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Padişah oğlu, rüyasında gördüğü kıza aşık olur."

40. masalın I. hareketinde 3. fonksiyon: "Yılan çocuk, padişahın kızını ister."

42. masalın I. hareketinde 15. fonksiyon: "Padişah oğlu, rüyasında gördüğü peri kızına aşık olur."

44. masalın II. hareketinde 26. fonksiyon" Padişah oğlu, kıza âşık olur.

45. masalın I. hareketinde 2. fonksiyon: "Sıçan çocuk, padişahın kızıyla evlenmek ister."

47. masalın I. hareketinde 7. fonksiyon: "Padişahın oğlu, üç nara âşık olur."

48. masalın I. hareketinde 10. fonksiyon: "Yabancı, kıza âşık olur."

49. masalın III. hareketinde 25. fonksiyon: "Padişah, âlimin kızıyla evlenmek ister."

50. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Padişahın kızı, Balıkçı Güzeliyle evlenmek ister."

51. masalın I. hareketinde 4. fonksiyon: "Kadın, Cevheri Firoş'dan kızını almasını ister."

52. masalın III. hareketinde 21. fonksiyon: "Padişah, Rus kıralının huzuruna getirilmesini ister."

54. masalın II. ve III. hareketlerinde 18. ve 24. fonksiyonları: "Padişah kızına eş seçileceğini ilân eder."

55. masalın I. hareketinde 12. 17. ve 20. fonksiyonlarında Arif Yusuf sırasıyla Padişahın üç kızını istetir.

56. masalın I. hareketinde 7. fonksiyon: "Üç kardeş, kız kardeşlerini Çulfacıoğlu Mehmet Çavuşla evlenmesini isterler."

57. masalın I. hareketinde 2. fonksiyon: "Padişah kızlarının ciritte kimi yenerlerse onunla evleneceklerini ilân edilir."

58. masalın III. hareketinde 21. fonksiyon: "Padışah, devi öldürene kızını vereceğini ilân eder."

59. masalın II. hareketinde 12. fonsiyon: "Çocuk, Padişahın kızıyla evlermek ister."

61. masalın I. hareketinde 6. fonksiyon: "Padişahın üç oğlu, yerin altında üç kızla evlenmek isterler."

Aynı masalın V. hareketinde 43. fonksiyon: "Kız, ağabeysinden Gülükân'ı getirmesini ister."

65. masalın I. hareketinde 9. fonssiyon: "Padişah, kızının ağırlığınca altın verene kızını vereceğini ilan eder."

64. masalın III. hareketinde 33. fonksiyon: "Padişah, kızlarının atacağı elmalar kime isabet ederse kızlarını ona vereceğini ilân sder."

68. masal metninin birinci masalının I. hareketinde 8. fonksiyon:" Amca, süt kardeşinin üç oğlunu evlendirmeğe karar verir."

Dört masaldan müteşekkil olan 70. masal metninde birinci masalın 4. fonksiyonu: "Padişahın oğlu, Dünya Güzelinin resmini görür ve ona âşık olur."

2. SİHİRLİ BİR VASITAYA İHTİYAÇ DUYULUR (a^2). Bir kere tesbit edildi.

59. masalın IV. hareketinde 29. fonksiyon: "Köpek, masal kahramanına gerekli olan sihirli yüzüğü kaybeder".

3. SİHİR KUVVETİ BULUNMAYAN HARİKULADE ŞEYLERE İHTİYAÇ DUYULUR (a^3). Bu şekil 6 kere tesbit edildi.

49. masalın I. hareketinde 5. fonksiyon: "Padişah, odasını sıvamak için kaplan sütü ister."

Aynı masalın II. hareketi 16, fonksiyon: "Padişah, hınzır dişi ister."

53. masalın III. hareketi 12. fonksiyon: "Sultan hanım, evin beyinden sabır taşı ister."

60. masalın IV. hareketinde 16. fonksiyon: "Kızın altın çelengini bir kuş alır ve gider."

61. masal IV. hareket 23. fonksiyon: "Kız, erkek kardeşinden gülükân çiçeğini ister."

İki masaldan müteşekkil 66. masal metninin ikinci masalı I. hareketinde 2. fonksiyon: "Altına ihtiyaç duyulur."

4. DEVİN ÖLÜMÜNÜ İHTİVA EDEN ÖZEL NESNELERE İHTİYAÇ DUYULMASI (a^4). Bu şekil tesbit edilmedi.

5. YAŞAMAK İÇİN GEREKLİ OLAN VASITALAR EKSİKTİR (a^5). Bu şekil 18 kere tesbit edildi.

5. Masal 2. fonksiyon: "Fakir kardeşler, devin parasını ve malını alarak zengin olmayı tasarlarlar."

8. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Kadın, kocasının para kazanmasını ister."

12. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Küçük kız, para kazanmak için garip memlekete gitmek ister."

18. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Çocuk, fakirlikten kurtulmak için para kazanmağa gitmek ister."

20. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişahın kızı, ateş ister."

21. masal I. hareket 2, fonksiyon: "Fakir adam, padişahtan iş istemeğe karar verir."

26. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Fakir çocuk, bezirgândan iş istemeğe karar verir."

27. masal I. hareket 1. fonksiyon: "Yoksul adam,para kazanmak ister."

31. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Analığı, Keloğlanı aç bırakır."

28. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Yedi kardeş, para kazanmağa giderler.'

36. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Annesi, Keloğlanın odun getirmesini ister."

41. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Fakir kadın, doğurmak için hamama gider."

42. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Fakir adam, para kazanmak için balıkçılık yapar."

55. masalın III. hareketi 24. fonksiyon: "Kız, mücevher almak için kocasından para ister."

58. masal III. hareket 18. fonksiyon: "Çocuk, ateş aramağa gider."

59. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Çocuk çok fakirdir."

60. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Berberin oğlu, parasız kalır."

64. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Devin gözleri lâzım olur."

6. MUHTELİF EKSİKLER (a^6).

Bu şekil 9 kere tesbit edildi.

18. masal II. hareket 20. fonksiyon: "Çocuk, ailesini özler."

27. masal IV. hareket 12. fonksiyon: "Adam, bilgisinin noksan olduğuna karar verir."

34. masal II. hareket 9. fonksiyon: "Bızdık kılıcını unuttuğunu hatırlar."

38. masal III. hareket 14. fonksiyon: "Kız, ailesini özler."

55. masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Kızın, ablaları ziyafet isterler."

60. masal III. hareket 12. fonksiyon: "Çocuk, ailesini özler."

61. masal VII. hareket 51. fonksiyon: "Çocuk, kız kardeşini merak eder."

Dört masaldan mürekkep olan 70. masal metninin 2. masalında 5. fonksiyon: "Hoca, Allahın tahta insana ruh vermesini ister."

Aynı masal metninde 3. masalın 2. fonksiyon: "Hasta kıza, şifa istenir."

TALİHSİZLİK VEYA EKSİK BİLDİRİLİR; KAHRAMAN BİR EMİR VEYA İSTEKLE KARŞILAŞIR, KAHRAMAN GÖNDERİLİR VEYA GİTMESİNE MÜSAADE EDİLİR (B). Bu fonksiyon yedi farklı şekil gösterir.

1. KAHRAMANIN GÖNDERİLMESİYLE NETİCELENEN YARDIM ÇAĞRISI (B^1). Bu şekil 14 kere tesbit edildi.

2. masalın II. hareketinde 8. fonksiyon: "Padişah, hırsızların yakalanması için bütün ahalinin toplanmasını ister."

10. masalın I. hareketi 6. fonksiyonu: "Padişah, çobanı makamına çağırtır."

28. masalın III, IV, V. haıeketlerinde 13.; 21.; 29. fonksiyonlarda: "Ağa, isteklerini bildirmek için Kotanı çağırtır."

35. masalın I. hareketinde 5. fonksiyon: "Padişah, Allahın Belâsı'nı oğlunun sevdiği kızı bulması için çağırtır."

49. masalın I.; II.; III. hareketlerinde 7.; 18.; 28. fonksiyonlarında: "Padişah Avcı Mehmet'in oğlunun isteklerini bildirmek için çağırtır."

52. masalın III. hareketinde 17. fonksiyon: "Padişah, hırsızı isteklerini bildirmek için çağırtır."

56. masalın II.; III.; IV. hareketlerinde 12.; 17. 23. fonksiyonlarında: "Padişah, oğullarını memleketi ejderha, aslan ve ejnebi askerinden kurtarmaları için çağırtır."

62. masalın 7. fonksiyon: "Kıral, Padişah kızıyla yardımcısını çağırtır."

2. KAHRAMANIN DOĞRUDAN DOĞRUYA GÖNDERİLMESİ (B^2). Bu şekil 12 kere tesbit edildi.

8. masalın I. hareketinde 3. fonksiyon: "Hanım, evin erkeğini para kazanmağa gönderir."

28. masalın III. IV. V. hareketlerinde 14.; 22.; 30 fonksiyonları: "Ağa, Kotana istediklerini getirmeğe gitmediği taktirde boynunu cellât ettireceğini bildirir."

29. masal IV. hareket 16. fonksiyon: "Kız, Zülfü Mavi'yi ister."

47. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Padişah, oğluna istediğini bulması için gitmesini söyler."

49. masalın I.; II.; III. hareketlerinde 8.; 19.; 28. fonksionları: "Padişah, Avcı Mehmet'in oğluna istediklerini gidip getirmedği taktirde boynunun vurulacağını bildirir."

52. masal I. hareket: 4. fonksiyon: "Birisi, çocuğa büyük şehre giderek zengin olmasını söyler.

61. masalın IV. ve V. hareketlerinde 24. ve 44. fonksiyonlcr: "Kız, kendisini eylendirecek çiçek ve Gülükân adlı kızı getirmesi için kardeşini yollar."

KAHRAMANIN EVDEN AYRILMASINA MÜSAADE EDİLİR (B^3). Bu şekil 10 kere tesbit edildi.

12. Masal I. hareket 4. fonksiyon: "Baba, kızının gitmesine razı olur."

18. masalın I.; II.; III. hareketlerinde 4.; 11.; 22. fonksiyonlarda: "Çocuğun yola çıkma isteğini aile büyükleri kabul ederler."

26. masal III. hareket 16. fonksiyon: "Çocuk annesinden bezirgânla beraber gitmek için müsaade alır."

38. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Kocası, karısına ailesinin yanına gitmesi için müsaade verir."

47. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Padişah oğlunun aradığını bulması için gitmesine müsaade eder."

60. masal III. hareket 14. fonksiyon: "Padişah ve hanımı, kızlarıyla damatlarının gitmesine müsaade ederler."

70. masal metninde birinci masalın 4. fonksiyon: "Dünya Güzelini araması için çocuğa müsaade verilir."

4. TALİHSİZLİK HABER VERİLİR (B^4). Bu şekil 18. kere tesbit edilldi.

5. masal 11. fonksiyon: "Yarımca, kardeşleri dönmeyince başlarında bir iş geldiğini anlar."

8. masal II. hareket 8. fonksiyon: "Adam, bulduğu altınları yoldan geçen bir atlıya verdiğini karısına söyler."

10. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Padişaha vezirlerinin hırsız olduğunu haber verir.

14. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Kıza babasının onu öldürteceği haber verilir."

22. masal II. hareket 8. fonksiyon: "Ayı kulağı, padişahın harbe gitmek üzere asker topladığını öğrenir."

24. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Kız, uzakta yedi kardeşinin olduğunu öğrenir."

24. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Kız, devin parmağından kanını emdiğini kardeşlerine haber vrir."

25. masalın I. hareketinde 12. fonksiyon: "Şah İsmail, nişanlısının evlenmek üzere olduğunu öğrenir."

32. masal 4. fonksiyon: "Keloğlan, öküzlerini kurtların yediğini görür."

35. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Allahın Belâsı, kızı Sarı Devin kaçırdığını öğrenir."

35. masal III. hareket 26. fonksiyon: "Allahın Belâsı, Padişahın oğlunu kuyuya attığını söyler."

46. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Kız, Tufil'ın asılacağını öğrenir."

53. masal metninin I. hareketinde 2. fonksiyon: "Bir falcı, kızın kırk gün ölü bekleyeceğini haber verir."

61. masal III. hareket 14 fonksiyon: "Çocuklar, balıkçıyla karısının öz anne ve babaları olmadığını öğrenirler."

69. Masal metninde I. masalın II. ve III. hareketlerinde 7; 14; 21 fonksiyonları: "Kocakarı, Padişah oğullarına gittikleri yolcan gidenlerin geri dönmediğini haber verir."

Aynı masal metninde II. masalın 3. fonksiyonu: "Seyis, efendisine karısının ihanetini haber verir."

5. KOVULAN MASAL KAHRAMANI EVİN DIŞINA TAŞINIR (B^5). Bu şekil 6 kere tesbit edildi.

9. masal I. hareket 12. fonksiyon: "Adam, karısını götürüp dağ başına bırakır."

23. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Baba, üvey annenin kovduğu çocuklarını oduna diye dağ başına götürür."

24. masal III. hareket 21. fonksiyon: "Ağabey, kız kardeşini götürüp dağ başına bırakır."

29. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Cadı kadın, çocukları uzak bir çalının dibine bırakır."

51. masal III. hareket 14. fonksiyon: "Cevheri Firoş'u arabaya bindirip dükkânına bırakırlar."

59. masal III. hareket 25. fonksiyon: "Araplar, çocukla anasını eski evlerine bırakırlar."

6. ÖLÜME MAHKUM EDİLEN KAHRAMAN GİZLİCE SERBEST BIRAKILIR (B^6). Bu şekil iki kere tesbit edildi.

14. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Babasının kendisini öldüreceğini öğrenen padişah kızı cariyesini yanına alarak kaçar."

38. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Babası tarafından öldürülmesi istenen kızı ağabeyi serbest bırakır, kardeşinin gömleğini kuzu kanına batırarak babasına götürür."

7. Ağıt söylenir (B^7). Bir kere tesbit edildi.

23. masal IV. hareket 22. fonksiyon: "Geyik kendini öldüreceklerini göldeki kardeşine şiirle anlatır. Kız kardeşinden de aynı şekilde cevap alır."

X. ARAYICI KAHRAMAN TEPKİ GÖSTERMEYE KARAR VERİR (C) Bu şekil 39 kere tesbit edildi.

5. masalın 3. ve 12. fonksiyonlarında: "Yarımca ve beş kardeşi devin malını alarak zengin olmaya karar verirler."

14. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Padişahın oğlu, Yörük beyin kızını aramaya karar verir."

18. masal I.; II.; III. hareketlerinde 3.; 10.; 21. fonksiyonlarında: "Masal kahramanı iki sefer para kazanmak üçüncü seferde ana ve babasını görmek için yola çıkmağa karar verir."

20. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Kara Kız, Sultan Hanıma ateş bulmak için gitmek ister."

22. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Ayı kulağı, herkesin yerine yalnız başına harbe gitmeğe karar verir."

25. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Şah İsmail sevdiği kızın arkasından gideceğini bildirir."

28. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Yedi kardeş ırgatlık etmek için gitmeğe karar verirler."

34. masal II. hareket 10. fonksiyon: "Bızdık, kılıcını almak için geri nene karının yanına gideceğini bildirir."

39. masalın 3. fonksiyonu: "Anası babası ölen çocuk başka bir memlekete gitmeğe karar verir."

40. masal 12. fonksiyonu: "Kız, kocasını aramağa gideceğini bildirir."

45. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Kız, güvercin olup uçan kocasının arkasından gitmeğe karar verir."

49. masalın I. ve II. hareketlerinde 9. ve 20. fonksiyonlarda: "Avcı Mehmet'in oğlu, padişahın isteklerini yerine getirmek için gitmeğe karar verir."

50. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Kız, kocasını aramaya karar verir."

54. masal I. hareket 5. fonksiyonu: "Padişahın oğulları, sabahleyin babalarının memleketini terk etmeğe karar verirler."

60. masal III.hareket 13. fonksiyon: "Kız, ailesine kocasının memleketine gideceğini bildirir."

61. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Çocuklar, öz ana ve ana babalarını bulmağa karar verirler."

64. masal I. haieket 6. fonksiyon: "Padişahın üç oğlu beraberce kaçmağa karar verirler."

63. masal I. ve II. hareketler 3. ve 19. fonksiyonlar: "Keloğlan, analığından kurtulmak için gitmeğe karar verir." "Keloğlanın nişanlısı, Keloğlanı Su Adamının elinden kurtarmağa karar erir."

65. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişahın büyük oğlu, elma ğacını beklemeğe karar verir."

65. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Padişahın ortanca oğlu, elma ağacını bekleyeceğini bildirir."

65. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Küçük oğlan, elma ağacını beklemeğe karar verir."

65. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Küçük oğlan, yaraladığı ejderhanın arkasından gitmeğe karar verir."

65. masal IV. hareket 30. fonksiyon: "Padişahın küçük oğlu, her sene bir genç kız yiyen ejderhadan padişahın kızını kurtarmaya karar verir."

66. masal metninde bulunan 2. masalın I. hareketi 3. fonksiyonu: "Masalı anlatan altınları almak için çiftliğe gitmeğe karar verir."

69. masal metninde birinci masal II. ve III. hareketler 12. ve 19. fonksiyonlar: "Padişahın oğulları, babalarının yasak ettiği yoldan gitmeğe karar verirler."

70. masal metninde birinci masal I. hareket 4. fonksiyon: "Masal kahramanı, Dünya Güzelini aramağa karar verir."

XI. KAHRAMAN EVDEN AYRILIR (î). Bu şekli aşağıda numaraları belirtilen masalların parantez içindeki hareket ve fonksiyonlarında 89 kere tesbit ettik. Kahramanın evden ayrılması, kahramanın atla veya yaya olaıak yola çıktığı belirtilerek geçildiği için bu fonksiyonlar burada tekrar tek tek yazılmamıştır.

4. masalın 4. fonksiyonunda; 5. masalın 4. ve 13. fonksiyonlarında: 6. masalın I. hareketi 3. fonksiyonunda: 8 (I-4); 10 (I-7); 12 (I-7); 12 (I-5); 14 (II-17); 15 (I-5; II-28; III- 36); 17 (III-24); 18 (I-5; II-12; III-23); 19 (I-4; II-8); 20 (I-6; 12; 15; II-17); 22 (I-6); II-8); 23 (I-9); 24 (I-7); 25 (I-14); 26 (III-17); 27 (I-2); 28 (I-4; II-10; III-15; IV-23; V-31); 29 (IV-17); 32 (6); 33(6 34 (II-11); 35 (I-6); 36 (III-9); 37 (IV-23); 38 (I-12); 39 (4); 41 (II-7); 43 (I-6); 44 (II-25); 45 (II-8); 47 (I-11); 49 (I-10; II-21; III-30); 50 (II-14); 52 (I-6; III-18); 53 (I-3); 54 (I-7); II-15; 31); 56 (I-5; II-13; III-18; IV-26); 57 (II-11); 58 (II-19); 59 (I-7); 60 (II-4; III-15; IV-17); 61 (I-3; III-16; IV-25; V-45); 62 (8); 63 (I-4); II-20); 65 (I-5; II-15); 66/2 (I-4); 68 (68/1 (I-6; II-14); 68/2 (I-8); 69/1 (I-8; II-15; III-22); 70/1 (I-6); 70/3 (6); 70/4 (4)

XII. KAHRAMAN SİHİRLİ VASITA VEYA YARDIMCI KAZANABİLMEK İÇİN DENENİR; SORGUYA ÇEKİLİR; HUCUMA UĞRAR (D). Bu fonksiyon 11 farklı şekil gösterir.

1, VERİCİ KAHRAMANI DENER (D^1). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 16 kere tesbit edidi.

5. masalın 5. ve 13. fonksiyonlarında: "Bir atlı, bir adam, bir ihtiyar kadın önce beş kardeşi sonra Yarımcayı denerler."

7. masal I. hareket 4.; 10.; 16. fonksiyonlarda: "Üç kız kardeş, sırayla köpek şeklindeki delikanlının ailesi tarafından denenirler."

15. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Masal kahramanı, gördüğü kırk kulplu kazanı kaldırmayı düşünür. "Burada deneme doğrudan doğruya değil dolaylı olarak yapılır.

17. masal I. hareket 6.; 11.; 15. fonksiyonlarda: "İğci baba, sırayla üç kız kardeşten parmağını yemelerini istiyerek onları dener."

25. masal I. hareket 19. fonksiyon: "Şah İsmaili, arap kılığındaki kız üç kere dener."

26. masal III. hareket 19. fonksiyon: "Arap, masal kahramanına, Dünya Güzeli mi yoksa kurbağa mı daha güzel diye sorar."

27. masal IV. hareket 14. fonksiyon: "Masal kahramanı, elleri kesik bir padişah görür, neden ellerinin kesik olduğunu sormaz." Burada deneme dolaylıdır. Başkasının işine karışmaması masal kahramanına sonraki fonksiyonlarda mükâfat kazandırır.

33. masalın 7, fonksiyonu: "Köse, devin yanına çoban olarak girer." Burada da hizmet etmenin karşılığı vardır.

39. masalın 8. fonksiyonu: "Çocuk yolda, hızlı akan bir çaya rastlar, fakat hemen geçmeyi düşünmez." Bu çayı geçmek denemeye dahildir.

43. masal I. hareket 4. fonksiyonu: "Ecinni padişahının oğu, diğer padişah oğlundan kendi memleketine gelmesini ister."

61. masal IV. hareket 29. fonksiyon: "Masal kahramanı Topal devin annesi tarafından denenir.

2. VERİCİ, KAHRAMANI SELAMLAR VE SORGUYA ÇEKER (D^2). Bu şekil 14 kere tesbit edildi.

2. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişah, iki berduşu selâmlar ve onlarla arkadaş olmak istediğini bildirir."

5. masalın 4. ve 14. fonksiyonlarında: "Beş kardeşi ve Yarımca'yı bir atlı, bir adam bir ihtiyar kadın selâmlayarak sorguya çekerler."

10. masal I. hareket 2. ve 8. fonksiyonlar: "Padişah, çobana köpeğini neden astığını sorar."

18. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Kahramanı bir delikanlı selâmlayarak sorguya çeker."

25. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Derviş, padişahı selâmlar ve neden üzgün olduğunu sorar."

26. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Padişah, masal kahramanına neden sırtında odun taşıdığını sorar."

29. masal IV. hareket 18. fonksiyon: "İhtiyar adam, masal kahramanına nereye gittiğini sorar."

47. masal I. hareket 2. fonksiyor: "Derviş, padişaha ne düşündüğünü sorar."

47. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Hızır, çocuğa ne düşündüğünü sorar."

51. masal III. hareket 17. fonksiyon: "Padişah, Cevheri Firoş'un derdini sorar."

54. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Üç kardeş, gittikleri memleketin halkı tarafından imtihan edilirler."

55. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Arif Yusuf Padişaha selâm verir."

61. masal IV. hareket 26. fonksiyon: "Topal Dev, masal kahramanını selamlar."

61. masal V. hareket 46. fonksiyon: "Topal Devin kardeşleri, masal kahramanını selâmlarlar, nereye gittiğini sorarlar."

66. masal metninde 2. masal I hareket 5. fonksiyon: "Kıratlı, masal kahramanını selâmlar, nereye gittiğini sorar."

3. ÖLMEKTE OLAN VEYA ÖLMÜŞ BİR ŞAHIS BİR HİZMETİN YAPILMASINI İSTER (D^3). Tahlil edilen metinlerde bu şekil 7 kere tesbit edildi.

15. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Baba, ben öldükten sonra kız kardeşlerinizi kim isterse ona verin. Her biriniz üçer gün benim mezarımı bekleyin" der.

37. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Oğlan ölmeden önce kıza, eğer sen benim güzel nişanlımsan Malatya'da Mehmet Ağa'ya gider benim öcümü almasını istersin." der.

44. masal I. hareket 18. fonksiyon: "İnek, masal kahramanına, beni kestikleri zaman etimi ye, kemiklerini bir beyaz beze sar, yemliğimin altına koy, der.'

58. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Baba, ölürsem büyük çekmece büyük oğlumun, ortanca çekmece ortanca oğlumun, küçük çekmece küçük oğlumundur, vasiyetim çekmecelerde, der."

66. masal metninde ikinci masalın II. hareketi 12. fonksiyonu: "Kıratlı, masal kahramanına, şu kılıçla beni öldür, şu mezara göm, der."

67. masal metninde 2. masalın 6. fonksiyonu: "Kadın, vezirin kendisini gömmesini ister."

68. masal metni birinci masal I. hareket 2. fonksiyon: "Padişah, öldükten sonra oğullarının süt kardeşinin yanına gitmelerini ister."

4. BİR TUTUKLU SERBEST BIRAKILMASI İÇİN YALVARIR (D^4). Bu şekil bir kere tesbit edildi.

70. masal metninde birinci masalın I. hareketi 7. fonksiyon: "Padişah, oğlu beşibirliğini çalan sıçanı, yakalayınca sıçan Padişah oğluna onun yardımcısı olacağını ve onu serbest bırakmasını söyler."

4. VERİCİNİN ÖNCEDEN TUTUKLU OLMASI HALİNE (D^4) tahlil ettiğimiz metinler arasında rastlamadık.

5. KAHRAMANIN MERHAMET TALEBİYLE KARŞILAŞMASI (D^5). haline tahlil ettiğimiz metinlerde rastlamadık.

6. KAVGACILAR, KAVGA KONUSU OLAN MALIN PAYLAŞTIRILMASINI İSTERLER (D^6). Kahramanın kendiliğinden kavga konusu olan malı paylaştırmak istemesi (d^6). hallerini tahlil ettiğimiz metinlerde üç kere tesbit ettik.

18. masal III. hareket 24. fonksiyon: "Masal kahramanının yardımcısı padişahın verdiği malları bölüşmeyi teklif eder (D^6). Burada kavga yoktur ancak mal bölüşme teklifi vardır.

63. masal I. hareket 5. fonsiyon: "Keloğlan, babalarından kalan külâh, seccade, torba için kavga eden kardeşlere paylaştırmayı teklif eder. (d^6).

66. masal metninde 2. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Kıratlı, çiftlikteki altınları bölüşmeyi teklif eder." (D^6). Burada kavga yoktur.

7. VERİCİ VEYA YARDIMCININ DİĞER İSTEKLERİ (D^7). Bu şekil beş kere tesbit edildi.

9. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Bir atlı, aç olduğunu söyleyerek eve alınmasını ister."

31. masalın 16. fonksiyonu: "Devin atı, Keloğlandan üzüm ve fıstıkları kendisine kemikleri domuzlara vermesini ister."

44. masal I. hareket 6. fonksiyon: "İnek, kıza arpa ekmeğini kendisine verdiği taktirde kızın kulağının içindeki güzel yemeklerden yiyebileceğini söyler."

47. masal I. hareket 15. fonksiyon: "Hızır, çocuğun, paslı usturaları yağlamasını, kapalı kapıları açmasını, çeşmeden kan ve irin içmesini ister."

48. masal I. hareket 2. fonksiyon: "İhtiyar, Allah rızası için ekmek ister."

59. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Yılan, çocuğa kendisini babasına götürdüğü taktirde babasının ona dünyalığını vereceğini söyler."

7a. TALEP OLMAKSIZIN ÇARESİZ BİR DURUMLA KARŞILAŞMA (d^7). Bu şekil 6 kere tesbit edildi.

18. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Çocuk, bir cenazenin dövüldüğünü görür."

48. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Kıza, bir yabancının yağmurun altında altında çaresiz ıslandığını görür."

49. masal I. hareket 11. fonksiyon: "Çocuk, devi sıtma tutmuş titrerken görür."

59. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Çocuk, öldürülmek üzere olan bir yılan, bir kedi, bir köpek yavurusu görür."

65. masal III. hareket 35. fonksiyon: "Çocuk, bir yılanın kuş yavrularını öldürmek üzere olduğunu görür."

68. masal metninde I. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Çocuk, yılanın kuş yavrularını öldürecceğini görür."

8. DÜŞMAN YARATIK, KAHRAMANI YOK ETMEĞE TEŞEBBÜS EDER (D^8). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 8 kere tesbit edildi."

5. masalın 8. fonksiyonu: "Dev, altı kardeşi yemeğe karar verir."

17. masalın III. hareketi 29. fonksiyonu: "İğci baba, kızı öldürmek için döğmeğe başlar."

20. masal II. hareket 20. fonksiyon: "Kırk kardeş, kendilerini aldatan kızı öldürmek için hazırlık yaparlar."

22. masal III. hareket 13. fonksiyon: "Dev karısı, Ayı Kulağı ve iki arkadaşını öldürmeği dener."

28. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Dev, karısına Kotan'ı kesip pişirmesi için mektup yazar."

58. masal II.hareket 9. fonksiyon: "Derviş, önü deniz olan medivenden ağabeylerini attığı gibi masal kahramınını da atmak ister."

36. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Köylüler, Keloğlanı öldürmeye karar verirler."

31. masalın 12. fonksiyonu: "Cadı kadın, aldatarak ağaca çıkardığı kimseleri aşağı atarak öldürürmüş, masal kahramını için de aynı şeyi tasarlar."

18. masal II. hareket 18. fonksiyon: "Padişahın kızının ağzından çıkan yılan onunla evlenenleri öldürürmüş."

9. DÜŞMAN YARATIK, KAHRAMANLA MÜCADELE EDER (D^9). Tahlil edilen metinlerde bu şekil tesbit edilmedi."

10. KAHRAMANA DEĞİŞTİRİLMEK ÜZERE SİHİRLİ BİR VASITA GÖSTERİLİR (D^{10}). Bu şekil iki kere tesbit edildi.

6. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Tilki, keçiden süt, keçi yaprak, ağaç su, su kızların oynamasını, kızlar yumurta, tavuklar darı isterler." Burada değiştirilmek istenen nesneler sihirli değildir.

30. masal 15. fonksiyon: "Emmi kızı, kocasını bir geceliğine masal kahramanına vermenin karşılığında o kızın elmas takunyalarını ister."

11. TANRIYA YALVARMA (D^{11}). Bu şekil Propp'un tesbit ettiği fonksiyon şekilleri arasında yoktur. Biz tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik. Diğer sınıflardan farklı olduğu içinde bu yeni sınıfı ilâve ekmeyi uygun gördük.

9. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Kadın, Allaha yalvararak, onun rızası için kesilen kollarını geri ister."

70. masal metninde ikincisi masalın 6. fonksiyonu: "Terzi, marangoz ve hoca, tahtadan insana ruh vrmesi için Allaha yalvarırlar ve namaz kılarlar."

XIII, KAHRAMAN VERİCİNİN HAREKETLERİNE MÜSBET VEYA MENFİ BİR TEPKİ GÖSTERİR (E). Bu fonksiyonun 11 farklı şekli vardır.

1. KAHRAMAN, DENEMEYE OLUMLU VEYA OLUMSUZ CEVAP VERİR (E^1). Bu şekle tahlil edilen metinlerde 14 kere rastlandı.

5. masalın 6. fonksiyonu: "Yarımcanın kardeşleri, vericilerin denemelerini başaramazlar." (Eneg.).

5. masalın 15. fonksiyonu: "Yarımca denemeleri başarır." (E^1).

7. masalın I. hareketinde 6. ve 12. fonksiyonlar: "Büyük ve ortanca kız kardeşler, köpek olan delikanlının yanında birer gece kalırlar. sabah köpek insan şekline girmediği için denemeyi başaramazlar (E^1.neg.)."

15. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Masal kahramanı, kırk devin kaldıramadığı kazanı kaldırır."

7. masal I. hareket 18. fonksiyon: "Küçük kız sabrederek oğlanın insan kılığına dönmesini sağlar."

17. masal I. hareket 7. ve 11. fonksiyon: "Büyük ve ortanca kız kardeşler, İğci babanın verdiği parmağı yiyemedikleri için denemeyi başaramazlar (E^1neg.).

17. masal I. hareket 16. fonksiyon: "Küçük kız, İğci babanın verdiği parmağı kedisine yedirterek parmağı kendisi yemiş gibi göstermeyi başarır."

25. masal I. hareket 20. fonksiyon: "Şah İsmail, Arabı güreşte yener, atlamada geçer ve denemeleri başarır."

26. masal III. hareket 20. fonksiyon: "Çocuk, Arabın sorusuna, gönül kimi severse o güzeldir diye cevap verir ve denemeyi başarır."

27. masal IV. hareket 15. fonksiyon: "Adam, üstüne düşmeyen söze karışma, nasihatini hatırlayarak, Padişahın ellerinin neden kesik olduğunu sormaz."

33. masalın 8. fonksiyonu: "Köse, devin sürüsünü otlatır."

39. masalın 9. fonksiyonu: "Çocuk, ağasının nasihatini tutar, çayı hemen geçmeğe kalkmaz."

43. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Padişah oğlu, Ecinni Padişahının oğlunun isteğini kabul eder ve onun memleketine gider."

55. masal III. ve IV. hareketlerde 25. ve 28. fonksiyonlarda: "Kızın tavırları, kocasına ve kayınvalidesine karşı müsbettir."

61. masal IV. hareket 30. fonksiyon: "Masal kahramanı, dev anasının memesini emer."

2. KAHRAMAN, VERİCİ VEYA YARDIMCININ SELAMINI ALIR VEYA ALMAZ (E^2). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 16 kere tesbit edildi."

2. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Berduşlar, Padişahı selâmlar ve arkadaşlık teklifini kabul ederler."

10. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Çoban, Padişaha cevap vermez."

18. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Çocuk, yolda rastladığı delikanlının selâmını alır."

25. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Padişah, Dervişin selâmını alır, derdini anlatır."

26. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Çocuk, padişaha fakir oldukları için odunları sırtında taşıdığını anlatır."

29. masal IV. hareket 19. fonksiyon: "Çocuk, ihtiyar kadının sorusunu cevaplandırır."

47. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Padişah, dervişin selâmını alır, çocuğu olmadığı için üzgün olduğunu söyler."

51. masal III. hareket 18. fonksiyon: "Cevheri Firoş, padişaha derdini anlatır."

54. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Padişahın oğulları sorulan soruları cevaplandırırlar."

55. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişah, Arif Yusufa Selam vermeden gider."

61. masal IV. ve V. hareketler 27. ve 46. fonksiyonar: "Çocuk, Topal Dev ve kardeşlerine müsbet davranır."

69. masal metninde birinci masal I. hareket 6. fonksiyon: "Çocuk, ihtiyar kadının sorularını olumlu olarak cevaplandırır."

69. masal metninde birinci masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Çocuk, pir ihtiyarın sorularını cevaplandırır."

3. KAHRAMAN ÖLMÜŞ BİR ŞAHSIN DİLEĞİNİ YERİNE GETİRİR VEYA GETİRMEZ (D^3). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 7 kere tesbit edildi.

15. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Küçük kardeş, babasının vasiyetine uyarak kız kardeşlerini ilk isteyenlere verir ve babasının mezarını üç gün bekler."

37. masal II. hareket 20. fonksiyon: "Kız, ölen nişanlısının isteğine uyarak, Malatya'daki Mehmet Ağaya nişanlısının intikamını aldırtır."

44. masal I. hareket 19. fonksiyon: "Kız, inek kesildikten sonra kemiklerini bir beyaz patistakaya sarar ve yemliğin altına koyar."

58. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Çocuklar, babaları öldükten sonra onlara bıraktıkları çekmeceleri açar ve içindeki kâğıtları okurlar."

66. masal metninde ikinci masal II. hareket 13. fonksiyon: "Masal kahramanı, kıratlının isteğine uyarak onu öldürür ve gömer."

67. masal metninde ikinci masal 7. fonksiyon: "Vezir, kız öldükten sonra onu isteği üzerine nişanlısının yanına gömer.

68. masal metninde birinci masal 4. fonksiyon: "Çocuklar, babaları ölünce onun isteğine uyarak süt amcalarının yanına giderler."

4. KAHRAMAN ESİRİ SERBEST BIRAKIR (E^4). Tahlil edilen metinlerde bu şekil bir kere tesbit edildi.

70. masal metninde birinci masal I. hareket 8. fonksiyon: "Padişah oğlu yakaladığı sıçanı serbest bırakır."

5. KAHRAMAN YALVARANA MERHAMET EDER (E^5). Tahlil edilen metinler de bu şekle rastlanmadı.

6. KAHRAMAN PAYLAŞTIRMAYI GERÇEKLEŞTİREREK KAVGACILARI BARIŞTIRIR (E^6). Bu şekil bir kere tesbit edildi.

18. masal III. hareket 25. fonksiyon: "Çocuk, padişahın verdiği malları bölüşmeyi kabul eder."

Kahramanın paylaştırma teklif edip kavga konusu şeyleri alıp kaçması (EVI) şeklinde gösterilmiştir. Bu şekil bir kere tesbit edildi.

63. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Keloğlan, üç kardeşi aldatır, külâhı giyer, torbayı alır, seccadeye biner ve uçar."

7. KAHRAMAN BAŞKA HİZMETLER GÖRÜR (E^7). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 11 kere tesbit edildi.

3. masalın 3. fonksiyonu: "Keloğlan, Tilkinin arkadaşlığını kabul eder."

9. masalın I. hareketi 5. fonksiyonu: "Kadın, atlının isteğini kabul ederek atlıya ve atına yiyecek ve yatacak yer temin eder."

18. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Çocuk elindeki parayı vererek cenazeyi dayaktan kurtarır."

31. masal 17. fonksiyon: "Keloğlan, düldülün isteğine uyarak ona üzüm, domuzlara kemik verir."

39. masalın 5. fonksiyonu: "Çocuk, bir ağaya hizmetkâr olur."

44. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Kız, ineğin isteğine uyarak kendi ekmeği ineğe verir."

47. masal I. hareket 15. fonksiyon: "Çocuk, Hızırın isteğine uyarak usturaları yağlar, kapalı kapıları açar, çeşmelerden akan kan ve irinden içer."

48. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Kız, yabancıyı ıslanmaktan kurtarır."

59. masalın I. hareketi 4. fonksiyonu: "Çocuk, yılan, kedi ve köpek yavrularını ölümden kurtarır."

65. masal III. hareket 36. fonksiyon: "Çocuk, yılanı öldürerek kuş yavrularını ölümden kurtarır."

68. masal metninde birinci masal II. hareket 16. fonksiyon: "Çocuk, yılanı öldürerek kuş yavrularını ölümden kurtarır."

8. KAHRAMAN DÜŞMANININ TAKTİKLERİNİ KULLANARAK ÖLÜMDEN KURTULUR (E^8).

5. masal 9. fonksiyon: "Yarımcanın beş kardeşi devden kendilerini kurtaramazlar, dev bunları yer." (E^8neg.).

5. masal 18. fonksiyon: "Yarımca, devden akıllı davranır ve o devi öldürür."

31. masal 13. fonksiyon: "Keloğlan, cadı kadından evvel davranarak cadı kadını ağaçtan aşağı atar."

20. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Kız, kendisini öldürmeğe gelen haramilerin üzerine kaynar su dökerek öldürür."

27. masal III. hareket 31. fonksiyon: "İğci baba, kızı öldürecekken kızın kocası uyanarak iğci babayı öldürür."

28. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Kotan, devin yazdığı mektubu değiştirir, devin karısına kendisinin yerine küçük tosunu kestirir."

36. masal III. hareket 16. fonksiyon: "Keloğlan kendisini öldürecek olan köylüleri aldatarak onların ölümüne sebeb olur."

58. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Çocuk, Dervişin, kendini iteceği suya Dervişi iterek kendi canını kurtarır."

58. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Çocuk, Dervişin kendisi için hazırladığı zehirli güvercini Dervişe yedirerek Dervişin ölümüne sebeb olur.

64. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Kahraman, kendisine hücum eden ayıyı öldürür."

9. KAHRAMAN DÜŞMANINI YENER (E^9). Tahlil edilen 70 masal metni arasında bu şekle rastlanmadı.

10. KAHRAMAN, MÜDAHALEYİ KABUL EDER, FAKAT VERDİĞİNİ GERİ ALIR (E^{10}). Bu şekil bir kere tesbit edildi.

30. masal I. hareket 16. fonksiyon: "Fakir kız, bir gece için emmi kızının kocasını alır, elmas takunyalarını verir."

11. TANRI, KAHRAMANIN DİLEĞİNİ KABUL EDER (E^{11}). Bu fonksiyonun bu şekli Propp listesinde yoktur. Bu şekil bizim yaptığımız ilâvelere dahildir. Tahlil edilen metinlerde bu şeklin iki örneği vardır.

9. masal I. hareket 14. fonsiyon: "Allah kadının bir kolunun altın bir kolunun gümüş olması için emir verir."

70 masal metninde ikinci masal 7 fonksiyon: "Allah. hocanın duasını kabul ederek tahtadan insana ruh verir."

XIV. KAHRAMAN SİHİRLİ VASITANIN YARDIMINI KAZANIR (F). Bu fonksiyon için 10 farklı şekil tesbit edilmiştir.

1. VASITA DOĞRUDAN DOĞRUYA NAKLEDİLİR (F^1). Tahlil edilen metinlerde bu şekil 12 kere tesbit edildi.

15. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Çocuğun üç eniştesi aralarında anlaşarak bu çocuğa yardım etmeğe karar verirler."

15. masal III. hareket 37. fonksiyon: "Ateşkâr oğlanın atının kardeşi sudan çıkar." Burada bahsedilen at olağan üstü kuvvete sahiptir.

17. masal II. hareket 22. fonksiyon: "Delikanlı, kıza nasıl kurtulacaklarını ve kızın neler yapması gerektiğini anlatır."

18. masal II. hareket 15, fonksiyon: "Delikanlı ile çocuk arkadaş olurlar." Bu delikanlı, çocuğun yardımcısı olur.

22. masal IV. hareket 21. fonksiyon: "Ayı kulağının nişanlısı, Ayı kulağının kuyudan kurtulabilmesi için gerekli duayı öğretir."

25. masal II. hareket 22. fonksiyon: "Arap, Şah İsmail'e yardım etmek üzere onunla beraber yola çıkar."

27. masal II. hareket 6. fonksiyon: "Fakir adama, arkadaşı çaldırdığı paraları geri almanın yolunu öğretir."

43. masal II. hareket 26. fonksiyon: "Ecinni Padişahı, Padişah oğluna üç tane kara dirhem hokkası verir."

43. masal II. hareket 26. fonksiyon: "Kız, kayıp kara dirhem hokkasını bulur."

55. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Arif Yusuf, vezire harbi kazanmaları için bir kâğıt verir."

59. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Şah Meran, yavrusunu kurtaran çocuğa sihirli yüzüğünü verir.

61. Masal IV. Hareket 31. fonksiyon: "Dev Anası, çocuğa yüzüğünü verir."

69. masal metninde birinci masal IV. hareket 29. fonksiyon: "İhtiyar, çocuğa bir kılıç verir."

Kazanılan nesnenin sihirli olmayıp sadece değerli bir madde oluşu (f^1). şeklinde gösterilir. Bu hali 9 kere tesbit ettik.

26. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişah, çocuğa eşek alması için para verir."

26. masal III. hareket 21. fonksiyon: "Arap, çocuğa iki tane nar verir."

27. masal IV. hareket 16. fonksiyon: "Padişahın oğlu fakir adama içi elmas ve altın dolu bir ekmek verir."

39. masalın 10. fonksiyonu: "Boğulan atlının terkisindeki altınlar bu çocuğur olur."

44. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Kız, ineğin kulağındaki güzel yemeklerden yer."

44. masal II. hareket 23. fonksiyon: "Kız, ineğin kemiklerini sakladığı yerde altın işlemeli elbiseler ve atlar bulur."

66. masal metninde ikinci masal II. hareket 14. fonksiyon: "Kıratlı altınları ihtiyar adama verir."

67. masal metninde ikinci masalın 8. fonksiyonu: "Kız, öldükten sonra atının, kılıcının ve altınlarının vezirin olmasını ister."

68. masal metninde birinci masal I. hareket 7. fonksiyon: "Süt amca, malları üç oğlana paylaştırır."

Kahraman denemeye karşı olumsuz tepki gösterdiği taktirde cezalandırılır (F contr.) Bu şekli beş kere tesbit ettik.

5. masalın 10. fonksiyonu: "Büyük ve ortanca kız, İğci babanın verdiği parmağı yemedikleri için İğci baba tarafından kesilirler."

29. masal IV. hareket: "Zülfü Mavi, kendisine seslenen çocuğu taş yapar."

41. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Kötü kalpli teyzenin kızının alnında bir hortum çıkar."

70. masal metninde birinci masalın II. hareketi 24. fonksiyon: "Padişah oğlu, kaba davranan Dünya Güzelini kaz damına yerleştirir."

2. VASITA GÖSTERİLİR (F^2). Tahlil edilen metinlerde bu şekil 11 kere tesbit edildi.

15. masalın I. hareketi 9. fonksiyonu: "Devler, çocuğa kaledeki kızın yerini gösterirler."

15. masal II. hareket 22. fonksiyon: "Kerkenez kuşu, Ateşkâr oğlanın yerini gösterir."

15. masal III. hareket 34. fonksiyon: "Bir kuş, ölen çocuğun hangi bitkilerle ve nasıl canlanacağını gösterir."

29. masal IV, hareket 20. fonksiyon: "İhtiyar, Zülfü Mavi'nin yerini gösterir."

47. masal I. hareket 14. fonksiyon: "Hızır, üç nara hangi yoldan gideleceğini anlatır."

48. masal II. hareket 16. fonksiyon: "İhtiyar adam, kızı zor durumdan kurtaracak evin yerini tarif eder."

55. masal III. hareket 26. fonksiyon: "Arif Yusuf, kıza paranın yerini gösterir."

55. masal IV. hareket 29. fonksiyon: "Arif Yusuf,kıza isteklerini gerçekleştirebeliceği dolabın yerini gösterir."

61. masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Topal dev, annesinin yerini masal kahramınına gösterir."

61. masal V. hareket 46. fonksiyon: "Kırk dev, çocuğa Gülükân'ın yerini gösterirler."

69. masal metninde birinci masal IV. hareket 29. fonksiyon: "İhtiyar adam, öğrenmek istediği hikâyenin kahramanı Sinam'ın yerini gösterir."

3. VASITA HAZIRLANIR (F^3). Tahlil edilen metinlerde bu şekil 6 kere tesbit edildi.

24. masal I. hareket 3 ve 6. fonksiyonlar: "Kocakarı, kıza külden eşek yapar."

35. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Allahın Belâsı, bir batman demirden çubuk, bin batman demirden çelik yaptırır."

48. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Kız, tezekleri ıslanmaktan korur."

55. masal IV. hareket 31. fonksiyon: "Kız, misafirleri için yemek hazırlatır."

56. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Çocuk, çilingire bir kılıç yaptırır."

70. masal metninde ikinci masalın 3. fonksiyonu: "Tahtadan bir insan yapar."

Aynı masalın 4. fonksiyonunda: "Terzi, bu tahta insana bir elbise diker."

4. VASITA SATILIR VE SATIN ALINIR (F^4). Bu şekil 3 kere tesbit edildi.

35. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Demir çelik çubuk satın alınır."

43. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Padişahın oğlu, çarşıdan bir sandık satın alır."

56. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Çocuk, kılıç satın alır."

5. VASITA ŞANS ESERİ KAHRAMANIN ELİNE GEÇER (F^5). Bu şekil 2 kere tesbit edildi.

50. masal. I. hareket 2. fonksiyon: "Çocuğun yakaladığı balığın karnından sihirli bir tas çıkar."

56. masal IV. hareket 24. fonksiyon: "Çocuk şans eseri ceylân ata biner."

6. VASITA ANİDEN KENDİ USULÜNE GÖRE ORTAYA ÇIKAR (F^6). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekle rastlamadık. Ancak, çeşitli karekterlerin kahramanın emrine girmesi haliyle birlikte, bu karakterlerin aniden kahramanın önüne çıkması halinin birleştirilmesiyle ortaya çıkan ($F^6{}_9$) şeklini dört kere tesbit ettik.

2. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Köpeklerin dilinden anlayan ve hazinelerin yerini bilen iki berduş padişahın önüne çıkar."

22. masal III. hareket 10. fonksiyon: "Ayı kulağı, Taş Yoğuran ve İğ Eğiren ile karşılaşır."

49. masal III. hareket 31. fonksiyon: "Avcı Mehmet'in oğlu, Yer Dinleyen, Silip Süpüren, ve Dağ Deviren ile arkadaş olur."

70. masal metninde 3. masalın 4. fonksiyonu: "Oğlan yolda remilci ve adımcı ile arkadaş olur."

7. VASITA YENİR VEYA İÇİLİR (F^7). Bu şekle 3 kere tesadüf ettik.

25. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Derviş, çocuk isteyen Padiyaha eşiyle birlikte yemesi için iki elma verir."

47. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Derviş, çocuk isteyen padişaha, suda ezip içmesi için bir kâğıt yazar verir."

69. masal metninde birinci masal IV. hareket 30. fonksiyon: "Derviş, çocuğa ve atına yemeleri için macun verir."

8. VASITA ZAPT EDİLİR (F^8). Bu şekil beş kere tesbit edildi.

5. masalın 16. fonksiyonu: "Yarımca, atlının atının kuyruğunu, adamın, kavak ağacını, ihtiyar kadının tezgâhını çeker alır."

31. masalın 14. fonksiyonu: "Keloğlan, cadı kadını öldürdükten sonra sürülerini zapteder."

32. masalın 5. fonksiyonu: "Keloğlan, öküzlerinin etini yiyen kargayı yakalar."

63. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Keloğlan, üç kardeşi aldatarak külâhı, seccadeyi ve torbayı alır."

64. masal II hareket 18. fonksiyon: "Ayıyı öldürdükten sonra devin gözlerini dolaptan alır."

9. ÇEŞİTLİ KARAKTERLER KAHRAMANIN EMRİNE GİRER F^9). Bu şekil müstakil olarak tesbit edilmedi. Ancak 6 numarada da beliritildiği üzere 2 (I-6); 22 (III-10); 49 (III-31); (70/3-4) numaralı metinlerin parantez içindeki hareket ve fonksiyonlarında ($F^6{}_9$) şeklinde olağan üstü vasıfları olan karekterler aniden ortaya çıkarak kahramanın emrine girerler.

Kahraman iyilik yaptığı taktirde iyilik yaptığı karakterler, kahramanın yardımcısı olurlar (f^9). Bu şekli 8 kere tesbit ettik.

3. masalın 3. fonksiyonu: "Keloğlan tilkinin arkadaşlığını kabul ettiği için tilki keloğlanın yardımcısı olur."

31. masalın 18. fonksiyonu: "Keloğlan Düldülün isteklerini yerine getirdiği için Düldül Keloğlanın yardımcısı olur."

59. Masalın III. hareket 26. fonksiyonu: "Çocuğun kurtardığı kedi, köpek çocuğun yardımcısı olurlar."

64. masal II. hareket 22. fonksiyon: "At dile gelerek çocuğu devden kurtaracağını söyler."

64. masal III. hareket 27. fonksiyon: "At, çocuğa üç kıl verir, sıkıntıya düşerse geleceğini söyler."

65. masal III. hareket 37. fonksiyon: "Zümrütü Anka kuşu yavrularını kurtaran çocuğa yardım eder."

69. masal metninde birinci masal IV. hareket 31. fonksiyon: "At dile gelerek açılıp kapanan dağdan nasıl geçileceğini masal kahramanına anlatır."

70. masal metninde birinci masalın 10. fonksiyonu: "Padişahın oğlu sıçana bir şey yapmadığı için sıçan ona yardımcı olur."

10. TANRI, KAHRAMANIN İSTEĞİNİ KABUL EDER (F^{10}). Bu şekil Propp listesinde yoktur. Beş metinde tesbit ettiğimiz bu şekli Propp listesine ilâve etmeyi gerekli bulduk.

9. masalın 15. fonksiyonunda: "Kolları kesilen kadının duasını Allah kabul eder, kadının bir kolu altın bir kolu gümüş olur."

25. masal II. hareket 6. fonksiyon: "Derviş, doğan çocuğa arkandan gelen yetişmesin, önünden giden kurtulmasın diye dua ettiği için çocuğa kimse yetişemez ve elinden kimse kurtulamaz."

39. masalın 6. fonksiyonu: "Ağa üç nasihat verir, çocuk bu nasihatlar sayesinde hem zengin hemde mutlu olur."

41. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Üç perinin dilekleri gerçekleşir, kızın güldüğü zaman yanaklarında güller açılır, yürüdüğü yerlerde çayır çimen biter, tuttuğu altın olur."

48. masal I. hareket 4. fonksiyon: "İhtiyar, kendisine yiyecek veren kıza Sultan hanım ol diye dua eder. Duası gerçekleşir, kız memleketin beyi ile evlenir."

XV. KAHRAMAN ARADIĞI NESNENİN OLDUĞU YERE GÖTÜRÜLÜR VEYA ARADIĞI NESNE GÖSTERİLİR (G). Bu fonksiyonun 6 farklı şekli mevcuttur.

1. KAHRAMAN HAVADA UÇAR (G^1). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 4 kere tesbit edildi.

15. masal II. hareket 2. fonksiyon: "Zümrütü Anka kuşu, masal kahramanını sırtında taşıyarak Ateşkâr oğlanın yanına götürür.

61. masal VII. hareket 52. fonksiyon: "Masal kahramanı ve eşi, konakları ve bahçeleriyle birlikte havalanıp Cevahir dağının üstüne inerler.

63. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Keloğlan, seccadeyle uçarak İstanbula gelir."

68. masal metninde birinci masal II. hareket 18. fonksiyon: "Masal kahramanı, Zümrütü Anka kuşunun sırtında Çini Maçın Padişahının yanına gelir."

2. KAHRAMAN YERDE VEYA SUDA SEYAHAT EDER (G^2), Bu şekil 14 kere tesbit edildi.

5. masalın 26. fonksiyonu: "Küpün içine saklanan Yarımcayı kardeşi sırtında taşır."

15. masal II.hareket 19. fonksiyon: "Oğlan, atla yola revan olur."

15. masal III. hareket 38. fonksiyon: "Oğlan ile kız atlara biner ve kaçarlar."

19. masal III. hareket 11. fonksiyon: "Kız ve kırk devin kırk karısı atlara biner ve yola çıkarlar."

35. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Allahın Belâsı, atına biner yola çıkar"

45. masal II. hareket 8. fonksiyon: "Padişah, kızı, ata biner yola çıkar."

50. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Kız vapura biner, kocasının arasından gider."

51. masal II. hareket 7. ve 12. fonksiyonlar: "Cevheri Firoş, evden dükkâna, dükkândan eve araba ile gider gelir."

51. masal III. hareket 19. fonssiyon: "Masal kahramanı padişah ile arabaya biner ve padişahın sarayına gider."

54. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Isfahan padişahının üç oğlu atlarına binip yola çıkarlar."

59. masal III. hareket 27. fonksiyon: "Köpek kediyi sırtına alır, sıçan kedinin kulağına girer, köpek yüzerek hepsini karşıya geçirir."

65. masal IV. hareket 27. fonksiyon: "Küçük oğlan, kara koçun sırtında yedi kat yerin dibine iner."

66. masal metninde 2. masalın II. hareketi 9. fonksiyonu: "Masal kahramanı atına atlar geri döner."

68. masal metninde birinci masal I. ve II. harketlerde 5. ve 13. fonksiyonlar: "Atla yolculuk ederler."

3. KAHRAMANA KILAVUZLUK EDİLİR (G^3). Tahlil edilen metinlerde bu şekli 5 kere tesbit ettik."

25. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Şah İsmail, bir ceylânı takip ederek Gülüzar'ın çadırına gider."

31. masal 3. fonksiyon: "Keloğlan, yuvarlanan gömbeyi takip ederek devin yanına gider."

40. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Çocuk, kızı güvercinlerin yanına götürür."

45. masal II. hareket 9. fonksiyon: "Kız, kendi kendine su doldurup yürüyen su tuluğunu takip ederek kocasını bulur."

67. masal metni 2. masalın 2. fonksiyonu: "Bir atlı, veziri devlerin olduğu yere götürür."

4. KAHRAMANA YOL GÖSTERİLİR (G^4). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 3 kere tesbit edildi.

5. masal 23. fonksiyon: "Devin kızı, babasının eşyalarının olduğu yeri gösterir."

50. masal II. hareket 15. fonksiyon: "İskeledeki adam, kıza kocasının gittiği yeri gösterir."

57. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Üçüncü çiftçi, kıza kocasının gittiği yeri gösterir."

5. KAHRAMAN ULAŞIMIN SABİT VASITALARINDAN YARARLANIR (G^5). Bu şekli 4 kere tesbit ettik.

5. masalın 24. fonksiyonu: "Yarımca, kuyuya iple iner."

22. masal III. hareket 17. fonksiyon: "Ayı kulağı, bir urgana tutunarak kuyuya iner."

26. masal III. hareket 18. fonksiyon: "Çocuğu iple kuyuya sarkıtırlar.

65. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Küçük oğlanı bir iple kuyuya sarkıtırlar."

6. KAHRAMAN KAN İZLERİNİ TAKİP EDER (G^6). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 4 kere tesbit ettik.

5. masalın 22. fonksiyonu: "Devin kızının kolu kesilince kan hazinenin olduğu yere sıçrar."

22. masal III. hareket 16. fonksiyon: "Ayı kulağı, yaralı devin kan izlerini takip ederek girdiği kuyuyu bulur,"

24. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Dev, kan izlerini takip ederek kızı bulur."

65. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Üç kardeş, ejderhanın kan izlerini tâkip ederek girdiği kuyuyu bulurlar."

XVI. KAHRAMAN İLE HAİN KARŞILAŞIRLAR (H). Bu fonksiyonun dört farklı şekli vardır.

1. AÇIK SAHADA DÖĞÜŞÜRLER (H^1). Bu şekil tahlil edilen metinlerde altı kere tesbit edildi.

37. masal I. hareket 3. fonksiyon: "İki kardeş harp ederler."

37. masal II. hareket 9. fonksiyon: "Çocuk, amcasıyla harp eder."

64. masal III. hareket 30. fonksiyon: "Paşanın kapısının önünde cirit oynar herkesi döver."

65. masal II. hareket 19. fonksiyon: "Ejderhayla çocuk kavgaya tutuşurlar."

65. masal IV. hareket 31. fonksiyon: "Ejderhayla çocuk kavga ederler."

32. masalın 10. fonksiyonu: "Köylüler, devler ile harp ederler."

2. KAHRAMAN İLE HAİN MÜSABAKADA KARŞILAŞIRLAR (H^2). Tahil edilen metinlerde bu şekli 8 kere tesbit ettik."

30. masalın 8. fonksiyonu: "Kız, padişahın oğluna kendisiymiş gibi arap cariyeyi yollayarak Padişahın oğlunu aldatır."

31. masal 6. fonksiyon: "Çobanlar, değnek saklamaca oynarlar."

35. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Allahın Belâsı, çeliğini toprağa saplar ve devlerin çeliği çıkarmasını ister."

33. masalın 9. fonksiyonu: "Dev, büyük tuluğun su doldurulmasını ister."

34. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Nenekarı, Bızdığı çuvala koyar"

36. masal III, hareket 20. fonksiyon: "Keloğlan, amcasıyla yegesine horozun konuştuğunu söyler."

62. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Kral, çocuğun atının ağzını kestirir."

3. HAİN İLE KAHRAMAN KÂĞIT OYUNU OYNARLAR (H^3). Tahlil edilen metinlerde bu şekil bir kere tesbit edildi.

38. masal VI. hareket 23. fonksiyon: "Helvacı, güzeli, kendisine kötülük yapanlar ile kâğıt oynar."

4. KAHRAMAN YENMEK İSTEDİĞİ KİMSE İLE TARTILIR (H^4). Tahlil edilen metinlerde bu şekil bir kere tesbit edildi.

63. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Padişah, kızıyla evlenmek isteyenin kızından ağır gelmesi gerektiğini bildirir."

XVII. KAHRAMAN DAĞLANIR (j). Bu fonksiyonun üç farklı şekli vardır.

1. DAMGA VUCUDA TATBİK EDİLİR (j^1). Tahlil edilen metinlerde bu şekil üç kere tesbit edildi.

30. masal 17. fonksiyon: "Fakir kız, şehzadeden, emmi kızı köleden hamile kalır."

52. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Kadın, kapıya kanla işaret koyar."

65. masal IV. hareket 32. fonksiyon: "Kız elini kana bulayıp oğlanın arkasına sürer."

2. KAHRAMAN BİR MENDİL VEYA BİR YÜZÜK ALIR (j^2). Bu tahlil edilen metinlerde 6 kere tesbit edildi.

15. masal I. hareket 11. fonksiyon: "Çocuk, kızın baş ucundaki şamdanı ayak ucuna, ayak ucundakini baş ucuna koyar."

21. masal 9. fonksiyon: "Padişahın oğlu, saray ve bahçesinin tapusunu bir altın bileziğe yazdırıp kızın koluna takar."

25. masal I. hareket 24. fonksiyon: "Şah İsmail, Gülüzar'a mendil yollar."

50. masal II. hareket 10. fonksiyon: "Oğlana, kayın babası bir altın saat, kayınvalidesi bir gümüş hançer verir."

57. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Padişah mendilini Kara Köpeğin koluna bağlatır."

64. masal III. hareket 41. fonksiyon: "Padişah, mendilini harpte yaralanan çocuğun koluna bağlatır."

3. KAHRAMAN DİĞER KARAKTERLERE BİR ŞEY VERİR VEYA ONLARI DAĞLAR (j^3). Bu şekil Propp'un tesbit ettiği şekiller arasında yoktur. Tahlil ettiğimiz metinlerde biz bu şekli 4 kere tesbit ettik ve listede ayrıca bu şeklin gösterilmesini gerekli bulduk.

14. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Tüylü, Yörük kızı benim diye yazdığı kâğıdı bir ekmeğin arasına koyar ve Padişahın oğluna verir.

44. masal II. hareket 27. fonksiyon: "Kız acele ile evine dönerken ayakkabısını düşürür."

55. masal IV. hareket 37. fonksiyon: "Masal kahramanı peri kızının yüzüne incili mendilini örter."

64. masal III. hareket 37. fonksiyon: "Keloğlan, bacanaklarının kalçalarına damga vurur."

XVIII. HAİN MAĞLUP EDİLİR (I). Bu fonksiyonun 7 farklı şekli vardır.

1. Hain açık mücadelede mağlup edilir (I^1). Bu şekli tahlil ettiğimiz metinlerde dört kere tesbit ettik.

37. masal II. hareket 4. fonksiyon: "Paşa, ağayı yener."

64. masal III. hareket 31. fonksiyon: "Oğlan, ciritte herkesi yener."

65. masal II. hareket 20. fonksiyon: "Çocuk, ejderhanın başını uçurur."

65. masal IV. hareket 31. fonksiyon: "Masal kahramanı ejderhanın başını uçurur."

2. HAİN MÜSABAKADA KAYBEDER (I^2). Tahlil edilen metinlerde bu şekil 8 kere tesbit edildi.

30. masalın 4.; 9. ve 14. fonksiyonlarında: "Kız padişahın oğlunu aldatır."

31. masalın 7. fonksiyonu: "Keloğlan değneğini kara koyunun yününün içine saklayarak müsabakayı kazanır."

32. masal 11. fonksiyon: "Keloğlan, eşek görmemiş devleri eşeği ile korkutur."

33. masalın 10. fonksiyonu: "Köse, su tuluklaıını nefesi ile şişererek devleri su taşıdığına inandırır."

34. masal II. hareket 13, fonksiyon: "Bızdık, kapatıldığı çuvaldan çıkar, yerine nenekarının ençok sevdiği danasını koyar. Nenekarı bızdık diye danasını öldürür."

35. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Devler, Allahın Belâsının toprağa soktuğu çeliği çıkartamazlar."

36. masal III. hareket 10. fonksiyon:"Keloğlan, amcasıyla yengesini horozunun konuştuğunu söyleyerek aldatır."

62. masalın 10. fonksiyonu: "Çocuk, kralın kendi atının ağzını kestirdiğini görünce o da kralın atının kuyruğunu kestirir."

62. masal 12. fonksiyon: "Kral çocuğun camdan ip yapmasını isteyince çocuk eğer kral çömlek kırığından cübbe yapabilirse kendisinin de camdan ip yapacağını söyler."

3. HAİN KÂĞIT OYUNUNDA KAYBEDER (I^3). Bu şekil bir kere tesbit edildi.

38. masal VI. hareket 24. fonksiyon: "Helvacı Güzeli, kendisine kötülük yapanları kumarda yener."

4. HAİN TARTILMADA KAYBEDER (I^4). Bu şekli bir kere tesbit ettik.

63. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Keloğlan, tartıldığı kızın yüzüğünü aldıktan sonra kızdan ağır gelir."

5. HAİN DÖĞÜŞMEDEN ÖLDÜRÜLÜR (I^5). Bu şekil tahlil edilen metinlerde 7 kere tesbit edildi.

15. masalın 10. fonksiyonu: "Çocuk, kırk devi aldatarak öldürür."

24. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Dev kızın parmağını emmeğe gelince kızın ağabeyleri devi öldürürler."

36. masal III. hareket 11. fonksiyon: "Keloğlan, yengesinin dostunun ağzına yağ dökerek öldürür."

43. masal I. hareket 19. fonksiyon: "Masal kahramanı, dev karısına iğne batırır ve dev ölür,"

56. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Masal kahramanı, ejderhayı tesadüfen öldürür."

56. masal III. hareket 19. fonksiyon: "Masal kahramanı aslanı tesadüfen öldürür."

58. masal III. hareket 20. fonksiyon: "Masal kahramanı, devleri uyurken öldürür."

68. masal metninde 2. masal 4. fonksiyon: "Çini Maçın Padişahı, otuz dokuz tane eşkiyayı öldürür."

6. HAİN SÜRGÜN EDİLİR (I^6). Tahlil edilen metinlerde bu şekil 3 kere tesbit edildi."

3. masalın 9. fonksiyonu: "Tilki, Padişahın orduları geliyor diye devi aldatır, dev evini yerini terkeder."

7. HAİN YARALANIR (I^7). Bu şekli Propp listesine biz ilâve ettik. Tahlil ettiğimiz metinlerde üç örnek tesbit ettik.

22. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Ayı Kulağı, dev karısını yaralar."

64. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Küçük oğlan, Hayırsız kızın kolunu keser."

65. masal I. hareket 12. fonksiyon: "Küçük oğlan ejderhayı yaralar."

XIX. İLK TALİHSİZLİK VEYA EKSİK ORTADAN KALKAR (K). Bu fonksiyonun 11 farkı şekli vardır.

1. ARANAN NESNE AKLIN VEYA KUVVETİN KULLANILMAMASIYLA ELE GEÇİRİLİR (K^1). Bu şekli 10 kere tesbit ettik."

16. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Padişahın oğlu, sevdiği kızın derviş kıyafetinde kendisini takip ettiğini anlayınca evlendiği amca kızını geri göndedir."

22. masal II. hareket 9. fonksiyon: "Ayı Kulağı, kuvveti sayesinde harbi yalnız başına kazanır."

25. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Şah İsmail, yedi kardeşin yerine yalnız başına harbi kazanır."

25. masal IV. hareket 39. fonksiyon: "Şah İsmail, Padişahın askerinden üç eşini kurtarır."

26. masal IV. hareket 27. fonksiyon: "Çocuk, ağanın karısının kötü teklifinden kendini kurtarır."

26. masal V. hareket 32. fonksiyon: "Ağa çocuğun dürüstlüğünü anlar, çocuk ölümden kurtulur."

27. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Adam uzak memlekete para kazanır fakirlikten kurtulur."

46. masal I. hareket 15. fonksiyon: "Tufıl, üç gecedir nerde olduğunu Padişaha anlatır, ölümden kurtulur."

49. masal II. hareket 22. fonksiyon: "Çocuk, su içmek için ağızlarını açan hınzırların dişlerini çeker."

67. masal metninde birinci masal I. hareket 11. fonksiyon: "Yaşlı Vezir, bir masalla padişaha bütün kadınların öldürülmesinin yanlış olduğunu anlatır. Kadınlar ölümden turtulur."

2. ARANILAN NESNE MUHTELİF ŞAHISLAR TARAFINDAN KAZANILIR (K^2). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik.

6. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Tilkiye lâzım olan süt, tilkinin çiftçiden çaldığı darıyı tavuklara, tavuklardan aldığı yumurtayı kızlara, kızların çeşmede oynamasıyla çeşmeden aldığı suyu dut ağacına dut ağacından aldığı yaprakları keçiye vermesiyle elde edilir."

59. masal III. hareket 28. fonksiyon: "Sıçan kuyruğunu Arabın burnuna sokunca ağzındaki sihirli yüzük düşer. Köpeğin sırtına binerek kedi ve fare yüzüğü kahramana ulaştırmak üzere yola çıkarlar."

3. ARANAN NESNE HİLE YARDIMIYLA ELDE EDİLİR (K^3). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 20 kere tesbit ettik.

5. masalın 25. fonksiyonu: "Yarımca, kardeşlerinin kendisini kuyuda bırakacaklarını anlayınca bir küpün içine girer ve kendini yağ küpü diye yukarı çektirir."

6. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Tilki, çiftçiyi eşekleri kurt yıyor diye diye aldatır ve darıyı alır kaçar."

8. masal II. hareket 10. fonksiyon: "Kadın kocasından altınları alan atlıyı aldatarak altınları geri alır."

11. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Karısını aç bırakan annesini aldatarak karısına yemek yedirir."

13. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Küçük kız, kendisini elde etmek isteyen müezzini aldatarak balkondan aşağı atar."

13. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Küçük kız, hamamda yalnız kaldığı müezzinden kurtulmak için müezzini yıkayacağım diye aldatarak kaçar."

17. masal II. hareket 23. fonksiyon: "Kız, İğci babayı aldatarak dizinde uyutur, saçından üç tüy çekerek kırk gün uyumasını sağladıktan sonra kaçar."

19. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Kız, Keloğlanı gelinlik getirmesi için şehre yolladıktan sonra kaçar."

19. masal III. hareket 10. fonksiyon: "Kız, kırk devi eşlerine elbise almaya yollar, devlerin eşlerini yanına alarak kaçar."

20. masal I. hareket 7.; 13. ve 16. fonksiyonlarda: "Kız, ihtiyar adamı aldatır, hem ateş hem de yiyecek alarak kaçar."

20. masal III. hareket 24. fonksiyon: "Kız, kendisini öldürmek isteyen adamın karşısına bir pekmez tuluğu koyar, adam kızı öldürmek için o tuluğu bıçaklayınca kız kurtulur."

27. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Fakir adam, kendisine oyun yaparak parasını elinden alan kadının çocuğunu kaçırmaya kalkar ve bu yolla parasını geri alır."

28. masal V. hareket 32. fonksiyon: "Kotan devi, aldatır, tabutun içine yatırır, tabutu çiviler."

30. masalın 10. fonksiyonu: "Masal kahramanı kız, padişah oğlunu aldatır karşılığında bir çift elmas takunya ile bir kalbur altın alır."

32. masal 10. fonksiyon: "Keloğlan, eşeği köylülere verir onlardan altın alır."

34. masal I. harakct 7. fonksiyon: "Bızdık nenekarıyı aldatır, kardeşleri ile birlikte kaçar."

38. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Kız müezzini hamamda aldatır ve elinden kurtulur."

38. masal IV. hareket 20. fonksiyon: "Kendini öldürmek isteyen katırcıya namaz kılacağını söyliyerek elinden kurtulur."

41. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Kız gülleri teyzesine yollar gözlerini geri alır."

52. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Çocuk, kapısının işaretlendiğini görünce bütün evlerin kapılarını aynı şekilde işaretleyerek asılmaktan kurtulur."

52. masal III. hareket 22. fonksiyon: "Çocuk, krala kendisini Azrail diye tanıtır ve kralı çuvala koyarak kendi padişahına getirir."

60. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Masal kahramanı, dükkâna gelen müşteriyi traş etmek üzere oturtur, boynunu keser ve parasını alır."

63. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Kız, su adamına hakıtları gösterir, onların karşılığında Keloğlanı kurtarır."

69. masal metninde 1. masal IV. hareket 34. fonksiyon: "Çocuk, Sinanı aldatır."

4. ARANAN NESNE ÖNCEKİ HAREKETLERİN KARŞILIĞINDA KAZANILIR (K^4). Tahlil edilen metinlerde bu şekli 14 kere tesbit ettik.

12. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Kız, padişaha iyi hizmet ettiği için padişah bir heybe altın verir."

22. masal III. hareket 20. fonksiyon: "Ayı kulağı dev ile karısını öldürünce mallar ve kaçırdıkları kızlar kendisine kalır."

23. masal IV. hareket 24. fonksiyon: "Padişah karısını ve çocuğunu sudan çıkartır."

28. masal I. hareket 34. fonksiyon: "Masal kahramanı devi öldürünce mallar kendisine kalır."

29. masal III. hareket 29. fonksiyon: "Çocuklar, babalarına teyzelerinin yaptıklarını anlatınca babaları annelerinin mezardan çıkarılmasını ister."

34. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Nenekarı ölünce evi Bızdığıa kalır."

56. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Mehmet Onbaşı ejderhayı kazara öldürünce padişahın isteğini yerine getirmiş olur."

56. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Masal kahramanı aslanı kazara öldürür padişanın isteğini yerine getirmiş olr."

57. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Kız, kocası olan Kara Köpeği araya araya sonunda bulur."

64. masal II. hareket 19. fonksiyon: "Masal kahramanı ayıyı öldürünce devin oyulan gözlerini geri alır."

65. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Küçük oğlan ejderhayı yaralayınca elmayı kopartır."

65. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Masal kahramanı ejderhayı öldürünce kızlar serbest kalırlar."

68. masal metninde ikinci masal 26. fonksiyon: "Masal kahramanı ejderhanın isteklerini yerine getirince ejderha masal kahramanının eşini serbest bırakır."

5. ARANAN NESNE SİHİRLİ VASITANIN KULLANILMASIYLA ELDE EDİLİR (K^5). Bu şekle tahlil ettiğimiz metinlerde rastlamadık.

6. SİHİRLİ VASITANIN KULLANILMASIYLA YOKSULLUKTAN KURTULUNUR (K^6). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli bir kere tesbit ettik.

59. masal I. hareket 11. fonksiyon: "Çocuk, Şah Meran'ın verdiği yüzüğü yalayınca zengin olur."

7. ARANAN NESNE ZAPTEDİLİR (K^7). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli üç kere tesbit ettik."

20. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Kız, ihtiyarın ateşinden ve pişirdiği yiyeceklerden ihtiyardan habersiz olarak alır."

28. masal III. hareket 16. fonksiyon: "Kotan, atın ayaklarına yastık bağlar, dev duymadan alır ağaya getirir."

34. Masal I. hareket 8. fonksiyon: "Bızdık ve kardeşleri kaçarlarken nenekarının bütün eşyalarını yanlarına alırlar."

8. BİR ŞAHSIN ÜZERİNDEKİ BÜYÜ BOZULUR (K^8). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 7 kere tesbit ettik."

7. masal II. hareket 23. fonksiyon: "Arsız kızın sabrı sayesinde büyü bozulur, köpek şeklindeki kocası insan kılığına girer."

24. masal IV. hareket 25. fonksiyon: "Kız kardeşinin beddua etmesiyle ayağına giren yılan kemiği yine kız kardeşinin elinin değmesiyle çıkar."

40. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Masal kahramanı, suda yıkanıp insan kılığına giren güvercin biçimindeki kocasının başından tutunca büyü bozulur, adam insan olur."

45. masal II. hareket 10. fonksiyon: "Sıçan şeklindeki kocasının peşinden gider onu insan biçimine girmiş olarak bulur."

58. masal IV. hareket 25. fonksiyon: "Çocuk kazandaki katranları dökünce büyü bozulur, deli olan padişah oğlu akıllanır."

68. masal metninde birinci masal III. hareket 24. fonksiyon: "Kardeşinin hikâyesini dinleyince ejderhanın büyüsü bozulur insan kılığına girer."

68. masal metninde ikinci masal 7. fonksiyon: "Kaısı tarafından köpek şekline sokulan padişahı baldızı kırk gün okuyarak insan şekline sokar."

9. ÖLDÜRÜLEN BİR KİMSE CANLANDIRILIR (K^9). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 4 kere tesbit ettik.

29. masal IV. hareket 22. fonksiyon: "Zülfü Mavi taş şekline soktuğu çocuğu bir kova su dökerek canlandırır."

43. masal II. hareket 27. fonksiyon: "Kız, kara dirhem hokkasını açınca ölen kocası dirilir."

61. masal VI. hareket 49. fonksiyon: "Gülükân yaptığı çocuğu çekmesini açıp yazı yazarak canlandırır."

70. masal metninde üçüncü masalın 7. fonksiyonu: "Oğlan, kızın şah damarından kan alınca kız dirilir."

9a. CANLANDIRMA VASITASI ÖNCEDEN TEMİN EDİLİR (Kıx). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli bir kere tesbit ettik.

15. masal III. hareket 35. fonksiyon: "Ateşkâr oğlanın parça parça ettiği çocuğu diriltmek için bir kuşun tavsiyesiyle bir dağdaki ağaçtan getirilen yedi çubukla vurulduktan sonra burnuna tütsü koklatılır."

10. TUTUKLU SERBEST BIRAKILIR (K^{10}). Tahlil edilen masallarda bu şekli bir kere tesbit ettik."

37. masal III. hareket 18. fonksiyon: "Kızı, kardeşleri hapsetttikleri odadan çıkartırlar."

11. ARANAN NESNE SİHİRLİ VASITANIN ELDE EDİLİŞİ İLE AYNI ŞEKİLLERDE KAZANILIR (KF^{1}). Bu fonksiyonun farklı şekilleri XV. (F) fonksiyonu gibi 10 tanedir.

1. ARANAN NESNE HEDİYE OLARAK VERİLİR VEYA TALİHSİZLİĞİ BİR YARDIMCI ORTADAN KALDIRIR. (KF^{1}). Tahlil edilen metinlerde bu şekli 29 kere tesbit ettik.

2. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Padişah göz kırpınca hırsızları dar ağacından indirirler."

11. masal II. hareket 9. fonksiyon: "Gelini, kayınvalidesinin iftirasından kocasının arkadaşı kurtarır."

18. masal III. hareket 26. fonksiyon: "Padişahın kızının karnındaki yılanı masal kahramanının yardımcısı delikanlı çıkartır. Kızın kocası olan masal kahramanını ölümden kurtardığı gibi onun zengin olmasını da sağlar."

21. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişah, fakir adamı yanına bahçıvan olarak alır, maaş bağlayarak fakirlikten kurtarır."

22. masal IV. hareket 23. fonksiyon: "Ayı kulağı, nişanlısının öğrettiği duayı okuyarak kuyudan kurtulur."

24. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Kıza lâzım olan ateşi devler verir."

24. masal III. hareket 2. fonksiyon: "Çiftçi, kızın ağzından sarkan yılanı çekip çıkartarak kızı kurtarır."

25. masal I. hareket 26. fonksiyon: "Arap, Gülüzarı amcasının bahçesinden kaçırarak sevdiğine ulaştırır."

25. masal III. hareket 37, fonksiyon: "Şah İsmaili atıldığı kuyudan çingeneler kurtarırlar."

27. masal III. hareket 10. fonksiyon: "Adam çaldırdığı parayı arkadaşının yardımıyla geri alır."

29. masal V. hareket 26. fonksiyon: "Zülfü Mavi yemeklerin zehirli olduğunu bildiği için çocuklara yedirmez."

35. masal II. hareket 22. fonksiyon: "Ayı Kulağı, Hızırın dediklerini yaparak Padişahın oğlunun nişanlısını Sarı Dev'den kurtarır."

35. masal III. hareket 28. fonksiyon: "Allahın Belâsı, Padişahın oğlunu kuyudan çıkartır."

36. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Komşuları Keloğlan'a acırlar kendi odunlarından birer parça verirler."

47. masal I. hareket 16. fonksiyon: "Çocuk, Hızırın yardımıyla üç narı alır.

48. masal II. hareket 18, fonksiyon: "Kız, kocasına izah etmek mecburiyetinde olduğu meseleyi ihtiyar adamın yardımıyla çözer."

50. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Kızı dar ağacından kocası kurtarır.

51. masal III. hareket 21. fonksiyon: "Padişah, Cevheri Firoş'u kaybettiği eşinin yanına götürür."

55. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Padişah harbi Arif Yusufun yardımıyla kazanır."

55. masal III. hareket 27. fonksiyon: "Kıza lâzım olan parayı kocası temin eder."

55. masal IV. hareket 35. fonksiyon: "Arif Yusuf, karısının misafirleri için gereken hazırlığı yaptırır."

56. masal I3. hareket 25. fonksiyon: "Masal kahramanı ceylan at sayesinde düşmanları dağıtır."

60. masal II. hareket 10. fonksiyon: "Kız, masal kahramanını padişahın askerlerinden kurtarır."

60. masal V. hareket 22. fonksiyon: "Oğlanı hapisten padişahın kızı kurtarır."

61. masal II. hareket 56. fonksiyon: "Çocuklar büyüyünce yedi caddenin ortasına gömülmüş olan annelerini oradan kurtarırlar."

61. masal IV. hareket 33. fonksiyon: "Masal kahramanı öldürmek üzere yakalayan devin çocukları annelerinin yüzüğünü masal kahramanının parmağında görünce onu serbest bırakırlar ve yardım ederler."

66. masal metninde birinci masalın II. hareketi 12. fonksiyonu: "İhtiyar adam kadınları asılmaktan kurtarır."

70. masal metninde dördüncü masalın 10. fonksiyonu: "Eşkiya başı kızı eşkiyalardan kurtarıp kocasına teslim eder."

1a. HEDİYE DEĞERLİ NESNELERDEN BİRİDİR (Kf^1). Tahlil edilen metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik."

42. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Masal kahramanı, padişahın kızının verdiği paralarla fakirlikten kurtulur."

49. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Dev, çocuğa mükâfat olarak kaplan sütü verir."

2. ARANAN NESNE GÖSTERİLİR (KF^2). Tahlil edilen metinlerde bu şekli bir kere tesbit ettik."

25. masal III. hareket 38, fonksiyon: "Kuşlar Şah İsmail'in gözlerini açacak otu gösterirler."

61. masal IV. hareket 37. fonksiyon: "Devin çocukları, masal kahramanına gülükân çiçeğinin yerini gösterirler."

3. ARANAN NESNE HAZIRLANIR (KF^3). Tahlil edilen metinlerde bu şekil iki kere tesbit ettik."

6. masalın I. hareketi 15. fonksiyonu: "Anakarının istediği yağı tilki hazırlar."

4. ARANAN NESNE SATIN ALINIR (KF^4). Tahlil edilen metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik.

27. masal IV. hareket 13. fonksiyon: "Masal kahramanı, bilgi satın alır."

27. masal V. hareket 18, fonksiyon: "Masal kahramanı satın aldığı bilgi sayesinde öldürmek istediği gencin kendi oğlu olduğunu öğrenir."

5. ARANAN NESNE ŞANS ESERİ BULUNARAK TALİHSİZLİK ORTADAN KALDIRILIR (KF^4). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli beş kere tesbit ettik.

8. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Fakir adam yolun üzerinde içi altın dolu bir güğüm bulur.

39. masalın 20. fonksiyonu: "Kız kaybettiği çocuğunu evinde bulur."

59. masal IV. hareket 30. fonksiyon: "Balıkçılar, kendilerini seyreden kedi, köpek ve sıçanın şansına ağ atarlar, karnında sihirli yüzük olan balığı yakalarlar."

60. masal IV. hareket 24. fonksiyon: "Oğlan, bir ağacın üzerinde karısının kaybettiği altın çelengi bulur."

6. OLAĞANÜSTÜ VASIFLARI OLAN BİR KAREKTERİN YARDIMIYLA EKSİK VEYA TALİHSİZLİK ORTADAN KALKAR ($KF^6{}_9$). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli bir kere tesbit ettik.

49. masal III. hareket 34. fonksiyon: "Yer Dinleyen, Silip Süpüren ve Dağ Devirenin yardımlarılla Avcı Mehmet'in oğlu Âlimin isteklerini yerine getirerek kızını almaya hak kazanır."

7. ARANAN NESNE ZORLA ELDE EDİLEREK EKSİK VEYA TALİHSİZLİK ORTADAN KALDIRILIR (KF[8]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik."

31. masalın 21. fonksiyonu: "Keloğlan devin sürülerini zapteder."

52. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Çocuk dayısı ile birlikte Padişahın altınlarını çalar."

8. BİR YARDIMCI EKSİĞİ VEYA TALİHSİZLİĞİ ORTADAN KALDIRIR (Kf[9]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli bir kere tesbit ettik."

57. masal IV. hareket 30. fonksiyon: "Kızı, kocası ölümden kurtarır."

9. KAHRAMAN SIKINTIDAN ALLAHIN YARDIMI İLE KURTULUR." (KF[10]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli üç kere tesbit ettik.

9. masal I. hareket 15. fonksiyon: "Allah kolları kesilen kadına bir gümüş bir altın kol verir."

41. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Perilerin dilekleri Tanrı tarafından kabul edilir, kadın çocuğunu yıkadığında suyu altın olur. Kadın ve kocası fakirlikten kurtulurlar."

70. masal metninde 2. hareket 8. fonksiyon: "Tanrı, hocanın duasını kabul eder, marangozun yaptığı tahta insana can verir."

XX. KAHRAMAN GERİ DÖNER (↓). Bu fonksiyon kahramanın işini bitirdikten sonra geri dönüşünü ifade eden Kahraman bir at veya bir kuşun üzerinde geriye döner. Bazen hangi vasıta ile döndüğü belirtilmeksizin kahramanın evine vardığı açıklanır. Tahlil ettiğimiz metinlerde bu fonksiyonu 54 kere tesbit etik. Geri dönüş hemen hemen daima aynı ifade ile belirtildiği için burada tek tek fonksiyonları yazmadık. Ancak masal numaraları ile parantez içinde hareket ve fonksiyon numaralarını belirttik.

4 (9); 5 (27); 8 (II-7); 12 (I-10); 14 (II-19); 15 (III-43); 18 (I-9;) II-23); 20 (I-8;14); 22 (IV-26); 25 (I-27); 26 (V-35); 27 (III-11); 28 (III-17; IV-25; V-35); 29 (IV-23); 32 (13); 33 (13); 35 (II-24); 36 (III-17); 38 (III-16); 39 (20); 40 (II-17); 47 (I-17); 49 (I-14; II-29); 49 (III-35); 50 (II-23); 52 (III-23); 52-(III-23); 54 (I-II-III -32); 56 (II-15; III-20); 57 (IV-31); 59(I-10) 60 (V-23); 61 (IV-38; V-53;) 63 (II-22); 64 (II-44); 65 (I-6; 8-III-25); 67/1 (II-10); 68/1 (I-10; II-21); 68/2 (8); 69/1 (IV-35); 70/3 (6); 70/4 (II-6).

XXI. KAHRAMAN TAKİP EDİLİR (Pr). Bu fonksiyon yedi farklı şekil gösterir.

1. TAKİP EDEN KAHRAMANIN ARKASINDAN UÇAR (Pr[1]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik."

45. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Oğlanın annesi, geliniyle oğlunu uçarak takip eder."

64. masal II. hareket 24. fonksiyon: "Dev çocuğun peşine düşer."

2. TAKİP EDEN SUÇULUYU İSTER (Pr^2). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekle rastlamadık.

3. TAKİP EDEN ÇEŞİTLİ HAYVAN BİÇİMLERİNE GİRER (Pr^3). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli tesbit etmedik.

4. TAKİP EDEN CAZİP NESNELER ŞEKLİNE GİRER (Pr^4). Tahlil edilen metinlerde bu şekle rastlamadık.

5. TAKİP EDEN KAHRAMANI YEMEK İSTER (Pr^5). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik.

31. masalın 19. fonksiyonu: "Dev, Keloğlanı yemek için peşine düşer."

64. masal I. hareket 48. fonksiyon: "Kız, erkek kardeşini yemek için peşinden koşar."

6. TAKİP EDEN KAHRAMANI ÖLDÜRMEĞE TEŞEBBÜS EDER (Pr^6). Bu şekli tahlil ettiğimiz metinlerde 4 kere tesbit ettik.

15. masal II. hareket 30. fonksiyon: "Ateşkâr oğlan, kız ile oğlanı öldürmek üzere peşlerine düşer."

15. masal III. hareket 40. fonksiyon: "Ateşkâr oğlan, kızı ile oğlanı öldürmek üzere peşlerine düşer."

25. masal I. hareket 28. fonksiyon: "Ağabeyler, kızı ve nişanlısını öldürmek için takip ederler.

40. masal II. hareket 19. fonksiyon: "Arap, bunları öldürmek için arkalarından gelir."

7. KAHRAMANIN SIĞINDIĞI AĞACI TAKİPÇİ KEMİRİR (Pr^7). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekle rastlamadık.

XXIII. KAHRAMAN TAKİPTEN KURTULUR, (Rs.). Bu fonksiyonun 10 farklı şekli tesbit edilmiştir.

1. KAHRAMAN HAVADA TAŞINARAK TAKİPTEN KURTULUR (Rs^1). Bu şekle tahlil edilen metinlerde rastlanmadı.

2. KAHRAMAN, TAKİP EDENİN YOLUNA ENGELLER KOYARAK GÖZDEN KAYBOLUR (Rs^2). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik.

31. masalın 20. fonksiyonu: "Keloğlan, devin önüne tas, sabun ve su torbasını atarak kurtulur."

64. masal II. hareket 25. fonksiyon: "Çocuk devden devin önüne ustura, şarap ve tuz atarak kurtulur."

3. KAHRAMAN TAKİP SIRASINDA TANIMMAMAK İÇİN ÇEŞİTLİ NESNELERİN ŞEKLİNE GİRER (Rs^3). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli bir kere tesbit ettik."

45. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Oğlanın annesinden kurtulmak için oğlan ile kız, bostan bostancı, bağ bağmancı, değirmen değirmenci biçimine girerler."

4. KAHRAMAN TAKİP SIRASINDA SAKLANIR (Rs[4]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli tesbit etmedik.

5. KAHRAMANI DEMİRCİLER SAKLARLAR (Rs[5]). Tahlil edilen metinlerde bu şekle rastlanmadı.

6. KAHRAMAN TAKİP SIRASINDA HAYVAN VEYA TAŞ BİÇİMLERİNE GİRER (Rs[6]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli tesbit etmedik.

7. KAHRAMAN ŞEKİL DEĞİŞTİRMİŞ DİŞİ EJDERİN TEŞVİKİNE KAPILMAZ (Rs[7]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekle rastlamadık.

8. KAHRAMAN KENDİSİNİ YEDİRMEZ (Rs[8]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekle rastlamadık.

9. KAHRAMAN ÖLÜMDEN KURTARALIR (Rs[9]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli üç kere tesbit ettik.

15. masal III. hareket 41. fonksiyon: "Ateşkâr oğlanın atının kardeşi masal kahramanını ölümden kurtarır."

25. masal I. hareket 29. fonksiyon: "Arap, Şah İsmail'i ölümden kurtarır."

40. masal II. hareket 20. fonksiyon: "Kız, kocasının söylediği sözleri tekrar ederek Arabın kendisini öldürmesine mâni olur."

10. KAHRAMAN BİR BAŞKA AĞACA ATLAYARAK KURTULUR (Rs[10]). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik.

64. masal I, hareket 49. fonksiyon: "Oğlan, kendi ektiği hurma ağacına tırmanarak hayırsız kızdan kurtulur."

XXIII. KAHRAMAN TANINMADAN EVİNE VEYA BAŞKA BİR MEMLEKETE VARIR (o). Kahraman evine vardığı zaman bir sanatkârın yanına çırak girer; veya bir kıralın yanına çırak olur.

Tahlil ettiğimiz metinlerde bu fonksiyonu dokuz kere tesbit ettik.

12. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Kız, bir padişahın yanına hizmetkâr olur."

14. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Padişah kızı, Acem Padişahının yanına hizmetkâr olur."

16. masal II.hareket 7. fonksiyon: "Kız kütüğün içinde Yemen Padişahının sarayına varır."

25. masal I. hareket 23. fonksiyon: "Şah İsmail, kendisini tanıtmadan bir ihtiyarın evine misafir olur."

38. masal VI. hareket 22. fonksiyon: "Kız, bir helvacının yanına çırak olur."

39. masal 16. fonksiyon: "Masal kahramanı bezirgân kılığına girerek nenekarının evine misafir olur."

41. masal II. hareket 10. fonksiyon: "Gözleri çıkartılan kız nenekarının evine misafir olur."

60. masal V. hareket 20. fonksiyon: "Kadın erkek kıyafetine girerek bir bakkalın yanına çırak olur."

65. masal III. hareket 41. fonksiyon: "Masal kahramanı önce kuyumcunun sonra terzinin yanına çırak olur."

XXIV. SAHTE KAHRAMAN ASILSIZ İDDİALARDA BULUNUR (L). Bu fonksiyonu tahlil ettiğimiz metinlerde üç keree tesbit ettik.

41. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Sahte kahraman satın aldığı güllerin kendi yanağında bittiğini söyler."

53. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Çingene kızı, Sultan hanımın başından geçenleri kendi başından geçmiş gibi beye anlatır."

65. masal III. hareket 26. fonksiyon: "Büyük çocuklar babalarına küçük kardeşin başardıkları işleri kendilerinin başardığını söylerler."

XXV. KAHRAMANA ZOR VAZİFE TEKLİF EDİLİR (M). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu fonksiyonu 34 kere tesbit ettik

39. masalın II. fonksiyonu: "Çocuk, misafir olduğu konakta ev sahibinin kızını direğe bağlayarak dövdüğünü görür." Burada doğrudan doğruya verilen bir vazife yoktur. Ancak masal kahramanı sabır denemesine tutulur. Masal kahramanı ses çıkarmadığı için denemeyi kazanmış olur.

40. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Padişah, kızını isteyen sıçan çocuktan kendi sarayından büyük bir saray ve aynı boyda aynı renkte 100 süvari ister."

41. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Padişah atlarını, bakmaları için halka dağıtır."

42. masal II. hareket 5. fonksiyon: "Padişah, kızının yüzündeki ve vücudundaki nişanları kim bilirse ona vereceğini söyler."

44. masal I. hareket 12. fonksiyon: "Analık, üvey kızının pamuğu makara ipliği gibi eğirmesini ister."

44. masal I. hareket 21. fonksiyor: "Analık, üvey kızından bir kazanı göz yaşı ile doldurmasını ister, bir çuval mercimekle buğdayı birbirinden ayırmasını ister."

45. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Padişah, kızını isteyenden yılanın bile geçemiyeceği kadar sık bir çit, padişah sarayını gölgede bırakacak büyük bir saray, bütün cemaatin yediği halde bitmeyecek bir tabak yemek ister."

46. masal I. hareket ve 7. fonksiyonlar: "Kız dadısıyla hazırladığı bilmeceyi padişaha, vezire ve Tufıl'a sorar."

47. masal II. hareket 30 fonksiyon: "Padişah atlarını bakılmak üzere halka dağıtır."

48. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Kıza kocası neden güldüğünü söyle mezse onu cezalandıracağını söyler."

49. masal III. hareket 32. fonksiyon: "Âlim kızını isteyenin şu işleri yapmasını ister; Konağının bir dağdan öteki dağa aktarılmasını, kırk kazan yemeği bir kişinin yemesini; bir salkım üzüm getirilmesi ve bir kile arpanın yere döküldükten sonra tanesi tanesine toplanmasını."

50. masal I. hareket 6. fonksiyon: "Padişah kızına karşılık kırk katır yükü altın ister."

50. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Kız, Mısır Şahına kocasını konuşturacağını söyler." Buradaki vazifeyi kahraman kendi kendine verir.

51. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Bir kadın Cevheri Firoş'un meyva biçimindeki elmaslara değer biçmesini ister."

52. masal III. hareket 20. fonksiyon:"Padişah, kıralı getirirse kızını hırsıza vereceğini söyler."

53. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Kız, içerideki ölüyü kırk gün kim beklerse ölü canlanınca onunla evleneceğini öğrenir."

54. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Üç kardeşe dolapta ne olduğunu sorarlar."

54. masal II. hareket 20. fonksiyon: "Padişah, ortanca oğlanın sabrını dener."

54. masal III. hareket 25. fonksiyon: "Küçük oğlanın çıkarılması mümkün değil gibi görünen saraya çıkması istenir."

55. masal II. hareket 13; 17 ve 21. fonkkiyon: "Arif Yusuf üç kız kardeşin sabırlarını dener."

56. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Kayınbiraderler, damatlarının kervan soymasını isterler."

57. masal II. hareket 8. fonksiyon: "Kara köpek, demir asa kırılır, demir pabuç delinirse karısının kendisini bulacağını söyler."

58. masal III. hareket 21. fonksiyon: "Padişah, devlerin kulağını kesene kızını vereceğini söyler."

59. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Padişah masal kahramanının kendi konağını gölgede bırakacak bir konak yapmasını ister."

60. masal II. hareket 6. fonksiyon: "Kız, çocuktan bir adamı getirip öldürmesini ister."

61. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Büyük kızın ateşsiz ve tuzsuz yemek pişirmesi, ortanca kızın bütün asker oturduğu halde yarısı boş kalar bir halı bir kilim dokuması istenir. Küçük kızın da damat vaat ettiği altın perçemli oğlan ile inci dişli kız doğurması istenir."

62. masal 6. fonksiyon: "Kral, Sultan Hanıma şu soruları sorar; İki ucu aynı olan değneğin hangi ucu ağırdır. Aynı görünen iki kılıçtan hangisi ham hangisi şamdır? Aynı yaşta görünen üç atın hangisi anne hangisi teyze, hangisi çocuktur?

63. masal I. hareket 15. fonksiyon: "Padişah, Keloğlanın düşmanını yenmesini ister."

64. masal III. hareket 36. fonksiyon: "Padişah, damatlarından gözleri için ceylân sütü ister."

64. masal III. hareket 39. fonksion: "Padişah, damatlarının düşman ordusunu yenmesini ister."

65. masal III. hareket 42. fonksiyon: "Küçük kız, kendisiyle evlecek olan gencin, altın tepside altın tavşanı kovalayan altın tazı, makasla kesilmemiş iğne ile dikilmemiş fıstık kabuğuna sığan bir elbise getirmesini ve ciritte herkesi yenmesini ister."

68. masal metninde birinci masal II. hareket 12. fonksiyon: "Yılan, masal kahramanının Çini Maçın Padişahının hikâyesini öğrenmesini ister."

69. masal metninde birinci masal I. II. ve III. hareketlerinde 16. 9. ve 23. fonksiyonlar: "Dünya Güzeli, Gül Sinama ne yaptı, Sinam Gülü incitti diye sorar."

70. masal metninde birinci masal I. hareket 9. fonksiyon: "Padişah, Masal kahramanından Dünya Güzelini konuşturmasını ister."

XXVI. ZOR VAZİFE ÇÖZÜMLENİR (N). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu fonksiyonu 32 kere tesbit ettik.

39. masalın 12. fonksiyonu: "Çocuk, ev sahibine kızını neden döğdüğünü sormaz." Sabreder ve vazifeyi başarmış our.

40. masal I. hareket 5. fonksiyon: "Yılan çocuk, Padişahın istediği konağı ve süvarileri hazırlar."

41. masal II. hareket 14. fonksiyon: "Kız, yürür yerler çimen olur, padişahın atını besler."

42. masal II. hareket 8. fonksiyon: "Oğlan, daha önceden gördüğü kızın yüzündeki ve vücudundaki işaretleri Padişaha söyler."

43. masal I. hareket 13. fonksiyon: "Çocuk birbirine karışan arpa ile yulafı kara dirhem hokkasından çıkan araplara ayırtır."

44. masal I. hareket 14. fonksiyon: "Kızın yerine inek pamuğu makara ipliği gibi düzgün eğirir."

45. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Sıçan çocuk. kendisinden istenilen konağı, çiti ve yemeği hazırlar."

46. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Tufıl, kendisine sorulan bilmeceyi çözer."

47. masal II. hareket 31. fonksiyon: "Kız, padişahın atını herkesten iyi besler."

48. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Kız, ihtiyar adamın yardımı ile kocasına gülüş sebebini makul olarak anlatır.'

49. masal III. hareket 32. fonksiyon: "Masal kahramanı, âlimin verdiği dört vazifeyi olağanüstü vasıfları olan üç yardımcı ile başarır."

50. masal I. hareket 7. fonksiyon: "Masal kahramanına gerekli kırk katır yükü altını padişahın kızı temin eder."

51. masal I. hareket 3. fonksiyon: "Cevheri Firoş, elmasların değerlerini tam olarak bilir."

52. masal III. hareket 23. fonksiyon: "Hırsız, kralı aldatarak bir sandığa koyar ve padişahına getirir."

53. masal I. hareket, 9. fonksiyon: "Sultan hanım kırk gün ölüyü bekler, ölü uyanır."

54. masal I.-II.-III. hareketler 11.-12.-26. fonksiyonlarda: "Üç kız kardeş ayrı ayrı kendi vazifelerini başarırlar."

55. masal II. hareket 22. fonksiyon: "Masal kahramanı sabreder denemeyi başarır."

56. masal I. hareket 10. fonksiyon: "Oğlanın yerine eşi kervanı soyup getirir."

57. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Kızın çarığı delinir asası kırılır."

58. masal III. hareket 22. fonksiyon: "Oğlan devlerin kulağını keser, dayısının cebine koyar."

59. masal I. hareket 14. fonksiyon: "Padişahın istediği konak yapılır.

60. masal II. hareket 7. fonksiyon: "Oğlan, kızın istediği adamı bulur, öldürür."

61. masal I. hareket 8. fonksiyon: "Üç kız kardeş sırayla vaatlerini yerine getirirler."

62. masalın 6. fonksiyonu: "Padişahın kızı, kaz çobanının yardımı ile sorulan soruların cevaplarını verir."

63. masal I. hareket 16. fonksiyon: "Keloğlan, düşman ordusunu yener."

64. masal III. hareket 39. fonksiyon: "Keloğlan Padişahın istediği ceylân sütünü getirir ve padişahın gözleri iyileşir."

65. masal III. hareket 43. fonksiyon: "Oğlan, evlenmek istediği kızın isteklerini daha önceden elde ettiği kılların yardımıyla gerçekleştirir."

68. masal metninde birinci masal II. hareket 22. fonksiyon: "Çocuk ejder haya öğrenmek istediği hikâyeyi anlatır."

69. masal metninde birinci masal II. hareket 36 fonksiyon: "Çocuk Dünya Güzeline hikâyeyi anlatır.

70. masal metninde birinci masal 13. fonksiyon, 16. ve 19. fonksiyonlarda çocuk anlattığı masallarda Dünya Güzelini konuştararak zor vazifeyi başarır."

Bazı vazifeler başlamadan tamamlanır veya vazife için verilen zaman dolmadan başarılır (*N). Yukarıdaki fonksiyonun bu şeklini tahlil ettiğimiz metinlerde üç kere tesbit ettik.

7. masal II. hareket 21. fonksiyon: "Arsız kız, kendisine söylenmeden kocasının yapması gereken işleri yapar ve kocasının peri kızı ile olan evliliğine ses çıkartmadan sebreder."

42. masal I. hareket 4. fonksiyon: "Masal kahramanı, tuttuğu balıkları padişahın kızına vererek vücudundaki ve yüzündeki nişanları öğrenir." Bunları öğrenmesi ile ilgili vazife ikinci harekette verilir.

48. masal I. hareket 9. fonksiyon: "Kız, tezekleri kuru olarak sakladığı için Beyin oğlunun ısınmasını ve elbiselerinin kurumasını sağlar."

XXVII. KAHRAMAN TANINIR (Q). Tahlil ettiğimiz metirlerde bu fonksiyonu 15 kere tesbit ettik.

4. masalın 7. fonksiyonu: "Kız, başından geçenleri anlatınca babası kızını tanır."

14. masal II. hareket 18. fonksiyon: "Padişahın oğlu, Tüylünün verdiği ekmekten çıkan mektubu okuyunca aradığı Yörük beyin kızının annesinin hizmetçisi Tüylü olduğunu anlar."

21. masal III. hareket 12. fonksiyon: "Padişah oğlu, bahçıvanın kızının kolunda kendi yaptırdığı bileziği görünce evlendiği kızın o olduğunu anlar."

25. masal IV. hareket 40. fonksiyon: "Arap, Şah İsmaili görünce tanır."

29. masal V. hareket 28. fonksiyon: "Zülfü Mavi, Padişaha baldızlarının yaptığını anlatınca Padişah çocuklarını tanır."

30. masalın 19. fonksiyonu: "Padişah oğlu, kendi çocuğunu görünce amcasının kızıyla değil sevdiği kızla evlendiğini anlar."

38. masal VI. hareket 25. fonksiyon: "Kız, başından geçenleri anlatınca ağabeyi, kocası, babası ve katırcı, müezzin kızı tanırlar."

41. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Kız başından geçenleri anlatınca padişahın oğlu gerçek katısının o olduğunu anlar."

4. masal II. hareket 28. fonksiyon: "Ayakkabı öksüz kızın ayağına olunca padişah oğlu aradığı kızın o olduğunu anlar."

53. masal III. hareket 16. fonksiyon: "Adam, gerçekten evlenmesi gereken kızı, kızın sabır taşına anlattıklarını dinledikten sonra tanır.'

55. masal IV. hareket 38. fonksiyon: "Arif Yusuf ile Peri kızı bıraktığı mendilden Arif Yusufun karısının oraya geldiğini anlarlar."

56. masal IV. hareket 29. fonksiyon: "Kız, kendi çevresini görünce padişah oğlu kıyafetinde giren gencin kendi kocası olduğunu tanır."

64. masal III. hareket 42. fonksiyon: "Padişah, Keloğlanın kolunda kendi mendilini görünce harbi kazananın o olduğunu anlar."

65. masal III. hareket 33. fonksiyon: "Oğlanın sırtında kızın yaptığı işareti görünce kızı kurtarının o olduğunu anlarlar."

65. masal IV hareket 44. fonksiyon: "Kız isteklerini yerine getiren gencin kendi nişanlısı olduğunu tanır."

2. masalın II. hareketi 9. fonksiyonu: "Padişah, hırsızları tanır."

XXVIII. SAHTE KAHRAMAN TEŞHİR EDİLİR (Ex). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu fonksiyonu 14 kere tesbit ettik."

19. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Ahçı ve kırk dev sorguya çekilince yaptıkları kötülükler ortaya çıkar."

23. masal IV hareket 23. fonksiyon: "Padişah, Geyiğin sudaki ablasıyla konuşmasını dinleyen karısı zannettiği çingene kızının sahte kahraman olduğunu öğrenir."

24. masal IV.hareket 26. fonksiyon: "Kız, ağabeyisine başına gelenleri anlatınca yengelerinin yaptıkları kötülükler ortaya çıkar."

29. masal IV. hareket 27. fonksiyon: "Zülfü Mavi, çocuklara kötülük edenlerin teyzeleri olduğunu anlatır."

38. masal VI. hareket 25. fonksiyon: "Kız, başından geçenleri anlatınca katırcı ile müezzinin yaptıkları kötülükler ortaya çıkar."

41. masal II. hareket 15. fonksiyon: "Kız padişah, oğluna başından geçenleri anlatır ve teyzesinin kızının sahte kahraman olduğunu ortaya koyar."

47. masal II. hareket 33. fonksiyon: "Kız, başından geçenleri anlatınca çingene kızının sahte kahraman olduğu ortaya çıkar."

53. masal III. hareket 15. fonksiyon: "Sultan hanım başından geçenleri sabır taşına anlatınca kocası evlendiği kızın çingene kızı ve sahte kahraman olduğunu anlar."

57. masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Kara köpek, adama gerçeği anlatınca adam kabahatın kendi karısında olduğunu anlar."

59. masal IV. hareket 31. fonksiyon: "Çocuk, padişaha gerçeği gösterir."

60. masal V. hareket 26. fonksiyon: "Karısına başından geçenleri anlatır."

65. masal III. hareket 45. fonksiyon: "oğlan başından geçenleri anlatır."

26. masal V. hareket 31. fonksiyon: "Ağa, kabahatin kendi karısında olduğunu anlar."

XXIX. KAHRAMAN YENİ BİR GÖRÜNÜŞ KAZANIR (T). Bu fonksiyon kendi arasında beş farklı şekil gösterir.

1. KAHRAMAN YARDIMCININ SİHİRLİ HAREKETİYLE YENİ BİR GÖRÜNÜŞ KAZANIR (T^1). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekle rastlamadık.

2. KAHRAMAN HARUKULADE BİR SARAY İNŞA EDER (T^2). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli üç kere tesbit ettik."

26. masal III. hareket 23. fonksiyon: "Annesi ve eşi, çocuğun yolladığı narların içinen çıkan mücevherleri satarak güzel bir saray yaptırırlar."

43. masal I. hareket 11. fonksiyon: "Padişahın sarayının karşısına güzel bir saray inşa eder."

56. masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Tüyden çıkan Arap çok büyük bir çadır kurar."

3. KAHRAMAN YENİ BİR ELBİSE GİYER (T^3). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli dört kere tesbit ettik.

14. masal II. hareket 11. fonksiyon: "Tüylü, güzel bir elbise giyer padişahın hanımı onun kendi hizmetçisi olduğunu anlamaz."

42. masal II. hareket 4. fonksiyon: "Masal kahramanı yeni elbiscler giyer."

44. masal II.hareket 24. fonksiyon: "Kız, altın işlemeli elbiseler giyer."

56. masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Çocuk yeni elbiseler giyer, kendisini padişah oğlu diye tanıtır."

4. MAKUL VE LÂTİFELİ ŞEKİLLER (T^4). Bu fonksiyonun bu şekline tahlil ettiğimiz metinlerde rastlamadık.

5. KAHRAMAN TANINMAMAK İÇİN ÇİRKİNLEŞİR (T^5). Bu fonksiyonun bu şekli Propp listesinde yoktur. Örneklerimize bakarak bu şekli ilâve etmeyi gerekli bulduk. Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 6 kere tesbit ettik.

2. masal I. hareket 2. fonksiyon: "Padişah, tebdili kıyafet eder."

16. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Kız, derviş kılığına girer."

57. masal IV. hareket 23. fonksiyon: "Kız başını traş ederek erkek elbisesi giyer."

60. masal V. hareket 19. fonksiyon: "Kadın erkek kıyafetine girer."

64. masal III. hareket 28. fonksiyon: "Padişah oğlu, davar işkembesini başına giyer keloğlan olur."

XXX. HAİN CEZALANDIRILIR (U). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu fonksiyonu 30 kere tesbit ettik.

10. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Padişah, hırsızlık yapan vezirlerinin başlarını vurdurtur."

12. masal I. hareket 11. fonksiyon: "Amca oğlu, bir çuval kurbağa ile eve döndüğü için evinden kovulur."

13. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Baba ahlâksızlık eden iki kızı ile onları teşvik eden müezzini öldürür."

17. masal III. hareket 31. fonksiyon: "Kız ile kocası, kendilerine kötülük eden İğci babayı bacanın içine koyar ve yakarlar."

19. masal II. hareket 16. fonksiyon: "Kız kendisine kötülük eden ahçı ve kırk devi astırır."

23. masal IV. hareket 28. fonksiyon: "Çingene kızını bir atın kuyruğuna bağlarlar. kırat dağa taşa çarpar bir kulağını geri getirir."

25. masal III. hareket 41. fonksiyon: "Şah İsmaili öldürüp bir eşini elinden almak isteyen Padişahı Arap öldürür."

26. masal V. hareket 30. fonksiyon: "Fırıncı, Ağanın karısını fırına atar yakar."

28. masal I. hareket 37. fonksiyon: "Kotanın kardeşleri, Kotana yaptıkları kötülüklerden dolayı memleketi terkederler."

29. masal IV. hareket 30. fonksiyon: "Annelerine kötülük yapan teyzelerini kovarlar."

34. masal II.hareket 14. fonksiyon: "Nenekarı, Bızdığı öldürecekken en sevdiği danasını öldürdüğünü anlayınca kendisini bir duvardan öteki duvara vurur, ölür."

35. masal III. hareket 27. fonksiyon: "Oğlunu kuyuya attırıp nişanlısını elinden alan padişahı Allahın Belâsı öldürür."

37. masal II. hareket 31. fonksiyon: "Mehmet Ağa, Dervişi ve babasını öldüren Paşayı ve oğullarını öldürür."

38. masal VI. hareket 27. fonksiyon: "Kıza kölük eden müezzin ile katırcının boyunları vurdurulur."

41. masal II. hareket 17. fonksiyon: "Sahte kahraman atın kuyruğuna bağlanır, köpeklerde peşine salınır."

43. masal II. hareket 28. fonksiyon: "Kötülük eden padişah kaf dağının arkasına atılır."

47. masal II. hareket 34. fonksiyon: "Padişah, Gurbet kızını bir katırın kuyruğuna bağlatır, her bir parçası bir dağda kalır."

49. masal III. hareket 36. fonksiyon: "Âlimin kızı, padişah ile lalasını yaptıkları kötülüklerden dolayı kedi ile fare yapar,"

51. masal II. hareket 13. fonksiyon: "Cevheri Firoş'un yanağını ısıran kızı parça parça edip bir tepsiye koyarlar."

53. masal III. hareket 17. fonksiyon: "Çingene kızını geri evine yollarlar."

55. masal II.hareket 15. ve 19. fonksiyonlarda: "Sabretmesini bilmeyen kızlar evlerine geri yollanırlar."

57. masal IV. hareket 29. fonksiyon: "Hacı karısını kovar."

59. masal IV. hareket 32. fonksiyon: "Padişah, kızını ve kızının dostu olan arabı öldürür."

61. masal VII. hareket 57. fonksiyon: "Padişah, baldızlarını katırın kuyruğuna bağlatır, her bir parçaları bir dağda kalır."

64. masal I. hareket 51. fonksiyon: "Hayırsız kızı aslan ile kaplan yer."

66. masal metninde birinci masalın I. hareketi 8. fonksiyon: "Kadının samimiyetsizliğini anlayan padişah boynunu vurdurtur."

67. masal metninde birinci masal 1. hareket 7. fonksiyon: "Padişah kocasını öldüren kadını öldürtür."

67. masal metninde ikinci masal 4. fonksiyon: "Kız, nişanlısını öldüren kırk devi öldürür."

68. masal metninde ikinci masalın 9. fonksiyonu: "Çini Maçın Padişahı, ihanet eden karısını kedi yapıp kafese koyar."

69. masal metninde birinci masal III. hareket 37. fonksiyon: "Çocuk kardeşlerini öldüren Dünya Güzelini öldürür."

69. masal metninde ikinci masalın 5. fonksiyonu: "Sinam, ihanet eden karısını ve kırk cariyesini öldürtür.'

70. masal metninde birinci masal 27. fonksiyon: "Çocuk, kendi yardımcısı olan fareye kötü muamele eden Dünya Güzeline eziyet eder."

XXXI. KAHRAMAN EVLENİR, TAHTA ÇIKAR (W). Bu fonksiyonun altı farklı şekli tesbit edilmiştir.

1. DÜĞÜN VE TAHTA ÇIKIŞ AYNI ZAMANDA OLUR (W^*_*) Tahlil ettiğimiz metinlerde yukarıdaki fonksiyonun bu şeklini 4 kere tesbit ettik.

22. masal IV. hareket 27. fonksiyon: "Ayı kulağını vali yaparlar, düğünü de aynı zamanda olur."

25. masal III. hareket 42. fonksiyon: "Şah İsmail Padişah olur, düğünü de tekrar yapılır."

47. masal III. hareket 37. fonksiyon: "Avcı Mehmet'in oğlu Âlimin kızıyla evlenir, padişah olur."

54. masal I. hareket 14. fonksiyon: "Padişahın kızıyla evlenir." 29. fonksiyonda: "Padişah olur."

2. KAHRAMAN EVLENİR (W*). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 51 kere tesbit ettik. XXXI. fonksiyonun bu şekli bütün masallarda kahramanın bir düğünle evlendiğini ifade etmektedir. Bu bakımdan bu fonksiyonları teker teker buraya tekrar almadık. Yalnız bu fonksiyonun geçtiği masalların numaralarını parantez içinde hareket ve fonksiyon numaralarını belirtmekle yetindik.

1(5); 3 (11); 4 (6); 7 (I-4; II-4); 9 (II-18); 12 (II-13); 15(III-43); 16 (I-9); 17 (III-25); 18 (II-17); 19 (I-18); 20 (I-22); 21 (III-13); 23 (II-14); 24 (III-24); 26 (II-10); 30 (20); 38 (II-13); 39 (13); 40 (I-6); 41 (II-18); 42 (II-9); 43 (II-29); 44 (II-30); 45 (I-5); 46 (II-16); 48 (I-11); 50 (I-8); 51 (I-6); 52 (III;24); 53 (III-18); 54 (II-27); 55 (IV-40); 56 (I-8); 57 (I-3); 58 (III;27); 59 (II-15; IV-33); 60 (II-11; IV-27); 61 (I-9 ; VI-50); 62 (13); 63 (II-23), 64 (III-52); 65 (III-47); 68/1 (I-9; III-25); 704 (I-20); 70/3-(8); 70/4 (II-8).

3. KAHRAMAN TAHTA ÇIKAR (W_*). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli iki kere tesbit ettik. 10 (I-9); 58 (III-26)

4. NİŞAN VEYA EVLİLİK VAADI YAPILIR (w^1). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 6 kere tesbit ettik.

14. masal I. hareket 12. fonksiyon: "Kızın babası, kızını çocuğa vereceğini söyler."

20. masal II. hareket 19. fonksiyon: "Padişah kızı, beslemesini eşkiya başına vermeğe razı olur."

25. masal I. hareket 11. fonksiyon: "Kardeşleri, Gülüzar'ı Şah İsmail'e vermeğe razı olurlar."

25. masal I. hareket 21. fonksiyon: "Arap kılığındaki genç kız Şah İsmail ile evlenmek istediğini söyler."

43. masal I. hareket 20. fonksiyon: "Kız ile oğlan muhabbet ederler."

47. masal I. hareket 22. fonksiyon: "Padişahın oğlu, nardan çıkan kız ile evlenmeğe karar verir."

5. EVLİ KAHRAMANIN EŞİNİ KAYBETMESİNDEN SONRA YENİDEN EVLENMESİ (w^2). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli 12 kere tesbit ettik. Aşağıda masal numaralarını ve parantez içinde hareket ve fonksiyon numaralarını belirttiğimiz örneklerde kaybedilen eşlerin bulunmalarından sonra düğünün yeni-

lenmesi ifade edilmektedir. Örnekler arasında bir fark olmadığı için teker teker yazmadan geçtikleri masalları belirtmeyi yeterli bulduk.

20 (III-25); 23 (III-26); 26 (V-37); 38 (VI); 40 (II-21); 50 (II-22); 51 (III-22); 56 (IV-30); 57 (IV-31); 60 (V-28); 61 (VII-58); 70/1-28.

6. KAHRAMAN MADDİ MÜKÂFAT ALIR (w°). Tahlil ettiğimiz metinlerde bu şekli altı kere tesbit ettik.

2. masal II. hareket 12. fonksiyon: "Padişah, hırsızlara bir daha yapmamaları şartı ile çaldıkları altınları bağışlar."

12. masal I. hareket 9, fonksiyon: "Padişah, yanında çalışanı kızdan memnun kaldığı için kıza bir heybe altın, bir torba yiyecek, bir at bir seyis verir."

18. masal III. hareket 28. fonksiyon: "Çocuk, padişahın verdiği mallarla zengin olur."

26. masal IV. hareket 34. fonksiyon: "Ağa, Hasan'a bir terki altın bir at verir."

49. masal I. ve II. hareketler 15. ve 24. fonksiyonlar: "Padişah Avcı Mehmetin oğluna bir altın verir."

55. masal IV hareket 39. fonksiyon: "Peri kızı, Arif Yusuf'un eşine malını mülkünü bağışlar."

III. TABLO

Elâzığ'dan derlediğimiz yetmiş masal metnini ikinci bölümde tek tek tahlil ettikten sonra her masalın yapısını şema halinde gösterdik. Bu bölümde ise bir evvelki bölümde tahlil ettiğimiz masalların müşterek özelliklerini tesbite çalıştık. Buraya ilâve ettiğimiz fonksiyonların sırasına göre düzenlenmiş tablo üzerinde Propp'un tasnifine uygun olarak sınıflandırılarak numaralanan masalların yapılarını işaretlerle gösterdik. Bu tablo üzerinde masalların yapılarını kolayca takip etmek ve mukayese etmek mümkündür.

SONUÇ VE ÖZET

Elâzığ'dan derlediğimiz yetmiş masal metninin incelenmesine dayanan bu araştırma sonunda elde ettiğimiz neticeleri derleme inceleme ve metod açısından iki ayrı kısımda değerlendirilebiliriz.

I. Derleme-Masalcılar-Masallar: Elâzığ il merkezinde yapılan bu derleme bizi münferit yapılan çalışmalarda sahanın dar ve sınırlı tutulmasıyla daha sıhhatli ve derli toplu malzemenin toplanabileceği neticesine ulaştırdı. Derlemede başarılı olmak için, araştırıcının çalışacağı sahayı hem tanıması hem de o sahada tanınması gerekmektedir. Anlatıcı, tanımadığı ve itimat etmediği kimselere malzeme vermez. Bu hususu göz önünde tutarak daha önce bulunduğumuz Elâzığ il merkezinde derleme yapmayı tercih ettik. Önceden tesbit ettiğimiz ve masal anlatacaklarına dair söz aldığımız masalcılar tarafından iyi karşılandık. Masalları, evlerde oldukça kalabalık dinleyiciler huzurunda en tabii usluplarıyla tesbit ettik. Ön hazırlık safhasından sonra yaptığımız derleme işleminde hiç bir aksaklığa rastlamadan malzeme topladık.

25 masalcıdan toplam olarak 100 masal derledik. Bu çalışmada incelediğimiz yetmiş masalı anlatan 20 masalcının ekseriyeti gerçek masal anası ve masal atasıydılar. Masallar okunduğu zaman bu konunun doğruluğunu metinlerin kompozisyon ve uslup özelliklerinden çıkarmak mümkün olduğu kadar anlattıkları masal sayısı ile de anlaşılabilir. Elâzığ'da masal anlatma ve dinleme geleneği bugün canlı olarak yaşamaktadır.

İkinci Bölümde tek tek tanıtılan masalcılar hakkındaki bilgileri şöyle özetleyebiliriz:

Yirmi masalcının yaş ortalaması 49.6 dır. En yaşlı masalcı 1893 doğumlu Asi Akış, en genç masalcı ise 1950 yılında doğan Halise Öğrenmiş'tir. Masalcıların onbiri kadın dokuzu erkektir. En çok masal bilen ve bize anlatan masalcılar: Emine Öksüz, 20. masal. Hüseyin Sever: 10 masal. Şükrü Karapınar: 7 masal.

Masalcıların meşguliyetleri aşağıdaki şekildedir:

11 Ev kadını.
1 Kahveci.
1 Terzi.
1 Gardiyan.

1 Çiftçi.
1 Şoför.
1 Yemenici.
1 Hızarcı.
1 İnşaatcı.
1 İşsiz.

Yirmi masalcının onbiri okur yazar değildir. Okuma yazma bilen dokuz masalcının tahsili ilkokul seviyesindedir. Bir masalcı ise eski harfleri bilmekte; fakat yeni harfleri bilmemektedir.

Yaptığımız soruşturmaya göre masalcılar anlattıkları masalları aile büyüklerinden ve eski profesyonel masalcılardan dinleyerek öğrenmişler herhangi bir yazılı kaynaktan alamamışlardır. Özellikle kadınlar bildikleri masalları köylerindeki imecelerde ve benzeri toplantılarda dinlediklerini ifade etmişlerdir. Erkeklerden biri ise hapishanede yerli mahkûmlardan öğrendiğini belirtmiştir.

Derlenen yüz masaldan yetmiş tanesi bu çalışmada incelendi ve metinler bölümünde verildi. Diğer otuz masalı gösterdikleri şu özellikler sebebiyle bu çalışmaya dahil etmedik. Masallardan müstehcen ve halk hikâyekinden masala geçiş halinde olanların ayrı çalışmalarda incelenmesinin daha uygun olacağı düşüncesine vardık. Diğer masalların bir kısmı olayların akışı takip edilemeyecek kadar muğlak, bir kısmı ise aynı masalın ayrı şahıslar tarafından hemen hemen farksız olarak anlatılmış şekilleri oldukları için bu çalışmanın dışında bırakıldı.

II. Masalların Propp Metoduna göre tahlili.

Viladimir Propp masallar üzerinde yaptığı inceleme sonunda masalların yapı özelliklerine göre tetkik edilebilecekleri neticesine vararak masallarda bulunan müşterek unsurlardan hareket etmiş ve masalların yapısını tesbit etmiştir. 1928 yılında yayınladığı: "Masal Morfolojisi" isimli eserinde metodunu 100 Rus masalına tatbik ederek ispatlamıştır. Bu çalışmaya göre yeryüzündeki bütün masallar yapıları bakımından birbirinin aynıdır. Masallar müşterek bir çatı üzerine kurulmuştur. Masalların yapıları tesbit edilmedikçe masalların doğru olarak tasnif ve tetkiki mümkün değildir.

Masallarda hem sabit hem de değişken unsurlar bulunmaktadır. Masallarda kahramanlar, faydalanılan nesneler, adet ve inaçlar, çevre değişmektedir fakat fonksiyon değişmemektedir. Sabit olan bu aksiyonar masal kahramanlarından birinden diğerine nakledilir. Masal şahıslarının icra ettikleri aksiyonlar "fonksiyon" adı verilmiş ve masalların yapısı bu sabit unsura göre tetkik edilmiştir. Propp çalışmasının sonunda şu dört neticeye ulaşmıştır.

1. masal kahramanlarının fonksiyonları masalda kim ve nasıl yapar sorularından ayrı olarak hizmet gören sabit unsurlardır.

2. Peri masallarında 31 fonksiyon bulunur.

3. Fonksiyonların sırası her zaman aynıdır. Her masalın bütün fonksiyonları ihtiva etmemesi diğer fonksiyonların sırasını bozmaz. Eksik olan fonksiyondan sonraki ile masal devam eder.

4. Aynı fonksiyonarı ihtiva eden masallar tek tipe girer. Yapılarına göre peri masalları müşterek bir tipe dahildirler.

Masallarda fonksiyonlardan başka yardımcı dört grup elemert daha vardır. Olayları birbirine bağlayan "Bağlayıcı unsurlar" hareketlerin "Maksat ve Sebebleri", masal kahramanlarının ortaya çıkış şekilleri ve masal kahramanlarının vasıfları olmak üzere bu dört grup unsur bütün olarak masalın tahlilini sağlar.

Propp bu çalışmasını Afanasev derlemesindeki 50-150 numaralar arasındaki 100 masal üzerinde hazırlanmıştır. Bu malzemenin gereğinden fazla olduğunu yeni masalların yeni fonksiyonlar kazandırmadığını belirtmiştir. Propp'un çalışmasına dahil ettiği masallar Aarne sınıflandırmasında peri masalı grubuna giren masallardır.

Biz bu metodu Elâzığ'dan derlediğimiz masallara tatbik ederek masalların yapısını tesbite çalıştık. Propp metoduyla tahlil ettiğimiz 70 Elâzığ masalı bu metoda tamamen uydu, herhangi bir sapma olmadı. Yalnız ana fonksiyonların tâli sınıfları için bazı ilâveler yapmak gereğini duyduk. Yedi fonkiyon için sekiz yeni varyant tesbit ettik ve bunlara yeni numaralar verdik.

Masalın hazırlık kısmını meydana getiren ilk yedi fonksiyondan sonra masalda asıl hareketi başlatan VIII. fonksiyon "Hâinlik" diye tarif edilerek (A) harfi ile gösterilmiştir. Propp kendi malzemesi içinde hâinliğin 19 şeklini tesbit etmiştir.

1. Hain bir kimseyi kaçırır (A^1).

2. Hain sihirli vasıtayı zapteder veya alıp götürür (A^2).

2a. Sinirli yardımcının zorla ele geçirilmesi veya ödürülmesi bu sınıfın özel tâli sınıfını meydana getirir (AII).

3. Hain mahsulu ziyan veya yağma eder (A^3).

4. Hain gün ışığını ele geçirir (A^4).

4. Hain diğer şekillerde zarar verir (A^5).

6. Hain kahramanı yaralar (A^6).

7. Hain aniden ortadan kaybolmaya sebeb olur (A^7). Genellikle bu tipteki ortadan kayboluşlar sihirli veya hileli vasıtaların tatbikiyle gerçekleştirilirler.

8. Hain kurbanını ister veya kandırır (A^{8}).
9. Hain bir kimseyi kovar (A^{9}).
10. Hain bir şahsın denize atılmasını emreder (A^{10}).
11. Hain bir şahsa veya bir nesneye büyü yapar (A^{11}).
12. Hain bir şahsın yerine geçer (A^{12}).
13. Hain cinayetin işlenmesini emreder (A^{13}).
14. Hain öldürmeyi gerçekleştirir (A^{14}).
15. Hain bir şahsı hapseder veya alıkoyar (A^{15};.
16. Hain tehditle evliliğe zorlar (A^{16}).
16a. Akrabalar arasında aynı şekil (A^{vii}).
17. Hain yamyamlık tehdidinde bulunur (A^{17}).
18. Hain gece eziyet eder (A^{18}).
19. Hain harp ilân eder (A^{19}).

Biz bu 19 şekle iki yeni sınıf daha ilâve etmek ihtiyacını duyduk.

20. İftira (A^{20}). Gelin Kaynana" isimli 11. masalın 6. fonksiyonu "Kaynana gelinin altına pislik koyar." Burada kayınvalide gelinin yapmadığı bir hatayı oğluna gelin yapmış gibi gösterir. Hainliğin bu şekli Propp listesinde yoktur

21. İhanet (A^{21}). "Gül Sinama Ne Etti, Sinam Gülü İncitti" isimli 69. masal metninde ikinci masalın dördüncü fonksiyonu" Gece karımın kırk cariyesi ile birlikte kırk haramilere gittiğini gördüm." şeklinde tesbit edilmiştir. Burada eşlerden birinin diğerine ihaneti söz konusudur.

Masallarda sihirli yardımcının ve sihirli vasıtanın kazanılmasında geniş bir yer işgal eder XII.; XIII.; XIV. D E, F, fonksiyonları için elimizdeki malzeme yeni şekillerin varlığını gösterdi. D fonksiyonu vericinin kahramanı doğrudan doğruya veya dolaylı olarak denemesini ifade etmektedir. E fonksiyonu kahramanın vericiye karşı tutumu göstermektedir. F fonksiyonu ise gerekli vasıta veya yardımcının elde edilmesini ifade etmektedir. Bu üç fonksiyon birbirine bağlıdır. Verici kahramanı denemesine karşılık olumlu cevap alırsa kahramana gerekli vasıtayı veya yardımcıyı temin eder. Propp'un incelemesinde verici veya yardımcının fonksiyonlarını icra eden karakterler olağan üstü vasıfları olan insan ve hayvanlardan ibarettir. Bu çalışmada malzeme olarak kullandığımız Elâzığ masallarında ve bu güne kadar gördüğümüz diğer Türk masallarında hem vericinin hem de yardımcının fonksiyonlarını icra eden "Tanrı" kavramı üzerinde ayrıca durmanın yerinde olacağı kanaatine vardık. Tanrı ile masal kahramanı arasındaki fonksiyonlar, Propp malzemesi arasında bulunmadığından bu üç fonksiyonun tâli sınıflarına yeni birer ilâve yapmayı gerekli bulduk.

XII. KAHRAMANIN SİHİRLİ VASITAYI VEYA YARDIMCIYI KAZANABİLMESİ İÇİN KAHRAMAN DENENİR-SORGUYA ÇEKİLİR HÜCUMA UĞRAR (D).

Propp listesinde bu fonksiyon için 10 tâli sınıf tesbit etmiştir.

1. Verici kahramanı dener (D^1).

2. Verici kahramanı selamlar ve sorguya çeker (D^2).

3. Ölmek üzere olan veya olmüş bir şahıs kahramandan bir hizmetin yapılmasını ister (D^3).

4. Tutuklu serbest bırakılması için yalvarı (D^4).

5. Kahraman merhamet dileği ile karşılaşır (D^5).

6. Kavgacılar kavga konusu olan malların bölüştürülmesini isterler (D^6).

6. Diğer istekler (D^7).

8. Düşman yaratık kahramanı öldürmeğe teşebbüs eder (D^8).

9. Düşman yaratık kahramanla mücadele eder (D^9).

10. Kahramana değiştirilmek üzere sihirli bir vasıta gösterilir (D^{10}).

11. Tanrıya Yalvarma (D^{11}). Masal kahramanının doğrudan doğruya Tanrıya yalvararak yardım istemesi bu on şekil arasında yoktur. Tanrıya yalvararak yardım isteyen kimse dini vazifelerini yerine getirdiği taktirde Tanrının denemesine karşı olumlu cevap vermiş olur. İnsanlar sıkıntılı duruma düşmeden de Tanrıya karşı olan vazifelerini ve dini ödevlerini yerine getirmek mecburiyetindedirler. Bu bakımdan Tanrı insanları her an denemektedir. İlâve ettiğimiz bu tâli sınıfın örneklerini şöyle sıralayabiliriz:

9. masalın 13. fonksiyonu: "Kadın Allaha yalvarır, Allah rızası için kesilen kollarını geri ister."; 70. masal metninde ikinci masalın 6. fonksiyonu: "Hoca ve arkadaşları namaz kılıp Allaha yalvararak tahta insana ruh isterler."

XIII. KAHRAMAN VERİCİYE TEPKİ GÖSTERİR (E).

Propp listesinde bu fonksiyon sihirli vasıta veya yardımın nakledilme hazırlığını ifade eder. On farklı şekli tesbit edilmiştir.

1. Kahraman denemeye karşı koyar veya koymaz (E^1).

2. Kahraman selâmı alır veya almaz (E^2).

3. Ölmüş bir şahsın vasiyetini yerine getirir veya getirmez (E^3).

4. Esiri serbest bırakı (E^4).

5. Yalvarana merhamet eder (E^5).

6. Paylaştırmayı gerçekleştirir (E^6).

7. Kahraman başka hizmetler görür (E^7). Karşıdan talep olmaksızın yapılan iyilikler bu gruba girer. İbadetin bir örneği de buraya girebilir.

8. Kahraman düşmanının taktiklerini kullanarak kendisini ölümden kurtarır (E^8).

9. Kahraman kavgada düşmanını yener veya yenemez (E^9).

10. Kahraman mübadeleyi kabul etmekle beraber değiştirdiği nesnenin sihir kuvvetini mübadele yaptığı kimseye karşı kullanarak kendi verdiğini geri alır (E^{10}).

11. Tanrı kahramanın dileğini kabul eder (E^{11}). E^7 nin sınırları içine ibadetin bir örneği alınmışsa da Türk masallarında Tanrı ile kahraman arasındaki bu münasebet çok yaygın ve özel bir yer tutar. Bunun için biz bu örnekleri ayrı bir sınıf olarak telâkki etmeyi uygun bulduk. Bu tâli sınıf için malzememiz arasındaki örnekler:

9. masalın 14. fonksiyonu: "Allah kadının duasını kabul eder." 70. masal metninde ikinci masalın 7. fonksiyonu: "Hocanın duası kabul olur."

XIV. SİHİRLİ VASITANIN ELDE EDİLMESİ VEYA ZAPTEDİLMESİ (F).

Yardımcının veya sihirli vasıtanın elde edilmesi için Propp 9 şekil tesbit etmiştir.

1. Sihirli vasıta doğrudan doğruya verilir (F^1). Sihirli olmayan maddi mükâfat (f^1). Kahramanın vericiye karşı tavrı olmusuzca kahramana hiç bir şey verilmez (F neg.). veya kahraman cezalandırılır (F contr.).

2. Vasıtanın yeri gösterilir (F^2).

3. Vasıta hazırlanır (F^3).

4. Vasıta satın alınır (F^4). Siparişle satın alma (F^34).

5. Vasıta şans eseri bulunur (F^5).

6. Vasıta kendi usulune göre ortaya çıkar (F^6). Yerden çıkan nesneler (FVI).

7. Vasıta yenilerek ve içilerek olğan üstü vasıf elde edilir (F^7).

8. Vasıta zapt edilir (F^8).

9. Çeşitli karakterler kahramanın emrine girer (F^9). Kahramanın yardımcıya sahip olması hali (f^9). Çağrılmadan ortaya çıkan ve olağan üstü vasıfları olan kahramanların masal kahramanına yardımcı olmaları hali ($F^6{}_9$).

10. Tanrı istenileni verir (F^{10}). "Örnekler: 9. masalın 15. fonksiyonu: "Allahın emriyle kadının bir kolu altın bir kolu gümüş olur."; 25. masalın 6. fonksiyonu: "Derviş doğan çocuğa arkandan gelen kavuşmasın, önünden giden kurtulmasın diye dua eder." Bu örnekte Dervişin duasıyla Tanrı masal kahramanına olağan üstü nitelikler verir. Türk masallarında Derviş, Hızır, Aksakallı ihtiyarlar, Tanrının elçisi olarak kabul edilirler. Tanrı kudretiyle yapılacak işlerin yapılmasına vasıta olurlar. 48. masalın 4. fonksiyonu: "İnşallah Sultan hanım olursun, memle-

ketin beyine hanım olursun." Burada fakir bir ihtiyarı memnun eden genç kız ihtiyardan hayır dua alır. Sonuç olarak da Tanrı genç kıza zengin ve rahat bir hayat verir. 39. masalın 6. fonksiyonu: "Ağa yanında çalışan hizmetkârına refah ve huzur sağlayacak üç nasihat ver." Masal kahramanı bu nasihatlar sayesinde zengin ve mutlu bir ömre erişir. Nakledilen vasıta maddi olmadığı için buraya almayı uygun gördük. 70. masal metninde birinci masalın 8. fonksiyonu: "Tahtadan insan canlanır." Tanrı hoca ve arkadaşlarının duasını kabul eder, tahtaya ruh verir.

XVII. DAĞLAMA VE İŞARETLEME (j).

Bu fonksiyonun iki tâli sınıfı tesbitedilmiştir.

1. Kahramanın dağlanması (j^1).
2. Kahramana bir nesne verilmesi (j^2).
3. Kahraman diğer karakterleri dağlar veya onlara bir şey verir (j^3).

Bu üçüncü şekli örneklerimize göre biz ilâve etmek gereğini duyduk. Örnekler: 44. masalın 27. fonksiyonu: "Kız eve dönerken ayakkabısını düşürür." Masal kahramanı kendisini takip eden padişah oğluna kendisini tanıtacak bir şey vermiş olur. 55. masalın 37. fonksiyonu: "Kocasının peri kızıyla uyuduğunu gören kız, peri kızının yüzüne güneş gelmemesi için mendilini örte." 64. masalın 37. fonksiyonu: "Keloğlan diğer damatların kalçasına birer damga vurur.

XVIII. ZAFER (I).

Bu fonksiyon için Propp altı şekil tesbit etmiştir.

1. Hain kavgada dövülür (I^2).
2. Hain yarışta kaybeder (I^2).
3. Hain kağıt oyununda kaybeder (I^3).
4. Hain tartıda hafif geldiği için kaybeder (I^4).
5. Hain döğüşmeden öldürülür (I^5).
6. Hain sürgün edilir (I^6).

7. Hain yaralanır (I^7). Bizim malzememiz arasında hainin yaralanması hali vardır, bunun için bu şekli de tali sınıf olarak ilâve etmeyi gerekli gördük. Örnekler: 22. masalın 15. fonksiyonu: "Ayı kulağı dev karısını yaralar."; 64. masalın 4. fonksiyonu: "Küçük oğlan, Hayırsız Kızın kolunu keser."; "Elma Ağacı" isimli 65. masalın 12. fonksiyon: "Küçük oğlan ejderhayı yaralar."

XXIX. KAHRAMAN YENİ BİR GÖRÜNÜŞ KAZANIR (T).

Propp bu fonksiyon için dört ayrı şekil tesbit etmiştir.

1. Kahraman yardımcının sihirli hareketiyle güzelleşir (T^1).
2. Kahraman harikulâde bir saray inşa ederek sosyal seviyesini yükseltir (T^2).

3. Kahraman yeni elbise giyer (T^3).

4. Lâtifeli ve mâkul şekiller (T^4).

Bu şekillerin hepsi kahramanların güzellik zenginlik ve mevki elde etmesiyle ilgilidir. Biz bir beşinci şık ilâve etmeyi gerekli bulduk.

5. Kahraman tanınmamak için çirkirleşir ve kıyafet değiştirir :(T^5).

Örnekler 12. masalın 7. fonksiyonu: "Kız başını traş ettirerek erkek kıyafetine girer."; 16. masalın 12. fonksiyonu: "Kız Derviş kıyafetine girer."; 38. masalın 21. fonksiyonu: "Kadın erkek elbisesi giyer."; 15. masalın 9. fonksiyonu: "Kız koyun postuna girerek çirkinleşir."; 19. masalın 12. fonksiyonu: "Kız erkek elbisesi giyer,"; "Kotan" isimli 28. masalın 24. fonksiyonu: "Kotan devin karısının kılığına girer."; 39. masalın 19. fonksiyonu: "Erkek bezirgân kılığına girer."; 57. masalın 23. fonksiyonu: "Kız başını traş ettirip erkek kılğına girer"; 60. masalın 19. fonksiyonu: "Kadın erkek kılığına girer."; 64. masalın 28. fonksiyonu: "Oğlan başına davar işkembesi giyer."; 65. masalın 40. fonksiyonu: "Oğlan keloğlan kıyafetine girer."

Tahlil ettiğimiz masallarda Propp metoduna yaptığımızı iâveler bunlardan ibarettir. Propp'un tesbit ettiği masal yapısı Türk masalları için de doğrudur. Bu çalışmada sadece Elâzığ'dan derlenen yetmiş masal metninin yapı özlliklerine göre tahlili verilmekle beraber biz ayrıca diğer vilâyetlerden derlenen masallara da bu metodu tatbik ederek doğruluğunu gördük.

Propp metodu masalların yapılarındaki benzelik üzerine kurulmuştur Ancak masallar bu aynilik ve tekrarın yanında çok şekillilik ve canlılık gösterirler. Masal kahramanları, çevre, inanç âdet ve gelenekler masallarda çeşitliliği sağlarlar. Bu unsurlar masalları zenginleştirmekte ve yapılarındaki ayniliğin doğurduğu yeknasaklığı ortadan kaldırmaktadırlar. Yapıları bakımından birbirinin aynı olan masalların farklı milletlerde ayrı şekillerde anlatılmaları bu özelliklerindendir. Masal konuları bir memleketten diğerine nakledildiği zaman masalı alan halk onu anlatırken masal kahramanı yerine hemen kendi milli tiplerini oturtmakta, masasalın geçtiği çevre o halkın kendi coğrafi özelliklerini almakta, masallarda sık sık yer verilen harpler o milletin mazisinde yaptığı gerçek savaşlardan biri olarak gösterilmektedir. Masal gittiği yerin dinî inanç, millî adet ve geleneklerine bürünür. Halk kendisine yabancı olan unsurları atarak yerlerine millî olanları büyük bir başarıyla yerleştirir. Masallarda insanların gerçek hayatlarıyla düşlerinin karışımı anlatılmakla beraber her millet özendiği rahat ve refahı kendi sembolleriyle ifade eder. Masallar anlatıldıkları yörenin bütün özellikleri ile böyle kaynaştığından masalların kaynağının neresi olduğu meselesinin çözümlenmesi güçleşmiştir. Masallar yapı bakımından birbirinin aynı olmakla beraber muhteva ve uslup yönünden her masal anlatıldığı ülkede, yeniden yaratılmış gibidir.

BİBLİYOGRAFYA

Aarne Antti, Verzeichnis der Marchentypen, FF Communcations No. 3. Helsinki 1910.

Acıpayamlı, Orhan, "Türkiye Folklorunda Hikâye ve Masal Bibliyografyası" Antropoloji, Ankara 1964, Cilt I. Sayı. 2. s. 122-140.

Ağar, Nezahat, Elâzığ Ağzı, (A.Ü. D.T.C.F. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitiime tezi) Ankara 1953 (Basılmamış).

Alangu Tahir, Billur Köşk Masalları, Istanbul, 1961.

Bayoğlu, Menmet, Elâzığ Masalları Üzerine bir İnceleme, (Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme tezi) Erzurum 1971. (Basılmamış).

Baytop, Rezzan, Elâzığ Masalları Üzerine Bir araştırma (Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme tezi) Erzurum 1969 (Basılmamış).

Bedier, joseph, Les Fabliaux, Paris 1893.

Benfey, Theodor, Pancschatantra, 2 cilt. Leipzig 1859.

Bolte-Polivka, Anmerungen zu den Kinder und Hausmarchen der Brüder Grimm, 5 cilt, Liepzig, 1913-32.

Boran, Çiğdem, Elâzığ Folkloru, (A. Ü. T. C. F. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme tezi) Ankara 1965 (Basılmamış).

Boratav, Pertev Naili, Az Gittik Uz Gittik, Ankara 1969.

———, Contes Turc, Paris 1955.

———, Folklor ve Edebiyat, Ankara 1945.

———, Halk Edebiyatı Dersleri, Ankara 1942.

———, Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, Ankara 1946.

———, Türsiche Volksmaerchen, Berlin 1967.

———, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Istanbul 1969.

———, Zaman zaman içinde, Istanbul 1958.

Buluç, Bahattin Elâzığ Ağzı (A.Ü. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bitirme tezi) Ankara 1951 (Basılmamış).

Caferoğlu, Ahmet) Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar (Malatya, Elâzığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş vilâyetleri Ağızları) Istanbul 1945.

Clark, W. Kenneth-Mary, İntroduction Folklor, New York 1963.

Cosquin, E., Etudes Folkloriques, Paris, 1922.

Çağdaş, Kemal, Pançatantra Masalları, Ankara 1962.

Digeon, M., Nouveaux Contes Turcs et Arabes, Paris, 1781.

Eberhard. W. Pertev Naili Boratav, "Seching Türksiche Tiermaeıchen" Ankara Ünivrsitesi Yılığı, 1947, s. 246-306.

——, Typen Türkischen Volksmaerhen, Wiesbaden 1953.

Gökalp, Ziya, Altın Işık, İstanbul 1922.

———, Kızıl elma, İstanbul, 1914.

———, Halkiyat: I Masallar, Küçük Mecmua, nr. 18, 1922, s: 9-12.

———, Masalları Nasıl Toplamalı, Küçük Mecmua, Cilt. I. s. 18 Diyarbakır.

Grimm, j. ve W., Kinder und Hausmarhen, Reklam, Leipzig 1856.

Hahn, j. G. Von, Grieschishe und Albanesiche Marhen, 2 cilt, Liepzig 1864, yeni baskısı Münih 1918.

Kunoş, Ignace: "Anadolu Halk Edebiyatı"; Halk Bilgisi Haberleri Cilt s. 55.

———, Osman-Török Nepköltesi Gyjütemeni I, Budapeşte 1887; II. Budapeşte 1889.

———, Türk Halk Edebiyatı, Istanbul 1925.

———, Türkische Volkmaerchen sus Stanbul, Laiden 1905.

———, Türksische Volksmaerhen aus Adakale, Leipaig 1907.

Leach, Maria, The Standart Dictionary of Folklore, Mythology and Legend 2. cilt, New York 1949-50.

Müller, F. W. K., Uygurca, Üç Hikâye, çev. S. Himran, Istanbul 1946.

———, Çeştani Bey Hikâyesi, çev. S. Himran, Istanbul 1945.

Olrik, Axel, Folkelige Afhandlinger, Kjbenhavn, 1919.

Ögel, Bahaeddin, Harput Ağzı, (Fonetik ve Morfoloji) Türk Dili Kurumu Kitaplığında etüd 38 (basılmamış ve tarihsiz).

Perrault, Charles, Geçmiş Günlerin Masalları, çev. Vildan Aşir Savaşır, Ankara 1958.

Propp, Viladimir, Morfologija Skazki, Leningrad 1928, İngiliceye çev. Laurence Scatt, USA 1970.

Sakaoğlu, Saim, Gümüşhane Masalları (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-Doktora Tezi-) Erzurum 1974

Seyidoğlu, Bilge, Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-Doktora Çalışması-) Erzurum 1971 (Basılmamış).

Sunguroğlu, İshak, Harput Yollarında, cilt III. Istanbul 1961.

Tezel, Naki, "Türk Halk Masalları Üzerine Bir İnceleme, Nisan Cilt, 5. s. 24. sayfa: 17, 1965.

———, "Halk Edebiyatında Masal" Türk Dili Cilt 19, nr 207, s. 448-457, Aralık 1957.

Thompson, Stith, Motif İndeks of Folk-Literature, 6 cilt, FF Communcations No. 106-109, 116, 117, Helsinki, 1932-36.

———, The Folktale, USA 1946.

———, The Types of the Folktale, Antti Aarne'nin Verzeichnis der Marhentypen isimli eserinin tercümesi ve genişletilmiş şekli, FF Communcations No. 74, Helsinki, 1928.

Tuğrul, Mehmet, Mahmutgazi köyünde halk edebiyatı, Istanbul 1969.

Walker S. Warren ve Ahmet Uysal, Tales Alive in Turkey, Cambridge, Massachusetts, 1966.

(METİNLER VE SÖZLÜK)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Anlatan: Zeynep Gül.

1

ELMA KURDU

Varmış yokmuş, bir padişah varmış. Vakti zamanında padişahlar devriye gezerlermiş. Bu padişah da lalasıyla beraber bir zenginin evine misafir olur. Ev sahibinin de çok telâşı varmış; içeri gider gelir, bir taraftan da bunlara hizmet eder. Padişah sorar:

"Oğlum, nedir senin telaşın? Bu kadar çok gidip geliyorsun"

"Hocam, benim işim var."

"Nasıl işin?"

"Böyle böyle... Kölen doğum yapıyor. Gidip ona hizmet ediyorum".

"Pekâlâ evlâdım, çok iyi".

Bu çocuk doğar, Bu padişah remil atar, bakar; bu çocuğu evlendiği gece kurt yiyecek. Bu padişah da derki:

"Biz seninle kardeş olalım. Sen bu oğlanı hemen everme, everdiğin zamanda bana haber ver."

"Peki kardeş."

Bunlar kardeş olurlar. Padişah kalkar gider. Bu çocuk da gel zaman git zaman büyür. Askerliğini yapar. Sürü sahibi tabiî; et yer, süt içer, yoğurt yer, kaymak yer tezce büyür. Çocuk askerden dönünce annesi der ki:

"Bu çocuğumuzu artık everelim."

"Everelim."

Kız isterler. Hazırlanırlar. Padişaha da haber verirler. Bu padişah, iki alay asker alır gelir. Evin etrafını askerler çevirir. Eve lâmba asarlar ki, kurt gelip çocuğu yemesin. Bu çocuk gerdeğe girer. Cebinden bir elma çıkarır, keser, yer, ortasını yere atar. Yere atar atmaz içinden bir kurt çıkar, hemen büyür, bu çocuğu yer. Askerler bütün gece dışarıda beklerler. Sabah olunca kapıyı açar bakarlar; öküz kadar bir kurt çocuğu yemiş, orada bekliyor. Ellerini dizlerine çarparlar:

"Biz bu kadar masraf ettik, bu kadar emek çektik; elmanın içindeki kurt büyüdü, çocuğu yedi".

Cenabı Allah'ın yazısı değişmedi.

Yedi içti, muradına geçti.

Anlatan: Emine Öksüz

2

HIRSIZ PADİŞAH

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir Padişah varmış. O padişah câmesini tebdil etmiş, gezmeğe çıkmış. Bir gecenin birinde gezerken iki berduş adama rast gelmiş.

"Beni de arkadaş etmez misiniz?

"Evet ederiz.

Haniya padişahtır kendisini belli etmiyor, bir az geziyorlar, berduşlar:

"Bizim birer marifetimiz var, senin ne marifetin var?"

"Nedir marifetiniz?"

"Eğer bir köpek ürerse ben ne dediğini anlarım."

"Bir eve hırsızlığa gittiğimizde define para neredeyse ben bilirim, senin marifetin ne?"

"Ben de bir göz kırpınca dar ağacından adam indirirler."

Neyse bunlar nereye gidelim, hangi eve gidelim diye konuşurlarken Padişah kendini bildirmiyor ya, diyor ki:

"Padişahın evine hırsızlığa gidelim."

Gidiyorlar, köpek üremeğe başlıyor, Padişah soruyor:

"E, bu ne dedi?"

"Padişah bu gece hırsızlığa çıkmış dedi."

"Canım bu yalan söylüyor ne hırsızlığı, padişahın ihtiyacı mı var?"

Bunlar padişahın sarayının önüne gidiyorlar, etrafında dolanınca, öbür marifetli: "Hazine işte bu istikamettedir" deyince orayı deliyorlar, altını bir çuvala dolduruyorlar, sabah bölüşmek üzere herkes evine gidiyor. Sabah oluyor, erkenden tellallar çağrıyor:

"Padişahın evi açılmış, herkes bir araya toplanacak, Padişahda bir yüksek yere çıkacak, hırsızları tanıyacak."

Herkes toplanıyor, Padişah ta yüksek bir yere çıkıyor, diyor ki:

"Şunu tutun."

Onu tutuyorlar, Padişah, arkadaşları ya, tanıyor bunları:

"Öbürünü de tutun, bunlar çaldılar, parayı, darağacını kurun, bunları asacaksınız."

Dar ağacını kuruyorlar, bunları ipin önüne götürüyorlar, Padişah bir göz kırpıyor:

"İndirin."

İndiriyorlar, Padişah diyor ki:

"Herkes marifetini yaptı, ben de yaptım, o altın sizin olsun, daha tövbe edin hırsızlık yapmayın"

Muhammeden selavât, Allah ömrünüze bereket, canınıza sıhhat versin.

Anlatan: Emine Öksüz.

3

KELOĞLAN SARMISAKİ BEYOĞLU

Ne varmış ne yokmuş... Vakti zamanında bir Keloğlan varmış. Çobanlık edermiş, o yana bu yana gezermiş, davar otarırmış, ona buna hizmetkârlık edermiş. Bir günün birinde bir yazının dibinde, bir tilki gelmiş:

"Ne olur beni arkadaş et ki, ben seni zengin edeyim."

"Nasıl zengin edeceksin?"

"Ne edeceksin? Sen beri arkadaş et."

Arkadaş ediyor, bunlar beraber epeyce geziyorlar teziyorlar, bir gün tilki:

"Filân padişahın kızını sana isteyeceğim."

"Nasıl isteyeceksin?"

"Sen dur, ben ona neler edeceğim."

Gidiyor, padişahın küllüğünde geziyor geziyor, bir altın buluyor, gidip diyor ki:

"Hele urubunuzu verin, benim ağam altınını ölçecek."

Urubu eline alıyor getiriyor, yarığına altını sokuyor, götürüyor:

"Adam alın başınıza çalın, urubu onca minnet ediyordunuz, bir dakikada ölçtüm, geldim."

Halbuki bir altını padişahın küllüğünde bulmuş, yarığına sokmuş. Padişah kendi kendine düşünüyor: "Bu ne kadar zengin, ben bir padişahım benim hazinemde şu kadar para yok."

Tilki devresi gün gidiyor, padişahın kızını istiyor:

"Padişahım, Allahın emriyle senin kızını benim ağama ver."

"Bu, bu kadar zengin, urubla altını var, ben kızımı buna vereyim."

Neyse söz veriyor, kavlü karar ediyorlar, zaman geliyor düğün tutulacak, bu ikisi yola çıkıyorlar, öyle bir hırçık üzerindeki parça parça, yarı yola geliyorlar, tilki diyor ki:

"Sen burada soyun, elbiselerini suya at. Ben koşayım gideyim, padişaha diyeyim ki, ağamın hem askeri hem de güveyinin elbisesi neyi suya gitti."

Keloğlan geride kalsın, hemen tilki koşup gidiyor, dizlerine vuruyor alâmet ediyor:

"Ne yapıyorsunuz, ne ediyorsunuz? İmdat, askeri de suya gitti Sarmısâki Beyoğlunun elbiseleri de suya gitti, gelinin elbiseleri de gitti, ne kadar eşya emaret varsa hepsi gitti."

"Hiç üzülmeyin, hiç merak etmeyin, her şeyini yerine ben öderim, neyi gitmişse ben veririm, ben kızımı öyle mahçup göndermem."

Bu yandan giderken otlayan bir sürü deveye rastlıyorlar, tilki soruyor:

"Bu develer kimindir?"

"Falan devindir."

"Niye falan devindir diyorsunuz? Padişahın askeri yakında gelecek, aman deyin ki bunlar Sarmısaki Beyoğlunun devesidir."

Biraz daha gidiyorlar, bir sürü koyuna rastlıyorlar, sürüler otluyor:

"Bu kimindir?"

"Falanındır."

"Yok öyle dememelisiniz, aman gidi boynunuzu vururlar, elinizden alırlar, Sarmısaki Beyoğlu'nun koyun sürüleridir."

Padişah hemen tutuyor eşyalar bezetiyor, ordusunu hazırlatıyor, kıymetli şeylerle karşı gönderiyor. Güveyiye bir kat elbise gönderiyor, giydiriyorlar. Görmemiş Keloğlan, boyuna bakıyor." tilki:

"Bakma, bu niye bakıyor derler."

Durur mu, bu gene elbisesine bakıyor, daha hiç giymemiş ömründe. Bu kere soruyorlar:

"Niye böyle hep elbisesine bakıyor?"

"Biraz merak ediyor, bu elbiseeski elbiseme benzemiyor diye onun üzüntüsünü Çekiyor.,,

"Üzülmesin daha iyi kumaştan daha iyi elbiseler alırım, benim hazinem altın para dolu, neyini merak ediyor?."

Neyse, bunu alıp götürüyorlar. Gelini hazırlıyorlar. askerleriyle adamlarıyla ata bindiriyorlar, padişah yolcu ediyor. Gidiyorlar, önü sıra kılavuz geliyor soruyor:

"Bu kimin devesidir kardeş?"

"Bu Sarmısaki Beyoğlunun devesidir."

"Maşallah, ne kadar zengin? Hemen hemen bizim padişahın devesi kadar."

Halbuki tilki tembih etmiş, koyun sürülerinin oraya geliyorlar, asker gene soruyor:

"Bunlar kimin sürüleridir böyle?"

"Sarmısaki Beyoğlunun sürüleridir."

"Maşallah, hemen hemen padişahımızınki kadar."

Öyle öyle geliyorlar, tilki diyor ki:

"Sen dur, yavaş yavaş gel, orduyu biraz eyle, bu çeşme sarayda oturun biraz istirahat edin, benim işim var."

Orada bir devin konağı ışıldıyor, koşup gidiyor.

"Dev baba, şimdi geriye bak, padişah ordusunu göndermiş, seni arıyorlar, öldürecekler, tez kaç."

Hemen dev başını alıyor kaçıyor, bunlar geliyorlar gelini indiriyorlar, orada kalıyorlar,

Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Zeynep Gül.

4

NEYDİM NE OLDUM NE OLACAĞIM

Varmış yokmuş bir padişah varmış. Bu padişahın bir tek kızı varmış. Bu padişah, benim bu kızımın yazısı nasıl diye baktırır. Cenabı Allah onu çok fakir birisine yazmış, derler. O padişah gazap ediyor: "Ya Rabbülâlemin, ben bir padişah olayım da benim evlâdım bir fakire düşsün." diyor.

Neyse bir zaman geçer, zengin bir adam bu kızı ister. Kızı verirler. gelini yola çıkarırlar. yarı yolda bir fırtına tutar, bir alâmet çıkar, ne düğüncü gelini görür, ne de gelin düğüncüyü görür. Cenabı Allah gelinin tahtıravanını götürür. bir denizin kıyısında bırakır. Gelin üç gün orada aç susuz, per perişan kalır Bir çoban, oraya davarını götürür, gelini görür. Sorar:

"Bacım, sen nerelisin, neyin nesisin, sen buraya neden geldin?"

"Kardeşim hiç sorma, ben bir padişah kızıyım. Böyle böyle oldu."

Akşama kadar beraber davar otarırlar, ekmek yerler. Akşam olunca çobanın evine gelirler. Çoban der ki:

"Bacım, sen Allahın emriyle beni almazsın, ama dünya ahiret kardeşim ol, gene yanımda dur. Yalnız Allahın emriyle beni almaz mısın?"

"Alırım, neden almıyayım kardeş."

Çoban gider hocayı getirir, Allahın emriyle nikâhlarını kıydırır, bu kızı alır. Bir zaman sonra bunların bir oğulları olur. Kız der ki:

"Eğer gücenmezsen bu oğlumun ismini ben koyayım."

"Neden güceneyim, nasıl biliyorsan öyle yap."

Kız çocuğunun adını "Neydim" koyar. Bir zaman sonra bir çocukları daha olur Kız:

"Gücenmezsen bunun ismini de ben koyayım."

"Sen bilirsin, ben sana gücenmem."

Kız ikinci çocuğunun adını da "Noldum." koyar. zaman sonra bir çocukları daha olur. Kız:

"Bunun ismini de ben koyayım."

"Sen bilirsin, bana hiç sorma."

Kız üçüncü cocuğunun ismini de "Nolacağım." koyar. Hayli vakit geçer, çoban büyük oğluyla beraber davar otarmaya gider. Padişah ta derviş kıyafetinde devriye çıkmış. Oraya dahil olur. O çobana der ki:

"Oğlum, bu gece sen beni misafir etmez misin?"

"Dervişim, benim yerim yok, bir tek göz odam var, çocuklarım var, sen sığmazsın."

"Peki oğlum, benim ekmeğim aşım hep yanımda, yalnız bu akşam sizde yatayım."

Oğlum, bu dervişi götür, evde misafir etsinler."

Çocuk dervişi eve götürür. Ne kız babasını tanır ne de babası kızını tanır. Kız çocuklarına seslenir:

"Neydim, sen bu işi böyle yap."

"Noldum, yavrum, sen de bu işi böyleyapma."

"Nolacağım, sen bunu neden böyle yapmadın?"

Padişah, bu eksik etek bu çocuklara neden böyle isimler koymuş diye düşünür. Sorar:

"Evlâdım, sen neden bu çocuklara böyle isimler koydun?"

"Hocam, hiç sorma."

"Yok söyle, neden böyle koydun?"

"Ben bir parişah kızıyım. Babam remil baktırmış ben çok fakire yazılmışım. Beni bir zengin yere verdi. Beni götürürlerken yolda bir fırtına çıktı, ben denizin kıyısına geldim. Bu çoban beni buldu. Allahın emriyle de aldı. Onun için de bu çocuklara böyle isimler koydum."

"Sen benim evlâdımsın, ben seni tanıyamadım."

O zaman sarmaşırlar, ağlaşırlar. Akşam çoban davarını getirdiğinde Padişah der ki:

"Evlâdım, herkesin davarını kendine ver, değneğini at. Ben sizi memlekete götüreceğim."

Anlatan: Saime Karaca. 5

YARIMCA

Bir varmış bir yokmuş, bir kadın varmış. Bu kadının da hiç çocuğu olmazmış. Bu kadında niye çocuğum olmuyor diye üzülürmüş. Bir gün komşuya gitmiş, konuşurlarken, bu demiş ki:

"Benim çocuğum olmuyor, ne edeyim?"

Oradaki kadınlar da bunu boşa almışlar, demişler ki:

"Eve git, bir üsküreye bulgur doldur, üzerine de altı soğan koy, yalnız bir tekini yarıya böl de koy. Bir fukara gelince ver, çocuğun olur."

Kadın da bunlara inanmış, dediklerini yapmış. Bu kadının sahiden çocuğu olmuş. Altı çocuğu olmuş; beşi tamam, bir teki yarımmış. Bunlar fakirlermiş. Bu oğlanlar demişler ki:

"Biz toplanalım, gidelim, devin kızını, malını alalım, zengin olalım."

Yola düşmüşler, giderlerken atlı bir adam görmüşler. Adam bunlara sormuş;

"Oğlum, nereye gidiyorsunuz?'

"Devi vurup, zengin olmaya gidiyoruz."

"Ben böyle böyle edene kadar atımın kuyruğundan bir kıl çekerseniz zengin olursunuz, yoksa olamazsınız."

Adam böyle böyle etmiş, bunlar çabalamışlar, çabalamışlar, bir şey edememişler. Adam: "Sizin elinizden bir şey gelmez." demiş. Bunlar Yarımcayı evde bırakmışlar, beş kardeş gidiyorlarmış.. Bunlar epeyce daha gitmişler. Bir adam bir kavak ağacına bir iğne sokmuş, gölgesinde oturuyormuş. Bunlara demiş ki:

"Ben böyle böyle edene kadar siz bu kavaktan iğneyi çekerseniz zengin olursunuz, yoksa olamasınız."

Adam böyle böyle edene kadar bunlar ellerini bile uzatamamışlar. Adam: "Siz zengin olamazsınız." demiş. Biraz daha gitmişler, bir kadın culfa dokuyormuş, bunlara sormuş:

"Yiğitler, nereye gidiyorsunuz."

"Devi vurup zengin olmaya gidiyoruz."

"Ben böyle böyle edene kadar siz tezgâhın direzini koparırsanız zengin olursunuz, yoksa olamazsınız."

Bunlar gene hiç bir şey yapamamışlar, kadın: "Siz zengin olamazsınız, boşu boşuna gitmeyin." demiş. Bunlar gitmişler gitmişler, devin bahçesine dahil olmuşlar. Devin kızı demiş ki:

"Baba, seni vuran geliyor,"

"Kızım, nereye geliyor?'

"Bahçeye geliyorlar."

"Hele bak ne ediyorlar?"

"Yavaş yavaş geziyorlar."

"Onların tatlı canı benim ağzımda. Kızım nereye geldiler?"

"Baba telekliğe geldiler."

"Kızım, nasıl üzüm yiyorlar."

"Hep hep yiyorlar."

"Onların tatlı canı benim ağzımda. Kızım, nereye geldiler.?"

"Kapının karşısına geldiler"

"Nasıl hareket ediyorlar?"

"Hiç durmuş da bakıyorlar."

Dev başını çıkarıp beş kardeşi birden yutmuş. Anaları beklemiş beklemiş, gelecekler de zengin olacaklar diye. Bunlar gelmeyince bu Yarımca demiş ki:

"Onların elinden bir şey gelmez, ben gideyim de kardeşlerimi bulayım, hem de para bulup geleyim."

Kalkmış, yola düşmüş, biraz gittikten sonra kardeşlerinin rastladığı adama rastlamış. Adam böyle böyle edene kadar atın kuyruğunu kökünden söküp çıkartmış. Adam demiş ki:

"Oğlum, atımın kuyruğunu geri ver."

"Bununla anam bana kalbur yapacak, ben de bulgur eleyeceğim."

Epeyce daha gitmiş, kavaktaki iğneyi görmüş. Adam daha böyle böyle etmeden Yarımca kavağı kökleyip yürümüş. Biraz daha gitmiş culfa dokuyan kadını görmüş. Kadın sormuş:

"Oğlum, nereye gidiyorsun?"

"Devi vurup zengin olmaya gidiyorum."

"Benim tezgâhımdan bir tel iplik çekebilirsen devi öldürürsün."

Tezgâhı bir çekmiş, direzi olduğu gibi omzuna almış. Kadın yalvarmış yakarmış, demiş ki:

"Oğlum, getir ver."

"Yok, ben bunu anneme götürürüm, bana tuman dokur giyinirim."

Yoluna devam etmiş, devin bahçesine dahil olmuş Kız demiş ki:

"Baba, seni vuran geldi."

"Kızım, nereye geldi,"

"Bahçeye geldi."

"Ne ediyor?"

"Bilmem çapkın gibi dolaşıyor."

"Kızım, nereye geldi"

"Telekliğe geldi."

"Nasıl üzüm yiyor?"

"Seteyi, meteyi, çalıyı çırpıyı ağzına çekiyor."

"Benim tatlı Canım onun ağzına gidecek. Kızım nereye geldi?"

"Kapının karşısına."

Dev kafasını çıkartınca, Yarımca bıçağı ile devin başını kesmiş. Devin karnını yarıp beş kardeşini dışarı çakırtmış. Hepsi kalkıp devin kızına sormuşlar.

"Kız, babanın hazinesi nerede?"

"Babamın hazinesini ben söyleyemem."

"Senin boynunu keseriz."

"Benim bu kolumu kesin kan nereye sıçrarsa hazine oradadır."

Kızın kolunu kesmişler, kanı bir küllük yere sıçramış. Orayı eşmişler hazineyi bulmuşlar. Altını, emareti bulmuşlar, devin kızı demiş ki:

"Babamın eşyası da bu kuyudadır."

Kardeşleri: "Biz inemeyiz." demişler, Yarımca, beline ipi bağlamış, aşağı inmiş. Yükte hafif pahada ağır ne varsa hepsini yukarı yollamış. Yarımcanın, canına ayan olmuş. kardeşlerim beni bu kuyuda bırakırlar. Kendisi bir kırık çininin içine girmiş, kapağını da kapamış. İple bağlayıp, yukarıya kardeşlerine seslenmiş.

"Bunu çok yavaş çekin içi yağ dolu."

Kardeşleri çiniyi yukarıya çekmişler. Yarımcayı da kuyu da bıraktık zannederek yola çıkmışlar. Yolda Yarımcanın su dökmesi gelmiş, orada yapmış, kardeşinin sırtı ıslanmış." Bu yağ da erimiş. hep üstüme başıma aktı." demiş. Bunlar eve gelmişler. anneleri sormuş:

"Hani Yarımca?"

"Aman ana bunca zengin olduk, sen Yarımcayı soruyorsun. Orada bıraktık geldik."

"Ah oğlum, ciğerinize nasıl kıydınız, yazıktır."

Orada Yarımca kafasını çininin içinden çıkarmış, demiş ki:

"Ben buradayım, yağım da kardeşimin sırtına çıktı."

Babaları da zengin olmuş, orada bir keyif bir âlem, yiyor içiyor. muradına geçiyor.

Anlatan: Emine Öksüz 6

ANAKARIYLA TİLKİ

Vakti zamanında, ne varmış ne yokmuş. Bir ihtiyar kadın varmış bir tek kızı varmış, kızını gelin etmiş. Kızını görmeğe gidiyormuş. eskiden eski insanların nesi varmış, iki tane keçisi varmış, bunlardan yağ toplamış, bir ufak çiniye koymuş, bir serikle ağzını kapatmış, çininin kulplarına kuvvetli bir ip bağlamış, eline almış, beli de eğrice yola çıkmış, bir yazının düzünde bir tilkiye rast gelmiş:

"Anakarı nereye gidiyorsun?"

"Oğul, kızımı gelin ettim, görmeğe gidiyorum"

"Geride hiç çocuğun yok mu?"

"Yok."

"Beni evlât et, ne olur?"

"Edeyim, oğul, sen bana zaten lâzımsın, dəmın deliğinde yalnızım."

"Anakarı, ver çiniyi ben alayım."

"Oğul, sen yorulursun, sen çocuksun, yazıktır sana."

Neyse gidiyorlar, kadın çiniyi de tilkinin eline veriyor, kadın iki elini arkasına bağlıyor, tilki de arkası sıra geliyor. anakarı diyor ki:

"Oğul, gel önüm sıra git, geride kalma."

"Ana ben sana hürmeten arkadan geliyorum, nasıl önüne düşeyim, sen yürü ben seni takip ediyorum."

Tilki birtaraftan da eliyle yağ çıkartıyor, yiyor, çıkartıyor, yiyor. Bunlar gidiyorlar, yağ da kurtuluyor, tilki bir az toprak alıp çininin dibine koyuyor, kulpunu veriyor nenenin eline:

"Anakarı sen bunu al, gir bacımın evine ben de geliyorum."

Neyse çiniyi alıp anakarı içeriye giriyor, kız çininin içine bakıyor ki toprak:

"Ana, bu toprağı niye getirdin?""

"Uy, oğul ne toprağıdır?"

"Ey, ana gel bak, sen bana toprak getirmişsin?"

"Oğul, oğul, o tilki güyya bana evlât oldu, evlâdında hayırlısı, yağı yemiş yalamış yerine toprak doldurmuş, Nasıl edelim de buna bir tuzak kuralım?"

Tilki bacadan işitiyor:

"İyi ettim anakarı, yağını yedim yaladım, yerine toprak koydum."

"Oy, sen patlıyasın, ben nasıl edeyim de sana tuzak kurayım."

Kız diyor ki:

"Ana karışma, bu senin başına çok iş getirecek."

"Oğul, kara sakız yok mu azıcık? Kara sakız getir, bacanın ağzında eritelim, o gelip kuyruğunu aşağıya sarkıtınca kuyruğu kopar."

Neyse bacaya kara sakız yapıştırıyorlar, ateşi aşağıdan yakınca, eriyor, yumuşuyor, yatsı oluyor, tilki geliyor kuyruğunu aşağı sallıyor:

"Ana, yedin mi yağı? Toprağı ben koydum yedin mi?"

O sırada kuyruğu yapışıyor, çekiyor, kırjılıyor, kuyruğu kopuyor. Bağırınca biliyorlar ki, kuyruğu koptu, gidip bakıyorlar, hakikaten kuyruğu kökten kopmuş. Devresi gece tilki geliyor:

"Anakarı, ne olur kuyruğumu ver, bir daha önümü bu tarafa döndürmeyeyim, bir garip yere gideyim."

"Git yağımı getir."

Tilki keçiye gidiyor:

"Keçi, ne olur süt ver, sütü çalıyım yoğurt edeyim, yoğurdu yayayım ayran edeyim, ayrandan yağ çıkarayım, yağı götürüp anakarıya vereyim, anakarı da kuyruğumu versin, önümü bu tarafa bir daha döndürmeyeyim."

"Git bana yaprak getir."

Tilki bu kere dut'a gidiyor:

"Dut, dut yaprak ver keçiye götüreyim, keçi süt versin, yoğurt edeyim, yoğurdu ayran, ayranı yağ edeyim, anakarıya götüreyim, kuyruğumu versin, önümü bu tarafa bir daha döndürmeyeyim."

"Git bana su getir, köküme bağla."

Çeşmeye gidiyor:

"Çeşme, bana su ver, götürüp duta bağlayayım, dut yaprak versin, keçiye götüreyim, keçi süt versin, sütü versin, sütü yoğurt çalayım, yoğurdu ayran yayayım yağ çıkartayım, yağı anakarıya vereyim o da kuyruğumu versin, bir daha önümü buraya döndürmeyeyim."

"Git kızları getir de benim üzerimde oynasınlar."

"Kızlar, gelin çeşmenin başında oynayın, çeşme su versin, suyu dut'a götüreyim, dut yaprak versin keçiye götüreyim, keçi de bana süt versin götürüp yoğurt çalayım, ayran yayayım, yağ çıkarayım, anakarıya vereyim, benim kuyruğumu versin-ki ben de bir daha buralara gelmeyeyim."

"Git bize yumurta getir."

"Tavuklar, yumurta verin kızlara götüreyim, kızlar gelip çeşme de oynasınlar, çeşme su versin, suyu dut'a vereyim, dut yaprak versin keçiye götüreyim, keçi süt versin yoğurt çalayım yoğurdu ayran edeyim, yağını çıkartayım, anakarıya vereyim, anakarı da kuyruğumu versin, ben bir daha buralara gelmeyeyim."

"Git bize darı getir."

Gidip bakıyor bir çiftçi darı ekiyor, yalan söylüyor:

"Çiftçi, çiftçi, eşeğini kurt yiyor."

Çiftçi mastayı alıyor, koşup gidiyor. Tilki de torbayla darıyı tavuklara kaçırıp getiriyor, tavuklar yumurtluyorlar, yumurtaları kızlara götürüyor, kızlar çeşmede oynuyorlar, dut'a suyu götürüyor, dut yaprak veriyor, yaprakları keçiye götürüyor, keçi süt veriyor, götürüp yoğurt çalıyor, ayran yayıyor, ayranın yağını çıkartıyor, yağı anakarıya veriyor, anakarı da kuyruğunu veriyor. Tilki bir daha önünü bu tarafa döndürmüyor, artık yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Saime Karaca 7

ARSIZ KIZ

Bir annenin üç tane kızı varmış, Bu kızlardan biri bir gün çarşıya gitmiş et almış, eve gelirken bir konağın önünde bir it görmüş. Bu it kızın elinden eti kapıp kaçmış, konağa girmiş. Kız da arkası sıra gitmiş, demiş ki:

"Teyze, sizin it benim etimi kaçırdı, verin ben götüreyim."

"Kızım, sen bu gece burada kalırsan veririz, yoksa vermeyiz."

Kız korkusundan evine gidememiş, orada kalmış. Bu kızı bezemişler, tel duvak takmışlar, gelin gibi odaya koşmuşlar, o itide yanına koymuşlar. Bu kız sabaha kadar oturmuş, sonradan uykuya dalmış. İt de orada yatmış. Sabahleyin bakmış oğulları insan değil gene köpek, bu kızın eline etini vermişler, yollamışlar.

Kız evine gelince annesi bağırmış çağırmış:

"Neredeydin, ne oldu? Biz korktuk, seni bu kadar aradık."

"Böyle, böyle."

Bu seferde ortancıl kız çarşıya gitmiş, et almış dönerken o ite rastlamış, it eti ağızlamış, kaçmış. Kız da arkası sıra gene aynı konağa girmiş. Demiş ki:

"Teyze, sizin it bizim eti kaçırdı, verin ben alıp gideyim."

"Kızım, bu gece burada kal, yarın verelim al da git evine."

Bu kızıda bezemişler düzemişler. itin yanına koymuşlar. Bu kız da biraz oturmuş, sonra uykusu gelmiş, uyumuş Sabahleyin bunun eline de etini vermiş yollamışlar. Kız eve gelince en küçük bacıları da demiş ki:

"İllah ben de gideceğim. Ben de bakayım o nasıl itmiş, kızları gelin edip bekletiyorlar."

O da gitmiş, geçerken it elinden eti ağızlamış. Bu kız da itin arkasından konağa girmiş, demiş ki:

"Teyze, etimi verin, sizin köpek kaçırdı."

"Kızım, bir gece bizde kal, öyle verelim."

"Kalayım."

Bu kızı da bezemişler, düzmüşler, itin yanına koymuşlar. Hani küçükler biraz şeytan olurlar ya, bu da içeride kendi kendine çarpışmaya başlamış, kendi kendine oynayıp gürültü yapmış. Evdekiler de kapıdan dinlemişler: "İyi oğlumuz insanmış." demişler. Sabah olunca gelmişler kapıyı tıklatmışlar, kız:

"Yavaş, kardeşiniz ayıkır. Yemeğini getirin, ibrik leğen verin elini yüzünü yıkasın,"

Kız kapının aralığından getirilenleri almış, elini yüzünü yıkamış, kendi kendine konuşuyormuş, it de orada yatıyormuş, hiç sesi çıkmıyormuş. Yemek gelince kız iki kaşıkla iki taraftan yemeği yemiş, Kapları kapıya koymuş. Kız yiyip içip orada oturuyormuş. Bir gün, iki gün, üç gün böyle geçiyor. Bir gece kız ayıkmış, bakmış köpek yanında yok. Tüyü de orada duruyormuş. Devresi gün akşam, parmağını kesip, içine tuz basmış, uyumuş gibi yapıp yatmış. Biraz beklemiş, bakmış it kaltı, tüşünden çıktı, pencereden indi, gitti. Bu kız da kalkmış hemen arkası sıra gitmiş. Bu delikanlı bir ıssız yerde bir evden girmiş. Orası da peri kızlarının eviymiş. Oğlanı karşılamışlar, içeri alıp oturtmuşlar. Kız bunların konuşmalarını dinlemiş, peri kızının bu oğlandan hamile olduğunu öğrenmiş, geri dönmüş, gelmiş yatağına girmiş. Oğlan da biraz sonra gelmiş, gene tüyüne girmiş, oturmuş. Bu kız orada bunları dinlerken Peri kızı demiş ki:

"Benim gönlüm portakal istiyor, yarın bana getir."

"Bir arsız kıza çattım, ona portakal gelirse, sana da getiririm."

Bu kız sabah olunca hizmetçilere demiş ki:

"Bana portakal getirin."

Evdekiler de gelinimiz aş eriyor, torunumuz olacak diye sevinmişler. Bu kıza bir sandık portakal getirmişler. Bu kız gene akşama kadar,kendi kendine gülmüş, söylemiş, oynamış. Yemiş içmiş oturmuş. Gece olunca kendini uykuya vurmuş ama bir taftan da iti dinliyormuş. Yarı gece olunca it kalkmış, portakalı mendile koymuş, tüyünü çıkartıp dışarı çıkmış, Kız da arkası sıra gitmiş. Oğlan gene aynı eve girmiş. Peri kızıyla oturmuşlar, sevişmişler, konuşmuşlar. Gene oğlan gelmeden önce kız eve dönmüş. Bu kız bu oğlanı her gün takip etmiş. Artık peri kızının doğrucak günü gelmiş. Oğlanın bir gittiğinde peri kızı demiş ki:

"Ben yarın akşam doğum yapacağım, bana bir ebe kadın bul da getir."

"Nereden bulayım, arsız kız beni koymuyor ki, insan kılığına gireyim de bir tarafa gideyim. Hep onu bekliyorum."

Peri kızına her şey ayan, kız sabırlı, gelip bunları dinlediğini biliyor; ama oğlana bildirmiyor. Arsız gene kapıdan işitmiş, oğlandan önce eve gelmiş, yatağına girmiş. Ertesi gün, arsız kız bir kara don giymiş boynuna da bir tesbih takmış, gene oğlanın peşi sıra gitmiş. Oğlan gitmiş, peri kızına demiş ki:

"Ne edeyim, ben sana ebe kadın bulamadım, koydum geldim."

Kız dışardan bağırmaya başlamış:

"Hasan, Hüseyin, oğlum neredesiniz? Yolu şaşırdım, falan padişahın gelini doğuracaktı, oraya gidiyordum, burada karanlıkta kaldım."

Peri kızı demiş ki:

"Çık, çık kapının önünde bir ebe kadın var, al da gel onu buraya."

Oğlan hemen kapının önüne çıkmış, demiş ki:

"Gel gel teyze, burada bir doğum var, onu yaptır da öyle gidersin."

Kızı içeriye almışlar, peri kızının bir oğlu olmuş, çocuğun doğduğu dakika Peri kızı demiş ki:

"Nenekarı, al bunu böylece sana hediye edeğim. Benim yüreğim yoktur ben çocuk büyütemem. Böyle göbeği üzerinde al da git."

Bu kız çocuğu alıp eve koşmuş, kapıyı tıklatmış demiş ki:

"Tez gelin bir torununuz oldu, alın. Hiç burada koymayın, oğlunuz çok titiz, burada çocuk istemez, siz besleyin."

Bunlar çocuğu almışlar, sevinmişler güvenmişler. göbeğini kesmişler, oğlan peri kızına sormuş:

"Çocuğu ne yaptın?"

"Ebe kadına verdim, aldı gitti."

Bu oğlan gene gidip geliyormuş, arsız kız da ardı sıra. Peri kızının da canına yetmiş bir kız nasıl bu kadar sabredebiliyor diye. Bir gün oğlana demiş ki:

"Artık sen benden vazgeç, sen benim kardeşimsin ben de senin bacın. Sana izin verdim, babanın evine git, insan ol. Bu arsız kız da senin ailen olsun. Çocuğu da sünnet ettir. Ye iç muradına geç. Böyle gelip gitmeyle bir şey çıkmıyor. Arsız kıza da çok acıyorum, onun da nefsi var."

"Öyle mi?"

"Öyle, artık tüyünü giyinme, git arsız kızın yanına yat seni yanında görsün."

Oğlan peri kızıyla orada vedalaşmış, eve dönmüş, arsız kızın yanına yatmış. Arsız kız birden sıçramış, bakmış, oğlan aslanlar gibi yanında yatıyor. Hemen kalkıp kapıyı açmış, gitmiş kaynanasının kaynatasının ellerini öpmüş." Gelin oğlunuz insan oldu." demiş.

Oğlanın sünnetini kesmişler, bunların nikâhlarını kıymışlar birbirlerine vermişler. Yemiş içmiş muratlarına geçmişler.

Anlatan: Pakize Sezgin 8

BANA BENZER

Varmış yokmuş, bir karı koca varmış. Çok fakirlermiş, karısı "Adam, git para kazan" diyor. Adam da gidiyor gidiyor, yolun üzerinde bir güğüm buluyor. Güğümün içi de altın doluymuş. Adam bakıyor o yandan bir atlı geliyor: "Gel atlı, bu altın sana münasip, güğüm de, bana" diyor. Atlı attan iniyor, altını terkiye

boşaltıyor, güğümü de o fakir adam alıp evine getiriyor. Karısı seviniyor, güveniyor, adam diyor ki:

"Bunun içi altın doluydu, altın atlıya münasip diye bir atlı geçiyor du, ona verdim, bunu da bize getirdim."

"Atlı nereye gitti?"

"Otele gitti."

Kadın komşulara gidiyor, giyecek entari, ayakkabı buluyor, bir de içki alıyor, bir de ustura alıyor, çocuklarıyla beraber otele gidiyor, Soruyor:

"Atlı ne tarafta?"

"Hanımefendi, bu odada".

Atlının odasına giriyor, içkiyi ortaya koyuyor, Atlı soruyor:

"İsmin ne?"

"Bana benzer."

"Ya çocuğun adı?"

"Benden beter."

"Ya öbürünün?"

"Nerede oynıyayım."

Bu adamcağızı, sarhoş ediyor, adam yatıyor. Bu kadın kalkıyor, adamın saçını, kirpiğini, bıyığını traş ediyor, altını da alıp çocuklarıyla beraber evine geliyor. Bu adam sabah uyanıyor, bakıyor kimse yok, oteldekilere soruyor:

"Bana benzer nerede?"

"Kardeşim, sana benzer burada yok."

"Benden beter, nerede?"

"Senden beter yok."

"Nerede oynıyayım?"

"Otel geniş nerede istersen oyna."

Yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Zeliha Demir 9

BİR KOLU GÜMÜŞ BİR KOLU ALTIN KADIN

Vardı, yoktu bir adam vardı. Bir kadın aldı, bu kadın çok temiz bir kadındı. Dünyada namahrem bu kadının yüzünü görmemişti. Bir gün bu adam: "Kadın, ben hacca gidiyorum, seni namahrem görmesin, yanına birkız al. Ben gelenekadar kızla otur." dedi. Bu adam hacca gitti. Gecenin birinde yağmur yağıyor, kar yağıyor, çok tipi, var. Bir atlı kapıya geldi, hizmetçiye: "Allah rızası için, Allah aşkına, bu hayvan da ben de acımızdan öldük. Beni içeriye alın." dedi. Hizmetçi gitti, hanıma haber verdi:

"Kapıya böyle böyle bir adam gelmiş, Allah rızası için beni içeriye alın, diyor."

"Getir, misafir odasına koy, yemek ver. Atına da arpa ver."

Hizmetçi atlıyı içeri aldı, yemek verdi. yatak yaptı. Atlı sabah giderken, yemek kaplarının içine iki tane almas bıraktı. Hizmetçi geldi, hanımına haber verdi:

"Yemeğini yemiş, iki tane taş koymuş."

"Yatağı tekrar içeri alma, namahrem yattı, orada kalsım, taşlara elini vurma, orada kalsın, Adam hacca gitti, darda kalırsak elimizde bulunsun."

Neyse bu adam hacdan döndü, baktı orada iki tane kap, bir yatak. Karısına sordu:

"Kadın bu nedir?"

"Gecenin birinde çok yağmur yağıyordu, kar tipi oldu. Birisi geldi, Allah rızası için dedi, ben de içeri aldım. Ben kendim görmedim, hizmetçi gördü, Sabahleyin adam gitti, onları oraya koymuş."

"Ben sana seni namahrem görmiyecek dedim, madem ki sen bu kadar müslümansın, Allah rızası için ben de senin kollarını keserim."

Kadının kollarının ikisini de kesiyor. Kadın: "Götür beni bir dağın başına bırak. Dünyada Allahın kulu beni görmesin. Kurt yesin, ne yerse yesin, benim ahıma yazık. Ben bunca emek çektim, sen de bana böyle ettin. Sen Allah rızası için benim kollarımı kestikten sonra, Allah gene onları bana büyütür." diyor. Adam kadını götürüp bir ormana bırakmış. Kadın Allaha çağırıyor: "Yarabbim, Allah rızası için kollarım kesildi, eğer ben senin iyi kulunsam, sen benim bu kollarımı iyi edersin. Ben eksik eteğim bana-yazık olur." diye yalvarıyor. Allah emir veriyor, bir kolu altın oluyor, bir kolu da gümüş oluyor. Kadın da çok güzelmiş. Sabah oluyor, bir ihtiyar kadın ineğini getirip orada otarıyor, bakıyor. orada güzel bir kadın, soruyor:

"Anam, nerelisin?"

"Hiç ben bir garibim, yolumu şaşırdım bu dağa geldim. Burada kaldım, Allahtan başka kimsem yoktur."

"Benim çocuğum, yok, gel seni evlât edineyim, evime götüreyim."

Bunlar ihtiyar kadının evine gelirler. Bir gün padişahın oğlu bunların kapısının önünden geçerken bunu pencerenin önünde gördü, gönlü buna düştü. Eve gitti, dedi ki:

"Anne, bana kocakarının kızını istiyeceksin."

"Oğlum, kocakarının kızı yoktur, onun evinde hiç evlâdı yoktu."

"Vardır, siz onu isteyin, ben onun tartısı kadar altın veririm."

"Hiç kızı yoktur, ama hele bir bakayım."

"Kalk git bak nenegile. Kız varmı dır, yok mudur."

Geliyor bakıyor, kızı var, neneye soruyor:

"Nene, bunu nereden buldun?"

"Benim kızımdır, Allah verdi, hiç kapıya çıkartmadım."

Geliyorlar bu kadını istiyorlar, taksiler geliyor, bu gelini götürüyorlar, düğün ediyorlar, muratlarına geçiyorlar.

ÇOBAN

Vakti zamanında bir çoban varmış. Bir gün padişahla lalası seyyah olarak gezerken bu çobanın köpeiğini ağaca astığını görürler. Çobana sorarlar:

"Çoban, senin kastin neydi bu köpeğe, neden onu ağaca astın?"

"Geçin gidin, yolunuza, ancak o köpeğin cezası benden sorulur."

Çoban, soranın Padişah olduğunu bilmiyor, padişah tekrar soruyor

"Bunun ne suçu vardıki sen bunu ağaca astın?"

"Yoluna devam et, yolcu, o ancak benden sorulur."

Üçüncü defa da Padişah sorunca çoban der ki:

"Yoluna devam et, o ancak benden sorulur, sözü çok fazla uzatma."

"Sen hangi köyün çobanısın?"

"İsmin ne?"

"İsmim Hasan Karadağ."

Padişah not defterine not ediyor, Padişah makamına gelip oturuyor, Karakol müdürüne emir veriyor:

"Derhal Niad'ın çobanı Hasanı makamıma getirin."

jandarmalar gider köyün muhtarına sorarlar: Çoban Hasanı önlerine katar Padişahın huzuruna getirirler. Padişah der ki:

"Getirin bir sandalye otursun."

Bir sandalye getirirler, Hasan oturur. Padişah bu sefer derki:

"Hasanla bana birer kahve yapın."

Kahveyi yapar getirirler, Padişah Hasana sorar:

"Hasan sen beni tanıdın mı? "

"Hayır efendim, ben seni nereden tanıyayım."

"Ben Padişahım."

"Evet, Padişah olduğunu anladım."

"Peki, filân yerde filân tarihte, ben lalamla geldim, Sen o köpeği ağaca astın, biz de gördük. Ben sana köpeği neden astın diye sordum, sen bana anlatmadın. Bugün bu köpeğin meselesini sen bana anlatacaksın."

"Sen, bana bir ay müsaade verirsin Padişahım. Sen seyahate çıkarsın, vezirine der sin ki, bu adam benim yerime vekillik edecek. Yapmak yıkmak her şey bunun elinde. Bir ay tamam olunca gelirsin ben sana köpeğin cevabını veririm."

"Peki Hasan'ım."

Padişah, Hasanın dediklerini kabul etti, çıktı seyahate gitti, Çoban Padişahın makamına oturdu. Neyse yirmi beşinci gün oldu, elini masaya koydu şöyle düşündü. İkinci vezir, üçüncü vezir geldiler, sordular:

"Padişahım, ne düşünüyorsun? Bize söyle biz hal edelim."

"Vezirler, benim babamın bir-yüzüğü vardı. Bana yadigârdı, ben onu kaybettim."

"Sen sağ olasın Padişahım, sen emret, biz kuyumculara yaptıralım."

"Yok, yapamazlar."

"Nasılolur, biz yaptırırız."

"Yüzüğün üzerinde bir haç vardı."

"Biz yaptırırız onu."

Üçüncü vezirle ikinci vezir kuyumculara koştular, bir yüzük yaptırdılar, üzerine de bir haç kazdırdılar. Getirdiler, çobana verdiler. Çoban yüzüğü evirdi çevirdi baktı, dedi ki:

"Çok güzel olmuş, ama şimdi yadigâr olarak ikiniz de bu yüzüğün altını imzalayın."

"Hay hay."

Vezirler imzaladı, yüzük çobanda kaldı. Vakit tamamlandı Padişah döndü Dedi ki:

"Söyle bakalım Çobanım."

"Padişahım, ben o köpeği yavruyken almıştım. Yedi sene ben onu besledim büyüttüm. Bir tek davarımı kaybetmedi. Ben yatardım bu köpek davarımı ota; rırdı. Günün birinde keçeyi çektim başıma yattım. Kalktım baktım, en birinci toklum yok. Bu yana baktım yok o yana baktım yok. Bu on, on beş gün böyle devam etti. Bir gün keçeyi başıma çektim uyuklamağa başladım, yalandan uyuyormuş gibi yaptım. Köpek geldi, kulağını verip beni dinledi. Sonra gitti bir iki havladı, o yandan bir kurt geldi. Köpek geldi en beğendiğim toklumu seçti, götürdü kurdun önüne koydu, beraber yediler. Bu işi bu köpek yaptığı için ben de onu ağaca astım."

Çoban Padişahın önüne o yaptırdığı yüzüğü koydu, dedi ki:

"Padişahım, bu senin."

"Ben gavur muyum?"

"Estafurlah Padişah hazretleri. Senin ikinci vezirinle üçüncü vezirin devletine hıyanetlik yapıyorlar. Para alıyorlar. Bugün yarın Rus basacak, ne edersen et onların başını kaybet. Ben gidiyorum, Birinci vezirin insan evlâdıdır. "

Padişah, çobanın dediklerinin doğru olduğunu öğreniyor. Bunların kellelerini kestiriyor. Çoban yer içer muradına geçer.

Anlatan Pakize Sezgin 11

GELİN KAYNANA

Vermış, yokmuş Allahtan gayri kimse yokmuş. Bir ana oğul varmış. Kadın oğlunu evermiş. gelin gelmiş. Gelin her gün kalkar kaynanasına yemek yaparmış. Kaynanası: "Haydi, gelin börttün, git, yat." dermiş. Gelin gidiyor, aç susuz yatıyor, Bir gün öyle, yirmi gün öyle, bu gelin sararıp soluyor. Kocasının samimi bir arkadaşı varmış, ona gidip diyor ki:

"Evlendim, karım çok güzel, çokiyi, ne gülüyor ki, güleyim, ne ağlıyor ki ağlıyayım."

"Âşıktır."

"Yok âşık olamaz."

"Öyleyse açtır."

"Ne yapayım?"

"Eve her şey yolarsın, anana der sin ki yemek yapın misafirim var. Sen akşamdan sonra gider dersin ki, ana bu misafir gelmez getir bu yemeği yiyelim. Aileni de beraber al yiyin, hele bak gülüyor mu gülmüyor mu?"

Oğlan arkadaşının söylediği gibi eve her şey yolluyor, anasına: "Misafirim var yemek yapın." diyor. Anası geline: "Kalk oğul, kocanın misafiri var, yemek yapalım." diyor. Yemekleri yapıyorlar, ediyorlar, kaynana gelini," sen doydun zaten" diye yatmağa gönderiyor. Gelin gidiyor, aç susuz yatağa girip yatıyor. Akşam oluyor, kocası gelip diyor ki:

"Ana, misafir artık gelmez, karımı geldi geleli benhiç görmedim, o da gelsin yesin."

"Yok oğul, o yedi içti, yattı. Bir daha yerse affedersin altına yapar."-

"Yapsın, o da yesin yapsın."

Neyse gelin geliyor, yiyorlar, içiyorlar, gelin gidip yatıyor. O adama o arkadaş: "Bir horoz al, tüyünü yol, odaya sal, eğer ailen gülerse aşıktır, yok açtır." diyor. Bu da bir horoz alıyor, tüylerini yoluyor, yatacak zaman götürüp odaya salıyor. Karısı hiç gülmüyor, Böylece kadının aç olduğunu anlıyorlar. Gelin yatmakta olsun kocası kahveye gidiyor. Kaynana gelinin odasına geliyor, gelinin tumanını ıslatıp gidiyor. Kocası gelir oda pislik kokuyor, karısını hiç yüzlemiyor, makatta yatıyor, sabap oluyor, gidip o arkadaşına diyor ki:

"Arkadaş, bana ne garazın vardı? Altını ıslatmış."

"Hayır, o yapmadı."

"Ya kim yaptı?"

"Seninanan yaptı, ben doktor olur gelir bakarım."

Eve geliyorlar, oğlan: "Ana, hele başını ört, o gelin hasta doktor getirdim, baksın." diyor. Kadın başını örtüyor, yüzünü bürüklüyor, doktor, gelinin yaptığı pislikten istiyor. Kaynana gidip gelinin haberi olmadan biraz alıp getiriyor. O gelen doktor kaynanaya diyor ki:

"Bu pisliği kimse yapamaz, bunun dirhemini ben bir liraya alırım."

"Al sana bir tane daha, o kim ki bin liralık boku sıça. o boku ben sıçtım."

"Haydi kardeşim, git karına sahip ol."

Yedi-içti muradına geçti.

Anlatan: Emine Öksüz 12

İKİ KARDEŞ

Ne varmış ne yokmuş... Vakti zamanında iki-kardeş varmış. Birine Allahu taalâ daima kız evlât, diğerine de oğlan verirmiş. Daima oğlu olan kardeş, kızların babasını "köpeklerin babası" diye çağırırmış, oğlunun olmayışı başına kakınç olmuş. Bir gün küçük kız babasına diyor ki:

"Baba onun oğlu olmuş da ne etmiş? Gel sen beni garip memlekete gönder, o da oğlunu göndersin, hele hangimiz para kazanacak, hangimiz babamıza yardım edecek?"

"Peki."

Kardeşler karar veriyorlar, o oğlunu gönderiyor. bu da kızını gönderiyor. İkisi de gidiyorlar, gayrı gurbet ele. Bu oğlan bir gölün başına gidiyor. Kurbağalar ötüyor, bu bir kurbağa tutuyor torbaya koyuyor, bir tane daha tutuyor, öyle öyle eğleniyor, ne yapsın. Bir ay, iki ay onlarla eğleniyor, kurbağaları tutup çuvala dolduruyor.

Bu kız kendisini erkek kıyafetine koyuyor, başını traş ediyor, bir padişahın yanına hizmetkâr oluyor. Her ne iş desen ehli, aslan gibi her işi yerine getiren bir oğlan, kız olduğunu bilmiyorlar. Padişahın bir oğlu var, çok seviyor bunu, soruyor:

"Adın ne?"

"Ali."

O yana Ali, bu yana Ali, neyse bir gün geliyor, anasına diyor ki:

"Ana, vallah Ali kız, billah Ali kız, parmağında yüzük yeri, kolunda bilezik yeri, ana vallaha Ali kız, billaha Ali kız."

"E... oğlum nasıl edelim biz bunu, gidin havuzda çimin."

Gidiyorlar, hemen çarçabuk kızla beraber girip çimiyorlar, kız hiç bildirmiyor kendisini, hemen çıkıyor. Neyse zaman gelip geçiyor, padişahın oğlu anasına bir daha diyor ki:

"Vallahi, ana, parmağında yüzük yeri, kolunda bilezik yeri, Ali kız.

"Yok oğlum, kız değil."

Bu kız böyle marifetli oluyor,-bu oğlana çok yardım ediyor. Bir gün, kız: "Benim vaktim tamam oldu, babam beni bekler, beni yolcu et gideyim." diyor. Padişahın da hoşuna gidiyor, buna bir heybe altın, bir torba yiyecek, elbise veriyor, bindiriyor ata bir de segmen veriyor yanısıra. Kız çıkıp gidiyor babasıgile, segmen götürüp teslim ediyor. Gidiyor ki emmisioğlu da gelmiş, bir çuval kurbağa, yılan, pis pis böcekleri doldurmuş getirmiş, demiş ki: "Gittim, ben de bunu kazandım." Seviniyolar, karşı geliyorlar: "Oğlumuz gurbetten geldi, bize ne hediyeler getirdi" diye, ağzını açıyorlar,hepsi kaçıyorlar: "Bunu kovalayın, bu nereden gelmiş, evimizi böyle etti."

Bu da gidiyor, bir heybe altın götürüyor, babası zengin oluyor, O padişahın oğlu da kızın arkasından geliyor. Yiyor içiyor, muratlarına geçiyorlar

MÜEZZİN

Ne varmış ne yokmuş, bir hocanın üç tane kızı varmış, Hoca bir uzak memlekete gidecekmiş, kızlarına nasihat etmiş, demiş ki:

"Hiç dışarıya çıkmayın, ben bahçeye üç tane gül diktim, her bir kıza bir gül, bu güllerden ben kimin dışarıya çıktığını anlarım."

Adam, komşusundan müezzine diyor ki:

"Evin ihtiyacını gör, bir diyeceğin olursa evin cariyesine söyle, ben gelinceye kadar kızlarım dışarı çıkmasınlar."

Hoca, Allaha ısmarladık, diyip gidiyor. Bir ay bu kızlar hiç dışarı çkmıyorlar. bir aydan sonra müezzin bunları dışarı çıkartmak için bir şeytanlık düşünüyor, çerçilik etmeğe başlıyor, inci boncuk satıyor, kızların beslemesi gidip kızlara haber veriyor:

"Hanımlarım, hanımlarım, gelin hele öyle bir çerçi gelmiş inci boncuk hepsi var."

"Aman sen de inci boncuk nedir, sen ne kadar yelinceksin el sana bir kaç kuruş git kendine inci boncuk al."

Besleme gidip inci boncuk alıyor, müezzin bakıyor ki bu kızlar hiç dışarı çıkmıyorlar merak ediyor, Gidip içinden hem kilitlenen hem de açılan bir sandık yaptırıyor. Ertesi gün gene boncukları boynuna takıyor, gezdirip satıyor, kızlar gene dışarı çıkmıyorlar, akşam namazına doğru kızların cariyelerine boncuk satan adam diyor ki:

"Ben inci boncuk satıyorum, kalacak yerim yok ne olur beni içeriye alın."

Cariye hanımlarına soruyor: "Ben bunu içeriye alayım mı?"

"Sakın kimseyi almayasın."

Cariye gidip çerçiye diyor:

"Kızlar seni içeri almıyorlar."

"Ne olur, beni bu sandıkla içeri alsınlar, yok beni almıyorlarsa sadece sandığımı içeri alsınlar."

Cariye kızlara haber veriyor, kızlar: "Zararı yok sandığını koysun." diyorlar. Müezzin sandığa giriyor, yoldan geçen bir adama sandığı içeri taşıtıyor. Gece oluyor müezzin sandığa içeriden açıyor, büyük kızın odasına giriyor, kız hiç bağırıp çağırmıyor, böylece büyük kızı yoldan çıkarıyor. Ertesi gece ortancıl kızı yoldan çıkartıyor, sıra küçük kıza geliyor: "Üçüncü gece müezzin sandığını açarak küçük kızın odasına girer, kız: "Hoş geldin sefa geldin, fakat gel hele bak balkondan aşağıya bir bak kimse seni görmesin." diyor. Müezzin balkondan aşağıya bakarken kız müezzini balkondan aşağıya iteliyor, aşağıya atıyor, müezzin aşağıya düşünce her tarafı kırılıyor. Bir zaman sargılı gezdikten sonra iyi oluyor, gene küçük kızın peşine düşüyor, kızın bacılarına diyor ki:

"Küçük bacınızı da alın hamama gelin, siz kaçın onu hamama kilitleyin."

Bacıları küçük kıza: "Haydi hazırlan seninle hamama gideceğiz." diyorlar, küçük kız direniyor sa da kandırıp hamama götürüyorlar. Hamamın kapısına gelince bu küçük kızı içeri itip, kapıyı üzerinden kilitleyip, kaçıyorlar. Kız hamamda kilitli alınca müezzin kıza diyor ki:

"Senin bana yaptıklarını çok oldu, haydi gel."

"Peki, yalnız gel seni önce bir güzel yıkayayım."

Müezzinin başını bir güzel sabunluyor, hamam tası ile kafasına vurup kırdıktan sonra onu orada sabunlu sabunlu bırakıp kaçıyor. Kız eve zor kavuşarak bacılarına kızıyor ve diyor ki:

"Sizleri babama şikayet edeceğim, beni nasıl bu kötü işe sürürseniz."

Müezzin uzun bir zamanda temizlenip evine geliyor, kafasını sardırıyor. iyi olana kadar evden dışarı çıkmıyor. Tekrar o büyük bacıları küçük bacılarına ihanet ediyorlar, müezzini getirip evlerine koyuyorlar, müezzin kıza diyor ki:

"Senin bana yaptığın çok oluyor, elimden nasıl kurtulacaksın bakalım."

"Bacıların bana düşmandır, babama söylerler, sen bir iki şişe içki al has bahçeye gidelim, bacılarım görmesinler."

"Öyle ise pek iyi."

Bir kaç şişe içki alıp babasının has bahçesine gidiyorlar. Kız içkileri göğsünden aşağıya döküyor, müezzine durmadan içirtiyor. müezzin yere devriliyor. Kız suyu bahçeye bağlıyor, loğla bahçeyi loğluyor, müezzinin üzerinden gidip geliyor, müezzin çamurdan tanınmıyor, kız eve kaçıyor. Müezzin yirmi dört saatte ayıkıyor. Öledirile evine gidiyor. Küçük kız ablalarıyla müezzin onu öldürecekler diye korkuyor gözüne uyku girmiyor. O sırada babası o uzak memleketten geliyor, daha kızlarının yüzünü görmeden evvel bahçesine gidip bakıyor ki büyük kızla ortancıl kızın gülleri kurumuş, küçük kızın ki ise büyümüş budak vermiş. Orada anlar ki iki kızı eğri yola gitmişler, küçük kızı şanlı şerefli yaşamış.

İki büyük kızını ve müezzini öldürtüyor, küçük kızına malını mülkünü bağışlıyor, yiyip çip muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Emine Öksüz

14

TÜYLÜ

Ne varmış ne yokmuş,... Vakti zamanında, bir padişahın bir kızı varmış, bir padışahın da bir oğlu varmış. Biri bir memlekette biri de bir memlekette, kızın adı Tüylü'ymüş. Bunlar rüyalarında birbirlerine aşık oluyorlar. Şimdi Tüylü zayıflıyor, zayıflıyor, padişah kızı, cariyeler önü sıra çalışıyorlar, istediğini yerine getiriyorlar gene o ince zayıf, kalıyor. Hocalara baktırıyorlar, Padişah soruyor:

"Nedir bu benim kızımın derdi, acaba neden böyle zayıf?"

"Yanına bir kara tavuk bağla, eğer o tavuk zayıflarsa, bu kızın da zayıflar, eğer o tavuktoplanırsa senin kızın da toplanır."

Bu kere kara tavuğu tutuyorlar, kızın yanına koyuyorlar, padişah her gün için bekçiler koymuş kızını dinlettiriyor, ne diyor, derdi ne imiş, diye. Bir de bakıyorlar ki kız dışarıdan geldi, tavuğa baktı, dedi ki:

"Soyka tavuk. ben Acem şahının oğluna vurulmuşum, böyle zayıfım, merak ediyorum, senin derdin ne?"

Padişah bunu işitiyor, diyor ki:

"İlân ettirin, ben yarın kızımı öldürteceğim."

Büyük cariye kıza haber veriyor:

"Sultan hanım, baban böyle böyle işitmiş, ilân ettirdi, seni asacak, bunun çaresini nasıl düşünürsün?"

"Öyleyse iki at eğerle, bir heybe altın al, çıkıp gidelim, kimse bizi görmesin,"

Bunlar bir heybe altın alıyorlar, iki atın eğerini bağlıyorar, ikisi gizlice ata biniyorlar, kayboluyorlar. Doğru Acem ülkesine gidiyorlar. Orada o cariyeyi gelin ediyor, kendi padişahın evine, fakat bir postik yapmış hepsi tüy, başına çekiyor çirkin bir kız oluyor, padişahın evine giriyor, diyor:

"Hanım , beni besleme tutmaz mısın?"

"İş yapabilir misin?"

"Yaparım inşallah."

"Hele işini beğeneyim, tutarım."

Padişah kızı, temizlikten anlıyor, mutfağa giriyor, o yana bu yana işleri görüyor. Sultan hanım beğeniyor, yanına alıyor. Tüylü artık yemekleri pişiriyor, işlerini görüyor, temizliğini, her şeyini beceriyor.

Neyse bir günün birinde hazırlanıyorlar, gelinleri kızları, padişahın karısı hamama gidecekler, diyorlar ki:

"Tüylü, sen de gelir mizin hamama?"

"Hanım, hanım, ben kim hamam kim? Ben bir fukara adamım."

"Adam, bu kız ne bilir hamam nedir?"

Onlar gidiyorlar, bu da işini görüyor, mutfağı siliyor süpürüyor, kabını kaşığını tamam ediyor. Her işi bittikten sonra bir kat elbise çıkartıyor, giyinip gidiyor. Şık böyle, giriyor hamamın içine: "O yana, o yana ben falan yörük beğinin kızıyım, ben yıkanayım gideyim işim var, siz sonra yavaş yavaş yıkanında gelin." Herkes hayran kalıyor, o kadar güzel ki, böyle bayılıyorlar. Neyse, geliyorlar eve, Tüylü ev halkından evvel geliyor gene postiğine giriyor. Hanım soruyor:

""Tüylü ne ettin işini?"

"Vallah, hanım bir az topladım."

"Yere giresin, yere giresin gelmedin sen bugün hamama, hele bir kız geldi, göreydin bayılırdın."

"Hanım, hanım, ben kim hamam kim?"

Devresi günü bir-daha gidiyorlar, hanım soruyor:

"Tüylü sen de gelir misin?"

"Hanım canım kurban, ben kim hamam kim, ben bir fakir adamım."

Neyse, "Adam bu ne anlar?" diyorlar, çıkıp gidiyorlar. Gene Tüylü işini görüyor, temizliğini yapıyor, bir elbise giyiyor, gidiyor. "O yana o yana, önümden geçin, siz yavaş yavaş yıkanın gelin, benim işim var, ben falan yörük beğinin kızıyım." diyerek hamama giriyor, padişahın ailesi de: "Nasıl etsek de bu kızı bizim oğlana istesek?" diye düşünmeğe başlıyor.

Padişahın bir tek oğlu var, çok da gözde, annesi: "Oğlum, gel hamamın kapısında dur, Allah vere o Yörük beğin kızı bugünde gele göresin, görsen bayılırsın." diyor. Gene hazırlığı görüyorlar:

"Tüylü, sen de bugün bizimle gel."

"Hanım, canım kurban, ben kim hamam kim, ben bir fukara adamım."

Bunlar giyinip gidiyorlar, Tüylü de işini görüyor, mutfağını siliyor süpürüyor, elbisesini değiştiriyor, Böyle şıkır şıkır hamama gidiyor, oğlan kapıdan görüyor bayılıyor, "Bu ay mıdır gün müdür?" diyor.

Neyse, bunlar yıkanıyorlar, geliyorlar ki oğlan aşık olmuş: "Ben o Yörük biyinin kızını arayacağım bulacağım, imkanı yok. Bana üç aylık ekmek yapın ki ben askerimi alayım gidip her tarafı gezeyim."

Hazırlığını görüyorlar, ekmeğini, yemiğini yapıyorlar hayvanlara (sözüm yabana, affedersiniz.) bindiriyorlar. Askerini alıyor, Tüylü de bir ekmek yapıyor arasına bir kağıt yazıyor: "Tüylü benim, Yörük beğinin kızı benim." Ekmeği o oğlana veriyor:

"Allahı seversen, ekmek kurtulursa, yemek kurtulursa çok acıkırsan aha benim bu ekmeğimi ye."

Oğlan yeminden çok alırmış: "Peki diyor.

Neyse, üç ay geziyorlar, teziyorlar hiç kimseyi bulamıyorlar. Ha şu çadırda, ha şu evde, ha şu yerde derken zaman geçiyor, bir iki çadır kalıyor, oğlan: "Nasıl da yoruldum, nasıl da acıktım, ekmemiğimiz kurtuldu." derken, hatırına geliyor ki, Tüylünün verdiği ekmek var. Hemen açıyor yiye, bakıyor arasında bin-kâğıt çıktı: "Ben Yörük beğinin kızı değilim, ben falan padişahın kızıyım, böyle yanınızdayım, ben Tüylüyüm." yazıyor. Padişahın oğlu:

"Haydi eve."

"Her yeri aradık, şu iki çadır kaldı, oraya da bakalım hele."

"Yok haydi eve."

Gidiyorlar, oğlan hemen Tüylünün yanına giriyor:

"Tüylü, o postikten çık."

"Hı, hı...ben bir postiğim, ondan nasıl çıkayım?"

"Tüylü, güzellikle çık bu postikten

"Ben çıkamam ben bir postiğim."

Nasıl kılıcının ucunu takıyor, postiği yırtıp bakıyor ki ayın ondürdü gibi bir kız, orada bir düğün ediyorlar, kırk gün kırk gece davul çalıyor, kızı da alıyor, yiyor içiyor muradına geçiyor.

ATEŞKÂR OĞLAN

Bir babanın üç oğlu, üç tane de kızı varmış. Babaları bunlara vasiyet etmiş, demiş ki:

"Ben öldükten sonra-bacılarınızı kim isterse ona verin. Bir de her biriniz üçer gün benim mezarımı bekleyin."

"Peki."

Babaları ölmüş, kapı döğülmüş, gidip açmışlar, bir tilki gelmiş, demiş ki:

"Allah'ın emriyle Peygamberin kavliyle büyük bacınızı bana verin."

Büyük kardeş:

"Babamız isteyene verin diye vasiyet etti ama biz kala kala tilkilere mi kaldık. Biz bacımızı insanlara veririz, tilkilere vermeyiz."

Ortancıl da aynı büyük gibi söylemiş. Küçük:

"Ben babamın vasiyetini tutarım, git filân elbiseleri getir, alda götür."

Tilki de tilkilerin padişahıymış. Derya kenarında da kadınlar çamaşır yıkıyorlarmış. Ziynetlerini çıkarmışlar bir bohçaya koymuşlar. Tilki oraya gitmiş, bohçayı kuyruğuna takıp getirmiş. Kızı alıp götürmüş.

Devresi gün gene kapı dövülmüş. Bunlar kapıyı açıp bakmışlar bir atmaca kuşu gelmiş:

"Allahın emriyle Peygamberin kavliyle ortancıl bacınızı bana verin."

Büyükle ortancıl gene vermeyiz demişler. Küçük:

"Ben veririm, git bacımıza biraz çeyiz getir de verelim."

O da gitmiş bir şeyler uydurmuş. getirmiş. Ortancıl bacılarını götürmüş.

Devresi gün gene kapı dövülmüş, bu sefer de bir şahın kuşu gelmiş, demiş ki:

"Allahın emriyle, Peygamberin kavliyle küçük bacınızı bana verin."

Büyükle ortancıl gene "vermeyiz" demişler. Küçük: "Ben vereceğim." demiş. O da küçük bacılarını alıp götürmüş. Şimdi sıra babalarının mezarını beklemeğe gelmiş. Büyük kardeş bir mum alıp babasının mezarını beklemeğe gitmiş. Bir tilki gelmiş, çırasını söndürmüş gitmiş Bu da kalkmış evine dönmüş. Devresi gün de ortancıl gitmiş, mumunu yakmış oturmuş. Bir atmaca kuşu gelmiş onun da çırasını söndürüp gitmiş. O da hemen evine dönmüş.

Üçüncü günde küçük kardeş babasının mezarını beklemeğe gitmiş. Mumunu yakmış oturmuş. Bir şahın kuşu gelmiş çırayı söndürüp gitmiş. Bu bakmış uzakta bir çıra ışıltısı görmüş, Gidip oradan ateş getirip babamın mezarını beklerim diye yola çıkmış. Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş, bir çuvaldızlık yol gitmiş. Oradabir ihtiyar adam yolun orta yerine oturmuş, bir beyaz ip sarıyormuş, yanında bir de siyah ip varmış. Bu sormuş:

"Amca, bu beyaz ipi neden sarıyorsun?"

"Evlâdım, geceler uzun, hastalar var. Bu beyaz ipi sarıyorum ki geceler kısa olsun, hastalar şifa bulsun."

"Ya bu siyah ip ne olcak?"

"Bu siyah ipi ne kadar uzağa atarsan geceler o kadar uzar."

"Amca, ben şu uzak yere çıramı yakmaya gideceğim. Gel şunu atalım gece uzasın."

"Aman yavrum, hasta var, şu var, yazıktır."

Bu bakmış ki ihtiyarı razı edemiyor, ihtiyarı yere yatırıp göğsünün üzerine bir taş koymuş. Var kuvvetiyle de o siyah ipi atmış, gece uzamış. Bu oğlan, o çıra yanan yere gitmiş. Orası da kırk başlı devlerin mekânıymış. Orada kırk kulplu bir kazanda yemek pişiriyorlarmış. kazanın başında da kimse yokmuş. Devler hep yatmışlar. Bu devler insan eti yerlermiş onun için de kazanda insan eti pişiriyorlarmış. Bu çocuk "bismillah" deyip kazanı indirmiş, bir kaşık kanlı yemek yemiş. gene kazanı yerine koymuş. Devler bunu görmüşler. "Biz kırk tane dev, o kazanı zorla kaldırıyoruz. Bu bir tek adam bu kazanı nasıl kaldırdı? Bu çok yaman bir adam, bizi de öldürür. Biz buna bir şey yapamayız, bununla kardeş olalım." demişler. Bu çocuğa sormuşlar:

"İns misin cins misin, buradan neden geçiyorsun?"

"Ne insim nede cins, ademoğlu ademim. Çıramı yakmağa geldim, bir kaşık da yemeğinizden yedim."

"Bize kardeş olmazmısın ?''

"Olurum."

"Madem ki sen bize kardeş oldun, burada çok yüksek bir kale var, bu kalede çok güzel bir hanım kız var. Bu kızı bize indirmez misin?

"Hay, hay indiririm, siz bana kırk tane sikke getirin. Çaka çaka çıkayım, siz arkamsıra gelin, Çünkü kalede ayakçak yoktur."

Bunlar gitmişler, bu oğlan sikkeyi çakıp çıkıyormuş, o devler de arkasında geliyormuş. Fakat bu çocuk sikkeyi döne döne çakıyormuş, kalenin dönemeecine gelene bir kılıç vurup başını kopartıyormuş. Öyle öyle kırkında temizlemiş. O kalenin başına çıkmış, oradan içeriye girmiş bakmış orada ayın ondördü gibi bir kız yatıyor. Kızın başı kıltında altın şamdan yanıyormuş, ayağı kıltında da gümüş şamdan yanıyormuş. Şamdanların yerini değiştirmiş, eğilip kızı öpmüş. Kız uyanmış, sormuş:

"İns misin cins misin?"

"Ne insim ne cinsim, ademoğlu ademim. Devlerin içinden buraya geldim."

"Baba, yetiş gel, buraya cevahir gibi bir insan geldi."

Babası gelmiş, sormuş:

"Oğlum, evlâdım, nereden geldin?"

"Böyle böyle."

"Oğlum, Allahın emriyle ben bu kızımı sana verdim. İşte sana kırk odamın anahtarı. Bu odaların her birinde bir mücevher var. Yalnız kırkıncı odayı açmıyacaksın. orada ateşten bir adam var. Onu ben oraya hapsettim. Sana çok yalvarır, acırda onu kurtarırsan kızımı kaçırır seni de yakar."

Bu oğlan söylenenleri dinliyor, kızla beraber bütün odaları gezmişler. Sonunda merakını yenememiş Ateşkâr oğlanın odasını açmış. Ateşkâr oğlan yalvarmağa başlamış:

"Aman insan oğlu. beni buradan kurtar. ben-sana böyle iyilik yapayım, şöyle iyilik yapayım."

Oğlan da babayiğit, kendine güveniyor. Diyor ki:

"Kaynatam söyledi ama bu bana ne yapabilir, sevaptır şunu koyvereyim, çekip gitsin."

Zinciri çekip kırıyor, zincir kırılır kırılmaz ortalığa bir ateş yayılıyor, kızı kucakladığı gibi gidiyor. Oğlan ağlar sızlar, kaynatası da diyor ki:

"Yavrum ben sana, ne dedim, sen sözümü tutmadın, çocuğumu kaçırttın. Ne olacak seninle halimiz?"

"Baba üzülme, ben onu bulurum inşallah

Kaleden inip bir ata atlıyor, yola revan oluyor. Gidiyor gidiyor, bir yerde bir güzel kale görüyor.

"Altun kemerli hanım bey
Gümüş nalınlı hanım bey
Bu kalenin yolu
Nereden gider hey."

Diye bir türkü söylüyor. O kalede de meğer büyük bacısı oturuyormuş. Büyük bacısı bunu görünce koşuyor: "Vay geldiğin yollara kurban olayım." dile pencereden saçını uzatıyor, kardeşini yukarı çekiyor. Enişten gelince seni öldürür diye kardeşini dolaba saklıyor. Tilki padişahı avdan geliyor, diyor ki:

"Buradan insan kokusu geliyor, eğer büyük kardeşinse parça parça edeceğim, ortancılsa yakacağım, küçük kardeşinse öpüp başıma koyacağım."

"Maden öyle dedin, küçük kardeşim ziyaretine gelmiş, çıkartayım."

Tilki kuyruğuyla çocuğun yüzünü sıvıyor, diyor ki:

"Hoş geldin, safa geldin?"

"Ah enişte derdime çare."

"Ne yapayım?"

"Ateşkâr oğlan nişanlımı aldı kaçtı."

"Eyvah, biz avdaydık, taze gelinle önümüzden kaçtı, gitti. Bizi ateşlerin içinde bıraktı, az daha bizi-yakacaktı, Oğul onu bulmanın kızı elinden almanın imkânı yoktur."

Orada bir kaç gün kalıpyola revan oluyor. Epeyce gittikten sonra bir kaleye daha rastlıyor:

"Altın kaleli hanım hey
Gümüş nalınlı hanım hey
Bu kalenin yolu nereden gider?"

Türküsünü söylüyor. Pencereden ortancıl bacısı bakıyor, kardeşi gelmiş. Geldiğin yollara kurban diye saçını uzatıp kardeşini yukarı çekiyor. "Seni şimdi

saklıyayım, enişten size zıttır, seni öldürür." diyor. Çocuğu dolaba saklıyor. Atmaca padişahı geliyor, diyor ki:

"Buradan insan kokusu geliyor, eğer büyük kardeşinse yutup bütün çıkaracağım, ortancıl ise parça parca edeceğim. Küçüğü ise alıp başıma koyacağım."

"Küçüğü geldi."

Atmaca küçüğü öpüyor, küçük kadeş:

"Ah enişte, derdime çare."

"Nedir?"

"Ateşkâr oğlan nişanlımı aldı kaçtı. Ne yapacağımı şaşırdım."

"Vay kâfir, vay, biz avdayken bir kız ağzında yanımızdan geçti. Az daha bizi yakacaktı. Oğlum biz ondan bir şey kurtaramayız, onun çaresi yoktur, bulamazsın."

Oğlan oradan atına biniyor, yoluna devam ediyor, Gidiyor oradan da bir kaleye rastlıyor. Diyor ki:

"Altın kaleli hanım

Gümüş nalınlı hanım

Bu kalenin yolu nereden gider?"

Küçük bacısı kardeşinin sesini duyunca saçını uzatıp kardeşini yukarı çekiyor. Hoş beşten sonra diyor ki:

"Kardeşim, gel seni saklıyayım, şimdi şahin kuşu gelirse seni parçalar."

Kardeşini dolaba saklıyor. Şahin kuşu geliyor, diyor ki:

"Burudan insan kokusu geliyor, eğer büyük kardeşinse parçalarım, ortancılı da öyle yaparım, küçükse öper başıma koyarım."

"Küçüğü geldi, dolaptan çıkartayım."

Şahin kuşu da oğlanı öpüp başına koyuyor. Oğlan diyor ki:

"Enişte derdime çare."

"Nedir?"

"Ateşkâr oğlan nişanlımı aldı kaçtı."

"Hiç korkma ben onu bulurum."

"Nasıl bulacaksın?"

Şahin kuşu, tilki bacanağına tel çekti, tilki atmacaya tel çekti. Atmaca şahine tel çekti. Teller vızır vızır işliyor. Hepsi şahin padişahın sarayına toplanıyorlar. Diyorlar ki:

"Kaynımızın derdine çare bulacağız, nişanlısını Ateşkâr oğlan kaçırmış, hepimiz de gördük, dağdan önümüzden geçti. Bunun memleketini kim bilir?"

Biri diyor ki:

"Bilse bilse filân taşın doruğunda yaşayan kerkenez kuşu var, o bilir. Onlar çok yaşar, bilse bilse o bilir. "

Gidip kerkenezi buluyorlar, bakıyorlar kerkenez yatıyor, ihtiyar olmuş, üç yüz yaşına gelmiş. Ona soruyorlar:

"Ateşkâr oğlanın yeri neresidir?"

"Annem beni uçurduğu zaman Ateşkâr oğlanın memleketinin üzerinden geçmiştik. Annem, oğlum, Ateşkâr oğlanın memmleketi burasıdır, demişti. Eğer hatırımda kaldıysa, beni götürün size göstereyim."

"Peki."

Bin batman et, bin batman da suyu Zümrütü Anka kuşunun üzerine yüklüyorlar, kerkezide onun sırtına bindiriyorlar. Kerkenez "ga" dedikçe et, gı dedikçe su verilecek. Oğlan da yerde atıyla gidiyor, onlara bakıyor. Kerkenez, Ateşkâr oğlanın memleketi burasıdır diye gösterip, geri dönüyor. Yuvasına gelip yatıyor. Bu gidip bakıyor, orada bir kale.

"Altın kaleli hanım,

Gümüş nalınlı hanım,

Bu kalenin yolu nereden gider?"

Kız pencereden bakıyor ki ne baksın, nişanlısının kendisi, aman zaman derken saçını uzatıp yukarı çekiyor. Diyor ki:

"O hınzır şimdi avdan gelir, seni parçalar, ateştir o bunun çaresine bakalım."

"Sen bunun sırrını anla, bunun canı nereden çıkar, biz bunu öldürelim, başka çare yok."

Neyse kız bunu saklıyor. Ateşkâr oğlan gök gürler gibi gürleyerekten geliyor. Diyor ki:

"Burada insan kokusu var, kim geldi?"

"Keşke bir insan olsaydı burada, sen ava kuşu gidiyorsun, eleniyorsun. Benim bu kalede canım sıkılıyor. Keşke bir insan olsaydı da ben eyleneydim. Barı sen sırrını söyle, senin ölümün nerden, hiç olmazsa aklıma geldikçe ağlarım. Ben seni eskidenberi çok severim."

Ateşkâr oğlan da kurnaz, tamamını söylemiyor, diyor ki:

"Benim sırrım kapıdadır, kapıya ateşi saldınmı ben neredeysem orada ateş alır ölürüm."

Ateşkâr oğlan gidince kız kapıyı ateşliyor, "ağam yandı, kapım yandı, ağam yandı, kapım yandı," diye ağlıyor. Ateşkâr oğlan geri geliyor, diyor ki:

"Boşuna ağlıyorsun, o değildi."

"Ya neydi?"

"Kapının arkasındaki süpürgeyi ateşlersen ben yanarım. Benim sırrım odur?."

Kız hemen süpürgeyi yakıyor, "Ağam yandı, süpürgem yandı" diye bağırmaya başlıyor. Ateşkâr oğlan diyor ki:

"Karı, karı sen bana ağlıyorsun, bari tamını söyleyiyem, ama sakın bunu yapmıyasın. Bizim dolapta bir çift at nalı vardır. O at nalının bir tekini suya atarsın, bir balık çıkar, o balığın karnını yararsın, bir kutu çıkar. O kutudan da bir çift ufak serçe kuşu çıkar. O kuşun boynunu çektin mi benim de boynum neredeysem çekilir atılır. O nalın tekini de suya attın mı benim atımın kardeşi sudan çıkar."

Ateşkâr oğlan ava gidince bu oğlan kalkıp hemen dolaptan nalın birini alıyor, suya atıyor. Sudan balık çıkınca karnını yarıyor, kutu çıkıyor. Kutuyu açıyor, içinden bir çift serçe çıkıyor. Serçelerin boynuna elini atıyor, çekecekken yazığı geliyor, ben bunların boyunlarını nasıl çekeceğim diye düşünürken, serçelerin ikisi birden elinden kaçıyor. Ateşkâr oğlanın boynu çekip uzuyor, çekilip uzuyor, ölmüyor.

Bu oğlan atının terkisine kızı alıyor, kaçıyorlar. Ateşkâr oğlanın atı tavlada öyle bir nara basıyor, diyor ki: "Durma gel, kızın nişanlısı geldi, kızı aldı kaçtı." Ateşkâr oğlan hemen geliyor, atına biniyor, atının otunu da yanına alıyor, Ha babam, ha babam, bunlara kavuşuyor. Çok yaman bir at, Ateşkâr oğlan attan atlıyor, bir kılıç atıyor, oğlanı kesiyor. Kızı da kesecekken kız diyor ki:

"Beni niye kesiyorsun? Beni zorla kaçırdı, ben onunla kaçarmıyım, Ben seni seviyorum."

Ateşkâr oğlan bu oğlanı lokma lokma doğruyor, atının terkesine dolduruyor, ata da bir kamçı vuruyor. Kızla beraber kendi kalesine dönüyorlar. Bu oğlan atı doğru şahin kuşunun kalesine gidiyor. Kalenin önünde kişniyor. Bacısı kardeşinin atını tanıyor, atı içeri alıyor. Bakıyor, atın terkisinde kardeşi lokma lokma olmuş. Şahin kuşu avdan geliyor, tilkiye tel çekiyor, tilki atmaca kuşuna bir tel çekiyor, atmaca şahine, teller vızır vızır işliyor. Merkeze yığılıyorlar, diyorlar ki:

"Ateşkâr oğlan, bizim kaynımızı öldürmüş. Şimdi biz bunu canlandırmanın çaresine bakalım. Bunu kim diriltir?"

Orada bir kuş diyor ki:

"Bu işi kuşlar yapar."

"Peki, toplansın kuşlar."

Kuşları topluyorlar, eti de oraya yığıyorlar, diyorlar ki:

"Bakın bu insan oğludur. Bunun her etini yerine koyun, kuş kısmı ete meraklıdır. Hanginiz bundan bir parça yerse, etinizden keser, bunun yanına koyarım."

Kuşlar bu oğlanı diziyorlar, oraya bir ufak kuş geliyor, bir dala konuyor, diyor ki:

"Viti do, viti do, anam diyor ki; filânca dağdaki ağaçtan yedi tane çubuk kessinler, filânca dağdaki yeşil ottan getirip burnuna tütünsünler, o çubuklarla her yanına birer tane vursunlar. Hapşırır on beş yaşında bir delikanlı olur, kalkar."

Kuşun dediklerini de yapıyorlar, çocuk canlanıyor, yalnız sağ gözünü sol gözün yerine, sol gözünü sağ gözün yerine koydukları için çocuk biraz çakar oluyor, Çocuk canlanır canlanmaz doğru kaleye gidiyor. Kız nişanlısını içeriye alıyor. Bu sefer suya öteki nalı atıyorlar, sudan Ateşkâr oğlanın atının kardeşi çıkıyor. Oğlan kendi atına biniyor, kızı da o ata bindiriyor. Kaç kaçmaz mısın, kaç kaçmaz mısın, kaçıyorlar. Ateşkâr oğlanın atı da gene tavlada bağırıyor:

"Oğlan dirilmiş geldi, kızı aldı kaçtılar, çabuk yetiş."

Ateşkâr oğlan atına biniyor, bunların arkasına düşüyor, bunlara kavuşuyor, o sudan çıkan at aygır öyle bir nara atıyor, bacısına diyor ki:

"Ey saçı buçuk, o melunu neden arkam sıra getiriyorsun, öyle bir şahlan onu yere vur ki yedi parça olsun."

O at da kardeşinin sözünü kırmıyor, şahlanıyor, Ateşkâr oğlanı yere çarpıyor. Bu oğlan atından sıçrıyor, Ateşkâr oğlanı kesiyor. Kızı da atına alıp doğru babasının kalesine gidiyor, kızı teslim ediyor. Yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Hüseyin Sever 16

HİNT PADİŞAHININ KIZI

Varmış, yokmuş, Allahtan gayri kimse yokmuş. Bir padişahın bir kızıyla bir oğlu varmış. Padişahın oğlu evleniyor, hemşiresini de yanına alıyor. Bu oğlan her gün av kuş etmeğe gidiyor. Hemşiresiyle ailesi berebar oturuyorlar. Bir gün padişahın kızı rüyasında Yemen Padişahının oğlunu görüyor ve ona meyl ediyor. Bu kız Hint'de oğlan Yemende. Bu kızcağız günden güne sararıyor. Ağabeyi ailesine soruyor:

"Aileceğiz, bu benim hemşirem günden güne sararıyor, bunun derdi nedir?"

"Aman sende kocacağızım, nişanlısı vardır."

"Aman karıcağızım, benim hemişirem dışarı yüzü görmüyor. nereden nişanlısı olacak."

"Sabahleyin bir erkek koç kes, güneş doğar doğmaz penceresinin önüne at sen de kapıdan dinle."

Hizmetçilere haber verir, bir davar kestirir, güneş doğar doğmaz hemşiresinin penceresinin önüne atar, kargalar da o etin önünde döğüşürler. Ağabeysi de kapıdan hemşiresini dinler. Kız kafasını pencereden uzatır, der ki:

"Vay hayvanlar, Yemen Padişanının oğluyla Hint Padişahının kızı gibi meyilli mi oldunuz, böyle benziniz sararmış, o etin üzerinde döğüşüyorsunuz."

Yemen nere Hint nere, oğlan bir şey diyemiyor. Neyse bir gün, beş gün, on gün böyle bir ay geçiyor. Bu bacısı ağabeyisinin haberi olduğunu bilmiyor. Cuma günü halası diyor ki:

"Hamama gidelim."

"Hala, sen git, Ben keyifsizim, rahatsızım, bugün evde kalayım."

Halası hamama gidiyor, bu da giyinip marangoza gidiyor. Diyor ki:

"Marangoz, bana bir kütük yap, içeriden açılıp içeriden kilitlensin. Kırk günlük yiyeceğim, içeceğim onun içinde bulunacak. Ne vereceğim.?"

"Şu kadar."

Bu kız evine gelir, Marangoz çalışır, yapar yapıştırır, kütüğü hazırlar kırk

günlük yiyeceği içeceği kütüğün içine koyar. Kız gider, marangozun parasını verir. Kütüğü alır, bir hammal çağırır:

"Hammal, bu kütüğü sırtla, denize gidelim."

Denizin kenarına gidince kız hammala epeyce bir para verir, der ki:

"Bir ben, bir Allah bir de sen bu meseleyi biliyorsun. Bu meseleyi kimseye söyleme. Ben kütüğün içine girince, kütüğü denize at."

Kızcağız kütüğün içine giriyor, kütüğü içeriden kilitliyor, hammal kütüğü sırtlayıp denize atıyor. Kız gitmekte olsun, ağabeyi avdan eve döner, bacısı yok. Kız kırk günde Yemen Padişahının has bahçesine önüne çıkıyor. Cenabı Allah suyu vuru vura oraya çıkartıyor. Orada da Yemen Padişahının hemşiresi gelin, Yemen Padişahının oğlu, hemşiresine av kuş etmeğe gelmiş. Bahçenin önüne çıkıyorlar, denizde bir karartı görüyorlar. Oğlan segmenlerine diyor ki:

"Koşun malsa size, cansa bana."

Koşup getiriyorlar, oğlan bakıyor bir güzel kütük. Diyor ki:

"Bunu hemşiremin mutfağına koyayım, kapkacağını buna dizsin, benden yadigar olsun."

"Götürüp hemşiresinin mutfağına koyuyorlar. Ramazan günü yemekler hazırlanıyor, mutfağa diziliyor. Herkes yattıktan sonra bu kızcağız, kütüğün kapısını açıp dışarı çıkıyor. Yemeklerden yiyor, ellerini yıkayıp havluya kuruluyor. Yemen Padişahının oğlunun odasına gidiyor, altın şamdanı başı kıltından alıp ayak ucuna, gümüş şamdanı ayak ucundan alıp başı kıltına koyuyor. Oğlanın yüzünden bir öpüş alıp kütüğe giriyor. Çocuğun yüzüne bir ateş yayılıyor, ayıkıyor. Bakıyor şamdanların yeri değişmiş, mutfağa gidiyor, sahurluk yemekler hep bozulmuş. Cariyeyi çağırıyor, diyor ki:

"Yahu sizde hiç akıl yokmu? Kapıları açık bırakmışsınız, yemekler bozulmuş."

Cariyeler, kapıları açık bırakmamıştık, ne oldu diye düşünüyorlar. Neyse bir gün böyle iki gün öyle, üçüncü gün bizim bu kütükte bir iş var diye düşünüyor. Tutuyor, çifte parmağını yarıyor, tuz basıyor ve yatıyor. Parmağı sancır uykusu gelmez. Bakar mutfakta kütük çıt açıldı, bir kız-çıktı içinden, yemeklerin hepsinden birer kaşık yedi, karnını doyurdu. Elini yıkadı, havluya kuruladı. Oğlanın odasına geldi, şamdanların yerini değiştirdi, oğlanın yüzünden bir öpüş aldı. Tam giderken evin hanımı kızın elinden yakaladı. Kıza sordu:

"Sen ins misin, cins misin?"

"Ben ins oğlu insim."

"Bu ne haldir?"

"Ben Hint Padişahının kızıyım, ürüyamda Yemen Padişahının oğluna gönüllü oldum, Ağabeyimden korttum, bu kütüğü yaptırdım, denize atlayıp buraya geldim. Burası neresidir bilmiyorum?"

"Burası aradığın yerdir; söylediğin de benim ağabeyimdir."

Ağabeyi cuma güna buraya ava kuşa geliyor, ama emmisikızıyla nişanlıymış. Buna hırçıklar giydiriyorlar. Ağabeysi gelince diyor ki:

"Cariyeler, o yeni gelen cariyeyi çağırın, gelsin ağabeyimin ayakkabılarını çeksin."

Kıza da tembihliyor, birini çek birini çekme. Kız da çizmesinin birini çekiyor, birini çekmiyor. Ağabey diyor ki:

"Bu nasıl insandır, birini çekiyor birini çekmiyor-"

"Ağabey, kusura bakma yeni geldi, ancak alışır."

Ben has bahçeye iniyorum, benim kahvemi oraya gönderin."

Bunlar kahveyi hazırlarlar, bu kız götürür verir ama fincanı geri almaz. Padişahın oğlu kızar söylenir. sonra bu kız bir al ata biner, al elbiselerini giyer. O has bahçeyi darmadağınık eder. Bu oğlan, bu kızı görünce düşer bayılır. Bu oğlan, kardeşine meseleyi sorar. Bu nedir diye. O da anlatır. Sorar:

"Ağabey, bu kızı almaz mısın?"'

Şerbetleri kupalara doldururlar, şerbetler içilir, Allah'ın emriyle bunların nikâhlarını kıyıyorlar. Bunlar bir gece bir arada kalıyorlar. Bu çocuğun memletinde düğünü tutulmuş, davullar zürnalar çalınıyor, Sabahtan bu çocuk kalkıyor has bahçeden bir teste gül topluyor, kızın yanına bırakıyor, çıkıp düğününe gidiyor. Bu kız uyanıyor bakıyor yanında bir deste gül, kocası yok. Bu kız da yola çıkıyor, yolda bir çoban görüyor. ondan bir işkembe alıp başına giyiyor. Biraz daha gittikten sonra bir şeyhe rastlıyor, onun da elbiselerini alıp giyiyor, Oğlana yetişir. Oğlan bunu görünce sorar:

"Şeyhim, ne gördün?"
"Yar yatar gördüm,
Gül kucağı gördüm;
Yârini uykuda koymuş,
Kendi göçer gördüm."

Bunlar geliyorlar, davullar zurnalarla bunları karşılıyorlar, Şeyh bu oğlana bu işten vazgeç derse de oğlan, artık imkan yoktur, der. Damat, gelinin üzerine para serpiyor, Gelin geliyor, gerdeğe giriyorlar, oğlan şeyhi bir perde gerip arkasına yatırıyor, Perdenin arkasından gene soruyor:

"Şeyhim, ne gördün?"
"Yar yatar gördüm,
Gül kucağı gördüm,
Yârini uykuda koymuş,
Kendini göçer gördüm."

Soyunur, nişanlısının koynuna girer. Şeyhe bir daha sorar. Kız hemen başından partını çıkartır, saçlarını boynuna dolar. Oğlan bir daha seslenir:

"Şeyhim ne gördün?"

Bakar ses gelmiyor, kalkar bakar, kız saçlarını boynuna dolamış, kendini boğuyor. Hemen saçların boynundan çözer, der ki:

"Aman emmim kızı, sen benim anam bacımsın, haydi sen doğrudan doğruya babanın evine git, Bu benim ailemdir. Hali keyfiyet böyle böyle."

Emmi kızı babasının evine gider, Yeniden toy düğün tutulur. Gökten iki elma düşer, biri cemaata, biri hikâye söyliyene. Yer içer muratlarına geçerler.

İĞCİ BABA

Bir varmış bir yokmuş, bir İğci baba varmış, iğ satarmış. Bir evde üç tane kız varmış. İğci babanın gönlü bu kızlara düşmüş, iğ satmak maksadıyla bu kızların kapısını çalmış:

"İğ alırmısınız?"

"Alırız."

Kızlar, iğlere bakmışlar, o yana çevirmişler, bu yana çevirmişler, vakit geçirmek için iğlere bakıyorlarmış, en sonunda almamağa karar vermişler:

"Biz bu iğleri beğenmedik bunların daha iyisiyok mu?"

"Var, ama burada değil, isterseniz biriniz benimle gelin, evden beğenir getirirsiniz."

Büyük bacıları diyor ki:

"Benim de canım sıkılıyor, ben gideyim bir az vakit geçsin."

İğci babanın arkasına düşüyor, bura senin bura benim derken, bir tenha yere geliyorlar, orada bir mağaranın içine giriyorlar, kız soruyor:

"Hani İğci baba senin iğlerin nerede?"

"Kızım sen otur, şimdi iğlerimi getireceğim."

İğci gidiyor, sakalı takma olduğu için çıkarıp geliyor, kız bakıyor iğci baba bir delikanlı olmuş. İğci kıza diyor ki:

"Ya sen beni alacaksın, ya da ben seni keseceğim."

"Ben buraya iğ almaya geldim sen beni kesesin diye gelmedim.."

"Şu insan etlerini pişireceksin beraber yiyeceğiz, yoksa seni keserin."

"Ben insan eti yemem."

"Parmağımı kessem yer misin?"

"Yerim." diyor, ama parmağını keseceğine inanmıyor. İğci parmağını kesip buna veriyor, bu parmağını yer gibi yapıyor, sofranın altına atıyor.

İğci baba soruyor:

"Parmağımı yedin mi?"

"Yedim."

"Eğer yemediysen seni keserim."

"Kes."

"Parmağım, parmağım neredesin?"

"Sofranın altındayım."

Kızı orada kesiyor, duvara asıyor, İkinci gün gene gidiyor, kızların evin önünde bağırıyor:

"İğ satarım, iğ satarım, iğ alan."

Kızlar çıkıp soruyorlar:

"Bacımızı iğ beğenmeye götürdün, bacımıza ne ettin."

"Yolda giderken bacınızı bir şehzade gördü, gönlü düştü, aldı götürdü."

Ortanca kız diyor ki:

"Öyleyse ben de seninle geleceğim."

"Haydi gidelim."

Bu da düşüyor iğcinin peşine, şura benim şura senin derken gelip genç aynı mağaraya giriyorlar. İçeri girince kız hep insan leşlerini görüyor, ablası da orada asılı. Bağırıyor çağırıyor, bir şey yapamıyor. İğci baba:

"Kalk ablanın şu yan tarafından biraz et kes beraber yiyelim."

Korku belâsı ne yapsın ablasınınbir tarafından kesip pişiriyor:

"Ben insan eti yemem, sen ye."

"Parmağımı kessem yer misin?"

"Yerim."

"Bak yemezsen seni de ablan gibi keser yerim."

"Sen kes, senin parmağını yerim."

Parmağını kesip kıza veriyor, kız parmağı alıyor, ağzını bir sağa oynatıyor bir sola oynatıyor, parmağı çöp tenekesine atıyor. İğci baba soruyor:

"Yedin mi parmağımı?"

"Yedim."

"Parmağım, neredesin?"

"Çöp tenekesinin içindeyim."

Hemen orada onu da kesiyor. Üçüncü gün gene kızların evine gidiyor, küçük kız kapının önünde bekliyor, soruyor:

"Ne ettin bacımı?"

"Yolda giderken, bir avcıya rastladık, kır ata binmişti, ablanı aldı götürdü."

Bu küçük kız biraz kurnaz, bunda bir iş var diye düşünüyor:

"Beni de götürür müsün?"

"Haydi gidelim."

Küçük kız kedisini de yanına alıyor, iğciyle beraber aynı mağaraya gidiyorlar. Kız mağarada insan leşlerinin arasında kendi kardeşlerini tanıyor. İçinden, dur sen, eğer ben bacılarımın intikamını alamazsam yazıklar olsun bana, diyor. iğci baba bu kızada bacılarını söylediği gibi:

"Haydi, kalk biraz et pişir." diyor. Kız hemen kalkıp pirişyor. İğci baba':

"Sen de ye."

"Ben insan eti yemem."

"Parmağımı kessem yer misin?"

"Yerim."

Parmağını kesip kıza veriyor. Kız da parmağı sofranın altındaki kedisine veriyor. Kedi parmağı yiyor. İğci baba soruyor:

"Parmağım neredesin?"

"Sıcak bir karındayım."

"Tamam artık sen buradan dışarı çıkamazsın."

İnsan eti yedirdiği kimseleri, o mağaradan dışarı çıkartmazmış. İğci sabahları

atına biniyor ava gidiyor. Bu kıza keklik eti, tavşan, kuzu getiriyor. Kız yiyor içiyor orada yaşıyor. Bir gün kız diyor ki:

"Sen ava gidiyorsun, benim evde canım sıkılıyor."

"Al sana kırk tane anahtar, otuzdokuz odayı gez, yalnız kırkıncıya girme.

"Peki açmam."

Her gün bir kapıyı açıyor, kimisi bahçelik bağlık, kimisi havuz başları, güller gülistanlar, bülbüller ötüyor. Odaların otuz dokuzunu geziyor, kırkıncıya geliyor, kapıda düşünüyor: "Açsam mı açmasam mı?" diye, derken usanıyor, kapıyı açıyor. Bu odada aslan gibi bir delikanlı saçlarından asılmış. Kız soruyor:

"Sen in misin cin misin?"

"Ne inim, ne de cin, ben de senin gibi bir insan evlâdıyım, bunun eline düştüm beni buraya getirdi, saçlarımdan astı, şimdi burada hapisim."

"Bunun elinden nasıl kurtulacağız?"

"Onun kolayı var, sen onu dizine yatır, saçlarını okşarken başından üç tane tüy çek, o zaman kırk gün uykuya dalar, biz de buradan kaçarız."

Kız hemen oradan çıkıp kapıyı kilitliyor. Akşam olunca iğci keklik getiriyor, pişirip yiyorlar, Kız: "Sen çok yorulmuşsun, gel istirahat et." diyor.

İğci başını kızın dizine koyuyor, kız yalandan saçlarını okşarken, üç tane tüy çekiyor, iğci burada uykuya dalıyor. Kız hemen kalkıyor gidip kırkıncı odayı açıp o genci kurtarıyor. Bunlar atlara binip başka bir memlekete kaçıyorlar, orada evleniyorlar. Aradan zaman geçiyor, kırk gün dolduktan sonra İğci baba uyanıyor, bakıyor ne kız var ne de oğlan. Bir dilenci kıyafetine giriyor, şehir şehir dolaşıyor, en sonunda bunları buluyor. Bir akşam üzeri gidip bunların kapısınıçalıyor:

"Kızım, ben fakirim, arkadaşlarımla hacca gidiyordum ben geri kaldım ne olur bir gece beni misafir et."

Kız da bunu içeri alıyor, akşam olunca kocası geliyor, iğci babayı görür görmez tanıyor, karısı korkmasın diye sesini çıkartmıyor. Yemek yiyorlar, iğciye de ayrı bir yatak seriyorlar. Bu oğlan uyumadan bekliyor, gece yarısından sonra uykusu geliyor uyumamak için, tutup parmağını kesiyor, biraz tuz koyuyor. Sabaha yakın nasıl oluyorsa birden bire uykuya dalıyor, iğci baba kalkıyor oğlanın başına bir şişe koyuyor, mahalleye de ölüm toprağı serpiyor. Bir sopa alıp kıza yakaşıyor sağa döndürüyor vuruyor, sola döndürüp vuruyor, kız öyle oluyor ki nefesi kesiliyor, neredeyse düştü düşecek, kulağına bir ses geliyor:

"Kocanın başının ucunda duran şişeyi kır."

Kız oradan oraya koşarken ayağı çarpıyor, şişeyi kırıyor, o zaman kocası kalkıyor, güçlü kuvvetli hemen iğci babanın elini ayağını bağlıyor, bacanın içine koyuyor, üzerine bir teneke gaz yağı döküyor, alttan ateşe veriyor. O yanıyor masal da bitiyor.

İHTİYAR ADAMIN OĞLU

Vakti zamanında, bir ihtiyar baba, ihtiyar ana bir de oğulları varmış. Cenabı Allah-vermeyince zorla değil ya fakirlermiş, bir gün çocuk der ki:

"Babacığım, ben Adanaya gideceğim, çalışayım birkaç kuruş kazanayımda getireyim. Bir tek öküz alalım, onunla bir çift öküz alalım, barınalım."

"Peki evlâdım, işin gücün rast gitsin. Oğlum Adanaya gidince kim ekmeğinin çoğunu verirse onunla arkadaş olursun. Benim sözüm sana budur."

Çocuk bir ekmiği beline bağladı, yola çıktı, bura senin şura benim derken bir çeşmenin başına geldi, ekmeğini çıkardı, yedi. Biraz daha gittikten sonra bir arkadaşa rast geldi:

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selâm."

"Nereye gidiyorsun?"

"Adanaya."

"Ben de seninle beraber geleyim."

Bununla arkadaş olurlar, beraberce epeyce giderler, bir çeşmenin başına gelirler, o arkadaşı çıkardı ekmeğini böldü, çoğunu kendi aldı, azını bu çocuğa verdi. İhtiyarın oğlu: "Ben babamın sözünü tutayım, bununla arkadaşlık yapmıyayım." dedi. Bir köye geldiler, ihtiyarın oğlu dedi ki:

"Arkadaş, ben köyün üst başına gideyim, sen alt başına biraz ekmek alalım, yolumuza devam edelim."

"Hay hay."

İhtiyarın oğlu hemen köyün üst başından yola vurur, Adanaya gider. Orada epeyce zaman gelir geçer. Gezer tezer, rızk birdir, iki olmaz. Bu bir sene kalır eline bir şey geçmez. Babasının verdiği otuz kuruşla memleketine dönmek üzere yola çıkar. Geliyor geliyor, Sütçü köyü gibi bir köye geliyor. Orada iki kişinin bir cenazeyi dövdüklerini gördü, sordu:

"Yahu Allaha bağışlayın, bunun ne suçu vardı ki vuruyorsunuz? Bu zaten ölmüş."

O başı kıltında duran muhtarmış, demiş ki:

"Haydi baba sen yoluna git, senin neyine gerek."

"Zaten Cenabı Allah onun ruhunu almış, ne istiyorsunuz?"

"Bunun bize otuz kuruş borcu vardı, bunun için bu cezayı yiyecek."

"Baba, alın size otuz kuruş, Allahın rızası için buna vurmayın, gömün artık."

O ihtiyarın oğlu, otuz kuruşu verdi, o cenazeyi onların elinden kurtardı. Yoluna revan oldu, memleketine gitti. Köylüler ihtiyarın oğluna gelip hoş geldin diyorlar. Onlar gittikten sonra ihtiyar, oğluna sorar:

"Ey oğlum, yediğin içtiğin senin olsun, başına ne geldi, ne gördün, ne ettin?"

"Babacağızım, Adanaya gittim bir sene geçti, bir gün çalıştım, üç gün boş kaldım. Cenabı Allah vermedi."

"Canın sağ olsun."

"Babacağızım, sen bana otuz kuruş harçlık vermiştir. Adanadan dönerken bir köyde bir cenazeyi dövüyorlardı, neden dövdüklerini sordum, ölünün, onlara otuz kuruş borcu varmış, ondan dövüyorlarmış, Ben de otuz kuruşumu verip o ölüyü kurtardım."

"Afeiin oğlum, çok iyi etmişsin. Bu iyliği yaptığına göre Allah işini rast getirir."

Çocuk bir ay daha köyünde kalır, bir gün der ki:

Babacağızım, ben İstanbula gideceğim."

"Yavrum, yapma, rızkımız dar, ne yapalım Cenabı Allah bizi öyle yaratmış."

"Yok gideceğim."

"Peki oğlum git ama gene nasihatimi tut."

"Hay hay babacığım."

Bu çocuk yola çıkar, biraz gittikten sonra dinlenmek için bir su kenarına oturur, yanına aslan gibi bir delikanlı gelir:

"Selâmün aleyküm arkadaş."

"Aleyküm selâm."

"Nereye gidiyorsun?"

"İstanbula gidiyorum."

"Ben de İstanbula gidiyorum."

"Ben acıktım, sen de acıkmışsındır, bir ekmeğim var, bu suyun başında beraber yiyelim, öyle yolumuza devam edelim."

"Hay hay."

O delikanlı belinden ekmeğini çıkardı, böldü büyük parçasını bu çocuğa verdi. Bu çocuk babasının nasihatini hatırladı. bu delikanlı ile arkadaş oldu. Ekmeği yediler, yola revan oldular. Ha burası ha şurası derken İstanbula dahil oldular. O delikanlı ihtiyarın oğluna diyor ki:

"Hiç merak etme, Cenabı Allah ne verirse, ben çalışırım kardeş gibi yeriz."

Delikanlı çalışır, ihtiyarın oğlu oturur, bir zaman böyle barınırlar. Günün birinde o delikanlı der ki

"Sen boş geziyorsun arkadaş, dinle, tellâl ne derse öğren, akşam ben gelince bana anlat."

"Peki kardeş."

Bir perşembe günü tellâl bağırdı:

"Cuma gecesi Padişanın kızıyla kim gerdeğe girerse, hem kırk altın hem de Padişahın kızını verecekler. Saat dört beş sıralarında nikâhları kıyılacak."

Bu çocuk dinliyor, akşam o delikanlı gelince ona anlatıyor, bunlar ikisi beraber kalktılar tarif edilen yere gittiler. İhtiyarın oğlu içeri girdi Allahın emriyle

padişahın kızıyla nikâhı kıyıldı. Bunu götürdüler Padişahın kızının yanına koydular. Meğer o kızla evlenen sağ çıkmazmış. Çocukken su içmiş karnına yılan girmiş. Bu kız kimle evlenerse yılan ağzından çıkıp kocasını zehirleyip gene geri içeri giriyormuş. Bu ihtiyarın oğlu, kızla beraber yattıktan sonra, yılan dışarı çıktı, tam oğlanı zehirleyeceği sırada o delikanlı gaipten geldi, yılanın başını kesti pencereden aşağıya attı, yarısını da cebine koydu. Sabahtan cenazeyi kaldırmak için hazırlık başlıyor. Bir besleme valide sultanın abdest suyunu verdikten sonra gidip küçük hanıma bakar, anahtar deliğinden gözler, bunlar konuşuyorlar, damat da ölmemiş, hemen koşar valide sultana der ki:

"Valide sultan, Padişah hazretleri, beyle kızınız konuşuyorlar."

"Ne demek o? Yalan söylüyorsun."

Gelip bakıyorlar, doğru. Bu çocuk Allah'ın emriyle Padişahın damadı oldu. Bu çocukla o delikanlı gene her zaman ki gibi buluşurlar. Aradan bir sene geçer, delikanlı buna der ki:

"Gidersin ah çekersin, o kız sana sorar, neden ah çektin diye, o zaman sen de dersin ki, benim bir ihtiyar anamla babam var, kaç senedir ben onları görmedim. Ben onlara gideceğim, istersen sen de beraber gel. Gelmezsen ben yalnız giderim, atalarımı anamı göreyim."

Bu çocuk karısına delikanlının söylediklerini anlatır. Kız da sabah gider anasına babasına sorar, onlar da der ler ki:

"Hay hay evlâdım, öyle bir şey varsa gidin."

Padişah, bunların yanına bir blük asker, bilmem ne kadar deva hazırlatıyor, cevahir hakıt yüklüyor. Bunlar o delikanlı da beraber yola çıkarlar. Bu arkadaşı der ki:

"Kardeş, bunlara emir ver, geri dönsünler. Her birine birer ay izin ver, bir aydan sonra gitsinler Padişaha, sağ salim teslim ettik desinler."

Askerleri salıverirler, hepsi sevine sevine memleketlerine giderler. Bunlar yollarına revan olurlar, kırk deveyi yıkarlar, çadırlarına kurarlar. Bu delikanlı dedi ki:

"Kardeş, hepsi kırk deve değil mi?"

"Evet kardeş, kırk devedir."

"Yirmisi senin yirmisi benim."

"Hay nay kardeş, başımla gözüm üstüne."

"Sen benim işime karışmıyacaksın, karışırsan fena olur."

"Hay hay kardeş."

Bunları böldükten sonra delikanlı Padişahın kızını duta bağlıyor, diyor ki:

"Kardeş, kadını da böleceğiz."

"Ama kardeş olur mu?"

"Ben sana benim işime karışma demedim mi?"

Oğlan ses etmez, delikanlı kılıcını aldı, gerildi gerildi, kılıcı çekti kıza vurdu. Kızın ağzından yılan yavrusu düştü. Kızı ağaçtan söktü. Kızın karnı tertemiz oldu. Develeri yüklediler. Padişahın kızını bindirdiler. Delikanlı dedi ki:

"Bacım, hakkınızı bana helâl edin, biz kardeşimle burada ayrılacağız, siz memleketinize gideceksiniz."

Develer çekildi, yola çıkarken delikanlı ihtiyarın oğlunun kolundan tuttu dedi ki:

"Kardeş, sen bana hakkını helâl ettin mi?"

"Kardeş, Allah helâli hoş etsin. Sen bana bu kadar iyilik ettin, beni çalıştırmadın, sen bana baktın."

"Kardeş sen bana gene de helâl ettin mi?"

"Ettim."

"Kardeş sen ben kimin biliyor musun? Beni sana Cenab-ı Allah gönderdi.

"Ne bileceğim.?"

"Kardeş, sen beni o zalimlerin elinden kurtardın. Beni otuz kuruş için döğüyorlardı. Sen otuz kuruşu verdin benim cenazemi o zalimlerin elinden aldın. Cenabı Hak beni sana yardımcı yolladı. İşte ben de sana bu iyiliği yaptım."

Yer yarıldı, içinde kayboldu. İhtiyarın oğlu develerini aldı, köyüne geldi. Köylü çıktı bunları karşıladı. Hemen kölüler, develeri yıktılar, malları içeri taşıdılar. Akşam oldu köylünün her birine birer hediye dağıtıldı. Herkes gittikten sonra babası sordu:

"Oğlum, bu ne işti, bu ne gidişti?"

"Baba, hali keyfiyet böyle böyle."

"Ben sana demedim mi oğlum. Allah işini rast getirir diye. Bak otuz kuruşu verdin Cenabı Allah sana neler neler verdi."

Yediler içtiler, Cenabı Hak muratlarına kavuşturdu..

Anlatan: Ahmet Çetin 19

KIZ PADİŞAH

Varmış, yokmuş, bir kadının bir kel oğlu varmış. Bu Keloğlan yılda dokuz on ay kadar davar otarıyor, üç ay kışda kaval çalıyor, oturuyor, bir iş yapmıyor. Bir gün anası diyor ki:

"Oğlum, böyle oturmak olur mu?"

Bu hemen anasını yakalayıp bacanın içine koyuyor, bir parça çalı çırpı getirip diyor ki:

"Bak, seni ateşe verip yakacağım. Benim işime karışma. Aç kalıyor musun, susuz kalıyor musun? Yok. Daha senin istediğin ne?"

Bu Keloğlan davarını gütmede olsun, orada da bir evde, bir kadının güzel bir kızı varmış. Bu kızı o zamana kadar kimse görmemiş. Bir gün bu kız silkelemek için sofra bezini dışarı çıkartmış. oradaki ahçılardan biri de bunu görmüş. Kızın

babası da çok sinirliymiş. Bu ahçı kızın ağzından sanki kız buna gönüllüymüş gibi bir mektup yazmış. Kızın babası mektubu görünce kızı pencereden aşağıya atmış. Keloğlan oradan geçiyormuş, kızın pencereden düştüğünü görünce kızı tutmuş. Bu kıza bakıp diyor ki:

"Yahu sen çok güzelsin ama benim kafam kel."

"Kel mel artık ben seni alacağım."

"Yok ben seni almam, ben seni almam da sen benim üzerimde durmazsın. Ben fakirim sen zenginsin."

"Yok, zenginlik fakirlik yok."

"Yok, ben seni almam, ben kavalımı çalar, davarımı otarırım. Babanın evine git, ben sana karışmam."

Bu kız geri babasının evine gidiyor. Bu ahçı bu hıyanetliği yaptığı için babası artık bu kıza yüz vermiyor. Kız da evinden ayrılmağa karar veriyor. Yola çıkıyor, epeyce bir yol gittikten sonra bir beri yazıda kırk göz bir evin önünde bitlerini ayıklayan bir ihtiyar kadın görüyor. Kız diyor ki:

"Ana, ben senin elini ayağını öpeyim. Ben bir eksik eteğim, bir iftira yüzünden buralara düştüm, benim namusumu muhafaza et."

"Kızım, ben seni alırım, sana hizmet ederim. Yalnız benim bir kel oğlum var, davar otarıyor. O gelirse ben onun elinden de yaparım?"

"Ana, ana kırk gözlü evin var, beni bir göze bırak, o gelip beni nerede bulacak."

"Peki kızım."

Kadın bu kızı bir göze koyuyor, anahtarını da ayrı yere koyuyor. Akşam Keloğlan kaval çala çala geliyor, diyor ki:

"Ana, işkını dombaldı, şu anahtarları ver, odaları gezeyim."

Anası otuz dokuz tane anahtar veriyor. Keloğlan alıp gidiyor. Odaları gezdikten sonra geri dönüp anasına bir iyi sopa çekiyor. Diyor ki:

"Ben davar otardım, dinlendim, döşürdüm, bu evi yaptırdım, canım istediği zaman gezeyim diye. Sen bana neden anahtarı vermedin?"

Anası kalkıp kızın odasının kapısını açıyor. Keloğlan bu kızı görünce yarım saat göğsü çarpıyor. Diyor ki:

"Ben seni gökte ararken yerde buldum. Sen buraya nereden geldin?"

"Valla ben de senin adını duydum, sana aşık oldum, geldim seni buldum."

"Benden iste, artık, iste dünyayı birbirine katayım."

"Yok, dünyayı birbirine katmana lüzum yok. Sen şehirden bana güzel bir elbise getir, ondan sonra düğünümüzü yapalım."

Sabahleyin Keloğlan kalkıp şehre gelinlik getirmeğe gidiyor. Kız da kalkıp Keloğlanın anasına yalvarıyor:

"Ana, elini ayağını öpeyim, sen beni bırak ben kaçacağım. Zaten benim talihimyoktur. Benim iki bacım vardı, ikisi de Pazişah oğullarıyla evlendiler. Ben kızım, başıma bu belâlar geldi. Bana izin ver, ben kaçacağım."

"Valla kızım, doğru söylüyorsun ama ben Keloğlana ne söyliyeyim.?"

"Ana sen ne kadar vurursa vursun ana şefkati vardır seni öldürmez."

"Var git, kızım, ben ne yapayım."

Bu kızın oradan kaçıp bir dağın başına geliyor. Oradan bakıyor bir derenin içinde kırk tane dev görüyor. Devler de bunu görüyorlar, diyorlar ki:

"Otuz dokuzumuzun karısı vardı, birimizin yoktu, o da kendi ayağı ile geldi."

"Ben de sizin için geldim, zaten, yalnız önce şu taşın üzerinde çıkıp size bir nutuk atayım."

"Peki"

Bu taşın üzerine çıkıp diyor ki:

"Siz birer devsiniz, icabında birer vilâyeti yakabilirsiniz. Fakat sizde erkek denilecek bir şey yoktur çünkü karılarınıza erkek elbisesi giydiriyorsunuz. Ben karşıdan gelirken hepinizi erkek zannettim."

Devlerin başları diyor ki:

"Doğru söylüyor, hiç kadınlara erkek elbisesi giydirilir mi?"

"Şehre gidin, karılarınıza güzel elbiseler yaptırın, bana da bir gelinlik elbisesi getirin, benim düğünümü tutun."

Hemen bu bay dev: "İstikamet vilâyet." diyor. Bunlar hep birden kalkıp şehrin yolunu tutuyorlar. Bu kız, bu kadınlara diyor ki:

"Hepiniz kör olasınız, siz bu yırtıcı canavarlardan ne anlıyorsunuz?"

Birisi:

"Beni bahçede otururken kaçırdılar."

Birisi:

"Beni suya giderken kaçırdılar."

Birisi:

"Beni kül dökerken kaçırdılar."

Kız:

"Siz benimle gelir misiniz?"

"Geliriz."

Her biri bir ata biniyor, bir istikamet tuturup gidiyorlar. Bir şehre geliyorlar. Bütün millet bir yere toplanmış, bunlar soruyorlar:

"Bu topluluk nedir?"

"Bu şehrin Padişahı öldü, şimdi devlet kuşu uçurulacak kimin başına konarsa o padişah olacak."

Bunlar hepsi erkek elbiseleri göymişler, bir kenara çekiliyorlar, kız bu devlerin karılarının ortasına oturuyor. Kuşu koyuveriyorlar, kuş dolanıp geliyor, bu kızın başına konuyor. Çingeneden Padişah olmaz diye saymıyorlar. Kuşu bir kere daha koyveriyorlar. Kuş dolaşıp gene kızın başına konuyor. Gene kabul etmiyorlar, kuşu üçüncü defa koyuveriyorlar, kuş gene bu kızın başına konuyor. Artık millet alkışlıyor:

"Tamam padişahımız budur."

"Padişahınız bensem biz çok uzak yoldan geldik, yorgunuz. Bize bir hamam gösterin, bir banyo yapalım."

Bunlar hamama gidiyorlar, kız, yanındaki kadınlara diyor ki:

"Bakın, ben kızım, siz kadınsınız, fakat bunlar bizi erkek biliyorlar, çünkü erkek elbisesi giyiyoruz. Sakın sırrımızı ortaya koymayın. Hele bakalım Allah kerim."

Padişaha, padişah elbisesi geliyor, ötekilere de ayrı ayrı elbiseler geliyor. Bunlar giyinip saraya geliyorlar, Kız makamına oturuyor, selâhiyeti alıyor. O kadınların kimisi vezir, kimisi nöbetçi yapıyor. Bir hafta sonra kız kendi fotoğrafını çekip çeşmenin başına koyuyor. Diyor ki:

"Bu fotoğrafa bakıp küfür edeni, ah edeni, ağlayanı tutup benim yanıma getirin."

Ahçı, kırk dev, Keloğlan yola çıkıp bu kızı arıyorlar. Önce o çeşmeye ahçı geliyor, su içiyor, kızın resmini görünce küfrediyor, diyor ki:

"Ben sana bu kadar iftira ettim, seni ben alayım diye, sen beni bıraktın kaçtın."

Hemen bunu yakalayıp Padişaha getiriyorlar, Padişah:

"Bunu zindana atın."

Ahçıdan sonra kızın babası geliyor, su içiyor, kızın fotoğrafına bakıp ağlıyor:

"Yavrum senin günahına girdim. Hiç değilse ölmeden bir kere dünya gözüyle görseydim bana yeterdi."

Onu da kızın yanına götürüyorlar, kız babasını tanıyor: "Bunu iyi bir yere koyun, itibar edin." diyor.

Arkadan Keloğlan geliyor, kızın resmine bakıp yarım saat kaval çalıyor. Ondan sonra göğsüne çarpmağa başlıyor: "Senin için anamdan da oldum, bir şey elde edemedim, Davarda otaramadım." diyor. Bunu da Padişaha yanına götürüyorlar. Padişah: "Buna da hizmet edin." diyor.

Keloğlanın arkasından kırk tane dev geliyor. Su içen küfrediyor, su içen küfrediyor. Bunların kırkını birden götürüp bir yere koyuyorlar.

Padişah, bütün milleti topluyor, bunları teker teker muhakeme ediyor Önce ahçıyı çağırıp soruyor:

"Sen o fotoğrafa neden küfrettin?"

"Hiç efendim, tanırdım da onun için küfrettim."

"İşin mahiyetini söyle."

"Valla işin mahiyeti böyle böyle."

Padişah ahaliye diyor ki:

"Peki, namuslu bir ailenin yuvasını dağıtanın cezası nedir?"

"İdamdır."

Ahçıyı orada ipe çekiyorlar. Babasını huzura çağırıyor:

"Sen neden ağladın?"

"Benim evlâdım dı, çok narin beslerdim, bir mektup yüzünden ben onu pencereden attım. İki senedir arıyorum, bulamıyorum, Ne de olsa ciğer."

"Peki, sen gel böyle yanımda otur."

Kırk devi çağırıyor:

"Siz niye küfrettiniz?"

"Bizim karılarımızı kaçırdı."

"Bu bir kadındır, siz kırk tane devsiniz, nasıl karılarınızı kaçırdı?"

"Bizi kandırdı götürdü."

Bunların kırkını da ipe çekiyorlar. Keloğlanı çağırıyor:

"Keloğlan senin derdin ne?"

"Vala durun hele, oturayım bir saat kaval çalayım size sonra cevap veririm."

Bu oturuyor bir saat kaval çalıyor, diyor ki:

"Padişahım, sen ne söylüyorsun?"

"Seni ipe çekeceğim."

"İpe değil, istersen kurşuna diz. Ben o fotoğrafa baktım, güzelliği halâ beni yakıyor. Ben onun elinden anamı da vura vura öldürdüm. Daha ben küfretmiyeyim de kim küfretsin?"

"Sen o kızı tanır mısın?"

"Valla Padişahım, senden korkmasam gözleri aynı sana benziyordu derdim."

O sırada Padişah başından şapkasını çıkartıyor, saçları omzuna kadar iniyor, Diyor ki:

"Ey ahali, bakın ben altı aydır kız olarak sizi idare ettim, ben size erkek göründüm ama ben kızım. Ben Keloğlanı alacağım, benim düğünümü tutun."

Keloğlanla evleniyorlar. Yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Pakize Demirel 20

KURNAZ BESLEME

Bir padişahın bir kızı vardı, bir gün babasından hepsi bir boyda bir soyda, bir güzellikte kırk tane besleme istedi. Padişah çıktı gitti, dolaştı fırlaştı, otuz dokuz tane buldu, bir tane bulamadı. Neyse biraz daha dolaştı, bir ihtiyar kadının kızı varmış, onu da aldı kızına götürdü.

Padişahın kızı çıraları, söndürmeden akşamları yatıyor, baş ucuna bir bardak şerbet ezip koyuyorlar. Akşamdan biraz uykusunu alıyor, kalkıp şerbeti içiyor, çıraları söndürüp tekrar yatıyor. Bu her gün böyle oluyor. Bir gün kara kız diyor ki:

"Bu nedir böyle? Bu her gece kalkıp şerbet içiyor, bu gece şerbeti ben içeceğim."

Gece kalkıyor, şerbeti içiyor, lâmbaları da söndürüp yatıyor. Padişahın kızı bir de ayıkıp kalkıyor ki ne ışık var, ne de yanan bir şey. Diyor ki:

"Ben sizi kırk tane besleme besliyorum, siz benim lâmbalarımı söndürüyorsunuz."

Hemen kara kız yerinden doğruluyor, diyor ki:

"Sultan hanım, lâmbalar kendi kendilerine sönmüştür. Ben şimdi gider ateş getiririm."

"Nereden gideceksin?"

"Beni bu pencereden aşağı indirin, ben gider kapıyı açarım."

Kara kızı indiriyorlar, bakıyor her taraf karanlık, yalnız bir dağın başında bir ateş yanıyor. Ateşin olduğu yere gidiyor, orada iki kazan kaynıyor, bir ihtiyar sakallı da kazanların başında oturuyor. Bu da gidip sakallının yanına oturuyor, diyor ki:

"Sakalına kurban, ben senin için geldim buraya."

"Sizin ev nerede?"

"Bizim ev burada."

"Biz kırk bir kişiyiz, kırk tanesi gider keklik tavşan getirirler, ben de temizler paklar pişiririm, Onlar da gelir yerler."

"Haydi bana evinizi gezdir, kardeşlerin gelince ben gelinlik ederim, sizin eve alışayım."

Sakallı bu kıza inanıyor, evi geziyorlar, kız soruyor:

"Tavanda asılı olan nedir?"

"Zembil, ona ekmeğimizi koyuyoruz."

"İndir, ben alışayım kardeşlerin gelince onlara ekmek indiririm."

Sakallı zembili indiriyor, kız diyor ki:

"Beni içine koy, yukarı çek, bakayım nasıl oluyor."

Kızı koyuyor zembilin içine yukarı çıkardıp indiriyor. Kız:

"Bu sefer de sen bin içine, bakalım ben alıştım mı?"

Sakallıyı zembile koyuyor, yukarı çekiyor, alt taraftan bağlayıp kaçıyor. Biraz ateş alıyor, tavşanları keklikleri kazandan zıkartıyor, alıp gidiyor, Padişahın kızının penceresinin altından sesleniyor:

"Beni yukarı çekin."

Bunu yukarı çekiyorlar, lâmbaları yakınca Padişahın kızı soruyor:

"Kız bu keklikleri tavşanları nereden getirdin?"

"Hanım, falan yerde bir Padişahın evi var, Oraya gittim, güzel güzel kızları vardı, bana neden hanımını da getirmedin, dediler. Bunları da size yolladılar."

Neyse, gel gelelim o sakallı adama, kardeşleri avdan dönüyorlar, bakıyorlar sakallı ortada yok. Sakallıyı arıyorlar, bakıyorlar sesi zembilden geliyor. Soruyorlar:

"Sakallı seni kim koydu oraya?"

"Bilmiyorum, birkız geldi buraya, o koydu gitti."

Bunlar sakallıyı aşağıya indiriyorlar. O geceyi öyle geçiriyorlar. Devresi gece oluyor, Kara kız gene padişahın kızının şerbetini içiyor, çıralarını söndürü-

yor, yatıyor. Padişahın kızı ayıkıyor, gene çırası sönmüş.

"Neden gene benim çıralarım sönmüş."

"Şimdi gider ben getiririm."

Gene bu kızı aşağıya indiriyorlar, eline bir çıkın alıp o sakallının yanına gidiyor. Bakıyor gene sakallı ocağın önünde oturuyor, hemen kucağına giriyor diyor ki:

"Sakalına kurban olayım, anamın gözü kör ola, anahtarı bana vermişti, anamın sesini duyunca korkumdan seni zembilde bıraktım gittim. Akşam anamın yüzünden sizin evi bir güzel gezemedim, haydi kalk gidelim. Sizin evi bir güzel öğreneyim."

Evi geziyorlar, kız yerde kuyu gibi bir şey görüyor, soruyor:

"Sakallı dede, bu nedir?"

"O kuyudur, biz tavuk yemeklerimizi oraya koyarız. bozulmasın diye."

"Ben bir bakayım."

Kız eğilir bakar, döner sakallıya: "Bir de sen bak." der. Sakallı bakmak için eğilince, sakallıyı kuyunun içine itip kapağı da kapatıyor. Gene oradaki yemekleri topluyor, biraz ateş alıp dönüyor. Padişahın kızına diyor ki:

"Hanım, bugün iki gündün ben gidiyorum, o kızlar bana o kadar yalvarıyorlar neden hanımını getirmiyorsun diye. Bu gece hep baraber gidelim, biraz oturur geliriz. Babanın haberi olmaz."

Öbürleri de gene eve geliyorlar, bakıyorlar ne yemek var ne de sakallı. Arıyorlar kuyuda buluyorlar. Diyorlar ki:

"Bu her kimse bu gece de gelecek, bu gece biz de bir yere gitmiyelim kırkımız da bekliyelim. Bakalım kimdir bu sakallıyı aldatan."

Bunların kırkı da dizilip oturuyorlar, sakallı da eşikte oturuyor. Bu besleme de kızları hep çarşaflatıyor, bezetiyor katıyor arkasına alıp getiriyor. Kapıyı açıyor ki ne aça hepsi orada oturuyorlar. Padişahın kızı:

"İki gözün kör ola, sen beni nasıl getirdin sattın bu erkeklere?"

"Hanım, hiç korkma, ben seni kız getirdim kız götüreceğim."

Kızların her birini adamların birinin yanına koyuyor, kendi de sakallının yanına oturuyor. Diyor ki:

"Bakın iki akşamdır tavşanınızı kekliğinizi götürdüm yedim ama her birinize de bir kız getirdim."

Oğlanların büyüğü de:

"Bu kızlara birer nikâh kıyalım."

"Evin yapıla nikâh kesmekte ne var. Siz gidin önce bahçedeki havuzda yıkanın, gelin içeride oturun. Sonra biz gider yıkanırız, sonra nikâh keseriz."

Adamlar gidip güzel yıkanıp geliyorlar. Kız oğlanlara diyor ki:

"Siz burada oturun, ben gidip hoca getireyim."

Adamların üzerinden kapıyı kilitliyor. Kızları topluyor kapıya çıkıyorlar, orada kırk kazın kanatlarını kırıp havuza atıyor. Bunlar eve dönüyorlar. Kanatları kırık kazlar havuzda çırpındıkça adamlar da kızlar yüzüyor zannediyor-

lar. Epeyce vakit geçiyor, bunlar şüpheleniyorlar, kapıya çıkıp bakıyorlar, hiç biri kalmamış. Bunlar yola çıkıp bu kızı arıyorlar, nihayet Padişahın evinde görüyorlar. Padişaha gidip diyorlar ki:

"Padişahım, Allah sana ömür versin kızının küçük beslemesini bana ver, istemeğe geldim."

"Besleme benim değil, kızımındır. Kızımdan isteyin."

Bunlar gidip Padişahın kızından istiyorlar, kız da bunları tanıyor, diyor ki:

"Ben bilmem, kendisi bilir. Kendisi isterse veririm."

Bu besleme:

"Hanım beni ver, ben alırım."

Bu büyük oğlan kızı istemeğe gelirken kırk tane sandık yaptırıp, kardeşlerini sandıkların içine koyuyor. Sandıkları da Padişahın bahçesine yerleştiriyor. Gece o kız dışarı çıkınca kardeşleri onu öldürsünler, hınçlarını alsınlar diye tasarlıyorlar.

Besleme bakıyor bahçedeki sandıklar hep o adamındır. Herkes yattıktan sonra bu kalkıyor, bir kazan su kaynatıyor, her sandığa bir sitil su döküp yakıyor. O gece geçiyor büyük oğlan kardeşlerim bu kızı öldürmüşlerdir diye sabahtan sandıkları yükleyip yola çıkıyor. Yolda sesleniyor:

"Kardeşler ne ettiniz?"

Hiç birinden ses çıkmıyor. Hangi sandığı açsa baksa ölmüş. Besleme su döküp hepsini yakmış. Kendi kendine diyor ki:

"Ben gidip bunu alayım, öldürüp üç avuç kanını içeyim. Bize o kadar iş yaptı, bir de benim kırk kardeşimi öldürdü."

Bu geri döner gelir, kızı tekrar ister. Padişahın kızı da buna soruyor:

"Kız alacak mısın?"

"Ben alırım."

Neyse elbise melbise hazırlarlar, beslem hanımına der ki:

"Beni siz verdiniz, bana bir tulukla bir batman da pekmez verin."

Bir tulukla bir batman pekmezi de veriyorlar, bunu gelin ediyorlar.

Adamın evine gidiyorlar, bu kız tuluğu iyice şişiriyor, pekmezi ezip şerbet yapıyor, tuluğun içine dolduruyor. Başına da bir, kepçe bağlıyor, başına da bir yazma bağlıyor. Kendisi de arkasına saklanıyor. Adam bunu duvara yaslıyor, kendisi de karşısına geçiyor, diyor ki:

"Kız, sen sakallıyı iki gece zembile koydun."

Kız kepçeyi sallıyor, oğlan da başını sallıyor, zannediyor.

"Kırk tane kardeşimi öldüren sen değil meydin?"

O kepçeyi sallıyor.

"Kırk tane kızı getiren sen değil miydin?"

Bu gene kepçeyi sallıyor. Oğlan hemen kalkıyor, bıçakla vuruyor pekmezler akıyor, adam avuçlayıp kızın kanı diye içiyor, sonra diyor ki:

"Kanı böyle tatlıymış, kendi nasıl tatlıydı kim bilir, kendimi de öldüreyim de kurtulayım bari."

Kız tuluğun arkasından çıkıp diyor ki:

"Giden bir batman pekmezle bir tuluk olsun. Ben seninim sen de benim. Kendini neden öldüreceksin?"

Yeniden düğün tutuyorlar, yeniden nikâh kesiyorlar, yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Halise Öğrenmiş 21

TERACE KIZI

Bir varmış bir yokmuş, bir kızla bir anası bir de babası varmış. Bunlar çok fakirlermiş. Kız bir gün babasına demiş ki:

"Baba, biz fakiriz, bu fakirlikle halimiz ne olacak? Hele sen git padişaha söyle sana bir iş versin."

"Peki, gideyim."

Adam padişahın sarayının önüne gitmiş, hizmetçiler içeri bırakmamışlar gidip padişaha haber vermişler:

"Padişahım, fakirce bir adam geldi, yukarı gelmek istiyor, biz bırakmıyoruz."

"Bırakın oğlum gelsin."

Fakir adam yukarı çıkmış, padişaha demiş ki:

"Biz çok fakiriz, bana bir iş ver."

"İş yok, yalnız benim bir bahçem var, ağaçların altını aç, bahçeyi sula içinde iki gözlü bir de ev var, orada da otur, fakirsin madem."

Neyse bu eve geliyor, kızına anlatıyor:

"Kızım, Padişaha gittim, söyledim Bir bahçem var, ağaçlara bak, bahçeyi sula, orada iki göz bir evim var, orada otur, sana dört yüz lira da aylık, başka iş yok, dedi."

"Peki, baba biz üç kişiyiz dört yüz lira neyimize yetmez, gidelim."

Göçüp geliyorlar. Bir de bakıyorlar o bahçe harabe, ağaçlar kurumuş, ev eski yıkık. Bu kız iki üç günde bir ağaçları suluyor, çiçekler ekiyor. O evi saray gibi yapıyor, suluyor temizliyor. Ağaçlar büyüyor, çiçekler açıyor. Bir gün Padişahın oğlu gelip bahçeye bakıyor, o yıkılan bahçe yıkılan ev, kuruyan ağaçlar hep yemyeşil bülbüller ötüyor içinde. Bir de kız var, gül topluyor deste deste. Bir güzel, bir güzel, dünya güzeli. Bu padişahın oğlunun buna gönlü düşüyor. Kendi kendine: "Gidip evde benim gönlüm buna düştü desem, sen bir Padişah oğlusun,

nasıl gönlün hizmetçinin kızına düştü diyecekler." diyor. Kız da içinden buna tutuluyor, ama o bir padişah oğlu, beni alır mı diye düşünüyor. Oğlan eve geliyor, bunu merak ediyor, kendi kendine düşünüyor. Annesi soruyor:

"Oğlum ne düşünüyorsun?"

"Söylemem."

"Yok, oğlum, söylemelisin. Sen benim evlâdımsın, her derdini bilmek isterim."

"Ne söyliyeyim anne, bizim bahçedeki hizmetçinin kızına gönlüm düştü, Biliyorum, babam istemez. Ben bir padişah oğlu, o bir hizmetçi kızı."

"İmkânı yok olmaz oğlum,benim bacımın da bir kızı var, o da onun gibi güzel, itersen sana onu getireyim."

"Peki, getir ama ona benzemiyorsa geri gönderirin."

"Yok oğlum, güzelliği herşeyi onun gibi."

"Peki anne git, getir."

Annesi gidiyor, bacısının kızını istiyor, buna nişanlıyorlar. Bu oğlan da her gün bahçeye gidiyor, kıza diyor ki:

"Terace kızı ne alemdesin?"

"Ne alemde olayım Terace kızı verir sana bir deste gül, seni senden istemez, seni Allahtan ister."

"Kız söyleme böyle sözler, ben bir Padişah oğlu sen bir hizmetçi kızı niye bunu böyle söylüyorsun?"

"Ben sana bir şey söylemiyorum, ben seni Allahtan istiyorum."

Bu oğlan hei gün gider bahçeye, her gün sorar:

"Terace kızı ne alemdesin?"

Kız da bir deste gül toplar, oğlana verir, der ki :

"Ben bu deste gülü sana veririm, seni senden değil, Allahtan isterim."

"Kız, ben nişanlıyım bugün yarın düğünüm tutulacak, daha beni niyc Allahtan istiyorsun ben seni alır mıyım-"

"Olsun, ben gelin gelinceye kadar seni Allahtan isterim."

Bu oğlanın düğünü tutuluncaya kadar bir deste gül topluyor, oğlana veriyor, böyle diyor. Oğlanın düğünü tutuluyor, gelini getiriyorlar, o kız da orada iş görüyor, oğlanın annesi buna: "Kız, haydi gel, bu gelinin altını yüzüğünü tak, elbiselerini giy, oğlum bugün odada seni görsün, gene sabahtan evine gidersin. Şimdi o gelini gösterirsek çirkindir diye onu geri yollar. Bu gece oğlum seni görsün, sabahtan sen evine gidersin." diyor. Kız da razı oluyor, Oğlan gece bahçeye gidiyor:

"Terace kızı, ne alemdesin?"

"Ne alemde olayım ne varsa sende var, senin düğünün uluyor. Al bu deste gülü seni senden istemem, seni Allahtan isterim."

"Kız benim düğünüm oluyoı, artık bunları bırak."

"Olsun, düğünün olsun."

Akşam olunca gelinin elbiselerini buna giydiriyorlar, altınlarını buna takıyorlar. Gelin diye odaya bırakıyorlar. Oğlan geliyor bakıyor, sevdiği kızdan daha güzel, tabi şimdi bezekli daha güzel olmuş, Oğlan ne ederse etsin bu kız konuşmuyor, Sonra kız diyor ki:

"Üç tane şartım var, onları yaparsan seninle konuşurum, yapmazsan konuşmam."

"Söyle şartlardan kolay ne var."

"Şu sarayı, bahçeyi, hizmetçinin oturduğu evin tapusunu altın bir bileziğe yazdıracaksın, üstüne de babanın mühürünü basacaksın, o zaman seninle konuşurum."

"Ondan kolay ne var."

Gidiyor, kızın dediklerini yapıyor. Bileziği de kızın koluna takıyor. Neyse sabah oluyor, kızı evine yolluyorlar, gene öteki gelini hazırlıyorlar. Kız evine geliyor, oğlan da hizmetçi kız ne yapıyor diye geliyor:

"Terace kızı ne alemdesin?"

"Ne alemde olayım, sen anlat, sen evlendin, karın sana eziyet etti mi?"

'Karı ne ki adame eziyet etsin."

"Ben akşam bir şey düşündüm. Korkarım ki karın seni kandırdı bu sarayı, bahçeyi bu evi hep onun üstüne yaptın. Biz de fakiriz, bizi kovarsa nereye gideriz."

"Kız git, karı kaç paralık adam ki beni kandırsın."

"Valla ben çok korkuyorum, karın güzel mi?"

"Senden güzel, ben önce seni unutamam demiştim ama, o senden daha güzel, sana da çok benziyor."

Kız kolunu açıyor, mühürlü bileziği oğlan görüyor, kızın kolunu tutuyor:

"Bunları nereden buldun? Bunlar benim babamın altını, tapusu, mührü."

"Senin annenin yaptıkları için ben de böyle yaptım. Senin annenin bacîsının kızı çirkin, sizin odada oturuyor, korkularından sana göstermediler. Annen onun elbiselerini bana giydirdi gece senin yanına beni koydular. Sabah da beni kovdu. Ben sonumun böyle olduğunu bildiğim için bu tapuları senden aldım."

Oğlan o zaman hemen annesine gidiyor: "Anne, bunlar fakirdirler diye namusları da mı fakirdir? Sana önce dedim bu kızı alalım diye kabul etmedin. Şimdi neden gizli gizli getiriyorsun?" diyor. Teyzesinin kızını geri gönderiyor. Yedi gün yedi gece bunlara düğün çalınıyor. Yiyor içiyor muratlarına geçiyorlar.

AYI KULAĞI

Vakti zamanında bir karı koca varmış. Kocanın sanatı odunculukmuş, bunların hiç zürriyeti yokmuş. Bu adam her gün gider odun kırar getirir, un bulgur, kavurma alırmış, velhasılı idarelerini böyle yaparlarmış. Bir gün diyor ki:

"Ben, odun kırmaya her gün Elâzığ tarafına gidiyorum, bugün de Malatya tarafına gideyim."

O tarafa gidip bakıyor, o kadar çok odun var ki yılan yarmaz. Odun kırakıra gidiyor, bir odanın eni kadar düz bir yerde, bir taşın üzerinde bir ayı görüyor. Ayı buna bağırıyor:

"Gelip benimle oturup kalkarsan sana bir şey etmeyeceğim, yoksa seni parçalayacağım."—

Bu adam, yüzünü karalıyor, ayı savuşup gidiyor. Bu adam da odunu kırıyor, evine lâzım olanları alıp geliyor. Karısına da benim başıma bu felâketler geldi diye bir şey söylemiyor. Bir zaman daha Malatya tarafına gitmiyor. Bir zaman sonra o ayı her zaman orada duracak değilya, diye düşünerek gene Malatya tarafına gidiyor. Gene odun kırarak gidiyor, aynı yerde ayı oturuyor, yanında da bir çocuk, çocuğun her tarafı insan yalnız kulakları ayı kulağı, Bu ayı, adamı çağırıyor, diyorki:

"Filân vakitte sen benimle görüşmüştün, bu da senin zürriyetin. Götürürsen götür, götüremezsen ben de seni parçalarım."

"Madem ki benim zürriyetimdir, ben de götürürüm."

"Çocuğun elinden tutuyor, odununu arkalıyor, eve geliyorlar, karısına diyor ki."

"Benim yüzüm senden kara, mesele böyle iken böyle oldu."

"E adam, ne yapalım. Allahın vergisi, madem ki senin zürriyetindir biz de bakarız."

Bu çocuğa bakıp büyütüorlar, bu çocuk sokakta aşık oynuyor, çocuklar bunu ütecek olurlarsa her birine birer yumruk vuruyor, çocuklar bayılıyorlar, ayı kuvveti. Komşular hep davacı oluyorlar. Bir gün oduncu odunu fazla kırıyor, bir kile buğday alıyor, öğütüp eve gitiiiyor, diyor ki:

"Kadın ekmek yap, Ayı Kulağı ile filân dağa döner, ben orada odun kıracağım."

Hani ne kadar olmasa eski kadın, kafası bozuk, bir kileyi birden ekmek yapıyor, havavanlara seriyor, vakit gelince sesleniyor:

"Ayı Kulağı, baban acıkmıştır, gel ekmeğini götür."

"Ana, bu oyunu da oynayayım, gelip götüreyim."

Çocuklara vuruyor, çocuklar bayılıyor, oyunu bitiyor. Geliyor, soruyor:

"Ana, ekmek nerede?"

"Oğlum, odada al da götür."

"İki üç tane alda götür demiyor, Ayı Kulağı da hasavanın dört ucunu bir araya getirip sırtına atıyor, yola çıkıyor. Anası içerde iş görüyor. hiç ayıkmıyor,

Ayı Kulağı ha bura ha şura derken bir yokuşa dahil oluyor, yokuşu çıkıyor, diyor ki:

"Ben sabah beri bir şey yemedim, acımdan öldüm."

Hasavanın ucunu bırakıyor, ha bunu da ha şunu da derken bakıyor bir tane ekmek kalmamış. Bir kile ekmeği yedi baş etti. Adam da başka bir yoldan eve geliyor, karısına soruyor:

"Sen benim ekmeğimi neden göndermedin?"

"Ben yaptım, Ayı Kulağı sana getirdi."

Bunlar konuşurlarken Ayı Kulağı geliyor, soruyor:

"Nedir?"

"Ekmeği ne yaptın?"

"Baba, sesini çıkartma, ben filân yokuşu çıkarken, acıkmışım, ha şunu da ha bunu da derken baktım ekmek bitmiş. "

"Oğlum, senin evin, dinin yıkılmaya, bir kile ekmeği nasıl yedin?"

Adam kendi kendine bunu devlete vermeye karar veriyor, bunu ancak devlet besliyebilir diye düşünüyor. Postallarını poçiğini çekip Malatya'ya gidiyor. Paşaya çıkıyor, Paşa soruyor:

"Neye geldin oğlum?"

"Paşa hazretleri, benim böyle bir zürriyetim var, ben bunun hakkından gelemiyorum, bunu besleyemiyorum. Ancak siz bunun hakkından gelir beslersiniz."

"Peki, ben şimdi iki tane süvari gönderir, onu aldırtırım."

"Aman onu iyilikle getirsinler, süvarileri vurur öldürür, güçlü kuvvetlidir. Onu güzellikle getirsinler."

Adam geri dönüyor iki tane de süvari beraber geliyor, adam Ayı Kulağını süvarilere gösteriyor. Süvariler:

"Ayı Kulağı."

"Nedir?"

"Devletin sana selâmı var, seni istiyor."

"Çekilin, benim paşayla devetle işim yok."

"Yok, sana selâmı var."

"Siz gidin, ben gelirim."

"Gelmemezlik etmiyesin."

"Yahu siz gidin, söz sözdür. Gelmeycek olsam şimdi sizi vurur öldürürdüm."

Süvariler geri dönüyorlar. Neden sonra Ayı Kulağının aklına geliyor ki beni paşa istemişti diye. Postallarını poçiğini çekiyor, Malatya'ya Paşanın yanına gidiyor. Malatya'da soruyor:

"Paşa nerede, devlet nerede?"

"İşte filân yer."

Oraya gidiyor, kapıda nöbetçi buna "yasak" deyince bu nöbeçiye bir yumruk atıyor, nöbetçi orada bayılıyor. Kapıdan içeriye giriyor, Paşa sesleniyor:

"Hey nöbetçi, gelen kimdir?"

"Paşam, sen beni istetmiştin, ben de geldim."

"Senin adın ne?"

"Ayi Kulağı."

Paşa bunun kim olduğunu anlıyor, nöbetçiyi ayıltıp diyor ki:

"Buna bir yer hazırlayın. Ahçıya da söyleyin, buna ne kadar isterse o kadar yemek versin."

"Peki."

Bunu bir odaya götürüyorlar, ahçı soruyor:

"Ayı kulağı ne kadar yemek yersin?"

"Siz bilirsiniz, ne kadar verirseniz o kadar yerim."

"Günde bir kazan yeter mi?"

"Yeter."

Ayı kulağı günde bir kazan yemek yiyor, yatıyor. Bir gün bunun yemeği gecikiyor, Gidip ahçıyı tutup diyor ki:

"Neden benim yemeğim gecikti, ben acımdan öldüm."

"Ayı kulağı, kusura bakma, oduncu, odunu geç getirdi, ona sebeb senin yemeğin gecikti."

"Yahu, Paşa bana süs için mi günde bir kazan yemek veriyor, söyleyin gidip odun getireyim."

Süzünü bitirir bitirmez hemen dağa gidiyor. Çınar ağaçlarını dallı budaklı tutup getiriyor, Kimisinin evi yıkılıyor, kimisinin dükkânı yıkılıyor. Ayı Kulağı, ağaçları getirip mutfağa basıyor, diyor ki:

"Ahçı, istediğin kadar yak."

Halk, Paşaya gelip davacı oluyorlar:

"Senin böyle böyle bir adamın var, oduna gitti, odun getirirken ne evimiz ne dükkânımız kaldı, hepsi yıkıldı.'

Paşa, ahçıyı çağırıp soruyor:

"Ayı kulağının yemeğini neden geciktirdin de onu oduna gönderdin?"

"Paşam, oduncu odunları geç getirdi, onun için yemek geç pişti. Ayı kulağı da bunu öğrenince kendi-kendine odun getirmeğe gitti, gelirken evleri dükkânları yıkmış, benim haberim yok."

"Peki, bundan geriye ona iki kazan yemek yevmiye."

Ayı kulağı günde iki kazan yemeği yiyor, yatıyor. Bir gün çarşıya dolaşmağa çıkıyor, bakıyor herkes bir işle uğraşıyor. Kimisi arşınla ölçüyor, kimisi et tartıyor, kimisi üzüm tartıyor, kimisi ekmek satıyor, herkes bundan korkuyor, kimin dükkânını tarlayacak, kimin dükkânını basacak diye Kimseye de bir zararı olmuyor. Çarşıdan çıkıp gidiyor. Bir pegin köşesinde ağlıyan bir kocakarı görüyor. Soruyor:

"Nene karı neden ağlıyorsun?"

"Git işine, işin yokmu? Benim derdime bak, senin keyfine bak?"

"Nene karı neden ağlıyosun?"

"Oğlum, işine git, beni söyletme, ben dertliyim."

"Nenekarı, senin derdin ne? Belki ben derman olurum."

"Sen benim derdime ne derman olacaksın?"

"Nenekarı, söyle."

"Benim bir oğlum var, padişah seferberlik açmış, düşmanla harb edecekmiş. Benim oğlumuda askere aldılar. İşte ben bir tek oğluma ağlıyorum."

"Nenekarı, sen hiç ağlama. Ben şimdi gider senin oğlunu koyvertirim."

Sözünü bitirir bitirmez paşanın huzuruna gidiyor. Paşa soruyor:

"Niye geldin Ayı kulağı?"

"Paşam, ben yevmiye iki kazan yemek yiyorum, senin ecnebi ile harbin varmış, Neden bana söylemiyorsun? Ben herkesin yerine asrerlik yaparım, fedakârlığımı size göstereceğim. Askere aldıklarınızın hepsini koyverin."

"Ayı Kulağı olur mu?"

"Yok, olacak. Sen bu işi yapacaksın."

Bütün askerleri koyveriyorlar. Ayı kulağı nenekarıya bakmağa gidiyor. Bakıyor o pegde oğluyla sarılmış oturuyorlar. Diyor ki:

"Nenekarı, ben sana demedim mi ben senin derdine derman olurum diye. Senin hayrına bütün askerleri koyverdiler. Haydi oğlunu al da git."

Ayı kulağı, tekrar Paşanın huzuruna çıkıyor, diyor ki:

"Ben bu işin altından kalkacağım. bana kırk vapur yemek ona göre de hizmetçi ver, yalnız hizmetçiler sözümden çıkmayacaklar."

Ayı kulağının istedikleri hazırlanıyor, Ayı kulağı Padişahın elini öpüp yola çıkıyor. Epeyce gittikten sonra bir karaya varıyorlar. Ayı kulağı oturup kırk vapur yemeği yiyor. Hizmetçilere de diyor ki:-

"Ayı Kulağı, kırk vapur, yemeği yiyecek ama ne marifetler işleyecek."

Siz temsili düşman Murnikte bizimkiler de Murnikteler. Düzlükte birbirlerini görüyorlar. Ayı Kulağı, gidiyor düşmanın altından girip üstünden çıkıyor. Hepsini kırıyor, üç tek süvari bırakıyor. Bunlardan birinin burnunu, birinin kulağını, birinin de dilini kesiyor. Diyor ki:

"Gidin, benden kralınıza selâm söyleyin, bu Padişahın Ayı Kulağının sabahlığı idi, çabuk öğlenliğini göndersin."

Kral da pencereden bakıyor, haber bekliyor, bu süvarilerden biri gidip diyor ki:

"Neden vay vay ediyorsunuz? Aslan gibi bir adam içimize girdi, altımızdan girdi, üstümüzden çıktı. Birimizin burnunu, birimizin kulağını, birimizin de dilini kesti. Benden kralınıza selâm söyleyin, bu Ayı Kulağının sabahlığı idi, çabuk öğlenliğini göndersin, dedi."

Kral dalıp düşünüyor, Türkiyeye benim sizinle harbim yoktur diye haber gönderiyor. Sulh oluyor.

Ayı kulağı, bakıyor gelen giden yok, mesele tamam. Kırk vapurun yanına geliyor, hizmetkârlara diyor ki:

"Bu kırk vapuru denize açın, Paşaya gidin, benden çok selâm söyleyin, ellerinden öperim, Ayı Kulağı dağdan geldi, dağa gidiyor, deyin."

Bunlar paşaya gidiyorlar. Ayı kulağının sözünü naklediyorlar. paşa ellerini dizine vuruyor ama ne fayda gitti gider.

Gel gelelim Ayı kulağına, Ayı kulağı bir yol tutturup epeyce gidiyor. Bir kayalığa geliyor, orada anadan üryan, ağzı yüzü belirsiz, kayaları hamur gibi yoğuran bir adam görüyor, Adam kayalara yumrukla vurup hamur ediyor. Ayı kulağı:

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selâm."

Yahu, sen ne kadar aslan gibi babayiğitsin. Koskocaman kayaları hamur gibi yoğuruyorsun."

"Her ne kadar yiğit olsanda Ayı kulağı kadar olamam. O koskocaman orduları feth etti."

"Ayı kulağını görsen tanır mısın?"

"Ben nereden tanıyayım."

"Ben Ayı Kulağıyım. Bana kardeş olmaz mısın?"

"Senin gibi bir yiğide nasıl kardeş olmam."

El ele tutup gidiyorlar. Bir ormanlığa giriyorlar. Ormanın içinde anadan üryan, ağzı gözü belirsiz bir adam, meşe ağaçlarını çekiyor, iğ gibi eğirip ince iplik gibi yapıyor. Ayı Kulağı:

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selâm."

"Yahu, sen ne kadar aslan gibi babayitsin. Koskocaman kayaları hamur gibi yoğuruyorsun."

"Her ne kadar yiğit olsam da Ayı kulağı kadar olamam. O koskocaman orduları feth etti."

"Ayı kulağını görsen tanır mısın?"

"Ben nereden tanıyayım."

"Ben Ayı Kulağıyım. Bana kardeş olmaz mısın?"

"Senin gibi bir yiğide nasıl kardeş olmam."

El ele tutup gidiyorlar. Bir ormanlığa giriyorlar. Ormanın içinde anadan üryan, ağzı gözü belirsiz bir adam, meşe ağaçlarını çekiyor, iğ gibi eğirip ince iplik gibi yapıyor. Ayı kulağı

"Selâmün aleyküm.

"Aleyküm selâm."

"Yahu, sen aslan gibi bir babayiğitsin. Koskocaman ağaçları çekip iğ eğiriyorsun."

"Ben yiğit miyim, Padişahın bir Ayı kulağı var, koskocaman orduları feth etti. Ne kadar yiğit olsam Padişahın Ayı kulağı kadar yiğit olamam."

"Sen, Ayı kulağını tanıı mısın?"

"Nereden tanıyacağım."

Ayı kulağı, şapkasını çıkarınca, kulaklar lapkadanak iniyor. Diyor ki:

"Ayı kulağı benim. Sen bize kardeş olmaz mısın?"

"Olurum."

Ayı kulağı, Taş Yoğuran, İğ Eğiren elele tutup gidiyorlar. Ova bir yere geliyorlar, orada yere gömülü kırk kulplu bir kazan görüyorlar. Ayı kulağı:

"Kardeşler, bizi ancak bu kazan doyurur. Biz bu kazanı yerinden çıkaralım, bir ocak kuralım. Av kuş ne rast gelirse toplayalım. Getirip pişirelim, yiyelim."

Kazanı yerinden çıkarıyorlar, ocak yapıyorlar. Gidiyorlar, keklik mi, efendime söyliyeyim, karga mi, tilki mi ne rast gelirse topluyorlar. Topladıklarını kazana atıyorlar. Ayı kulağı diyor ki:

"İğ Eğiren kardeş, sen bunu pişir. Biz gene gidip biraz daha toplayalım."

Bunlar av kuş etmeğe gidiyorlar. Kazandakilerin pişmesine yakın İğ Eğirenin yanına bir dev karısı geliyor, diyor ki:

"Oh, oğlum, nenekarı acıkmıştı, bir çömçe yemek vermez misin?"

"Veririm nenekarı."

İğ Eğiren çömçeyi kazana daldırıp deve veriyor. Dev bir yiyor, bir oğlana bakıyor, bir yiyor bir oğlana bakıyor. İğ Eğirene nasıl bir kepçe vuruyorsa olan orada düşüp bayılıyor. Bu dev karısı da kazandakileri yiyor, ateşi söndürüyor. kazanı da üzü kuyun deviriyor, savuşup gidiyor. İğ Eğiren geç geçten ayıkıyor, bakıyor yemek yenmiş, ateş sönmüş. Ayı kulağına ne diyeceğim diye düşünüyor. O yana bu yana gidiyor, üç beş tane keklik, tilki karga ne bulursa getiriyor, su dolduruyor, atıyor kazana, kazan kaynamağa başlıyor. Ayı kulağı yukarıdan aşağı iniyor, soruyor:

"İğ Eğiren kardeş, yemek pişti mi?"

"Pişmediyse de pişmeye bir şey kalmadı."

Ayı kulağı gelip bakıyor, dupduru su, yemeği İğ Eğiren yedi zannediyor ama hiç yüzüne gelmiyor. Bunlar yemeklerini yiyorlar. Sabah olunca gene kazanı basa basa dolduruyorlar, Ayı Kulağı:

"Taş Yoğuran kardeş, bugün de nöbet senindir. Sen pişir, biz gidelim."

İğ Eğiren korkusundan başına geleni söylemiyor. Bunlar ava kuşa gidiyorlar. Pişeceğe yakın gene o dev karısı geliyor, bakıyor adam değişmiş. Diyor ki:

"Oğlum, nenekarıya bir çömçe yemek vermez misin?"

"Veririm neden veımiyeyim."

Kazana çömçeyi daldırıp deve veriyor. Dev bir yiyor, bir oğlana bakıyor, bir yiyor, bir oğlana bakıyor. Oğlana nasıl bir çömçek vuruyorsa, Taş deviren ora da bayılıyor. Yemeği yiyor, kazanı yüzü koyun çeviriyor, ateşi de söndürüp cehennem olup gidiyor. Bu da geç geçden ayıkıyor, Ayı Kulağı gelince ne cevap vereceğim diye düşünüyor. Kazanı su dolduruyor, içine öteberi bulup atıyor. Kaynayacağına yakın Ayı Kulağı baş aşağı dağdan iniyor. Soruyor:

"Ey Taş Yoğuran kardeş, yemek pişti mi?"

"Pişmediyse de bir şey kalmadı."

Ayı Kulağı gelip bakıyor, dupduru su. Ayı Kulağı bunların karnı hiç doymuyor diye düşünüyor. Hiç yüzlerine gelmiyor. İğ Eğiren kendi başına gelenin Taş Yoğuranın başına da geldiğini anlıyor. Sabah olunca Ayı Kulağı gene kazanı tıkabasa dolduruyor. Diyor ki:

"Kardeş, bugün ikiniz gidin, nöbet benim. Ben pişireceğim. Ayı Kulağı kazanı bekliyor, gene pişmesine yakın dev karısı geliyor. Diyor ki:

"Oğlum, nenekarı acıkmış, bir çömçe yemek vermez misin?"

"Nenekarı, sen o gövdene bak bir de çömçeye bak, sen o çömçeyle doyar mısın?"

Kolundan tutup kazanın başına oturtuyor, diyor ki:

"Yediğin kadar ye, bir çömçe nedir ki."

Der karısı bir yiyor, bir ayı kulağının yüzüne bakıyor. Fırsatı bulunca ayı Kulağına çömçeyi fırlatıyor. Ayı Kulağı bayılmıyor, burnundan üç damla su damlıyor. Başınıza bu felâket geldi de bana neden söylemediniz diye arkadaşlarına sövüp sayıyor. Bir ok atıyor, dev karısını kalçasından vuruyor. Kadın kanları aka aka savuşup gidiyor. Bu kardeşleri gelince, Ayı kulağı:

"Ben sizinle kardeşlik edemem. Yemek de size, aş da size, ben gidip o kâfiri bulacağım."

"Yok kardeş, biz senin öldüğün yerde ölürüz, kaldığın yerde kalırız, biz de gelelim."

"Yok istemem."

Ayı kulağı, o kanın izini tuta tuta gidiyor, bunlarda ardı sıra. Yemek orada kaldı. Gidiyor, bir değirmenin taşının deliğinden külhan gibi duman çıktığını görüyor. Dev orayı geçmemiş, orada kalmış. Diyor ki:

"Taş Yoğuran, kardeş senin marifetin vardı, şu taşı kaldır."

Taş Yoğuran kardeş, uğraşıyor, uğraşıyor, taşı kaldıramıyor. Ayı Kulağı:

"İğ Eğiren kardeş, sen şunu kaldır at."

O da kaldıramıyor, Ayı Kulağı taşı uttuğu gibi fırlatıyor. Bakıyor taşın altı bir kuyu, kuyudan külhan külü gibi duman çıkıyor. Ayı kulağı:

"İğ Eğiren kardeş, senin marifetin vardı, haydi urgan yap."

İğ Eğiren gidip ağaçları getiriyor, eğirip urgan yapıyor. Ayı kulağı urganı İğ Eğirenin beline bağlıyor, aşağı sarkıtıyor, biraz indirdikten sonra bağırmaya başlıyor:

"Yandım, yandım, çekin yukarı."

Hemen onu yukarı çekiyorlar, bu sefer Taş Yoğuran kardeşin beline ipi bağlıyorlar, onu da kuyuya sarkıtıyorlar. O da yarı yola gelince bağırıyor. Onu da yukarı çekiyorlar. Ayı Kulağı urganı beline bağlıyor, diyor ki:

"Ben ne kadar yandım diye bağırırsam da beni yukarıya çekmeyin."

Ayı Kulağını sarkıtıyorlar, yarı yola gelince yandım diye bağırıyorsada yukarı çekmiyorlar, aşağıya indiriyorlar. Ayı kulağı kuyunun dibinde biraz oturuyor. Aklı başına gelince, kuyunun lâğımından bir odaya gidiyor. Oda da devle kocası yatıyorlarmış, bu fırsatını buluyor ikisinin de boyunlarını vuruyor. Ayı kulağı

bakıyor orada kavurmayla ekmek yığılı, oturup karnını doyuruyor. Biraz da yukarıya yolluyor, arkadaşlarına:

"Bunlarla karnınınızı doyurun, ben gelinceye kadar da kuyunun başından ayrılmayın."

"Peki."

Kuyunun içinde biraz yürüyor, bir kazığa bağlanmış üç tane anahtar görüyor. Anahtarları oradan alıyor, biraz ileride bir oda görüyor, anahtarla açıyor, içeride gün parçası gibi bir kız oturmuş, saçını çekip nakış işliyor. Kız soruyor:

"Ey insan oğlu, buraya kanatsız kuş gelemezdi, sen nereden geldin buraya? Şimdi devler gelirse seni de parçalar beni de."

"Onları öldürdüm."

"Öyleyse sen benim, ben de senin.'"

"Peki sen burada otur."

Biraz daha ileri gidiyor, bir odaya daha rast geliyor, onu da açıp giriyor, orada da ötekinden daha güzel bir kız oturmuş saçından tel çekip nakış işliyor. O da soruyor:

"Ey insan oğlu, buraya kanatsız kuş giremezdi, sen nereden geldin? Şimdi devler gelir, seni de beni de parçalar."

"Ben oları öldürdüm."

"Öyleyse sen benimsin ben de senin."

"Peki, otur yerinde."

Biraz daha gidiyor, bir oda daha görüyor, orayı da açıyor. Bakıyor ötekilerden daha güzel bir kız oturmuş, nakış işliyor. Soruyor:

"Ey insan oğlu, buraya kanatsız kuş gelemezdi, sen nasıl geldin? Şimdi devler gelir, seni de parçalar, beni de."

"Ben onları öldürdüm."

"Öyleyse sen benimsin, ben de senin."

Peki otur."

Ayı kulağı gidip bakıyor, harman gibi bir yerde altın gümüş, halı, yatak, bakır kıyamet gibi. O kızlar da Padişah kızlarıymış. devler onları çalıp getirmişler. Ayı kulağı bir torba altın dolduruyor, kuyunun ağzına getirip sesleniyor:

"İğ Eğiren kardeş, yukarı çek. Malatya'ya git, kırk tane katır, ona göre çuval, urgan al, altı tane de at al da gel."

Ayı kulağı da kuyunun içinde kızları, malları, altınları hep kuyunun ağzına getiriyor. İğ Eğiren de katırları, torbaları, atları alıp geliyor.

Ayıkulağı, büyük kızın beline ipi bağlıyor, yukarıya sesleniyor:

"Ey Taş Yoğuran kardeş, bu senin kısmetin, çek yukarıya."

Çekiyorlar, ay parçası gibi bir kız Ayı Kulağı ortancıl kızın beline urganı bağlıyor, sesleniyor:

"İğ Eğiren kardeş, çek, bu da senin nasibin."

Onu da çekiyorlar, aşağıda küçük kızla Ayı Kulağı kalıyor. Ayı kulağı kıza diyor ki:

"Haydi, şimdi urganı sana bağlıyayım, sen de çık."

"Bunlar insan oğludur, sana bir hıyanetlik ederler. Sen önce çık, yukarı çıkınca ipi sarkıtırsın aşağı, ben belime ipi bağlarım, çekersin yukarıya."

"Yok, sen evvel çıkacaksın."

Kız bakıyor çaresi yok, Ayı Kulağına ismi ezem duasını öğretiyor. Diyor ki:

"Eğer seni kuyunun dibinde bırakırlarsa, Cuma günü buraya iki tane koç gelir. Beyazın üzerine atlarsan yer yüzüne çıkarsın, siyahın üstüne binersen yedi kat yerin dibine girersin. Eğer başın sıkılırsa bu duayı oku, kendini kuyunun ağzında bulursun."

Kızın beline ipi bağlıyor, yukarı çekiyorlar. İpi tekrar sallıyorlar, Ayı Kulağı beline bağlıyor. Ayı kulağını kuyunun yarısına kadar çekiyorlar, sonra indirip kuyunun dibinde bırakıyorlar. Ayıkulağının aklı başından gidiyor, ne vakit Cuma olacak ondan da haberi yok. Allahtan devresi gün Cuma günüymüş. Allahtan iki tane koç indi, koçlar birbirleriyle döğüşüyorlar. Ayı kulağı beyaza bineyim derken siyaha biniyor, yedi kat yerin dibine iniyor. Hemen çarçabuk o duayı okuyor, kendini kuyunun ağzında buluyor. Bakıyor, arkadaşları da yükleri pay etmişler, yola çıkmışlar. Arkalarından yetişiyor, yükleri hep katırlardan aşağı indiriyor, hepsini yeniden kardeş payı yapıyor. Diyor ki:

"Ben vicdanıma yediremem, haydi yüklerinizi yükleyin, gözümün önünden çekilin gidin."

Bunlar yüklerini yükleyip gittikten sonra, Ayı kulağı da yüklerini yüklüyor, kızı da alıp yol çıkıyor. Elâzığa gelince, kendini besleyen o paşaya tel çekiyor. Ayı kulağı, filân gün, filân saatte Malatya'ya gelecek, diyor.

Paşa telgrafı alıyor, artık bir şadımanlık bir keyf yapıyor. Bandolarla Ayı kulağını karşılıyorlar. Kızı harem tarafına, Ayı kulağını da selâmlık tarafına götürüyorlar, yüklerini de bir tarafa koyuyorlar. Ayikulağı geçenleri Paşaya anlatıyor. Paşa da diyor ki:

"Ben seni filân yere vali yapacağım. Benim başım dara geldiği vakit sen bana kavuşacaksın.

"Hay hay."

Yeni baştan toy düğün yapıyorlar, nikâh kıyıyorlar. Ayı kulağını vali ediyorlar. Açlar tok oluyor, çıplaklar taze oluyor. Yiyorlar içiyorlar muratlarına geçiyorlar. İş oldu tamam.

BACI BACI CAN BACI

Varmış, yokmuş bir kadın varmış. Bu kadının bir oğlu bir kızı bir de kocası varmış. Birgün bu kadın hastalanmış, ölmüş. Babalarıda gitmiş bu çocuklara bir üvey ana getirmiş. Bu analık çocukları istememiş, babalarına: "Ya bu çocuklar gider, ya da ben giderim." demiş. Adamcağız naçar kalmış. çocuklarına: "Gelin, oduna gidelim. Ben odun kırayım, siz arkama kaldırırsınız." demiş. Bunlar gidiyorlar, babaları gidiyor, bir su kabağını ağaca asıyor, çocuklara da ekmek indiriyor: "Siz burada yiyin, ben de odunu kırayım, arkama kaldırayım, eve gidelim." diyor.

Çocuklar oturuyorlar, oturuyorlar, ezan vakti oluyor, kız büyük oğlan küçükmüş, kalkıyorlar, bakıyorlar ki ne babaları var, ne kimse, kabak ağaçta takılı; Kabağı tak tak eden babacağım, bizi azıtan babacağım." diyorlar. Ağlıyorlar, kız ağaca çıkıyor, küçük oğlanı da alıyor dizine yatırıyor. Sabah oluyor, yola çıkıyorlar, gidiyorlar, gidiyorlar, oğlan diyor ki:

"Bacı, susadım."

"İçme, at izi var, at olursun."

Biraz gidiyorlar, kız keçi izi görüyor: "Kardeşim, keçi izi var, keçi olursun, o sudan içme." diyor. Biraz daha gidiyorlar, geyik izi olan sudan oğlan içiyor. Bir geyik oluyor. Kız da güzelmiş: "Eğil kavağım, eğil." diyor. Kavak eğiliyor, kız üzerine çıkıyor. Geyik kardeşi de otluyor, gelip o ağacın altında yatıyor. Padişahın atları kavağın yanındaki havuzdan su içmeğe geliyorlar. Ürküyorlar su içmiyorlar. Padişahın adamları, gidip padişaha haber veriyorlar:

"fadişahım, atlar ürküyor, su içmiyorlar."

"Neden içmezler."

Padişah gazaba geliyor, hırsla kalkıp geliyor, eğiliyor suya bakıyor, bir güzel kız, aya sen doğma, ben doğayım, güne doğma, ben doğayım, diyor. Başını kaldırıyor, kız ağaçta:

"Kız in."

"İnmem."

Padişah hızarcılara emir veriyor. Hızarcılar geliyorlar, ağacı kesiyorlar, kesiyorlar, biraz kalıyor: "Bunu da sabahleyin keseriz." diyorlar. Gece geyik geliyor, yalıyor, yalıyor, eskisinden dahakalın oluyor. Üç gün böyle hızarcılar kesiyorlar, geyik gelip yalıyor, ağaç ekisinden kalın oluyor. Padişah çaresiz kalıyor, eskiden cadı kadınlar varmış, küpe binerlermiş, bir cadı karı buldurtuyor. Cadı karı, bir kırık teş bir kırık tas, bir de kırık kazan alıp kızın olduğu yere gidiyor, kazanı ocağın üstüne koyuyor, gözü görmez gibi yapıyor, suyu koyuyor, su dökülüyor, ocağı yakıyor, ateş sönüyor, esvabı yıkıyor. yere atıyor. Kız yukarıdan bağırıyor:.

"Nene, nene öyle yıkama, böyle düz koy, şöyle yıka."

"Kurban, neredesin? Gözüm görmüyor, biraz gel de sen yıka."

Kız: "Eğil kavağın eğil." diyor. Kavak eğiliyor, kız iniyor, neneye çamaşır yıkamayı gösterirken, nene: "Kızım, burada bir küp var, bak ne güzel," diyor. Kız eğiliyor küpe bakarken, cadı karı kızı küpe bindiriyor, doğru padişahın odasına indiriyor. Padişah kırk gün kırk gece düğün yapıyor, bu kızı alıyor. Akşam oluyor, bu kız ağlıyor, Padişah soruyor:

"Neden ağlıyorsun?"

"Benim bir geyik kardeşim var."

"Nerede?"

"Akşam o ağacın dibine gelir."

Padişah eskerlerine emir veriyor. Gidip geyiği yakalayıp getiriyorlar. Geyik karyolanın ayakucunda yatıyor: "Bu bacım ayağı, bu eniştem ayağı." diyor. Padişah oğlu da bu kızı çok seviyor. Bir gün kirleniyorlar, hasbahçeye gidiyorlar, çamaşır yıkıyorlar, bu kız kendisi yıkanacakken, bir gurbet kızı geliyor: "Hanım, sen burada ne arıyorsun?" diye soruyor. Bu kız da başından geçeni bu gurbet kızına naklediyor. Gurbet kızı:

"Hanım, beni de yıkamaz mısın?"

"Olur."

"Hanım, biraz senin esvabını giysem olmaz mı?"

"Olur."

"Hanım, ben de seni yıkıyayım."

"Olur."

Bu gurbet kızı padişahın hanımını yıkıyor, yıkıyor, bir tekme vuruyor suya atıyor. Kendisi oturup padişahı bekliyor, padişah geliyor, karısını eve götürecek, bunu görünce soruyor:

"Neden böyle karardın?"

"yolunu bekleye bekleye böyle oldum."

Padişahın yüreği yanıyor, neden bu böyle oldu, böyle değildi, diye. Akşam oluyor, geyik geliyor: "Bu eniştem ayağı, bu yad ayağı, bu eniştem ayağı, bu yad ayağı." diyor. Padişah bundan da şüphe ediyor, ama bir şey demiyor. Bu kadın bundan hırslanıyor, gidiyor, bir doktora bir avuç altın veriyor. Tandır ekmeği yapıyor, beline sarıyor, o yana dönüyor, beli ağrıyor, bu yana dönüyor, beli ağrıyor, çat çat ediyor. Doktor geliyor: "Bu hasta geyik eti yemezse iyi olmaz." diyor. Padişahın garibine gidiyor, soruyor:

"Hanım, sen kardeşini çok severdin, şimdi biz bunu nasıl keseceğiz."

"Can ceylandan tatlı, kesilsin."

Kırk kazan kuruluyor, kırk bıçak böleniyor, bu geyiği kessinler, padişahın hanımı yesin diye. Geyik havuza gitmek için enistesinden müsaade alıyor. Havuza gidip diyor ki:

"Bacı bacı can bacı.
Kolları mercan bacı
Yedi kazan kuruldu

Yedi bıçak bilendi
Boğazıma dilendi."
Havuzdan kız da diyor ki:
"Kardeş kardeş, can kardeş,
Göbeği fincan kardeş
Yedi kazan kırılsın
Yedi bıçak kör olsun."

Dönüp, geliyor, kazanlar hazırlanıyor, bu geyik eniştesine: "Bir daha gideyim." diyor. Padişah da bu geyiği takip ediyor, gizli gizli gidiyor, bakıyor bu geyik havuza sesleniyor:

"Bacı bacı, can bacı,
Kolları mercan bacı,
Yedi kazan kuruldu,
Yedi bıçak bilendi,
Boğazıma dilendi."

Havuzdan da bir ses geliyor, diyor ki:

"Kardeş, kardeş can kardeş,
Göbeği fincan kardeş,
Alabalık yutuptur
Şah Muhammet kucağımda uyuptur."

Padişah geyiği yakalıyor, soruyor

"Ne var burada?"

"Gurbet kızı benim bacımı buraya atmış, bacım burada doğurmuş. Şah Muhammet de kucağındaymış."

Padişah hemen torculara emir veriyor,torcular gelip kadınla çocuğu çıkartıyorlar, çocuk padişah nesli, göbeğinde anahtarı, kadın da çıplak, padişah hemen paltosuna sarıyor, taksisine bindirip evine getiriyor. Gurbet kızına soruyor:

"Yalın kılıç mı, yoksa babanın evini mi?"

"Yalın kılıç bağrın işliye, bir kır at ver, binip babamın evine gideyim."

Bir kır atı kırk gün kırk gece aç koyuyorlar, bu gurbet kızını kuyruğuna bağlıyorlar. Kır at bunu götürüyor, dağdan taşa çarpıyor, bir kulağını geri getiriyor.

Bunlar da yeniden kırkgün kır gece düğün ediyorlar, yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

KÜL EŞEK

Ne varmış, ne yokmuş... Vakti zamanında bir köyde bir kocakarı varmış. Eskiden çıkrık eğirirler, iplik bükerlermiş, Bu kocakarı da kızları çağırmış:

"On tane kız gelsin bana iplik büksün."

Neyse, kızlar iplik bükerlerken ne etmişlerse, hepsi yemin etmeğe başlamışlar: "Kardeşimin başı için.", "Babamın başı için...", kızlardan biri hiç sesini çıkarmamış, kocakarı ona sorunca:

"Beşik dananın hatırası için benim haberim yok."

"Sen neden beşik danaya yemin ediyorsun? Senin yedi kardeşin var."

"Ana, ben görmemişim, benim haberim yok, öksüzüm. Yalnız evde oturuyorum, benim haberim yok nene."

"Oğul, falan mağarada senin yedi kardeşin var, ve daima av kuş edip yiyorlar. Onların da senden haberi yok."

"E... Nasıl edeyim de gideyim."

"Gel sana külden bir eşek yapayım, daima 'çö, de, çüş deme, çüş dedin mi hemen dağılır."

Neyse, yapmış, binmiş gitmiş." Çö, çö, çö, derken unutmuş arada bir de çüş demiş, eşek, dağılmış. Geri dönmüş, kocakarıya gelmiş:

"Oğul, ben sana demedim mi dağıtma?"

Koca karı bir tane daha yapmış, bu sefer unutmamış aklına koymuş, git miş doğru mağaranın kapısına. Gitmiş bakmış ki orada bir kedi içerde yemekleri yalıyor, her tarafı birbirine katıyor. Oturuyor bakıyor ki bir babayiğit bıyığını büktü geldi:

"Sen kimsin, anam, neden geldin buraya?"

"Ben senin bacınım, falan nene dedi ki, senin kardeşlerin var, ben de geldim. Benim babamın adı Hasan, anamın adı Fatma."

"Sen niye demiyorsun ki bizim bacımızsın, bizden sonra olmuş büyümüşsün, ah bacım, daha derdimiz ne? Kalk işimizi gör, öbür kardeşlerimiz de şimdi gelir."

Neyse, akşam oluyor o altı kardeş de geliyor oluyor yedi-kardeş, Bu bacılarını seviyorlar, ne edeceklerini bilmiyorlar. O kedi kurtlanıyor: "Bu nasıl iştir? Akşamları gelip beni seviyorlardı, şimdi bacılarına bakıyorlar."

Kardeşler, diyorlar ki:

"Bacı, sen gelmeden önce bu pisik bizim işimizi görüyordu, buna hiç darılma, ikiniz iyi geçinin, av etini getirelim yiyin için, oturun."

O zamanda kibrit yokmuş, onun için ateşi söndüremezlermiş. bu kız ateşe hedik koyuyor, Pisikle kız yukarı çıkıyorlar, güneşte oturuyorlar. Pisik aşağıya iniyor, suyu döküyor ateşi söndürüyor, sarı bir göz boncuunu da ocağın bir tarafına koyuyor. Kız bacadan bakıyor, ateş yanıyor, pisik nerede diye aşağıya

iniyor, ne pisik var ne de ateş, ateş sörmüş: "Oy ne olacak kardeşlerim avdan gelecek acından ölecekler."

Neyse, bakıyor ki bir yerde bulgur haşlıyorlar, ateşler yanıyor: "Gideyim, uradan bir ateş alayım." diye oraya gidiyor. Bakıyor ki orada bir dev on iki tane de karısı var, dev karıları bulgur haşlıyorlar:

"Ne olur biraz ateş verirmisiniz?"

"Valla dev gelir bizi öldürür, ama makasla ucundan biraz kesip verelim."

Ateşin ucundan makasla kesip veriyorlar. bu kız çaputun arasına koyuyor, üfüre, üfüre koşa, koşa, ayağı da taşa değiyor, kanıyor, geliyor ateşi yakıyor, yemeğini pişiriyor. Akşam oluyor, kardeşleri geliyor, yemeği yiyorlar, Neyse devresi gün oluyor, dev:

"İnsan oğlunun kokusu burada, doğru söyleyin, yoksa sizi parçalarım."

"Dün birkız geldi, biraz ateş istedi, makasla kestik verdik."

"Nerede?"

Kızın parmağı kanamıştı, ya oradan izini götüre götüre mağaranın kapısına varıyor, kapı üstünden kilitli kız içeride iş görüyor, dev bağırıyor:

"Hu... Aç şu kapıyı seni yiyeceğim."

"Aman dev dayı beni niye yiceksin, ben sana ne ettim?"

"Benim oraya insanoğlu basmamıştır, sen nasıl gelir de, ateş götürürsün, ya parmağını verirsin emeyim yahut seni yerim."

Kız elini uzatıyor kapının deliğinden, parmağını o dev emiyor emiyor gidiyor. Devresi gün gene öyle, iki üç gün emince kanı gidiyor. ayakta duramıyor bu kere kardeşleri soruyorlar:

"Bacım niye öyle sarardın soldun?"

"Ne edeyim, kardeş, derdimi söylesem size zararı dokunacak, söylemesem olmaz, bir dev var onkiki tane da kırısı var, gittim ateş getirdim, şimdi her gün dev geliyor, ya parmağını verirsin emeyim yahut seni ödürürüm diye parmağımı emiyor."

"Öyleyse biz onu kollıyalım vuralım."

Bunlar silahlarıyla bekliyorlar, dev kızın parmağını emmeğe gelince onu öldürüyorlar. Bu kardeşler devin karılarını alıyorlar, mal da kalıyor, zengin oluyorlar. Bu kadınlar bu kızı istemiyorlar, aralarında konuşuyorlar:

"Bu nedir, biz bunu ne edelim?"

"Biz buna bir hile edelim."

"Getirelim bir mumar, su ibriğine koyalım, biz su istedik mi tasla içelim, o isteyince ibrikle verelim ki mumar ağzına aksın."

Neyse kendileri su isteyince birbirlerine tasla veriyorlar, o zavallı isteyince ibrikle veriyorlar, kız diyor ki:

"Kıl gibi bir şey ağzıma aktı."

"Kıl gitti zaar, bir şey olmaz"

Bu zavallı yavrunun gittikçe karnı büyür, gittikçe sararıyor, bu kadınlar iftiraya başlıyorlar, ağabeylerine:

"Bakın bu sizin bacınız doğru değil, sizin bacınız böyle."

"Nasıl etsek bu bacımızı öldürsek mi? Bu emektardır. bizim çok zahmetimizi çekti, götürelim bir dağa bırakalım nereye giderse gitsin."

Büyük kardeş:

"Bacı, ben oduna gidiyorum sen de benimle gelir misin?"

"Peki kardeş, ne edeyim."

Bir tuluk, bir de balta alıyor, dağın başına gidiyorlar. Büyük kardeş bacısına: "Sen burada yat ben de ağaç keseyim." diyor. Tutuyor bir iki balta vuruyor, sonra tuluğu ağaca asıyor, rüzgar estikçe tak, tuk, tak tuk sesler çıkıyor, kız da kerdeşi ağaç kesiyor zannediyor, Sabahleyin kalkıyor ki ne kardeş ne kimse var, orada dağın tepesinde kalmış." Oyy... kardeş, ben sizin cefanızı çektim, siz de bana böyle mi ödediniz? Gidesin evlerin üst tarafına, ayağına yılan kemiği batsın, benim elim değemedikçe o yılan kemiği çıkmasın." diye beddua ediyor. Neyse bu kız karnı şişmiş, hasta, sapsarı, aç perişan, oradan bir köye doğru gidiyor. Köyün üst tarafında bir çiftçi çift sürüyor, orada da bir çeşme varmış. Kız gidip o çeşmenin başında oturuyor ağlıyor ağlıyor, uykusu geliyor, yatıyor. Suyun içinden bir yılan kızın karnındakine diyor ki:

Gurr, gel hele soğuk sulara, çayır çimene."

Öteki kızın ağzının içinden başını çıkarmış, diyor ki:

"Gurr, gel ciğerlere böbreklere."

Bu çiftçi gelip bakıyor ki, yılanlar konuşuyorlar, merhametli bir adammış, mendilini eline sarıyor, yılanı boğazından tutup kızın ağzından çıkarıp atıyor. Kızı da bu yana çekip soruyor:

"Sen kimsin anam?".

"Valla böyle böyle, ben ne bileyim."

"Ağzından yılan çıktı, Kimsen var mı?"

"Kimsem yok."

Allahın emriyle bu kızı alıyor. Bir günün birinde kız bakıyor ki büyük kardeşi ayağını sarmış, iki koltuk değneğine yaslanmış, geçiyor, çağırıyor:

"O nedir kardeş, senin ayağın niye sarılı?

"Bilmiyorum bacım, bilmiyorum, benim bir bacım vardı, götürdüm dağda bıraktım, dönerken bir çöğür ayağıma battı. Ne ettimse o çöğür çıkmadı. Ayağım böyle şişti kaldı. Doktorlara gidiyorum keselim diyorlar."

"Hele getir, getir bir kere bakayım."

"Bacım neçe doktorlar, baktı, neçe hekimler baktı, sen ne edeceksin?"

"Getir hele bakayım kardeş."

Kardeşi ayağını uzatınca nasıl elini vuruyorsa, yılanın kemiğini çıkartıyor hemen."

"Oh senin anana babana rahmet."

"Senin de anana babana rahmet, ben senin bacınım, beni götürdün o dağda bıraktın, sizin karılarınız bana hainlik etti, benim kocama da sor, yılanı ağzımdan o çıkarttı."

İşte orada tamam oluyor, onlar da yiyorlar içiyorlar muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Pakize Demirel 25

ŞAH İSMAİL

Vardı, yoktu Allahın kulu çoktu. Bir padişah vardı, hiç evlâdı yoktu. Bu padişah, bahçeye gezmeye çıktı, o orada düşünmeğe daldı. Yukarıdan bir derviş geldi, dedi:

"Padişahım, selâmün aleyküm."

Padişah selâmını almadı, birdaha söyledi almadı. Üçüncü kere söyledi Padişah duydu:

"Aleyküm selâm."

"Padişahım, selâmımı neden almadın? Tanrı selâmı alınmaz mı"

"Ne Tanrı selâmını alayım, ben de koca bir padişahım, hiç evlâdım yok."

"Evin yapıla, sözünde durursan Tanrı sana evlât verir, sözünde durmazsan vermez."

"Peki, ben sözümde duracağım."

Derviş, Padişaha iki tane elma verdi, dedi ki:

"Bu elmalardan birini soy, Sultan hanımla beraber yeyin. Birini de atına yedir. Yalnız ben gelinceye kadar çocuğuna ad koşmayacaksın."

"Peki."

Padişah Sultan hanımla beraber gece elmayı yedi, öbürünü de atına yedirdi. Bu Sultan hanım hamile kaldı, günü tamamlanınca bir erkek evlât doğurdu atın da bir erkek tayı oldu."

Bunlar epeyce büyüdükten sonra oğlanın adıyoktu, derviş gelip koyacak diye çocuğu isimsiz gezdirdiler. Bir gün Sultan hanım dedi ki:

"Biz bu çocuğu ne kadar daha adsız gezdireceğiz? Artık bir ad koyalım."

"Peki."

Neyse hısımlarını akrabalarını topladılar, yemekler yapıldı, çaylar kaynadı. Ad koymak için çocuğu ortaya getirdiler. baktılar derviş içeri girdi, dedi:

"Padişahım, sen neden sözünde durmadın?"

"Valla ne edeyim, oğlan büyüdü, çocuğun adı koyulmadı diye o bu davacılık ediyor."

"Oğlanı dışarı götürün."

Oğlanıda tayı da dışarı götürdüler, derviş elini beline sürdü, dedi ki:

"Oğlum, senin adın -Şah İsmail, arkan sıra gelen sana kavuşmasın, önün sıra giden kurtulmasın."

Taya da bu türlü dedi. Padişah dervişe hediye vermek için aradıysa da derviş kayboldu. Bir zaman daha geçti. Bu oğlan her gün ava gitmeğe başladı. Bir gün bir dağa gitti, oraba dir ceylân gördü. Ceylânı erseledi, ceylân gitti, oğlan gitti. Epeyce yol gittikten sonra ceylân bir çadırdan içeri girdi... Çadırdan bir kız çıktı, dedi ki:

"Ey yiğit, neden benim ceylânımı erseledin?"

"Ben onun senin ceylânın olduğunu nereden bileyim, ben dağda bir ceylân gördüm erseledim."

Neyse oğlan attan indi, kız geldi oğlanın atının geminden tuttu. Bunların ikisinin gönülleri birbirlerine düştü. İkisi birden epeyce beraber oturduktan sonra, kız dedi ki:

"Ey yiğidim, sen burada durma, benim yedi tane kardeşim var, gelirlerse hem seni öldürürler hem beni. Kalk, nereden geldiysen oraya git."

Şah İsmail kalktı eve geldi. Devresi gün oldu, gene atına bindi doğru o çadıra gitti. Her gün oraya gitmeğe başladı. Bu oğlan merakından zayıfladı, annesi babası sordu:

"Neden böyle zayıflıyorsun oğlum."

Şah İsmail hiç bir şey söylemiyor. Babası ısrar ediyor:

"Derdin nedir? Söyle de derman olalın.

Oğlan söylemeyince, Padişah kırk hizmetkârını tembihliyor, oğlunun derdini bilsinler diye. Hizmetkârlar oğlanın üzerine düşerler ama derdini öğrenemezler. Bu sefer Padişah der ki:

"Kırk güne kadar benim oğlumun derdine yetik oldunuz, oldunuz, yoksa sizin kellenizi keserim."

Bu oğlanlar, düşündüler taşındılar, yalvardılar yakardılar, ne ederlerse etsinler bu oğlana bir şey söyletemediler. Bu hizmetkârlar dediler ki:

"Bu böyle olmaz, her gün birimiz bu oğlanı davet edelim, her birimiz kırk kupa şerbet ezelim, her birimiz filân kızın aşkına diye içelim, helbet bir seferinde bu oğlan da söyler."

Her gün biri davet eder, kırk bardak şerbet ezerler, her biri bir kızın adını verir. Şah İsmail her seferinde Kamber tayın aşkına diye atının adını verir. Kırk günün tamamlanmasına bir gün kalınca, bunlar toplanıp Şehzadenin ayağına gittiler, dediler ki:

"Şahzadem, kırk gündür biz seri konuşturmaya çalışıyoruz, yarın gün tamam oluyor, baban bizi öldürtecek."

Bu da şerbeti aldı, dedi ki:

"Bu da Gülizarın aşkına."

Neyse bunlar koşar Padişaha haber verirler. Padişah da der ki:

"Oğlum, neden merak ediyorsun? Ben gider o kızı sana isterim. Niye o kadar zayıfladın, efkârlandın? Onun yedi tane kardeşi var. Her bayram bana gelirler, halı kilim getirirler. Bayram da yakın, ben sana kızı isterim."

Oğlan kızın yanına gene gidip geliyor, Kızın yanına gittiğinde kız deki ki:

"Şah İsmail, bayramın ikinci günü, babam, kardeşlerimden beni istediğinde eğer kardeşlerim beni sana verirlerse bil ki ben burada yokum, vermezlerse buradayım."

Bayram oldu, bu yedi kardeşler halı kilim yüklediler. Padişaha geldiler. Yemek yedikten sonra yataklar serildi bunlar yattılar. Şah İsmail babasıyla yedi kardeşler ne konuştular diye kapıyı dinledi. Herkes gittikten sonra Padişah kızı istedi. yedi kardeşler de:

"Sen koca bir padişahsın, sen bizim bacımızı isteyesin de biz vermiyelim, hiç olur mu?"

Şah İsmail, bu cevabı duyunca ağlıya ağlıya gitti yattı. Yedi kardeşler sabahleyin kalktılar, Padişahın evinden ayrıldılar. Gittiler çadırlarını söktüler, bacılarını da alıp oradan kaçtılar.

Bunlar gittikten sonra, Şah İsmail de yola çıktı, gitti baktı çadır da yok kız da yok. O yana gezdi bu yana geçdi, atının ayağına bir taş takıldı, taşın altından bir kâğıt buldu. Kâğıdı aldı baktı, Gülizar yazmış: "Şah İsmail, eğer beni istiyorsan kırk güne kadar gel, kırk güne kadar gelmezsen kardeşlerim beni emmim oğluna verecekler." Bu oğlan evine geldi, anasına babasına dedi ki:

"Ana baba ben gideceğim."

"Oğlum, gitme eyleme, işte sana kızı da istedik."

"Kızı alıp götürmüşler, kızyoktur."

Bu oğlan kalktı atına bindi, babası kırk hizmetkârı yanına kattı dedi ki:

"Oğlum, sen zaten gidiyorsun, bu hizme kârları da beraber al sana bir keder gelmesin."

Bu oğlan epeyce bir yol gittikten sonra hizmetkârlara dedi ki:

"Siz benimle gelmeyin, belki ben ölürüm, dönmem. Siz evinize dönün."

Oğlanlar döndükten sonra, kendi azgitti çok gitti, epeyce bir yol gitti. Bir yolun üzerinde ihtiyar bir adama rastladı, ihtiyar sordu:

"Oğlum, nereye gidiyorsun?"

"Ben Merdim'e gidiyorum."

"Ey oğlum, gitme, oraya gidenler gelmiyor."

"Yok ben gideceğim, bu üç yol nereye gidiyor?"

"Bu yoldan bir ayda gidilir, bu yoldan üç günde gidilir, bu yoldan bir günde gidilir ama geri dönülmez."

"Ben bu bir günlük yoldan gideceğim."

Şah İsmail bir günlük yoldan gitti, baktı bir bina, ne penceresi var ne kapısı. Düz bir bina, bir kılıç salladı, binayı yardı. Baktı, içinde bir kız oturuyor, kâh ağlıyor, kâh gülüyor. Kız sordu:

"Niçin sen bizim binamızı böyle yardın?"

"Kimse yaramaz, ama ben yardım, Sen neden bir ağlıyorsun bir gülüyorsun?

"Benim yedi tane kardeşim vardı, bir kıralın gönlü bana düştü, Kardeşlerim beni vermedi. Kıral da birini öldürdü, altı tane kardeşim kaldı. Şimdi kralla kavga ediyorlar. Onlar kardeşlerime zor ederlerse ağlıyorum, kardeşlerim onlara zor ederse gülüyorum."

"Kardeşlerinin olduğu yeri biliyor musun?"

"Evet bilirim."

"Yerini bana göster."

"Bak bir yerde tütün fazla çıkıyor, bir yerde de ince çıkıyor, çok çıkan yer kralın, az çıkan yer kardeşlerimindir."

"Ben oraya gidiyorum."

Oğlan oraya gitti, kendi kendine: "Şimdi çok tarafa gitsem kottu da oraya gitti derler, aç tarafa gitsem erkekliğine güvendi derler. En iyisi gidip orta yerde durayım, selâm vereyim, selâmımı hangi taraf alırsa o tarafa gideyim." dedi. Şah İsmail, gitti tam orta yerde atıyla durdu, selâm verdi. Kralın tarafı selâmını almadı, yedi kardeşler selâmını aldı. Şah İsmail indi gitti oğlanların yanına oturdu. Öyle asker geldi, öyle asker geldi haddi hesabı yok, oğlanlar döndüler dediler ki:

"Misafir kusura bakma, biz otururken çok asker geldi, gücümüz yetmez, biz bir fasıl kavga edelim, gene gelip oturalım."

"Yok, siz oturun, ben gideyim."

"Misafirin kavga etmesi olur mu?"

"Siz yorulmuşsunuz, durun ben bakayım."

Oğlan kalktı atını çekti, askeri kırdı geçirdi, bir tek asker sağ bıraktı, onunda burnunu kulağını kesti, dedi ki:

"Git krala selâm söyle, bana kahvaltıya tütün kalmadı, daha bana kahvaltılık ne ola?"

Akşam oldu, o kardeşler bunu evlerine misafir götürdüler. Evlerine gelince baktılar, duvarları çatlamış, küçük kardeşlerini bacılarına yolladılar. Küçük kardeşleri geldi bacısına sordu:

"Bacı, biz senin için kavga ediyoruz, eve adammı aldın, neden bu duvar böyle yarıldı."

"Ben bilmiyorm, bir yiğit geldi, bu duvarı parçaladı, ben de sizin yanınıza yolladım."

"Sen onu tanır mısın?"

"Evet."

"Gel bak."

"Büyük kardeşimin önü sıra giden yiğittir."

Neyse bunlar o gece Şah İsmaili misafir ettiler. Toplandılar aralarında usul usul bir şeyler konuştular, Şah İsmail dedi ki:

"Kardeş, neden gizli konuşuyorsunuz. Beni öldüreceksiniz de aşikâr söyleyin. Yiğidin sözü aşikârdır."

"Biz öyle şeyler söylemiyoruz, biz seni beğendik, bacımızı sana verelim, diyoruz."

"Valla siz verirseniz ben de alırım Nikâh kıydılar. hepsine yatak serildi yattılar. Şah İsmail kılıcı çekti yatağın ortasına koydu. Kız sabahleyin kardeşlerine dedi ki:

"Kardeş, siz beni buna verdiniz ama o beni beğenmedi."

Kardeşler, misafire sordular:

"Ey misafir neden böyle yaptın?"

"Ben sözümü aşikâr söylerim, benim bir gideceğim yer var, eğer gider gelirsem karımdır, gözümün ışığıdır. alır giderim. Eğer gider de gelemezsen bir gece için kardeşinizin kanına neden gireyim."

Şah İsmail atına bindi, aç gitti çok gitti, insan başından yapılmış, bir binaya geldi. Binaya baktı baktı, atını çayıra saldı, mendilini yüzüne örttü, yattı. Orası da bir arabın yerilmiş. Arap çağırdı çağırdı, Şah İsmail hiç oralı olmadı. Arap aşağı geldi, Şah İsmailin yüzünden mendilini sıyırdı. Şah İsmail birden ayıktı. Arap:

"Kalk, neden atını benim çayırıma saldın?"

"Ben yolcuyum, çayıra atımı saldım, otlasın da gidelim diye."

"Kalk, benim şartım var. Bu binayı atlıyacağız, sen daha çok atlarsan sen beni öldüreceksin, ben daha çok atlarsam, ben seni öldüreceğim."

"Peki."

Şah İsmail, Kamber tayın kolanlarını çekti, Araptan iki adım ileri atladı. Attan indi, bıçağını çekti, dedi ki:

"Keseceğim, seni."

"Yok, kesme, bir şartım daha var. Seninle güreşelim, kim yenerse o yenileni keser."

Şah İsmail bunu nasıl kucakladıysa yere vurdu, dedi ki:

"Keseceğim seni."

"Yok yok kesme, bir şartım daha var. Şu kuyunun üstünden kim çok atlarsa öbürünü keser."

Gene ikisi birden atladılar, Şah İsmail, Arabı geçti. Dedi ki:

"Arap seni keserim."

Arap yüzünden perdeyi çekti, insan bakmaya kıyamaz öyle güzel bir kız çıktı. Dedi ki:

"Bak sen beni beğenmiyorsun ama ben şu kadar adam öldürdüm."

"Ben, seni alırım ama benim bir bakacağım var, ben gideceğim eğer gelirsem seni alırım, gelemezsem bilki öldüm."

O gece de orada misafir oldu. Sabahleyin kalktılar, Arap:

"Şah İsmail, ben de seninle geleceğim."

"Gel."

İkisi beraber yola çıktılar, az gittiler çok gittiler, kızın köyüne kavuştular. Köyde birkeyif bir eylence, davullar zurnalar çalınıyor. Sordular

"Bu ne keyiftir davullar zurnalar çalınıyor: ?

"Yedi kardeşin bacısı Gülizar hanımı emmisi oğluna veriyorlar."

Köy de bir ihtiyar kadına rastladılar, Arap kadına dedi ki:

"Ana, ana ne olur bizi içeriye al.?"

"Benim yerim mi var, sizi içeriye alayım, misafir edeyim."

Arap cebinden bir avuç altın çıkardı, kadına verdi. Kadın altını görünce bunları içeri aldı. Arap kalktı iki bardak şerbet ezdi, kızın mendilini de üzerine örttü, kadını da çarşaflattı bezetti, dedi ki:

"Git, de ki, yana çekilin, yana çekilin, ben bu şerbeti götüreceğim, Gülizar hanım bu şerbeti içince kınayı içeri alacak."

Kadın gitti, dedi:

"Yan çıkın, yan çıkın, Gülizar hanım bu şerbeti içsinde kınayı içeri alsın."

"Yere giresin, kapıyı kilitlemiş, kimseyi içeri almıyor, kaç taneyi öldürdü."

Kadın gitti, kapının eşiğinden dedi ki:

"Gel Allahını seversen, sevdiğinin başı için gel, anahtar deliğinden bak git."

Gülizar geldi anahtar deliğinden baktı şerbetin üzerine kendi mendili örtülmüş. Hemen kapıyı açtı, kadını içeri aldı, sordu:

"Ana, Şah İsmail nerede?"

"Bizde."

"Nasıl getireceksin buraya?"

"Ben gidip Şah İsmaili çarşaflatayım, kızım diye getireyim.?"

Kadın kalktı gitti, Şah İsmaili çarşafladı, ayakkabı çorap giydirdi, yüzüne peçe örttü. Gülizarın yanına getirdi. Neyse oturdular konuştular, Şah İsmail sordu:

"Gülizar, nasıl edelim?"

"Yarın ben bahçeye çıkarım, siz beni bahçeden alın."

"Peki."

Şah İsmaili çarşafladılar, aldılar gittiler. Sabah oldu, Gülizar dedi ki:

"Erkekler içeri girsin, gelinler kızlar biz bahçeye çıkalım, bir dolaşalım gelelim, emmim oğlunu alayım."

Herkesin erkekleri içeri girdi, Kadınlar, kızlar, gelinler bahçeye güldüler oynadılar. Gülizar, kızlar: "Siz gülün oynayın, söyleyin, ben bahçeyi gezip geleyim," dedi. Şah İsmail'le Arap çeperin arkasında beklediler, Gülizar oraya gelince Arap atıldı Gülizarı kucakladı, atının arkasına koydu, aldılar gittiler. Kızlar haber verdiler Gülizar gitti diye. Bunlar da epeyce bir yol gittiler. Şah İsmail dedi ki:

"Şurada biraz oturup dinlenelim.

Şah İsmail, Gülizarın dizine başını koydu uyakladı. Gülizar gideli Şah İsmail hiç uyumamış. Arap arkasına baktı, öyle bir asker gelmiş, haddi hesabı yok. Kılıcı aldı eline, kırdı döktü. Gülizar kardeşleri için ağladı, bir tomur yaş Şah İsmailin yüzüne düştü. Şah İsmail uyandı baktı Gülizar ağlıyor. Sordu:

"Gülizar, neden ağlıyorsun? Pişman oldunsa seni geri götüreyim."

"Pişman olmadım, pişman olsam gelmezdim."

"Daha neden ağlıyorsun?"

"Arap, kardeşimi öldürdü."

Şah İsmail bir de arkasına baktı, ne baksın, leş leş üstüne. Araba dedi:

"Niye Gülizarın kardeşini öldürdün?"

"Ben nereden tanıyayım onun kardeşini, deseydi ya kardeşimdir diye. Bilseydim onun kardeşidir, öldürmezdim."

Oradan çıkıp Arabın evine geldiler. Orada Arap epeyce bir eşya yüklędi. Oradan da Gülperiye geldiler. Oradan da epeyce bir eşya yükleyip Şah İsmailin evine döndüler. Padişaha haber gitti, senin oğlun üç tane kızla geldi diye. Şah İsmailin de anası ölmüş. Arap Şah İsmaile dedi ki:

"Ben senin babanın konağına gitmem."

"Ya ne edeyim.?"

"Bizi köye bırak."

"Peki."

Şah İsmail köyde bir ev buldu, üç karısını da oraya yerleştirdi. Şah İsmail her gün sabahtan akşama kadar babasının yanında oturuyor, akşamları evine geliyor. Padişah bir gün büyük beslemeyi çağırdı, dedi:

"Evlenmek istiyorum, bana bir kız bulun."

"Şah İsmail üçtane getirmiş birini sana versin."

"Verir mi?"

"Vermeyip de ne edecek."

Padişahın kalbine fesatlık girdi, kendi kendine: "Ben oğlumu öldüreyim, kızları alayım." dedi. Şah İsmaille babası tavla oyuyorlar, şah İsmail her zaman babasını ütüyor. Bir gün babası ağladı, Şah İsmail sordu:

"Baba, neden ağlıyorsun?"

"Her gün sen beni ütüyorsun, bir gün de ben seni üteyim de bir keyif çîkaraydım."

Şah İsmail yavan oynuyor, babası Şah İsmaili ütüyor. Dedi ki:

"Şah İsmail, seni bir bağlıyayım, bir keyif çıkartalım."

Bir ip getirip bağladılar. Babası seslendi:

"Cellatlar, kasaplar gelin."

Şah İsmail çat çat ipleri kırdı çıktı. Babası sordu:

"Sen kırma, biz eylenelim, peki seni ne eyler?"

"Beni zincir eyler?"

Zincir getirip bağlıyorlar, Şah İsmail onu da kırıp çıkıyor. Arap da Gülizara der ki:

"Şah İsmail bu kadar geç kalmazdı, bu gece çok gecikti. Gülperi bir bak ne ediyor?"

"Ne etsin babasıyla tavla oynuyor.

Şah İsmail zinciri de kırınca babası ağladı, dedi:

"Neden sen hep kırıyorsun, bir sefer kırma da bir keyif çıkaralım."

"Valla beni hiç bir şey eylemez. Bir yayın kirişiyle iki başparmağımı bağlarsanız bir onu kıramam."

Neyse bir kiriş getirip başparmaklarını birbirine bağladılar. Şah İsmail onu kıramadı. Kasaplar satırlar ellerinde çıktılar, dediler ki:

"Vallahi Padişahım, bizim elimiz bunu öldürmeğe gitmez."

"Kaybedin de nasıl ederseniz edin."

"Nasıl kaybedelim."

"Gözlerini çıkarın, bir kuyuya atın."

Gözlerini çıkardılar, yerine mil koydular, götürüp bahçedeki kuyuya attılar. Arap dedi ki:

"Gülperi, sen ne ediyorsun? Bu Şah İsmail bu zamana kadar durmazdı."

"Eyvah, Şah İsmail yoktur. Şah İsmaili babası kaybetti."

Bunlar üç kız içerde ağladılar sızladılar. Arap dedi ki:

"Padişah bizi almak istiyor, ben sağ oldukça sizi Padişaha vermem."

Sabahleyin Padişah kızlara haber yolladı:

"Şah İsmail öldü, evi boşaltıp saraya gelsinler."

"Peki, bir gündüz gelmeyiz, bu gece kırk hizmetkâr kırk tane çuval yükleyip getirsin, yük taşıyalım, gelelim.

Akşam olunca Padişah kırk hizmetkârla kırk çuval yolladı. Arap aşağıya indi, kırk hizmetkârın kellesini kesti, çuvallara doldurdu. Arkaladı götürdü, Padişahın sarayının etrafına dizdi geldi. İçeriden kapıyı kilitledi, yattı.

Padişah sabaha kadar bekledi, kızlar gelecek diye. Sabah oldu gelen giden yok. Bir de indi ki konağının dört köşesinde çuvallarda hizmetkârların kelleleri dizilmiş. Padişah, Arap bir karı olsun benim kırk tane hizmetkârımın kellesini kessin. Benim harbim harbdir, Arabı öldüreceğim."

Her gün sabahtan gün batıncaya kadar harb ediyorlar, Arap Padişahın bütün askerlerini kırıyor.

Gel gelelim Şah İsmail kuyunun içinde, iki gözü yok. Bunun bir köpeği varmış, köpek her gün gelip bağırıp çağırıp aşağıya bir ekmek attı. Şah İsmail o ekmeği bulup yedi. Bir sabah oradan çingeneler geçerken su içmek için kuyuya bir sitil sarkıttılar, Şah İsmail sitilin kulpuna yapıştı. Çingeneler çekti, Şah İsmail dışarı çıktı. Çingeneler ekmek yerken buna da verdiler. Sonra kalkıp gittiler. Şah İsmail orada oturup düşünürken, iki kuş ona bakıp dediler ki:

"Bacı, biliyor musun burada yatan kimdir?"

"Kimdir?"

"Şah İsmail'dir."

"Şah İsmail neden burada yatıyor?"

"Babası, Şah İsmailin karılarını alabilmek için gözlerini çıkarıp kuyuya attı. Çingeneler de bilmeden çıkarttılar."

"Nasıl iyi olacak?"

"Bizim dilimizden bilirse, şuraya iki tane yaprak bırakalım, alsın gözüne sürsün gözü açalır. Gözü açılır ama mavi olur."

"Evin yapıla, açılsın da mavi olsun."

Neyse Şah İsmail, bunları dinledi, elini gezdirdi, bir yaprak buldu gözüne sürdü. gözü açıldı. Abdest aldı, iki rekat namaz kıldı. "Gidip bakayım, Arap ne etti? dedi. Gitti ki ne gide. Arap geleni öldürüyor. Şah İsmail gideli beri kimseyi yanına bırakmamış, yemini suyunu bacadan veriyorlar.

Şah İsmail gitti, Padişaha sordu:

"Bu nedir Padişahım?"

"Arapla kavga var."

"Ben de gideyim, kavga edeyim."

"Oğlum, sen de git kavga et."

"Bana bir atla bir de silâh ver."

Neyse buna bir atla bir silâh verdiler. Kendi atı olmadığı için Arabı tutamadı. Arap da kendi kendine: "Şah İsmaile benziyor ama gözleri mavi." dedi. Şah İsmail tekrar Padişaha gitti. Padişah dedi ki:

"Aferin oğlum, iyi savaştın."

"Padişahım, atım iyi değil, atım iyi olaydı ben o Arabı tutardım. Padişahım, içerde kişneyen atı bana ver."

"O benim oğlumundur, oğlum öldü, at bizi hiç yanına koymuyor."

"Ben gideyim, belki beni koyar."

Şah İsmail, atın yanına gitti , eğeri aldı atı tımar etti. Atını gözlerinden öptü. Oradaki kendi silâhını da aldı gitti. Akşamdan Arap da kızlara tembih ediyor:

"Gülizar, bugün bir yiğit geldi, boyu bosu, çehresi aynı Şah İsmaile benziyordu ama gözleri maviydi. O beni tutarsa siz zehirleri fincanlara koyun için. Sizi Padişah almasın."

Bunlar ağuyu fincanlarda ezdiler hazırladılar. pencereden Arabı gözlediler. Neyse Şah İsmail Arabı tutu, dedi ki:

"Sen beni tanımadın mı?"

"Sen Şah İsmaile benziyorsun ama gözlerin mavi."

"Ben Şah İsmail'im."

"Aman Şah İsmail, beni koyver şimdi kızlar ölecek."

Şah İsmail Arabı orada bıraktı. Arap kızlara dedi ki:

"Gülizar, Gülperi, müjdemi verin, o adam Şah İsmail'miş."

Sevindiler, ağuları aşağı döktüler. Şah İsmail, Arabı Padişaha götürdü. Padişah dedi ki:

"Onu benim yanıma getirme, orada vur öldür."

"Padişahım, benim öldürmeden ne çıkar senin onca askerini kırdı, getireyim de sen öldür."

Padişah satırı eline aldı, Arabı öldürecek diye kollarını sıvadı, Şah İsmail, Araba dedi ki:

"Ben babama elimi vuramam, benim atamdır. Sen babamın elinden satırı al, babamı öldür."

Arap Padişahın elinden satırı kaptığı gibi Padişahı öldürdü. Padişahı gömdüler, Şah İsmail karılarını evini saraya taşıdı, Padişah oldu. Yeniden toy düğün ettiler. Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Hüseyin Sever 26

DUL KADININ OĞLU

Bir dul kadının bir oğlu varmış. Dul kadının çocuğu ormana gidiyor, ne yapsın zavallı, biraz odun toplayıp getiriyor. Çarşıda satıyor. Anasına ekmek alıp götürüyor. Anacığı ihtiyar onunla barınıyor.

Bir zaman böyle geçtikten sonra çocuk on iki yaşına giriyor. Bir gün yoruluyor, gelip Padişahın sarayının önünde sırtındakileri indirip yere oturuyor. Padişahın yazığı geliyor. Çocuğu sarayına çağırıyor. Çocuk yukarı çıkıyor. Padişah diyor ki:

"Çocuğum, canına yazık değilmi? Niçin sırtında odun taşıyorsun? Dağda ormanda odun topluyorsun?"

"Ne yapalım Padişah hazretleri, fakirlik başımızda. Bir ihtiyar anam var, ormandan odun topluyorum, ekmek alıyorum, barınıyoruz."

"Peki yavrum, al sana bir altın, git kendine bir hayvan al, Odunları ormandan hayvanla getir sat."

Çocuk sevindi, altını aldı, odununu sırtladı gitti. Odununu gene çarşıda sattı, öteberi aldı, evine getti. Anacağızına dedi ki:

"Ana, al sana bir altın. Padişah, kendime bir eşek alayım diye verdi. Odunları üstüne yükle, dedi."

"Evlâdım, Padişah da sen de sağ olun. Bak çulumuz yok, kabımız yok, eşyamız yok. Bununla öte beri alalım, ne yapalım evlâdım, Allah büyüktür."

Anacağızı böyle deyince çocuk da anacığının hatırını kırmadı. Kalktı gene sabahta, "Ya Allah" dedi, ipini aldı, dağa ormana gitti. Odununu topladı,

dönüşte gene Padişahın sarayının önünde oturdu, dinlenmeğe başladı. Padişah bu çocuğu gördü. yazığı geldi, çağırdı, dedi ki:

"Evlâdım, ben sana dün bir altın verdim, gidip kendine bir eşek alasın diye, sırtına yazıktır."

"Padişah hazretleri, ne yapalım fakirlik, anacağızım, kabımız yoktur, çulumuz yoktur, yatağımız yoktur, onunla alalım eedi. Ben de anacağızımın hatırını kırmadım."

"Öyleyse şu altınıda al, git kendine bir hayvan al, canına yazıktır."

Çocuk gene sevine sevine çarşıya gitti, odununu sattı, anacığına öteberi aldı götürdü. Dedi ki:

"Anacağızım, Padişahın yazığı geldi, bana bir altın daha verdi, Bu altınla bir eşek alalım."

"Çok güzel, çok münasip ama evimizin deliği yoktur. bu bir altınla bir göz ev yaptıralım, altına siper olalım evlâdım."

Gene evlâdı anasını kıramadı. Sabahtan kalktı, "Ya Allah" dedi, ipini aldı, ormara düştü. İşini bitirdi dönerken gene Padişahın yazığı geldi, buna bir altın daha verdi. Anası gene altınla buna hayvan aldırmadı. Padişah çocuğu tekrar huzuruna çağırttı, kızı da yanında, dedi ki:

"Sana hayvan alasın diye üç altın-verdim, neden yalan söyledin?"

"Yok Padişahım, ben yalan söylemem. Sana meseleyi anlattım. ihtiyar anaçığım böyle böyle yaptı."

Padişahın kızı döndü dedi ki:

"Baba, evi yapan da kadın, yıkanda kadın."

Padişah hiddetlendi, "Sen benim evlâdım değilsin." diye kızı erseledi. Oğlan kaçtı kız da arkasından. Padişah kızını evlâtlıktan reddetti. Kız da çocuğun evine geldi. Tuttular Allahın emriyle hocayı çağırdılar, orada bunların nikâhını kıydırdılar. Padişahın kızın bu çocuğa verdiler. Padişahın kızı sordu:

"Anacığım, yanında para mara yok mu?"

"On beş kuruşum var."

"Bu onbeş kuruşla bir kilo yün aldır anacığım."

Ana, oğlunu yolladı bir kilo yün aldırdı. Padişahın kızıyla beraber yünü eğirdiler. Padişahın kızı da hünerliymiş, bu yünden seccade yaptı, dedi ki:

"Kocacığım, bunu şu köşe başındaki yahudiye götür, bir sarı altına sat, noksanına verme."

Çocuk, seccadeyi birsarı altına sattı, dönerken baktı bir adam, bir altında bir söz satıyor. Götürdü bir altını verdi, sözü sordu, adam da dedi ki:

"Gönül kimi serverse güzel odur."

Altın da gitti, çocuk pişman. Anasının yanına gitti, Padişahın kızı sordu:

"Altın nerede?"

"Hali keyfiyet böyle."

İhtiyar kadın hiddetlendi çocuğa bir tokat vurdu. Neyse bir onbeş kuruş daha bulup bir seccade daha yaptılar. Çocuk, onu da bir altına sattı. Dönerken gene o adama rastladı, gene altını verdi, adam dedi ki:

"Görünen suya gir, görünmeyen suya girme."

O altın da gitti, üçüncü sefer gene ayni oldu, adam: "Alçak yerlerde derelerde tepelerde yatma, yüksek yerlerde yat."

Üç altın gitti, üç söz aldı. Kapandılar kaldılar. Bunların evinin altında büyük bir tarla vardı. Bir büyük bezirgân gelip oraya konakladı. İhtiyar kadın dedi ki:

"Yavrum haydi git, o bezirgâna hizmet et. Birkaç kuruş verir barınırız. Bu padişahın kızını da getirdin, eksik etek başımıza belâ oldu. Hele dur bakalım Cenabı Allah ne yazdı."

Çocuk koşa koşa gitti, bezirgân başı bu çocuğu çağırdı, dedi:

"Evlâdım, biz buranın garibiyiz, bizim hayvanlarımıza saman, ot getir."

"Hay hay başım üstüne.'

Çocuk gitti, arpa, saman, yem getirdi, bunların hayvanlarını suladı. Bezirgân başına hizmet etti. Bezirgân malını devretti. Bu çocuğa yirmi mecidiye gümüş para verdi. Sonra baktı bu çoçuğun gözü açıktır, dedi ki:

"Evlâdım, ben bu aldığım malları Hindistana götürüp devredeceğim, benimle beraber gelmez misin?"

"Hele gideyim ihtiyar anama danışayım, git derse gelirim."

Bu çocuk anasından müsade aldı, bezirgân başıyla beraber koydu gitti. Az gitti, çok gitti, dere tepe düz gitti, Bir de arkasına baktı ki bir çuvaldız yol gitmişler."

Bir beri yazıda bezirgân kervanı yıktı. Orada da bir kuyu varmış, Sicimleri bu çocuğun kollarına bağladılar kuyudan aşağı indirdiler. Kovaları doldurdu, hayvanları sulamağa başladılar. Hemen hemen baş ettikleri sırada kuyunun ağzından bir arap çıktı, arabın bir dudağı yerde bir dudağı gökte, bu çocuğu aldı içeri. Çocuk baktı, orada bir dünya güzeliyle bir kurbağa duruyor, arap sordu:

"Ey beni insan, bu dünya güzeli mi yoksa bu kurbağa mı güzel?

Bu çocuk ne desem diye düşünürken aklına bir altın verip aldığı söz geldi, dedi ki:

"Gönül kimi severse güzel odur."

Öyle deyince arap çocuğun beline vurdu, iki tane nar çıkardı çocuğa verdi, kapıdan dışarı attı. O arabın da gönlü kurbağada imiş, gelenler dünya güzeli, güzel deyince başlarını uçuruyormuş. Çocuk narları koynunda saklıyor, bağırıyor:

"Ağa beni buradan çıkarın."

Hizmetkârlar gelip çocuğu dışarı çıkartıyorlar. O kuyuya inenin çıkmadığını biliyorlar ama gene de bu çocuğa bir şey sormuyorlar. Yola revan oldular. Giderler kimi yerde mal alırlar, kimi yerde malı devrederler. Aradan epeyce zaman geçer, üçüncü sene bezirgânın memleketine gelirler. Çocuğun hesabına düşen parayı verirler. Çocuk narları torbaya koyar, parayı da anacağınıza yollar.

Postacı anacağızına mektubunu götürür, ihtiyar kadın, padişah kızıyla postahaneye gider parayla narları alırlar. Akşam Padişah kızı narı açar ki içi hep cevahir elmas. Anası da ağlamaya başlar.

"Ananın canı nar mı istedi, diyarı gurbetteüç senedir kaldın, canım çıka bir de nar yolladın.'

"Anacığım bunlar nar değil, seninle yarın sarrafa gidelim de bunların satalım."

Sabah oluyor, narın yarım parçasını götürüyorlar, sarraf bir sürü altın veriyor. Padişahın sarayından daha mükemmel bir saray yaptırıp içine gömüyorlar. orada bir zaman barınıyorlar. Cenabı Allah Padişah kızına da bir oğlan evlât vermiş, oğlan çocuğu mektebe gidiyor. Mektebe gidip gelirken Padişahın sarayının önünden gelip geçiyor. Dedesinin bu çocuğa kanı kaynıyor, çocuğu seviyor, daima para veriyor, Çocuk annesine gidip diyor ki:

"Padişah beni seviyor, bana para veriyor."

Padişah kızı, kendisini evlâtlıktan reddeden babasını tanıyor ama ses çıkartmıyor. Padişah bir gün çocuğa der ki:

"Yavrum ben seni çok sevdim, ben seni davet edeceğim."

"Padişah hazretleri, anneme danışayım sana öyle haber vereyim."

Çocuk gider annesine der ki:

"Anacağızım, bugün Padişah beni çok sevdi, beni sarayına davet etti."

"Sen de dersin ki, Padişah hazretleri, Allah izin verirse, benim diyarı gurbetten babam gelecek, o gelince önce biz seni davet ederiz, sonra sen bizi davet edersin."

Çocuk gider Padişaha söyler, Padişah kabul eder, Çocuk onikiyaşına gelir, babası hala gurbettedir.

Gel gelelim bu hizmetkâr babaya, bir gün bezirgânı düğüne davet ederler, bezirgân bunu çağırtır der ki:

"Yavrum evim, katırlarımı sana emanet, ben düğüne gideceğim, bir haftaya kadar gelirim. Sen hizmet et."

"Hay hay, ağa, başımla gözümle başım üstüne."

Bu çocuk kendi malı gibi bakacak hayvanlara ama bir gecenin içinde kâfir şeytan bezirgânın karısının huzuruna girer. Kadın da kalkar gider çocuğun yatağının başına, der ki:

"Benimle yatacaksın."

"Yok, bugün beşinci senedir ben bu bezirgânın ekmeğini yiyorum, ben öyle hiyanetlik bilmem."

Kadın her ne kadar yalvardıysa da bir çaresini bulamadı. Bu sefer kalkıp üstünü başını parçaladı, dama çıktı başladı bağırmağa:

"Komşular, Allah için şahit olun, bu hizmetkâr benim namusuma tecavüz etti."

Hasanın ağası geliyor, karısına soruyor:

"Ne var ne yok?"

"Haydi canım, sen de öyle bir hizmetkâr getirmişsin, ahlâksız bir adam. Komşuları çağır sor, Allah için onlar şahittir."

Bu bezirgân başı gitti, mahallenin fırıncısına dediki:

"Fırıncı başı, bu gece fırında ne kadar çok ateş yakarsan yak benim namıma, şafak atar atmaz ben bir adam göndereceğim, o adamı tutup fırına atacaksın. Yansın, ceremesi bana ait."

"Hay hay ağa."

Bezirgân tembihledi geldi, akşam oldu, Hasan dedi ki:

"Hasan."

"Buyur ağa, emret."

"Yavrum, sen bizim fırıncıyı tanıyor musun?"

"Evet ağa tanıyorum."

"Sabah namazı olur olmaz oraya kavuşacaksın, ben fırıncıya bir şey tembihledim, git onu al gel."

"Hay hay ağa, başım üstüne, gider istediğini alır gelirim."

Bu konuşmayı bezirgânın karısı yukarıdan dinliyor. Hasancağız şafak atmadan kalkıyor, bir abdest alıyor, sabah namazını kılmaya başlıyor. Bezirgânın karısı bu ne işidir diye merak ediyor, Cenabı Allahın hikmeti, Hasan gitmeden bu kadın fırına gider, fırıncı da bunu tutar fırına atar. Hasan namazını kılar, Allaha dua eder, kalkar fırına gider, sorar:

"Fırıncı başı, benim ağam böyle böyle bir şey tembihlemişti, hazır mı?"

"Gider dersin ki, hazır olmuş."

Fırıncı bezirgân önden geleni at dedi diye bezirgânın karısını fırına attı. Hasan eve geliyor, bezirgân soruyor:

"Hasan geldin mi?"

"Ağa geldim, fırına gittim, fırıncı tamam." dedi.

Bezirgân bu yanda oyanda karısını arıyor yok, komşulara soruyor yok, gidip fırıncıya soruyor, fırıncı: "Ben ne yapayım o önden geldi." diyor. Ağa da: "Demek ki benim karım suçluymuş, Hasana iftira attı." diye düşünüyor. Hasana gelip meseleyi soruyor, o da anlatıyor. Sonra Hasan der ki:

"Artık ben memleketime döneyim, benim anacığım da öldü mü kaldı mı bir bakayım."

"Hasancığım, ben senin ananı da çocuğunu da buraya getireyim, ne kadar malın varsa senin üstüne yapayım, sen de benim evlâdımsın, gel gitme. Senin bu sağlamlığını gördüm, ben seni bırakmam."

"Allah senden razı olsun ağa, beni bırak ben artık gideyim."

Ağa bakar Hasan durmuyor, tutar bir terki altın, bir gümüş hançer, bir filinta bir de yamçı verir, bir de yavuz atını verir. Der ki:

"Haydi Allah senden razı olsun, Allah yolunu açık etsin, sen doğru bir adamsın, güle güle."

Hasan memleketine doğru yola çıkar, bir çayın ağzına geldi, orada bir bezirgân oturmuş, vakitte akşam namazına yakın."

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selâm."

Hasan baktı bir dağın başına bir karabulut çökmüş, bezirgâna dedi ki:

"Bezirgân başı, haddim olmayarak sana söylüyorum, sen bu çayın başından yüksek tepeye çık. Kara bulut var, yağmur mu yağar, sel mi alır belli olmaz."

"Haydi sende, sen mi bana akıl vereceksin. Ben kırk senedir bezirgânlık yaparım. Sen de geldin bana ustalık mı satıyorsun."

"Ben sana bir şey demem, allahısmarladık"

Hasan atını aldı tepeye çıktı, bir saat geçti geçmedi, Cenabı Allah bir yağmur, bir dolu verdi. Bir sel geldi bezirgânı kervanıyla beraber aldı götürdü. Hasan tepede kaldı, nedir, bir altın vermiş bir söz almış, derelerde kalma, yüksek yerlerde kal" Sabah oldu Hasan murada geldi, orada da bir altına aldığı söz aklına geldi, "görünen suya bir görünmeyen suya girme" Baktı orada bir geçit var, atını vurdu geçti. Gecenin saat on ikisinde memleketine kavuştu. Anacağızının vatanına gitti baktı oraya bir saray çökülmüş. Dolandı fırlandı. geldi baktı, bizim ufak bir evimiz vardı, bu büyük saray bizim değildi diye. Bunun dolandığını bir bekçi gördü, sordu:

"Hey hemşerim, sen bir saattir buralarda ne dolanıyorsun?"

"Ben filân kadının çocuğuyum, bizim evimiz buradaydı, şimdi evimi bulamıyorum ki gideyim."

"Aslanını, senin evin bu saraydır."

Kapıyı döğer döğmez anacağızı uyanır, başını pencereye koyar, oğlunun sesini alır, sevine sevine iner aşağıya der ki:

"Oğlum, filân odaya git, ailen orada, ben hayvanı içeri çekeyim."

Hasan yukarı çıktı, odayı açtı baktı, karısı bir delikanlı ile sarılmış yatıyor, dedi ki:

"Beş sene bitti altı seneye dönüyor, ben bu kadar sıkıntı çektim, demek sen dost tutarak böyle saraylar yaptırdın."

Hançerini çekti, bunların bağrına saplayacakken aklına bir söz geldi, "sabrın sonu selâmettir" Karısı da birden sıçradı, dediki:

"Sen ne yapıyorsun, Bu senin evlâdındır."

Bunu duyar duymaz Hasanın elinden hançer düştü, birbirlerine sarıldılar ağlaştılar. Bir iki gün geçtiktensonra, çocuk gider Padişaha der ki:

"Padişah hazretleri, babam diyarı gurbetten geldi, bu gece biz sizi davet ediyoruz."

"Peki başım gözüm üstüne evlâdım."

Padişah gelir, kızı da babası neleri sever bilir ona göre sofra hazırlar. Kız kapının arkasında durur konuşulanları dinler, Padişah der ki:

"Burada benim evimden biri var, saray aynı benim sarayım gibi, yemekler de

benim sevdiğim gibi, kahve de öyle, siz nereden bileceksiniz ben ne yerim, kahvem nasıl yapılır."

Hemen kızcağız kapıyı açar gelir, babasının ayaklarına kapanır, der ki:

"Babacığım, ben senin evlâdınım, sen beni evlâtlıktan reddettin, ben sana evi yapanda kadındır, yıkan da kadındır, dedim diye. Bu benim kocamdır, bu da oğlum."

O zaman Padişah kızını seve seve bağrına bastı. Yeniden toy düğün yaptı. Üç gün üç gece davullar çalındı. düğünler yapıldı. Gökten iki tane elma indi, biri masal söyleyene bir masal dinleyene. Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Ahmet Çetin 27

FAKİR ADAM

Yoksul bir kadının bir kocası varmış. Bu adam uzak bir memlekete gidiyor. Beş altı ay orada çalışıp para kazınıyor. Bu, kazandığı parayı belindeki kemere dolduruyormuş. Bir gün bu adamın kemeri doluyor. Adam bir harabe yere gidiyor, orada oturup paralarını sayıyor. Bu parasını sayarken karşıdan bir kadın bunu seyrediyor. Kemerinin hangi gözünde kaç tane altın kaç tane gümüş, kaç tane kâğıt, kaç tane demir parası olduğunu tesbit ediyor. Bu adam kemerini beline bağlayıp yola çıkacağı sırada bunu polislere yakalatıyor. Diyor ki:

"Bu benim kocamdır, evdeki parayı beline bağladı kaçıyor."

Polisler bunu yakalıyorlar, kadına soruyorlar:

"Para ne kadardı söyle."

"Kemerin sağ gözünde on tane altın, sol gözünde beş lira para."

Paraların eşkalini doğru söyleyince paraları kadına veriyorlar. Adamı da sokağa atıyorlar. Bu adam yolun kenarına oturup düşünmeğe başlıyor, fakir, kazandığı parayı da kadın aldı. Oradan bunun çalışma arkadaşı geçerken bunu görüyor, soruyor:

"Yahu senin derdin nedir? böyle ne düşünüyorsun?"

"Valla kardeş, mesele böyle böyle."

"Onun kolayı var."

"Nasıl?"

"Bunun çocuğu okula giderken sen çocuğu yakala, bırakma. Bu seni gene aynı polise şikayet eder, o zaman sen de polise bu ağzıyla benim kocası olduğumu ispatladı. Bu benim oğlumdur, ben de çocuğumu götürüyorum, dersin. O zaman kadın senin paranı verir."

Bu adam, arkadaşının dediklerini yapıyor. Kadın gidip adamı polise şikâyet ediyor. Komiser bu adamı çağırıp soruyor:

"Neden sen bu kadının çocuğunu yakaladın?"

"Komiser bey, bundan iki gün evvel bu kadın buraya geldi, benim kendi kocasi olduğumu ispat etti. Şu kadar paramı aldı. Bu benim oğlum, ben de oğlumu götürüyorum."

"Evet, haklısın götürürsün."

Bu sefer kadın diyor ki:

"Valla komiser bey, bu benim ne kocam ne de bir şeyim. Ben paranın hatırı için öyle demiştim. Bu benden kurnaz çıktı, alsın parasını."

Bu parasını alıyor, pehlül zaten dolanıp bakıyor, bir emanet hanı görüyor. Oraya gidip parasını yatırıyor. Beş on gün daha çalışıyor, memleketine gitmeğe karar veriyor. Emanetçiyle geliyor, parasını istiyor. Buna bir sopa çekiyorlar, parasını vermiyorlar. Gene oturup düşünmeğe başlıyor. O arkadaşı gelip soruyor:

"Yahu ne düşünüyorsun?"

"Mesele böyle böyle."

Bu arkadaşı gidip karısını getiriyor. Karısına diyor ki:

Beşi birliklerini, bileziklerini bir sepete doldur, bu emanetçiye götür. Sen onları emanetçiye verirken ben gelir seni çağırırım. Sen de arkadaş, gelir paranı istersin."

"Bu kadın beşi birliklerini sepete doldurup, o emanetçiye gidiyor. Oradakiler soruyorlar:

"Ne var hanımefendi?"

"Benim babam hacca gitti, ben evde yalnızım. Bu mücevherlerimi buraya yatırmak istiyorum."

Bunlar mücevherleri almak için muamele yaparken, bu fakir adam geliyor, diyor ki:

"Beyefendi benim paramı verir misiniz?"

Hemen bunun parasını veriyorlar. Bu fakir adam parasını alınca kadının kocası geliyor:

"Hanım, sana müjde baban hacdan döndü."

O zaman kadın emanetçiye diyor ki:

"Peki kardeş, ben yatırmayacağım, eve götüreceğim."

Bu fakire: "Sen burada durma artık, git." diyorlar. Bu yola çıkıyor. Biraz gittikten sonra yolun üzerinde bir adam görüyor. Bu fakir diyor ki:

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selam."

"Sen burada ne yapıyorsun?"

"Ben sabun satıyorum."

"Kaça satıyorsun?"

"Kilosunu bir altına veriyorum."

Bu on tane sabun alıyor? Biraz daha gittikten sonra bir adam daha görüyor:

"Ne yapıyorsun?"

"Ben bilgi satıyorum."

"Benim bilgim noksan, biraz da bilgi alayım."

"Yirmi altın vereceksin."

Yirmi altını veriyor, adam diyor ki:

"Üzerine düşmeyen lâfa karışma, sabırlı ol."

Bu adam yoluna devam ediyor, epeyce yol geliyor. Bir memlekete geliyor, bakıyor Padişahın ellerini kesmişler. Öğrenmek istiyor, sonra aklına geliyor, yirmi altın verip bir lâf satın aldım, üzerine düşmeyen lâfa karışma, Orada bir gün kalıyor, ikinci gün Padişahın oğlu gelip diyor ki:

"Hemşehrim, sen benden ne istersen iste."

"Ben senden ne istiyeyim. Ben çalışmadım ki senden hakkımı istiyeyim."

"Bak benim babam Padişahdı, gelen misafir fakir olsun zengin olsun ondan sigara almazsa patlardı, ben onun için ellerini kestim. Bu huyundan vazgeçsin diye. Sen bunu sormadın ben de seni memnun edeceğim."

Padişahın oğlu bir büyük ekmek yaptırıyor, içine halis-elmas altın dolduruyor, Diyor ki:

"Kardeşim, bunu al evine götür. Ekmek diye başkasına da verme."

Bu yola çıkıp evine geliyor. kapıyı döğüyor. İçeriye bakıyor karısıyla beraber bir babayiğit yatıyor. Acaib geliyor hemen tabancasını çekiyor. Sonra aklına yirmi altın verip aldığı söz geliyor, sabrediyor. Neyse kapıyı bir daha döğüyor. Çocuk uyanıyor:

"Ana ana, biri kapıyı döğüyor, acaba kimdir, babam olmasın."

"Baban , fakir adam, kimbilir nerede öldü kaldı."

"Babamdır."

Adam kendi kendine diyor ki: "Bak yirmi altın verdim sabır aldım. Eğer almasaydım çocuğumu öldürecektim." Sesleniyor:

"Aç karı, benim, senin kocan."

Kapıyı açıyorlar, bunu içeri alıyorlar. Kadın ekmeği alıyor, bölüyor, içinden elmaslar dökülüyor. Durumları düzeliyor. Yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Emine Öksüz 28

KOTAN

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında yedi kardeş varmış. En küçükleri üveymiş. Büyük kardeşleri o küçüğü istemiyorlarmış. Bu yedi kardeş fakirmiş. Diyorlar ki:

"Gidelim, ırgatlık edelim, biz evde durup ne yapalım."

Bir orak alıyorlar ellerine ekin dermeğe gidiyorlar. Küçüğü küçüktür ekin deremiyor. Geziyorlar, hiç kimse bunları ırgat tutmuyor. Boş bir tarla görüyorlar: "Adam, bir buğday var burada, biz derelim, sahibi gelir bize bir az ekmek verir." diyorlar. Oraklarını alıyorlar, dermeğe başlıyorlar, bir dev bağırmağa başlıyor:

"O kimdir gelmiş benim buğdayımı deriyor? O nasıl yürektir gele, benim tarlama gire de benim buğdayımı dere."

"Dev dayı, biziz ırgatız, sana derelim diye geldik, sen bizim ekmeğimizi ver, biz de senin ekinini derelim."

"Peki, kim gider evden ekmek getirir?"

"Kotan."

Küçük oğlanın adı Kotanmış, dev karısına bir kâğıt yazıyor: "Bu oğlanın eti naziktir, hemen kes pişir." Kotan kâğıdı alıyor, babası varken her nasılsa az çok okumayazma öğrenmiş. Devin yazdığını okuyor, başka bir kâğıda, "Bu oğlan gelir gelmez hemen büyük tosunu kes, tirit et, sitillere koy gönder, ırgatlar yesin." yazıyor. Devin karısı da devmiş, tutup hemen tosunun boynuna biniyor, tosunu kesiyor, pişiriyor. Bir kazan pilâvla beraber hemen tirit ediyor. Sitillere dolduruyor. Bir çuval ekmekle bereber heybenin gözlerine koyuyor, Kotan katıran üzerine biniyor, yemekleri de yüklüyor, alıyor geliyor. Dev bunu görünce sabredemiyor: "Bu oğlan muhakkak bir şey etti ki sağ geliyor, gidip onu yutayım." diyerek, koşuyor, Kotan da kendini katırdan aşağı atıp koşuyor, kardeşleri de orağı atıp kaçıyorlar. Gidiyorlar, bir yerde buluşuyorlar. Kardeşler:

"Kotan, bir ekmek yiyicektik, ona da sen sebeb oldun."

"Böyle, böyle yazmıştı, ben ne edeyim. Ben de tosunu kes böyle et yazdım."

Gidiyorlar gidiyorlar, bir köy ağasının yanında hizmetkâr oluyorlar. Hikâyeyi köy ağasına anlatıyorlar, diyorlar ki:

"Ağa, o devin bir atı var, asıl senin harcın."

"Kim getirecek?"

"Kotan."

Kardeşleri Kotanı istemiyorlar, ya, başlarından gitsin diye ağaya söylüyorlar. Ağa da Kotanı çağırıyor:

"Kotan."

"Efendim?"

"Gideceksin, şu devin atını bana getireceksin."

"Ben nasıl getireyim? Dev beni yer, zaten dev bana eskiden düşman, ben tosunu kestirdim."

"Yok gideceksin, gidersen git, gitmezsen boynun cellat."

Mecbur oluyor, akşam namazı davarla beraber içeri giriyor. Dev uyuklarken atın ayaklarına minder bağlıyor, atın eğerini vurmak istiyor, at kişniyor, Cins at sahibine haber veriyor. Dev yabancı hırsız var ki at kişniyor diye geliyor. hemen Kotan yere gömülüyor, kendini göstermiyor, dev o yana bakıyor, bu yana bakıyor, bulamıyor. Ata bir kürek sallıyor, beni rahatsız ettin diye. At sahibine küsüyor,

ayaklarına minder bağladı ya kapıları açıyor, atın yularından tutup çekiyor, Atı alıp gidiyor. Sabahleyin dev bakıyor at yok: "Gördün mü, bu gene Kotan'ın işi?" diyor. Kotan atı götürüyor. ağanın gözüne giriyor Ağa: "Ne kadar cesur çocuktur, hepinizden küçüktür ama hepinizden cessurdur." diyor. Oğlanlar daha fazla kurtlanıyorlar, hainleniyorlar: "Biz nasıl edelim de bunu bir felâkete getirelim?" Biz kolayını dedik de ondan getirdi. Gelin çetinini diyelim." diye karar veriyorar. Yedisi birden ağaya diyorlar ki:

"Ağa, hele o devin bir saati var, asıl senin harcındır."

"Kim getirebilir, nasıl edelim?"

"Bizim Kotan."

Ağa Kotanı çağırıyor. Kotan gidiyor:

"Sen bu saati gidip getireceksin bana."

"Nasıl getireyim ben."

"Getirdin getirdin, getirmedin boynun cellât edilecek."

Neyse ağlıya sızlıya yola çıkıyor. Gidiyor devin çırpı koyduğu yere girip saklanıyor. Bakıyor devin karısı geldi bir az çırpı mırpı odun modun götürecek. ocak yakacak ki yemek pişire. Hemen orada kadını hırtığını sıkıyor, onun esvabını giyiyor, yazmasını başına örtüyor, gidiyor, çırpıyı ocağın başına indiriyor. Bu kere devin burnunu tutuyor, boynunu da eğiyor, saatini çıkarsın diye. Dev: "Niye karı, bana gelinlik mi ediyorsun da konuşmuyorsun?" diyor. Kotan da saatini cebinden çekiyor. Dev:"Senin olsun, ne kadar meraklısın saate." diyor. Kotan saati alıyor koynuna koyuyor, koşa koşa gidiyor. Dev arıyor tarıyor, karısı yok. Odunluğa gidip bakıyor, orada ölmüş, yüreği yanıyor: "Ahh, nasıl etsem, bu gene Kotan'ın işidir." diyor. Kardeşleri: "Gördün mü, gene sağlam geldi," diyorlar. Ağa da: "Kotan ne istersen benden iste, sen çok zeki, çok akıllı bir çocuksun." Kardeşleri deli oluyorlar, nasıl etsek de biz bunu bir kazaya getirsek, ancak kendisini getirsin dersek işte o zaman dev bunu yer, diye düşünüyorlar. gidip ağaya diyorlar ki:

"Ağa, sen o devi görsen tüylerin ürperir."

"Nasıl?"

"Bir minare kadar."

"Nasıl onu göreyim?"

"Nasıl olacak, Kotan gider getirir."

Ağa Kotanı çağırıyor, Kotan geliyor:

"Git oğlum, şu devi getir de göreyim."

"Nasıl getireyim? Saati getirmek kolaydı, at da öyle. Devi nasıl getireyim?"

"Yok, getireceksin, yoksa boynunu cellât ettireceğim."

Kotan gene ağlıya sızlıya yola çıkıyor. Dalıyor düşünüyor, nasıl edeyim, nasıl edeyim? diye. Bir balta alıyor eline, devin bahçesine giriyor. Kavaklığı varmış, tak tuk, tak tut kavakları kesmeğe başlıyor. Dev geliyor:

"O kimdir gelsin de benim kavaklarımı kessin? Şimdi onu yutacağım."

"Gel gel, dayı sana bir müjde vereceğim."

"Söyle, şimdi seni yutacağım."

"O kotan gebermiş, geldim ki bir tabutluk odun keseyim."

"Hangisi lâzımsa kes, yüreğim soğudu. Hepsini kes, hepsini."

"Dev dayı, diyorlar ki çok da büyükmüş, iri yarı imiş. Nasıl edelim acaba?

"Kimin boyunda var?"

"Herhalde senin boyunda var."

Tabutu yapıyor, çiviliyor, kapağı da hazır ediyor, yanına koyuyor:

"Dev dayı, hele sen bir gelsen şu tabuta uzansan, belki Kotana kısa gelir. Bir ölçüsünü alsam iyi olur."

Dev gelip tabutun içine uzanıyor, Kotan hemen kapağı kapatıp civiliyor, sicimle bağlıyor, Arkasına alıp gidiyor. Yedi kardeş bakıyorlar devi de arkalamış getiriyor. O ağa devi öldürüyor. Onun malına da sahip oluyor. Kotana da kızını veriyor. Yedi kardeş de bırakıp gidiyor. Yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Pakize Demirel 29

ZÜLFÜ MAVİ

Vardı yoktu, Allahın kulu çoktu. Bir padişahın üç tane kızı vardı, Bu kızlardan biri pencereden baktı, bir Padişahın da üç oğlu var, dedi ki:

"Padişahın büyük oğlu beni alsa, öyle bir halı dokurum ki bütün cemaat üzerinde otursa bile bir tarafı boş kalırdı."

Padişahın büyük oğlu bu sözü duydu, geldi bu kızı istedi götürdü. Bir gün padişahın ortanca oğlu oradan geçerken ortanca kız dedi ki:

"Bu padişahın ortanca oğlu beni alsaydı, yumurtaların kabuğunda yemek pişirirdim, bütün âlem yerdi, gene bitmezdi."

O da bunu duydu, ortanca kızı istetdi götürdü. Bu sefer küçük kız dediki:

"Padişahın küçük oğlu beni alsaydı ona sırma saçlı, inci dişli bir kızla, altın dişli sırma saçlı bir oğlan doğururdum."

Bu oğlanda bunu duydu, bu kızı aldı. Bir zaman geçti, büyük oğlan, büyük kıza sordu:

"Sen böyle böyle demiştin, hani halı?"

"Ben onu sen beni alasın diye öyle söyledim."

Ortanca oğlan da, ortanca kıza sordu:

"Sen yumurta kabuğunda yemek pişiririm, bir âlem yer gene bitmez demiştin. Ne oldu"

"Ben, sen beni alasındiye dedim. Ben pişirsem babamın evinde pişirirdim. Senin evinde neden pişireyim."

Küçük oğlanda, küçük kıza sordu:

"Sen böyle böyle demiştin ne oldu?"

"Allah verirse ben doğrurum. Ben söyledim ama o Allahın elinde."

Küçük kız hamile kaldı, küçük oğlan da harbe gitti. Annesine babasına dedi ki:

"Karım ne doğurursa bana yazarsınız."

Bu kızın vakti saati doldu. nasıl tarif ettiyse ayni öyle bir çift uşak doğdu. Ayni kızın dediği gibi altın gibi yanıyorlar. Bu bacıları, bizim sözümüz olmadı da bacımızın sözü oldu diye kıskanıyorlar. Bir cadı kadın buldurdular. Cadı kadın bu çocukları eteğine sardı götürdü, bir uzak yazıda bir çalının dibine bıraktı geldi. Bir it eniği ile pisik eniği getirip kadının yanına koydu. Kocasına da senin karın bir it eniği ile bir pisik eniği doğurdu diye yazdılar. O da o yandan, yedi yolun caddesinde bir mezar eşin, içine koyun, yanınada bir top süpürge koyun, gelen giden naletlesin, diye yazdı. Kadını alıp yedi yolun caddesinde kazdıkları mezara koydular, yanına da bir top süpürge koydular, gelen geçen, bir insan bir it eniği ile bir pisik eniği doğurmuş diye naletledi."

Gel gelelim yazının dibindeki çocuklara, bir ihtiyar kadının bir keçisi vardı, keçiyi bir çoban otlatıyordu. Keçi Allah tarafından günde üç defa çocukları emdiriyoı du. Bu keçi her gün geliyor, memeleri kupkuru. Kadın gidip çobanla kavga ediyor, sen benim bu keçimi sağıyorsun diye çoban da diyor ki:

"Anam, ben bu kadar davara bakıyorum, hiç birini sağmıyorum da seninkini mi sağıyorum?"

"Benim keçim ne zamandır gider gelir hiç sütü yok. Eve memeleri boş geliyor."

"Peki ben devara bakıyorum, sen gel keçini bekle."

Bu kadın sabahleyin keçisinin arkasından gitti, keçi biraz otladıktan sonra davardan ayrıldı. Keçi gitti kadın gitti, baktı keçi bir çalının dibinde durdu, çocuklar memelerini emdiler, keçi çıktı geldi. Kadın keçiye bakıyor hiç sütü yok. O çalının dibinde keçimi sağan kimdir, hele bir bakayım: "Gitti baktı bir çift uşak karşı karşıya oturuyorlar, yıldız gibi de yanıyorlar. Kadın seviniyor, çocukları eteğine sarıp eve getiriyor. Bir kazan su koydu, çocukları yıkadı, baktı çocukların suları hep altın oldu. Günde üç dört defa yıkıyor. Kadın zengin oldu çocuklar da büyüdü. Çocuklar kendilerini bildikten sonra bir dağın başına bir ev yapıp taşınıyorlar. Oğlan av kuş edip kız kardeşini besliyor. Bir zaman öyle geçiyor.

Bu padişahın oğlu askerden geliyor, ava gidiyor. Avda bu çocuğa rastlıyor, çocuğa kanı kaynıyor. Orada biraz konuşuyorlar. Devresi gün gene rastlıyorlar, bu padişahın oğlu bu çocuğa soruyor:

"Oğlum, sen nerede oturuyorsun?"

"Bak evim orada, biz bir bacı bir kardeşiz. Kimsemiz de yoktur."

"Sen kimin oğlusun?"

"Ben hiç bilmem kimin oğluyum, Padişahım, ben bu gece seni davet edeyim."

Padişah da bu oğlanı öylesever, öyle sever ki. Oğlan bunu o gece misafir eder. O gün de Allah tarafından üç tane keklik vurur Bacısı pişiriyor, üçü beraber yiyorlar. Devresi gün padişah çıkıp evine gidiyor. Diyor ki:

"Filân dağda bir bacı bir kardeş var, aynı bizim hanımın böyle böyle doğuracağım dediği gibi, İnsan bakmağa kıyamıyor.

Bacılar bunu duyunca, diyorlar ki:

"Öyleyse bunlar ölmemişler, sağdırlar."

Gene o cadı kadını buluyolar, bu çocukları kaybetmeğe yolluyorlar. Cadı kadın bu kızın kapısının önüne gidiyor, ağlıyor sızlıyor, diyor:

"Gözlerim kördür, gözlerim görmüyor, bu gece beni misafir edin."

"Kardeşim gelene kadar ben seni içeri almam."

Kardeşi geliyor:

"Fakirdir, kördür bu biçareyi neden içeri almadın? Bu gece içeri al, sabahleyin istediği yere gitsin."

"Kardeş valla ben içeriye almam."

"Yok yok, benim hatırım için içeriye al."

Neyse içeri alıyorlar, sabah oluyor, kadın kıza soruyor:

"Kardeşin çıkıp gidiyor, sen neden böyle yalnız oturuyorsun?"

"Ben ne edeyim, biz bir bacı kardeşiz. Kimimiz var ki, burada oturuyoruz."

"Evin yapıla, kardeşini yolla, gitsin Zülfü Maviyi getirsin. Onun her teli bir saz çalar. O çalar sen eylenirsin."

"Neredadir?"

"Kardeşin bilir nerede olduğunu, gider getirir"

"Kardeşimi nasıl razı edeyim?"

"Kardeşin gelince hiç yerinden kalkma, avını tüfeğini elinden alma. O senin rengini beğenmez gider alır getirir."

Kız oturur, kardeşini bekler. Kardeşi avdan gelince kız ne yerinden kalkar ne de tüfeğini avını alır. Cadı kadın da orada oturuyor. Oğlan sorar:

"Bacı, ben senin rengini beğenmedim neden böyle yapıyorsun?"

"Ne edeyim, ben burada yalnızım, canım sıkılıyor. Git bana Zülfü Maviyi getir. Zülfü Mavinin her bir teli saz çalarmış. o çalar bende eylenirim."

"Bacı ben onu nereden bulup getireyim."

"Ben ne bileyim, sora sora gider bulursun."

Oğlan gece yatar, sabap alkar, kızın sözünü kıramaz, yola çıkar. Az gider, çok gider, epeyce bir yol gider. Nereye gideceğini de bilmez. Yolun üzerinde bir ihtiyar adam görür. İhtiyar sorar:

"Oğlum, nereye gidiyorsun?"

"Nereye gideyim, Zülfa maviye gidiyorum."

"Oğlum, gençliğine yazıktır. Zülfü Maviye gidenlerin hiç biri geri dönmedi, sen de dönemezsin."

"Ne edeyim, babam, öleceğimi bilsem gene gideceğim."

"Oğlum bu yandan, gideceksin. Zülfü Mavi bu dağın ardındadır. Orada bir büyük bahçe vardır. Bahçenin dört köşesinde hep taş kesilmiş insanlar vardır. korkma. Duvarın arkasında durur, Zülfü Mavi, beni seni yaratan diye bağırırsın, o ses verene kadar sen taş kesilirsin ama korkma."

Oğlan ihtiyarın dediği yere gitti, baktı bir büyük bahçe, duvarın arkasında durdu, çağırdı:

"Zülfü Mavi, Beni seni yaratanı seversen çık kapıya."

"Oğlum, buraya su koyuyorum, yıkanayım da geleyim."

Oğlan biraz durdu, baktı, atın ayakları beline kadar taş kesilmiş. Tekrar bağırdı:

"Zülfü Mavi, ben seni yaratını seversen çık dışarıya."

"Oğlum, soyundum, yıkanayım geleyim."

Oğlan bir zaman durdu, baktı beline kadaş taş kesilmiş. Tekrar cağırdı:

"Zülfü Mavi, beni seni yaratanı seversen kapıya çık."

"Geliyorum oğlum."

Dedi ama oğlan da teş kesildi. Zülfü Mavi kalktı, üstünü başını giyindi. Atını kapıya çekti hazırladı, bir sitil su doldurdu aldı geldi, Bu suyu serpti) kime serptiyse bütün taş kesilmişler canlandı. O dedi: "Ben tez geldim, benimle gel.", o dedi: "benimle gel.", Zülfü Mavi: "Ben kiminle gideceğimi bilirim. dedi.

Zülfü Mavi bu oğlanla beraber çıktı, o gece geldiler, evlerine kavuştular. Akşam Zülfü Mavi saz çaldı, dinlediler. Sabahleyin oğlan gene ava gitti. Avda gene Padişahın küçük oğluyla karşılaştılar. bu oğlan: "Ben gittim Zülfü Mavi'yi getirdim. Bu akşam bize gidelim." dedi. Geldiler eve, padişahın oğlu o gece orada misafir oldu. Zülfü Maviyle beraber oturdular, konuştular. Sabah oldu, Padişahın oğlu dedi ki:

"Zülfü Mavi, Allahını seversen, yarın üçünüzü beraber bize davet ediyorum. Bize gelin."

"Peki."

Padişahın oğlu gitti. Ertesi gün Zülfü Mavi kızı da oğlanı aldı, o kadının mezarına gittiler. Zülfü Mavi, bu çocuklara o kadının kim olduğunu, teyzelerinin neler yaptıklarını anlattı. Her biri birer deste gül aldılar, gittiler analarının terini sildiler. Analarına ağladılar, anaları da ağladı. Gülleri analarının göğsünün üzerine koydular, Padişahgile gittiler. Padişahın evinde bu kızlar yemek yapmışlar, hepsine de zehir koymuşlar, Sofralar doluyor, masalar kuruluyor, Padişah diyor ki:

"Zülfü Mavi, Allahı serversen yemek ye."

"Padişahım, senin yemeğin yenmez."

"Nasıl bunca yemekten hiç bir kapda mı yenmez?"

"Hiç biri yenmez, şu köpeğe dök, köpek yerse, ben de yerim."

Köpeğin önüne döküyorlar, o köpek dakikada ölüyor. O yemekler döküldü. Yeniden yemekler yapıldı geldi. Padişah dedi ki:

"Sülfü Mavi, buyrun yemek yiyelim."

"Senin yemeklerinden bir kap yenmez. Şu kediye dök, o yerse biz de yiyelim."

Kediye döktüler, kedi o dakikada gurgur oldu. Zülfü Mavi, parmağından bir yüzük çıkardı, kabın kenarına çarpaladı, kızla oğlana dedi ki:

"Her biriniz üçer lokma yiyin."

Her birisi üçer kaşık yediler. Zülfü Mavi:

"Haydi kaldırın, sizin yemekleriniz yenmez."

Yemekten kalktıktan sonra Zülfü Mavi koynundan bir kürsü çıkardı üzerine birsini koydu, bir avuç altın arpa serpti bir de altın horoz koydu. Döndü dedi ki:

"Altın horoz, altın arpa yesene."

Horoz başladı, altın arpa yemeğe, Zülfü Mavi Padişaha dedi ki:

"Hiç altın horoz altın arpa yer mi, hiç insan evlâdı köpek eniği ile pisik eniği doğurur mu?"

Vallahi Zülfü Mavi, insan evlâdının köpek eniği ile pisik eniği doğurduğunu gördük ama altın horozun altın arpa yediğini görmemiştik."

"Nasıl oluyor da onu görüyorsunuz da bunu görmüyorsun? Haydi oğlum kalk git babanın eline, kızım sen de. Bak işte bunlar senin çocukların, senin baldızların size kötülük yaptılar. Senin karın bu çocukları doğurdu. İnsan evlâdı hiç it eniği ile pisik eniği doğrur mu?

Kalktılar gittiler, analarına mezardan çıkardılar. Yıkadılar temizlediler, elbise giydirdiler. Teyzelerini de kovdular. Bunlar mesut oldular. Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Hayriye Gürkan 30

DALLAN REYHANIM DALLAN

Varmış yokmuş, Allalun kulu çokmuş, çok söylemek günahmış. Bir fukaranın bir kızı varmış. Adam fukara ama kız güzel, okumuş, temizmiş. Padişahın sarayı da bunlara yakınmış. bu fukara adamın bahçesi Şehzadenin odasından görünüyormuş. Bu kız da bahçeye çiçekler, naneler, maydanozlar, rehhanlar ekermiş. Her sabah abdest alır gelir, reyhana su serper, dermiş ki:

"Dallan reyhanım dallan."

Ben elin sakalına gülüyorum da

El benimkine gülmüyor."

Bu Şehzade bir iki üç bunu dinliyor: "Bu ne demek böyle, bu kız böyle söylüyor." diyor. Kız da Şehzadenin kendisine baktığını biliyor, fakat o bir fukara o bir Padişan oğlu. Şehzade buna kızıyor, çerçi kıyafetine giriyor, bir çekmece elmas, altın, küpe, mücevher, alıyor. Çerçi diye kızın kapısına gidiyor. Kız da bunu anlıyor, Şehzadeyi tanıyor. Bu kapıda bağırırken kız hemen çıkıyor, bunu çağırıyor, Çerçiyi bahçeye alıyor, çekmeceyi açıyor ki ne mücevherler, akıl durur. Kız çekmeçeden seçiyor, soruyor:

"Bu kaç kuruş?"

"On kuruş."

"Bu kaç kuruş?"

"Beş kuruş."

Aklınca kızı kandırıyor, kız onu kandırıp bütün çekmecenin emaretini az bir parayla alıyor, Bir çift de elmas nalın alıyor. Çerçinin eline parayı verirken çerçi bunun elini sıkıyor:

"Gördün mü nasıl sakalına güldüm."

Halbuki kiz onun sakalına gülüyor, bütün emareti az bir parayla satın alıyor. Şehzade saraya dönüyor, pencereye çıkıyor, oturuyor ki kız gelmiş, o nalınları giymiş, elmasları incileri takmış, güzel mi güzel, pırıl pırıl parlıyor, reyhanı suluyor diyor ki:

"Dallan Reyhanını dallan.
Ben eli kandırıyorum da
El beni kandıramıyor."

Şehzade: "Yarabbi, şimdi kandırdım, gittim parmağını sıktım." diyor. öyle hırsı çıkıyor, öyle hırsı çıkıyor. Zaten eskinin padişahları densiz şeylere zihinlerini yorarlarmış. Bir tüccar dükkânı açıyor, ne mallar, ne hint kumaşları dünyanın eşyasını dolduruyor, Bir de kadın buluyor, kadına: "Git şu kıza, bir tüccar dükkânı açılmış gelde mal al, de." diye tembih ediyor. Kadın debelene debelene kıza geliyor, diyor ki:

"Ah kızım, senin dünyadan haberin yok. Bir dükkân açılmış, gel bak ne mallar gelmiş. Ama gece tüccarı, gece gideceksin."

"Anakarı, beni kardırma, o Padişahın oğlu beni niye kandırıyorsun? Doğrudan doğruya gel bana Padişahın oğlu seni çağırıyor, de. Niye malını telef ediyor, neden tüccar dükkânı açıyor? Git benden selâm söyle, tüccar dükkânına gideceğim, yalnız bir çift elmas nalınla bir kalbur altın yollasın."

Kadın sevine güvene Şehzadeye geliyor: "Şehzadem, kız senin çağırdığını anlamış. Diyor ki: "Benim için eşyasını telef etmesin. Beni görmek istiyorsa doğrudan doğruya söylesin yalnız bir kalbur altınla bir çift de elmas nalın göndersin, dedi.." diye naklediyor. Zaten Padişahın sarayında bir çift elmas nalın kalmış. Birini daha önce çekmeceyle kıza verdi. Şehzade hemen kalıyor, etek belde, tükrük elde koşa koşa geliyor. Bir kalbur altını hazineden dorduruyor, elmas nalını da

bohçalıyor, kadının koltuğuna veriyor. Kadın debelene debelene getiriyor, kıza veriyor. Kız beş lira kadına ayak teri parası veriyor, diyor ki:

"Ben yolu tanımam, sen gel akşama beni götür. Şehzadeye de deki, benimle konuşmayacak, Tanrı kelâmı etmiyecek, etimden et kopsa benim sesim çıkmaz. Bir de lâmba yakmayacak."

Kadın gelip kızın söylediklerini Şehzadeye söylüyor. O da kabul ediyor. Kız da çarşıya gidiyor, bir cariye satın alıp geliyor. Cariyeye: "Ben seni bu gece bir yere yollayacağım, yarın da azat edeceğim. Yalnız gittiğin yerde hiç konuşmayacaksın. Ne ederlerse etsinler sesini çıkarmıyacaksın." diyor. Eskinin cariyeleri emir kuluymuş ne etseler bir şey demezlermiş. Neyse cariyeyi banyola sokuyor yıkıyor paklıyor, elbisesini değiştiriyor, beziyor düzüyor. Akşam oluyor, anakarı geliyor, kızı kapının arkasına saklıyor, kendisi çıkıyor:

"Buyur anakarı buyur, söyledin mi isteklerimi yapacak mı? Lâmba yakarsa, konuşursa kıyameti kopartırım."

"Yok, ben söyledim, hiç bir şey yapmaz. Ben seni şafakla eve getiririm."

Gece karanlıkta kendi içeri giriyor, cariyeyi kadının arkasına katıyor. Kızı alıp Şehzadeye getiriyor. Şehzade soruyor: "Neden konuş muyorsun? Ben seninle konuşmağa meraklıyım." Cariye hiç sesini çıkartmıyor. Lâmba da yakmıyor, Şehzade kendi kendine: "Sabahleyin bu kız gene bana dallan reyhanım dallan, derse ben deli olurum, öpmekle sevmekle ben kâr edemem." diyor. Kalkıyor bunun parmağını kesiyor. Cariye ne etsin emir kulu, ses çıkartmıyor. Kadın geliyor cariyeyi alıp götürüyor. Kız bakıyor kadın cariyeyi yuvarlana yuvarlana getiriyor, hemen hemen kapının arkasına geçiyor, kapıyı açıyor, içeri girerlerken cariyeyi o yana saklıyor:

"Anakarı, geldim Allah senden razı olsun."

"Oğul, ne etti?"

"Hiç bir şey yapmadı, çok selâm söyle."

Cariyeyi yukarıya alıyor, soruyor:

"Ne var ne yok?"

"Valla ne bileyim, her türlü felâketi yaptı, parmağımı da kesti."

"Al sana beş yüzlira harçlık."

Cariyeyi azat ediyor. Kendisi içeriye geliyor hemen abdest alıyor. Şehzade de dükkânı kilitliyor gelip pencereye çıkıyor. Kızda elmasları altınları takmış, nalınları giymiş ay gibi bahçeye çıkıyor:

"Dalan reyhanım dallan.
Ben eli kandırıyorum da
El beni kandıramıyor."

Şehzade: "Sabaha kadar kucağımdaydı, sen şunun haline bak, şuna parmağını göstereyim," diyor. Çantasından parmağı çıkartıyor bakıyor arap parmağı, kan mı oturdu diye götürüyor. yıkıyor, bıçaklarla kazıyor, olmuyor. Gelip pencereden bakıyor ki kız çiçekleri suluyor on parmağı da tamam. Şehzade sahiden beni kan-

dırıyormuş diye ağlıyor sızlıyor: "Ya ben bu kızı öldüreceğim ya ben beni öldüreceğim." diyor. Bir camdan bir cama aşıyor, kızı bahçede gezer gördükçe oğlanın yüreği hatır patır yanıyor. Bu sefer annesine diyor ki:

"Git şu komşu kızını bana iste."

"Aman oğlum, başımıza taş yağar. Biz kim komşu kızı kim? O bir fukara adamın kızı, nane muhtaçlar. Ben istiyemem."

"Gidip istiyeceksin."

Sultan hanım çaresiz gidip istiyor. Kızın babası:

"Biz kim, siz kim, haddimiz mi, hiç olur mu?"

"Bilmem oğlum istedi, vereceksiniz."

"Siz istediniz ben de köleliğe veririm. Kıza da bir sorayım."

Gidip kıza soruyor, kız da: "Niye köle olayım. Allahın emriyle vararım. Zengin oldudiye fukarayı almaz mı?"

Neyse Sultan hanım geliyor:

"Böyle böyle verdiler."

"Git emmim kızını da iste."

Sultan hanım gidiyor onu da istiyor. İki geline ayrı hazırlık yapılıyor. İkisi de bezeniyor düzeniyor, birbirinden habersiz, ikisinin de nikahı kesildi. Emmi kızını da bunu da getirdiler indirdiler. Kız hemen anlıyor ki emmi kızı da gelin geldi. Kırk odalı bir saray karşılıklı iki oda, ayrı oda aynı bezek aynı elbiseler. O girdi, oraya, o girdi oraya, emmi kızıda çirkin mi çirkin yüzüne bakılacak gibi değı. Bu kız da, çok güzel, hemen kalkıyor, önlüğünü bağlıyor, incilimi terliklerini giyiyor, Padişahın Sultan hanımın hizmetlerini görüyor. Su getirin, sigara getirin, halayıklara bağırıyor, ona çarpıyor, sarayın içinde fırıl fırıl dönüyor. Padişah: "Ah gözün kör ola niye emmi kızını getirdik, bu fukara olaydı bize çok hürmeti var." diyor. Bu kızın-da hiç sesi çıkmıyor, neden böyle yaptınız hem emmi kızını hem beni getirdiniz, demiyor. Yemekler yeniyor, düğüne gelenler, vezir vüzare hanımları buna bayılıyorlar. Bu sarayda yıldız, Akşam oldu, neyse yatsı zamanı gelince Şehzade köleye: "Seni everdim, gelinin yanına git."diyor. Köle arap, üstü başı eski püskü, kız da yıldız gibi. Şehzade kızı görünce kendi kendine: "Benim iki gözüm kör ola, bu hırsla ben bu işi nasıl ettim." diyor ama köleye de: "Bu odada ki hanım senindir." diyor Kendisi emmi kızının yanına gidiyor. Köle de o kızın yanına giriyor. Kız köleye diyor ki:

"Köle."

"Efendim."

"Al sana iğne bir de iğnedenlik, sabaha kadar bu iğneyi buna batırıp çekeceksin."

"Peki."

Köle emir kulu, bu kız geceliğini giyindi, karyolaya yattı, uyudu. Köle de- sabaha kadar iğdenliğe battı çıktı. Sabah oldu, köle aşağı indi, atlara bakacak, onun işi o. Kız kalktı önce kendi odasını düzelttti, kediside bezendi düzendi. Pa-

dışahın yanına gitti. Sultanın hizmetini ayrı yaptı. Padişahın hizmetini ayrı yaptı. Herkesin durumuna göre hizmetini ayrı aptı. Emmi kızı da odasında, Şehzade kalktı, mansus salonda geziyor ki kız ne yapıyor diye görecek. Kız kendi güzel, giyinmesi hoş hizmeti hoş kıza vurulanların çarpılanların haddi hesabı yok. Bir de içeriden emmi kızı çıktı, bir dudağı yerde bir dudağı gökte saçlar didilmiş aynı al karısı, içeride oturuyor. O hizmetçiye bağırıyor, o halayığı dürtüyor. Sarayın ahaliside bu kızın peşine düşmüş, buna bayılıyorlar. Emmi kızı bu kızı görünce: "Kölenin kırısına neden bu kadar emaret alınmış." diyor. Bu kız böyle bütün emaretlerin içinde ışıl ışıl ışıldar görünce çok kıskanır. Ertesi akşam oluyor, Şehzade gene köleyi getiriyor ama çanı da gidiyor. Köle içeri giriyor, elini bağlayıp bekliyor:

Köle."

"Efendim."

"Bu bardak dolu, şu bardak boş, suyu birinden ötekine ondan buna boşalt."

"Peki."

Sabaha kadar ondan ona başıltıyor, sabap oluyor gene atlara bakmağa gidiyor. Kız kalkıyor yatakları yapıyor. Kaynatanın kaynanın hizmetlerini görüyor. Şehzade köleye soruyor:

"Ne yaptın bu gece?"

"Vallahi Padişahım, doldurtttu, boşalttı."

"İyi iyi doldur boşalt."

Kız da içinden: "Sen öyle belle." diyor. Akşam oluyor, Şehzade gene köleyi alıp geliyor, içeri koyuyor. Kız sesleniyor:

"Köle."

"Efendim."

"Git, Padişahın tayını yukarı çıkar. O başta bineceksin, bu başta ineceksin, bu başta bineceksin, o başta ineceksin."

"Peki."

Köle içinden de kızıyor: "Padişahın oğlunu gözü kör ola, bir geceleri uykum vardı ondan da oldum. Ne belâya çattım." Gidiyor tayı getiriyor, bütün gece orada biniyor burada iniyor, burada biniyor orada iniyor. Sabah gene Şehzade soruyor:

"Köle, ne ettin?"

"Valla başında bindi kıçında indi, kıçında bindi başında indi."

"İyi iyi."

Üçüncü geceden sonra kız köleyi odasına almıyor. köle aşağıda yatıyor. Bunlar hamama gidiyorlar, bu kız incili peştemalına sarınır, elmas nalınlarını giyer, emmi kızının yok. Bu kız bunları çerçiden almıştı ya. Bu emmi kızıda bunu çok kıskanıyor. Bu kız hamamda herkese yardım ediyor, emmi kızına da gidiyor:

"Hanım efendi ne emrediyorsunuz?"

"Çekil başımdan."

"Neden sinirlendiniz, hatam nedir?"

"Neden sen elmas nalın giyiyorsun de ben gümüş nalın giyiyorum?"

"Ayıp ettin, senin öyle bir Şehzade beyinin olduğu yeter, elmas nalının ne kıymeti var, al senin olsun."

"Peki."

"Ama sen de Şehzadeyi bir gece bana vereceksin."

"Veririm ne olacak."

O gümüşü ona erdi, o elması ona verdi. Akşam oldu, geldiler yediler içtiler. Kız her zamanki gibi hizmetlerini yaptı. Emmi kızıyla odaları değiştiler. Köleyi de emmi kızının odasına yolladı. Şehzade odaya geldi ama merakından da zil zurna sarhoş. Köle içeriye gidiyor. bakıyor hiç bir şey söylemiyor, emmi kızı:

"Köle orada ne duruyorsun, soyun dayat." diyince köle tavanlara çıkıyor, üstünü başını yırtaraktan soyunuyor. karyolaya giriyor. Onlar yatmakta olsunlar, Şehzade de odasına giriyor, sarhoş ya diyor ki:

"Emmi kızı sen böyle ne güzel olmuşsun."

"Padişah nesli hamama gidince güzel olur?"

Oğlanın aklı fikri gidiyor, sabaha yakın köle atlara bakmağa gidiyor. Kızlar da gene odalarına geçiyorlar. Bu kız da gene kalkıyor bunların hizmetini görüyor. Şehzade sabahtan kalkıyor bakıyor gene aynı emmi kızı, şaşırıyor. Emmi kızı da pişman oluyor ama iş işten geçiyor. Bir kaç ay sonra Şehzade harbe gidiyor, kölenin karısı da Sutan hanım da iki canlı. Kölenin karısının bir oğlu oluyor, Sultan hanımın bir kızı oluyor. Emmi kızının çocuğu aynı köleye benziyor. Bu kızınki de ayhı Şehzadeye benziyor, yumurta gibi güzel. Çocuklar altı aylık oluyorlar, Şehzade de muharebeyi kazanıyor, dönüyorlar. Köle çocukları alıyor karşı çıkıyor. Şehzadenin diye bildiği arap kız omzunda kendisinin diye bildiği oğlu kucağında gidiyor. Şehzade: "Bak görüyor musun Vezirim, şu köle ne keyif sürmüş benim çocuğum kucağında kendininki omzunda." diyor. Şehzade çok kızıyor, Vezir karşı geliyor, köleye birkaç tokat indiriyor:

"Neden böyle yapıyorsun?"

"Vallahi bu kız Şehzadenin, bu oğlan benim."

Kız da kapısını kilitiyor babasıgile gezmeğe gidiyor. Bunlar eve geliyorlar, kız gidip emmi kızının memesine yapışıyor. Bu oğlan da annesinin kapısında ağlıyor. Annesi evde yok. Haber yolluyorlar, kız gelmiyor: "Şehzade gelirse gelirim yoksa gelmem." diye haber yolluyor. Çocuk ağladıkça Şehzade deli oluyor. Çocuğu kucaklayıp gidiyor, kıza diyor ki:

"Kız sen sihirbaz mısın nesin? Bu çocuk benim sana nereden geldi?"

"Hanımından sor."

"Niye hanımından sorayım, senden soruyorum."

"Yok ona sor."

Neyse harıl gürül eve geldiler, Şehzade emmi kızına sordu, ikisi birden ifadeyi veriyorlar. Hamama gittik, nalını beğendi, bir gece yerlerimizi değiştirdik, diye anlatıyorlar. Şehzade orada emmi kızını boşuyor köleye nikâh ediyor. Bunun nikâhını da kendine kesiyor. Yeniden kırk gün kırk gece düğün ediyorlar. Şehzade karısına: "Senin reyhanın dallansın, ben bir Şehzade olduğum halde senin fendine söz geçiremedim." diyor. Çok mesut oluyorlar, hâlâ şimdiye kadar murad alıyorlar. Yedi içti muradına geçti.

KELOĞLAN İLE DEV

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir öksüz Keloğlan varmış. Bir analığı varmış, tabii babası yokmuş. Bunlar analığıyla halleşiyorlarmış, bir gün analığı bunu aç koymuş, o gün de analığı gömbe yapmış, külün içine pişirmişler, gaj olmuş. Bu Keloğlanın iştahı çekmiş, analığı suya gidince gömbeyi almış, götürmüş külünü silkeleyip biraz koparıp yiyeuekmiş. Külünü silkeleyeyim derken gömbesi gındırlanmış, gaj olmuş ya öyle demir gibi olmuş. Neyse böyle gitmiş öyle gitmiş bir delikten içeri girmiş. Keloğlan da eğilmiş delikten içere ardı sıra girmiş. Girmiş ki deliğin altı bir mağaraymış, içi hep koyunla dolu, bir de dev içeride hem koyunları sağıyor hem de süt içiyor, kazanlar taslar süt dolu. Çocuk da gömbesini davarların arasında bir kenarda yiyor, yarıbuçuk karnını doyururken dev birdenbire bir kabahat yapıyor, oğlan da birden sıçrıyor, dev soruyor:

"Hanım... Sen nereden çıktın?"

"Baba senin kabahatından çıktım. ben senin oğlunum."

"Ah, oğul iyi bana yardımcı olursun."

"Baba, yarın davarı ben otarayım."

"Oğul, seni bir kazaya getirirler. oğlumsun gayri, aman gidi."

"Yok, baba ben götüreceğim, ben durduğum yerde sen niye götüreceksin, ihtiyar ihtiyar davar otaracaksın."

"Peki oğul, bu yoldan götürme, bu yoldan da götürme bu yodan götür."

"Peki baba peki."

Öyle diyor ama davarı devin götürme dediği aksi yoldan götürüyor, bakıyor ki çim çayır herkes zevkte, Çobanlar değnek saklamaca oynuyorlar. Bu da gidiyor, bununla yedi oyluyorlar. kimin değneği bulunmazsa sürüler onun diye şart koşuyorlar. Bu şart üzerine değenekler atılıyor, biri öyle biri böyle atıyor. bu Keloğlan da akıllı, değneğini kara koyunun yününün altına sokuyor. Arıyorlar, dağı arıyorlar taşı arıyorlar, yeri arıyorlar, imkan yok bunun değeneğini bulamıyorlar; "Hak ettin kardeş, sürüler senin." diyorlar.

Dev de: "Bu ins midir cins midir, diye gelmedi? O beni aldattı sürümü götürdü. Bir kazaya mı getirdi, ne etti? Ahh, bu geleydi de ben bunu bir yiyeydim. Bu gelirse ben buna bir hal edeceğim. Buna ne oldu, öldürdülermi davarımı elinden aldılar? diye söyleniyor. Hırsından içeri giriyor, dışarı çıkıyor. Akşam namazı geçiyor karanlık oluyor, bir telâş bir gürültü bağırıyor kendi kendine. Bir de bakıyor ki, oğlan kavalını çalıyor, yedi sürü de katmış sürüye geliyor. Dev bilmiyor ki ne ede. Sesleniyor:

"Oğul, oğul, sen nerede kaldın, senin başına bir işmi getirdiler."

"Baba, ben hepsinin başına iş getirmesem, hepsi benim başıma iş getiremezler Bak yedi sürü kattım davara getirdim."

"Kom açıl, davar gir."

Davar çekiliyor, zorla sığıyor. Sabah oluyor, dev diyor ki:

"Oğul, sen evde kal, ben götüreyim otarayım."

"Yok baba, ben götüreceğim."

"Öyleyse, bu yoldan götürme, bu yoldan da götürme, bu yoldan götür."

"Peki."

Biraz yürüyor, sürüleri döndürüyor, babasının gitme dediği yoldan gidiyor. Gidiyor bakıyor orada bir sürü otluyor, kavağın başında da gözden kör bir ihtiyar kadın duruyor: "Oğul oğul, bu kavağa benim saçımı bağladılar, gel sök de ineyim davarımı götüreyim." diyor. Halbuki o cadı kadın çıkanı kavaktan aşağı itermiş, düşer ölürmüş. Sürüler de kendisine kalırmış. Bu oğlan çıkıyor bakıyor ki yedi bölük saçı var ama uzun bağı yok. hemen akıllanıyor, kendisini aşağıya atmak için böyle yaptığını anlıyor. Kadına diyor ki:

"Ana başına bakayım bir şey var mı?"

Başına bakarken saçının yedi bölüğünü de ağacın dallarına bağladığı gibi kadını bir iteliyor, kadın saçlarından sallanıyor. O sürüyü de katıyor sürüsüne. Akşam oluyor gene devin canı sıkılıyor. bir az gecikmiş diye. Hırsı çıkıyor: "Gelseydi de bir kerede yutaydım." diyor. Gene bakıyor ki dağın göğsünden çıktı sürüler ağıl gibi çok geliyor. Seviniyor; "Kom açıl, davar gir." diyor. Davar yerleşiyor, dev oğluna diyor ki:

"Oğul, yarın ben davara gideceğim, sen çok yiğit bir oğlansın, seni öldürürler. senin düşmanın çoktur, en iyisi sen evde kal, ben götürüp otarayım. Ben ihtiyarım yerimi tutacak kimse yok."

Öyle deyince Keloğlan kabul ediyor, o zaman dev oğlana diyor ki:

"Oğul, üç tane hınzırım var, hınzırlara üzüm ver, düldüle de kemik ver orada otur işin yok."

"Peki baba."

Dev sürüleri alıp götürüyor, düldül dile geliyor:

"Bunun sonu yoktur, ahırı bu seni yiyecek. Getir kemikleri hınzırlara ver, üzümü bana ver. Arpayı üzümü bana ver ben de seni kurtarayım."

Neyse oğlan düldülü besliyor, yediriyor. Hınzırlar zayıflıyorlar. Düldül bir gün diyor ki:

"Vakit tamam, bu devin sonu olmaz, ahırı seni yiyecek. Bir büyük kalıp sabun al bir kalıp da küçük sabun al. Bir büyük bir de küçük üsküre al. Bir büyük su tuluğu bir de küçük su tuluğu al. Bir de ekmek al, yeter. Haydi yola çıkalım."

Neyse bunları alıyor heybeye koyuyor, atın üstüne koyuyor, kendi de biniyor, yola çıkıyorlar. Bunlar giderlerken dev bunları görüyor:

"Oğul oğul, sen nereye gidiyorsun?"

"Baba ben geliyorum?"

"Gördün mü düldülü kaçırttı gitti, ben de gideyim şunu yiyeyim."

Geliyor hemen büyük bir hınzıra biniyor, ardı sıra gidiyor. Düldül:

"Bize kavuşmasına çok kaldı mı?"

"Valla hemen hemen, şimdi beni parçalayacak."

"Küçük üsküreyi önümüze, büyük üstüreyi arkamıza at."

Büyük üsküreyi arkaya atıyor, meşelik ağaçlık oluyor, küçüğü de atıyor süldürgen müldüren çöp möp oluyor. Hınzırın ayağı meşeliğin arasında kırılıyor dev geri dönüyor, gidip ortanca hınzıra binip geliyor, düldül soruyor:

"Çok kaldı mu kavuşmasına?"

"Valla hemen hemen."

"Küçük kalıp sabunu ömünüze, büyük kalıp sabunu arkamıza at."

Büyük kalıbı arkaya atıyor, atınca arkaları dağ taş oluyor, Küçüğü de önlerine atıyor, önleri kum çakıl oluyor. Ortanca hınzırın ayağı da orada kırılıyor. Bu sefer dev gene geri dönüyor, küçük hınzıra biniyor geliyor. Oğlan diyor ki:

"Valla hemen hemen kavuşmakta .beni yakalarsa, hiç sağ koymaz, hemen yutar."

"Öyleyse su tuluğunun küçüğünü önümüze, büyüğünü de arkaya at."

Büyüğünü arkaya atıyor, bir deniz oluyor. Küçüğünü önüne atıyor, hendek mendek, küçük sular oluyor. Dev denizin önüne geliyor diyor ki:

"Oğul oğul, sen nasıl bu denizden geçtin?"

"Baba, vurda gel."

Dev hınzırı suya vuruyor, orada boğuluyor. Keloğlan gidiyor devin malına konuyor, sürülerini zapt ediyor. Yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Ahmet Çetin 32

KELOĞLAN

Varmış, yokmuş bir kadının bir kocası varmış. kocasının da kafası kelmiş. Bu kocası çift sürmeğe gidiyor, sabanını öküzlerini yazıda barıkıp geliyor. Karısı diyor ki:

"Yahu Keloğlan, sen bunu böyle yapıyorsun, ahırı bunun cezasını çekeceksin."

"Benim işime karışma."

Bir gün gene Keloğlan sabanını öküzlerini yazıda bırakıyor evine de gelmiyor, başka bir köye misafirliğe gidiyor. Bunun öküzeri eve gelmiyor. Kadın öküzleri aramaya gidiyor, bakıyor kurtlar öküzleri yemiş. Kadın: "Valla tamam, Keloğlan gelsin, ben onu bir elime dolayayım." diyor. Keloğlan gelip soruyor:

"Karı, öküzler geldi mi?"

"Keloğlan, öküzleri kurtlar yemiş."

"Nasıl yer, ben öküzerimi yiyen kurdu bulurum

Bu gidip öküzlerin kemiklerini çatıp altına giriyor. Et koparmaya bir alaca karga geliyor. Keloğlan alaca kargayı yakalıyor. Eve gelip bağırıyor:

"Karı, karı, gözün kör ola, hele çık. Öküzü yiyen kurdu buldum."

Kadın bakıyor ne önünde bir şey var ne ardında bir şey var.

"Keloğlan, hani ya?"

"Koynumda."

"O nasıl şey?"

Keloğlan kargayı gösteriyor:

"Sen göreceksin, ben bundan neler kazanacağım, Karı ben gidiyorum."

"Nereye gidiyoksun, Keloğlan."

"Karga olmayan muhite gideceğim."

Keloğlan üç aylık yol gidiyor. Etrafa bir göz gezdirip bir köye giriyor. Orada karga değil kuş namına bir şey yokmuş. köye iniyor. Bir eve gidip yalvarıyor:

"Bacı, acım, beni bu gece misafir eder misiniz?"

"Valla kardeş, biz misafir almayız."

Meğer o kadınında dostu varmış. Bu kadınla epeyce münakaşa ediyorlar, bu kadın su getirmeğe gidiyor. Keloğlan içeriye giriyor, öküzün yemliğine saklanıyor. Biraz sonra kadın geliyor, kaz kızartıyor, şeker helvası yapıyor. Kapı döğülüyor, kadının dostu geliyor, bunlar oturup konuşuyorlar. Kazı, şeker helvasını yiyorlar. Bukadın dostunu yolladıktan sonra kazı selenin altına, şeker helvasına da dolaba saklıyor. Biraz sonra da kadının kocası geliyor. Kadına diyor ki:

"Karı, valla çok acıktım, bana bir parça bir şey getir de yiyeyim."

"Zıkkımın kökünü ye. Orada ayran var, al ye. Sana kim yemek verecek?"

Bu zavallıcağız ayranı alıp yiyor. Orada düşüp yatıyor. Sabahleyin kapı açılınca Keloğlan içerigiriyor, kadın bunu kovmak istiyor. Keloğlan:

"Valla beni öldürürsen de gitmem, ben acım. Bana yemek getir yiyeyim."

Kocası diyor ki:

"Kadın, Tanrı misafiridir, bir şey getir de yesin."

"Ne getireyim, orada ayranla ekmek var, yiyin. Ben bir de kalkıp size yemek mi hazırlıyacağım."

Bunlar ayran ekmek yemğe oturunca Keloğlan koltuğunun altındaki kargayı sıkıyor, karga bağırıyor. Adam soruyor:

"O nedir hemşehrim?"

"O hacı bilendir."

"Ne söylüyor."

"Neden ayran ekmek yiyorsunuz, seker helvasıyla kaz var, onları yiyin, diyor."

Kadın diyor ki:

"Valla herif, yapmıştım, unuttum, Getireyim de yiyin."

Ev sahibinin bu iş hoşuna gidiyor, diyor ki:

"Bu hacı bileni bana satacaksın."

"Bunu sana satayım ama ben ne yapayım. Bana ekmek yemek yendiriyor, para kazandırıyor. Ben bunu sana nasıl satayım, ben bunu sattım mı öldüm."

"Valla ben düşman sahibiyim. Bu evde benim karımı bekler."

Keloğlan bakıyor yakayı kurtaramayacak, soruyor:

"Peki, ne verirsin?"

"Bir çift öküzüm, bir eşeğim, bir de ineğim var, hangisini istersen vereyim."

"Öküzünü alırsam aç kalırsın, ineğini alırsam ayran da bulamazsın, eşeğini alıp gideyim."

Keloğlan eşeğe binip gidiyor. Ev sahibi hacı bileni rafa koyuyor. Sabahleyin çiftini sürmeğe gidiyor. Kadının dostu geliyor, kapıyı döğüyor, kadın koşup kapıyı açıyor. Diyor ki:

"Aman eve girme."

"Neden?

"Bizde bir hacı bilen var, şeker helvasının, kazın yerini gösterdi. Bereket versinki bizi söylemedi."

"O nasıl hacı bilendir?"

"Bilmem rafta duruyor."

Adam içeri girip bakıyor. Diyor ki:

"Yahu bunda ne var, bu bir kuştur. Bir ağaç parçası ver, onu öldüreyim."

Hacı bilenin kafasına atmak için bir ağaç parçası alıyor. Ağaç parçasını kuşa fırlatınca ağaç parçası kapıya çarpıyor oradan da bir yorga gelip bunun gözüne giriyor. Gözü kör oluyor. Adam kaçıp gidiyor. Bu kadın da kocasına koşup haber veriyor:

"Hacı bilen düşmanının gözünü kör etti."

"Valla karı, biz bunu ucuz aldık. Hele sandığa mandığa bak, para varsa bu adama götüreyim."

Kadın sandığını arıyor, iki tane altın buluyor. Bu adam altınları cebine koyup yola çıkıyor. Keloğlan arkasına bakıyor evsahibi geliyor. Keloğlan; adam eşeğini almağa geliyor zanrediyor: "Kaçmanın kurtuluşu yok. Gelsin alsın, buraya kadar geldiğim kâr kalır." diyor. Ev sahibi gelip kavuşuyor, diyor ki:

"Yahu, Keloğlan, Allah senden razı olsun, o hacı bilen, düşmanımın gözünü kör etti. Bunu senden ucuza aldık, al sana iki tane altın."

Keloğlan altınları cebine koyuyor: "Yahu demek bunda bir hikmet varmış, ben bunu niye sattım sanki.' diyor. Ama gene yoluna devam ediyor.

O kadın, hacı bilenin korkusundan tövbe istiğfar ediyor, kocasına gece gündüz hizmet ediyor.

Keloğlan bir eşekle karının yanına gidilmez diye düşünerek eşek olmayan bir muhite gitmeye karar veriyor. Üç aylık bir yol alıyor. Bir düzlükte kırk tane devle beş kişinin harp ettikleri görüyor. Oraya gidiyor: "Selâmün aleyküm." diyor. Müslüman taraf: "Aleyküm selâm. diyor. Devler eşeği görünce kaçıyorlar. O müslümanlar soruyorlar:

"Yahu hemşehrim, bu nedir?"

"Bu ordu bozandır."

Bunlar Keloğlanın etrafına toplanıyorlar:

"Bunu bize satmazmısın?"

"Gidin, yahu, ben altı aylık yoldan bu devlerin size eziyet ettiklerini duydum. Ben bumları temizlemğe geldim. Siz bana bir haftalık arpa verin."

Bir hafta eşeğe arpa yediriyor, eşek zehir gibioluyor. Devler de çıkıp geliyorlar, harp istiyorlar, diyorlar ki:

"Ya harp edeceğiz, ya da sizler bu köyden çıkıp gideceksiniz hem de filân adam kardeşini bize verecek."

Bu Keloğlan, devler lâflarının bitirmeden bir gürültü bir alâmetle eşeği devlerin arasına salıveriyor. Devler fellik fellik kaçıyorlar. Devin birisinin ayağı kırılıyor, oradaki çalıların arasına girip saklanıyor. Eşek gelip oraları kokluyor, ağzını havaya kaldırıyor. Epeyce dolandıktan sonra gidiyor. Bu dev çalıların arasından çıkıyor, topallıya topallıya öteki devlerin arasına gidiyor. Diyor ki:

"Arkadaş ben oraya düştüm, Bu öldü mü kaldı mı demediniz mi? Ordu bozan yanıma geldi, eğildi bu yer hakkı için, bir de doğruldu bu gök hakkı için için sizin bir tanenizi koymayıcağım diye dünya kadar yemin etti. Gelin biz gidip bunlara yalvaralım, bir de senet verelim, bütün malımız onların olsun. Bize karışmasınlar."

Bu baş dev geliyor, köylülere diyor ki:

"Biz artık sizin maiyetiniz altına girdik, biz sizinle barışacağız. Size senet verelim, biz çalışalım, siz yiyin, tek bize karışmayın."

Keloğlan araya girip bunları barıştırıyor. Bu müslümanlar ordu bozanı bize sat diye tutturuyorlar. Keloğlan:

"Ben ordu bozanı size satarsam ben ne yaparım. Ben daha çok memleketler kurtaracağım, çok kahramanlıklar yapacağım."

"Bu devler sen gidince gene bize sataşırlar. Ordu bozanı bize verirsen onun korkusundan bir şey yapamazlar"

"Bunun pahası olmas, bunu satarsam bana ne vereceksiniz?"

"Götürebildiğin kadar altın al götür."

"Bu Keloğlan, koynuma koysam az olur, cebime koysam az olur diye şalvarını çıkartıp paçalarını bağlıyor, içerisine altın dolduruyor. Elini kulağına atıyor türkü söyleye söyleye köyünün yolunu tutuyor. Karısı türkü sesini duyup dışarı çıkıyor Keloğlanı karşılıyor. Keloğlan:

"Gel, yüküm ağır, gel yardım et."

"Kadın bakıyor hep altın, Keloğlan:

"Karı bak sen bana akılsız dedin. Ben bir karga yüzünden seni milyon sahibi ettim. Gel otur da çatla."

Yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

K Ö S E

Varmış yokmuş, bir karı koca varmış. Bu adam hiç bir iş görmezmiş, kadın çalışır kocası yermiş. Bir gün bu kadın diyor ki-

"Dünya alem çalışıp çabalayıp kazanıyor. Senin halin ne olacak? Sen kapıdan dışarı çıkmıyorsun."

"Kadın, benim adetim usulüm böyle, anladın mı. Haline el verirse dur, el vermezse durma."

Kadın düşünüyor, ben buna ne oyun yapayım da bundan kurtulayım. Bu adam da yıldızlardan korkarmış, kadın bir gün ekmek yapıp yağlıyor, kapının eşiğine koyuyor, karanlık olunca kocasına diyor ki:

"Herif, ben yoruldum, git şu ekmeği getir."

"Onda ne var, sen al getir."

"Bre adan sen getiremiyor musun?"

"Ben getiremem."

O sırada da yıldızlar görünüyor, adam:

"Karı karı, ya yıldızlar beni yerse."

"Herif yıldızlar niye seni yesin, o nasıl iş."

"Yok yıldızlar beni yer."

"Herif, ben senin peşindeyim, eğil getir ekmeği."

Adam ekmeği almak için eğilince kadın arkasından bir tekme vurup dışarı atıyor, Ekmeği içeri alıp kapıyı kilitliyor. Adam sesleniyor:

"Aman karı, yıldızlar beni yedi, kapıyı aç, içeri gireyim."

"Yok, nereye gidersen -git."

Adam yolu eline alıyor, az gidiyor çok gidiyor, devlerin memleketine düşüyor. Devler hep çeşmenin başına toplanmışlar, Buna soruyorlar:

"Köse kardeş, sen nereden geliyorsun?"

"Öyle geziyorum, bir yer bulursam, boğaz tokluğuna gireceğim."

Devlerden biri:

"Gelbenim yanıma gir."

Köse o devin yanına giriyor, bir zaman ona hizmet ediyor, davarını otarıyor her işini görüyor. Bir gün dev diyor ki:

"Köse kardeş, şu tuluğu al suya git, su getirde içelim."

Köse tuluğu alıp suya gidiyor, orada bir kurnazlık yapıyor. Tuluğun içine bir tas su koyuyor, tuluğu şişirip sallaya sallaya getiriyor. Devler bakıyorlar, kendilerinin zorla taşıdığı tuluğu Köse kardeş oynaya oynaya getiriyor. Devler diyor larki:

"Köse kardeş, bize su ver de içelim."

"Kardeşler, önce ben içeyim, sonra da size vereyim."

Tuluğu başına dikiyor, tuluktaki hava boşalınca, tuluk fos diye iniyor. Devler diyolar ki:

"Evin dinin yıkılmaya, biz sekiz on dev bir günde bir tuluk su içiyoruz, bir köse bir seferde bir tuluk su içiyor."

Devler kendi aralarında müşavere ediyorlar,diyorlar ki:

"İyisi biz bunun evini yerini öğrenelim, bunun evine bırakalım."

Köseye soruyorlar:

"Köse kardeş, sen ne iş görürdün?"

"Ben hiç bir iş görmezdim, evden de dışarı çıkmazdım. Karıyla aram açıldı, ben çıktım, geldim, sizin aranıza düştüm"

"Biz seni evine götürsek biraz da para versek memnun olur musun?"

"Nasıl memnun olmam."

Buna biraz öteberi hazırlıyorlar, terkisine de para koyuyorlar, bir devde bunun önüne düşüyor, bura senin bura benim derken eve geliyorlar: Kapıyı dövüyor:

"Kimdir o?"

"Kadın, aç benim."

"Sen kimsin?"

Ben köseyim."

Kadın kapıyı açıp bakıyor, Köse bir devle beraber gelmiş. Hemen içeri kaçıyor. Devle köse orada kalıyorlar. Evlerinde tahtadan bend gibi bir şey varnuş. Bu Köse oraya çıkıyor, dev soruyor:

"Köse kaıdeş, sen ne ediyorsun orada?"

"Benim babamdan yedi batmanlık bir gürz kalmıştı, onu arıyorum, seni vuracağım."

"Evin dinin yıkılmıya, sen beni mi öldüreceksin?"

Hemen dev kaçıyor, doğru memleketine gidiyor. Bu kere Köseyle ailesi kalıyorlar. Köse sesleniyor:

"Karı karı, bak ben sana bir terki altınla, şu kadar da elbiselik getirdim. Benim kazancımı gördün mü?"

"O yiğitlik sende mi oldu, benden mi oldu?"

"Canım, ben gittim kazandım, senden ne yiğitlik ola."

"Ben seni dışarı atmasaydım, sen bunları getiremezdin."

Neyse karı koca orada birbirlerine mukayyet oluyorlar. Epeyce yer yurt alıyorlar. Yiyorlar içiyorlar muratlarına geçiyorlar.

BIZDIK

Ne varmış ne yokmuş... Vakti zamanında. üç kardeş varmış, bunlardan biri hedik, biri tavuk, pişirmiş, bunları yiye yiye bir yere gitmişler, çırpıya gitmişler, akşama kalmışlar, karanlıkta kalmışlar, yolu şaşırtmışlar bir köye gitmişler, bakmışlar bir ev var, gitmişler, kapıyı döğmüşler, Bir nene karı kapıyı açmış, o nene karı da adam yiyormuş, demiş ki:

"O ben sizi gündüz arıyordum, siz gece geldiniz."

"Hani yiyecek ya?"

"Buyrun, gelin, başımın üzerinde yeriniz var."

İçeri alıyor, bu çocuklar oturuyorlar, korkuyorlar, en küçüklerinin adı da Bızdık. bu kurnaz, bir az anlayışlı. Oturuyorlar, konuşuyorlar, uykuları gelince nenekarı yatakları seriyor, tedarikine bakıyor ki bunları kese yiye. Yatıyorlar e-peyce, nenekarı geliyor diyor ki:

"Kim yatar, kim uyanık?"

"Ben."

"Bızdık, oğul, derdin ne?"

"E... Anam beni öyle alıştırmıştı, kalkardı gece gömbe ederdi." Nenekarı kalkar gider, bir teşt bulur, hamur eder, getirir yufka açar, güzel bir gömbe yapar. Getirir teştin içine kor, saçı da kapatır, bir kat üstüne ateş dizer, bir kat kömür de altına yayar, güzel kızartır getirir. Sabaha yakın olur yerler bu kere de yatarlar, eseret Bızdık, yatmaz, nenekarı sorar:

"Kim yatar, kim uyanık?'

"Bızdık uyanık."

"E... Bızdık derdinne?"

"Sende saygı olsa, bu çocuk bu kadar gömbe, yedi, bu susar derdin."

"Ben gideyim, bir az su getireyim."

"Anam bana gömbe yedirirdi, fakat bir sarapla bana su getirirdi."

İhtiyar kadın, ya, demek ki aklı sarmıyormuş, sarabı alıp gidiyor, havuza batırıyor' boş botırıyor çıkarıyor boş. Bızdık,kardeşlerine: "Kalkın bizi yiyecek." diyor. Kalkıyorlar, nenekarının her şeyini toplayıp arkalıyorlar, gidiyorlar. Karı geliyor ki daha bir şeyi kalmamış, bir danası kalmış bir de petekde cevizi kalmış. "Vah vah, ben nasıl bunları göreyim de yutayım." diyerek kendisini o duvardan ötekine vuruyor. Bızdık kardeşlerine: "Ben kılıcımı nenekarıda unutmuşum, siz gidin, ben de gidip kılıcımı getireyim," diyor.

Dönüpgeliyor, kapıyı açıyor, içeri giriyor bakıyor ki nenekarı koştu kolundan tuttu, oğlanı bir çuvala koyuyor, çuvalın ağzını bağlıyor, gidiyor oğlanın kılıcını keskin ediyorki kılıcı vura vura oğlanı eze. Oğlan da nasıl ediyorsa o çuvaldan kurtuluyor, gidiyor hemen beşik danayı çuvala koyuyor, ağzını bağlıyor, tavana asıyor, kendisi girip cevizlerin içine saklanıyor. Nenekarı o yandan geliyor: "Sen

benim eşyalarımı da götürürsün değil mi?" diyerek bir kılıç vuruyor, dana bee diye bağırıyor. "Sen beşik dananın adetini mi ediyorsun Bızdık?" bir daha vuruyor, bir daha vuruyor. İkinci üçüncü kılıçda artık ölüyor, sesi çıkmıyor. Bızdık da peteğin içinde cevizlerin üstüne oturmuş, Dana bağırdıkça şık şık cevizlerle oynuyor, oynattığı gibi nenekarı: "Sıçan, seni de böyle ederim ha." diyor.

Neyse, vuruyor, çuvalı iyice eziyor. Çuvalı tavandan indiriyor, ağzını açıyor bakıyorki beşikdana, nenakarı kendini o tarafa vuruyor, bu tarafa vuruyor, kendi kendini öldürüyor, beşik danasıda gitti. Ev de Bızdığa kalıyor. Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Ahmet Çetin 35

ALLAHIN BELASI

Varmış, yokmuş, çok söylemek günahmış. Keloğlanın bir karısı varmış. Bu kadın kendi bir karış boyu iki karış bir çocuk dünyaya getiriyor. Bütün komşular bu çocuğa bir isim koymak için toplanıyorlar. Biri soruyor:

"Ne koyalım?"

Biri soruyor:

"Ne koyalım?"

Biri de diyor ki:

"Ne koyalım, Allahın Belası."

Bu Allahın Belası biraz büyüdükten sonra okula gidiyor, çocuklarla kavga ediyor. Çocuklardan birine bir yumruk atıyor. elleri çocuğun çenesine giriyor. Herkes gelip babasına şikayet ediyor. Babası da buna: "Oğlum biraz akıllı ol." diyor.Bu babasına da bir tokat atıyor. Allahın Belası biraz daha büyüdükten sonra babasına diyor ki:

"Bana bir çelik çubuk yaptırın, çelik bin batman çubuk da bir batman olacak."

Allahın Belasından herkes korkuyor, Padişah bütün demircilere emir veriyor. Demirciler nal parçası, çit demiri toplayıp buna bir çelik çubuk yapıyorlar. Bütün köylüler arabalarını koşuyorlar. beş altı arabaya çelik çubuğu yüküyorlar. getiriyorlar. Allahın Belası çelik çubuğu eline alıyor: "Biraz hafif oluuş ama ziyanı yok." diyor. Çelik çubuk oynamak için meydanlığa çıkıyor, Padişanın da millete zulümkârlığı varmış, bu çelikle çubuğa bir vuruyor, Padişahın davar komunun üzerine düşüyor. Orada iki yüz davar dana ölüyor.

Bu arada da padişahın oğlu, gece rüyasında uzak bir mağarada bir kız görüyor. Padişahın oğlu günden güne sararıyor. Padişah ne kadar hocaya gösteriyorsa da bir çare bulamıyor. Çocuk hep hasta. Sonunda Allahın Belasını çağırıyorlar. Allahın Belası padişahın oğlunun yanına gidiyor, -soruyor:

"Yahu derdin neyse söyle. Senin baban Padişah, bize zulüm ediyor. İş kâr göremiyoruz."

Bu çocuk söylemeyince Allahın Belası bunun ayağını kırıyor. O zaman çocuk söylüyor.

"Valla benim, derdim, su dağın arkasında mağarada bir kız var, onu rüyamda gördüm, kıza aşık oldum."

Allahın Belası Padişaha oğlunun derdini haber veriyor. Padişah soruyor:

"Ne yapalım Allahın Belası"

"Sen büyük hazineyi bana vereceksin, bana kırk katırla kırk katır yükü de saman bir de adam vereceksin, ben o kızı alıp getireceğim."

Padişah bunun istediklerini veriyor, bu o dağın arkasına gidiyor. Orası da devlerin mağarasıymış, Allahın Belası katırları mağaranın önüne çekiyor, o sırada devler uyanıyorlar, dışarı çıkıp bakıyorlar, içeri kaçıyorlar. Devlerden biri soruyor:

"Neden bakıp bakıp kaçıyorsunuz?"

"Bir adam gelmiş, kendi bir karış, boyu iki karış."

"Sen onu bırak, kır k tane katır geldi her birimize birer tane av."

Allahın Belası içeri alıyorlar, Allahın Belası otrurken bunlar katırları parçalayıp yiyorlar. Allahın Belası belinden çeliğini çıkartıp yere saplıyor: "Şu çeliğimi çıkartın." diyor. Bütün devler toplanıyorlar, uğraşıyorlar, uğraşıyorlar kartamıyorlar. Allahın Belası, elini uzatıp çeliğini çıkartıyor, beline sokuyor. Devler bundan korkuyorlar. Bu devlerle gezmeğe çıkıyor çelik oynuyor. Diyor ki:

"Gidin çeliğimi getirin."

"Devler hepsi beraber çeliği zor belâ getiriyorlar, bu alıp beline sokuyor. Ertesi gün Allahın Belası:

"Bu gün ben gelmiyeceğim."

Devler seviniyorlar, "Bu yıkılası bugün gelmezse biz de istirahat ederiz." diyorlar. Devler gittikten sonra Allahın Belası kızı arayıp buluyor, kıza soruyor:

"Senin derdin nedir, buraya neden geldin?"

"Benim babam bir padişahtır, bunlar gelip beni kaçırdılar. Babanı kırk sene bunlarla harp etti beni kurtaramadı."

"Sen meraketme, ben seni kurtaracağım."

Kızı oraya bağlamışlar, bu kızın iplerini çözüyor. Devleri ava gönderiyor, kendisi gidip Padişahın oğlunu getiriyor, o mağaraya sokuyor,soruyor:

"Senin rüyanda gördüğün kız mı?"

"Evet, rüyamda gördüğüm kızdır."

Bu kızla oğlanı baş başa bırakıp çıkıyor. Bu padişahın oğlu mağaranın içini geziyor, bakıyor kırk tane oda var. Kız odalardan otuz dokuzunun anahtarını veriyor. Oğlan dolaşıp geliyor, kıza soruyor:

"Neden sen bu odanın anahtarını vermedin?"

"Oraya girmek senin için iyi değildir."

"Yok, ben orayı da göreceğim.'

Kızdan zorla anahtarı alıyor. Gidip o odaya giriyor. İçeride, bir devi sımsıkı duvara zincirlemişler. Dev bunu görünce, diyor ki:

"Vah evlâdım, benim boynum ne kadar kaşınıyor, gel biraz boynumu kaşî"

Bu devin adı Sarı devmiş, insan eli değince sihir bozulurmuş. Oğlanın eli buna değince dev zincirlerinden kurtuluyor. Kızı alıyor, oğlana da: "Ben seni yiyecek olsam dişlerimin arasında kalırsın." diyor. oğlanı iki aylık yola fırlatıyor. Kendisi de kızla beraber kendi memleketine gidiyor.

Allahın Belası devlerle beraber akşam mağaraya geliyor. Her akşam kızla oğlan bunları kapıda karşılarlarmış. O gün bunlar mağaraya geliyorlar ortada kimse yok. Allahın Belası: "Görüyormusunuz, ne kadar kabadayı oldular, artık bizi de karşılamıyorlar." diyor. Bu devler, Sarı devin bir şey yaptığını tahmin ediyorlar ama korkularından bir şey söylemiyorlar. Bu Allahın Belası içeriye girip her yeri arıyor, hiç kimse yok. Sarı devin odasına girip bakıyor, her taraf yıkılmış, devlere soruyor. Hepsi korkup inkâr ediyorlar. Allahın Belası çeliği orada ateşe sokuyor, devleri yatırıyor. kiminin elini kiminin ayağını yakıyor. Mağarada feryat figan sesleri göğe çıkıyor. Diyor ki:

"Anlamam, bunun mahiyetini bana söyleyeceksiniz, ve bu çocuğu bulacaksınız."

Bu devler hemen yola düşüp bir aylık yoldan o çocuğu bulup getiriyorlar. Allahın Belası, sarı devin hikâyesini öğrendikten sonra soruyor:

"Sarı dev, kızı nereye götürebelir, memleketi neresidir?"

"Buraya altı senelik yolda onun biryer altı köyü var, oraya götürmüştür."

"Ben altı senelik yolu üç ayda alırım, üç ayda geldimse geldim, gelmezsem Padişahın oğlunu yersiniz."

Allahın Belası atına atlayıp yola çıkıyor, bir ormanın içine düşüyor, orada davar otaran bir çoban görüyor, onu çağırıyor:

"Çoban kardeş, hele gel. Burada birsarı dev varmış, onun memleketi neresi-

"Kardeşim, sen nesin? Atın üzerine bir karga mı binmiş, bir sinek mi belli değil."

"Hele yakın gel."

Çobanın kulağını tuttuğu gibi koparıyor atın üzerinde kendi bir karış, boyu iki karış bir şey ama bin batman çelik çubuk elinde oturuyor. Çoban diyor ki:

"Bu ormanın içinden bir aylık bir yol gideceksin, önüne bir dağ çıkacak, o dağdaki ince yoldan bir ay gideceksin, dağın arkasına indiğinde orada derin bir kuyu göreceksin, oradan aşağı in, bir ışık göreceksin Sarı devin köyü orasıdır."

Allahın Belası, çobanın tarif ettiği yoldan gidip sarı devin köyünü buluyor. Kız bunu görünce: "Vay senin geldiğin yollara kurban,sen nerelerdesin ben bir aydır senin yolunu gözlüyorum. Sarı dev, ekmek yemez, yemek yemez, her sabah beni karşısına alır, benim güzelliğimle karnı doyar." diyor. Allahın Belası, aşağıya iniyor, Sarı devi görünce bin batmanlık çeliği fırlatıyor, çelik devin göğsünden girip sırtından çıkıyor. Allahın Belası çeliği alıp gelene kadar sarı devin göğsü

iyileşiyor. Kıza diyor ki:

"Bunu böyle öldüremem, sen bunun sırrını öğren."

Bu kız, devin yanına gittiği zamanlar ağlıyor, Sarı dev de merak ediyor, soruyor:

"Neden ağlıyosn?"

"Bir aydır ben senin yanındayım, sen bana sırrını söylemedin."

"Benim sırrım süpürgedir, onu yakarsan ben ölürüm."

Bu kız gelip Allahın Belasına devin söylediğini söylüyor. Allahın Beası:

"Yok, o seni sınıyor."

"Süpürgeyi yakalım, bakalım ölecek mi?"

"Süpürgeyi yakarsak sırrını söylemez."

Bu kız gene gidip ağlıyor, Sarı dev soruyor:

"Senin derdin ne?"

"Benim derdim ne olacak, sen sırrını söylemiyorsun."

"Benim sırrım süpürgedir."

"Ben onu kabul etmem, senin gibi babayiğit devler kralının sırrı süpürge olur mu?"

"Benim sırrım, şu karşıda gördüğün urgan dolanmış dut ağacının karnında bir tavşan var, o tavşanın karnındaki kutudaki üç tane boz becektedir."

Kız. Allahın Belasına bunları anlatıyor. Allahın Belası, dutu devirince tavşan kaçarsa ben onu yakalıyamam diye düşünerek ormana gidiyor, bir tazı yakalayıp getiriyor. Yorgun düşüyor, Allah kerimdir deyip yatıyor. Yatıyor, uyuyor. Rüyasında Hızır Aleyhisselâm'ı görüyor. Hızır diyor ki:

"Oğlum, sen çok doğru ve sadık bir insansın. O kızı kendine almadın, sözünde durdun Padişahın oğluna verdin. Sana da Allah yardım edecek. Kalk abdest al, iki rekat namaz kıl, bilmillâh de dut ağacına sarıl. Dut ağacı devrilecek, o zaman tavşan ortaya çıkacak, sen tazıyı salıver, o tavşanı tutunca, tavşanın karnından kutuyu al. böceklerin ikisini öldür, birini dev çatlayıncaya kadar öldürme."

Allahın Belası hemen kalkıyor, abdest alıp namaz kılıyor." Bismillâh" deyip dut ağacına sarılıyor, dut devriliyor, tazı tavşanı tutuyor.

Allahın Belası tavşanın karnından kutuyu alıyor, iki böceğ'n boyunlarını hemen koparıtıyor, Sarı dev yıkılıyor. Allahın Belası diyor ki:

"Bana Allahın Belası derler. Kendim bir karış, boyum iki karış, iki bin batman demir de sırtımda ona göre hazırlan."

Allahın Belası, buna bir çelik fırlatıyor, çelik bunu parçalayıp geçiyor. Allahın Belası çeliği alıp gelinceye kadar bunun yaraları iyi oluyor. Allahın Belası üçüncü böceğin de başını koparınca Sarı dev ölüyor. Üç ayın tamamlanmasına da on beş gün kalıyor. Allahın Belası kızı atının terkisine bindiriyor. atına da diyor

"Bak iki hasretliği birbirine kavuşturacağız ona göre beni on beş günde devlerin yanına kavuştur."

At kanatlanıyor, devler de günleri sayıyorlar, doksanıncı günün sabahı devler Padişahın oğlunu yemeğe hazırlanıyorlar. Bir de bakıyorlar Allahın Belası atının üzerinde çelik çubuk oynaya oynaya geliyor. Hemen oğlanı kucaklarına alıyorlar, yalvarıyorlar:

"Aman sana eziyet ettiğimizi söyleme.

"Yok söylemem."

Allahın Belası gelince oğlanın haline bakıyor, hemen çeliğini ateşe sokup, devlerin ellerini ayaklarını dağlızor, oğlana eziyet ettiler, diye. Neyse, bunlar devlerle helâllaşıp yola çıkıyorlar. Allahın Belası, kızla oğlanı Padişaha teslim ediyor. Diyor ki:

"Padişahım, benim yapacağım iyilik bu kadardır."

"Tamam büyük hazine senindir."

Allahın Belası hazineyi olduğu gibi fakir fukaraya dagıtıyor, Kendisi gene o devlerin yanına gidiyor.

Bu Padişah da kızı görünce ona aşık oluyor. Kızı oğlunun elinden almak için onu kuyuya attırıyor. Başına da bir nöbetçi koyuyor. Kimse ekmek yemek vermesin diye de emir veriyor, Kıza da: "Bana varacaksın, " diyor. Kız:

"Bana kırk gün müsaade et, ben kırk gün yas tutacağım, kırk gün sonra sana varırım."

Otutdokuzuncu gün Allahın Belası bunları görmeğe geliyor. Bakıyor, düğün başlamış, her tarafta bir keyif bir eylence. Bu Allahın Belasını gören kaçıyor. Allanın Belasının acaibine gidiyor. Padişahın yanına geliyor. Padişah da oturmuş güveyi traşı oluyor. Berber hemen Allahın Belasının yanına gelip elini öpüyor, meseleyi anlatıyor. Allahın Belası kızı Padişanın alacağını duyunca çeliğini fırlatıyor, Padişahı toprak gibi ediyor. Oradan hemen oğanın içinde olduğu kuyunun yanına gidiyor, Çocuğu oradan çıkartıyor. Beş on gün Padişahın oğlunu besliyorlar, çocuk iyileşiyor. Ondan sonra kırk gün kırk gece düğün tutup bunları evlendiriyorlar. Yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Asi Akış

36

KELOĞLAN

Bir Keloğlan varmış annesine demiş ki:

"Anne, komşular dağa odun kırmaya gidiyorlar. Ben de gideyim mi?"

"Evlâdım, odunumuz yok, gitsen iyi olur."

Annesi kalkmış birkaç tane ekmek yapmış, bunun torbasına koymuş. Bu Keloğlan komşularla yola çıkmış, yolun yarısına gelmişler, komşular: "Gel Keloğlan, önce senin ekmeğini yiyelim, sonra da bizimkini yeriz." demişler. Keloğ-

lanın ekmeğini yemişler, odun yerine gitmişler. Herkes odun kırmış, Keloğlan kırmamış, Keloğlana ekmek de vermemişler, odunlarını hayvanlara yüklemişler. yola çıkmışlar. Keloğlan da merkebine binmiş boş geliyormuş. Komşular: "Yazık oldu bu Keloğlana, ekmeğini yedik, odun da kırmadı. Gelin herkes birer dal versin, onun da yükü tamam olsun." demişler.

Keloğlan odunları almış eve gelmiş, kapıyı çalıp seslenmiş:

"Anne gel, odun getirdim."

Odunu yıkarken odunun biri kafasına değmiş. kafası kanamış, Annesine bağırmış:

"Vay ben aç susuz gideyim, dağlardan odun getireyim de sen de benim kafamı kır."

"Evlâdım, görmedim, kör olayım görmedim. Kazayla değdi."

"Yok ben senin yanında durmam, ben amcamın yanına gideceğim."

Keloğlan horozunu kucaklayıp emmisigile gitmiş. Emmisinin karısı da biraz sabıkalıymış. Keloğlan geçe bakmış, "çat çat" kapı vurulmuş. Kadının dostu gelmiş, bir tepsi baklava getirmiş. Demiş ki:

"Bunu bir yere sakla, gündüz fırsat bulunca gelirim yeriz."

Kadın baklavayı sandığının üzerine koymuş, Keloğlan görmüş. Sabahleyin kalkmış, demiş ki:

"Emmi."

"Ne var?"

"Benim bu Horozumun yetmiş iki dili var."

"Nasıl dili var."

"Emmi, söyleteyim mi?"

Söylet bakalım."

Horozun boğazını sıkmış, horoz gır gır edince, demiş ki:

"Emmi ne diyor biliyor musun?"

"Ne diyor?"

"Şu yüklüğün üzerinde bir tepsi baklava var, getirin yiyin."

Kadın demiş ki:

"Aferin horoz, kardeşimgilden gelmişti, getireyim de yiyin."

Bunlar oturup baklavayı yemişler. Devresi gece Keloğlan gene ortalığı kollaştırmış. Kadının dost gene gelmiş, bir tepsi de kadayıf getirmiş, Demiş ki:

"Bunu götür, muhafaza et, yarın yeriz."

"Bizim Keloğlanın bir horozu var, çatlıyası haber verdi, baklavayı yedik."

"Bilmem bunu güzel bir yere koy."

Kadın onu da güzel bir yere saklamış. Keloğlan yatağının içinden seyredip kadayıfın yerini öğrenmiş. Sabah kalkınca demiş ki:

"Emmi, bu bizim horozun dilinin altında gene bir şey var."

"Oğlum, hele söylet söylet."

Gene horozun boğazını sıkmış, horoz gar gur etmiş, Keloğlan

"Emmi, bir tepsi kadayıf var, onu getirin yiyin, diyor."

Kadın da gene demiş ki:

"Aferin horoz, amcamgilden gelmişti."

Onu da oturup yemişler. Neyse efendim, devresi günü o adam gene gelmiş, kapıyı çalmış, kadın açınca demiş ki:

"Ben Keloğlanın horozu haber verdi, şu oldu, bu oldu anlamam, şimdi ben acım, benim karnımı doyuracaksın."

"Peki, mutafağa gel, ben senin karnını doyurayım."

Bunlar mutfağa girmişler, adam ocağın önündeki iskemleye oturmuş. Adam orada uyuya kalmış, ağzı da acıkmış. Kadın da helva pişiriyormuş, tavada yağı eritmiş, un getirmek için içeri gitmiş. Bu Keloğlan yerinden kalkmış, tavadaki yağı adamın ağzına boşaltmış, yatmış. Kadın gelmiş bakmış tavada yağ yok. Kadın adama seslenmiş: "Yağı sen mi içtin?" diye. Cevap alamayanca adamın yanına gitmiş bakmış adam ölmüş. Kadın Keloğlana seslenmiş:

"Kalk, hırsız gelmiş, bizim bacadan aşağı inmiş, burada ölmüş. Kalk bunu ne edersen et."

"Emmime de sesleneyim mi?"

"Sus, emmine de sesleneceksin? Kalk şunu def et."

"Bana iki bin kuruş verirsen onu götürürüm."

"Al sana iki bin kuruş."

Keloğlan kalkmış, ölüyü sırtlamış, emmisinin bacasından sarkıtmış, gelmiş emmisine demiş ki:

"Emmi emmi, hırsız gelmiş, bacadan sarkıyor."

Amcası kalkmış, çifteyi almış bacanın içine ateş etmiş. Adam bacanın içinden yere düşmüş. Keloğlan bağırmış:

"Vay emmi ne yaptın, elin adamını neden vurdun öldürdün? Ben sana öldür mü dedim, vah vah yazık, hükümete haber vereceğim."

"Sus şimdi alem işitecek."

"Yok, haber vereceğim."

"Sana bir şey vereyim haber verme."

"İki bin kuruş verirsen haber vermem."

"Peki, al iki bin kuruş."

Keloğlan iyi birmerkep bulup ölüyü oturuyormuş gibi merkebin üzerine bağlamış. Bir eline bıçak, bir eline de bir salatalık bağlamış. Çüş ha, çüş ha" diye yola çıkmış. Köylerde de harman zamanıymış. Keloğlan geride kalmış, eşek önden gidip harmanlardaki buğdayları yemeğe başlamış. Köylüler bağırmışlar:

"O kimdir, eşek kadar adam, eşeğe binmiş, harmanı yediriyor."

Köylüler gelip ölüye vuruyorlar. Ölü devriliyor. Keloğlan arkadan yetişmiş, başlamış, ağlamaya."

"Vah emmim, vah emmim, yeşil hıyarı elinde kaldı, vay emmim, emmimi öldürdüler. Şimdi gidip hükümete haber vereceğim. Sizin zararınızı ben öderdim."

"Sana ne istersen verelim, bizi hükümete haber verme."

"Bana kırk kile buğday verin, eşeklerinize de yükleyip bizim eve kadar taşıyın. Bir gece de bizim evde misafir olursunuz, ondan sonra ben sizden vazgeçerim."

Köylüler toplanmışlar, her biri eşeğine bir kile buğday yüklemiş. Yola çıkmışlar, Yolda Keloğlan demiş ki-

"Benim anamın huyu kötüdür, evimde misafir olacaksınız ama yatakları matakları kirletmek yok."

"Biz bugüne kadar öyle bir şey yapmadık."

"Peki."

Bunlar Keloğlanın evine gelip buğdayları yerleştirmişler. Keloğlan bu kadar buğday getirdim diye anasına çalım satıyor. Bunları yatırdıktan sonra Keloğlan:

"Anne, bir tencere lâpa pişir."

Kadın bir tencere lâpa pişiriyor, Köylüler uykudayken Keloğlan hepsinin altına birer kepçe lâpa döküyor. Bu köylülerin canına soğuk soğuk bir şeyler değince, kaza yaptıklarını zannederek, eşeklerini çuvallarını bırakıp kaçmışlar. Eşekler çuvallar da Keloğlana kalmış. Bu köylüler de bir Keloğlanla başa çıkamadık, bunca malımız gitti diye Keloğlanı öldürmeye karar vermişler. Gelip bu Kelolanı yakalamışlar. Bir çuvalın içine koyup ağzını bağlamışlar. Tam bunu muradın kenarına götürüp suya atacakları sırada cuma günüymüş selâ verilmiş. Bunlar: Cuma günü selâ vakti bunu suya atmak günah olur, camiden çıkalım da öyle atalım." demişler. Bunlar camiye gitmişler. Oradan da iki yüz tane koyunu güderek bir çoban geçiyormuş. Çoban bakmış, orada bir telisin içinde bir adam bağırıyor.

"Hakim olmam, hakimin kızını almam. Hakim olmam, hakimin kızını almam."

"Ne oluyor?"

"Efendim bana diyorlar ki bu şehrin hakimi ol, hakimin de kızını al. Ben de ne hakim olurum, ne de hakimin kızını alırım, diyorum."

"Sen çık şu çuvalın içinden, ben hakimde olurum, hakimin kızını da alırım."

Çoban çuvalın ağzını çözmüş, Keloğlan dışarı çıkmış, çoban çuvala girmiş. Keloğlan üç yüztane davarı almış, götürüp çarşıda satmış. Bunlar da camiden çıkıp gelmişler, Keloğlanı suya atacaklar, çoban bağırıyor: "Kadı olurum, kadının kızını da alırım." Bu da siyasete dokunuyor, nasıl kadı olur, kadının kızını alır. Çobanı suya atmışlar. Çoban boğulmuş. Bunlar çarşıya gelmişler, Keloğlan çarşıda koyun satıyor. Bunlar soruyorlar:

"Keloğlan, biz seni suya attık, sen bu davarları nereden aldın."

"Eviniz yapıla, beni birazdaha orta yere atsaydınız, daha çok çıkarırdım. Bunları sudan çıkardım."

Bunlar hep birden suyun kenarına komuşlar. Bir ihtiyar kadınında oğlu vaı mış, ihtiyar kadın yalvarıyormuş:

"Keloğlan, ne olur evvela benimkini at, o çıkarsın."

"Anam senin oğlun sonraya kalsın."

"Yok illâ evvelâ benimkini at."

Keloğlan da çaresiz onu önden suya atmış, çocuk boğulurken "var var" demiş. Köylüler sormuşlar:

"Ne diyor?"

"Kıllıyı mı tutayım, yünlüyü mü diyor."

O köylülerin kırkı birden kendilerini suya atmışlar, hepsi de boğulmuş. Keloğlan da işine dönmüş.

Anlatan: Şükrü Karapınar 37

YOGUD PAŞA

Varmış, yokmuş, iki kardeş varmiş. Birisi okumuş, gayretle Paşa olmuş. Biriside ağareçber olmuş. Gel gelelim bunlar birbirlerine düşman olmuşlar. O ağanın gözü Paşayı görmüyor, Paşamın gözü de Ağayı görmüyor. Velhasılı ne başınızı ağrıtayım Paşa bu Ağaya zor ediyor. Ağa kendi köylülerini kaldırıyor. Paşa da askerlerini kaldırıyor. bunlar birbirleriyle adamakılı harb ediyorlar. Paşanın topu tüfeği var, reçberin gücü Paşaya nasıl yetsin. Paşa kardeşini öldürüyor. Reçberin ailesi de hamile kalıyor, gel zaman git zaman bir oğlan çocuğu doğuruyor. Bu ailenin köyü var, adamları var. Köyün ekinini ekiyorlar, geçimlerini sağlıyorlar. Bu çocuğu da yapıp yakıştırıyorlar, büyütüyorlar. Anası bakıyor, kaynının gözü bu çocuğu götürmeyecek, paşanın kızını oğluna istiyor, o da kardeşinin oğluna kızını veriyor. Sonra bunlar birbirlerine çok yakın oluyorlar. Aradan düşmanlık kalkıyor. Bu çocuğa sağdan soldan diyorlar ki:

"Senin babanı amcan- vurdu, sen nasıl babayiğitsin ki ortada dolaşıyorsun?"

Fesatlık yapıp bu oğlanın zihnine giriyorlar. Çocuk anasına gidip soruyor:

"Ana, benim babamı kim vurdu, doğru söyle?"

"Oğlum, senin baban vadesiyle öldü. Sana söyleyenler yanlış söylemişler."

"Ana doğru söyle, ne olmuşsa olmuş."

"Oğlum, onun kızını ben sana nişanladım, babanı da amcan öldürdü."

"Madem ki, babamı amcam öldürdü, niçin kızın bana nişanladın?"

"Oğlum, ben korktum, onun topu var tüfeği var, askeri var. Bizim kimsemiz yok. Hiç olmazsa bize sahiplik yapar."

Bir kere şeytan oğlanın zihnine giriyor. Nişanlısı gene nişanlısıdır. Tüfeğini alıyor, atına biniyor, amcasının kapısının önüne gidiyor. Amcasının kapısının önünde bağırıyor:

"Ya sen beni öldüreceksin, ya da ben senden intikamımı alacağım."

Paşa dışarı çıkıyor bakıyor kimse yok. Oğlan köşeye bucağa saklanmış. Oğlan tekrar bağırıyor:

"Ya sen beni öldüreceksin yada ben babamı intikamınını alacağım."

Paşa kızına diyor ki:

"Kızım, git bak bu ins midir cins midir, kimdir?"

Kız gelip bakıyor, yengesi oğlunun resmini kıza vermiş, oğlanı resminden tanıyor. Babasına gidip inkâr ediyor:

"Baba ne bileyim, bir yiğit ortada dönüyor, ya öldüreceksin, ya öldüreceğim, diyor."

Çocuk birkere daha bağırıyor. Paşa çıkıp bakıyor, kardeşinin oğlunu tanıyor. Diyor ki:

"Oğlum, git sen bana güç yetiremezsin. Allahın emriyle kızımı sana verdim. Hem amcanım hem de akraba oluyoruz seninle. Bir kere bir şeytan girdi bizim zihnimize, bu iş oldu. Olduyla öldüye çare yok."

"Yok, ya sen beni öldüreceksin ya ben seni."

Velhasıl kelâm bu askerini döküyor, bu oğlan da karşı tarafda birbirlerine atıyorlar. Nişanlısı sabredemiyor. ambardan bir tüfekle bir sandık cephane alıp dereden nişanlısının yanına gidiyor. Oğlan bir karartınının geldiğini görüyor, soruyor:

"Sen kimsin, buraya neden geliyorsun?"

"Ben senin nişanlınım."

"Hoş geldin safa geldin, benim gözümün üstünde yerin var."

"Sen yoruldun, sevgilim, biraz sen dur, ben atayım."

Biraz da kız harp ediyor. Velhasılı Paşanın askerini bozuyorlar. Kız diyor ki:

"Benim babamın askeri kalmadı. Madem ki biz birbirimizi seviyoruz. Sen nereye emrediyorsan ben oraya geleyim."

"Ben filân yerde beklerim. Sen onları uykuya vurunca gel, beraber gidelim."

Kız her şeyini topluyor, nişanlısının olduğu yere gidiyor, ata binip yola çıkıyorlar. Ha bura senin şura benim derken sıcak bastırıyor, bir su başında iniyorlar, oğlan diyor ki:

"Biraz burada oturalım, sen otur ben başımı dizine koyayım, biraz uyuyayım. Epeyce zamandan beri uykusuzum."

"Peki sevgilim."

Oğlan yatıyor, kız bakıyor geriden bir toz duman geliyor. Biraz yaklaşınca üçkardeşiyle babasının geldiklerini görüyor. Nişanlısını uyandıramıyor, ağlıyor. Kızın göz yaşı oğlanın yüzüne düşüyor, oğlan gözünü açıyor, soruyor:

"Niye ağlıyorsun?"

"Ben seni uyandırmaya kıyamadım, babam üç kardeşimle geliyor."

"Kalk gaz ocağını yak, kahve pişir, Hiç keyfini bozma."

Kalkıyor, kahvesini içiyor, diyor ki:

"Hiç yaklaşmayın sizi vuracağım."

oğlana yalvarıyorlar. yakarıyorlar. diyorlar ki:

"Sen bizim bu kadar askerimizi kırdın, ben senin babanı öldürdüysem kızımı sana verdim. Biz akraba olacağız, ben senin büyüğünüm, bunlar da senin kayınındır."

Oğlanın zihnine girip kandırıyorlar. Bir kardeşle bacı geride kalıyorlar, iki kardeşle baba önden gidiyorlar. Oğlana da diyorlar ki:

"Sen önden git."

"Amca sen benden büyüksün ben nasıl senin önünden gideyim."

"Yok sen böyle babayiğitsin, böyle boylusun, böyle soylusun."

"Birbirimizin önüne geçemiyorsak hep barebar gidelim."

Bir kardeşleri arkada kalıyor, bunlar önden gidiyolar. Oğlanın adı da Derviş-miş. Arkadaki kardeş tabancasını çekip Derviş'i vuruyor. Kız saçını çeke çeke kendisini Dervişin üzerine atıyor. Derviş diyor ki:

"Eğer sen benim güzel nişanlımsan Malatya'da Mehmet Ağa var. Ona gider, Dervişi benim babam vurdu, dersin. Gelsin benim intikamımı alsın."

Derviş orada teslim oluyor. Babasıyla kardeşleri bu kızı dögüyorlar. Otuz sene bir odaya kilitliyorlar. Bu kız elli elli beş yaşına geliyor, artık bu bir yere gidemez diye bukızı odadan dışarı çıkartıyorlar. Birkaç gün sonra bu kız bohçasını toplayıp Malatya'ya kaçıyor. Mehmet Ağanın harem tarafına gidiyor. Mehmet Ağanın hanımı soruyor:

"Sen kimsin? Ne iş için geldin?"

Kız diyor ki:

"Benim nişanlım Derviş beni Mehmet Ağaya yolladı, intikamını alsın diye."

"Peki kızım, meçlis dağılsın, seni Mehmet Ağanın yanına göndereyim, kendin ona anlat."

Bunlar oturuyorlar, epeyce vakit geçiyor, meclis dağılıyorlar. Mehmet Ağa yalnız kalınca bu kızı yanına götürüyorlar. Mehmet Ağa soruyor:

"Sen kimsin?"

"Ben filan memlekette Yoğud Paşanın kızıyım. Derviş ağa da nişanlımdı. Nişanlımı babamla kardeşlerim kandırıp öldürdüler. Nişanlım bana sana gelmemi söyledi, intikamımımı alsın diye. Beni otuz sene haps ettiler. Şimdi fırsat buldum geldim."

Mehmet Ağa kıza göz koymuş, diyor ki:

"Sözün doğru, ben senin babanı kardeşlerini öldüreceğim, konağı da yakacağım, konağın yerinde çift süreceğim, tohum ekip geleceğim. Beni alırsan böyle yapacağım, beni almazsan vazgeçerim."

"Benim sevdiğimin sözünü yerine getir de benim de kimim var, Allahın emriyle ben de seni alırım."

Mehmet Ağa, adamlarını topluyor, Yoğud Paşanın üzerine gidiyor, dediği gibi yakıp yıkıyor, tohum ekip çıkıp geliyor. Mehmet Ağa diyor ki:

"Haydi nikâhımız kıyılsın da sen beni al."

"Benim yanıma bir adam kat, nişanlımın mezarını ziyaret edip geleyim. Daha kimim var, seni alayım."

Mehmet Ağa bu kıza iki hayvan veriyor, yanına da bir adam katıyor. Kız doğru nişanlasının mezarının üzerine gidiyor. Söylüyor, ağlıyor, söylüyor, ağlıyor:

"Aslan gibi koskoca ordulara karşı koyan nişanlımdan oldum, üç kardeşimden oldum, babamdan oldum. Bundan sonra ben Mehmet Ağayı alıp gün mü göreceğim, yaş mı yaşacağım."

Usturayı partından sokup ağzından çıkartıyor. Onu da orada gömüyorlar.

Anlatan: Emine Öksüz 38

HELVACI GÜZELİ

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir karı kocanın bir oğlu bir kızı varmış. Bu adam oğluyla beraber bir memlekete gitmeğe niyet etmiş. Karısıyla kızını Allahın ilmi ağzındadır, merhametlidir diye mahallelerindeki müezzine emanet etmiş. Müezzine demiş ki:

"Benim kızımın karımın neye ihtiyaçları olursa sen gör, her şeylerinden haberdar ol. Çarşıya pazara çıkmasınlar, ben kadın kısmının dışarı çıkmasını sevmem. Ben sana emanet ediyorum."

"Peki başımla gözümle."

Neyse bu adam oğluyla beraber sağ selâmet yola çıkmış, gitmiş. Bu müezzinde minareye çıkmış, oradan bu adamın avlusunu görüyormuş. Bakmış, kadın geziyor,kız geziyor, kanaviçe işliyor gergef işliyor. Müezzin kızı görünce aşık oluyor. Eve gidiyor, erzak götürüyor, her ne isterlerse götürüyor, ama kız hiç çıkmıyor. Annesi kapının arkasından müezzine: "Sen herşeyi oraya indir git, ben alırım." diyor. Müezzin bakıyor ki böyle olmayacak, o mahallede bir ihtiyar kadın varmış, ona gidip diyor ki:

"Ne ediyorsan et, sen şu kızı bana kandır."

"Ben nasıl kandırayım, onlar ehli perde, dışarı çıkmazlar."

"Al sana birkaç tane altın."

"Ben sana kandırırım, inşallah."

Kocakarı biraz dantel, çorap, lif, yazma tülbent alıyor, bir bohçaya koyuyor, bu kızın evine gidiyor:

"Dellâl karısıyım, açın kapıyı."

Kapıyı açıyorlar içeri giriyor, kıza bakıyor ki kız ayın ondördü gibi yetişkin, diyor ki:

"Kızım, bak her şey getirmişim, gel beğen al."

"Ben onları ne edeyim nene, ben her şeyimi kendim yapıyorum ihtiyacım yok."

"Ne ediyorsunuz, ne haldesiniz sizden iki ev aşağıda oturuyorum. Niye hiç bana gelmiyorsunuz, neden hiç dışarı çıkmıyorsunuz."

"Biz seni hiç tanımıyoruz."

"Nasıl tanımazsınız, şu iki komşunun evinden aşağıda oturuyorum Kızın annesine diyor ki:

"Canım, yazık değilmi bu kıza, böyle içerde bir hastalığa tutulur. Yazıktır, çıksın bir az hava alsın. Evin yapıla, ben yaşlı kadınım, benimle hamama gelsin, çocuk biraz hava alır. Hep böyle içerde oturmak olur mu?"

"Kocam tembih etti, dışarı çıkmayın diye. Ben nasıl çıkarayım, olmaz."

"Yok, olur mu, sen ihtiyar kadınsın durabilirsin ama bu yavrucağın ne günahı var? Bu kadar havasızlıkta oturuyor."

Kız da yalvarıyor:

"Ana, ne olur, biraz gideyim hamamı göreyim. Hiç görmedim. neneyle gider gelirim."

Anası hatırını kıramıyor, diyor ki:

"Oğul, haydi git ama tez gel, baban tembih etti bir yire gitmeyin diye."

Neyse devresi gün oluyor, kocakarı geliyor, kapıyı döğüyor: "Hazırlandın mı yavrum? Haydi gidelim kızım." diyor. Kızı alıyor, gidiyorlar. Kocakarı o müezzinle söz birliği yapmış, müezzin o günü hamamı tutuyor. anahtarı da alıyor. Kocakarı kızı hamama götürüp kilitliyor. Kız birde bakıyor ki hamam bomboş, hiç kimse yok. Bir tek müezzin içeride oturuyor, kız diyor ki:

"Oy nene karı, sen nasıl beni bu yere getirdin, bu adam kimdir, neyin nesidir?"

"Oy oğul, korkma. Sen delimi sin? Bu senin aşığındır. Ne var bunda, hiç mi kimse böyle iş etmemiştir?"

Kız sinirleniyor, o yana gidiyor bu yana gidiyor bakıyor olacak gibi değil:

"Peki, yalnız ben böyle kötü iş kabul etmem. Ben onu bir temiz yıkıyayım, o evine gitsin, ben evime gideyim. Allahın emriyle gelsin beni annemden istesin, ben kendisinini alırım."

Müezzinin yanına gidiyoı, tutuyor başını iyice bir sabunluyor, sabunları yüzüne gözüne sürüp kaçıyor, o kocakarıyı da hemen bir yere çarpıyor, anahtarı elinden alıyor, kapıyı açıp kaçıyor. Eve geliyor, annesi:

"Kızım geldin mi?"

Geldim anne."

Annesine hiç bir şey anlatmıyor. Kocakarıyla müezzin: "Gördün mü, biz nasıl başımıza iş açtık. Bu ağa gelirse bizi öldürür." diye konuşuyorlar. Müezzin o ağaya kızın kötü yollara düştü diye mektup yazıyor. Ağa mektubu alınca, oğluna: "Oğlum, sen dön git, müezzinin mektupta yazdıklarını ilân etme, kimse

haberdar olmasın. Namusumuzu pakla, o kızı ya bıçakla kes ya da tabanca ile vur. Kimseye göstermiyesin ki seni de içeri atmasınlar. Benim sülâlemde kötü yola dökülen kimse yoktur."

Kardeşi eve geliyor, hoş beşten sonra: "Yarın bir yere gideceğim, bu bacım da epeydir sokağa çıkmadı, içerde zavallı sararmış solmuş. Anne bunu hazırla, onu da beraber götüreyim, bir kaç gün beraber gezelim hava alsın." diyor.

Kız hazırlanıyor, giyiniyor, kardeşimle gezmeğe gideceğim diye seviniyor. Yola çıkıyorlar, bir halvet yere geliyorlar. Oğlan kıza bakıyor yetişkin kız altın topu gibi eli varmıyor, kıza diyor ki:

"Bacım, benim gayem seni öldürmekti, onun için seni bu tenha yere getirdim."

"Niye kardeş?"

"Sen kötü yollara düşmüşsün."

"Vallah yok kardeş, katiyen ben böyle işleri kabul etmem. Ben babamın kîzıyım namusluyum."

"Seni öldürecektim, elim gitmiyor. Sen başını al başka memlekete git. ortadan kaybol, kimse seni bilmesin sağdır. ölüdür. Ben bir kuzu keseyim, kanlı gömleğini babama götüreyim, kestim diyeyim."

"Peki kardeş, seni kötü etmem, başımı alır giderim."

Ayrılıyorlar, ağlaşıyorlar. Oğlan kanlı gömleği alıp babasına götürüyor. Kız da şu dağda yatıyor, bir kayanın dibinde saklanıyor, o mağaraya giriyor, öyle böyle perişanlık çekiyor, ağlıyor sızlıyor. Dağdan aşağıya iniyor, bakıyor orada bir köy ama kimin evine gitsin, garibin biri. Orada bir kavağın üzerine çıkıyor, kurtlardan yılanlardan korkuyor. Kavağın üzerinde yatıyor, gün doğuyor sabah namazı oluyor, bir genç babayiğit bir at getirip sulamak istiyor, at göle baktıkça ürküyor, babayiğit de eğilip göle bakıyor bu at niye ürküyor diye. Bakıyor ki ayın ondördü gibi bir kız görünüyor, birden başını yukarı kaldırıyor, kız kavağın başına sarılmış nazlı nazlı duruyor:

"Sen kimsin? Hele in aşağıya. Bu kadar güzellikle sen nereden geldin burada bulundun."

"Ben garibim, neden ineyim."

"İn anam, sen ne zamandan beri bu kavağın başındasın? Garipsin gel seni evime götüreyim, besleme edeyim."

Kız da acıkmış, ağaçtan iniyor, beraberce eve gidiyorlar. Bu kıza yemek veriyorlar, üstünü değiştiriyorlar, bakıyorlar nur topu gibi bir kız. O babayiğit babasına: "Ben bu kızı alacağım bunu bana nikâh edin." diyor.

Toy düğün ediyorlar, bunları nikâhlayıp everiyorlar. Bunların iki tane de oğulları oluyor. Biri beş, biri de yedi yaşına geliyor. Bir gün otururken kız öyle bir hasret çekiyor ki, kocası yemin veriyor diyor ki:

"Niye öyle derin bir nefes çektin?"

"Çekmiyeyim de ne edeyim, ben de hasretim. Benimde anam babam kardeşim vardı. Memleketim durdukça içindedir, aşikâr etmiyorum."

"Hazırlan seni göndereyim, çok şükür elimde mi yok, malım mı yok, param mı yok."

Hemen bir katırcı çağırtıyor, iki katır yükü tutuyor, eşya hediye dolduruyor. İki oğluyla beraber karısını katırcıya teslim ediyor:

"Bak doğru dürüst götür bu adrese babasına.

"Peki, başımla gözüm üstüne."

Bir gün yol gidiyorlar, iki gün yol gidiyorlar, katırcı bakıyor terbiyeli dürüst bir gelin. Katırları tenha bir yere götürüyor:

"Ben bu yükü burada indireceğim, sen beni alacaksın, benimle konuşacaksın."

"Kardeşim, ben o yolun yolcusu olsaydım bu halde olmazdım. Beni doğru dürüst babamın evine götür, benim yakamdan düş."

"Bak küçük oğlunu keserim ha."

Kız yalvarıyor yakarıyor olmuyor, katırcı küçük oğlunu kesiyor, ama gene kız kabul etmiyor.

"Büyük oğlunu da keserim."

"Hiç imkânı yok, beni kessende büyük oğlumu kessende ben namusumu pay-ı mal etmem."

Bu kerede büyük oğlunu kesiyor. Kadını da esir alıyor, ipi beline bağlıyor:

"Seni de keseceğim evet demezsen."

"Kes, kaderim böyleymiş, yalnız bana mühlet ver, iki rekat namaz kılayım."

Biraz uzağa gidiyor, ipi belinden söküyor, ağaca bağlıyor, Katırcı bir saat bekliyor, gelen giden yok, kalkıyor oraya bakıyor buraya bakıyor, yok. İpi ağaca bağlayıp kaçmış, Katırcı dönüp kocasına gidiyor kocası:

"Baba, sen karımı aldın götürecektin, ne oldu."

"Gittik, karın birine tebelleş oldu, kaçtı, gitti, oğullarını da öldürdü, gitti."

"Sen iyi yapmışsında dönüp gelmişin. Allah belâsını versin, ben onun böyle olduğunu bilmiyordum."

Bu kadın da erkek elbisesi giyiyor, babasının oturduğu şehre gidiyor. Geziyor, iş arıyor, bir helvacıya gidiyor:

"Ne olur, beni tutmaz mısın?"

"Ne olurmuş senin yaptığın helvadan, sen ne bilirsin helva yapmayı."

"Vallah çok iyi bilirim."

"Hele yap bir helva."

Bir helva yapıyor, gelen müşteri:

"Bugün ne güzel helva yapmışsın, helvacı."

"Bugün bu helvayı benim bu şakirtim yaptı."

Bakıyorlar şakirt nur topu gibi, erkek belliyorlar, adını helvacı güzeli koyuyorlar. İsmi her tarafa yayılıyor, Müşteriler çoğalıyor, helvacı öyle zengin oluyor paralarını da ne edeceğini bilemiyor. Neyse günün birinde Helvacı Güzeli bakıyor babası, kardeşi, müezzin, kocası hep dükkâna gelmişler. Bu onları tanıyor onlar

bunu tanımıyorlar. İçi yanıyor, bunlara helva getiriyor, muhabbet ediyorlar. Akşam oluyor dükkân kapanacağı sıra, Helvacı Güzeli:

"Gitmeyin, bir şart koşalımda kumar oynayalım."

"Peki, Helvacı Güzeli."

"Kim üterse elini ayağını bağlıyacağız, bir kere üttü mü elini, iki kere üttü mü ayağını, üç kere üttü mü gözünü de bağlıyacağız."

Oynuyorlar, üç keresinde de hepsini ütüyor, hepsinin elini ayağını gözünü bağlıyor. Kardeşinin, babasının, kocasının ellerinin bağlarını çözüyor. Müezzinle katırcının ellerini çözmüyor: "Gelin size bir masal anlatayım," diyor. başından geçenleri bir bir anlatıyor. Babasına: "Ben senin kızınım, erkek kıyafetine girdim, bu da benim kocamdır." diyor. Babası müezzinle katırcının boyunlarını vurduru, yor. Kocasıyla tekrar evleniyor. Yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Emine Öksüz 39

NASİHAT

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir baba bir ana bir oğul varmış. Baba ana ölünce oğlan öksüz kalmış. Artık anasını babasını merak etmiş:

"Ben bu memlekette duramıyacağım, başka yere gideceğim." diyerek yola çıkmış. Gezmiş gezmiş bir memlekete gitmiş, orada bir ağanın yanına hizmetkâr olmuş. O ağada akıllı adammış. Bu çocuk üç sene hizmetkârlık ettikten sonra bir gün: "Ben artık memleketime gideyim, burada niye sürüneyim, hele bakalım ağam bana para verir mi, bir şey verir mi? Ben ona bu kadar sene hizmet ettim." diye düşünerek çıkmış ağanın elini öpmüş:

"Ağa bana müsade ver, artık memleketime gideyim."

"Oğul, git, uğurlar olsun."

Bakmış ki ne para ne pul ne bir şey bunu merak etmiş, gitmiş bir komşuda yatmış, o gece demiş: "Allah merhamet versin de sabahleyin bana bir kaç kuruş versin de gideyim."

Sabah olmuş, gitmiş demiş:

"Ağa, falan komşu bırakmadı gideyim, onlarda yattım, bugün gideceğim, haydi allahısmarladık."

"Oğlum uğurlar olsun."

Bu oğlana acı veriyor, üç sene çalıştıktan sonra eli boş dönemiyor, dolanıyor dolanıyor, tekrar gidip bir komşuda misafir oluyor, sabah gene ağaya gidiyor:

"Ağa Allahaısmarladık."

"Oğlum, fikrini anlıyorum, bir şey vermemi istiyorsun ama ben de para yok, yalnız sana üç nasihat vereyim, onları tutarsan bu paradan hayırlıdır."

"Söyle."

"Oğlum, birinci nasihatım, suyu çok olan bir çaya gelirsen kendini suya bırakma, deme ki ben kendimi kurtarırım. İkinci nasihatım, oğlum bir eve gidersen birbirleriyle döğüşsünler kesişsinler, ne yaparlarsa yapsınlar, sen hiç işlerine karışma. Üçüncü nasihattım da oğlum bir gün evlenirsen karını düğünlere yollama."

Neyse çocuk "allahaısmarladık" deyip ağasının elin öpüyor, yola çıkıyor. Bir gün gidiyor,iki gün gidiyor, üç gün gidiyor, gidiyor ki bir çay dolusu geliyor, önünde duruyor geçmeyi gözü kesmiyor. Aklına da ağasının nasihatı geliyor: "Ağamın nasihatını dinliyeyim, geçmeyeyim bakalım Allah ne gösterir." Bir de bakar ki geriden bir atlı geldi atını hemen suya vurdu, at atlıyor adamı düşürüyor, adam suya gidiyor at geri geliyor, çocuk atı tutuyor terkisini indiriyor bakıyor ki içi hep altın dolu. Ata biniyor terkiyi de alıyor, "bismillah yarabbi sen beni kurtar." diyerek usul usul çayı geçiyor. Bir çıra ışığı görüyor, gidiyor bakıyor bir konak, kapının önünde iniyor diyor ki:

"Beni misafir etmez misiniz?"

"Ederiz."

Misafir ediyorlar, aşını yemeğini önüne koyuyorlar, hizmetini yapıyorlar. O ağanın da bir kızı varmış, getiriyor çocuğun karşısında direğe bağlıyor, vurmağa başlıyor, kız ağlıyor, o vuruyor. Bu da yemek yiyor, rahatsız oluyor, ne etmiş o eksik etek o kadar vuruyor, diye düşünüyorsa da ağasını nasihatı aklına geliyor, hiç sesini çıkartmıyor, Yemeğini yiyor, kaşığını indiriyor. kalkıyor. Ağa diyor ki:

"Oğlum gel hele sana bir kapı açıyım da gör."

Bir kapı açıyor, hep insan öldürmüş atmış içeri, öldürmüş atmış içeri:

"Oğlum çok sabırlı bir insansın, çok dürüstsün, ben kızımı sana vereceğim."

Orada kızını buna veriyor. Oğlan alıp memleketine gidiyor. Bir zaman sonra bir oğulları oluyor. Ağa da oğlunu evlendirecekmiş, kızına da haber yoluyor, çağırıyor. Fakiri de zengini de geliyor, düğün tutuluyor. bu oğlanın aklına ağasının nasihatı geliyor, karısını düğüne yollamıyor. Kızın babası mektup yazıyor: "Hemen kızımı gönder, sonra iş fenaya döner, oğlumun düğünü oluyor."

Neyse hatırını kırmıyor, mecbur oluyor karısını yolluyor. Kız çocuğunu kucağına alıp düğüne geliyor. O köyde de bir cadı karı varmış, nenekarı diyorlar, vaktiyle bu kıza sahip olmuş, bakmış. Bu kızın kocası da bezirgân kılığına girmiş, bu nenekarının evine geliyor, diyor ki:

"Nenekarı bu gece ben senin evinde kalayım, yerin yok mu?"

"Oğlum, ben kim, evim kim? Bir kozmiğim var, içinde ben kalırım, seni nereye alayım."

"Nenekarı, idare et, al sana bir avuç altın."

"Uy oğul, yer mi yok, gel başımın üzerinde yerin var, hemen sen gel."

O yana dolanıyor bu yana dolanıyor, oğlanı içeri alıyor:

"Nenekarı, sizin bu köyde hoş bir düğün var."

"Oğlum, bizim ağanın oğlu evleniyor."

"Şimdi güzel kadınlar orada çoktur."

"Ya çok, ağamızın bir kızı var ki görsen."

"Nenekarı, nasıl etsek de onu buraya getirsen."

"Oğul, o hiç buraya gelir mi? O böyle karılardan değil, nasıl gele."

"Nenekarı, al sana bir beş on altın."

"Gideyim, oğul bakayım."

Gidiyor, düğün evine giriyor, kadınlar, kızlar, gelinler oynuyorlar. nenekarı da ellerini koynuna koyuyor, oturuyor. O kız da geliyor, haniya zamanında biraz kendine sanip olmuştu, köyün tanışığı, diyor ki:

"Oy, nene kadın, sen yaşlısın neden oraya oturdun, gel buraya yukarı otur."

"Yok yok, sen şimdi ev sahibi oldun bark sahibi oldun, zengin oldun neneyi kim tanıya, demiyorsun ki bu emeğimi yedi, bu bana baktı bir içim suyun hakkı var, bir gün de bunun evine basayım."

"E... Nenekarı ben ne edeyim, benim evim yakın değilki ben sana bakış görüş edeyim. Sana bir şeyler vereyim fakirsin."

"Yok ben fakirliğinde değilim, hiç olmazsa tenezzül et de evime gel."

"Onda ne var gelirim."

"Neneni sevindirirsin, bu akşam gelir de evimde misafir olursun."

"Nene geleyim."

Akşam oluyor, yatsıdan sonra nenekarı kızı alıp götürüyor, çocuk da kucağında, bir de bakıyor ki orada bir yatak serili:

"Oy nenekarı, bu ne?"

"O ne, bir bezirgancı başıdır, yolu şaşırmış bir garip adamdır, orada yatıyor, ne olacak sen gelinsin."

Kadın mahçup oluyor ama neyapsın, oturuyor, nenekarı ocağa odun koyuyor, tezek koyuyor yakıyor:

"Nene senin neyin var neyin yok? Fakir misin, elinde var mı yok mu?"

"Neyim var, işte, gözümün önünde neyim var."

"Ne edeyim evim yakın değil ki seni bakış görüş edeyim."

"Ne edersin oğul işte gelmişsin buraya bu adamın ayak dibine giriver, bana birkaç kuruş verir."

"Oy nenekarı, sen nasıl öyle derdin, ben nasıl yüzümü kara edeyim, bu nasıl iştir? Sen beni aldın getirdin olur mu?"

"Ne olur, kimin haberi olur, sen beni seviyorsun, ben de senin emeğini yemişim, sana sahib olmuşum böyle bir şey."

"Oy nenekarı, ben edemem, ben adamın..."

"Ben demiyorum ki adamın yanına gir, ayağının altına."

Neyse, kız giriyor, kız uykuya dalar dalmaz adam oğlunu kucağına alıyor gidiyor, sabah oluyor ki kız bakıyor ki kucağın da çocuğu yok:

"Oh... Nenekarı hani ya oğlum? Bu adam benim oğlumu çalmış gitmiş."

"Oğul, hiç dallatma, git de ki Allahın emriyle öldü, söyleme sonra adın kötüye çıkar."

Hemen bir kuzuyu kesiyor, bir kefene sarıyor ağaya gidiyor.

"Kız üstüne düşmüş, çocuk boğulmuş, çocuğu kaldıralım, hiç haber vermeyin, düğünü iptal etme."

Gidiyorlar, yalandan bir mezar yapıyorlar, o kuzuyu gömüyorlar. Kız ağlıyor, ağlıyor. Düğün bitiyor, anası babası:

"Biz bu kızı götürelim, eniştemizin de halini hatırını soralım, oğlan Allahın emriyle öldü diyelim, çıkalım gelelim."

Bunlar atlara biniyorlar, ağlıya sızlıya yola gidiyorlar. Evin penceresinden adam bakıyor, kaynanası, kaynatası karısını da almışlar, geliyorlar. Hemen çocuğu götürüp mutfağa koyuyor, kendi de karşı çıkıyor:

"Buyrun buyrun, çıkın yukarı."

Üzülüyorlar, diyorlar ki:

"Canım çıka, ama üzülme sana bir şey diyeceğiz. oğlun Allahın emriyle öldü."

"Adam, canınız sağ olsun, bize ayıp değil mi, biz genciz, daha, bir çocuk nedir ki? Çocuğa üzülüyorsunuz, hiç üzülmeyin."

Kadın kalkıp mutfağa yemek yapmağa gidiyor, bakıyor ki oğlan elmasıyla oynuyor:

"Oy... Benim oğlum, buradaymış."

Babası da şaşırıyor, kalkıyor:

"Bu nasıl iş?"

"Durun ben size anlatayım, ben tövbeliydim karımı düğünlere göndermiyordum, siz ısrar ettiniz, gönderdim, ben geldim oğlanı böyle böyle çaldım."

Baba tabancasını çekiyor kızını vuracakken eniştesi elinden tutuyor:

"Allahını seversen vurma, fakat ben nasihatliyim karımı düğünlere göndermem."

Yedi içti, muradına geçti.

AHMET AĞA

Tarihin birinde bir Ahmet ağa varmış. Bu Ahmet ağanın çocuğu yokmuş. Ahmet ağa daima Allaha yalvarıyor:

"Yarabbim, bana bir çocuk ver."

Ailesi kocasına:

"Ahmet ağa, hayırlıysa versin, hayırsızsa vermesin."

"Yo kadın, Allah versin de hayırlısı da bir hayırsızı da."

Bunlar gene bir gün böyle konuşurlarken bacadan bir yılan düşüyor. Bunlar yılandan korkup kaçmağa başlıyorlar, yılan dile geliyor:

"Kaçmayın, siz Allahtan evlât istediniz işte Cenabı Allan da beni size gönderdi."

Neyse bunlar yılanı evlât ediyorlar, bir zaman geçiyor, Yılan bir gün babasına diyor ki:

"Git bana Padişahın kızını iste."

"Sen bir yılansın, Padişah kızını hiç sana verir mi?"

"Gidip isteyeceksin, Padişaha çare yok kızını vereceksin, de."

Babası yılana: "Peki" diyor sa da korkusundan yarı yoldan dönüyor. Padişahın önüne nasıl çıksın. Evegeliyor ama yılan oğlan Ahmet ağanın Padişah gitmediğini biliyor. Yılan soruyor:

"Gittin mi?"

"Gittim vermedi."

"Yok yalan söylüyorsun, git."

Yılan kuyruğunun üzerinde kalkınca Ahmet ağa fırlayıp saraya gidiyor. Padişahın huzuruna çıkıyor, Padişah:

"Baba bir emrin mi var? Bir şey mi istiyorsun?"

"Yok, Allahın emriyle kızını oğluma vereceksin."

"Kızımı oğluna vereceğim ama oğlun yılan. Hem de benim şartlarım var. Şartlarımı yerine getirirseniz, kızını veririm, yok şartlarımı yerine getirmezseniz hepinizin kellelerinizi uçururum."

Ahmet ağa boynunu büküyor evine geliyor, Padişah bir ay müddet veriyor. Neyse idamlarına bir gün kala yılandiyor ki:

"Baba, filan yerde bir murat var, onun üzerinde bir taş var, sen oraya git. Eline üç tane taş al, o taşları muratın kenarındaki taşa at birini mutlaka o taşa değir. Bir tanesi değse yeter. O zaman benden selâm söyle, binanın altından bir avuç toprakla her ağaçtan bir çiğit versinler, arkana bakmadan dön gel."

Ahmet ağa yılanın söylediklerini yapıyor, geri dönerken yoldan buna kavuşup istediklerini veriyorlar. Yılan yerde dolaşarak daireler yapıyor, Ahmet ağa her dairenin içine tohum serper gibi o topraktan serpiyor, orası bittikten sonra başka tarafa geçiyorlar, oraya da adım başına bir çiğit atıyor. İşlerini bitirip

yatıyorlar. Ahmet ağanın ailesi sabah kalkıp bakıyor, evlerinin karşısına bir büyük saray yapılmış, bir bahçe bitmiş hiç olacak gibi değil. İnanamıyor, Ahmet ağaya sesleniyor:

"Kalk şu vaziyete bak, gözüme bir saray görünüyor, sahi mi korkudan mı anlıyamadım."

Ahmet ağa kalkıyor bakıyor ailesinin dedikleri doğru ama bir türlü inanamıyorlar.

Sabahleyin Padişah uyanıyor, saat on olmuş ne güneş var ne ışık, soruyor:

"Arkadaşlar, güneş mi tutulmuş, bu ne karanlıktır böyle?"

"Karşıya bir bina yapılmış, onun gölgesidir."

"Peki, tamam."

Ahmet ağa şartları yerine getirdi diye Padişah kızını Ahmet ağaya veriyor. Yalnız gelini götürmek için yüz tane süvari istiyor, hepsi aynı boyda aynı renkte olacak, atları da hep aynı olacak.

Yılanla babası gene aynı muratın kenarına gidip taş atıp dileklerini söylüyorlar. Yüz tane aynı renkte aynı boyda atlıyla gelip kızı alıp konağa götürüyolar.

Kız konakta yılanı görünce korkusundan kendisini pencereden atmağa kalkıyor, yılan konuşuyor:

"Korkma, ben de senin gibi bir insanım, bu yılan derisini çıkartırsam insan olurum, yalnız sırrımı kimseye söylemiyeceksin."

Kız biraz rahatlıyor, kimseye söylemem diye yemin ediyor. Yılan derisini başından çıkarıp atınca, güneş gibi bir delikanlı oluyor. Bu sefer kız sevincinden bayılıyor, oğlan su buluyor, kızı ayıltıyor. Kız uyandıktan sonra bir zaman rahat yaşıyorlar.

Padişahın küçük oğlu varmış, onu evlendirmeğe karar veriyorlar. Her tarafa haberciler gönderip düğüne davet ediyorlar. Kıza da bir haberci gönderiyorlar.

Herkes geliyor, düğün başlıyor. Yılan sürüne sürüne gene o muratın kenarına gidiyor, o taşın altından güzel bir at çıkartıyor, elbisesini değiştiriyor, tozu dumana katarak düğünün olduğu yere geliyor. Düğün başlamış davullar zurnalar çalınıyor, bir alem bir keyif, Bakıyorlar, tozu dumana katarak bir atlı geldi, cirit oynayanların arasına giriyor, bir ona vuruyor bir buna vuruyor, atını oradan oraya sürüyor, cirit oynayanların nepsi kaçıyorlar, bu yalnız ortada kalıyor. Davulcu tokmağı vuracak şaşırıyor, zurnacının kafasına vuruyor, zurnacı zurnayı çalacakken davulcunun ağzına sokuyor. Kimse bunun gibi güzel oğlan görmemiş, bunu gören kadınlar bayılıyorlar. Kız kocasını tanıyor ama ses çıkartmıyor. Kızın anası akrabaları kıza:

"Keşke böyle bir enişte miz olsaydı da başka bir şeyimiz olmasaydı. Nedir o sende gittin bir yılana vardın."

"Ben ne yapayım kaderim böyleymiş, vermiyeydiniz siz verdiniz."

Bu kadınların kendi gönülleri yılan oğlana düşüyor, kıza yükleniyorlar. Bir, iki, üç, beş, bu lâflar kızın çok zoruna gidiyor, diyor ki:

"Beni çok söyletmeyin, benim asıl kocam odur."

Kız kocasının sırrını söyleyince kocası bir güvercin olup uçuyor. Kız ne- kadar dövünüp ağlıyorsa da fayda vermiyor. Gitti iş işten geçti. Babası:

"Kızım üzülme, seni filân Padişahın oğluna veririm."

"Olursa, bu olmazsa başkasını istemem. Baba, bana üç kat erkek elbisesi bir terki altın, bir de at verin ben gideyim."

Çaresiz istediklerini veriyorlar, yola çıkıyor, uzak bir memlekete varıyor, orada soruyor:

"En büyük lokanta hangisidir?"

"İstanbulda filân lokantadır, iki kapısı vardır."

"Güzel, herkese haber verin, bir hayır sahibi gelmiş, bedava yemek verilecek, isteyen başından geçeni anlatıp bedava yiyip içecek."

Neyse bütün ahali sağ kapıdan girip bu kıza başından geçeni anlatıyor, bedava yiyip içip sol kapıdan çıkıp gidiyorlar. Kız erkek elbisesi giymiş, herkes onu erkek zannediyor. Bir zaman sonra bu kızın yaptığı hayır her tarafada duyuluyor. Bir başka memlekette bir ihtiyar da bunu işitiyor. Torununu da alıp yola çıkıyor. Geze geze, dinlene dinlene yollarına devam ediyorlar. Dede yoruluyor bir yerde yatıyor. Çocuk da ufak, bir tepe görüyor çiçek toplıya toplıya tepenin başına çıkıyor. Tepenin başında güzel bir havuz görüyor, bir sürü güvercin geliyor, havuzda yıkanıp insan kılığına giriyorlar, oradaki mağaraya giriyorlar, çocuk da gidip mağaranın içine bakıyor, güzel karyolalar eşyalar var. Çocuk dönüyor, dedesini kaldırıp yola çıkıyorlar. Neyse o memlekete geliyorlar, kız soruyor:

"Baba sen bu kadar yaş yaşadın başına neler geldi?"

"Oğlum, neler gelmedi ki, benim oğlum seferberlikte harbe gitti, şehit oldu. Bu torunumla yalnız kaldık. Seni işittik, çıktık yanına geldik."

"Peki geç içeri."

Çocuğa soruyor:

"Söyle bakalım sen ne gördün?"

"Valla amcam, ben dedemle gelirken dedem yoruldu filan yerde yattı, ben çiçek toplamağa gittim. Bir sürü güvercin geldi, oradaki havuza girip yıkandılar, insan oldular. Ben de seyrettim."

Kız sevincinden çocuğabir kepçe altın veriyor, Ahçı başını çağırtıyor:

"Gel oğlum, al bu kadar altın sana, ben gelene kadar bu lokantayı işlet, ben gelmezsem bu da sizin payınız, bırakır gidersiniz."

Kız, çocuğu yanına alıp çocuğun dediği yere gidiyor, kız bakıyor birbirinden güzel babayiğitler, kocasını tanıyor. Gidip başından yakalıyor, kocası:

"Nereden geldin, beni burada buldun? Beni koyver."

"Yok koyvermem."

"Peki gidelim öyleyse."

Bir ata binip yola çıkıyorlar, yolda oğlan diyor ki:

"Şimdi çok kuvvetli bir arap gelecek, bir dudağı yerde bir dudağı gökte,

Bu araptan korkma, o benim annemdir. Üç defa sevdiğinin başını seversen bize dokunma, dersek bize dokunmaz. Şaşırır söyleyemezsen bizi parçalar."

Bakıyor ki bir arap geliyor, bunları yakalamak istiyor, kız da üç defa oğlanın dediğini tekrar ediyor, o zaman Arap:

"Sana bunu öğreten oğlumdur. Haydi oğlum, ben de seni insan oğluna verdim."

Bunlar peri imişler. Neyse bunlar kızın babasının memleketine geliyorlar. padişah yeni baştan düğün yapıyor, yeni baştan nikâh kıyıyor. Bunlar muratlarına geçiyorlar, siz de geçesiniz."

Anlatan: Emine Öksüz 41

BACILAR

Ne varmış, ne yokmuş, iki bacı varmış, Bacılardan biri çok zenginmiş biri de çok fakiimiş, Zengin olan bacı fakir olana çalım edermiş. Bu fakir kadının kocası çoban, akşama kadar davar otarıyor, Akşam da bir yıkık pegin içinde oturuyorlar. Bir gün bu kadın her zamanki gibi kocasının yemeğini götürür verir, hamiledir, sancısı tutar kendini zor o pege kavuşturur. Gelir orada bir kız çocuğu doğurur. Bakar ki üç tane kız çıktı. Üç tane peri kızı birbirinden güzel bezekli. Diyorlar ki:

"Tuttuğu altın olsun."

"Güldüğünde gül açılsın."

"Gezdiği yerler çayır çimen ola."

Öyle geçip gidiyorlar, bu eksik etek bir motil'in içinde yatıyor. sonra kendi kendine bir ufak kabın içinde su kızdırıyor. çocuğun göbeğini kesiyor. kendi işini görüyor, çocuğu yıkamak için bir tas su döküyor bakıyor su altın oluyor, bir tas daha döküyor o da altın oluyor: "Yarabbi sana şükür, bu nasıl kudumlu çocuktur." diyerek pis çaputlara sarıyor. Kendisi lohusa diresgen ev aramaya gidiyor. Bir ev bulup satın alıyor, kendi ayakta dönüyor fakir. Gene su kızdırıyor çocuğa döküyor, hep altın oluyor. Kocası çoban gelip bakıyor kadın pegin içinde yok. Komşulara soruyor:

"Bizim kadın nereye gitti?"

"Senin kadın falan konakta yatıyor."

Adam hemen gidiyor, değnegini indiriyor, "Bu bizim ev değil, bizim ev bir pegdi, nasıl olur buraya gelir?" diyerek içeri giriyor. Yukarı çıkıyor bakıyor karısı atlasların içinde karyolalarda yataklarda yatıyor, çocuk yanında belenmiş, yatıyor. Kadınlar hizmet ediyor:

"Karı, bu nedir?"

"Şimdi doğurdum, üç kız çıktı, kızımıza dua ettiler, döktüğüm su altın oluyor."

Neyse seviniyorlar, hemen her sabah su kızdırıyorlar ılık ediyorlar, çocuğa dökdükçe altın oluyor, Böylece zengin oluyorlar. Bir gün çocuk gülüyor, evin dört tarafı gül oluyor, kış gününde güller açıyor. Çocuk epeyce büyüyor. gezmeğe başlıyor, bastığı yerler çayır çimen oluyor. O zengin bacısı kardeşine soruyor, nasıl böyle zengin oldunuz diye, o da anlatıyor. Zengin bacı da hamileymiş, o da gidip o pegin içinde doğum yapıyor, onun da bir kızı oluyor, üç huri kızı çıkıyor, diyor ki:

"Alnına."

"Ağzına."

"Eme."

Bir de bakıyorlar ki o kız çocuğunun alnında bir hortum çıkıyor. Annesi oraya gittiğine pişman oluyor ama bir faydası olmuyor. Öbür bacının kızıyla beraber büyüyorlar. Bir kız varmış döktüğü su altın olurmuş, güldüğünde güller açarmış, gezdiği yerler çayır çimen olurmuş diye her tarafa yayılıyor. Bir memleketin padişahı bunu işitiyor. bu kızı oğluna istetiyor, veriyorlar. Bu zengin teyze de kahırlana kahırlana ölüyor. Kızın düğünü tutuluyor, kızı alıp götürücekleri zaman teyzesi: "Ben de beraber gideyim." diyor. Eskiden yaylılar varmış, yaylıya gelinle beraber teyzesi, teyzesinin kızı da biniyorlar, padişahın askeriyle beraber yola çıkıyorlar. Epeyce gittikten sonra bir ara dinleniyorlar. bir halvet yerde oturuyorlar, yemek yiyorlar, su içiyorlar, abdest alıyorlar, namaz kılan kılıyor kılınamayan dinleniyor. Sonra yola koyuluyorlar, gelin diyor ki:

"Teyze, ben acıktım susadım."

"Su yoktur, veremem."

"Teyze ne olur bir damla su ver bana Allah için."

"Bir gözünü çıkar vereyim."

Gelin mecburi elini gözüne sokuyor, gözünü çıkartıyor, teyzesi su veriyor. Biraz daha yol gidiyorlar, üç günde kavuşacaklarmış, ikinci gün oluyor, gelin diyor ki:

"Ben susadım bayıldım, öleceğim."

"Öbür gözünü de çıkart."

Öbür gözünü de çıkartıyor veriyor, kör oluyor. Bir öğle vakti gene yemek için bir yerde duruyorlar. Bu gelini teyzesi kolundan tutuyor, su içirmeğe diye bir dikenin altına götürüp bırakıyor. Elbiselerini de soyuyor kendi kızına giydiriyor, duvağı da yüzüne çekiyor, gidiyorlar. Padişahın evine geliyorlar, yataklar yemekler hazır. Yemeklerini yiyorlar, bu kızı güveğinin odasına koyuyorlar kız: "Ben yeminliyim, yüzümü açmam." diyor. Yüzünu açmıyor, zaman geçiyor, bakıyorlar ne gül açıldığı var, ne de gezdiği yerde çimen bitiyor.

O kör kız da o dikenin dibinde kalıyor. Bir ihtiyar kadın da kuzu otarıyor-

muş. Bakıyor ki inilti geliyor, dikenin dibinde kör bir kız, soruyor:

"Sen ins misin cins misin? Nereden buraya geldin, bu tenha vadiye düştün?

"Nenekarı, ben bir garip eksik eteğim, ne olur beni de evine götür. Gözüm yoktur, Allah rızası için."

Bu kadın kuzularını önüne katıyor, bu kızı da arkalıyor, evine getiriyor. Bu kadın da fakir, sevaptır Allah rızası için bu kıza bakıyor. Bir gün bu kız "Ana, biraz su koyarmısın başımı yıkıyayım." diyor. Kadın suyu koyuyor bir tas döküyor, altın oluyor, bir tas daha döküyor altın oluyor: "Oğul, sen neredeydin, geldin bir devlet başıma kondu." diyor. Kadın zengin oluyor. Bir gün de kız gülüyor. nenekarı bakıyor kış günü güller açılıyor, kız: "Ana, bu gülü götür, padişahın sarayında gezdir, Bir deste gül bir göze, bir deste gül bir göze diye sat. Bir satın alan bulunur." diyor. Nenekarı gülleri topluyor, deste ediyor, eline alıyor,, gidiyor, Padişahın sarayına giriyor, çağırıyor:

"Bir deste gül bir göze, bir deste gül bir göze"

Hemen o gelin çağırıyor:

"Getir nenekarı."

Bir gözü veriyor, gülleri alıyor. Nenekarı gözü kıza getiriyor, yerine koyuyorlar, o gözü görüyor. Kız bir daha gülüyor, bir daha güller açılıyor. Nenekarı desteliyor saraya götürüyor, o gelin alıyor öbür gözü de veriyor. Kızın iki gözü de tamam oluyor. O gelin de gülleri kocasına gösteriyor, o da: "Benim sultan hanımın marifetleri bundan böyle olacak." diyor.

Bir gün kıtlık oluyor, padişah tellâl bağırtıyor: "Padişah, atlarını yarıya veriyor, kimin samanı varsa atları bahara kadar beslesin." diye. Herkes birer ikişer alıp götürüyor. Bu haberi nenekarı da duyuyor, kız diyor ki:

"Ana git, sen de bir tane getir."

"Oğul, biz nasıl besliyelim?"

"Sen ne edeceksin? Git getir."

Nenekarı da gidiyor padişahtan bir at istiyor, Padişah nenekarıya bakıyor, yanındakilere? Bu nenekarı yarıbuçuk ölmüş, buna o ölmüş atı verin, zaten gittiği gibi ölür."

Nenekarı o zayıf hastalıklı atı alıp eve getiriyor, kız avluya çıkıyor bir aşağı bir yukarı geziyor, çayırlar bitiyor, sular deşiliyor, kuşlar ötüyor. Atı eğerden çıkartıyor, avluya kazığını çakıyor, bahara dek yeşil ot çayır çimen yiyor şişmanlıyor, aslan gibi oluyor, Hep öteki atlar ölüyorlar. kimsede ot yok. saman yok. Neyse bahar oluyor atları topluyorlar. Padişahın oğluyla vezirin oğlu beraber geziyorlar, bakıyorlar verdikleri atların çoğu ölmüş, ölmemiş olanlar da kemik gibi olmuşlar. Bir kapının önünden geçerken:

"Bu da nenekarının evi."

"Bir tane de o götürmüştü."

"O zaman ölmüştür o."

"Yok canım belki öldürmemiştir, bir kere soralım."

Giriyorlar içeri, bakıyorlar at yatıyor, öyle de şişmanlamış ki: "Allah Allah, bu kadın nasıl beslemiş bu atı?" diye birbirlerine soruyorlar. Yürüsün diye ne kadar uğraşıyorlarsada at ne yerinden kalkıyor ne de yürüyor:

"Nene, bu at böyle şişmanlamış, bu kadar aslan gibi olmuş. Neden yerinden kalkmıyor, kimsen varmı? Başkasının sözüyle kalkar belki."

"Kimsem yok, bir kızım var."

"Git hele getir."

Kız geliyor, iki ayağı ile ata vuruyor: "Kalk kalk, ben sahibinim." diyor. Kızın öyle demesi padişahın oğlunun ağırına gidiyor:

"Sen nasıl benim atıma sahibinim dersin?"

"Hele sen git de karının yüzünden o perdeyi kaldır, daha kaldırmamışsın git bak hele o kimdir? Benim gözlerimi çıkarttılar, dikenin dibine attılar. Nenekarı beni buldu besledi, bak benim marifetlerim, çayır çimen ettim. Bu at bahara kadar yedi böyle oldu."

Padişahın oğlu gidiyor, karısının perdesini açıyor, alnında bir şey var, ucu da ağzında emiyor emzik gibi."

Tutuyor katırın kuyruğuna bağlıyor, köpekleri de katıra salıyor. Karısına da kırk gün kırk gece düğün yapıyor, getiriyor, yiyor içiyor muradına geçiyor.

Anlatan: Şükrü Karapınar 42

BALIKÇIGİL

Zamanında zengin bir adam varmış, gayet de zenginmiş. Gel zaman git zaman bu adam fakir düşmüş, utandığından hiç dışarı çıkmıyormuş. Külfetleri de çokmuş, sekiz on nüfus, bir gün karısı diyor ki:

"Böyle oturmakla, olamaz, biz perişan olduk, bir iş yap."

"Ben ne iş yapabilirim, ben işlerden bu kadar geri kaldım, dışarıya çıkmaya utanıyorum."

Kadın da kocasının sözüne hak veriyor, kendisi nakış, oya işleyip evini idare ediyor Bunların bir çocukları yetişiyor, delikanlı oluyor, soruyor:

"Baba, sen hiç bir iş göremez misin?"

"Oğlum ben ne iş göreyim."

"Anam, bize bir tor yapsın, balıkçılık yapalım."

"Peki."

Anaları bunlara bir balık toru dokuyor, kocasına veriyor. Adam sabah namazı hiç kimse görmeden, balığa çıkıyor, satıyor savıyor, çocuklarına ekmek alıyor, öylelikle idare ediyorlar. Bir gün oluyor, oğlan diyor ki:

"Baba, ben de seninle beraber geleyim."

"Oğlum, senin gücün yetmez, sen daha çocuksun, büyük büyük balıklar çıkıyor sen yapamazsın."

"Yok baba, ben de geleceğim."

Babası götürmüyor, çocuk ağlaya ağlaya ardı sıra gidiyor, saklanıyor. Babası toru atıyor atıyor bir şey tutamıyor, diyor ki:.

"Bu çocuk, bir yere mi saklandı, oğlum neredeysen gel."

"Baba, ben buradayım."

Oğlan gidiyor, toru eliyle atıyor, dana kadar bir balık çıkıyor. Oğlan balığı sırtlıyor, caddeden baş aşağı iniyor. Padişahın kızı, pencereden bu çocuğu görüyor, altın topu gibi babayiğit. Beslemelerine Diyor ki:

"Şu balıkçıyı çağırın, balığı alalım."

Beslemeler, çocuğu çağırıp soruyorlar:

"Fiyatı kaça, parasını verip balığı alacağız."

"Siz gidin, hanımınız gelsin."

Gidip hanıma söylüyorlar, hanım da:

"Ben neden geleyim, kaç para istiyorsa söylesin verelim."

Bu çocuk illâ hanım gelsin diye ısrar ediyor. Hanım da yedi peçenin altında hiç kimse görmemiş. Geliyor, soruyor:

"Balıkçı, yavrum, ne istiyorsun?"

"Hanım, ben senin sağlığını istiyorum."

"Acaip, benim sağlığımdan sana ne.

"Ben senin sağlığını dilerim."

"Size kim derler?"

"Bize Balıkçıgil derler."

"Sizin işiniz gücünüz nedir?"

"Bizim işimiz balıkçılıktır."

Peki söyle, parasını veıeyim."

"Ben senin sağlığını isterim."

"Benim sağlığım nedir?"

"Senin sağlığın gıdıktan yukarı, gerdandan yukarı, aç göreyim."

Padişah kızı şaşırıp kalıyor ama oğlanı geri de gönderemiyor. Beslemelerin her birini bir işe yolluyor. Yedi kat peçeyi açıp gıdıktan yukarı gösteriyor. Oğlan bakıyor bir ben bir yanağında bir ben de bir yanağında var. Oğlan kaçıp eve gidiyor. Babası soruyor:

"Ne yaptın?"

"Baba, sus, filân caddeden aşağı iniyordum, köpekler balığı gördüler, üzerime hücum ettiler, beni parçalayacaklardı, balığı attım kaçtım."

"Hay Allah senin belânı vermiye."

O gece aç kalıyorlar, babaları sabahtan gene toru alıp balığa gidiyor, bu çocuk da ardı sıra gidiyor. Adam gene toru atıyor atıyor balık gelmiyor. Sesleniyor:

"Gene mi bu çocuk geldi? Oğlum, geldiysen aşirkâre çık."

"Baba, ben buradayım.'"

"Oğlum, gel şu toru at, belki Cenabı Allah çocukların rızkını verir."

Oğlan gene toru atıyor. o danadan daha büyük bir balık çıkıyor. Babası: "Ben götürcyim.", oğlan: "ben götüreyim." diyor, oğlan hasır parçasını boynuna attığı gibi balığı sırtlıyor gene o caddeden aşağı iniyor. Sultan hanım bunu pencereden görüyor, diyor ki:

"Şu balıkçıyı çağırın, zandedersem bu balık dünkünden daha güzel."

Beslemeler balıkçıyı çağırıyorlar, soruyorlar:

Ne istiyoı sun?

"Haydi gidin hanım gelsin."

Gidip Sultan hanıma veriyorlar, o da diyor ki:

"Söyleyin, bunun da ötekinin de parasını vereyim, gitsin."

Çocuk ısrar ediyor, gene hanım yedi peçenin altında geliyor, soruyor:

"Balıkçı, bu balığa ne istiyorsun?"

"Hanım, ben senin sağlığını istiyorum."

"Benim sağlığımdan sana ne, sen bir balıkçı ben bir padişah kızı. Söyle ne kadar istiyorsan sana balıkların parasını vereyim."

"Yok, ben senin sağlığını istiyorum."

Padişah kızı bunu geri de gönderemiyor, çaresini de bulamıyor, beslemelerin her birini bir tarafa yolluyor. Soruyor:

"Balıkçı, sen her daim böyle külüstür mü gezersin? İyi çamaşır iyi elbise giymez misin?"

"Benim yaptığım fiyakayı kimse yapamaz."

"Peki, benim sağlığım ne?"

"Senin sağlığın, göbekten yukarı aç göreyim."

"Kız göbekten yukarı açıyor, oğlan bakıyor bir ben bir göğsünde bir ben bir göğsünde var. Oğlan hemen kaçıp eve gidiyor. Babası soruyor:

"Balığı ne yaptın?"

"Baba sus, gittim eşrafın içine girdim, ben fiyat söyledim, bu fiyattan balık mı olur diye onlar bana hırslandı ben onlara hırslandım, beni döğeceklerdi, ben de kaçtım geldim."

O gece aç susuz per perişan yatıyorlar. Sabah oluyor, seher vakti, şafak daha yeni atıyor, babası toru alıp gidiyor, oğlan da ardı sıra gidiyor. Adam toru atıyor atıyor balık gelmiyor, diyor ki:

"Olmaya ki bu çocuk gene gelsin, oğlum neredeysen gel, hele bir de sen at.

"Çocuk toru atıyor inek kadar bir balık çıkıyor. Çocuk babasına diyor ki:

"Baba, bu kere de ben götüreyim, bir daha götürmem."

Oğlan gene balığı sırtlıyor, gene o caddeden aşağı iniyor, bağırıyor:

"Balık alın balık."

Kız gene pencereden görüyor, diyor ki:

"Şu oğlanı çağırın, o balığı da alalım."

Oğlan gelip balığı kapıya atıyor, beslemeler soruyorlar:

"Ne istiyorsun?"

"Hanımın sağlığını istiyorum."

Beslemeler gidip hanıma söylüyorlar, hanım diyor ki:

"Bu nedir, bizim kapımıza geldi?"

Beslemeler gidip balıkçıyla konuşuyorlar, o gene diyor ki:

"Siz gidin, hanım gelsin."

Hanıma söylüyorlar, hanım gene yedi peçenin altında aşağıya iniyor:

"Balıkçı, bu üç balığında fiyatlarını söyle, paralarını vereyim."

"Ben parada değilim, ben de para çok."

"E... Benim sağlığımın sana ne menfaati var?"

"Hiç bir menfaati de yok. Diz kapağından yukarı aç da göreyim."

Onda da var, gözü kör, lâkabı alçakmış, diz kapağından yukarı açıyor, oğlan bakıyor, bir edüğünde bir ay, bir edüğünde de bir yıldız, kaçıp eve geliyor, diyor ki:

"Baba, ben daha gitmem, ne edersen et, ben bu balıklarla derde girdim."

O çoluk çocuk acından per perişan, o gecede yatıyorlar. Sabahtan adam balığa gidiyor, oğlan artık gitmiyor. Babaları balık tutuyor, çocuklarına her bir şey alıp getiriyor. Çocuklar biraz gözlerini açıyorlar. Bir zaman böyle geçiyor. Bu çocuk bir gün çarşıya gidiyor, bir tellâlın bağırdığını duyuyor, kulak verip dinliyor. Tellâl diyor ki:

"Padişahın kızı büyük vezirin oğluna verilecek. Padişahın kızını dünya yüzünde gören yoktur. Eğer gören varsa gelip nişanlarını söyliyecek. Doğru söylerse Padişahın kızını o alacak, doğru söylemezse boynu cellat olacak."

Bu oğlan bunu duyunca güzel bir konakları varmış onu satıyor, parayı alıyor. Çoluk çocuk dışarı atıyorlar. Babası ekmek öte beri almış eve geliyorki çoluk çocuk sokakta, burası benimdir, oğlan satamaz diyorsa da kimse onu dinlemiyor. Adamcağız o evin yanına bir lâğım kazıp çoluk çocuğunu oraya yerleştiriyor.

Oğlan da konağın parasını alınca terziye gidip kendisine üç kat elbise kestiriyor. Üç gün de günü var, bara gidiyor, saza gidiyor, keyf ediyor, para geniş. Kızın tarifini vereceği gün geliyor, tarifi veremiyenlerin boyunları cellât oluyor. Bu padişahın kızı da beslemeleri tembihliyor:

"Göz kulak olun, o balakçı buradan geçerse, hemen onu içeri alın. Beni gören biri o var, gidip babama söylerse, babam beni ona veriı."

Beslemeler bir de bakıyorlar, gözlüklü, kunduraları çızırtılı, yumurtanın içinden çıkmış gibi bir çocuk, insan bakmaya kıyamıyor. Diyorlar ki:

"Vallah işte geliyor balıkçı."

Kız da pencereden çocuğu görünce vuruluyor, beslemeleri yolluyor:

"Aman balıkçı hanım seni çağırıyor."

"Haydi gidin, ben gidip Padişaha söyliyeceğim, kendisini alacağım."

"Gel, hanım seni çağırıyor."

Bunu iteleyip içeri sokuyorlar, koltuklayıp kızın odasına götürüyorlar. Kız diyor ki:

"Sen beni ne edeceksin? Sen ne kadar para istiyorsan söyle, ben sana parayı vereyim. Böyle yapma."

"Yok."

Boğuşuyorlar, itişiyorlar, yemiş getiriyorlar, anlatmanın saati varmış, saati bitince daireler kapanıyormuş, bunu oyalıyorlar. Kız:

"Sana para vereceğim, söyleme."

"Ne kadar?"

"Bin lira vereyim."

"Yok olmaz."

"Üç bin lira."

"Ben sana vereyim, ben parayı ne yapayım."

"Altı bin lira vereyim."

"Ver."

Altı bin lirayı alıp doğru babasının yanını gidiyor. diyor ki:

"Baba, al bu birinci balığın parası. Aman ne yaparsan yap on beş güne kadar Padişahın sarayının karşısına bir apartman çöktür."

Babası parayı alıyor, Oğlan gene gidiyor, zevkine keyfine bakıyor. Sabah olunca gene daireler açılıyor. Padişahın kızı gene beslemeleri tembihliyor:

"Aman balıkçı buradan geçerse hemen içeri alın."

Beslemeler, balıkçıyı görünce kapının önüne çıkıyorlar, diyorlar ki:

"Gel içeri, hanım seni bekliyor."

"Benim hanımın yanında ne işim var, gidip söyliyeceğim de kendisini alacağım."

"Hele gel, seni çağırıyor."

Oğlanı içeri itiyorlar, koltuklayıp yukarı çıkartıyorlar. Erişiyorlar, boğuşuyorlar, muhabbet yapıyorlar, çerez yiyorlar, oğlanı oyalıyorlar. Dairelerin kapanmasına bir saat kala, çocuk diyor ki:

"Ben kalkıp gideyim."

"Nereye gideceksin?"

"Daireler kapanmadan söyliyeyim de seni alayım."

"Sana altı bin lira vereyim, söyleme."

"yok."

"Dokuz bin lira."

"Peki ver."

Dokuz bin lirayı alıp babasına gidiyor, diyor ki:

"Baba, bu dokuz bin lira da ikinci balığın parası, aman sen devam et, konağı çöktür."

Sabah olunca bu çocuk gene hamamına traşına gidiyor, vakit tamam olu-

yor, daireler açılıyor. Oğlan gene caddeden yukarıdan aşağı iniyor, beslemeler hemem bunun önüne çıkıyorlar:

"Hanım seni çağırıyor."

"Baba, gidin hanımın yanına. Bu gidin son gündür, ben gidip söyliyeceğim."

Velhasılı gene oğlanı zorla içeri sokuyorlar. Dairelerin kapanmasına bir saat kalana kadar bu oğlanı Padişahın kızı oyalıyor. Oğlan:

"Ben kalkıp gideyim."

"Para vereyim söyleme."

"Ben parayı ne edeyim?'

"Sana on iki bin lira vereyim."

"Yok."

"On beş bin lira."

Kız on beş bin lirayı veriyor. daha kavuşamaz diye oğlanı salıveriyor. Oğlan parayı gene babasına götürüp diyor ki:

"Baba, bu on beş bin lira da üçüncü balığın parası."

Hemen segirtip meclise gidiyor, meclis de ayağa kalkmış, dağılacak bu çocuk diyor ki:

"Benim tarifem var, onu söyliyeceğim. Eğer bir noksanım varsa benim boynumu cellat edersiniz."

Meclistekiler tekrar oturuyorlar.

"Söyle."

"Padişahın kızını birinci tarifesi, oir ben bir yanağında bir ben de bir yanağında var. İkinci tarifesi, her iki göğsünün üzerinde de birer ben var. Üçüncü tarifesi de, bir bacağında bir ay şekli, bir bacağında da bir yıldız, şekli var."

Tutup çabucak bir Ermeni bir de İslâm hemşire gönderiyorlar. Hemşireler kızı muayene ediyorlar, bakıyorlar oğlanın dedikleri doğru. O vakit, kızı oğlana veriyorlar, yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Asi Akış 43

KARA DİRHEM HOKKASI

Bir varmış bir yokmuş. Allahtan gayri kimse yokmuş, Deve tellâl iken sıçan berber iken, bir Padişahın oğlu gezerken bakmış ki, bir alan pişman, bir de almayan pişman diye tellâl bir sandık satıyor. Padişahın oğlu üç aşağı beş yukarı alıyor bu sandığı. Açıyor bu sandığı ki bir dudağı yerde bir dudağı gökte çirkin bir arap çıkıyor. Arap "Aleyküm selâm" diyorsa da Padişahın oğlu hiç memnun kalmıyor. Bu çirkin adam nasıl bana rast geldi, ben bununla ne yapacağım diye dü-

şünüyor. Padişah oğlu bunu hizmetçi yapıyor. Bunu nereye gönderse anında şimşek gibi gidip geliyor. Padişah oğlu bunun hizmetinden memnun ama suratına bakılmıyor. Keşke koyup gitse bana hizmeti de lazım değildi diye düşünüyor. Arap bir gün diyor ki:

"Padişahım, ben biliyorum sen bir Padişah oğlusun. Ben de Ecinli Padişahının oğluyum. Beni o sandığın içine tılsımla hapsettiler. Sen beni kurtardın ben sana çok iyilik edeceğim. Ben babamı annemi çok özledim, bana izin ver gideyim."

"Hay hay izin senindir."

"Ama seni de götüreceğim."

"Canım beni ne edeceksin?"

"Yok, seni de babamın makamına götüreceğim."

Ecinli Padişahının oğlu diye bundan korkuyor, kalkıyor bununla beraber yola çıkıyor. Taşlık bir yola giriyorlar. kötü kötü yollardan gidiyorlar, bu Arap elini ağzına atıp bir ıslık çalıyor, bütün ecinli tayifesi ortalığa dökülüyor. Dünya akser kesiyor. Babası da atına binmiş, oğlunu karşılıyor. Arap bu oğlana diyor ki:

"Yalnız senden bir ricam var. Benim babam da bir Padişahtır, geldiği zaman senin resmi tazim et."

"Ben resmi tazım ederim."

Babası bunların yanına gelince bu çocuk resmi tazim ediyor. Bir taşın deliğinden içeri sokuyorlar. Bu Padişahın oğlu, Yarabbi ne yapacağım diye düşünüyor. Arap da babasına: "Baba amanın bunlar çok naziktir, dilberdir hoştur. Bana çok iyilik etti. Nerede güzel taife varsa onlara hizmet ettir. "diyor. Bunu yediriyor içiriyorlar, hizmet ediyorlar. Üç gün geçince bu oğlan:

"Ben artık gideceğim."

"Yok nereye gideceksin, daha şu karşıki taşın deliğinde benim hemşiremin payı tahtı var, daha oraya gideceğiz."

"Baba etmeyin, bana izin verin, ben gideyim."

"Babam sana, şamdanım evlâdımı kurtarmışsın, işte muradını derse, sen üç tane kara dirhem hokkasını iste, başka bir şey kabul etme."

Bir zaman daha geçiyor, Ecinli Padişahı diyor ki:

"Evlâdım, iste muradını, seni yolcu edeyim."

"Muradım sağlığındır, senden üç tane kara dirhem hokkası varmış, onları bana ver."

"Eyvah neden onları söyledin, o sırdı. O sır verilmez."

"Baba ahır vereceksin."

"Verelim oğlum ama bu sır taşıdır, Kullanamazsan seni öldürür." Birinci kara dirhem hokkası, her ne muradın varsa ondan iste, birinci kara dirhem hokkasını açtın mı istediğin şeyler yapılır. İkincisinde yiyecek içecek bulunur. Üçüncüsünde de Ecinli taifesinin askeri vardır. Nereyi feth etmek istiyorsan, anında fethedersin."

Padişahın oğlu kara dirhem hokkalarını alıp yola çıkıyor. Elâzığa iki saatlik yolda üç tane hırsız, yol kesici adam soymak için bekliyorlar. Bu hırsızlar yüzer metre aralıklarla bekliyorlar. Bu hırsızlardan birincisini görüyor, yanına geliyor, selâm veriyor, Soruyor:

"Necisin efendim sen?"

"Yolcuyum."

Kalbinden bu hırsız herhalde diye geçiyor. Diyor ki:

"Oğlum, şuradan biraz çalı çırpı getir de şurada birer kahve içelim. koyup gidelim."

"Peki efendim."

O adam çalı çırpı toplayana kadar bu kara dirhem hokkasını açıyor, içinden bir arap çıkıyor. Soruyor:

"Yapayım mı yıkayım mı?"

"Yüz direkli bir çadır isterim."

Hemen yüz direkli bir çadır kuruluyor, hırsız arkasını dönüyor ki dünya çadır olmuş. Neyse halayıklar hizmetçiler kaveyi pişiriyorlar. Bunlar kahveyi içiyorlar. Padişah oğlu:

"Haydi oğlum, şu ocak yaptığın taşları topla, seninle binip gidelim."

"O taşları götürüp atana kadar, Padişah oğlu hokkayı kapatıyor. hırsız dönüyor hiç bir şey kalmamış. Bunlar beraber yola çıkıyorlar, ikinci hırsızın yanına geliyorlar. İkinci hırsız arkadaşının yanında bir adamla geldiğini görünce bunun gücü soymaya yetmemiş, beraber soyalım diye getiriyor, diye düşünüyor. Padişan oğlu bunlara diyor ki:

"Haydi siz beraber gidin biraz çalı çırpı getirin de birer fincan kahve içelim."

Onlar gidince kara dirhem hokkasını açıyor, beş yüz direkli bir çadır istiyor. Çadır hemen kuruluyor, hizmetciler halayıklar hizmet ediyorlar. Hırsızlar, bunun sırrını merak ediyorlar. Neyse orada da yiyip içip kalkıyorlar. Padişah oğlu hırsızlara farkettirmeden gene hokkayı kapatıyor. Bu sefer üçü beraber yola çıkıyorlar, üçüncü hırsızın yanına geliyorlar. Orada da aynı oyunu oynuyor. Bunlar diyorlar ki:

"Sende biriş var gel bize söyle."

"Söylenmez bu bir sırdır. Benimle arkadaş olur musunuz?"

"Peki olalım."

Bunlar arkadaş oluyorlar, az gidiyorlar, uz gidiyorlar, dere tepe düz gidiyorlar, bir çuvaldızlık yer gidiyorlar. Bir dağın başına gidiyorlar, orası da Padişahın sarayının karşısıymış, Padişah oğlu diyor ki:

"Gidin biraz taş getirin, burada bir saray yapalım, burada oturalım."

Kara dirhem hokkasını açıyor, Ecinli taifesi çıkıyor, soruyorlar:

"Yapalım mı yıkalım mı?"

"Öyle bir saray yapın ki Padişahın sarayı benim sarayımın gölgesinde kalsın."

O dakikada Padişah oğlunun istediğinden alâ bir saray yapılıyor. Padişah uyanıp bakıyor kendi sarayı gölgede kalmış. O sarayı kimin yaptırdığını öğrenmek için bekçileri yolluyor. Bekçiler gidiyorlar, kapıyı çalmak için ellerini uzatınca bunları kulakları yere düşüyor. Vuranı da göremiyorlar. Padişah hizmetkârlarına:

"Gidin, buranın Padişahı sizin sarayınızı görmeye gelecek deyin."

Bekçiler gidip haber veriyorlar, içeriden "buyursun, gelsin" diye bir ses geliyor. Padişah askerini toplayıp gidiyor. Oturuyorlar çeşit çeşit yemekler, içmeler, Padişah şaşırıyor, Diyor ki:

"Sen de benim sarayıma buyur, benim bir kahvemi iç."

"Peki efendim, geliriz."

Kalkıyorlar ertesi gün, Padişahın sarayına gidiyorlar. Gitmeden önce bu kara dirhem hokkasını kapatıyor, ne saray ne de bir şey kalmıyor. Padişah bunlara ziyafet veriyor ama bu oğlanın ziyafeti gibi değil tabi. Padişanın askerinede birer avuç altın dağıtıyor. Akşam oluyor Padişah diyor ki:

"Sizden bir arzum var, kabul eder misiniz?"

"Buyrun."

"Biz, malum öşür aldık Buğdayı arpaya, arpayı yulafa katmışlar. Anbara yığdılar. Askere yemek verilecek, seçmeyle bitmiyor, bu gece siz de dört kişi bize yardım etmez misiniz?"

"Ayıklarız, baş üstüne efendim."

Padişan yattıktan sonra hırsızlar buna kızıyorlar:

"Nene lâzım da ayıklarız diyorsun, biz bunu nasıl ayıklıyalım? Hepsi birbirine katışmış."

Ayıklamağa başlıyorlar, biri diyor ki:

"Öf karnım ağrıyor."

"Kalk git yat."

O gidip yatıyor. bu sefer ikincisi başlıyor:

"Öf başım ağrıyor, öyle ağrıyor ki:

"Cehennem ol, sen de yat."

O dagidip yatıyor, bu sefer üçüncüsü başlıyor:

"Valla ben onlardan da fena oldum."

"Sen de git, yat."

O da yatınca bu hemen kara dirhem hokkasını açıyor, ecinni çıkıyor:

"Yapalım mı yıkalım mı?"

"Bütün taifeler dökülsün, bunları ayıklasınlar, her birini ayrı ayrı çuvallara koysunlar, birbirlerinin üzerine istif etsinler."

"Yum gözünü, aç gözünü."

Bakıyor hepsi ayıklanmış düzenlenmiş. Sabahleyin Padişah hayret ediyor. Diyorki:

"Oğlum, iste muradını."

"Senin sağlığını."

"İste muradını."

"Muradım, sağlığın."

"İste muradını."

"Sağlığın."

Etrafındakiler: "Padişahım, kızını bu adama ver, bunda bir is var." diyorlar. Bu Padişah da kızını buna veriyor. Bu padişahın kızını alıyor fakat kılıcını ortaya koyuyor, yatıyor. Bu Padişah oğlu rüyasında bir peri kızına aşık olmuş. Bunun için Padişah kızını hatır için alıyor ama elini sürmüyor. Padişahın da dört tane kızı varmış birini buna üçünü de o hırsızlara vemiş. Bu padişah oğluyla evlenen kız babasına haber veriyor. bu oğlan benimle konuşmuyor diye. Padişah oğlanı çağırıyor, soruyor:

"Oğlum, kızının ne kurusu var?"

"Padişahım kızının hiç bir kusuru yok. Yalnız benim bir nişanlım var, eğer onu bulursam, senin kızın el değmemiş gene senindir. Bulamazsam gene gelirim benim ailemdir."

Padişah oğlu, kara dirhem hokkalarını alıp yola çıkıyor. Gidiyor, gidiyor, az gidiyor, çok gidiyor. bir çuvaldızlık yol gidiyor. Daracık bir evde çıkrık eğiren bir kadın görüyor. Diyor ki:

"Anakarı, ne olur beni misafir etmez misin?"

"Oğlum, gözün kör mü, görüyorsun çıkrığın yarısı içerde yarısı dışarda seni nasıl misafir edeyim."

Anakarı, al sana bir avuç altın vereyim, beni misafir et."

Oğul, atına da yerim var, itine de yerim var. Buyur buyur içeri"

Alıyor içeri, oturuyor, soruyor:

Anakarı, bu sizin şehirde Gülperi isminde bir kız varmış. Sen biliyormusun?"

Nasıl bilmem ay oğul, o dünya güzelidir."

Anakarı, onu bana yapmazmısın?"

" Yaparım oğul, sen bana bir avuç altın daha ver."

Peki anakarı, vereyim."

Şimdi sen çerçi gibi onun kapısının önünden geç. Sen kızı gör, o da seni görsün. Ben o kızı sana yapayım."

Oğlan kadının dediği gibi kızın evinin önünden geçiyor. Oğlan rüyasında bu kızı gördüğünde bu kız da oğlanı görmüş. Kız pencereden bakıyor rüyasında gördüğü çocuk. İğne iplik almak bahanesiyle bunu içeri alıyor. Birbirlerine macerayı anlatıyorlar. Kız diyor ki:

" Benim anam devdir, seni parçalar. Ben seni saklıyayım. Annem gelince hamur yoğurmaya oturur. Bir memesini bir omuzunda bir memesini de bir omuzuna atar. Annem çok çirkindir ondan korkma. Hamur yoğururken arkasından gel iğneyi memesine sok. O ölür, o zaman biz de evleniriz. Batıramazsan bizi mahfeder."

Dev karısı geliyor, hamur yoğurmaya oturuyor, oğlan kavuşup buna iğneyi batırıyor. Dev karısı:

Yiğit, erkeksen bir daha sapla."

Yiğidin şartı birdir."

İğneyi çekmeyince dev orada ölüyor. Bu kızla oğlan oradan muhabbet ediyorlar. Bu kız o kadar güzelmişki oğlan onu görünce namazını şaşırıyor. Kız da çocuk namazını şaşırtmasın diye saçından beş tel koparıp seccadeye koyuyor. Bir rüzgar geliyor, kızın saçlarını oradakıi suya savuruyor. Bunlar otururlarken o cadı kadın geliyor, diyor ki:

" Aferin aferin, birbirinizi buldunuz, maşallah ne hoş."

Gizliden kıza da diyorki:

Kızım, sen onu çok seviyorsun ama o seni o kadar sevmiyor."

Nereden anladın?"

Belli belli kızım, seni sevseydi sırrını sana söylerdi."

Kız oğlanın yanına geliyor, diyorki:

Bak, anakarı bile anladı, sen beni çok sevmiyorsun."

Yok, çok seviyorum."

Seviyorsan sırrını söyle?"

Benim sırrım bu kutudadır."

Oğlan söylüyor, düşüp ölüyor. Kız kalkıp cadıyı yakalıyor, sen bana bunu nasıl yaptın diye ağlayıp sızlıyor. Cadı kadın:

" Kızım, korkma bunlar Padişah sülalesidir, kırkgün uyur, kırk gün sonra kalkar."

Kız da inanıyor. Sıçanlar da gelip kara dirhem hokkalarını duvarın deliğine taşıyorlar. O Vaktin Padişahı da balık avına çıkmış, balık tutmuş, balığın karnından bir kaç tel pırıl pırıl saç çıkmış. Padişah o saç tellerini görünce cadı kadını çağırmış:

Bu saçın sahibini sen tanıyor musun?"

O benim elimde."

Sana ne verirsem onu bana verirsin?"

Bana bir çift ayakabı al."

Padişah bir çift ayakabı alıyor. Cadı kadın küpüne binip kızın avlusuna iniyor. Kıza diyor ki:

" Gel kızım gel, sen kırk günü say o Padişah oğludur ayılacak. Gel şu küpteki çalgıları dinle de ferahla."

Kızı kandırıp küpe sokuyor, Padişahın sarayına indiriyor. Padişah kızı görünce seviniyor. kızı razı edemiyor, kız diyor ki:

" Bana kırk gün mühlet ver."

Padişah çaresiz kabul ediyor. Kırk birinci gün kız kendinden kalan kara hokkasına açıyor. Bir Arap çıkıyor, soruyor:

" Yapayım mı yıkayım mı?"

" Padişah oğlunu dirilt."

Oğlan hemen çanlanıyor, kızın Padişahın yanında olduğunu öğreniyor. Duvarın kenarından kara dirhem hokkasını bulup alıyor, açıyor. Arap çıkıyor, soruyor:

" Yapayım mı yıkayım mı?:"

Padişahı Kaf dağının arkasına at, beni de kızın yanına."

Padişahı Kaf dağının arkasına atıyorlar. Bunu da kızın yanına götürüyorlar. Yiyor içiyor, muradına geçiyor.

Anlatan : Teyibe Yaman 44

ÖKSÜZ KIZ

Bir varmış bir yokmuş, bir baba, bir anne bir de kızları varmış. Bir gün anne ölmüş, yerine analık gelmiş. Her gün bir kızı yazıya gönderirmiş. Elinede bir dilim arpa ekmeği verirmiş. Çocuk ağlaya ağlaya gidermiş, arpa ekmeğini ne yiyebilirmiş nede yutabilirmiş. Bir gün yazıya götürdüğü inek dile geliyor, diyor ki:

"O ekmeği getir ben yiyeyim. Sen gel benim kulağıma gir, orada güzel yemekler var, onları ye."

O günden sonra, kız arpa ekmeğini ineğe veriyo, kendiside ineğin kulağına girip güzel yemekler yiyor. Bu analığında bir kızı oluyor. Analık bakıyor, üvey kızı günden güne şişmanlıyor, güzelleşiyor, kendi kızına yumurtalar içirtip tereyağlar yedirdiği halde üvey kızı gibi olmuyor. Bunun için bir gün de kendi kızını yazıya gönderiyor. Ona da bir dilim arpa ekmeği veriyoı. Üvey kızı evde alıkoyuyoı. Kız gidiyor, yazıya, acıkıyor. Arpa ekmeğini yiyor, ekmek boğazında kalıyor, gözleri yaşarıyor. Analığın üvey kıza nelei ettiğini bildiği için inek hiç sesini çıkartmıyor. Kız eve geliyor, diyor ki:

"Anne anne, beni daha gönderme, ben o ekmeği yiyemiyorum. Gene o kızı gönder, ben az kalsın ölüyordum."

Ertesi gün analık üvey kıza biraz pamukla bir iğ veriyor, diyor ki:

"Bugün bunu eğir, makara ipliği gibi yap."

Kız alıp geliyor, pamukla iğe bakıp ağlıyor, inek soruyor:

"O ne, neden ağlıyorsun?"

"Analığım dediki, bunu makara ipliği gibi eğir."

"Getir o pamuğu, ben yiyeyim, sen de yanımda otur sar."

Kız pamuğu iğneğe veriyor, inek pamuğu yutuyor. kulağından inceçik makara ipliği gibi çıkartıyor. kız da sarıyor. İpliği eve götürüyor, bu kız artık hepsinin diline düşüyor. bu-kız-böyle güzel ip eğiriyor diye. Analık kızına diyor ki:

"Bak kızım, o nasıl herkesin gözüne giriyor, bugün de sen al pamuğu götür eğir."

Kız pamuğu alıp gidiyor, kalın kalın eğiriyor. Tabi hiç pamuk iğde eğirilir mi? Eve geliyor, annesine diyor ki:

"Anne ben eğiremedim?"

"Sen yapamamışsın, bak o kız inek otarıyor, hem şişmanlıyor, hem de pamuk eğiriyor."

Analık inekten şüpheleniyor, kocasına diyor ki:

"Bu ineği keselim."

"Nasıl keselim, biz onun sütünü içiyoruz, yoğurdunu, yağını yiyoruz."

"Yok keseceksin."

Kadın sonunda kocasını kandırıyor. İneği kesmeğe karar veriyorlar. Bu öksüz kız gidip ineğin yanına oturuyor, ağlıyor. İnek soruyor.

"Neden ağlıyorsun."

"Seni kesecekler, ben ne yapacağım?"

"Beni kestikleri zaman, ben etimi onlara haram edeceğim, onlar yiyemiyecekler, onlara acı gelecek. Sana da şeker gibi gelecek, sen ye. Kemiklerimi de bir beyaz patistakaya sar, benim yemliğimin altına koy."

İneği getirip kesiyorlar, eti bunlara acı geliyor, yiyemiyorlar. Kıza etler şeker gibi geliyor, o yiyor. Kemikleri toplayıp beyaz patistakaya sarıyor, yemliğin altına gömüyor. Aradan bir iki ay geçiyor. Bir padişah evleniyormuş, bunlara da davetiye kâğıdı geliyor. Analık kendi kızını beziyor, düğüne gitmeden evvel üvey kızına da diyor ki:

"Bu kazanın içini biz gelene kadar göz yaşı ile dolduracaksın."

"Ben bunu nasıl göz yaşıyla doldurayım?"

"Dolduracaksın işte."

Bir teneke buğdayla bir teneke mercimeği birbirine karıştırıyor, kıza diyor ki:

"Bunları tek tek ayıracaksın. Biz iki güne kadar geleceğiz, sen hem bunları ayıkla, hem de kazanı göz yaşınla doldur."

Onlar gidiyorlar. bu kız da oturup ağlıyor, ağlıyor. Ne kadar ağlasın ki kazan dolsun. O taraftan da bir tuzcu geçiyormuş, ağlama sesini duyunca, soruyor:

"Ne ağlıyorsun kızım?"

"Analığım dedi ki, sen bunu göz yaşınla dolduracaksın."

"Gel kızım, al bir ölçek tuz, iki teneke de su koy, işte sana göz yaşı. Göz yaşı da tuzlu."

Neyse göz yaşı oluyor, oturuyor mercimeklerle buğdayları ayıklıyor. kapıdan kalbur satan gurbetler geçiyor, bundan ekmek istiyorlar, bu da veriyor, diyor ki:

"Analığım bunları ayıkla dedi, ayıkladım ama bitmiyor."

"Getir sana eliyelim."

Eliyor hep buğdaylar altına iniyor, mercimekler üste kalıyor. kızın aklına ineğin kemikleri geliyor. Yemliğe gidip kemiklere bakıyor, orada altın işlemeli elbiseler, atlar, ne arasan var. Kız hemen giyinip ata biniyor doğru düğüne gidiyor. Orada bakıyor analığı ile bacısı ayakabılığın içinde oturuyorlar. Bu gidince herkes bunu padişahın kızı zannediyor, bunu karşılayıp oturtuyorlar. Biraz oturuyor, bakıyor analığı ile bacısının dönme zamanı hemenonlardan önce kalkıyor. Yolda gelirken aceleden ayakkabısı çeşmeye düşüyor. Bu eve geliyor, üstündekileri çıkarıp saklıyor. Analığı da eve geliyor, bu soruyor:

"Nasıl abla düğün keyifli miydi?"

"Ya çok keyifliydi, hele görseydin bir de Padişahın kızı geldi, karşıladılar, o kadar kıymet verdiler ki, Düğün çok güzeldi, o kız da çok güzeldi."

Analık kendi üveyi olduğunu bilmiyoı. Padişahın oğlu atını çeşmeye götürüyor, oıada kızın ayakkabısını buluyor. Diyor ki:

"Bu ayakkabı kimin ayağına olursa ben onu alacağım."

Her tarafı gezdiriyorlar, kiminin ayağına küçük geliyor, kiminin ayağına büyük geliyor. O kızın ayağına tam geliyor. Analığı az kalıyor pa'lıya. Düğün yapıyorlar, kızı bindirip götürüyorlar. Yiyor içiyor, muradına geçiyor.

Anlatan: Emine Öksüz 45

SIÇAN ÇOCUK

Vakti zamanında, bir karı bir koca varmış. hiç çocukları olmamış, "Yarabbim ne olur bize bir evlât ver, hele nasıldır evlât tadı, nasıl büyütür insan, nasıl eder? Bize de bir tane bağışla Yarabbi." demişler. Kadın hamile olmuş, doğurmuşbir sıçan: "Yarabbi bu ne haşarattır?" demeleriyle Sıçan dilegelmiş:

"Ana, git Padişahın kızını bana iste."

"Oğlum, ben fakir kadın nasıl gideyim Padişahın kızını istiyeyim."

"Ne edeceksin sen git iste."

Kadın gitmiş, Padişahın evine merdivenden çıkarken, Padişah yukarıdan görmüş: "Şu fakire bir şey verin gitsin." demiş, kadın da dönmüş gelmiş eve:

"Padişah beni gördü, cariyelerine: "Şu fakire bir şey verin gitsin.' dedi, hiç daha yukarı çıkmadım."

"Ana, sen yukarı çık git orada altın sandalya bir de gümüş saldalya var, sen altın sandalyaya otur, o bilir ki kızını istemeğe geldin."

Neyse, kadın bir daha gidiyor, altın saldalyaya oturuyor, Padişah anlıyor ki kızını istemeğe gelmiş, oğlu da sıçan ama Padişah bilmiyor:

"Allahın emriyle küçük sultan hanımı bizim oğlana vereceksiniz."

"Benim üç şartım var, eğer yerine getirirseniz vereyim. Biri benim evimle senin evinin arasında öyle bir çeper çekilecek ki yılan bile geçemiyecek kadar sık olacak. İkinci şartım, benim sarayımın karşısında benim sarayımdan daha yüksek bir saray olacak, gölgesinde benim sarayıma güneş gelmiyecek. Üçüncü şartım da, bir tabak yemek olacak bir cemaat yiyecek, yemek kurtulmayacak."

Bu kadın eve geliyor.

"Oğlum, ben gittim öyle de pişan oldum, öyle bir şeyler söyledi Padişah."

"Ne dedi ana?"

"Dedi ki, bir çeper çekilecek, çeper o kadar sık olacak ki yılanbile geçemiyecek benim kızım, benim evimden sizin evinize gide gide. İkincisi sarayımın karşısına bir saray daha yapılacak, o saray da benim sarayımdan yüksek olacak ki benimkine gölge edecek. Üçüncüsü de bir sahan yemeği bir cemaat insan yiyecek gene de kurtulamıyacak."

"Ana, onda ne var, sen onu mu merak ettin? Falan yerde bir delik var, oraya git içine çağır, de ki, Ahmet, Mehmet sana selâm söyledi, bu gece Padişahın sarayı ile bizim evin arasına biraz sıçan dikeni neyin taşıyacaksın?"

Kadın gidiyor, Sıçan çocuğun dediğini yapıyor. Sabah oluyor, bir de bakıyorlar ki ne bakalar bir çeper çekilmiş ki üstüde örtülmüş altı da hiç güneş bile girmiyor, öyle sık bir çeper. Birinci vaadi yerine geldi."

Sıçan çocuk diyor ki:

"Ana, git gene o delikten çağır, de ki, Ahmet, Mehmet sana selam söyledi, bizim Padişahın evinin karşısına bir kaç kerme merme taşıyacaksın."

Kadın gene gidip söylenileni yapıyor. Sabah oluyor bakıyorlar ki öyle bir bina yapılmış ki kerpiçten, Padişahın evinden daha yüksek daha güzel. Öyle de gölge vermiş ki Padişah bilmiyor. uykudan kalkmıyor, gece zannediyor. İkinci şart da geliyor yerine. Kadın gene o deliğe gidiyor, diyor ki:

"Ahmet, Mehmet selâm söyledi, bir cemaat çağıracak biraz yemek göndereceksin."

Bir balık kızartması yapıyor, pirinç pilâvıyla karışık indiriyor. Gelen yiyor, giden yiyor, ordular yiyor, yemek kurtulmuyor. Üçüncü şart da yerine geliyor. Gelini getirecekler, düğün tedariki oluyor artık davullar zurnalar başlıyor, düğün oluyor. Kadın gidip o delikten bağırıyor:

"Ahmet, Mehmet sana selâm söyledi, biraz ufak tefek kumaş parçalarını göndereceksin, lâzım."

Öyle atlaslar öyle ipekler öyle kumaşlar geliyor ki hadsiz hesapsız. Neyse gerek mücevheratı gerek ufak tefeği tamamlanıyor. Gelin tedariki görülüyor, davullar, zurnalar, gelini zevkle keyifle getiriyorlar. Kız içeriye giriyor ki bir sıçan, ayağıyla vuruyor, nasıl vuruyorsa o sıçan bir güvercin oluyor, pencereden uçup gidiyor, Anası içeri giriyor:

"Hani oğlum, hani oğlum?"

"Oğlunu görmedin mi? Tekmeyle vurdum, bir güvercin oldu pencereden uçtu gitti."

"Ah, sen oğluma öyle ettin demek, dar ü dünyada bir tek oğlum ola ona da sen tekmeyle vurasın."

Padişahın kızı sıçanın güvercin olduğunu görünce merak ediyor, ağlıyor sızlıyor: "Bunda bir iş var, nasıl edeyim de ben bunu bulayım." diyerek aramaya çıkıyor. Bir eğer alıyor bir ata biniyor, gidiyor arıyor tarıyor, bakıyor ki bir kaya var, bu kayanın dibinden bir tuluk çıktı kendi kendine gitti bir çeşmeden su doldurdu, kendi kendine ağzını bağladı, gitti gene o kayanındibine girdi. kız da ardı sıra gidiyor: "Bunu görmek lâzım, bunun sırrına ermek lâzım, bu nedir böyle geldi doldu gitti" gidiyor kayanın dibine bakıyor ki bir delik var,deliği biraz genişletiyor, başını içeri sokuyor orada öyle bir yiğit oturuyor:

"Ha geldin mi? Ben senin kocanım, sırrımı söyleme, anam şimdi seni aramaya çıkmış, seni öldürmek niyetiyle geziyor, gel, buradan kaçalım."

Kaçıyorlar anası da öyle kudurmuş niye öyle tekmik vurmuş da oğlunu kaçırmış diye ardı sıra geziyor teziyor. Oğlan kıza diyor ki:

"Sen bostan ol, ben de bostancı."

Kız bostan oluyor, oğlan da bostancı oluyor."

Kadın geliyor:

"Kardeş, buradan Padişahın kızı, benim gelinimle bir yiğit geçti mi?"

"Teyze, bostanım çok iyidir, çok tatlıdır, karpuzları çok iyidir, sen ne diyorsun, sana ucuz satayım."

"Ben ne diyorum, o ne diyor."

Kadın gidiyor, bunlar kaçıyor o erseliyor, oğlan: "Ahırı, anam gene yakın oldu. sen bağ ol ben bağmancı olayım ki gelip bizi öldürmesin."

Kız bağ oluyor, oğlan bağmancı:

"Buradan iki adam geçtiğini gördün mü?"

"Üzümüm tatlıdır, yeni değmiş, ham da var, tatlısı da var, sen ne dersen öyle edelim, ucuz satayım."

"Yere giresin, ben ne diyorum o ne diyor."

Onu da geçiyor, yine erseliyor, bir çöksek yere giriyorlar:

"Şimdi tepeye çıkar bizi görür, gel-sen değirmen ol, ben de değirmenci."

Kız değirmen oluyor, oğlan da değirmenci oluyor, anası bu kere de geliyor:

"Değirmenci, buradan geçen iki adam görmedin mi? Bir kadınla bir kişi geçmedi mi?"

"Benim değirmenim iyi öğütür, boştur buğdayın varsa getir öğüteyim

Kadın biraz şeytan: "Benim oğlum sır sahibi bunlar değirmen olmuşlar." diyor. Bir taş alıyor yuvarlıyor değirmeni ortadan yarıyor. İkiside ölüyorlar, sizlere de Allah ömür versin.

TUFIL

Varmış yokmuş Allahın kulu çokmuş, çok söylemek günahmış. Vaktinde bir Arif efendi varmış. Arif efendinin de dar ü dünyada bir tek kızı varmış. O kadar güzel o kadar zenginmişler ki Padişahın sarayında bulunmayan bunlarda bulunuyormuş. Gel zaman git zaman vakit geçiyor, kız yetişiyor, babası düşüp ölüyor. Babası ölünce kız ağlıyor sızlıyor merak ediyor, kendini parçalıyor. Bir tek babası varmış, bu kadar serveti ben nasıl döndüreceğim ne edeceğim diye kız günden güne hayal oluyor, zayıflıyor, Ağlamaktan perişan oluyor, kimsenin tesellisini kabul etmiyor. Evde bir süt annesi varmış, diyor ki:

"Kızım, baba ana ölümü adettir, sen gelin olacaksın, bunları unut."

"Gelinlik nasıl olur?"

"Şimdi kendine göre bir adam bulacaksın, aklına yatarsa onu alırsın, yatmazsa almazsın. Konuşursan anlarsın, sözleri hareketleri hoşuna giderse evlenirsin."

"Nasıl olur, ben onu nasıl bulayım, koca İstanbul, adamı nereden bulup, nereden getireyim?"

"Tellâl bağırtırız, Arif efendinin kızı arif ister, zarif ister. canına lâyık can ister, diye arif olan anlar."

Neyse bir adamın avucuna beş lira sıkıştırıyorlar, adam bunların dediklerini bağırır, evin sokağını numarasını tarif eder. Bu adamın ne demek istediğini bir padişah, bir veziri bir de Padişahın büyütmesi Tufıl anlıyor. Bu Tufıl da çok güzel çok bakımlı bir çocukmuş. İstanbul da daha onun mislinde hiç kimse yokmuş. Padişah da bu çocuğu o kadar çok seviyor ki padişah uyurken başı kıltında bekliyor. Tufıl Padişahın söylenileni anladığını, o gece oraya gideceğini hissediyor.

Padişah gece tahtından tacından kalkıyor, elbisesini değiştirip gidiyor. Vezir de kolluyor Padişah gitti, diye. Padişah gidiyor kapıyı çalıyor, hizmetçiler kırk tane birden bunu koltuklayıp yukarı götürüyorlar. Padişah hayret ediyor, kendi sarayında bulunan burada bulunuyor. Padişah: "Yarabbi, ben bu memleketin padişahı olayım, bu kadar da zengin olayım, dünyanın iliği benim elimde ola da bu kadar güzel eşyası olan bir adamı ben tanımıyayım." diyor. O yana bakıyor bu yana bakıyor, o hizmetçiler fırıl fırıl dönüyorlar. Kahve geliyor, şeker geliyor çukulata geliyor, bu hiç bir şeyden almıyor, durmadan: "Hanımınaz söyleyin gelsin." diyor. Hizmetçiler, gidip "Hanımefendi, bir adam gelmiş, dakikada bir hanımınıza söyleyin gelsin." diyor, diye haber veriyorlar. Hanım geliyor, kapının deliğinden bakıyor, hizmetçilere: "Padişah ama gözü etrafında, söze tutun bu adam bir şeyden anlamaz." diyor. Bunu söze tutuyorlar çay getiriyorlar, ud getiriyorlar, keman çalıyorlar. Padişah:

"Ben bunlara gelmedim, hanımınıza söyleyin gelsin."

"Şimdi gelecek."

Sabaha yakın bir altın tepsi içinde altın çatal, altın bıçak, bir piliç, bir karpuz, bir firancala getirip önüne koyuyorlar. Padişah sevincinden akşam da yemek yememiş, oturup hepsini birden yiyor. Hizmetçiler tepsiyi alıp kıza götürdüler. kız bunu görünce: "Söze tutun, Padişah olmakla bu söz anlayan bir adam değil." diyor. padişah bakıyor şafak açıldı, kalkıp gidiyor.

Yarınki akşam oldu, vezir geldi, kapıyı döğdü, o da padişahın sarayında yetişmiş, hayret etti, böyle zengin, böyle takım, böyle hiçmetçiler hiç görülmemiş bir şey. Buna da hizmetler, çaylar, kahveler, bisküvitler, sigaralar, çalğılar udlar, kemanlar, sazlar, bu da durmadan: "Hanımınıza söyleyin gelsin, biz çalgı görmedik mi, yemek görmedik mi?" diyip duruyor. Onlar da: "Şimdi geldi gelecek, uyudu kalktı, elbisesini giyiyor, tuvaletini yapıyor." diye oyalıyorlar. Aynı yemek buna da geliyor, sevincinden vezir iki günden beri açmış, horozu da firanrancalıyı da karpuzuda yiyor. Baktı şafak da açıldı, kalktı gitti.

Tufıl anladı Padişah da gitti eline geçmedi, vezir de gitti eline geçmedi. O akşam da o traş oldu, banyo yaptı, elbisesini değişti, bezendi düzendi gitti. Tufıl'a bir bakan bir daha bakamıyor, öyle bir delikanlı. Sesi hafif çıksın diye tokmağın altına mendil koyup kapıyı döğdü. Kapı döğüldüğü gibi, kız: "Kapıyı açın, kapıyı döğüşünden belli, bir arif adam geldi." dedi. Bu içeri girdi, hizmetçiler halayıklar gören bayılıyor, çocuğun güzelliğine. İçeri girdi, oturdu, ya bu sedir mi ya bu takım mı, bu ayna mı, mobilya mı, hiç bakmadı. Oradan iskambil kâğıdı aldı,oynadı, tavla aldı oynadı, başka bir şey aldı oyalandı. Hizmetçiyle bir keyif çıkardı, hiç hanımınız neredir, gelecek mi, demedi. Sanki o evde doğmuş o evde büyümüş. Çalgı çalıyorlar, o da karışıyor, o da keman çalıyor, ud çalıyor, onlarla zevk sefa etti. O yemek ona da geldi. Tufıl güldü, kalktı, kollarını çevirdi, yanındaki boş tabağa horozu diddi, etini koydu, kemiğini de ayrı tabağa koydu. Bıçağı da karpuza sapladı, çatalı da fırıncalaya sapladı. El çaldı hizmetçiler geldi tepsiyi götürdü. Kızın önüne koydular, kız bunu görünce, kaktı bezendi, düzendi, kız da çok güzel, bakanın gözü kalıyor, Tufıl bir türlü, o bir türlü, Süt anne: "Böyle anlayışlı, böyle arif yok, kızım sana lâyık bir çocuk." dedi. Kız, kolktuklarla alkışlarla Tufıl'ın yanına gitti. Tufıl kalktı,-bunu karşıladı koltukladı getirdi. oturdular, beraber konuştular, epeyce vakit geçti, hiç kendilerini bilmediler. Baktılar saatler durmuş, bunlar üç gün, üç gecedir mütemadiyen güldüler söylediler. Tufıl sordu:

"Ne kadar zamandır buradayız? Hiç gün doğduğunu ay doğduğunu görmedik."

Çıktı, kapıya baktı, süt anne orada, ona sordu:

"Süt anne, acaba, kaç saattir biz içerideyiz?"

"Üç gündür."

"Padişah bana çok meraklıdır, ben başı kıltında olmazsam yatmaz. Şimdi o saray birbirine karışmıştır."

Hemen kalktı, uykusuz sarhoş, hanıma aşık, saçlar didilmiş, mahmur mahmur, çorabının lâstiği düşmüş, bir yandan ayakkabasının bağını bağlıyamaz, bir arabaya atlar saraya gider ki saray karalara kaplanmış, bütün tellâllar çağırıyor:

"Tufil'i bulana doyumluğu verilecek."

Kapıdan içeri girer ki Padişan kırk yorganın altında yatıyor, Tufil:

"Padişahım." dedi. Padişah gözünü açtı, sordu:

"Neredeydin?"

"Buradaydım."

"Ne demek, ne buradası, vezirim Tufil neredeydi?"

"Üç gündür kayıptı, Padişahım."

"Hayır, ben başı kıltızdaydım. Padişahım, siz bilmiyorsunuz."

"Oğlum sen seni topla, kaybolduğun yetmiyor, yittiğin yetmiyor, ben sana bu kadar emek çektim, sen beni yalancı mı çıkartıyorsun?"

Bu saray birbirine karışıyor. Padişan emir veriyor: "Cellâtlar hazırlansın, Tufil'ın boynu vurulacak. diyor. Cellâtlar geliyorlar, ağacı kuruluyor, fermanlar yazılıyor, Padişah gene soruyor:

"Oğlum, boynun cellât olacak, neredeydin?"

"Buradaydım."

Herkes toplanıyor, Padişahın sarayında has bahçede dar ağacı kuruluyor, Tufil diyor ki:

"Padişahım, beni asıyorsun, kanım sana helâl olsun, Sevginin sonu budur. Kaderim böyleymiş, ne yapalım. Yalnız bir ricam var, ben gencim bu ricamı kabul et, ne olur."

"Hay hay oğlum."

"Ben murad almadım, hiç evlenmedim, bekârım, ana baba görmedim senden başka sahibim yok. Beni İstanbulun içinde bandolarla gezdir."

"Hay hay."

Bunun boynuna vur emri asılıyor, bondalarla bu köşe senin bu köşe benim gezdiriyorlar, Bandolarla kızın kapısının önünden de geçiyorlar. hizmetçiler kıza haber veriyorlar. Kız pencereye düşüyor ki nedüşe, Tufil'ı ın boynunda vur fermanı, taburlarla askerler, jandarmalar, tüfekler silahlar, kızın aklı başından gidiyor. Percerede büyük bir şişe damla yağı varmış. Camı kırıp damla şişesini sokağa atıyor. Bu koku bütün İstanbula yayılıyor. Tufil: "Artık dönelim." diyor. Kıza selâm veriyor, kız pencereden parçalanıyor, geliyorlar. bıçaklar bilenmiş cellâtlar hazır, gidiyor Padişahın elini öpüyor. Önünde diz çöküyor, diyor ki:

"Padişahım, boynunu vurdutunca söyletirler mi?"

"Söyletirler."

"Beni niye söylet miyorsun."

"Oğlum, ben sana altı senedir ısrar ediyorum, söyemiyorsun, buradaydım diyorsun, Üstelik de beni yalancı çıkartıyorsun."

"Söyleyeceğim şimdi."

"Söyle bakalım."

"Padişahım, tellâl çağırdı, Arif efendinin kızı arif ister, zarif ister. demedi mi?"

Padişah sakalını sıvazlar, kendi foyası da çıkacak. Padişah hovardalığa gitti diye."

"Evet."

"Sen gitmedin mi?"

"Gittim."

"Tellâl, ne dedi?"

"Arif efendinin kızı arif ister, zarif ister, canına lâyık can ister, dedi."

"Padişah ister, malı ister dedi mi?"

"Yok."

"Sen gittin sanki sen Padişah değilsin gibi bu ayna ben de yok, bu mobilya ben de yok diye ortalıktan gözünü ayırmadın. Hanımınıza söyleyin gelsin diye tutturdun."

Padişah nasıl bozuldu, foyası meydana çıktı, bir İstanbul oraya dolmuş.

"Ahırı kız, seni beğenip çıkmadı yanına. Yemek geldi, öyle zengin evde öyle bir fırıncalayla bir horoz gelir mi? Kırk ütürlü yemek çıkacak. Padişah sarayından oraya aç gittin, horozu kemiklerine kadar yedin."

"Yiyeyim diye geldi, ya ne edecektim."

"Yarın ki günde senin vezirin gitti. Aynı senin yaptıklarını o da yaptı. Yedi içti, hanımınıza söyleyin gelsin diye tutturdu. Hanım sizi beğenir mi? Padişah, vezir istiyorum dedi mi? Zevkime lâyık zevk istiyorum dedi. Siz yediniz içtiniz geldiniz."

"E... Sen ne ettin?"

"Ben gittim o hizmetçiyle bir keyif çıkarttım. Oradan radyo çaldım. Piyaro çaldım, ud çaldım. İskambil kâğıdı, tavla oynadım. Beni tellâlla çağırtmış, ben niye onun derdine düşeyim de hanımınızı çağırın diyeyim, o kendi haliyle gelecek. O yemek bana da geldi."

"Sen ne yaptın?"

"Yemeğin yanında boş tabağı görmedin mi?"

"Gördüm."

"Tavuğu diddim, bir yana etini bir yana kemiğini koydum, bununla sen çık, ben seni telef etmem, etimi kemiğimi böyle birbirinde ayırsalar kimseye söylemem, demek istedim. Bıçağı karpuza sapladım ki ciğerime böyle bıçak saplasalar gene seni ele vermem, fırıncayla da çatalı sapladım ki beni idam etseler gene de seni telef etmem."

"Peki nasıl söyledin?"

"Sor askerine camı kırdı, damla şişesini kapıya attı, bunun kokusu nasıl bir İstanbula yayılırsa sen de beni söyle yayılsın, tek canın kurtulsun, Onun için söyledim."

"Haydi cellatlar kalksın, düğün tutulsun.

Düğün tutuldu, kırk davul kırk zurna kıyametler koptu. Kız da merakından hastalanmış, dudakları çatlamış, kanlar akıyor. Süt anne başı kıltında: "Aman yavrum, iyi olur, dur bakalım ne olacak." derken, müjdeler geldi, Açlar doyuruldu, çıplaklar göğüldü. Kırk gün kırk gece düğünleri oldu. Kırk davul kırk zurnayla Padişah, Tufıl'ı, getirdi, bu eve iç güveysi koydu. Hâlâ şimdiye kadar murad alıp veriyorlar. Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Şükrü Karapınar 47

ÜÇ NAR

Vakti zamanında bir Padişah varmış, bunların hiç zürriyeti yokmuş. Bir gün Padişahla hanımı oturup düşünüyorlar. Padişah diyor ki:

"Ailem, bizim bu kadar malımız, mülkümüz var, her şeye hükümdarız ama bizim bu halimiz ne olacak?

"Ne yapalım efendi, Cenabı Allahın işi, vermiyor ne yapalım."

O sırada tak tak kapı döğülüyor, açıyorlar bir derviş baba. Yukarı çıkartıyorlar, hizmet izzet ikram, namaz niyaz yapıyorlar. Bu Padişah da düşünüyor, derviş baba soruyor:

"Padişahım ne düşünüyorsun?"

"Derviş baba, mesele böyle böyle, ne oğlum ne de kızım. Benim halim ne olacak?"

"Yat Allah kerimdir."

Yatıyorlar, sabah oluyor, derviş baba gidecekken Padişah soruyor:

"Derviş baba, sen yat Allah kerimdir, dedin ama bunun manasını vermedin."

Derviş baba bir kağıt yazıyor, diyor ki:

"Bunu suda ezin için, Allah kerimdir."

Padişah, derviş babanın bahşişini de veriyor, derviş baba gidiyor. Gel zaman git zaman Cenabı Allah bunlara bir evlât veriyor. Bunlar varlarını yoklarını hep bu çocuğa sarfediyorlar. Çocuk epeyce büyüyor. Padişah oğluna altından bir top yaptırıyor. Bir gün bu çocuk cadde de topuyla oynaya oynaya gelirken top elinden düşüyor. o sırada da bir kocakarı sudan geliyormuş, top kocakarının bardağına değiyor, bardağın kulpu kocakarının elinde kalıyor, çömleği kırılıyor. Kocakarı bu çocuğa diyor ki:

"Oğlum, ben sana bir şey demem. Allahtan umarım sen üç nara aşık olasın."

Bu çocuk bu lâfı işitince hemen eve geliyor, bir odaya giriyor. Hiç dışarı çıkmıyor, bir besleme yemeğini suyunu kapının arasından veriyor. Padişah gene

düşünmeye başlıyor. O, bu haldeyken kapı çalınıyor. Açıp bakıyorlar gene o derviş baba. Derviş baba yukarıya çıkıyor, izzet ikram yapıyorlar. Bu Padişah gene dalıp gidiyor. Derviş baba soruyor:

"Padişahım, neden daldırdın?"

"Derviş baba, ben daldırmıyayım da kimler daldırsın, benim derdim birdi, iki oldu."

"Nedir Padişahım? İnşallan iyi olacak."

"Sen bize bir kağıt verdin, o kağıt üzerine Cenabı Allah bize bir evlât verdi. Ben de onu çok sevdim, bir de altın top yaptırdım, onunla oynuyordu. Ne oldu bilmem' birgün içeri girdi kapandı. Ekmeğini suyunu, çamaşırını besleme kapının aralığından veriyor. Yüzünü bile görmüyoruz."

"Yat, Allah kerimdir."

Bunlar yatıyorlar, sabah kalkınca derviş baba gitmeye hazırlanıyor. Padişah diyorki:

"Derviş baba, dün gece sen yat Allah kerimdir, dedin, bunun manasını vermedin?"

"Padişahım, dağdan bir keklik tutarsın bir hafta o kekliğe ne yemek, ne de su verirsin, sonra içini adamakıllı doldurtup kızarttırısın, kapaklı sahana koyar, oğluna yollarsın. Derdini o kekliğe söyler."

Padişah, derviş babanın dediği gibi bir keklik hazırlatıp beslemeyle oğluna yolluyor. Besleme, kekliği kapının aralığından verdikten sonra kapının arkasında içeriyi dinliyor. Çocuk, sahanın kapağını açıp bakıyor, bir keklik içi doldurulmuş, ama bir dirhem eti ok. O zaman diyor ki:

"Ey hayvan, bana, üç narlara aşık olasın diye beddua ettiler, sana kim beddua etti, üzerinde hiç bir damla et yok."

Besleme gidip Padişaha oğlunun derdini haber veriyor. Padişah, o zaman oğluna diyor ki:

"Oğlum, ben sana bir terki altınla bir de at veririm, aradığın üç nar neredeyse git bul. al da gel."

Bu çocuğun tedarikini görüyorlar, çocuk anasının babasının ellerini öpüyor, atına binip yola çıkıyor. Bura benim, şura senin derken gidip üç yola dahil oluyor. Hangi yoldan gideceğim diye oğlan atın üzerinde daldırıp gidiyor, bakıyor Hızır Aleyhisselam karşısında, ama çocuk ihtiyarın kim olduğunu tanımıyor. Hızır soruyor:

"Oğlum, niçin kamandın kaldın?"

"Efendi, ben üç nara gitmek istiyorum, hangi yoldan gideceğimi şaşırdım."

"Oğlum, bu yoldan gitme, aslan var, bu yoldan da gitme, onda da kaplan var. Bu yolu tut, git, Gittikçe yol incelir, yol inceldikçe ağzı açık usturalar dikili durur. Sen o usturaları yağlar, örtersin, O usturaların bir nöbetçisi vardır. Seni görünce ustaralara seslenip ey usturalar şu yiğidi tutun. O usturalar da dile gelirler; biz filân zamandan beri burada ağzı açık duruyoruz, kimse bizi ne yağladı, ne de örttü, niçin tutalım. Oradan ileriye geçince bir sustalı kapıya rast gelirsen, o kapının da rezesini açar örter yağlarsın, açık bırakırsın. O kapıyı geçeceğin

sırada da bir bekçi seslenir; kapı şu yiğidi tut. O kapı dilegelir; ben filân zamandan beri kapalıyım, benim mandalımı bugüne kadar kimse açıp yağlamadı, bu yiğit geldi yaptı, neden tutayım. Orayı da geçince önüne bir bahçe gelir, bahçede bir tarafından kan, bir tarafından irin akan bir çeşme var, sen bir yudum kandan bir yudum da irinden içersin. Çeşmenin bekçisi seslenir; çeşme şu yiğiti tut. Çeşme dile gelir; ben filân vakitten beri burada harıl harıl akarım benden kimse bir yudum içti mi? Bu yiğit içti, neden onu tutayım. O yalancı cennet gibi bahçeye gider bakarsın, güne karşı bir nar ağacı vardır. Ağaçta üçnar vardır. Üçünü de kopartırsın, gene girdiğin gibi çıkar gelirsin. Haydi işin rast gelsin evlâdım."

O mübarek sözünü bitirir kaybolur çocuk. Hızır'ın dediklerini yaparak bahçeye girer, üc narı koparır, gene girdiği gibi çıkar, selâmeti bulur. Memleketine yaklaşınca bu narların içinde ne var diye bir tanesini keser, içinden ay parçası gibi bir kız çıkar: "Yiğitim su." der. Oğlan suyu kavuşturamayınca orada ölür. Oğlan onu oraya gömer. Bir çeşme başına gelince ikinci narı keser, ondan da ay parçası gibi bir kız çıkar: "Yiğidim su." der, çocuk avucuyla su getirene kadar o da ölür. Çocuk geri kalan tek narı kesmez. Kendi memleketine yakın bir çeşme, çeşmenin yanında da bir pınar ağacı varmış. O çeşmenin yanına oturur, suyu da yanına hazırlar, ondan sonra narı keser, ay parçası gibi bir kız çıkar: "Yiğidim su." der demez suyu ağzına dayar. Oğlan kıza der ki:

"Sevgilim, ben bir Padişah oğluyum, ben seni böyle götürürsem herkes bize güler."

"Ne yapalım"

"Sen bu çınar ağacının başına çık, orada beni bekle. Ben gideyim sana altın emaret, çamaşır her bir şey getireyim. Seni öyle götüreyim."

Oğlan gidip getirmekle olsun, o çeşmeye yakın gurbet evleri varmış, Oradan bir gurbet kızı elinde bir testiyle suya gelir. Suya bakar, suyu içerisine bir şelve vurmuş, gurbet kızı o yana bakar bu yana bakar, hiç kimse yok. Der ki:

"Demek ki bu benim şelvem. Ben güzel, kendim güzel. Ben bu çeşmede ne gezem."

Testiyi kırar, eve gider, aynaya bakar. Hiç gurbet kızı güzel olur mu? Aynı tas aynıtarak. Devresi gün sabah, gene eline bir testi alır, suya gider. Gene aynı şelve suda görünüyor. O yana bakıyor, bu yana bakıyor kendinden başka kimse yok. Diyor ki:

"Ben güzel, kendim güzel. Ben bu pınarda ne gezem."

Testiyi kırıp eve gidiyor, aynaya bakıyor, aynı tas aynı tarak. Hiç gurbet kızı güzel olur mu?"

Devresi gün gene testiyi alıp suya gidiyor. Gene suyun içinde ay parçası gibi bir şelve parlıyor. Diyor ki:

"Buralarda benden başka kimse yok, ya ayna yanlış gösteriyor, bu benim şelvem. Ben güzel, kendim güzel, Ben bu pınarda ne gezem."

Gene testiyi kıracakken yukarıdan kız bağırıyor:

"Hanım hanım, neden bardakları kırıyorsun? O suya vuran benim şelvemdir."

"Ey hanım, sana da kurban, geldiğin yollara da kurban. Sen bu ağacın başına nasıl çıktın? Ben de biraz senin yanına geleyim."

Kız saçını aşağıya sarkıtıyor, gurbet kızını yanına alıyor. Biraz konuştuktan sonra gurbet kızı başlıyor istemeğe:

"Hanım, şunu çıkart, ben giyeyim, bakalım bana yakışıyor mu?

Diyerek o eksik eteğin bütün elbiselerini alıp onu anadan doğma yapıyor. Bir tekmik vuruyor, kız ağaçtan aşağı düşüyor, o çınar ağacının yanında bir nar ağacı oluyor. Birkaç gün sonra gurbet kızı bakıyor bir babayiğit önde arkada arabalar, davullar zurnalarla geliyor. O yiğit çınar ağacının yanına gelip bakıyor, kapkara bir kız oturuyor. Soruyor:

"Hanım, neden öyle karardın?"

"Sen geciktin, ben de güneşin altında mavholdum."

Bunu aşağıya indirip üzerini beziyor, arabalara bindirip götürüyorlar. Herkes Padişahın oğlunun getirdiği üç narı görmeye geliyor, bakıyorlar kapkara bir kadın oturuyor. Bir zaman geçtikten sonra bu gurbet kızı bir çocuk doğruyor. Padişahın oğluna diyor ki:

"O çınar ağacının yanında bir nar ağacı var, onu kes, benim kapıma eşik, çocuğuma da beşik yap.

Hemen o nar ağacını kesiyorlar, marangoz geliyor. Gurbet kızının kapısına eşik, çağasına da beşik yapıyor. Bir zaman daha geçiyor, bu çocuk kemale eriyor. Bu gurbet kızı eşiği de beşiği de yıkıyor. Çamaşırcı kadına diyor ki:

"Çamaşırcı nine, al bunları yak, çamaşırları yıka."

Kadın, eşikle beşiği götürüp yakıyor, çamaşırı yıkıyor. Çıkıp gidiyor. Bir de külleri döken nenekarı varmış. O da külleri dökmeğe geliyor. Külleri dökerken içinden bir çuvaldız yere düşüyor. Çuvaldızı çitine takıyor, işim bitinci hanıma veririm, diye. Hanıma götürmeyi unutuyor, evine gidiyor, Yerleri süpürürken çiti başından yere düşüyor, yerden alırken çuvaldız yere batıyor. Diyor ki:

"Ana, yere gireyim, bu çuvaldızı hanıma vermeyi unutmuşum, şuraya koyayım da sabahleyin götürüp veririm."

Sabah oluyor, nenekarı gene çuvaldızı götürmeyi unutuyor, külü dökmeğe gidiyor. Nenekarı gidince çuvaldız yere düşüyor, güzel bir kız oluyor, düzeniyor, bezeniyor. Odaları silip süpürüyor. Yemek pişirip yiyor, nekarının hissesini de ocağın üzerine koyuyor. Kabı kaçağı yıkayıp geliyor. Ayak ayak üzerine atıp sedire oturuyor. Nenekarı gelirken "çing" çuvaldız oluyor. Nenekarı gelip bakıyor odasından envayi türlü kokular geliyor. Yerler silinmiş süprülmüş. Yemekler pişmiş, kaplar yıkanmış. Nenekarı bu işe şaşıyor, diyor ki:

"Kim buraları böyle temizlemiş, yemekleri pişirmiş? Benim kimim var, her halde ben yapmıştım, benim aklım başımda yok."

Sabah oluyor, nenekarı gene kül dökmeğe gidiyor. O çuvaldız, gene "çing" bir kız oluyor. Kız gene düzeniyor bezeniyor, bütün işleri görüyor, gidip sedirde oturuyor. Nenekarı kapıyı açınca "çing" gene bir çuvaldız oluyor. Nenekarının aklı bozuk, çuvaldız aklına gelmiyor. Bu nedir diye düşünüp duruyor. Üçüncü gün, nenekarı yalandan şangır mangır kapıları kilitliyor, kapının arkasına saklanıp beklıyor. Bakıyor ki, o çuvaldız "çing" yere düştü, bir kız oldu. Düzendi bezendi, işleri gördü, geldi sedire oturdu. Hemen nekarı kapıyı açıyor, diyor ki:

"Kızım, sen benimsin ben de senin. Sen benim işimi yap, benim senden başka kimim var."

Arası bir müddet geçiyor, Padişah ölüyor, bu çocuk babasının yerine geçiyor. Bir zaman sonra da hastalanıyor. Nenekarı gidiyor, kapının önü çok kalabalık soruyor:

"Ne oluyor?"

"Padişah hastalanmış, iyi olana kadar herkes atlarından birer ikişer götürecek bakacak."

Nenekarı bunu duyunca ben ihtiyarım, bu padişah iyi kötü benim idaremi veriyordu, ölürse ben ne yapacağım diye ağlamağa başlıyor. Herkes birer ikişer atları götürüyorlar. Nenekarı o gün gecikiyor, ağlaya ağlaya eve geliyor. Kız soruyor:

"Ana,sen neden ağladın, neden geç kaldın?"

"Ah kızım, o derdi açma."

"Ne oldu ana?"

"Padişah hastalanmış, tellâl bağırtmış, herkes gelsin birer ikişer hayvanlarımı götürsün, ona sebeb geciktim."

"Ana git, ne kalmışsa bir tane de sen getir, ben besliyeyim."

"Kızım, bizim otumuz yok, biz neyle besliyeyim."

"Yok ana, illah getireceksin."

Nenekarı gidip bakıyor, tavlanın ucunda üç ayaklı bir beygir var. Zayıflıktan yerinden kımıldanamıyor. Nenekarı zor şer atı kaldırıp yularından tutup eve getiriyor. Avluya bağlıyorlar. Kız bir secdeye yatıyor, at oluyor dört ayaklı, bir secdeye daha yatıyor, o avlu çayır çimen oluyor, at orada otluyor. Kız hayvana istediği gibi hizmet yapıyor. Gel zaman, git zaman Padişah iyi oluyor. Herkes padişahın atlarını geri götürüyor. Bir gün nene karı kül dökmeğe gidiyor, Padişah pencereyi döğüyor, diyor ki:

"Nenekarı, sormak ayıp olmasın, sen de bir at götürmüştün, onu getirdin mi?"

"Oğlum, gidip getireyim."

Nenekarı hayvanı getirmeğe gidiyor, hayvanın yularını söküyor, kız soruyor:

"Ana, ne ediyorsun?"

"Padişah, atı istedi."

"Nenekarı, sen karışma, kendileri gelsin götürsün."

Neyse nenekarı gidip Padişaha diyor ki:

"Oğlum, ben o hayvana o kadar baktım, ben getiremedim, adamlar gelsin götürsün."

Padişah üç adam yolluyor. Kız, onlar gelmeden önce atın kulağına diyor ki:

"Ben yanına gelmedikçe yerinden kalkmıyasın."

Bu adamlar geliyorlar, ne yapıyorlarsa atı yerinden kaldıramıyorlar. Padişaha haber veriyorlar. Padişah geliyor, dürtüyor, at yerinden bile kımıldamıyor. Padişah dalıp düşünüyor. soruyor:

"Nenekarı, bunu kim besledi? Doğru söyle."

"Benim bir kızlığım var, o besledi."

"Söyle gelsin bu hayvanı kaldırsın."

Nenekarı kızı çağırıyor, kız başına bir örtü örtüp geliyor, diyor ki:

"Haydi kalk git, sahibinden ne hayır gördüm ki senden ne göreceğim."

Hayvan hemen kalkıyor, hoplaya zıplaya gidiyor. Padişah da evine gidiyor amaaklı hep kızın sözünde. Bu ne iştir, bu ne hoyratlıktır hiç bir şey anlıyamıyor. Ne de olmasa eski Padişah, düşünüyor taşınıyor, bir tellâl bağırtıyor:

"Padişah hastalıktan kalkmış, salonunda bir hasavan çekecek, ne kadar gelin kız varsa gelip başlarından geçeni anlatacak."

Vakit taman olunca bütün gelinler kızlar Padişahın salonunda toplanıyorlar. Nenekarının kızı da gidiyor. Herkes başından geçeni anlatıyor. Soruyorlar:

"Kim kaldı, kim kalmadı?"

"Nenekarının kızı kaldı."

"Ey nenekarının kızı söyle."

Kız başından geçenleri anlatmağa başlıyor, gurbet kızı ayıkıyor, bağırıyor:

"Ana, ölüm sana, o nasıl masal, başka masal bilmiyor musun?"

Padişahın oğlu da ayıkıyor, diyor ki:

"Nenekarının kızı söyle, senin hikâyen çok hoşuma gitti." Kız başından geçenlerin hepsini anlatıyor. Bunun üzerine o gurbet kızıyla çocuğunu bir katırın kuyruğuna bağlıyorlar. her bir parçaları bir dağda kalıyor. O kızla Padişahın nikâhları kıyılıyor. Kırk gün kırk gece toylar düğünler tutuluyor, açlar tok oluyor, çıplaklar taze oluyor, yiyor içiyor muratlarına geçiyorlar, siz de geçesiniz."

YABAN TEZEĞİ

Bir varmış bir yokmuş, çok fakir bir anneyle bir kız varmış. Kız ne kadar iyi kalpli ise anneside o kadar zalimmiş, cimriymiş, Annesi evde yokken kapılarına bir ihtiyar adam gelmiş, kız sormuş:

"Kim o?"

"Allahrızası için bana bir sadaka ver."

Kız gitmiş, küpleri çinileri her yeri aramış dolaşmış, bir yemeklik mercimek bulmuş. Bu mercimeğin yarısını o ihtiyara vermiş. İhtiyar adam mercimeği alınca: "İnşallah sultan hanım olursun, memleketin beğine hanım olursun." demiş. Kız mercimeğin geri kalanını eve pişirmiş, annesi gelmiş, yemişler, annesi demiş ki:

"Ah kızım, ne kadar güzel olmuş, ne kadar tatlı olmuş, yarın gene pişir."

"Nasıl pişireyim, ben geri kalanını bir fakire verdim."

"Vah vah, ne kadar tatlı olmuştu. Neden verdin kızım?"

Böyle bir zaman geçmiş aradan, burada adettir, yaban tezeği toplanır. Bu kız komşularıyla beraber yaban tezeği toplamağa gitmiş. Bunlar yaban tezeği toplarken bir fırtına kopmuş. Sonbaharda kışta Harput'ta çok fırtına kopar. Bunlar orada çabalarlarken bir atlı koşmuş gelmiş, demiş ki:

"Beni de aranıza alın, ıslanacağım."

Diğer kadınlardan hiç ses çıkmamış, bu kız:

"Buyrun, benim misafirim olun."

Fırtına yağmur daha fazlalaşınca, çuvallarını yaban tezeklerine örtmüş, öbür kadınlar yaban tezeklerinin çuvallarını başlarına örtmüşler. Bu yabancı kıza sormuş:

"Herkes yaban tezeğinin örtüsünü kendisine örttü. Sen neden öyle yap madın?"

"Eve gidince görürsün."

Fırtınayı atlattıktan sonra hep beraber evlerine dönmüşler. Ötekilerin hepsinin yaban tezekleri ıslanmış, bu kızınkiler kuru kalmış. Bu kız çabucak ateşi şenlendirmiş, güzel bir ateş yakmış, hem o gelen yabancının üstünü hem de kendi üstünü kurutmuş, bir taraftan da ısınmışlar. Kız:

"Misafirim, gördün mü, ben de eğer tezekleri ıslatsaydım, şimdi sen böyle ne kurulanabilirdin ne de ısınabilirdin."

"Peki."

Misafir çıkmış gitmiş. Ertesi gün güzel bir arabayla birileri gelmiş:

"Allahın emriyle seni memleketin beyine isteriz."

"Peki, ama ben onu tanımam."

"O seni tanıyor."

Neyse güzel Allahın emriyle annesini de kabul etmişler, gidip saraya yerleşmişler. Kızın annesi bu kadar devlete konduğuhalde her gün kızına dermiş ki:

"O mercimeği keşke o adama vermeseydin ne kadar tatlıydı."

Ne kadar yemek yese o fakire verilen yemeğin tadı ağzından çıkmazmış. Bir gün bu kızın canına tak etmiş, bu beni, beye ve saraya bir gün rezil edecek diye annesini kuyuya atıvermiş. Sarayda kimse annesinin yokluğuna dikkat etmemiş. Bir zaman sonra bey demişki:

"Cuma namazına gideceğim, abdest alacağım, su hazırla."

Kız gitmiş kuyudan su çekmiş, abdest alacak kocası diye bir damla su kuyunun başına düşmüş, kuyunun taşında o bir damla su demişki:

"Ah kızım, o mercimeği o fakire vermeseydin şimdi de ne güzel yerdim."

Kız gülmüş, kocası güldüğünü görmüş, sormuş:

"Neden güldün ? Bana söyle."

"Yok, bir şey yok, ben bir şeyden gülmedim."

"Ben cuma namazından dönünceye kadar söylersen söyle, yoksa cezana razı ol."

Kız ne yapsam diye düşünürken o mercimeği verdiği adam gelip kapıyı çalmış:

"Ne var babacağım?"

"Kocan camiden gelince ona de ki, ben seni babamın yüznumara süpürgesine benzettim, ondan güldüm. Eğer istersen şu mahalleye çık gel."

Kocası camiden dönmüş, sormuş:

"Düşündün mü, ne cevap vereceksin? Neye güldüğünü hesabını bana vereceksin."

"Seni babamın yüznumara süpürgesine benzettim, ona güldüm."

"Sen bunu ispat etmezsen ben seni öldürürüm. Ben seni yaban tezeği toplarken gördüm. Senin baban benim gibi süpürgeyi nereden buldu?"

Arabaya biniyorlar, o fakir adamın tarif ettiği yere geliyorlar, orada elmaslara, incilere, madalyalara gark olmuş bir süpürge öylece duruyor. O zaman kız diyor ki:

"Benim sana benzettiğim şeyi gördün mü ? Sen böyle süsleri elmasları, madalyaları camiye giderken takıyorsun, benim babamın böyle şeylere ihtiyacı yoktur. Mütevazi ve sessizdir ama her şeye maliktir."

O adamcağız kıza yaptığı hakaretten pişman olmuş. helâllaşmışlar, bir daha da o yaban tezeğini başına kakmamış, Onlar ermiş muradına.

AVCI MEHMET'İN OĞLU

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir karı koca varmış. Onların bir oğlan çocuğu olmuş. Sizlere ömür ya bu çocuğun babası vefat etmiş. Oğlan büyümüş aklı epeyce yetmiş, annesine demiş ki:

"Benim babam ne iş görürdü?"

"Oğlum, senin baban ava giderdi, avcılık ederdi."

"Öyleyse ben de babamın sanatını edeceğim."

Tüfeği alıp gidiyor, bir gün geziyor, boş geliyor. İki gün geziyor, eve boş geliyor. Üçüncü gün bakıyor bir kayanın üzerinde bir kuş, nişan alıyor, hemen vuruyor. Getiriyor, bakıyor bir acaib kuş, kanatları zümrütten, karkucu mercandan, ayakları lülüden, her türlü renk var, anasına diyor ki:

"Biz fakir insanlarız, bu kuşu ne edelim, ben bunu götüreyim padişaha satayım, hiç olmazsa bir şey verir de idaremizi ederiz."

"Oğul, bu antikadır, biz bunu ne edelim. Bu kumun içine indirelim de ne yapalım."

Alıyor götürüyor, padişahın huzuruna çıkıyor:

"Padişahım, sana bir hediye getirdim."

Padişah alıyor bakıyor acaip bir kuş, satılsa kıymet bulunmaz, orada lalası varmış, padişah soruyor:

"Biz buna ne verelim?"

"Ne vereceksin, ver bir altın gitsin."

Lala çocuğu istemiyor, eline bir altın veriyor. Çocuk birkaç gün evde kalıyor, annesiyle yiyorlar içiyorlar, oturuyorlar. Bir gün lala o kuşa bakıp padişaha diyor ki:

"Sen bir padişahsın, senin bu-kuşa yakışır bir odan olmalı, kaplan sütüyle sıvansa bembeyaz olur, tam bu kuşa lâyık."

"E... Nasıl edelim, kaplan sütünü nereden bulalım?"

"Falan memlekette bir dev varmış. O kaplan beslermiş, sütlerini sağarmış."

"Kim getirebilir?"

"Avcı Mehmet'in oğlu."

Avcı Mehmet'in oğlunu çağırıyorlar, geliyor padişahın divanına duruyor öksüz yavru tir tir titriyor. Padişah:

"Oğlum, sana üç gün mühlet, gidecek bana bir tuluk kaplan sütü getirecek sin."

Çocuk hiç sesini çıkaramıyor, ben nereden bulayım, nereden getireyim, di yemiyor. Gelip annesine: "Anne, sütünü emeğini helâl et, benim döneceğim yoktur. Kaplan sütü bir devde varmış, ben o deve gideyim, Allah verede işim rast gitsin." diyor. Neyse bu çocuk gidiyor, bazan ağlıyor, bazan Allah'a yalvarıyor, sıkılarak epeyce yol alıyor. Bakıyor dev kapısının önünde oturmuş, ayağını sar-

mış, sıtma tutmuş, şakır şakır dişleri birbirine değiyor. Bu saklanıyor, okla yay elindeymiş, nişan alıyor, ayağına değiyor, ayağında yara varmış, deşiliyor, dev: "Bu kimdir? Yakalasamda bir yudumda yutsam." Sonrada cerahat gittiği gibi rahatlıyor, rahatladığı gibi diyor ki:

" Bu kimse çıksaydı meydana da ben buna ne murat istiyorsa verseydim."

"Dev amca, benim."

"Oğlum, ne istiyorsan malım mülküm herşeyim senin olsun."

"Bir şey istemem, bir tuluk kaplan sütünden bana ver."

"Onun neyi var oğlum, tosunu kes, hemen tuluk çıkar."

Hemen birtosun kesiyor, tuluk çıkartıyor, kollarını çemirliyor. Kaplanları sağıyor, tuluga sütlerini dolduruyor, ağzını bağlıyor: "Dev: "Haydi oğlum, uğurlar olsun Allah senden razı olsun, ayağımın ilâcı sen oldun." diyerek kalsın, oğlan tuluğu arkalıyor, yorula üzüle, ağlaya sızlaya, geliyor, Padişaha veriyor. Padişah lalasına soruyor:

"Bu oğlan bu işi de başardı, buna ne verelim?"

"Ne vereceksin, bir altın ver gitsin."

Çocuk altınını alıyor, sevine sevine getiriyor, fakir anasıyla birkaç gün yiyorlar. O lala hain ya istemiyor çocuğu, diyor ki:

"Bir de hınzın dişi olsa da bu kuşun yanına koysan iyi olur Padişahım."

"Onu nasıl edelim de getirtelim?"

"Evin yapıla padişahım, avcı Mehmet'in oğlu getirir."

Çağırtıyorlar hemen, gene çocuk titriye titriye geliyor, huzura duruyor:

"Oğlum, sana iki gün mühlet, bir hımzır dişi çekip getireceksin."

Vay babo, hınzır dişi çekilir mi? Neyse bu ağlaya sızlaya gidiyor:

"Anne, daha veda edelim, sütünü emeğini helâl et. Ben gideyim bakayım hınzır dişini nasıl çekip getireceğim."

Gidiyor, yazılara yabanlara düşüyor, ağlıya sızlaya gidiyor bakıyor, bir kuyu var hınzırlar oraya geliyorlar, kuyudan iki ayak aşağı iniyorlar, su içiyorlar. Kuyunun dibine ayak yeri yapıyor, eline bir kerpeten alıyor. Hınzır su içmek için ağzını açınca kerpetenle dişini çekiyor. Padişaha getiriyor, padişah:

"Sen çok iyilik ettin bana, ben sana ne yapsam. Lala, çok fedakâr çocuktur, buna ne verilim?"

"Ne vereceksin, bir altın ver gitsin."

Gene bir altın veriyorlar, çocuk onu da alıp gidiyor. Annesiyle bir hafta kadar onu yiyip içiyorlar. Lala da kahırlanıyor, nasıl etsem de bu çocuğu bir kazaya getirsem, diye. Padişaha diyor ki:

"Padişahım, falan yerde, büyük bir âlimin çok güzel bir kızı varmış, o kızı sana istetsek çok iyi olur."

"Kimseye vermiyorlarmış, ben nasıl alayım?"

"Avcı Mehmet'in oğluna istet, gider getirir."

Çağırtıyorlar, çocuk titriye titriye geliyor, padişah diyor ki:

"Oğlum falan memlekette, falan yerde bir büyük alim varmış. Git onun kızını bana iste, al getir. Getirirsen getir, getirmezsen başını vururum."

"Peki, başüstüne."

Gidiyor annesinden helâllık alıyor. Ağlıya sızlıya ayrılıyor. Yoldan yola memleket aşırı gidiyor. Bakıyor birisi kulağını yere koymuş, dinliyor:

"Selâmün aleyküm Yer Dinleyen"

"Aleyküm selam avcı Mehmet'in oğlu."

"Beni nasıl tanıdın?"

"Seni tanımıyan mı var, ne olur beni de arkadaş et."

"Peki."

Bunlar ikisi yola koyuluyorlar, bir yere gidiyorlar bakıyorlar, bir değirmen öğütüyor bir adam da avuç avuç yiyor:

"Selâmün aleyküm Silip Süpüren."

"Aleyküm selam avcı Mehmet'in, oğlu. Nereye gidiyorsun böyle, benide arkadaş etmez misin"?

"Ederim, kardeş sen de arkadaş ol, falan yere kız istemeye gidiyoruz."""

"Lâzım olurum beni de götür."

Onu da arkadaş ediyor, bunlar birkaç gün yol gittikten sonra bakıyorlar bir adam bir dağı kaldırıp diğerinin üzerine koyuyor:

"Selamün aleyküm Dağ Deviren."

"Aleyküm selam avcı Mehmet'in oğlu Beni de arkadaş etmez misin? Belki sana lâzım olurum."

Bunlar dördü arkadaş olup gidiyorlear, o konağa dahil oluyorlar. O Âlimin evine gidiyorlar. "Selamün aleyküm, "aleyküm selâm" diyip, oturuyorlar Sohbet ettikten sonra çocuk söze başlıyor:

"Ben falan memleketten geldim, falan padişah Allahın emriyle kızını istedi. Beni gönderdi. Ne diyorsun?"

"Oğlum, dört şartım var, eğer o dört şartı yerine getiribilirsen sana kızımı vereceğim."

"Nedir?"

"Birincisi, benim konağım buradan kalkıp şu dağın üzerine konacak. İkincisi, kırk kazan yemek pişirteceğim hepsini bir adam yiyecek; üçüncüsü de yere bir kile darı serpeceğim, bir adam toplayacak, dördüncüsü, bir salkım üzüm de sabah namazının üzerine benim önümde bulunacak"

Peki"

Ağlaya ağlaya dışarı çıkıyor, arkadaşları merak ediyorlar, soruyorlar: Kardeş" ne var?"

"Kardeş, konak şu dağa gidecek, kırk kazan yemeği bir adam yiyecek, bir kile buğday dökülüp toplanacak, sabah namazından sonra bir salkım üzüm konulacak âlimin önüne."

Dağ Deviren: "Konağı ben alır o dağın üzerine koyarım."

Silip Süpüren: "Kırk kazan yemeği yerim de doymam."

Yer Dinleyen: "Evin yapıla, onun neyi var, ben karıncalara söylerim bir kile darıyı bir saniyede toparlar."

Avcı Mehmetin oğlu: "Bir salkım üzümü de ben getiririm."

Sabah oluyor, âlim bakıyor konağı dağın tepesine taşınmış. Kırk kazan kurduruyor, bir adam kırk kazanı: "Aman acımdan öldüm." diyerek boşalt yedi. Darıyı döküyorlar yere karıncalar topluyorlar, ölçüyorlar gene bir kile geliyor. Avcı Mehmet'in oğlu da bir salkım üzümü tabağa koydu getirdi. "O zaman âlim: "Şartlarımı yerine getirdin, kızımı alıp götüreceksin."

Neyse, bunlar kızı da alıp atlara binip yola çıkıyorlar. Yolda Dağ Deviren, Yer Dinleyen, Silip Süpüren, kendi memleketlerinde kalıyorlar. Bu çocuk kızla giderken dönüp arkasına bakmıyor, olmasın o gelin bühtan eder diye. Atı çekiyor götürüp padişaha teslim ediyor. Padişah lalasına diyor ki:

Lala biz bu oğlana ne verelim?,

Ne vereceksin, bir altın ver gitsin."

Kız da âlim sır sahibi ya, beddua ediyor: "Padişah kedi ola, Lala da sıçan, her vakit birbirinizi erseliyesiniz."

Avcı Mehmet'in oğluyla bu kız evleniyor. avcı Mehmet'in oğlupadişah oluyor. Yiyor içiyor muradına geçiyor, siz de geçersiniz. Allah size de uzun ömürler versin.

Anlatan: Hüseyin Sever 50

BALIKÇI GÜZELİ

Varmış yokmuş, Allahtan başka kimse yokmuş. Bir ihtiyar kadının bir çocuğu varmış. Bu çocuk avla kuşla uğraşıyormuş. Bir gün tipiye tutulmuş, demiş ki:

"İlâhi yarabbi, bu benim çektiğim nedir? Benim babamın sanatı neydiyse, ben de onunla uğraşayım. Bir gün ayılar, kurtlar, canvarlar beni tutarlarsa benim bu halim ne olacak? Gidip anacağızıma sorayım, babamın vazifesi ne idiyse ben de onun sanatıyla uğraşayım."

Bu çocuk, akşam namazı eve gider, anası sorar:

"Vay, evlâdım, ne oldu sana?"

"Ana, bir şey yok. Yalnız sen bana doğruyu söyleyeceksin."

"Nedir evlâdım?"

"Benim babamın kârı, sanatı neydi? Bana söyle, ben avcılığı bırakacağım."

"Oğlum senin babanın sanatı, torculuk, balıkçılıktı."

"Peki, anacağızım, babamın toru nerede?"

Anası babasının torunu çıkarıp çocuğa veriyor. Çocuk toru tamir ediyor. Sabah olunca torunu sırtlıyor, doğru denize gidiyor. Torunu denize atıyor, bir balık tutuyor, Balığı satıyor, beş kuruş kazanıyor, onunla idaresini yapıyor. Birkaç kuruş artırıyor, bir tüccarın yanına giriyor, Bu Yahudi tüccarın rüyasına, bu çocuğun karnında altın tas olan balık tutacağı giriyor. Bu çocuk da bir iki sene böyle uğraşıyor, bir gün balığa çıktığında diyor ki:

"Yarabbi, ben üç senedir böyle uğraşıyorum, Anacağızımla evimde bir balık yemedik. Bugünkü rısk anacağızımla benimdir. Yahudi milyon verse vermiyeceğim."

Çocuk bu niyetle torunu atıyor, tutuyor, atıyor tutuyor, akşam namazına yakınken bir göle giriyor. Torunu atıyor, bir müddet bekliyor, toru çekiyor, tor ağır geliyor. Çekiyor bakıyor bir balık. Yahudi köşede bekliyor, hemen çocuğu yakalıyor. diyor ki:

"Getir balığı."

"Veremem."

"Yüz lira vereyim, iki yüz lira vereyim, üç yüz vereyim."

"Yok katiyyen vermem sana. Bu balık anamla benim nesibim

Bu Yahudi bin liraya kadar sarı altın teklif ediyorsada çocuk kabul etmiyor. Bu çocuk balık elinde evine gidince bu yahudi de hırsından orada patlar. Çocuk diyor ki:

"Anacağızım, tepsi getir, bugün bu seninle benim nasibim."

Tepsiyi getiriyor, balığı yarınca içinden altın tas çıkıyor. Tası suya değdirince su altın kesiyor. Çocuk Cenab-ı Allah verdi deyip kendine bir altın sandal yapıyor. Her gün altın sandalına biniyor, keyif zevk içinde adalarda geziyor. Bir gün bir adaya geliyor, bu adanın içindeki saraydan Padişahın kızı bakıyormuş, bir güzel delikanlı altın sandala binmiş geliyor. Sesleniyor:

"Balıkçı güzeli, balıkçı güzeli, getir balığı alayım."

"Peki hanım efendi."

İki üç tane de balık avlamış, alıpgötürüyor, sandalını kıyıya bağlıyor. Saraya çıkıyor, bunlar kızla anlaşıyorlar. Kız diyor ki:

"Allahın emriyle gel sen beni babamdan iste."

"Ben fakir bir çocuğum, külhanda büyüdüm, Bir ihtiyar anamdan başka kimsem yok. Sen koca bir padişahın kızısın, sonra başıma kakarsın. Sen bu altın sandala bakma, bütün varım odur. Tuttuğum balıkları tüccara götürüyorum, o kaç kuruş verirse onunla idare ediyorum."

"Başına kakmam, yarın ananı gönder beni istet, babam ne isterse gel bana söyle ben tedarik ederim."

"Peki, yalnız benim başıma kakarsan, ölünceye kadar beni göremezsin

Çocuk evine gidiyor, anasına bir elbiselik kestiriyor, her şeyin en iyisinden

anasına düzüyor. Kadıncağızı Padişahın sarayına gönderiyor. Kadıncağız, Padişahın sarayına gidiyor, orada altın saldalyaya oturuyor. Diyorlar ki:

"Anam, yanlış oturdun, öbür sandalyaya oturacaksın."

"Yok, Allahın emriyle Peygamberin kavliyle, Padişahın kızını oğluma istiyorum.

Bunu Padişahın huzuruna çıkaryorlar. Padişah diyor ki:

"Anacağızım, benim yüküm ağırdır, sen kaldıramazsın."

"Emrin ne ise söyle de yapalım."

"Kırk katır yükü altın getirip benim hazineme boşaltacaksın, kızı alıp götüreceksin, Yapabilirsen kızı alırsın, yapamazsan da ben seni gördüm, ne sen beni gördün."

Kocakarının dizlerinin bağı çözülür, kalkar evine gelir, oğluna der ki:

"Oğlum, biz kim padişahın kızını almak kim. Sen başımıza ne işler açtın."

"Nedir?"

"Kırk hayvan yükü altın getirip hazineme boşaltırsanız, kızı alıp götürebilirsiniz dedi."

Oğlan sandalına binip doğru kızın yanına gidiyor. Olanları kıza anlatıyor. Kız da diyor ki:

"Hancıya gider kırk hayvan alırsın, hayvanları keçeciye götürüp ayaklarının altına keçe diktirirsin. Hayvanlar gece takırdamasınlar. Kırk tane de çuval alır gece hayvanları buraya getirirsin. Ben hazinenin önünde sizi beklerim. Hazineden hayvanları yükleriz. Sabahleyin de anan kırk hayvanı getirir, hazineye altınları boşaltır."

Çocuk kızın dediği gibi hayvanları buluyor, ayaklarının altını keçeletiyor. Padişahın hazinesinin önüne götürüyor. Kızı kendini bekler buluyor. Hazineyi açıp çuvalları dolduruyorlar. ağızlarını dikip, hayvanlara yüklüyorlar. Oğlan hayvanları evine getiriyor. Sabahtan ihtiyar kadın hayvanları alıp Padişaha gidiyor. Yükleri hazineyi boşaltıyorlar. Kızı da Allahın emriyle veriyorlar. Bunlar bir zaman beraberce geçiniyorlar. Bir zaman sonra nasıl oluyorsa, karı kocalık işidir, oğlanın kolu kızın burnuna değiyor, Kız

"Bu balıkçı küreği değil, sultan burnudur."

Kız böyle deyince oğlan hemen kalkıyor, kaynatasının verdiği saati, kaynanasının verdiği gümüş hançeri alıp gidiyor. Vapura biniyor, kaptan bunu görüyor, güzel bir oğlan yalnız dilsiz. Onu İran Şahına götürmeğe karar veriyor. Bunlar İran'a varıyorlar. Kaptan, İran Şahına gidip meseleyi anlatıyor. İran Şahı bakıyor, eli ayağı temiz bir delikanlı, bakmaya kıyılmıyor. Her ne söylüyorlarsa anlıyor, yapıyor. Fakat bir türlü konuşmuyor. İran Şahı doktorlar, cerrahlar getiriyor, muayene ediyorlar, çocuğun dilini açamıyorlar.

Gel gelelim kıza, kız bakıyor çocuk kayıp, babasına gidiyor:

"Baba bana bir vapur yaptıracaksın, her tarafı yeşil olacak. Ben de kaptanlık öğreneceğim."

Padişah, emir veriyor, vapur yapılıyor, her tarafı yemyeşil. Kız da erkek elbisesi giyiyor, kaptan oluyor. Yanına kırk tane de cariye alıyor. Cariyelerin her biri bir, çeşit, bir renk, öyle güzellik dünya güzelinde bulunmaz. Bunlar da vapura binip denize açılıyorlar. Bu kız da İran Şahının yanına gidiyor. Orada misafir oluyor Diyor ki:

"Padişah hazretleri, senin bu kahveci çırağın her şeyi güzel anlıyor ama neden dili yok?"

"Oğlum, onu sorma. Bugün üç dört yıldır benim yanımdadır, doktorlara cerrahlara gösterdim, bunun çaresini bulamadılar."

Ben onun dilini bu gece açarım."

Bunları bir odaya koyuyorlar, sabaha iki üç saat kala oğlan giyiniyor, bir başka vapura binip gidiyor. Kız vapura geliyor, nişanlısının saatini görüyor, soruyor:

"Babayiğit, o saati bana satmaz mısın?"

"Satarım."

"Sen bunu nereden aldın?"

"Mısır Şahının yanında bir lâl kahveci çırağı var, ondan aldım

"Kız saati yanına alıyor, vapurunu Mısır Şahının yanına çekiyor, Bakıyorlar, akşam namazı zamanında bir vapur geldi, demir attı, dünyaya ışık veriyor. Mısır Şahına haber veriyorlar:

"Bu gelen dost mudur düşman mıdır? Nereden geliyor bu vapur?"

Gidip vapura bakıyorlar, cariyeler güzel, kaptan cariyelerden güzel. Herkesin ağzı açıkta kalıyor. Kaptana soruyorlar?"

"Sen nereden gelip nereye gidiyorsun bayayiğit?"

"Ben bir seyyar kaptanım, ne dosttum ne de düşmanım. Ben kendi kendime Gezerim, tüccarlık yaparım. Filân memleketten gelip filân memlekete giderim."

"Padişahımız seni davet ediyor."

"Önce Padişahınız buyursun burada bir fincan kahve içsin, ondan sonra biz de geliriz."

Padişah gelince cariyelerin kırkı birden Padişahı yukarı çıkartıyorlar. Kahveler geliyor, Padişah bakıyor, cariyeler birbirinden güzel, kaptan hepsinden güzel. Neyse bunlar Padişahın sarayına gidiyorlar. Kaptan bakıyor, nişanlısı orada, nişanlısı bunu tanımıyor. Meclisin dağılacağı sırada:

"Padişah hazretleri, senin kahveci güzelinin dili yok mu?"

"Söyletme, bugün beş altı senedir benim yanımda çalışıyor. Ne kadar doktora gösterdimse de bir çare bulamadık."

"Peki Padişahım ben bu gece bunun dilini açtım açtım açamadımsa kırk cariyemi sana vereceğim."

Yapma, sen garipsin."

"Yok olmaz."

Bunlar senet yapıyorlar, kaptan kahveci güzelini konuşturamazsa kırk cariyesini Padişaha verecek diye. Herkes yatıyor, bu kaptanla kahveci güzelini aynı

odaya koyuyorlar. Kaptan bavulundan kendi elbiselerini çıkarıyor, üzerindeki erkek elbisesini çıkartıp, kadın elbisesi giyiyor. Sabaha kadar kahveci güzeline yalvarıyorsa da oğlan ağzını açmıyor. Sabah olunca gene erkek elbisesi giyiyor. Padişaha kırk cariyeyi veriyor. Devresi gün gene oturup konuşuyorlar, gene dağılmadan önce, kaptan diyor ki:

"Padişahım, bu gece gene kapveci güzelini istiyorum. Dilini açtım, açtım, açamazsam vapurumu sana vereceğim."

"Vazgeç bundan, senin gençliğine yazık. Vapurun da elinden gider, ben o kadar emek çektim, bir türlü çare bulamadım."

"Yok Padişahım."

Gene bir senet yaparlar, altını imzaladıktan sonra padişah gider yatar. Balıkçı güzeliyle kaptan gene aynı oda da yatarlar. Kaptan gene kadın elbisesi giyer, balıkçı güzelinin yanına gider ağlar, sızlar, yalvarır, oğlan hiç ses çıkartmaz. Şafak atınca kız gene kaptan kıyafetine girip makamına oturuyor. Padişah geliyor, vapur da elden çıkıyor. O gece gene oturdular sohbet ettiler, yatacakları zaman kaptan:

"Padişahım, bunu eğer bu gece de söyletmezsem boynumu cellât edersiniz."

"Aman yapma, sen daha gençsin, vapurun da gitti, kırk cariyen de gitti."

"İmkân yok, Padişahım."

Gene aralarında bir senet yapıp imzaladılar. Kahveci güzeli ile kaptan aynı odaya girdiler. Kaptan gene kadın kılyafetine girdi, sabaha kadar yalvardı, kocasından ses seda çıkmadı. Kız bakıyor şafak açıldı, gene erkek kıyafetine giriyor. Padişah geliyor, dar ağaçları hazırlanıyor, idam kararı veriliyor. Kahveci güzeli de koltuğunun altına bir çarşaf alıp kızın idam edileceği yere gidiyor. Padişah tekmil veriyor, kaptanı götürüp sandalyanın üzerine çıkartıyorlar. Asmak için ipi boynuna takar takmaz balıkçı güzeli diyor ki:

"Ey bu balık başı değil, sultan başıdır."

Kızı çarşafladı, aldı, Padişahın yanına gittiler. Yemini yerine geldi karısını kurtardı. Meseleyi Padişaha anlattılar. Padişah bunlara yeniden bir nikâh kıydı, cariyelerini verdi, vapura da eşya doldurdu. Allahın emriyle bunları yolcu etti. Yedi içti muradına geçti.

CEVHERİ FİROŞ

Varmış yokmuş, Allahınkulu çokmuş, çok söylemek günahmış. Zamanında bör bezirgânın bir oğlu varmış, ismi de Cevheri Firoş'muş. Annesi babası bu çocuğa o kadar meraklılarmış ki dünyalarını unutmuşlar, Malları ümülkleri, her şeyleri o çocuğun elinde. Çocuğa evde hoca tutuyorlar, din dersi ayrı, başka okumalar ayrı. Çocuk evde okuyor, meraklı oldukları için memuriyete bile koymuyorlar. Tüccar yapıyorlar, mağazada oturuyor. Çocuk da o kadar güzel yanından geçenler mâil oluyorlar. Bir gün bir arabayla bir hanım geliyor. Başında siyah çarşaf mağazaya giriyor, diyor ki:

"Cevheri Firoş size bir teklifim var, yapar mısınız?"

"Hay hay hanımefendi."

Bu hanım, cebinden limon biçiminde bir elmas çıkarıyor:

"Buna bir kıymet koyun."

"Peki, baş üstüne, koyalım."

"Nedir fiyatı?"

"Beş yüz medeni lira."

"Aferin, tam fiyatını koydun."

"Satmaz mısınız hanımefendi?"

"Yok, bunun fiyatını anlamak istiyordum."

Hanım elması aldı gitti ama çocuğun zihni dağıldı. Hanımda yaşlı kâmil bir hanım. Çocuk, bu hanım kimdi, bu elması nereden buldu, bana neden sordu, diye düşünür durur. Evde annesine babasına bir şey söylemedi. Ertesi gün aynı aynı saat, ayni dakikada gene elinde portakal biçiminde bir elmas getirdi, dedi ki:

"Cevheri Firoş, kusura bakma, buna da bir kıymet koy."

"Hay hay hanımefendi, senin ne kadar emrin varsa ben yerine getiririm."

Hanım o elması da gösterdi. Cevheri Firoş:

"Bu da bin medeni lira."

"Aferin oğlum, bunun da tam fiyatını söyledin."

Uzatmıyalım onu da aldı gitti, ertesi gün oldu, armut biçiminde bir elmas getirdi, sordu:

"Buna ne fiyat koyarsın?"

"Buna da sekiz yüz medeni lira."

"Oğlum, sana bir şey söyliyeceğim, fakat sözümü yere bırakmıyacağından eminim ondan söylüyorum."

"Hay hay, buyrun hanımefendi."

"Ben bunların fiyatlarını koydurmak için böyle gidip gelmiyeyim, seni bize götürsem de bunlara fiyat koysan olmaz mı?"

"Hay hay, baş üstüne gelirim."

"Fakat şartım var, ben senin gözünüzü bağlıyacağım, bir arabaya bindireceğim, yolu hiç görmeden gelecceksin."

"Hay hay, başım üstüne."

Dükkânı örttü kilitledi, hanım koynundan bir mendil çıkarttı, gözünü bağladı, arabaya aldı gitti. Bir saraydan içeri girdiler yukarı çıktılar ki çocuk bu saray gibisini görmemişti. Kendilerinin de malları mağazaları vardı, zengindiler ama bu çocuk gezmemiş tozmamış, bir yerlere gitmemiş, bunu gördü hayret etti. Burana nın padişah saray olduğunu anladı. Odalar hizmetçiler, halayıklar, cariyeler dolu O hanım gitti bir çekmece getirdi, bunun önüne koydu. Hak Taalâ ne meyva yaratmışsa o meyvanın şeklinde elmas var, bunlara teker teker fiyat koydu, ne bir kuruş aşağı ne bir kuruş yukarı, Hanım:

"Aferin oğlum, tam fiyatlarını koydun. Cevheri Firoş benim size bir teklifim var, kabul edersen söyliyeyim."

"Hay hay, buyrun hanımefendi."

"Benim bir kızım var, almaz mısın?"

Cevheri Firoş, eve baktı, kadına baktı, elmasa baktı hayret etti:

"Siz verirseniz, alırım. Başım üstüne."

"Fakat şartlarım var, bu şartlarla alabilirsiniz."

"Peki, nedir şartlarınız?"

"İşine gözü bağlı gideceksin, gözü bağlı geleceksin, arabadan hiç bir tarafı görmiyeceksin. Dışarıdan saman çöpü bile alıp gelmiyeceksin, Bizim evimiz ne varsa onu yiyecek onu giyeceksin. Kapıdan bizim eve bir çiğit bile girmiyecek. Bir de benim kızımın üzerine katiyen kimseye bakmıyacaksın, huri melek gelse bakmıyacaksın."

"Hay hay, başım üstüne."

"Haber verin düğün tutulsun."

Haber verildi, düğün tutuldu. Bunlar ahbablarını, eşlerini dostlarını çağırdılar, nikâh merasimleri oldu, elbiseler biçildi dikildi. Oğlan bir daha ne dükkâna gitti, ne kapısına uğradı. Gelelim annesigile, annesigil ağlıyorlar sızlıyorlar, tellâllar çağırtıyorlar. Belediyeler, polisler, komiserler, hariç memlekettelere telefonlar, mektuplar, böyle bir adam görmediniz mi, diye, hiç bir cevap alamıyorlar. Dükkânın önüne kara perdeyi çekmişler, anası babası ağlıyor sızlıyorlar. Cevheri Firoş'u gören yok. Onlar orada ağlamakta olsunlar, biz bunların düğünü anlatalım. Oğlanı bezemişler düzemişler, köşede oturuyor. Kırk davulla kırk zurnayla gelin içeriden çıkacak, oğlan bakıyor ki on tane hizmetçi bir yanda on tane hiçmetçi bir yanda, o tane önü sıra on tane ardı sıra, bir kız çıktı bakmıya kıyamıyorsun, oğlan hemen kalkıyor koltukluya, kızın annesi: "Kerem et oğlum, bu kızımın hocasıdır." diyor. Bu kalbinden: "Hoca böyle olursa gelin nasıl olacak." diyor. Hocayla tokalaştılar, konuştular, çocuk hiç bir yere girmemiş ama onlarla istedikleri gibi konuşuyor. Arası yarım saat geçiyor, bir tane daha çıkıyor, anne: "Bu da kızımın terbiye hocasıdır." dedi. Onu da karşıladı hizmetçiler, ardı önü

sıra onar tane. O da oturdu, arası yarım saat sürer sürmez bir tane daha çıktı, bu gene kız, sandı, hemen ayağa kalktı koltukluya getire, anne: "Rahatsız olma, bu da kızımın din dersi hocasıdır." dedi. Oturdular konuştular, hocalar buna tarihten dinden sordular, bunu pek beğendiler Derken kız çıktı, teller duvaklar, evi öyle bezemişler her taraf ayna, o kız kırk tane görünüyor. Annesi: "Buyrun damat bey, mesut olacağınız aileniz budur." dedi. Koltukladılar getirdiler, güldüler söylediler, adam artık evini barkını dünyasını unuttu. Bu kızla üç gün yemediler, içmediler, dünya ışığı görmediler, kapıyı açmadılar. Bir gün oğlan kıza dedi ki:

"Nasıl etsek? Ben annemin babamın bir tanesiyim, şimdi beni ararlar üzülürler. Ben yalnız İstanbul'a gitmedim, o kadar üzülürler."

"Gider bulursun, Annemin şartlarını kabul ettin mi?"

"Tabii"

Kalktılar, yediler içtiler, güldüler söylediler. Geldi annesinden izin aldı:

"Beni dükkânıma göndermez misiniz? Annem merak eder."

"Hay hay oğlum."

Gözünü bağladılar, arabaya oturttular, annesi de beraber dükkâna gittiler. Dükkânın üzerine kara perdeler çekilmiş, üzerine Cevheri Firoş'u görüp bulana bilmem ne kadar müjde mağazaları vereceğiz diye yazılar asmışlar. Dükkânı açtı oturdu, evine müjdeler gitti. Kurbanlar kesildi, sadakalar verildi, açlar doydu, çıplaklar göğüldü, dünya tenge tenge gitti Cevheri Firoş gelmiş diye. Sordular:

"Oğlum neredeydin?"

"Buradaydım."

"Ne demek, nasıl burayadın?"

"Buradaydım, hiç bir yere gitmemiştim, Gitsem de mâni olmayın."

"İyi ama biz öldük, ne hale geldik."

"Bundan sonra gider gelirim."

Onları atlatır, akşam olunca araba gelir, gözünü bağlarlar, giderler. Ertesi gün gene dükkâna gelir, bakar bir başka kadın elinde elma biçiminde bir elmas dedi ki:

"Cevheri Firoş buna bir fiyat koymaz mısın?"

"Koyarım."

"Nedir?"

"Yedi yüz medeni lira.

"Tam fiyatını verdin."

Aklına geldi, onlar nazik insanlar, bana bir şey getirmiyeceksin dediler ama ben bu elması alayım da hanıma hediye götüreyim, dedi. Sordu

"Yedi yüz medeni lira bunun değerini vereyim, bunu bana sat."

"Ben bir öpüşe veririm."

Dükkânda kimse yok, kim gidip haber verecek, kadın bunu dişledi gitti, akşam olunca araba geldi, atlar siyah, araba siyah, gözüne bağlayacağı çevre

siyah. Bunu görünce oğlanın ödü koptu, annesi: "Gel bakalım Cevheri Firoş." dedi. Ama Cevheri Firoş'un eline ayağına titremeler düştü, hiç dili tutmadı. Gözünü bağladılar, saraya geldiler, içeri girdiler ki o saray gitmiş başka saray gelmiş. Karalara bağlanmış, bütün halayıklar, hizmetçiler, o hocalar hep siyahlar giymişler, bir mahsurluk. hiç kimsenin yüzü gülmüyor ama Cevheri Firoş'un da dili dönüp bu da böyledir demiyor. Annesi geldi, dedi ki:

"Cevheri Firoş yüzüne ne oldu?"

"Dükkânın darabası değidi."

"Öyle mi?"

"Evet."

"Şu cebindeki elması çıkart."

Elması çıkartıyor, kadın:

"Getirin şu çekmeceyi."

Bakıyor çekmecede o elmasın yeri boş. Bir cariye varmış, bu oğlana âşık olmuş, çekmeceden elması çalmış, götürmüş. Bunlar da fark etmişler, Kızı takip etmişler. Bir zil çalıyor, diyor ki:

"Getirin.tepsiyi."

Tepsiyi getiriyorlar, bakıyor, o kendini ısıran kadını parça parça etmişler, tepsiye doldurmuşlar, kafası üzerinde. Oğlanın dili dönmüyor, hiç bir şey diyemiyor. Hanımı geliyor, diyor ki:

"Cevheri Firoş, vaadimiz bu muydu? Biz sana demedik mi kapıdan bir saman çöpü getirmiyeceksin? Bir elmas için sen bu çiğliği nasıl yaptın?

Annesi: "Kalk giyin." dedi. Kalktı giyindi, gözünü bağladılar, arabaya bindirdiler, götürüp dükkânına bıraktılar. Oğlan sarayın yolunu bilmiyor, kimdirler tanımıyor, gözü bağlı gitti geldi. Ağladı sızladı hiç çaresi yok. Ona sordu, buna sordu bilen yok. Oğlan zayıflamağa başladı. doktorlar geliyor gidiyor. sonra bir bahçe aldı. Bu bahçenin ucundan ucu görünmüyor. Bu bahçeye bir de salıncak yaptırdı. Salıncağın içine girdi yattı. İki tane sesi güzel hizmetçi buldu, bunlar nöbetle şarkı söylüyorlar, salıncağı sallıyorlar. Bu dünyayada duyuldu. Böyle bir babayiğit bir salıncakta yatıyor, herkes gidiyor, seyrediyor,birbirlerine anlatıyorlar: Padişah: "Hele ben de gidip göreyim, bu nasıl adamdır." diyor. Ama bu çocuğu görende bayılıyor, o kadar güzel ki, ismi nasıl Cevheri Firoş'sa kendi de öyle. Padişah lalasıyla beraber geliyor, soruyorlar:

"Oğlum, derdin nedir?"

Bu da derdini anlatıyor, gelenin Padişah olduğunu bilmiyor, diyor ki:

"Ben karıma aşık oldum, işte şimdi burada şarkıyla türküyle vakit geçiriyorum."

"Kalk biraz da bize gidelim, belki orada eğlenirsin."

Bunu arabalarına bildiriyorlar, alıp saraya getiriyorlar. Padişah da bunu o kadar seviyor ki, bunun sevdiği yemekleri pişirtiyor, ahçılar, işçiler, doktorlar, bunu eyletecek keyifler yapıyorlar, çalgılar çalıyorlar. Selâmlık tarafında kırk

odayı geziyorlar, sonra harem tarafına geliyorlar. Padişah soruyor:

"Gittiğin ev hiç mi buraya benzemiyordu? "

"Benziyor Padişahım, benim gittiğim yer de aynı böyle bir saraydı."

"Peki, bir de gidip kardeşimgilin sarayını gezelim."

Kardeşigile gidiyorlar, kapıdan içeri giriyorlar, Bütün karalar Çekilmiş Cevheri Firoş:

"Padişahım, benim geldiğim saray budur."

İçeri giriyorlar, kız kendinden beter, bir karyolanın içinde, yüzünde incili çevre örtülü, burum burum terler içinde yatıyor. Gelene Cevheri Firoş'u gördünüz mü, deyip bayılıyor. Emmisi giriyor içeri, diyor ki:

"Desti Gül."

Kız gözünü açıyor, emmisi de bu kızı oğluna istemiş, anasıgil vermemişler. Sonra Cevheri Firoşa vermişler. Bu padişah o zamandan bunlara küsülü. Bu çocuğu görünce açıyor, getiriyor. Kız emmisini görünce şaşırıyor:

"Efendim?"

"Kalk Cevheri Firoş'u getirdim."

Kız bir kere bayılıyor, bir kere ayılıyor, kalkıyor emmisinin ayaklarına eğiliyor. Cevheri Firoş'da takat yok kızda da. Hemen banyonu yaktırıyorlar, kız yıkanıyor. oğlan yıkanıyor. Bunlara elbiseler dikiliyor, düğünler tutuluyor, yeniden nikâhları kesiliyor. Padişah kendi reyiyle bunları evlendiriyor. Şimdiye kadar murat alıyorlar. Yedi içti muradına geçki.

Anlatan: Zeliha Demir 52

HIRSIZ

Bir kadın kocaya gitti, kocası öldü. Kadın çocuklu kaldı. Kadının bir oğlu oldu. Oğlan büyüdü, hırsızlık yaptı. Bir gün birisi: "Sen niye böyle yapıyorsun oğlum? Bu fukaranın horozunu götürüyorsun hapis oluyorsun, bunun tasını götürüyorsun, mapus oluyorsun. Böyle yapma, başka yere git büyük şeyler çal, zengin ol, bunu yapma." demiş. Çocuk gitmiş anasına sormuş:

"Ana benim hiç mi kimsem yoktur?"

"Vakti zamanında senin bir tane dayın vardı."

"Nereye gitti."

"İstambula göçtü, kaybettik, bir daha hiç görmedim."

"Ana, İstanbula gidelim, dayımı bulayım."

İstanbul'a gidiyorlar, bu arıyor arıyor, dayısını buluyor, dayısına yeğeni olduğunu söylemiyor, Dayısı buna soruyor:

'Oğlum, senin sanatın nedir?"

"Hırsızlık yapıyorum."

"Yapabilir misin?"

"Yaparım."

"Seninle bu gece Padişahın hazinesine gideriz Herbirimiz birer çul altın getiririz. Sakın kimseye söylemiyesin, söylersen başımızı vururlar."

"Peki, sen nerelisin?"

"Ben filân yerliyim, bir zamanlar bir ablam vardı, bir çobana verdik. Ben de sahipsiz kaldım. Buralara geldim."

"Öyleyse sen benim dayımsın. Gel ablanı gör. Benim anamdır."

"Peki oğlum geleyim."

Gidiyorlar, anasını görüyorlar. Sonra gidip Padişahın altınlarını çalıyorlar. Padişah hırsızları aratıyor, ama bulamıyor. Bir de gavur padişahı bir kral varmış. Bu padişaha yazıyor: "Sen nasıl bir padişahsın, senin hazineni açan hırsızı bulamazsın." diyor. Bunlar da her gece gidip hazineden altınları çalıyorlar. O kral da bu padişaha her gün haber yolluyor, sen ne kadar kötü bir padişahsın, diye. Bu padişah da hazinenin önüne bir kuyu açtırıyor, içine de katran koydurtuyor, hırsızları yakalatmak için. Gece bunlar geliyorlar, dayısı katranın içine düşüyor. çıkamıyor. Bu çocuk altınları alıyor, dayısının başını da kesiyor, alıp eve geliyor. O kral gene yazıyor, sen o hırsızı bulmazsın diye. Padişah emir veriyor, o ölüyü altınla elmasla bezetiyorlar, koyuyorlar, kim gelir ağlarsa yakalayacaklar. Bu çocuk gider çalgıcılarla beraber çalgı çalar, ölüyü bekler. Çalgıcılar yatınca bu ölüyü arkalar, eve getirir. O kral gene yazar, sen bir hırsızı yakalayamadın, diye. Bu sefer padişah emir verir, bir deve bezetirler, çarşıya salarlar, kim deveyi evine alırsa onun boynunu vuracaklar. Oğlan damdan bakar, deve evinin hizasına gelince deveyi içeri alır, keser. Elini yıkar, kapıya çıkar. Gene o kral bu padişaha haber yollar. Padişah da kızar ama elinden bir şey gelmez. Bir kocakarı Padişaha gider der ki:

"Padişahım, ben bu hırsızı bulursam sen bana ne verirsin?"

"Sen bulursan, sana üç kere senin kadar altın tartar veririm.

Kocakarı oğlanın evini bulur, anasına ağlar ağlar, çocuğun anası da sorar:

"Ne var, neden ağlıyorsun?"

"Benim bir tek oğlum var, İki gözü narime olmuş, doktorlar derman gösteremiyorlar."

"Ne istiyorlar?"

"Devenin kırmızı ciğerini gözüne koyarsam iyi olurmuş."

"Sana biraz vereyim ama oğlum duyarsa beni keser."

"Yok yok, ben koynuma koyarım, hiç kimseye göstermem."

Kadın kapıdan çıkarken elini sürer, kapıyı kan yapar. Oğlan da damdan görür, bütün İstabul'daki kapıları kan yapar, Kocakarı Padişaha haber verir, giderler, bakarlar, bütün İstanbul kan. Kimi hırsız diye tutsunlar bir değil on değil. Bu sefer padişah tellâl çağırtıyor:

"Benim hırsızım her kimse ben onu af ettim. Ona bir sözüm var, eğer o sözümü tutarsa Allahın emriyle kızımı ona nikâhlıyacağım.

Oğlan kalkar gider:

"Benim Padişahım."

"Madem bu kadar erkeksin, bana bunca işleri yaptın. Bana şu kralı getirirsen sana Allahın emriyle kızımı vereceğim."

"Peki, padişahım, getirmezsem o vakit başımı kesersin. Sen bana her teline bir zincir takılı bir postla bir de sandık ver. Ben kralı sağ olarak senin yanına getirim. Eşek gibi bağırtıp, köpek gibi havlatıp, kedi gibi miyavlatmazsam, sen o zaman benim başımı kes."

"Peki oğlum, ben de onu istiyorum. Kızımı sana verdim."

Bu çocuk kalkar krala gider. Kapısını çalar:

"Ben Azrailim, aç kapıyı, senin canını alacağım."

"Peki, yalnız bugün rica edeyim, beni annemin hatırına bırak, çoluk çocuğumu göreyim, yarın bu saatte gel."

Bu o gün müsaade ediyor, ertesi gün tekrar gidiyor. Kralı sandığa koyuyor. Padişahın sarayına getiriyor. Bunu eşek gibi, köpek gibi, kedi gibi bağırtıyor. Sonra sandığı açıyor, kral bakıyor Padişahın sarayında, padişaha diyor ki:

"Padişahım, ben de kızımı senin hırsızına verdim. Senden mal gitti, benden can gitti, hem de benieşek gibi zırlattı."

Kelimeyi şahadet getiriyor, orada kral da Müslüman oluyor. Kızını da hırsıza veriyor, işine gidiyor.

Anlata: Muhsine Karaçorlu 53

KIRK GÜN ÖLÜ BEKLEYEN KIZ

Evvel zamanda bir varmış bir yokmuş, bir padişahın kıymetli bir kızı varmış. Bu kız bir gün gergef işlerken, bir kuş gelmiş gergefin üzerine konmuş demiş ki:

"Sultan hanım, sultan hanım, sen kırk gün cenaze bekleyeceksin."

Sultan hanım korkmuş, kimseye bir şey söyleyememiş. Üç gün aynı şekilde bu kuş gelmiş, böyle söylemiş. Sultan hanım da üçüncü gün annesine söylemiş, annesi: "Kızım, kaçalım bu saraydan, muhakkak baban ölecektir de onu beklemeğe mecbur olacaksın." demiş. Anne kız kaçmışlar, kaçmışlar, bir dağın tepesine gitmişler, orada yeşil boyalı bir kapı görmüşler. Kız, buradan su ekmek istiyeyim diye içire girmiş. Sultan hanım içeri girince kapı kapanmış, o içerde kalmış, annesi

de dışarıda kalmış. Kız içeriyi dolaşmış, gelmiş, annesine: "Anne, haydi sen git, bekliyeceğim cenaze buradaymış." demiş. Annesi dönmüş gitmiş. Kız da o konağın içindeki cenazenin başına gelmiş, cenazenin orada, kim bu cenazeyi kırkgün beklerse, bu beyin oğlu kalkıp onu alacak, yazıyormuş. Kız beklemiş beklemiş canı sıkılmış, kalkmış pencereden dışarı bakmış, orada gurbet kızlarını görmüş. O gurbet kızlarından birini içeri almış. Gurbet kızına başından geçenleri anlatmış, O hanım, o hizmetçi bunlar otururlarken, Sultan hanımın uykusu gelmiş. Gurbet kızı: "Hanım, sen yat, ben ölüyü beklerim." demiş. Hanım yatmış, o saat bey uyanmış. Bey uyanmış, karşısında gurbet kızını görmüş. Gurbet kızı sultan hanımdan duydu ya, sultan hanımın hikâyesini kendi başından geçmiş gibi anlatmış. Adamcağız da mecbur olmuş gurbet kızını almış. Sultan hanım da hiç sesini çıkartmamış, hizmetçiliğe razı olmuş. Bir zaman geçmiş, bey hacca gidecek olmuş. Hacca giderken ev halkının hepsine: "Ne istersiniz?" diye sormuş. Bu gurbet kızı neler istemiş, neler. Bu sultan hanım, utanmış hiç bir şey istememiş. Bey giderken:

"Kızım, sen de bir şey iste benden."

"Yok, bey sağlıkla gidip selâmetle geri dönmenizi dilerim."

"Olmaz olmaz, ille bir şey iste."

"Sabırtaşı isterim."

Bey gikmiş, hacı olmuş, gurbet kızının her istediğini aldığı halde sultan hanımın istediğini unutmuş. Yolda gelirken devesi kuma batmış. Deveci: "İçinizden biri bir garibin isteğini unutmuşsunuz, geri dönüp bunu alın." demiş. O zaman beyin aklına gelmiş, geri dönmüş, sabır taşını aramış, bir yerde bulmuş, Hicazda sabır taşını satan dükkâncı: "Bu sabır taşını isteyeni bekleyin, bir hikmeti var ki sabır taşı istedi." demiş. Bey evine dönmüş, herkesin hediyelerini dağıtmış, sonrada hepsini bir başka yere göndermiş, Kızı gözlemeğe başlamış Sultan hanım sabır taşını eline almış, başlamış anlatmağa:

"Sabır taşı, sabır taşı, sen mi sabır ben mi sabır? Bir kuş gelmedi mi gergefimin üzerine konmadı mı? Sen kırk gün cenaze bekleyeceksin demedimi? Annemle beraber kaçmadık mı? Buraya gelmedik mi, demirkapı kapanıp ben içerde annem dışarda kalmadık mı? Sabır taşı sabır taşı, sen mi sabır ben mi sabır?"

Sabır taşı çat diye çatlamış, bey de dışarda dinliyormuş. Kız gene devam etmiş:

"Sabırtaşı, sabır taşı, beş senedir hizmetçi olmadım mı? Benim eve aldığım gurbet kızıda hanım olmadı mı? Sen mi sabır, ben mi sabır? "

Sabır taşı çat diye çatlamış, kız tekrar devam etmiş:

"Bu kadar emeklerim boşa gitmedi mi? Sabır taşı, sabır taşı sen mi sabır, ben mi sabır?"

Sabır taşı üçüncü defa çatlayınca, dışarıdan bey gelmiş: "Ben ettim sen etme." demiş. Gurbet kızını evine yollamışlar, onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine."

ISFAHAN PADİŞAHININ ÜÇ OĞLU

Çok eskiden Isfahanda yaşamış bir Padişahın hikâyesidir. Bu padişah kendi hükmüne göre yaşıyormuş, üç oğlu olmuş. Bu oğlanlara gereken ihtimamı göstermiş, tahsilleri için hocalar tutmuş, bunları yetiştirmiş. Bunların yetişmelerini ölçmek için bunlara denemeye karar vermiş. Büyük oğlunu çağırıp demiş ki:

"Oğul, ben yaşlandım, bu padişahlığı sana devredeyim, sen idare et."

"Siz sağ iken ben padişah olamam."

Padişah bu cevaba kalben memnun olmuşsa da yüzden buna kızmış, makamından kovmuş, ikinci oğlunu çağırmış, ona da aynı şeyi söylemiş:

"Ben yaşlandım, sen padişah ol."

O da kabul etmemiş, onu kovmuş. "Memleketi terket." demiş. Üçüncü oğlunu çağırmış, ona da aynı şeyleri teklif etmiş. O da kabul etmemiş onu da kovmuş, demiş ki:

"Memleketimi en geç yirmi dört saat içinde terk edeceksiniz."

Bunlar babalarının odasından çıkmışlar, herkes kendi odasına çekilmiş. Biraz düşünmüşler. Ortancıl büyüğün odasına gitmiş, konuşmağa başlamışlar. Küçük de bunların yanına gelmiş, bakmış bu ikisi konuşuyorlar, dönmüş. Büyük kardeş seslenmiş:

"Gel kardeş, bizim gizlimiz yoktur, babamız bizi memleketten kovdu."

"Beni de kovdu."

Bunlar aralarında sabahleyin erkenden babalarının memleketini terk etmeğe karar veriyorlar. Eşyalarını topluyorlar. birer de at buluyorlar. Sabahleyin atlarına atlayıp yola revan oluyorlar. O iklimden çıktıktan ve epeyce yol aldıktan sonra gece bastırınca mecburi bir su kenarında konaklıyorlar. Yemek yedikten sonra yatıp uyumak istiyorlar, o anda etraflarını adamlar çevriyor. Soruyorlar:

"Siz burada deveye binmiş bir kadın gördünüz mü?"

Büyük oğlan:

"Devenin bir terkisinde yağ, bir terkisinde bal vardı."

Ortancı oğlan:

"Kadın hamileydi."

Küçük oğlan:

"Deveninbir gözü kördü."

Bunlar böyle söyleyince kadının ve devenin sahibi olan erkek bunlardan şüpheleniyor. Bunları alıp kadıya götürüyor. Bunları denemeye tabi tutuyorlar. Soruyorlar:

"Devenin bir terkisinde yağ, bir terkisinde bal olduğunu nasıl anladınız?"

Büyük kardeş:

"Benim okuduğum bilgiye göre arılar bala, karıncalar yağa gider. Devenin gittiği yolun bir tarafına arılar, bir tarfına da karıncalar hucum ediyordu. devenin bir terkisinde yağ bir terkisinde bal olduğunu oradan anladım."

"Kadını hamile olduğunu sen nereden anladın?"

Ortancıl kardeş:

"Deve bir yere çökmüştü, kadın eliyle dayanarak deveye binmiş, oradan anladım hamile olduğunu."

"Sen nereden anladın devenin bir gözünün kör olduğunu?"

Küçük kardeş:

"Devenin gittiği istikamette gayet güzel çayır vardı, sol taraf tamamen yendiği halde, sağ tarafa dokunulmamıştı, devenin sağ gözünün kör olduğunu oradan anladım.

Gene de bunlara pek inanmıyorlar, bunları bir denemeye daha tutuyorlar. Dolaba bir horoz koyuyorlar. Bunlara soruyorlar:

"Dolapta ne var?"

Büyük kardeş:

"Kanatlı hayvan var."

Ortancıl kardeş:

"Başında yeleği de var."

Küçük kardeş:

"Dolapta horoz var."

Bunu da bilince bir deneme daha yapıyorları Dolaba portakal koyup soruyorlar:

"Dolapta ne var?"

Büyük kardeş:

"Yuvarlak bir meyva var."

Ortancıl kardeş:

"Hem yuvarlak hem de sarı."

Küçük kardeş:

"Poktakal var."

Bunu da bilince padişah bunları saraya davet ediyor. Bunlara ziyafet hazırlatıyor. Bir odaya sofra kuruyorlar. bir kuzu kesiyorlar, temiz şarap getiriyorlar. Bunlar sofraya oturuyorlar. Büyük kardeş kuzudan birparça ağzına alıyor, diyorki:

"Tuh bu kuzu it sütü emmiş."

Ortancıl biraz şaraptan içiyor, diyor ki:

"Ölü kanından meydana gelmiş."

Küçük kardeş sofraya gelmeden yekten diyor ki:

"Padişah piçtir."

Padişah bunları kapıdan dinliyor. Hemen kuzuyu yetiştireni buluyor, soruyor:

"Bu kuzuyu nerede yetiştirdin?"

"Ben kendim yetiştirdim."

"Doğru söyle, nasıl yetiştirdin? Doğru söylemezsen boynunu vurdururum."

"Kuzu iki haftalıkken anası öldü. köpek sütlü olduğu için mecbur kaldım köpeğin sütünü emdirdim. Böyle büyüdü."

Padişah şarabı yapanı çağırtıyor, ona soruyor:

'Doğru söyle, bu üzümleri hangi bağda yetiştirdin?"

"Bağı ben yetiştirdim, ilk mahsulunu de size gönderdim."

"Yeri neydi?"

"Yeri mezarlıktı."

Ona da kanaat getirdikten sonra doğru anasına gidiyor, anasını sıkıştırıyor, soruyor:

"Doğru söyle, beni kimden aldın?"

Anası ilkin söylemek istemiyor, diyor ki:

"Senin baban padişahtı."

"Yok doğruyu söylemezsen senin boynunu uçururum."

"Senin baban harbe gittiğinde bizim köle vardı, onu koynuma aldım, sen ondan oldun."

Bunu duyunca hem üzülüyor, hem de bu gaip bilicileri takdir ediyor. O kız gınlıkla bunların yanına geliyor, bunları memleketinden kovuyor. Bunlar yola çıkıyorlar, epeyce gittikten sonra arkaları sıra bir atlı geliyor. Bunlara diyor ki:

"Padişahımız, içlerinden hangisi isterse kızımı ona vereceğim. Benden sonra padişah olacak."

Üç kardeş birbirine bakıyor, sonunda büyük kardeşi yollamaya karar veriyorlar. Büyük kardeş bunlardan ayrılıp geri dönüyor. Bunlar iki kardeş yola devam ediyorlar. Birkaç gün gittikten sonra iki yol ağzına geliyorlar, ortancıl kardeş diyor ki:

"Kardeş yollarımızı ayrılıyor."

"Sen bilirsin, o ki yollarımız ayrılıyor, sen bir tarafa ben birtarafa."

Bunlar karar veriyorlar, helâllaşıyorlar, ortancıl kardeş sağa, küçük kardeş sola gidiyor. Biz ortancılı takip edelim. Ortancıl oradan ayrıldıktan sonra bir iki konak daha konaklıyor, bir ikindi vakti bir şehre varıyor. Hana inmeden bir kalabalık görüyor, bir ihtiyardan soruyor:

"Bu ne kalabalıktır, bu şehrin adeti nedir?"

"Bu şehrin padişanının has bahçesi var, has bahçeye padişahın kızı çıkar, kız kime işaret ederse o saraya gider. Saraya gittikten sonra iki gün sonra ölüsü çıkar. Şimdiye kadar oradan sağ çıkan olmadı. Neden soruyorsun?"

"Hiç merak ettim, ben buranın yabancısıyım."

"Senin yabancı olduğun belli, ahaliyi takip et, görürsün."

Bu hana gitmeden has bahçenin olduğu yere gidiyor. Bir yer bulup duruyor. Aradan bir iki saat geçtikten sonra padişahın kızı has bahçeye iniyor. Padişahın

kızı, ortancıl kardeşe işaret ediyor. Ortancıl kardeş gitmiyor. Babasının ettiği bir tavsiye aklına geliyor, ne kadar zorda kalırsan kal sabret, en kallı bildiğin adamdan akıl danış, Dönüyor hana geliyor, ihtiyara soruyor:

"Bu ne iştir?"

"Padişahın kızına giden üç günden fazla yaşamıyor, ne kadar zorda kalırsan sabredeceksin. Daima sonunu bekliyeceksin."

O hafta handa kalıp istirahat ediyor. İkinci hafta Cuma güna herkes gene hasbahçenin etrafında toplanıyor. Bu da gidiyor ama bir kenar yerde duruyor, kendini göstermek istemiyor. Kız bahçeye çıkınca herkese bakarak bunu arıyor, göz göze gelince buna işaret ediyor. Bu sefer oğlan karar veriyor, gidiyor. saraya çıkartıyorlar, güzel bir ziyafet veriyorlar. Yiyorlar içiyorlar, eyleniyorlar. Gece olunca herkes odasına çekiliyor. bunada bir oda veriyorlar. Bu odasına gidiyor, biraz istirahat ediyor. Kapı açılıyor, Padişahın kızı geliyor, bu duyduğu sözlerden dolayı kızı kabul etmek istemiyor, o da diyor ki:

"Dur sana her şeyi söyliyeyim, biz babamla anlaştık, nerede bir genç varsa getiririz, Bir iki gün misafir ederiz, ben odasına giderim, Çocuk ikna olunca ben kaçarım, o da arkam sıra gelir, hemen cellat boynunu uçurur. İstersen kapıyı aç, bak."

Oğlan yarı inanıyor, yarı inanmıyor, kıza yanaşmıyor. Kız bunu sıkıştırınca, babasının sözünü hatırlıyor, ne kadar darda kalırsan kal sabret sabrediyor. Bakıyor kız yakasını koyvermiyor, fırsatını buluyor, kaçıyor. Padişah cellatlarıyla beraber orada bekliyormuş. Bunun kaçtığını görünce Padişah bunu kucaklıyor: "Aferin oğlum, kazandın." diyor. Bunu odasına götürüyor, izzet ikram yapıyor. Devresi günü bunların düğün hazırlıklarına başlıyor, Üç gün üç gece düğün yaptıktan sonra gerdeğe giriyorlar. Rahata kavuşuyorlar."

Biz gelelim küçüğe, küçük kardeş yoluna devam ediyor, bir iki konak konakladıktan sonra bir şehre vasıl oluyor. Bir hana iniyor, orada istirahat ederken bir tellâl sesi duyuyor. Tellal diyor ki:

"Padişahımızın kızı, perşembe günü saat birde cemali olan resmini pencereden aşağı sarkıtacak, arzu eden saraya çıkacak, kim muvaffak olursa Padişahımızın kızı onunla evlenecek."

Bu oğlan da bunu duyuyor, merak ediyor. Devresi gün kalkıyor, bakıyor herkes bir tarafa gidiyor. O da kalabalığa karışıyor fotoğrafın olduğu yere gidiyor. Kimse cesaret edip saraya çıkamıyor. Bunun aklına babasının tavsiyesi geliyor; akıllı bildiğin kişiye akıl danış. Oranın en yaşlısını buluyor, diyor ki:

"Baba, böyle böyle ben sana geldim. Tecrübeli, adamsın, buranın durumunu da biliyorsun, ben yabancıyım. Ben padişahın kızının sarayına çıkacağım, bana akıl ver."

"Oğlum, o saray çok usta sihirbazların elinde yapıldı. Oraya çıkmak isteyenlerin hiç biri muvafak olamadı. Benim sana bir tek sözüm var. Sarayın merdiveninin hizasına saklan, mutlaka oraya çıkan giren bulunur, onu kontrol et, bak nasıl girip nasıl çıkıyorlar."

Bu da buna inanıyor, sarayın kapı tarafındaki merdiveninin altına gizleniyor. İki gün orada bekliyor, giren çıkan yok, üçüncü gün bir cariyenin yukarıdan merdivenleri ikişer ikişer indiğini görüyor. O hafta geçiyor, ikinci hafta gene kızın fotoğrafını pencereden sarkıtıyorlar. Bu da gidip kaydoluyor. Bunu kaydeden adam diyor ki:

"Oğlum, sana yazıktır, sen gençsin tecrübesizsin. Ben sana acıdım. Ben burada iki senedir buraya çıkacakları kaydederim, hiç bir tanesi muvaffak olamadı. Hepsi gövde bir tarafa baş bir tarafa merdivenlerden aşağı yuvarlandılar. Sen bu işten vaçgeç."

"Ben kararımdan dönmem, çıkacağım."

"Peki, benden sana söylemesi, sen bilirsin. Yalnız benden sana bir tavsiye gayet dikkatli ol, adımını attığın yere dikkat et."

Bunu orada selâmetliyorlar. Bu merdivenin başına geliyor, birinci basamağı eliyle yokluyor, hafif bir inilti geliyor. İkinciyi yokluyor, bir şey yok. Üçüncüye elliyor, aynı ses var. Cariye de ikişer ikişer atlıyordu diye düşünerek ikişer ikişer atlayarak on basamağı çıkıyor. Orada elinde kılıç bir heykel duruyor bir tekmil atıp onu kırıyor. Dönüp bekleyenlere: "Birinci maniayı atlattık." diyor. Ondan sonraki merdivenleri eliyle yokluyor. Bakıyor birinci ve ikinci basamaklarda inilti vart Bu sefer de üçer üçer on basamak daha çıkıyor. Orada da karşısına bir ejderha çıkıyor, onu da deviriyor. Gene basamakları kontrol ediyor. Bu sefer bakıyor, üç basamakta inilti var döndüncü de yok. Ama dörder dörder çıkmasına imkân yok. Bunda bir iş var diye düşünüyor, eliyle yerleri yokluyor, ejderhanın ayağının altında bir anahtar buluyor. Anahtarı yavaş yavaş çeviriyor, basamaklar da ses kalmıyor. Yukarıya çıkıyor. Büyük bir salona giriyor. Her taraf duvar kapı yok. Elini duvara sürterek bir saat duvarları yokluyor. Eline ince bir tel raslıyor. Teli çekince kapı arkasına devriliyor. Padişahın kızının nedimesi bunu karşılıyor, "Sen kazandın, padişaha git söyle, kızı razı oldu. Düğün hazırlıklarına başlasın." diyor. Bu padişaha gidiyor, padişah bunu karşılıyor. Bunlara üç gün üç gece düğün yapıyorlar, bu da rahata eriyor.

Bu kardeşler ayrılırken rahat vaziyete giren, büyük kardeşin yeri belli ona mektup yazsın diye kararlaştırmışlardı. Rahata eren mektup yazıyor bunlar mektuplaşıyorlar. Büyük kardeş, Padişah piçliğine üzüldüğü için öldü, şimdi ben padişah oldum. Ben burayı bırakıp gelemem. Siz buraya gelin, hep beraber babamıza gidelim, elini öpüp dönelim, diye yazıyor. Bunlar büyük kardeşin yanına gidiyorlar, o da hazırlığını yapıyor, yola çıkıyorlar. Babalarının yanına geliyorlar, epeyce konuşup dertleştikten sonra babalarının elini öpüp diyorlar ki:

"Bizim artık vazifemiz var, biz çok kalamayız."

Babalarından izin alıp herkes kendi yerine dönüyor. Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine.

ARİF YUSUF

Varmış yokmuş, Allahın kulu çokmuş. çok söylemek günahmış. Arif Yusuf isminde bir adam varmış. Fukara nane muhtaç, hiç bir şeyi yok. Bir annesi, bir tek göz damı var, günde kazandığıyla doyamıyor bile. Çocuklar kapının önünde oynuyorlar, onlara oyun öğretiyor. Çelik çubuk oynuyorlar, bunu böyle atın, böyle oynayın diye çocuklara tarif ediyor.

Eskiden Padişahlar harbe giderlermiş, bu padişah da askerini toplamış vezirler vüzeralar, askerler leşkerlerle oradan geçiyorlar. Arif Yusuf diyor ki:

"Padişahım, sen harbe gidiyorsun, hiç selâmsız sabahsız gidiyorsun. Benden bir kâğıt almayınca muharebeyi fethedemezsin."

Padişah gülüyor, on beş yaşında bir çocuk koyup gidiyor. Bakıyor, öyle düşman hücum ediyor ki günde beş bin tane asker ölüyor. Vezir rüyasında görüyor diyor ki:

"Padişahım, yolda bize bir çocuk rast geldi, bize böyle söyledi sen de buna ters cevap verdin, ben rüyamda gördüm siz bundan kâğıt almayınca muharebeyi fethedemiyeceksiniz."

"Haydi git Vezirim."

Vezir hemen ata biniyor, nanca yol geliyor geceli gündüzlü Arif Yusuf, Veziri görünce diyor ki:

"Ya, bak benden kâğıt almayınca muharebeyi kazanamazsınız demiştim size, nasıl geri geldin."

Hemen kulağının arkasından bir kalem çıkartıyor, bir kâğıda bir muska yazıyor, katlayıp Vezire veriyor, Vezir muskayı cebine koyuncaya kadar gökten öyle asker geliyor, öyle asker geliyor ki düşman hududunu mududunu geçiyor verdikleri memleketleri geri alıyorlar, düşmanın elindeki memleketleri de alıyorlar, on beş günde feth edip geliyorlar. Arif Yusuf'un kâğıdından olduğunu anlıyorlar ama padişah bu Arif Yusuf kimdi diye sormuyor. Geliyorlar gene sarayda vekiller vezirler vüzaralar işlerine bakıyorlar. Bu Arif Yusuf kızıyor diyor ki:

"Bak gördün mü bir gün sordu mu? Ana, haydi git, padişahın büyük kızını bana iste."

"Evin yıkıla, taş yıkar başımıza, padişah kim biz kim. Ben cesaret edip komşunun kızını istiyemem. Biz acımızdan ölüyoruz. Padişah kızı hiç gelir mi? sergimiz yok, yiyeceğimiz yok, çömleklerimizde bir avuç bir yerde döğme, bir avuç bir yerde bulgur, bir gün birini bir gün ötekini pişiriyoruz, onunla gün geçiriyoruz, Ben nasıl gideyim, nası istiyeyim."

"Sen git, nene lâzım, sen git Arif Yusuf selâm söyledi, büyük kızını istedi, de."

Kadın ağlaya sızlaya bir çarşeaf örtüyor bir telini çeksen kırk tane yamalık dökülüyor. Gelip kapıdan içeri giriyor, o itiyor, öbürü dürtüyor, öbürü vuruyor, bu diyor ki:

"Vurmayın, dürtmeyin, ben Padeişaha dünürüm."

"Sen kim, Padişaha dünür kim."

Fukara diye biri avcuna biri lira koyuyor, biri avucuna on kuruş koyuyor. Bu hizmetçilere: "Padişaha söyleyin Arif Yusuf'un annesi gelmiş diye. diyor. Gidip padişaha haber veriyorlar:

"Padişahım, Arif Yusuf varmış, anası gelmiş, seni görmek istiyor."

"Ha getirin, getirin."

Kadının koltuğuna giriyorlar, o kırk yamalı çarşafla gidiyor. Padişah bunun önünden kalkıyor, diyor ki:

"Hoş geldirn, sefa geldin, Arif Yusuf nasıl iyi mi?"

"Padişahım, Arif Yusuf selâm söyledi ellerinden öptü, senin büyük kızını istedi."

"Peki, baş üstüne, Vezirim kızıma söyleyin, hazır olsun gelsin, beraber gitsinler."

Kadının aklı çıkıyor, padişah nerede ben nerede, böyle kız vermek nedir diye. Kıza haber veriyorlar ki bir fukara kadın gelmiş, acından ölüyor, çır çıplak, başında bir çarşafı var, üstünde bin tane yama var. Padişah seni ona verdi. Kız ağlıyor sızlıyor, saçını yoluyor, başını yoluyor. Bu nasıl iştir, ben babamın yüzüne bir kin mi getirdim, beni neasıl veriyor diye ağlayaraktan koyup gidiyor Padişah emir vermiş. Kapıya çıkıyor, kapının önünde bir kadın çarşafından hırçıklar dökülüyor, kirli, mi kirli, pis mi pis, Yalın yapıldak bu kızı arkasına katıyor, düşe kalka eve geliyorlar. Arif Yusuf evde york, bunlar içeri giriyorlar, kız ağlıyor saçını başını yoluyor, bu nasıl iştir başıma geldi diye. Bu padişah böyle işmi edermiş, kör ola diye ağlıyor, çarşafını açmıyor. Kadın kalkıyor, ateşe bir çömlek koyor, çömleğe bir avuç bulgur bir avuç kavurma atıyor, pişiriyor. Kız yemiyor, Arif Yusuf da gelmiyor, kadın yemeğini yiyor, kalkıp komşuya gidiyor Gelin geldi diye evde yatmıyor, Oraya kirli bir yatak seriyorlar. Arif Yusuf gece geliyor, kız da orada oturuyor. Arif Yusuf hiç bir şey sormuyor, ya sen kimsin, Padişah kızı mısın, neden ağlıyorsun demiyor. Yorganını başına çekiyor hemen yatıyor. Kız:" Yarabbi, bu nasıl iştir? Ben bu adama tenezzül edeyim geleyim de bu benimle konuşmasın." diyip çarşafını başına çekiyor orada minderin üzerinde uyuyor. Sabahleyin anası geliyor, Arif Yusuf diyor ki:

"Ana."

"Ne kurban?"

"Sen bunu yalnız getirmişsin ben ortanca kızı istemiştim. Bunu götür orta kızı getir."

"Taş yağar başımıza padişahla oyun olur mu ben götürmem."

"Götürürsün."

Kız seviniyor, yüreğinin çiçeği yarılıyor: "Yarabbi iyi ki yanlış olmuş." diyor. Kalkıyor hemen başını örtüyor. Kadın diyor ki:

"Arif Yusuf, etme eyleme beni öldürür."

"Öldürmez, git bunu götür öbürünü getir."

Kalkıyorlar, gidiyorlar, bu kız kapıdan girince hizmetcilerin, halayıkların, vezirlerin ayaklarına eğiliyor: "Yarabbi şükür." diyor. Gelip kardeşlerine vaziyeti anlatıyor, ortanca kardeşine, seni istiyor, sen gideceksin diye haber veriyor. Kadın da gidiyor padişahın elini öpüyor, diyor ki:

"Padişahım, kusura bakma, ben yanlış bellemişim, büyük kız değilmiş orta kızmış."

"Peki peki, ortayı versinler."

Haber veriyorlar, orta kız hazır olsun diye. O da ağlıyor sızlıyor kadını itiyor, dürtüyor: "Kadın sen bize nereden tebelleş oldun. nasıl adamsın?" diyor. Ağlıya sızlıya o da geliyor. Uzatmayalım, aynı vaziyeti bu da yapıyor. Kadın bir kaşık lâpa pişiriyor, kendisi yiyor, bu kız yiyebilir mi, yemiyor. Akşam Arif Yusuf geliyor, yatağına girip yatıyor. Arif Yusuf da öyle güzel, öyle güzel ki, ama fukara mı fukara, hırçık mı, hırçık, fukaranın güzelliği görünür mü? Kız da: "İnşallah, beni de yollar." diyor. çarşafını açmadan yatıyor. Sabahleyin annesi geliyor, Arif Yusuf diyor ki:

"Ana yanlış getirmişsin."

"Aman oğul, taş yağar başımıza, ölsem gitmem."

"Ölsen de gideceksin. Bunu istemedim, küçüğü istiyorum."

Kız hemen başını örtüyor, kadınla beraber yola çıkıyorlar. Saraya giriyorlar, kadın Padişahın huzuruna çıkıyor:

"Padişahım ne edeyim oğlumun söylediğini yanlış anlamışım, küçüğü ver."

Padişah da hiç bir şey sormuyor, kızlarını neden götürdünüz, kız mı dul mu demiyor:

"Gidin, küçük kızı verin."

Bunlar ağlıyorlar, bacılar birbirine sarılıyorlar, küçük kız diyor ki:

"Bedbahtlar, siz derdinize ağlayın, bak bu adamın fukaralığını böyle anlattınız, öyle bir adam sizi beğenmedi, geri yolladı. Siz buna ağlayın ki şimdi ne olacaksınız. Beni de geri yollarsa ben intihar ederim. Nasıl olur bir padişah kızı gitsin de fukara adam geri yollasın."

Kalkıyor, hepsine: "Allahaısmarladık, inşallah beni de geri yollamaz, alnıma böyle yazılmış, geri gelirsem beni içeri almayın." deyip, yola çıkıyor. Kadının koluna giriyor: "Anne, buradan şuradan," diye diye eve geliyorlar. Kapıdan girince kadının çarşafını açıp alıyor, katlayıp bir kenara koyuyor. Kendi başını açıyor, orada bir süpürge buluyor, oraları süpürüyor, siliyor, Arif Yusuf'un yatağını seriyor, soruyor:

"Ne pişecek?"

"Orada yarma bulğur var."

Kalkıyor onu pişiriyor, annesine yediriyor, soruyor:

"Arif Yusuf, gelmeyecek mi?"

"Bilmem ki gelirse yer."

Akşam oldu, gene Arif Yusuf her zamanki gibi geldi, kıza hiç bakmadan yattı. Kız da çarşafını başına çekti yattı. Sabahleyin korka korka anası geldi, şimdi bunu da geri götürürsem padişah muhakkak benim boynumu vurdurtur diye düşünerek sordu:

"Oğlum, nasılsın iyi misin?"

"İyiyim ana."

Bu kız da evde oturuyor, siliyor süpürüyor, kendine göre işini görüyor, lapasını pişiriyor, Arif Yusuf camiye gitmeden evvel abdest suyu veriyor, havlusunu tutuyor. Yatağını topluyor. Fakat Arif Yusuf bunun yüzüne sen de insanmısın diye dönüp bakmıyor. Kızkardeşleri bakıyorlar öğle oldu kız gelmedi, akşam oldu kız gelmedi, bunları bir fit alıyor, bu nasıl kaldı orada diye. Bekliyorlar, bakıyorlar yok, üçüncü gün süt annelerine: "Al şu inciyi götür, bacıların bunu sana münasip gördüler, bunu satın alacaksın, de." diyorlar.

Süt anne geliyor, dünya başına zindan oluyor, bu nasıl yer böyle padişah kızı nasıl böyle yerde oturur diye ağlamağa başlıyor Kız:

"Ağlama süt anne, kaderim."

"Ah oğul, bu inciyi gönderdiler ama, gider evde yoktu derim."

"Yok, yalan sana yakışır mı? Akşam Arif Yusuf gelsin söyliyeyim, yarın gel haberini al."

İnciyi alıp bir çıkına sarıyor, bir kenara koyuyor. Arif Yusuf geliyor, gene yorganı başına çekiyor. Başı kıltında da şamdan varmış. Kız diyor ki:

"Şamadanım efendim, sana söyliyeyim, sen dinle, bacılarım bir keler inci yollamışlar, Ben onlara ne cevap vereyim?"

Arif Yusuf da yorganın altından:

"Sultanım, sen o inciyi alırsın. Onlara da haber yolla böyle kıymetli ne varsa yollasınlar."

"Yok, ben Arif Yusufa söyleyemedim, ya da gelmedi gibi bir şey söyleyeyim."

"Yok, hiç bir şey söyleme. Kapının arkasında bir taka var, o takadaki taşı kaldırırsın, oradan yüz lira incinin parasını alırsın, beş lira da süt annene ayak teri parası verirsin."

Seviniyor güveniyor ama hiç gümanı yok, taş nerede altı nerede. Sabahtan gene Arif Yusuf'un abdest suyunu veriyor. Arif Yusuf camiye gidiyor. Annesi geliyor, onu oturtuyor, hizmetini yapıyor. Gidiyor, kapının ardındaki taşı kaldırıyor, bakıyor orası altın dolu, yüz lira incinin parasını alıyor, beş lira da süt annesine alıyor, daha bir kuruş ellemiyor: "Allaha şükür bacılarıma karşı yüzüm kara çıkmadı." diyor. Süt anne ağlaya ağlaya geliyor:

"Kızım, ver inciyi ben götüreyim, ben bin tane yalan söylerim."

"Yok süt anne, sana yalan yakışır mı, işte incinin parası, buda sana ayak teri diye Arif Yusuf verdi, oradan buraya yorulmuş gelmişsin. Bacılarıma da söyle, orada böyle kıymetli ne varsa yolla ben alırım."

Kadın alıp götürüyor, bacıları iyiden fit alıyorlar: "Kaşla göz arasında hazineden nasıl para aldı da biz görmedik." diyorlar. Yarın oldu, bir elmas çelenk yolladılar, öbür gün oldu bir broş yolladılar, bu emaretler gelince, kız:

"Şamadanım efendım, sen niye böyle söyledin? Ben sana karşı mahçup oluyorum."

"Hiç mahçup olma,bundan sonrada bana söyleme, sen paranın yerini tanıdın, oradan al, her geldiğinde de kadına beş lira ayak teri ver."

Bir zaman böyle geçiyor, bu kızlar: "Bu herhalde hazinenin parasını götürdü, biz bunu bir sıkıntıya sokalım, haydi süt anne git de ki, arkadaşların seni görmek istiyorlar. biz mi oraya gelelim, o mu buraya gelsin? Arkadaşları gelini görecekler, hediyeleri var, bizi mahçup etmesinler." diyorlar. Süt anne gelip bunu söyleyince kıza bir mahsunluk geliyor, bir çarpıntı geliyor. Arif Yusuf geliyor, gene yorganını başına çekip yatıyor, kız:

"Şamadanım efendim, bacılarım böyle böyle ısmarlamışlar."

"Senin daha kırkın çıkmadı, sen nasıl gidersin? Onlar yirmi otuz ahbab demişler, sen ne kadar ahbabınız varsa hepsini çağır."

Kıza büsbütün çarpıntı geliyor, ben bu eve nasıl getirteceğim, nasıl mahçup olacağım diye dinelip kalıyor, Arif Yusuf:

"Hiç dinelme, kızım, sen söyle onlar gelsinler. Sen sabahtan kalkarsın, süt annene söylersin, gene ona beş lira ayak teri ücreti verirsin. O takada altınların yanında bir zil var, o zili çekersin, senin karşına bir çift halayık çıkar, onlar, hanımefendi yakalım mı yıkalım mı,diyesorarlar, sen onlara, benim bugün otuz kırk metine misafirim gelecek dersin. Onlar hazırlığı yaparlar, sen de misafirlerini yandaki büyük konağa alırsın."

Neyse sabah oluyor, gene Arif Yusuf'un abdest suyunu veriyor, onu yolluyor. Kendisi takaya gidiyor, orada bir zil var, zili çekiyor, bir çift halayık çıkıyor:

"Buyur hanımefendi, ne emrediyorsun, yakalım mı yıkalım mı?"

"Benim bugün kırk elli metine misafirim var, hazırlık görün."

"Hay hay, baş üstüne.

Bunlar çekiliyorlar, o ona zil çalıyor, o ona zil çalıyor, öyle bir saray ki kendi de Padişah sarayından çıkıyor ama o sarayın yanında kendilerinki solda sıfır Kız oradan seyrediyor, ne oluyor diye, kasaplara adam gidiyor, koçlar kesiliyor Kız: "Yarabbi, bin kere şükür." diyor. Arif Yusuf geliyor:

"Sen onlardan önce saraya git, otur misafirlerini karşıla. Orası kırk odadır, odaların otuz dokuzunu aç gez, has bahçeye git, sen emret istediğin ikramı yaptır, fakat kırkıncı odayı sakın açmayasın. Hiç çekinme hepsi senin emrinde."

"Allah senden razı olsun."

Kız zili çalıyor, halayıklar geliyor, anneyi saraya götürüyorlar, yıkayıp paklıyorlar, kürkünü postunu giydiriyorlar. Götürüp bir odaya oturtuyorlar. Ona ikramını yapıyor, kahvesini sigarasını veriyor. Kızı da götürüp beziyorlar, saçlarının tellerini bütün inciyle döşüyorlar, Kız: "Allahım, şu bacılarıma karşı mahçup

olmayayım." diyor. Odaları geziyor, odaların her biri bir türlü, bir oda elmas dolu bir oda altın dolu. Kırkıncı odanın kapısında bir köle bağlı. Bu kız da öyle güzel öyle güzel, kıyamıyorsun ki bakasın. O köle de buna öyle acıyor öyle acıyor: "Vah vah Arif Yusuf'la bahse değmedi." diyor. Kız orada hizmetçiyi tembihliyor:

Misafirler gelince sen tez tez gel, Hanımefendi Arif Yusuf seni çağırdı, dedi."

"Peki hanımefendi."

Kız giyinmiş, kuşanmış, incili terlikler, incili elbiseler, Bakıyor kornalar öttü, kızkardeşleri dünyayı toplayıp getiriyorlar, bu kızı mahçup etmek için. Bu bacıları içeri giriyorlar. sarayı görünce akılları başlarından gidiyor. Bu sarayı nereden buldular, bu bacımızın fendine akıl erdiremedik diye duduklarını sallıyorlar. Bu kız bunlara hizmet ediyor, şekerin türlüsü, izzetler ikramlar. Bunları topluyor sarayı gezdiriyor, has bahçeye götürüyor. Oraya o hizmetçi kız geliyor: "Hanımefendi beyefendi seni çağırıyor." diye haber veriyor. Çıkıyor kapıya ne beyefendi ne bir şey, biraz orada duruyor. O kıza: "Tez tez çağırma ara ver." diyor, Mahçup oluyor, kızarıyor bozarıyor, o köle oradan bunu görüyor. Kız içeri giriyor. Biraz sonra hizmetçi kız gene çağırıyor. Kız dışarı çıkıyor, köle:

"Hanımefendi gel gel."

"Gelemem, Arif Yusuf'un izni yok."

"Gel, Arif Yusuf benden korkuyor da ondan seni içeri koymuyor. Sen gel."

Kız gideyim mi gitmiyeyim mi diye düşünüyor, köle:

"Al şu anahtarıda aç kapıyı, içeri git ama bir şeyini bırakma, gez de gel."

"Gelemem, Arif Yusuf beni öldürür.'

"Arif Yusuf benden korkar, hiç korkma git."

Anahtarı alıyor, kapıyı açıyor, içeri giriyor, bir pencereli küçük bir oda bir karyolada Arif Yusuf'la bir sultan hanım yatıyor, bakmaya kıyımıyorsun. Meğer bu kız peri Padişahının kızıymış, Arif Yusufa yedi yaşında gönüllü olmuş. Arif Yusuf bu kızı Padişaha garaz olsun diye almış, yoksa peri kızının izni yokmuş. Bakıyor pencereden güneş düşmüş kız terlemiş, güneş gelmesin diye. koynundan incili çevreyi çırkarıyor, daldalık ediyor, çıkıyor. Kölenin ayaklarına düşüyor:

"Aman kurban olayım, Arif Yusufa söyleme."

"Söylemem, hiç korkma."

Kapıyı kilitliyor, anahtarı verip geliyor ama kızın şekli de değişiyor, harab oluyor, ama belli etmiyor. Bu iki bacının meraklarından dudakları sallandı, kimi yattı, kimi oturdu, kimi sancılandı. Has bahçeye gidiyorlar. türlütürlü meyvalar, ağaçlar çiçekler, geziyorlar. Ahçılar koçları kesmişler, yemekleri hazırlıyorlar.

Peri padişahının kızı uyanıyor, bakıyor baş ucunda incili çevre diyorki

"Arif Yusuf, kalk kız buraya gelmiş."

"Gelemez."

"Vallahi gelmiş."

"İmkânı yok, gelemez."

"Gelmiş bak başım kıltına bana güneş düşmüş diye kendi çevresiyle buna daldalık etmiş. Demek ki köle bunu civdanı için içeri koydu. Sen benim dünya ahiret kardeşimsin. Bu sarayım bu tahtım bu tacım bu elmaslarım bütün altınlarım hep onun olsun. Ben böyle sabırlı kız görmedim. Sen de ona helâl olasın." Şimdiden sonra sen benim dünya ahiret kardeşimsin, her şeyimi ona verdim."

Kız kalkıp gidiyor, kapıyı içeriden döğüyor, köle korkusundan kapıyı açamıyor, kız bir vukuat etti, şimdi benim boynumu vuracaklar diye düşünüyor. Arif Yusuf sesleniyor:

"Aç köle, korkma."

Açıyor, Arif Yusuf soruyor:

"Kız içeri mi geldi?"

"Geldi."

Arif Yusuf karısını çağırtıyor. O hizmetçi kız gidip diyor ki:

"Hanımefendi, vallahi seni bey çağırıyor, billâhi bey seni çağırıyor."

Kız geliyor yukarıya bakıyor, hakikaten Arif Yusuf orada, o da korkuyor. Arif Yusuf kızın koluna giriyor:

"Hiç korkma, şimdiden sonra ben senin beyin oldum, vaziyeti gördün, o bütün bu serveti sana verdi, Şimdiden sonra biz mesut olacağız."

Damatla beraber misafirlerin yanına gidiyorlar, tokalaşıyorlar. Büyük bacıların ikisi birden orada felç oluyorlar. Biz sabretmedik böyle oldu diye. Yemekler geliyor, padişahın sarayında olmayan izzet ikram yapılıyor. Üstü inciyle mercanla süslü bir taksi geliyor, peri kızı akrabalarını gezdirsin diye Arif Yusufa hediye etmiş. Herkesi incili mercanlı arabayla evlerine götürüyorlar. Kırk gün kırk gece düğün oluyor, nikâhları kesiliyor. Açlar doyuruluyor, çıplaklar görülüyor, Bunlar şimdiye kadar murad alıyorlar. Yedi içti muradına geçti.

Anlatan: Hüseyin Sever 56

ÇULFACI OĞLU MEHMET ONBAŞI

Zamanın birisinde bir dul kadının bir çocuğu varmış, bu çocuk odun getirir satarmış, Onunla geçinirlermiş. Bir gün bu çocuk der ki:

"Anacağız, ben acım."

"Oğlum, ekmek orada, tabakda da pekmez var, otur ye, Başka neyimiz var evlâdım."

Oğlan gider ekmeği alır, gelir bakar pekmez tabağına kırk tane sinek konmuş. Tabağa nasıl vurursa sineklerin kırkı birden ölür. Der ki:

"Benim böyle bir erkekliğim-var, ben neden böyle durayım."

Ekmeğini yer yemez çilingirin yanına koşuyor, diyor ki:

"Çilingir."

"Emret."

"Bana bir kılıç yapacaksın."

"Yapayım."

"Üzerine, Çulfacı oğlu Mehmet Onbaşı, bir vuruşta uçurur kırk başı, yazacaksın."

Çilingir dediği bir kılıç yapar. Bu kılıcını alır dağa çıkar. Bura derken şura derken bir iki aylık yol gider. Bir çayırlık çimenlik yerde bir çeşmenin başında, bir ağacın altında yatar. Orayı da bir padişahın üç oğlu zapt etmiş. Kimse bu oğlanların korkusundan oraya gelemezmiş. Bunlar dürbünle bakıyorlar, birisi kılıcını dikmiş, ağacın gölgesine yatmış. Büyük kardeş kalkanını kılıcını alıp geliyor. Kılıca bakıyor, Çulfacı oğlu Mehmet On Başı, bir vuruşta uçurur kırk başı, yazıyor. Böyle bir babayiğidin yanına yaklaşamıyor. Atına binip savuşup gidiyor. Kardeşleri sordular:

"Niçin o adamı getiremedin?"

"Ben getiremedim.

Ortancılı diyor ki:

"Yahu, sendede hiç iş yok, durun ben gideyim."

Ortancıl kalktı atına bindi, kılıcını bağladı, geldi baktı, kılıcı gördü. O da korkusundan atına binip geri gitti. Küçük sordu.

"Niçin getirmedin o adamı?"

"Getiremedim."

Küçük de kalktı, kılıcını bağladı, atına bindi, geldi baktı, kılıcı okudu. Atından indi; bu da bir beni insandır beni yemez." dedi. Yavaşça yanına gitti, dürttü Dedi ki:

"Ey hemşerim kalk, neden burada yatıyorsun? Kalk saraya gidelim.

Birden bire sıçradı korkusundan, sinek vurdu, insan değil, kendi kendine serkeşlik yapıyor. Dedi ki:

"Adam yoruldum, geldim buradan su içtim, yattım."

"Peki, atına bin saraya gidelim.

Oğlan atına bindi saraya gittiler. Oturdular, hoş beş yaptıktan sonra bu üç kardeş kendi aralarında hemşirelerini bu çocuğa vermeğe karar verdiler. Bize arka olur diye düşündüler. Bu çocuk dedi ki:

"İslâm dini aşikâredir, neden gizli konuşuyorsunuz?"

"Allahın emriyle Peygamberin kavliyle biz hemşiremizi sana vereceğiz. Sen bize damat olasın."

"Ne yapalım, Cenabı Allah yazmışsa, kaderimde varsa olur."

Biri hoca olur biri şahit Allahın emriyle bunların nikâhını hemen kıyarlar. Hemşirelerini bunun yanına koyarlar. Bu oğlan kızın yanına gitmez. Kılıcını kapının arkasına koyar yatar. Zavallı kız: "Benim kaderim böyleymiş. Dur bakalım sonu ne çıkacak." der, oturur.

O üç kardeş her gece gider bir kervan soyar gelirler. Onlar günlerini ikmal ederler, sıra eniştelerine gelir. Hemşireleri kocasına der ki:

"Bu gece sıra senindir. Büyük bir kervan geliyor, sen vurup geleceksin."

Kız bundan iş çıkmayacağını anlıyor, erkek elbisesi giyiyor, kılıcını kuşanıp gidiyor. Kervanı vurup getiriyor, diyor ki:

"Kalk gözün kör ola, hayvanları tut,kapıyı döv, kardeşlerim içeri alsınlar. Sırrını verme."

Bu kervanı kapıya çekip kılıcını eline alıyor, kapıyı döğüyor. Bunlar uyanıp kalkıyorlar, bakıyorlar öyle bir kervan ki gözle görülmemiş." Enişte sen çık rahat et, biz içeri alırız." diyorlar. Bir zaman da böyle giçiyor. Bir gün babalarından bir mektup geliyor: "Oğullarım, aslanlarım, kaplanlarım, filân memlekette bir ejderha türemiş, hiç insan, kervan bırakmamış, siz bunun çaresine bakın." diye yazmış. Büyük kardeş okuyor, ortancıla veriyor, ortancıl okuyup, küçüğe veriyor. küçük okuyup, eniştesine veriyor. Enişte okuma yazma bilmiyor. Dördü beraber gitmeye karar veriyorlar. Ama enişte kaçmanın yollarını arıyor.

Enişten sabahtan kalkıyor, eşyalarını toplayıp yola çıkıyor. Allahtan ejderha karşısına çıkıyor. Ejderha nasıl bir hu diyorsa bunun elinden yorganı elbiseleri ejderhanın ağzına gidiyor, boğazını tıkıyor. Ejderha orada ölüyor. Üç kardeş sabah kalkıyorlar, eniştеleri yok, bacılarına birer tekmik vuruyorlar atlarına atlayıp yola çıkıyorlar. Bura derken şura derken eniştelerinin yanına kavuşuyorlar ki ejderha ölmüş. Öteki ejderhayı hâla ölmedi zannediyor tir tir titriyor. Bunlar diyorlar ki:

"Aman enişte, ne yaptın, bize de haber verseydin."

"Aman canım size zahmet olmasın, bunda ne var ki sizi rahatsız edeyim."

Eve dönüyorlar, bacılarına eniştemiz böyle böyle yapmış diye anlatıyorlar. Bacıları kendi kendine: "Benim bildiğim enişte adam değil ama dur bakalım yazım kaderim böyleymiş." diyor. Bir zaman da böyle geçiyor, Bir gün babalarından bir mektup daha geliyor. "Yavrularım, aslanlarım, kaplanlarım, filân dağda bir aslan türemiş. Davar, tavuk, insan bırakmıyor, parçalıyor. Şunun çaresine bakın." Büyük kardeş okuyup ortancıla veriyor. ortancıl okuyup küçüğe veriyor, küçük de okuyup eniştesine veriyor. Enişte gene kafa sallıyor. Kardeşler bacılarına diyorlar ki:

"Aman eniştemize sahip ol, bu ejder gibi değildir, bu aslandır, Allah korusun."

Sabaha kadar bu kız kocasını bekliyor. O da kaçmak için fırsat arıyor.
Sabaha doğru bir fırsatını buluyor, elbisesini giyiyor, kılıcını alıp kaçıyor. Giderken yolda aslan rastlıyor. Nasıl ediyorsa aslanın üzerine binip kulaklarını

büküyor, sırt üstü yatırıp ayaklarını karnının altında çıtlatıyor. Aslan bağırıyor, çağırıyor, patlıyor. Enişte de aslanın üzerinde korkusundan inemiyor. Kayınları sabaha yakın uyanıp bakıyorlar enişteleri yok. Bacılarına vurup yola çıkıyorlar. Bura derken şura derken enişte lerinin olduğu yere geliyorlar. Bakıyorlar enişteleri aslanın üzerinde oturuyor. Bunu aslanın üzerinden indiriyorlar. bu aslanın öldüğünü o zaman anlıyor. Kayınları:

"Yahu sen neden bize haber vermedin?"

"Ben sizi rahatsız etmedim."

Bunu ata bindirip, getiriyorlar. Hemşirelerine gördüklerini anlatıyorlar. Hemşireleri de: "Eğer benim bildiğim adamsa bu hiç birini yapamaz ama dur bakalım." diyor. Epeyce bir zaman daha geçer. Bir gün babalarından bir mektup geliyor: "Oğullarım, aslanlarım, kaplanlarım, Fransız kralı bizimle harpedecekmiş. Cepheyi filan yerde kurmuş, siz de oraya gelin." Bunlar mektubu okuyorlar kardeşlerine: "Aman enişte mize sahip ol, yalnız başına harbe gitmeğe kalkmasın." diyorlar.

Bu gene sabaha kadar fırsat bekler, bakar kız uykuya dalmış, hemen kalkıp çıkıyor. Tavlaya gidiyor, Allah tarafından ceylân ata biniyor, at uçuyor, beri yazıda bir ağaç görüyor, ağaca tutanayımda aşağı ineyim diye ağaca el atar atmaz ağaç köküyle çekiliyor, küffarın askerinin içine düşüyor. Padişah da gelmiş, bakıyor bir toz duman, kâfirin içinde dönüyor. O yanda bu kardeşler bakıyorlar gene enişteleri yok, Kalkıp atlarına atlıyorlar, geliyorlar ki toz bir duman almış ortalığı, bütün küffarın askerini bozdu geçti.

Bu da düşmanı bozduktan sonra kendi kendine bir seyahate çıkıyor. Eline birtüy geçiyor. Tüyden bir arap çıkıyor:

"Yapayım mı yıkayım mı?"

"Ne yap ne yık, buraya gözle görülmemiş bir çadır kur, ben filân padişahın oğluyum, seyahate çıktım."

O kayınları da ava çıkmışlar, orada enişte lerinin olduğundan haberleri yok. Dağın tepesinde gözle görülmemiş bir çadır görüyorlar. Dost mu düşman mı diye bir elçi gönderiyorlar. Bu diyor ki:

"Ben filân padişahın oğluyum, hava tebdili için seyahate çıktım."

Bu padişahla oğullarını çadırına davet ediyor, kılları birbirine sürtüyor, bunları çeşit çeşit yemeklerle ağırlıyor. Padişahın askeri leşkeri yiyor. Bu seferde padişah bunu davet ediyor. Kız bunun elinde kendi çevresini görünce tanıyor. Kız, kardeşlerine söylüyor. Kayınları buna soruyorlar:

"Yahu nedir bu senin yaptığın?"

"İşin doğrusu ben fakir çocuğuyum, ben sizi mahçup etmemek için bunları uydurdum. Allah da banayardım etti. Gece rüyamda bir arap gördüm. Bana filân yerde filân taşın altında bir tüy var onu al, bir şey istediğin zaman birbirine sürtersin, muradın yerine gelir, dedi. Ben de öyle yaptım."

Padişah, orada tekrar kendi eliyle bir düğün tutar, bunları everir. Allah'ın emriyle kızını verir, yer içer muratlarına geçerler.

KARA KÖPEK

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir padişah varmış. Bu padişahın üçkızı varmış, Padişah öyle bir şart etmişki: "Benim kızlarım cirit oynarken kime cirit vururlarsa ben kızlarımı ona vereceğim." Kızlar iyi cirit oynuyorlarmış. Neyse bu kızlar atlara biniyorlar, cirit oynuyorlar. Kâinat toplanıyor, büyük kız ciridini atıyor bir vezire vuruyor, ortancıl kız ciridini atıyor bir paşaya vuruyor, küçük de atıyor bir kara köpeğe vuruyor. E... Ne edelim kaderi öyle, babısı da şart etmiş, onu da kara köpeğe nikah ediyorlar. Bu üç bacının da düğünleri oluyor, o kara köpek de sır sahibi imiş, kah insan oluyor kah köpek oluyor her kıyafete giriyormuş. Kara köpek karısına diyor ki:

"Benim sırrımı kimseye söyleme, sana bir şey derlerse sen benim kaderim öyle ben kaderime razıyım, dersin, başka bir şey söylersen sırrım elimden gider."

Kara köpek beyaz bir elbise giyiyor, beyaz bir ata biniyor, eline de bir beyaz gümüş kamçı alıyor, cirit oynuyor. Bu üç bacı da meydanlıkta oturuyorlar, büyük bacılar küçük bacının başına kakıyorlar:

"Yere giresin, attın attın da Kara Köpeği vurdun, ha böyle bir yiğite ataydın."

"Kaderim böyleymiş, ne yapayım ben kaderime razıyım."

Padişah da hayran oluyor, akşam oluyor evine geliyor hep o beyaz elbiseli yiğiti, anlatıyor. Sabah oluyor, gene cirit oynuyorlar. Kara Köpek bu sefer kırmızı kamçı alıyor, kırmızı elbise giyip kırmızı ata biniyor, cirit oynuyor, herkes hayret ediyor, kimdir böyle diye, gene bacıları diyor ki:

"Yere giresin, biz paşalara vezirlere vardık, sen niye Kara Köpeğe vurdun? Böyle bir tane alsaydın bacımız da evlendi derdik."

"Ne edeyim benim kaderim böyle."

Üçünücü gün oluyor, Kara Köpek siyah bir elbise giyiyor, bir siyah ata biniyor, bir siyah kamçı da eline alıyor, giriyor meydana gene cirit oynuyor, oynuyor, gene bacıları küçük kıza:

"Yere giresin, vurdun vurdun da Kara Köpeğe vurdun, böyle bir yiğide vuraydın."

"O, benim kocamdır, Kara Köpektir."

Kız böyle derdemez birisi cirit vuruyor, koluna değiyor, Kara Köpek attan düşüyor. Padişah: "Benim mendilimi götürün şu yiğitin koluna bağlayın." Padişah o yiğitin Kara Köpek olduğunu bilmiyor. Neyse Kara Köpek de eve geliyor, diyor ki:

"Gördün mü, sırrımı söyledin ben attan düştüm, geçti artık beni daha göremezsin, ancak bir çarık demirden dikesin, bir demir değnek alasın, beni arayasın, değeneğin ucu kırılırsa çarığın dibi delinirse belki o zaman bulursun."

Kara Köpek öyle diyor gidiyor,kayboluyor, bu kız ağlıyor sızlıyor, eline bir demir değnek alıyor, demirden de bir çarık diktiriyor, padişaha gidip diyor ki:

"Baba, gidip kocamı arayacağım."

"Kızım, senin kocan bii kara köpekti, sen ne diyorsun?"

"Kara köpekti ama sır sahibiydi, ben sırrını söyledim, o da gitti."

Kız gidiyor, bu köy senin şu köy benim, bu yol benim şu yol senin, ne gece diyor, ne gündüz diyor, hem göz yaşı döküyor, hem kocasını arıyor, Gidiyor gidiyor, bakıyor bir çiftçi çift sürüyor ona diyor ki:

"Çiftçibaşı."

"Ne kızım?"

"Kara köpeğin köyünü tanıyor musun?"

"Kızım, Kara köpeğin adını işitmedim, köyünü de tanımıyorum."

Oradan gidiyor, başka bir çifttçiye rastlıyor, diyor ki:

"Çiftçibaşı."

"Buyur kızım."

"Kara köpeğin köyünü tanıyor musun?"

"Nereden tanıyalım, Kara köpeği nereden işitmişsin, sen ne diyorsun?"

"Ne diyeyim, Allah belanı vere, senin de haberin yok."

Oradan da geçip gidiyor, bir kaç gün yol gittikten sonra bakıyor ki değneğin ucu kırılmış çarığın da dibi delinmiş: "Ha yakın oldum, öyleyse bulacağım." diyor. Orada da bir çiftçi görüyor, gidip diyor ki:

"Çiftçibaşı."

"Ne kızım?"

"Kara Köpeğin köyünü tanıyor musun?"

"Tanımıyorum kızım ama şu dağın arkasında diyorlar."

Bu gidiyor dağın arkasına çıktığın da bakıyor ki etrafı çitli güzel yeşillik içinde beyaz bir konak var. Gidiyor giriyor içeriye. Kara Köpek bir yatakda uyuyor, yanına oturuyor gözyaşı döküyor, yüzüne göşyaşı dökülünce Kara Köpek gözünü açıyor, bakıyor karısı, soruyor:

"Sen nereden geldin, nasıl geldin?"

"Sen dedin ki demir değnekle demir çarık kırılırsa yırtılırsa beni bulursun, ben de öyle yaptım geldim seni buldum."

"Bak sırrımı, söyleme, iyi ki geldin beni buldun."

Bu artık kocasının yanında oturuyor iyi mesut, yalnız anasını bacılarını özlüyor. Kara köpek bir gün karısına diyor ki:

"Her yeri gez ferahla ama şu üç kapıyı açma."

"Peki."

İşini bitirdikten sonra düşünüyor: "Acaba niye bu kapıları açma dedi, hele birini açayım bakayım ne var." diyor, bir kapıya bir kilit vuruyor, nasıl oluyorsa kapı açılıyor, içeri bakıyor bir çeşmeden altın bir çeşmeden gümüş akıyor. İkinci kapıyı açıyor, bakıyor İstanbul gibi bir şehir içinde bakkal içinde çakkal

içinde, her şey içinde mevcut büyük bir şehir. Onu da kapatıyor, üçüncüyü açıyor, bakıyor orada Kara Köpek bir adamı yiyor, onu görünce korkuyor, çekiniyor kapıyı kapatıyor. Kara Köpek eve geliyor:

"Karı senin benzin öyle sararmış, sen niye böyle zayıfladın?"

"Valla ne edeyim, annemi özledim."

"E... Gidip alıp getireyim, onun kolayı var."

Hemen gidiyor annesinin kılıfına giriyor giriyor geliyor, diyor ki:

"Oy, anası kurban, niye öyle sararmış solmuşsun, canım çıka. Kara Köpek sana vuruyor mu, sana eziyet mi ediyor? Derdin ne ise bana söyle."

"Yok, ana Kara Köpek çok iyidir, benim hatırımı da bilir, bana kıymet de verir."

"Peki ben gideyim oğul, baban durma gel, dedi."

Çıkıp gidiyor, kendi kıyafetine girip geliyor, soruyor:

"Anneni getirdim, gördün mü?"

"Gördüm Allah senden razı olsun."

Bir kaç gün geçtikten sonra:

"Gideyim ablamı getireyim, sen gene kötüledin, herhalde üzüntün var"

"Ablamı özledim."

Gidiyor, hemen bir saatin içinde kıyafetini tedbil ediyor, bacısının sıfatına girip geliyor:

"O, bacın öle, bu hal nedir, ne olmuşsun, sen, niye böyle sararmışsın solmuşsun? Derdini bana söyle."

"Yok abla bir şey, iyiyim."

Neyse gidiyor, kıyafetini tedbil ediyor, gelip diyor ki:

"Ablanı gördün mü, getirdim."

"Gördüm Allah razı olsun."

Arası bir iki ay geçiyor. Kara Köpek bakıyor karısı zayıflıyor, diyor ki:

"Gene anneni özlemişsin ben biliyorum karı, ben gene kötüledin."

"Yok canım sana zahmet oluyor, niye gideceksin, zahmet çekeceksin, o kadar yol getireceksin."

"Yok neyi var, ben gider getiririm."

Hemen gidiyor, anasının kıyafetine giriyor, geliyor, alâmet ediyor, göğsüne vuruyor:

"Çanım çıka oğul, sen niye derdini söylemiyorsun, söyle sen niye böyle sararmış solmuşsun"

"Ana iyiyim."

Gene söylemiyor, üç kere oluyor. Kara Köpek gidip kendi kılığına girip geliyor soruyor:

"Anneni getirdim. Gördün mü?"

"Gördüm, Allah razı ola, hiç diyeceğim kalmadı."

Bir zaman daha arası geçiyor, Kara Köpek bakıyor karısının hali iyi değil, diyor ki:

"Ne ediyorsun karı? Bugün gene sararmış solmuşsun."

"Bir şeyim yok."

"Yok gidip anneni getireceğim, sen gene zayıfladın."

"Ne edeceksin canım zahmet çekme."

"Yok getireceğim, sen hastasın, senin şeklinden belli ki zayıfsın."

Çıkıyor, annesinin kılığına girip geliyor, dizlerine vuruyor, alâmet ediyor göğsüne vuruyor diyor ki:

"Canım çıka, sen ölmüşsün, daha neyin kalmış, ne gördün, ne oldu sana, Kara Köpek vurdu mu sana, zahmet mi ediyor, ne derdin var? Ananım bana söyle."

Kız önce kendini tutuyor, söylemiyor, sonra tahammül edemiyor, anlatıyor:

"Bana dedi ki: Şu üç kapıyı açma. Ben de açtım, birinci odayı açtım, bir çeşmeden altın akıyor, birinden gümüş akıyor, kapattım, ikinci odayı açtım, bir büyük şehir içinde her şey var, oy ana gözlerin Kara Köpeğinkilere benziyor."

"Yok oğul Kara Köpek burada ne arıyor."

"Üçüncüyü de açtım ki Kara Köpek orada bir adam yiyor."

"Oğul, korkma ne edelim bu Kara köpektir, ben gideyim.

"Git, ama, kimseye bir şey söyleme."

Kara Köpek dışarıdan geliyor diyor ki:

"Karı, anneni getirdim. Gördün mü?"

"Gördüm."

"Sen bana yaramazsın."

"Niye?"

"Sen sırrımı söyledin."

"Böyle oldu, şöyle oldu, ne olur affet."

"İmkânı yok, olmaz, yalnız sana iki kıl vereyim tüyümden, dara düştüğün zaman bunları birbirine sür, yanında bulunurum."

Kara Köpek kayboluyor, bunun da yüzü tutmuyor babasıgile gidemiyor. başka bir memlekete gidiyor, bir erkek elbisesi giyiyor, başını da tıraş ediyor. bakıyor arada bir adam hazırlanmış hacca, gidecek bu adam da bakıyor kendi halinde bir genç bunu satın alıyor, evine götürüyor:

"Sen evimin kethüdası ol, ben haca gideceğim oğlum, ne işim olursa sen gör, kızımla karım dışarı çıkmasınlar."

"Peki."

Helâllaşıyorlar, vedalaşıyor, adam hacca gidiyor. Bu her işi görüyor. Bu hacının karısı da bu oğlana göz koyuyor, ayıptır. söylemesi. Neyse ısrar ediyor, bakıyor ki yüzüne bakmıyor, tenezzül etmiyor, bu sefer kızıyor: "Herif gelince bunu astırayım, öldürteyim." diyor. Hacı geliyor ,soruyor:

"Ne var ne yok?"

"Senin tuttuğun hizmetci bana böyle böyle etti, tecavüzlere kalkıştı."

"Bir su kaynatın ki ben bunu suya atayım."

Bu ben kadınım nasıl öyle şey yapayım demiyor, suyu fıkır fıkır kaynatıyorlar. Birden bunun aklına geliyor ki Kara Köpek iki tüy vermişti, o tüyleri bir bibirine sürtüyor. Kara Köpek o dakika da üzengilerden ayağını çekti indi, kapıdan içeri girdi:

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selam."

"Hacı efedi ne ar ne yok? Bu su nedir üzerinde kaynıyor?"

"Benim bir hizmetkârım var, cezasını çektireceğim, böyle namusuma hıyanetlik etmiş."

"O bir padişah kızıdır, getirin bakın o kadındır, benim de karımdır, yalnız dili durmadı benim sırrımı söyledi, ben ona nerede olsa yardımcıyım."

Hacı bakıyor ki hakikaten de kızmış, suçuna pişman oluyor, karısını kovuyor. Kara Köpek de karısını gene alıp gidiyor. Yiyor içiyor, muratlarına geçiyorlar, siz de geçesiniz, hayırlı uğurlu olasınız.

Anlatan: Saime Özen 58

KARA ÜZÜM

Bir varmış, bir yokmuş, bir baba,bir kız, üç oğlan varmış. Bunlara babaları vasiyet etmiş, demiş ki:

"Oğlum, üçtane çekmecem var, ölürsem büyük çekmecem büyük oğluma, ortancıl çekmecek ortancıl oğluma, küçük çekmecek küçük oğluma. Vasiyetnamem çekmecede, açar okursunuz."

Babaları öldkten sonra çekmecelerini açıyorlar, birerkâğıt çıkıyor. Aşağı yoldan gitmeyin, yukarı yoldan gitmeyin, orta yoldan gidin diye yazılmış. Büyük oğlan aşağı yoldan gidiyor, dönmüyor. Ortancıl oğlan da aşağı yoldan gidiyor, gelmiyor. Küçük oğlan da orta yoldan gidiyor, bakıyor, birtarla bostan ekili, içinde de bir derviş: "Buyur oğlum, buyur oğlum, ben sizin amcanızım." diyerek bu oğlanı içeri alıyor. Bu oğlan, kardeşlerinin başına su koyanınbu adam olduğunu anlıyor. Küçük oğlan atını bağlarken bakıyor kardeşlerinin atları da terkileri de orada duruyor. Bunlar birazsorada oturuyorlar, derviş buna kahve pişiriyor, içiyorlar, Derviş buna diyor ki:

"Buyur oğlum, merdivenden yukarı çık."

Oğlan merdivenin dibinde denizi görünce dervişe:

"Yok sen çık amca, ben büyüklere hürmet yaparım."

Bu derviş önden çıkarken bu küçük oğlan merdiveni döndürüyor, derviş suya düşüyor. Bu oğlan yukarıya çıkıyor, evi geziyor. Kardeşlerinin ölülerini de görü-

yor. Kızkardeşleri de küçük oğlanın arkası sıra geliyor. Kardeşini buluyor. Köşkler saraylar kalıyor. Bu derviş de yüze yüze sudan çıkıyor. Bir küpün içine giriyor. Kız bu dervişe aşık oluyor. Kardeşi ava gidiyor, bunlar keklik güvercin kızartıp yiyorlar. Bu kız dervişten gebe kalıyor. Doğumunu yapıyor, çocuğu kardeşinin yolunun üzerine bırakıyor. Kardeşi avdan dönerken çocuğu bulup getiriyor. Bunlar çocuğu büyütüyorlar. Kardeşi, çocuğun bacısının olduğunu bilmiyor. Bu çocuk altı yaşına giriyor. Kız da gizli gizli dervişi besliyor. Bir gün derviş: "Ne yapacağız, bizim buhalimiz ne olacak? Ben bir çift zehirli güvercin olayım, kardeşin beni vursun, sen güvercinleri kızart kardeşine yedir. Ben kekliği yeme, zehirlenme. Kardeşin ölsün ki hiç değilse seyahate çıkalım, çocuğumuzla beraber oturalım." diyor. Küçük kardeş, güvercin olan dervişi vurup eve getiriyor. Bacısı kızartıyor, bunun önüne koyuyor. Çocuk diyor ki:

"Dayı, sakın sen bunları yeme, anneme yedirelim."

"Neden oğlum, ne var bunda?"

"Onlar sana hainlik yaptılar."

Bu oğlan güvercinlerden biraz kediye veriyor, kedi ölünce, kıza diyor ki:

"Sen yiyeceksin bunu."

Kız yemiyor, Zorla kıza güvercinleri yediriyor, kız zehirleniyor, Çocuk dayısını alıp küpe götürüyor. Oğlan küpün içinde dervişi görüyor. Onu da orada vurup öldürüyor. Bunlar bir dayı bir yeğen kalıyorlar. Dayısı her gün ava gidiyor. av avlıyor, bunlar yiyip oturuyorlar. Dayısı bu çocuğa diyor ki:

"Aman oğlum, evi süpürürken siyah üzüm bulursan sakın yeme. Ateşin söner bir daha da yakamazsın."

Bu oğlan da evi süpürürken bir siyan üzüm buluyor, yiyor. Ateşi sönüyor: "Aman ne yaptım, dayım gelmeden çıkıp ateş bulayım." diyor. Gidiyor gidiyor, bir dağda bir ateş görüyor. Oraya gidiyor, üç tane kazan, biri kaynıyor, birine dökülüyor, biri kaynıyor, ötekine dökülüyor. Üç tane hoca kağıt yazıp içine atıyorlar. Onların yanına gidiyor: "Aman hocam, ben size yardımcı geldim, ben de sizdenim." diyor. Bu oğlan da hemen iki üç tane kâğıt karalayıp kazana atıyor. O insanlar meğer devmiş, buna inanıyorlar. "Oğlum, biz bir yol uyuyalım, sen bu kazana yaz at, yaz at." diyorlar. Bu devler uyuyunca o kazanlardaki katranları bunların ağızlarına döküyor, bunları öldürüyor. Bu devlerin kağıtlarını okuyor, Yemen Padişahının kızına Hint Padişahının oğlu aşık olmuş. Bunlar, onlar birbirlerini anlasınlar diye kağıt yazıyorlarmış. Bu oğlan bu devlerin kardeşlerinin evlerine kavuşuyor. Orada bir tellâl çağırıyor: "Kim devlerin yedi kulağını keserse ona kızımı vereceğim." Bu oğlan hemen devlerin kulaklarını kesiyor. Götürüp dayısının cebine koyuyor. Padişah tellâl bağırtıyor: "Kim devleri öldürürse ben kızımı ona vereceğim." Bu oğlan gidiyor:

"Devleri benim dayım öldürdü."

Dayısını çağırıyorlar:

"Devleri sen öldürmüşsün ben kızımı sana vereceğim."

"Hayır ben bir şey yapmadım."

Çocuk diyor ki:

"Dayım inkar ediyor, Cebine bakın, devlerin kulakları cebinde."

Padişah kızını bu çocuğun dayısına veriyor. Bu padişahın oğlu da deli olmuş, her gün bir insan yermiş. Parayla fakirlerin kızlarını alıp bu deli yesin diye onun yanına atıyorlarmış. Üç tane kız delinin yanına gitmemişler, orada bir iskele varmış onun üzerine çıkıp oturmuşlar. Bayram olmuş kızların biri: "Yarın bayram, haydi bir tanemiz gidelim, kına tef getirelim, keyf edelim." diyor. Kızın birini oradan aşağıya şeritle sarktıyorlar, kız kına alıp getiriyor. Bunlar kınaları yakıp, çalıp oynuyorlar. O çocuk, ocakları söndürüp kazanları boşaltınca bu deli oğlan da akıllanmış. Bu oğlan kızlara sesleniyor:

"Ne olur, kızlar ben de sizinle oynayayım. Ben burada kala kala ölmüşüm."

Onu da çıkartıyorlar, bunlar dördü çalıp oynuyorlar. Padişahla karısı da artık bu oğlana verecek kız bulamıyorlar, kamanıp kalıyorlar. Neyse bir fakirin kızını bulup oğlana getiriyorlar. kapıdan içeri vereceklerken bir de bakıyorlar, oğulları kızlarla çalıp oynuyor. Kapıyı açıyorlar, oğlan diyor ki:

"Anneciğim, ben artık iyileştim."

"Seni kim iyi etti?"

"İşte şu kız beni iyi etti."

"Kızım, sen bunu nasıl iyi ettin."

"Ben kendimi bu çocuğa yedirmedim, buraya çıktım, yanıma iki arkadaş aldım. Bu çocuk ansızın iyileşti."

Sorup soruşturdular, o yeğenin ilileştirdiğini anlıyorlar. Yeğeni padişah, dayısını da vezir yapıyorlar. O kendini yedirmeyen kızı da padişah oğluna alıyor. Yiyor içiyor, muradına geçiyor.

Anlatan: Kasım Yaman 59

ŞAH MERANIN YÜZÜĞÜ

Bir varmış bir yokmuş, bir zamanın birinde birkadınla bir oğlu varmış. Bunlar çok fakirlermiş, oğlan gündüzleri gidip dağdan odun topluyor, satıyor. Günde yirmi kuruş kazanıyor, onunla birekmek alıyor, anasıyla beraber yiyorlar. Bir gün gene dağdan odun getirirken bakıyor, mahallenin çocukları bir yılan yavrusu öldürüyorlar. Bu çouklara soruyor:

"Niçin öldürüyorsunuz?"

"Bu zararlıdır, bizi sokar öldürür."

"Öldürmeyin size yirmi kuruş vereyim."

Çocuklar kabul ediyorlar. Bu yirmi kuruşu veriyor, yılan yavrusunu alıp eve getiriyor, Bir sepetin altına koyuyor. Anası diyor ki:

"Oğlum, sen bunu neden getirdin? Biz bu gece aç kalacağız."

"Ana bir şey olmaz. Öldürüyorlardı, yazığım geldi ben de aldım."

İkinci gün gene oduna gidiyor, odunu topluyor, sırtına vuruyor, getirip çarşıda satıyor. Yirmi kuruşu alıyor, fırına ekmek almaya gidiyor, bakıyor orada bir köpek yavrusunu öldürüyorlar:

"Öldürmeyin, ne istiyorsunuz bundan?"

"Bu bize zarar veriyor, bizim tavukların cücüklerini kaçırıyor."

"Yirmi kuruş vereyim bunu bana verin."

Çocuklar razı oluyorlar. Yirmi kuruşu da onlara veriyor, yavuruyu alıp eve getiriyor. Onu da ılanın yanına koyuyor. Anasıyla beraber gene aç yatıyorlar. Üçüncü gün gene oduna gidip yirmi kuruş kazanıyor, bakıyor birkedi yavrusunu öldürüyorlar.

"Neden öldürüyorsunuz, yazık değil mi?"

"Bu bizim yoğurdun kaymağını yedi, bize zarar verdi."

"Size yirmi kuruş vereğimde onu bana verin"

Yirmi kuruşu veriyor onu da alıp gidiyor. Aradan zaman geçiyor. Her gün bir ekmek paralık odun getiriyor, satıyor. Akşamları ekmeğin bir parçasını anasıyla kendisi yiyorlar, bir parçasını da o hayvanlara yediriyor. Bir gün sepetin altındaki hayvanlara bakıyor, üçü de büyümüşler. Yılan dile geliyor:

"Sen beni kurtardın. Ben Şah Meranın oğluyum, gel beni babama götür, babam sana dünyalığını verir."

Bunlar yola çıkıyorlar, şurası benim burası senin derken, bir kuyunun başına geliyorlar, yılan: "Sen de buradan aşağı gel, yalnız babam sana ne verirse alma, babamın elindeki yüzüğünü iste." diyor. Bunlar kuyudan aşağı inip babasının yanına geliyorlar. Yılanın babası soruyor:

"Oğlum neredeydin?"

"Beni çocuklar yakaladı, öldürüyorlardı, bu adam beni kurtardı."

Yılanın babası bu sefer o çocuğa soruyor:

"Oğlum benden ne dilersen dile."

"Canının sağlığını."

"Benim canımın sağlığından sana fayda yok. Dile benden sana dünyalığını vereyim."

"Ben dünyalık istemem, o parmağındaki yüzük hoşuma gitti onu bana ver."

"Onu benden isteme, ne istersen vereyim."

"Yüzüğü verirsen ver, vermezsen haydi allahaısmarladık."

Oğlan düşüyor yola gidersen yılan da onun arkası sıra gidiyor. Babası diyor ki:

"Oğlum sen nereye gidiyorsun?"

"Baba, bu adam beni kurtardı, bu kadar besledi, sen bir yüzükle beni değişiyorsun. Ben de bu adamla gideceğim."

"Gel oğlum, gel al yüzüğü de git."

Oğlan dönüyor yüzüğü alıp parmağına takıp yola çıkıyor. Eve gelirken acıkıyor, kendi kendine bu yüzüğü ben ne yapacağım, dünyalığımı verdiler de almadım, diye düşünüyor. Bakıyor yüzüğün üzerine bir saman çöpü düşmüş, diliyle yalıyor, iki arap çıkıyor:

"Yapalım mı, yıkalım mı?"

"Ne yapın ne yıkın, ben açım."

Bir tepsi dumanları üzerinde tüten yemek getiriyorlar. Oğlan bir güzel karnını doyuruyor. Geliyor eve, annesi soruyor:

"Sen bizi aç bıraktın, o yılan yavrusunu büyüttün. Sana ne verdiler?"

"Ana, katırları yüklediler, güzel hediyeler, yolda geliyor. Sen çabuk git çeşmeden su getir, şimdi gelirler, yorgundurlar."

Anası su doldurmaya çeşmeye gidiyor, bu hemen yüzüğü yalıyor, arap çıkıyr:

"Yapalım mı, yıkalım mı?"

"Ne yapın ne yıkın. Bu evde ne varsa içini doldurun, bir de kadın elbisesi getirin."

Evde kap kaçak, küp küçek ne varsa hepsini buğday, bulgur, un, yağ, kavurma dolduruyorlar. Bir de kadın elbisesi getiriyorlar. Anası geliyor:

"Oğlum, hani katırcılar gelmediler mi?"

"Ana, geldilerde gittiler bile. Sen nerede kaldın? Çok geciktin, bir su bile içiremedik. Bak sana bir anteri getirmişler."

Anası kalkıyor bakıyor her taraf dolu. Bir ekmek yapıyor, güzel karınlarını doyuruyorlar. İkinci gün oluyor çocuk anasına:

"Ana git Padişahın kızını bana iste."

"Oğul, sen delir din mi? Padişah kızını sana verir mi?"

"Sen git iste."

Anası korka korka kalkıp gidiyor. Padişah bunu dilenci zannediyor, buna biraz bir şeyler veriyorlar, bu da kalkıp geliyor. Ertesi gün oğlan gene anasını yolluyor. Gene buna bir şeyler verip gönderiyorlar. Üçüncü günü oğlan anasına diyor ki:

"Ana, bu seferde gidip istemezsen seni öldüreceğim. Git merdivenlerden çık, padişahın odasına gir, padişahın yanındaki koltuğa oturma, onun yanındakine de oturma, daha alttakine otur. O senin neden geldiğini anlar."

Kadıncağız korka korka gidiyor, padişahın huzuruna çıkıyor, oğlunun tarif ettiği koltuğa oturuyor. Padişah gülüyor, diyor ki:

"Peki, anladım, sen Allahın emriyle kızımı istemeye geldin. Kızımı oğluna veririm ama benim bir şartım var. Bu gece benim konağımın karşısına bir konak yapacaksınız, benim konak yaptığınız konağın gölgesinde kalacak."

Kadın kalkıyor eve geliyor, çocuk soruyor:

"Ana, gittin mi?"

"Gittim."

"Padişah ne dedi?"

"Oğlum, bu gece bir konak yapacaksın, padişahın konağı gölgesinde kalacak."

"Peki ana."

Çocuk anası uyuduktan sonra yüzüğü yalıyor, arap çıkıyor:

"Yapalım mı, yıkalım mı?"

"Ne yapın ne yıkın, padişahın konağının karşısına bir konak yapacaksınız. Padişahın konağı gölgesinde kalacak."

Gece konak yapılıyor. Padişanın penceresine her sabah güneş vururmuş, padişah uyanıyor, bekliyor, bakıyor güneş daha doğmadı. Kalkıp pencereden bakıyor, konağının karşısına öyle bir konak yapılmış ki kendisininki gölgede kalıyor. Kızını bu çocuğa veriyor.

Düğün hazırlıkları başlıyor, davullar zurnalar, çalınıyor, düğün yapılıyor. Gelini konağa getiriyorlar, yalnız gelin gelirken bir de sandık getiriyor, sandığı yatak odasına koyuyor. Ertesi sabah bu çocuk çıkıp ava gidiyor. Sandıkta kızın eski sevgilisi bir arap varmış, çocuk gidiyor o dışarı çıkıyor. Kız onu hep sandıkta saklarmış. Çocuk eve gelince arap gene sandığa giriyor. Sabah oluyor, çocuk ava gidiyor, arap, kıza diyor ki:

"Öğren bakalım bunun sırrı ne? Bunda mutlaka bir iş var."

Üçüncü gün çocuk ava giderken, kız diyor ki:

"Sen ava gidip eyleniyorsun. Benim eviniçinde canım sıkılıyor sen sırrını söyle bana, ben de onunla eyleneyim."

"Benim sırrım kapının arkasındaki süpürge."

Çocuk ava gidiyor, arap sandıktan çıkıyor, kızla beraber kapının arkasındaki süpürgeyi yakıyorlar. Bakıyorlar sırrı bozulmadı. Kız ertesi gün tekrar soruyor. Oğlan da: "Benim sırrım şapkamda." diyor. Onu da yakıyorlar. Üçüncü gün oğlan: "Bu bana ne yapabilir." diye düşünüyor ve sırrını söylüyor.

Bunlar gece uyurlarken arap sandıktan çıkıyor, çocuğun yüzüğünü parmağından çıkartıyor. Yüzüğü yalıyor, iki tane arap çıkıyor. Araplar yüzük kimdeyse onun emrine girerlermiş. Araplar soruyorlar:

"Yapalım mı yıkalım mı?"

"Ne yapın, ne yıkın. Bu adamı eski kulübesine götürün, bizim bu konağı da denizin ortasına götürün."

Çocukla anası sabahtan eski kulübelerinde eski hasırların içinde uyanıyorlar. Oğlan dışarı çıkıp bakıyor,kendi konağı denizin ortasında geziyor. Bu çocuğun eskiden beslediği kediyle köpek yanına geliyorlar, soruyorlar:

"Nedir senin derdin? Derdini bize söyle?"

"Görüyorsunuz derdimi, elimden yüzük gitti. Evim denizin ortasında yüzüyor."

Köpek:

"Ben gider yüzüğünü getiririm."

Kedi:

"Ne olur beni de sırtına bindir götür."

Orada bir sıçan da diyor ki.

"Ne olur ben de kedinin kulağına girip gideyim."

Köpek kediyi sırtına alıyor, sıçan da kedinin kulağına giriyor, bunlar konağın kenarına çıkıyorlar. Bakıyorlar kapılar kilitli, girecek yer yok. Sıçan birdelik bulup içeri giriyor, kapıyı açıyor. Kediyle köpek de içeri giriyorlar. Bakıyorlar kızla arap karyolada yatıyorlar. Arap yüzüğü ağzında saklıyor. Köpek:

"Ben buna saldırayım ağzını olduğu gibi kopartayım."

Kedi:

"Yok öyle olmaz. Ben tırnaklarımla ağzını yırtayım, yüzüğü öyle kaçıralım."

Bunlar böyle konuşurlarken sıçan gidiyor, bakıyor bir sirke küpü buluyor. Kuyruğunu sirkeye batırıp, geliyor, kuyruğunu arabın burnuna sokuyor, arap pıskırıyor. Yüzük ağzından düşüyor. Kedi yüzüğü kapıyor dışarı çıkıyor. Köpek diyor ki:

"Yüzüğü bana vermezseniz ben sizi götürmem."

Kediyle sıçan:

"Yahu etme, eyleme, senin nefsin kötüdür, giderken balık görürsün havlarsın, yüzük ağzından düşer."

"Yok, yüzüğü vermezseniz götürmem. Siz kalın burada arap uyansın sizi öldürsün."

Bunlar mecbur oluyorlar, yüzüğü köpeğe veriyorlar. Köpek yüzüğü ağzına alıyor, kedi sırtına biniyor, fare de kedinin kulağına giriyor. Köpek yüzmeğe başlıyor, tam karaya çıkacakları sıradabir balığa rastlıyorlar, köpek havlıyor, yüzük ağzından düşüyor. Balık yüzüğü yutuyor. Bunlar karaya çıkıyorlar, çocuk soruyor:

"Ne yaptınız?"

"Yüzüğü aldım ama, balığa nasip oldu."

"Neyse, o ki onlara kalmadı, balığın olsun. Onlar orada ne yiyecekler ne içecekler, yüzük olmayınca ölüp gidecekler."

Balıkçılar da o gün balık avına çıkmışlar, ağlarını atıyorlar. atıyorlar bir şey gelmıyor. Bakıyorlar orada bu köpeği kediyi, fareyi görüyorlar. Bir de onların şansına atıyorlar. O zaman yüzüğü yutan büyük balığı yakalıyorlar. Sıçan hemen balığı tanıyor, balığın ağzından girip yüzüğü çıkartıyor. Getirip çocuğa veriyor. Çocuk yüzüğü yalıyor, araplar çıkıyor:

"Yapalım mı yıkalımmı?"

"Ne yapın yıkın, Şu konağı eski yerine getirin."

Konak eski yerine geliyor. Çocuk Padişahı çağırıyor:

"Gel padişahım kızının vaziyetini gör."

Gelip bakıyorlar, arapla kız biryatakta yatıyorlar. Padişah orada kılıcını çekiyor arapla kızını kafalarını bir seferde kesiyor. Bu çocuğa da bu sefer küçük kızını veriyor. Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar, davul zurna çalıyorlar, yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Hüseyin Sever: 60

BİR ALLAHIM BİR

Vakti zamanında bir berber varmış. Bu fakir berberin bir de çocuğu varmış. Bu adam berberlik edermiş, bu oğlanda serkeşlik edermiş. Bir gün bu çocuk parasız kalmış. Gidip babasının dükkanını açmış, içeri bir Lord gelmiş. Demiş ki:

"Berber efendim, beni traş etmez misin?"

"Traş ederim."

Bu çocuk tutmuş o Lordun ağzını yüzünü sabunlamış, bir Allahım bir, demiş. Usturayı vurmuş boğazını kesmiş. Parasını alıp kaçmış. Berber sabah gelmiş, orada ölüyü görmüş. Bu biçareyi yakalayıp içeri atmışlar.

Bu çocuk da İstanbula gitmiş, gezmiş tezmiş, gitmiş kabristana yatmış. Gece yarısı tak tak bir sesler duymuş. Bu oğlan kulağını yere vermiş dinlemiş, bir inilti duymuş. Dinleye dinleye gitmiş, bir sandık görmüş. Sandığı açmış bakmış, içinde bıçaklanmış bir kız yatıyormuş. Kız demiş ki:

"Ben sana bir kağıt yazıp vereyim, filân tüccar sana şu kadar para verir, gider falan numaralı evi tutarsın. Gelir bir faytonla beni götürürsün."

Bu çocuk mektubu alıp o tüccara götürmüş. tüccar parayı vermiş. Kızın dediği evi tutmuş, gelip kızı da oraya götürmüş. Kız demişki:

"Filân cerraha gidersin, bana getirirsin. Benim bir hemşirem var onu tedavi et, ücretin ne ise veririz. dersin."

Bu çocuk gidip o doktoru getirmiş. Doktor bu kızı tedavi etmiş. Kız iyileşmiş. Bu kız bu oğlana güzel bir elbise alır, giydirir. Oğlan da güzel kibar. Kız demiş ki:

"Filân yerdeki Lordların kahvesine git. Oraya şişman gözlüklü elinde baston bir adam gelir. Sen bir kahve içirsin. bir kahvede ona ısmarlarsın. O zaman o seni çağırır, sorar nerelisin diye. Sen de, ben Harputlu'yum, buraya para yemeğe gelirim dersin. O zaman o seni davet eder, sen kabul etmezsin. Sen onu davet edersin ne derse gelir bana söylersin."

Bu çocuk gitmiş Lordlar kahvesine oturmuş. Bir kahve içmiş, bakmış kızın tarif ettiği şişman gözlüklü adam gelmiş. Garsonu çağırmış, demişki:

"O beye benden taraf bir kahve söyle."

Garson, kahveyi o adama götürmüş, adam da sormuş:

"Oğlum bu nedir?"

"Bu bey sana ısmarladı."

"Acaip, beyefendi, böyle teşrif edin."

"Peki geleyim, selâmün aleyküm."

"Aleyküm selâm. Nerelisin?"

"Harput'luyum."

"Neye geldin?"

"Para yemeğe."

"Ben de senin gibi bir delikanlı arıyordum. Cuma günü seninle filân yere gidelim, eylenelim."

"Ben bu memleketin, garibiyim, önce ben seni davet edeyim, sonra sen beni."

"Peki evlâdım."

"Buraya gelir ben seni haberdar ederim, o zaman beraber gideriz."

"Hay hay"

Bu çocuk gelip kıza anlatmış, kız da demişki:

"Meyhaneciye git, yedi senelik şarapla rakı versin. Al sana para."

Kız meyvesiyle, sebzesiyle, kıymasıyla sofrayı düzmüş. Oğlana da demiş ki:

"Şimdi gider o adamı getirirsin, bardağı doldurur hep ona verirsin sen hiç içme, hep onu zorla."

Bu bir fayton tutmuş adamı alıp getirmiş. Bunlar oturmuşlar masaya bu adam içmiş o oğlan içkiyi yakasından aşağı dökmüş. Bu adam sonunda devrilmiş. Kız demiş ki:

"Gel bunu kes."

"Aman yapma tutma."

"Yok kesersen, kes, yoksa başına iş getiririm."

Ne yapsın zavallı, bıçağı atmış boynuna: "İkidir Allahım iki." demiş, doğram doğram etmiş. Torbaya koymuş. Kız demiş ki:

"Götür, şu caddenin ortasına bekle."

"Aman yapma, katil oldum zaten."

"Yok, götürmezsen bağıracağım.

"Ey Yarabbi ne iştir başıma gelen."

Bu zavallı, çuvalı alıp caddeye çıkmış. Devriye polisler bunu yakalayıp karakola götürmüşler. O zamanın devrine göre bu çocuğu padişahın huzuruna çıkartmışlar. Kız da çarşaflanıp bununla beraber gitmiş. Padişah sormuş:

"Oğlum, sen niçin benim bir kâtibimi parçaladın?"

Kız demiş ki:

"O ifade veremez, ifadeyi ancak benden alırsınız."

"Sen bir kadınsın, biz senden ne ifadesi alalım."

"Ancak benden alırsınız. Bu senin neyindir padişah hazretleri?"

"Benim bir kâtibimdir."

"Öldüren benim, ben kimim?"

"Ben ne bileyim sen kimsin?"

"Senin kız evlâdın nerededir?"

"Beş altı aydır, arıyorum, yoktur bulamadım."

"Senin kızın benim. Bu kâfir hınzır beni götürdü, zorla ırzıma geçecekti, ben el vermedim. Beni bıcakladı, sandığa koydu, kabristana götürdü. Bu çocuk da garipti. Beni kurtardı. Sır meydana çıksın diye ben de bu felâketi yaptım."

Padişah Allahın emriyle kızını bu çocuğa veriyor. Bunlar beraber yaşamağa başlıyorlar, Bir gün bu oğlan yemeğin başında ah çekiyor. Kız soruyor:

"Niçin ah çekiyorsun? Hem sen neden ikidir Allahım iki, dedin?"

"Niçin ah çekmiyeyim, hali keyfiyet böyle böyle. İhtiyar anamla baban var, memlekette ne oldu ne olmadı, hapis mi ettiler. Ondan ah çekiyorum."

"Peki sabahleyin babama anama söylerim, telgraf çekerler, buraya çağırırlar."

"Yok, illâ biz oraya gidelim.

Kız sabah olunca anasına babasına gidiyor:

"Benim kocacağızımın memleketinde ihtiyar anasıyla babacağızı varmış, oraya gitmek istiyor"

"Hay hay kızım."

Bunlar yanlarına bir bölük asker, eşya para alıp yola çıkarlar. Epeyce bir yol gittikten sonra bir beri yazıda çadır kurarlar. Çocuk diyor ki:

"Hanım, burası beri yazıdır, asker de olsa belli olmaz. Bir saat sen uyukla, ben bekliyeyim, Bir saat ben uyuyayım sen bekle."

"Hay hay."

Kız yatıyor, oğlan bekliyor. Bu kızın saçıyla oynuyor, bakıyor kızın başında bir altın çelenk, eline alıyor. O sırada da bir serçe geliyor, çelengi alıp kaçıyor. Bu da kızı uykuda bırakıp serçenin arkasına düşüyor. Bura derken şura derken bir ormanın içine giriyor. Ejnebi bunu ormanda yakalıyor, casus diye içeri atıyor. Bu içerde olsun, bu kızcağız kalkıp bakıyor, kocası yok. Elbiseleri her şeyi yerinde duruyor, kendisi yok. Bu kız babasına bir mektup yazıyor, askere de bir ay izin veriyor. Diyor ki:

"Aman ağzınızdan bir şey çıkmasın. Sağ selim götürdük teslim ettik, döndük dersiniz."

Askerler bir ay izin yapıyorlar, mektubu götürüp padişaha veriyorlar. Gel gelelim kıza, kız bir erkek elbisesi giyip kocasını arıyor tarıyor, bulamıyor. Bir memlekete gidiyor, bir dükkânda iki kalıp sabun, bir kilo tuz, leblebi meblebi satan bir ihtiyar görüyor. Kız diyor ki:

"Selâmünaleyküm ihtiyar baba."

"Aleyküm selâm evlâdım."

"İhtiyar baba, kimin var kimin yok?"

"Bir ihtiyar karım var, bir de ben."

"Beni evlât etmez misin?"

"Yavrum, benim neyim var, işte hepsi ortada."

"İhtiyar baba, burada yövmiye sen ne kazanıyorsun?"

"Ekmek parası, birlira iki lira."

"İhtiyar baba, ben sana yövmiye beş lira vereceğim, sen evde rahat otur, ben bakkallık ederim."

"Peki evlâdım."

Akşam oluyor, ihtiyar bunu evine götürüyor, izzet ikram. Bu orada bir tüccar dükkânı açıyor, her gün ihtiyara on, onbeş lira götürüyor. Bir zaman sonra ihtiyar bu ne yapıyor diye dükkânına gitmek istiyor. Gidiyor orada bir büyük mağaza, ağzına kadar dolu, Komşuları soruyorlar:

"Babacağızım, ne arıyorsun?"

"Benim dükkânım nerededir? Benim aklım başımda kalmamış, dükkânımı bulamadım."

"Babacağızım, bu mağaza senindir."

İhtiyar içeri girince bu oğlan:

"Baba buyur."

İhtiyara bir sandalye verip oturtuyor. İhtiyar bakıyor, her tarafı doldurmuş. Sevine sevine evine gidiyor. Bu kız, orada bir kahve varmış bir de Otel, lokantası her şeyi içinde, orayı satın alıyor. üzerine kahveci güzeli diye ismini yazıyor. Diyor ki:

"Buraya gelenler, bedava yiyip içecekler, hamama, traşa, otele para vermeyecekler yanlız bana başlarından geçeni anlacatacaklar."

Dünyanın insanı geliyor, yiyor içiyor, başından geçeni anlatıp gidiyor. Gel gelelim o zavallıya, bir gün kralın kızı cariyeleriyle beraber geziyor, zindandan bir ağlama sesi duyuyor. Pencereden bakıyor bir güzel delikanlı söylüyor söylüyor ağlıyor, soruyor:

"Delikanlı, niçin ağlıyorsun, derdin nedir?"

"Adam, sana ne, çekil git. Sen benim derdime derman mı olacaksın?"

"Söyle, belki olurum."

Oğlan başından geçenleri anlatıyor ,diyor ki:

"Padişahın kızı beri yazıda ne yaptı diye ağlıyorum."

"Delikanlı ben seni buradan kurtarırsam Allahın emriyle beni alırmısın?"

"Çekil git, benimle keyf çıkartma, bırak ben kendi derdimle yanayım."

"Ben seni buradan çıkartacağım, sen beni alırsan."

"Benim bir yitiğim var, o yiğitimi aradım buldum, onun rızası olursa ben seni alırım. Onun rızası olmazsa ben seni alamam, ister kurtar, ister kurtarma."

"Babayiğit, o ki senin bu mertliğin var, ben seni kurtaracağım. Eğer onun emri olursa beni alırsın, olmazsa ben de sizin yanınızda cariye olurum."

Akşam olunca herkes yatar, kız iki tane at çeker, iki tane kılıç alır, bir terki de altın alıp gelir zindancının başını uçurur. Oğlanı zindandan çıkartır, atlara binip yola revan olurlar. Bura derken şura derken hududu geçerler. Bir çeşmenin başında atlar yem yesin biz de kahvaltı edelim diye otururlar. Oğlan der ki:

"Ben dizine yatayım, biraz uyukluyayım.

Kızın dizine yatar, uykuya dalar dalmaz sanki birisi onu dürter, uyanır bakar o altın çelenk ağaçta asılı. Der ki:

"İşte buldum."

"Kendine gel, ne oluyor?'

"Bir şey yok."

Ağaca çıkar çelengi alır, meseleyi kıza anlatır. Atlarına binerler yola revan olurlar Gezerler, o memlekete gelirler. Kız bunların geldiklerini görür, kocasını tanır, hemen seyisleri yollar, der ki:

"Şu yabancıları tutun, hayvanlarını ahıra koyun, kendilerini de bir odaya kilitleyin, anahtarı bana getirin."

Seyisler bunları karşılıyorlar, atlardan indiriyorlar. hayvanlarını ahıra götürüyorlar. Kendilerini de odaya koyup kilitliyorlar. Epeyce bir zaman sonra kahveci güzeli bunları yanına çağırtıyor. Kendisi erkek kıyafetinde bir sandalyade oturuyor. Bunlara da birer sandalya gösteriyor, diyor ki:

"Oturun, nereden geliyorsunuz nereye gidiyorsunuz, başınıza neler geldi bana anlatın."

"Hiç beni söyletmesen daha iyidir."

"Yok yok söyle."

Oğlan başından geçenleri olduğu gibi kıza anlatıyor, kız hizmetçileri çağırıp diyor ki:

"Köyün muhtarını hocasını çağırın."

Köyün muhtarıyla hocası gelince bunların nikâhlarını kıydırıyor, kendisi de gidip erkek elbiselerini çıkartıp çarşaflanıp geliyor. Diyor ki:

"Hocam, Allahın emriyle Peygamberin kavliyle benim nikâhımı da tazeleyin, ben de bunun ailesiyim. Hocam ben de bir Padişah kızıyım, böyle böyle başımıza bu felâketler geldi. Ben kocacağızımı bulayım diye bu dükkânı açtım. Bu benim kocamdır, kocamın rızasıyla nikâhımızı yenile."

Orada tekrar nikânları kıyılır, toydüğün ederler, yer içer muratlarına geçerler.

61
GÜLÜKÂN

Vakti zamanında bir padişah varmış. Bu padişahın üç tane oğlu vardı. Bu padişah çok zulumkâr bir insanmış. Bir tellâl bağırttırmış, akşamlardan sonra ne çıralar yanacak ne kimse birbiriyle konuşacak ne de kapı komşu birbirine gidecek.

Arası bir müddet geçtikten sonra bunun üç oğlu lalalarını almışlar, babasının nufusu Türkiyeye tesir ediyor mu etmiyormu diye gezmeğe çıkmışlar, Bu üç oğlanla beraber laları gitmişler gezmişler, millet, babalarından fazla bunları dinlemiş. Bunlar eve dönerlerken bir ovaya gelmişler. Ovanın orta yerinde bir harman yapılmış ama etrafta başka bir şey yokmuş. Biraz ilerde bir delik görmüşler, gidip içine bakmışlar, Deliğin altında oda gibi biryerde üç bacı oturmuş, saçlarının telinden çekip nakış işliyorlarmış. Büyük bacı demiş ki:

"Ah Padişahın büyük oğlu beni alsaydı, ateşsiz tuzsuz bir yemek pişirirdim, padişahın askeri, iti pisiği yerdi, yarısı da gene kalırdı."

Ortanca bacı demişki:

"Ah, padişahın ortancıl oğluda beni alsaydı, bir halı bir kilim dokusaydım, bütün askeri, iti pisiği otururdu da yarısı da boş kalırdı."

Küçükleri de demiş ki:

"Ah, padişahın küçük oğlu da beni alsaydı, inci dişli bir kızla altın perçemli bir oğlan doğururdum."

Bunlar bu sözü duymuşlar, lalaya demişler ki:

"Bu sözleri işittin mi?"

"Evet işittim"

"Buna göre davran"

"Peki, bu işi ben hallederim."

Bunlar evlerine dönmüşler babalarına demişler ki:

"Senin nüfusun hakkıyla dağa taşa kâr etmiş, bu fakir fukaraya bu kadar zulum yaptın, artık yeter· Bunları eskisi gibi serbest bırak, kapı komşularına gitsinler, lâmbalarını yaksınlar."

"Peki evlâtlarım."

Halkı eskisi gibi serbest bırakmışlar. Bir gün padişah, bir toplantı yapmış. Mebbuslar gibi bütün vezirleri toplanmışlar, Lala her zaman padişahın yanında otururmuş, o gün meclisin alt başına, kapının ağzına oturmuş. Herkes bir lâf söylemiş, padişah da başını eğmiş bu lâfları dinlemiş. Vezirlerin söyledikleri bitince padişah başını kaldırmış, bakmış ki lalası kapının ağzında otumuş. Lalasına sormuş:

"Lalacığım, sen neden orada oturuyorsun, ne düşünüyorsun?"

"Bir şey yok padişahım."

"Sende bir şey var söyle."

"Yok padişahım, bir şey yok."

"Yok söyleyeceksin."

"Ben ne düşüneyim, ben seni düşünüyorum."

"Acaip, sen benim neyimi düşünüyorsun? Cenabı Allah her bir marifeti bana vermiş."

"Ben seni düşünüyorum."

"Sana bu kadar efkâr veren nedir?"

"Senin üç tane oğlun var, artık yetiştiler, bunları rakıya, şaraba şuraya buraya dökülmeden, senin adın lekelenmeden bizbunları Allahın emriyle everelim."

Orada bütün meclis ayağa kalkmış, lala hakkıyla bir lâf söyledi, hem de seni düşünmüş diye. Orada padişah da demiş ki:

"Madem ki bu cemaat böyle karar verdi, lalam da beni düşünmüş, ne masraf giderse gitsin benden, evermekte lalamdan."

"Peki padişahım."

Aradan iki üç gün geçtikten sonra, lala, padişaha gitmiş, demişki:

"Padişahım, ben bir yerde üç kız kardeş gördüm, üçünü de muvafık buldum."

"Ben karışmam."

Bu lala, kızların babasına gitmiş, demiş ki:

"Allahın emriyle üç kızını padişahın üç oğluna vereceksin, ben sana ne istersen vereceğim."

"Kabul etsem de etmesem de götürecekler, peki verdim."

Padişah bütün masrafları görmüş, düğün yapılmış, lala kızların babasıyla padişaha demişki:

"Ben bu kızları sırayla götüreceğim, gecede birini gerdeğe koyacağım."

Düğünden sonra, lala büyük kızı almış, götürmüş büyük oğlanla gerdeğe koymuş. Büyük oğlan kıza demiş ki:

"Sen filân gece filân saatte böyle bir vaaat yapmıştın, eğer vadini yerine getirirsen ailemsin, gözümün nurusun. Vaadini yerine getiremezsen doğrudan doğruya babanın evine gideceksin."

"Madem ki ben bu sözü söyledim, vaadimi yerine getireceğim, Gidip ocağı çamurlayın kazanı temizleyin, suyunu koyun, geri çıkın."

Kızın dediklerini yerine getirmişler, Kız gidip dediği gibi bir yemek pişirmiş, padişahın kimi varsa yemiş, kazanın yarısı da artmış. Bu kız muradına ulaşmış.

Gel gelelim ortancıla, devresi gece onu getirmişler, gerdeğe koymuşlar, padişahın ortanca oğlu demiş ki:

"Filân vakit, filân saatte sen böyle bir vaat yapmışın, vaadini yerine ge-

tirirsen ailemsin, gözümün nurusun. Vaadini yerine getiremezsen doğrudan doğruya babanın evine gideceksin."

"Mademki ben bu sözü söyledim, vaadimi yerine getireceğim."

Hemen o dakikada halatları getirmişler, kız bir halı kilim dokumuş. Padişahın her kimi varsa oturmuş, yarısı gene boş kalmış, o da muradına nail olmuş.

Gel gelelim küçük kıza, onuda getirip gerdeğe koymuşlar. Vakit saat tamam olmuş, dokuz ay on gün dolmuş. Bu iki bacı aralarında konuşuyorlar:

"Biz vaadimizi yerine getirdik, bu bacımız da vaadini yerine getirecek, bizim değerimiz onun yanında kaybolacak. Ne yapalım?"

Hemen bir cadı kadın buldurmuşlar, cadı karıya bir avuç altın vermişler, demişler ki:

"Çabuk git, gözleri açılmamış, iki it eniği bul, bize getir."

Bu eksik etek, kendi derdine düşmüş, kendine sahip değil, o kadar sıkıntıda. Neyse, inci dişli birkızla altın perçemli bir oğlan doğurmuş. bu teyzeleri bu çocukları alıp yerine iki it eniği koymuşar, Oğlana da haber vermişler:

"Senin ailen iki tane gözleri açılmamış, it eniği doğurdu."

"Karımı yedi caddenin ortasına koyun, gelen giden yüzüne tükürsün."

O kadın yedi caddenin ortasında kalsın, gel gelelim çocuklara, teyzeleri çocukları bir sandığın içine koymuşlar ağzını kapatıp murada atmışlar. Sabahleyin ikibalıkçı, torlarını almışlar, balığa çıkmışlar. Biri torunu atmış, toru boş gelmiş. Öbürü torunu atmış, toruna bir sandık dolanmış, arkadaşına demiş ki:

"Arkadaş gel vaat yapalım, cansa bana, malsa sana."

"Peki."

O adamın hiç evlâdı yokmuş, hemen sandığı çekmişler, sandığın kapağını kaldırmışlar ki iki tane yavru, kızın parmağı oğlanın ağzında, oğlanın parmağı kızın ağzında. O adam bu çocukları bağırna basmış, götürmüş ailesine demiş ki:

"Mesele böyle böyle."

"Adam, Cenabı Allah bize verdi."

Bunlara emek çekiyorlar, hizmet ediyorlar, bunları kemale erdiriyorlar. Bu çocukları çok seviyorlar. Bir zaman sonra bu çocuklar, okula gitmeğe başlamışlar. Çocuk alameti, bir gün bu çocuklar komşunun çocuklarıyla döğüşmüşler, o komşunun çocukları bunlara demiş ler ki:

"Haydi anası babası belirsizler, siz de mi adam oldunuz."

Bu çocuklar, bu sözü duyunca, evlerine girip analarına babalarına sormuşlar:

"Bu komşunun çocukları, bize anası babası belirsizler, dediler."

"Onlar bizim düşmanımızdır yavrum, onlar bizi istemiyorlar, biz sizin hem ananınız hem de babanızız."

Arası bir zaman geçtikten sonra çocuklar gene dövüşmüşler, Komşunun çocukları aynı sözü tekrarlamışlar. Çocuklar da gelip demişler ki:

"Siz bizim anamız babamız değilsiniz. Biz gidip anamızı babamızı bulalım." Bu çocuklar neden bize böyle acılı acılı lâflar söylesinler."

"Yok kızım, yok oğlum, onlar eskiden beri bizi istemezler."

Çocuklar razı olmuşlar. Bir zaman sonra gene komşu çocukları aynı sözü tekrarlayınca bu çocuklar demişler ki:

"Yok artık, bu iş kıvamına geldi. Siz bizim anamız babamız değilsiniz. Bizi şuradan buradan alıp büyüttünüz. Allah sizden razı olsun. Biz gidip anamızı babanızı bulacağız."

Neyse bunlar yola çıkmadan önce oğlan annesine demiş ki:

"Ana, şuradan bana bir kalbur getir."

"Oğlum, kalburu ne edeceksin?"

"Getir, bana lâzım."

Anası kalburu getirmiş, bu çocuk kalburun içine ağladıkça göz yaşı altın kesilmiş. Anasına demiş ki:

"Bu bir kalbur altını al, hakkını bize helâl et."

"Oğlum, hen hakkımı zaten size helâl ettim."

Babaları bunlara bir atla bir de bir silah vermiş, anaları da çamaşırlarını hazırlamış. Bunlar analarının babalarının ellerini öpmüşler, onlar da oğlana demişler ki:

"Oğlum, hakkımız size helâl olsun, sen bacının sözünden çıkma."

Az gitmişler, çok gitmişler, karanlık olmuş. Bir dağa gelmişler, bakmışlar, büyük büyük taşlar, çıra gibi yanıyor. Meğer orası cevahir dağıymış. Bacısı demiş ki:

"Kardeş nereye gideceğiz? Bak bura da ne güzel çıra gibi taşlar var. Burada kendimize bir yer çevirelim. Burada kalalım."

"Peki bacım."

Attan inmişler, cevahir taşlarını toplayıp, Meteris gibi bir yer yapmışlar. Oraya yerleşmişler. Ekmekleri tuzları yok, oğlan gidip av avlıyormuş bacısı çırpı mırpı toplayıp kuşları kebab ediyormuş, günleri öylece geçiyormuş. Aradan birkaç gün geçtikten sonra bir gün bu çocuk demiş ki:

"Her gün Elâzığ tarafına gidiyorum, bugün de Malatya tarafına gideyim."

Malatya tarafına gitmiş bakmış, bir adam ata binmiş, Kuranı Kerim elinde, atın üzerinde okuya okuya geziyormuş, bir sürü adam da ardı sıra geliyormuş. Meğer orası devlerin hududuymuş. Padişah, devler memleketini basmasın diye hududu bekliyormuş. Bu çocuk padişahın yanına gitmiş:

"Selâmül aleyküm baba."

"Aleyküm selâm benim oğlum."

Bu padişah bu çocuğa hayran olmuş, ben bu kadar askerimle devlerin ülkesini zaptedemiyorum, burada bekliyorum. Bu çocuk yalnız başına buralarda geziyor, diye düşünüyor. Neyse bunlar oturmuşlar, Padişah sormuş:

"Oğlum, senin kimin kimsen yok mu, nereden geliyorsun?"

"Benim kimsem yok, şu dağda bir bacım var. Av kuş ediyorum, götürüyorum, kebab edip yiyoruz."

"Oğlum, ekmeğiniz tuzunuz var mı?"

"Baba ekmeğimiz yok ama tuz nedir?"

"Oğlum, kuşları pakladığınız zaman, etin üzerine ufak ufak serpersiniz, pişirdiğiniz zaman daha lezzetli olur."

Padişah bu çocuğa bir torba tuzla epeyce ekmek vermiş, bu da alıp eve gelmiş. Bu oğlan ava gidince peri kızları gelir bacısıyla eylenirlermiş, kızın canı sıkılmasın diye, oğlan eve dönünce peri kızları güvercin olur uçarlarmış. Neyse oğlan eve gelince bacısı ağabeyisini karşılamış, kuşları almış paklamış, oğlan demiş ki:

"Bacı, ben bugün bir işe rastgeldim, Ava giderken bir adam gördüm, epeyce konuştuk, bana tuz verdi tarifini de yaptı, etin üstüne serpip kebab edersek daha lezzetli olurmuş."

Hakikaten adamın dediği gibi yapmışlar, evvelki gibi et yavan olmamış, ağızlarına bir tat gelmiş. Kız demiş ki:

"Kardeş, gidersen bundan çok getir."

"O adamın yanında çok var, çuvallarla."

O çocuk artık her gün padişahın yanına gitmeğe başlamış, Padişahın da bu çocuğa canı kaynamış, aradan biraz zaman geçtikten sonra bir gün padişah:

"Oğlum, ben seni konağa davet etsem gelmez misin?"

"Baba, çok doğru söylüyorsun ama benim bacım var, eğer bana izin verirse gelirim, için vermezse ben gelemem."

Oğlan gidip bacısına söylemiş, bacısı da demiş ki:

"Gakgo git, sen gittikten sonra öyle hoş kızlar geliyorlar, eyleniyoruz, sen gelince güvercin olup uçuyorlar."

"Peki, ne diyorsun?"

"Git ama bir geçeden fazla kalma."

Padişahla oğlan sarayın önündeki meydanlık yere gelmişler, padişah:

"Oğlum, burada seninle cirit oynayalım mı?"

"Oynayalım baba."

Padişah atmış oğlanı vuramamış, oğlan atmış padişahı vurmuş ama kalpağı başından düşmüş altın perçemi görünmüş. Teyzeleri bunu pencereden görmüşler, bunların sağ olduklarını anlamışlar. Cadı karıyı çağırıp kızı bulmağa gönderiyorlar. Cadı kadın, orada burada dolaşmış, gidip Cevahir dağını bulmuş, meterisin içinde tek bir kızın oturduğunu görmüş. Kıza demiş ki:

"Kızım sana da kurban, geldiğini yollarada kurban, neneye karıyı yanına misafir almaz mısın?"

"Gel nene karı."

"Kızım, senin kimin kimsen yok mu, bu dağda oturuyorsun böyle canın sıkılmıyor mu?"

"Benim bir tek kardeşim var, bir adam onu evine davet etmiş, oraya gitti, gelecek."

"Kızım, şehirler var, sinemalar, var, eylenceler var. Sen nasıl bu dağda yalnız oturuyorsun?"

"Ne yapayım."

"Kardeşin gelince görder sana gülükân çiçeğini getirsin, onun herbir teli bir saz çalar, onunla eylenirsin."

"Peki, kardeşim gelince gönderir o çiçeği getirttiririm."

Cadı karı sevine sevine gidip teyzelerine haber vermiş. Padişah da bu oğlanı ağırlıyor, sabah olunca gene aynı yere geliyorlar, Padişah orada bekliyor. Bu oğlan da av kuş edip eve geliyor. Bakıyor her gün onu karşılayan bacısı ortada yok. Oğlan attan iniyor, gidip kardeşine soruyor:

"Bacı, neden bugün çehren vurgun, halin mi yok?"

"Bir şey yok."

"Bacı, kalk kuşları kebab et, ekmek de getirdim, oturup yiyelim."

"Sen köye gidiyorsun, ava gidiyorsun, ben bu dağda yalnızım. Git bana gülükân çiçeğini getir, ben de onunla oynayayım."

"Bacı bunu sana kim tembihledi, kızlar mı tembihledi? Kalk yemeğimizi yap, ben gider getiririm."

Sabah oğlan yola çıkmış, az gitmiş, çok gitmiş, bir yolun üstünde bir topal dev görmüş, topal dev bu çocuğu parçalamak için yaklaşmış ama yanına gelince bakmış altın topu gibi bir çocuk, kıyamamış, demiş ki:

"Seninle kardeş olalım, sen nereye gidiyorsun?"

"Topal dev, mademki benimle kardeş oldun, ben de hakikati sana söyliyeceğim. Benim Cevahir dağında bir bacım var, bana beni besleyen adam bacının sözünden çıkma demişti. şimdi benim bacım gülükân çiçeğini istedi. Gülükân çiçeğini aramaya gidiyorum."

"Biz seninle kardeş olduk, yoksa ben seni burada parçalardım. Gel sen bu sevdadan vazgeç. Senin bacın cadı şerrine uğraması. Geri dön git?"

"Yok, Cenabı Allah alnıma ne yazdıysa onu göreceğim."

"Bu yolu takip et, karşına bir davar komu gelir, komun önünde de bir dut ağacı vardır. Atını dut ağacına bağla. Babam orada yatıyordur, anam da ekmek yapıyordur, sağ memesini sol omzuna, sol memesini de sağ omzuna atmıştır. Atını bağlar bağlamaz memelerine sarıl, her birinden birer yudum em. Haydi git."

Çocuk,topal devin dediği yoldan gitmiş, dediklerini yapmış, dev anası demiş ki:

"Eyvah, insanoğlu bana evlât oldu."

Kocası da uyanmış, demiş ki:

"Bize evlât oldu, bir şey yapma."

Neyse bunun halini hatırını sormuşlar, karnını doyurmuşlar. Sormuşlar:

"Nereye gidiyorsun evlât?"

"Benim bacım, filân dağda, bacım eylensin diye gülükân çiçeğini getirmeğe gidiyorum."

"Evlâdım, gel bu sevdadan vazgeç, senin bacın cadı şerrine rastgelmiş. Başına bir kaza gelir."

"Yok, Allah alnıma ne yazmışsa onu göreceğim."

"Peki git, bizden bu kadar, git de belânı bul."

Oğlan biraz gitmiş, dev anasının yazığı gelmiş, tutup parmağından yüzüğünü çıkarıp bu oğlanın parmağına takmış, demiş ki:

"O yanda benim kırk tane daha oğlum var. Onlar da gülükân çiçeğini bekliyorlar, biz de bekliyoruz. topal dev de bekliyor. Kırk oğlum birbirleriyle boğuşup oynuyorlar. Onlar seni telefetmek isterler. Sen yüzüğünü gösterirsin, büyük oğlum yüzüğü tanır, sana gülükân çiçeğinin tarifesini verir."

Çocuk bunların ellerini öpmüş, atına binip gitmiş, Az gitmiş çok gitmiş bu kırk kardeşin yanına varmış. Kırk kardeş oynayıp boğuşurken insan oğlunu görünce kırkı birden ona hücum etmişler. Oğlan yüzüğünü göstermiş, büyük oğlan annesinin yüzüğünü tanımış, demiş ki:

"Bu bize kardeş olmuş, anamızın yüzüğü parmağında, buna bir şey etmeyin."

Oğlanı yanlarına almışlar, hoş beş ettikten sonra sormuşlar:

"Nereye gidiyorsun?"

"Bacıma gülükân çiçeğini götüreceğim."

"Kardeş, gel bu sevdadan vazgeç. Sen bir şerre rast gelmişsin."

"Cenabı Allah alnıma ne yazdıysa ben onu göreceğim."

Ne yapıyorlarsa razı edemiyorlar, büyük kardeş:

"Yol şu iki dağın arasından geçer, bismillahirrahmanirrahim dersin, o iki dağın arasından geçtinse, kurtuldun demektir. Gülükân çiçeği güne karşıdır. Bir dal kopartır, atının terkisine koyarsın, gene bismillahirrahmanirrahim der o iki dağın arasından geçersin, benden bu kadar."

"Peki Allah'a ısmarladık."

Devin dediği gibi yola çıkmış, o iki büyük dağın arasından geçmiş, bir bahçeye gelmiş ki sanki yalancı cennet, gülükân çiçeği güne karşı duruyormuş. Gülükân çiçeğinden bir dal koparmış, atının terkisine koymuş, bismillah deyip, o iki dağın arasından geçmiş. Öldürmeyen Allah öldürmez. O kırk kardeşin yanına gelmiş, sormuşlar:

"Ne ettin?"

"İşte böyle, Cenabı Allah kurtardı"

"Git, bir daha gelme."

"Ne işim var ki bir daha geleceğim."

Dev anasıyla babasınınyanına gitmiş, oradan da topal devin yanına gitmiş, hepsi bir daha gelme demişler. Neyse bacısının yanına gelmiş, gülükân çiçeğini vermiş. Gülükân çiçeğinin herbir telinden bir seda çıkıyormuş. Bacısı onunla eyleniyor, bu da gene ava çıkıyormuş. Padişah da bu çocuk kaç gündür görünmedi diye merak ediyormuş. Oğlan gene padişahın yanına gitmiş. Padişan sormuş:

"Oğlum, ben seri çok seviyorum. Şimdiye kadar neredeydin?"

"Baba, biraz işim vardı, bu tarafa gelemedim."

Oğlan, benim başımdan böyle böyle bir hadise geçti diye padişaha bir şey anlatmıyor. Padişah gene bunlara ekmek tuz vermiş. Aradan biraz daha zaman geçmiş, oğlan gene av kuş ediyormuş, bacısı da gülükân çiçeğiyle eyleniyormuş. Bir gün gene oğlan padişahın yanına geldiği zaman, padişah:

"Ben seni gene konağa davet edeceğim, gelir misin?"

"Gidip bacıma söyliyeyim eğer izin verirse gelirim, izin vermezse gelemem."

Gidip bacısına sormuş, bacısıda demiş ki:

"Kardeş, sen gittikten sonra öyle hoş kızlar geliyorlar, bu çiçeği de getirdin, ben eyleniyorum ama sen gene de bir geceden fazla kalma."

Gene padişahla o meydan yere gidip cirit oynamışlar, padişah atıp vuramamış, oğlan atıp vurmuş ama gene kalpağı düşmüş, altın perçemi görünmüş, kâfir teyzeleri gene pencereden görmüşler. Hemen o cadı kadını çağırmışlar, bir torba altın verip kıza yollamışlar. Cadı kadın da gene kızın olduğu yere gitmiş, demiş ki:

"Bak kızım, çiçekten ne güzel sedalar çıkıyor."

"Evet nenekarı, çok hoş, ben de bununla eyleniyorum."

"Kızım bak, bu çiçeğin her bir teli bir sazçalıyor, kardeşini gönder, bu çiçeğin sahibi Gülükânı getirsin."

"Olur kardeşim gelince yollar, getirttirim."

Cadı kadın sevine sevine gidip teyzelerine demiş ki:

"Valla söyledim, gidip Gülükânı getirecek, Gülükânı getiremiyecek orada taş kesilecek."

Bu çocuğa padişah sarayında hizmet ediyorlar, sabahtan da gene padişah çocuğa yiyecek içecek verip yolluyor. Oğlan da av kuş edip eve geliyor. Bacısı yerinden bile doğrulmuyor. Oğlan:

"Bacı ben sana bir şey demem, bizi besleyen o insanlar, bana, bacının sözünden çıkma, dediler. ben onların sözünden çıkmıyorum. Gel yemekleri yap, yiyelim. Ben gene seni kırmıyacağım. Cenabı Allah alnıma neyazmışsa ben onu göreceğim."

Sabah olunca bu çocuk gene yola çıkmış. Topal devin yanına gelmiş, hoş beş ettikten sonra, topal dev soruyor:

"Nereye gidiyorsun?"

"Gülükânı getirmeğe gidiyorum."

"Senin cadın da kuvvetlişmiş, git de belânı bul, ben sana daha bir şey demem."

Oradan dev anasıyla basasının yanına gitmiş, orada ekmek yemek yedikten sonra, onlar da sormuşlar:

"Nereye gidiyorsun?"

"Gülükânı getirmeğe gidiyorum."

"Oğlum senin cadın kuvveti, gidersin orada taş kesilirsin."

"Ana ne edeyim, Cenabı Allah alnıma ne yazdıysa onu göreceğim."

Onlar da koyvermişler, kırk kardeşin yanına gitmiş, sormuşlar:

"Kardeş niye geldin?"

"Gülükânı götürmeğe geldim."

"Kardeş, sen gel bu sevdadan vazgeç. Sen cadı şerrine rast gelişmişsin."

"Ne yapayım, Allah alnıma ne yazmışsa onu göreceğim."

"Gel kardeş gel, Allah belki senin yüzüne bakar da kurtulursun. Gene o dağı geçebilirsen, kurduldun, geçemezsen ben ne yapayım. Kurtuldunsa o bahçenin orta yerinde bir bina var. Binanın ne kapısı ne bacısı vardır. Bir tek penceresi var. Şafak atmazdan evvel düzenir bezenirsin, abdestini alır, namazını kılarsın. Allah rızası için iki rekat da fazla kılarsın. Güneş doğmadan, atına biner, o pencerenin dibinde üç defa kız Gülükân diye bağırırsın. Ne var, derse, bil ki sen de gönlü var. Taş kesil, derse taş kesilirsin. Haydi git."

"Allahaısmaladık."

Gene bismillah deyip dağı geçmiş, o yalancı cennet bahçeye girmiş. Bahçede oturmuş, meyva yemiş. bakmış seher vakti açıldı, kalkmış abdestini almış, namazını kılmış. Kendine düzen vermiş. Ortalık ışıldarken, atına binip o pencerenin dibine gidip bağırmış:

"Kız Gülükân."

Yukarıda da cariyeler, altın ibrikten altın leğende Gülükânın başını gıdıktan yukarı yıkıyorlarmış, Oğlan da bağırıyor:

"Kız Gülükân."

Gülükân arı vızıltısı gibi bir ses duyuyor. Oğlan bir daha bağırmış:

"Kız Gülükân."

Gülükân cariyelere:

"Bu insan oğlunun sesi de nereden geliyor? Karın ağrısı taş kesil."

O taş kesil derken cariyelerden biri de pencereden bakmış oğlanı görünce, elinden tas Gülükânın başına düşmüş. Gülükân sormuş:

"Hey sen o insan oğluna aşık mı oldun?"

"Hanım, ben gördüm aşık oldum, bir de sen eğil bak, sen nasıl olursun."

Gülükân başı sabunlu sabunlu pencereden uzatmış, altın topu gibi bir çocuk atıyla beraber taş kesilmiş. Demiş ki:

"Çabuk çekmeceyi getirin."

Çocuk da sıcakmış, soğumamış. Gülükân çekmeceyi almış, yazmış çizmiş, atla beraber çocuk sıçramış, eskisi gibi olmuş. Galükân çekmeceyi tekrar eline almış, yazmış, çizmiş. Allahtan oradan bir kapı açılmış, oğlan atıyla beraber içeri girmiş, kapı gene kapanmış. Gülükân bu çocuğu o kadar çok sevmiş ki, orada nikâhlanıp karı koca olmuşlar. Arası bir müddet geçtikten sonra,bu çocuk günden güne sararıp solmaya başlamış. Gülükân sormuş:

"Sevdiğim, sen neden böyle sararıp soluyorsun?"

"Bir şey yok."

"Sevdiinin hakkı için bana doğru söyle."

"Ben ne söyliyeyim, derdime çare bulacak mısın?"

"İnşallah bulacağım."

"Ben buraya seni bacıma götürmeye geldim. Kardeşimi Cevahir dağında bıraktı. Onu merak ediyorum."

"Yiğitim, sen hiç merak etme. İstersen bacını buraya getiririz. İstersen biz oraya gidelim."

"Sevgilim, biz oraya gitsek daha iyi olur."

Akşam olunca, bu çocuk uykuya yatıyor. Gülükân devlere telefon etmiş. Topal dev, anası babası kırk kardeşi hep gelmişler. Gülükân onlara demiş ki:

"Benim müddeti tamam oldu, buralar size ana sütü gibi helâl olsun. Biz gideceğiz."

"Yok sen neredeysen biz oradayız, sen ölürsen biz de ölürüz."

"Vakit tamam olu, hepiniz çıkın dışarı, yalnız topal dev kalsın."

Bunlar dışarı çıkmışlar, topal dev Gülükânın yanında kalmış. Gülükân çekmecesini almış, yazmış çizmiş, yazmış çizmiş, namaz kılmış, Cenabı Allaha çok dualar etmiş. O bahçe, o kanak olduğu gibi gidip Cevahir dağına konmuş. Sabah olunca oğlan uykudan kalkmış, bacısıyla karşılaşmış. Gülükân araya girmiş, demiş ki:

"Sevglim, biz konağımızla her şeyimizle bacının yanına geldik, birbirinize mukayyet olun."

Bu kardeşler birbirlerine sarılıp öpüşüyorlar. Çocuk:

"İşte bacı sana Gülükânı getirdim."

"Peki kardeş, Allah senden razı olsun."

Padişah da gene bu çocuk ortada görünmedi diye merak etmeye başlamış. İki üç gün sonra çocuk gene padişahın yanına gelmiş. Padişah sormuş:

"Oğlum, bunca zamandır hiç görünmedin, neredeydin?"

"İşim vardı baba."

Padişah gene bu çocuğa ekmek tuz vermiş, çocuk da eve getirmiş. Gülükân sormuş:

"Bunları kim verdi?"

"Böyle böyle bir adam verdi."

Gülükân her şeye ayanmış. Bu çocukların teyzelerinin bunlara kötülük ettiğini, analarının yedi caddenin ortasında domuz derisine sarılı yattığını, herkesin yüzüne tükürdüğünü, bunlara her zaman ekmek tuz veren adamın bunların babaları olduğunu hep biliyormuş. Neyse birkaç gün daha geçmiş, padişah bu çocuğu gene konağına davet etmiş. Çocuk da gelip bacısına sormuş, Gülükânda da duymuş, demiş ki:

"Bacına ne masal anlatıyorsun?"

"Sevgilim, bir adam var beni evine davet etti, ben de bacımdan izin istiyo-

rum."

"O adam seni kaç defa davet etti?"

"İki defa."

"Adet öyle değildir. O seni iki defa davet etmiş, şimdi de sen onu maiyetiyle beraber davet edersin."

Çocuk gidip padişaha demiş ki:

"Ben bacıma söyledim, izin vermedi. Dedi ki, sen iki seferdir gidiyorsun, ayıp oluyor. Maiyetini al da bu sefer sen bize gel."

"Peki, ne vakit?"

"Cuma günü öğleden evvel gelin."

Cuma günü padişahın maiyetiyle şehirden çıktığı Gülükâna ayan olmuş. Çekmeceyi almış, yazmış çizmiş, Padişahın geçeceği dağı taşı arpa yapmış. Bir daha yazmış çizmiş, padişahın yanında ne kadar mahlukat varsa hepsine göre çadır, çadırların içinde altın tabakların içinde yedi türlü yemek hazırlatmış. Hususi olarak padişahın çadırını da elmaslar, cevahirlerle döşetmiş.

Bunlar atlarını otlatarak gelip çadırlara yerleşmişler. Oğlan padişahı karşılamış, elmaslı çadıra yerleştirmiş. Altın kaplardan altın çatallarla altın kaşıklarla yemeklerini yemişler. Padişah teşekkür edip gitmek için müsade istemiş, çocuk gelip bacısına, sormuş, Gülükân da demiş ki:

"Ne masal anlatıyorsun?"

"Misafir gidecek, bizden müsaade istiyor."

"Konağa çağır."

Oğlan padişahı konağa getirmiş, Gülükân seslenmiş:

"Sevdiğim, misafiri harem tarafına getir."

Padişah bu lâfı işitmiş, demiş ki:

"Kızım, bizim kitabımızda değil harem odasına harem eşiğine basılmaz. Selâmlığınız varsa gelelim, yoksa biz gelmeyiz."

"Baba, yabancı kimse yok, hepsi senin evlâdın."

"Yok kızım ağızla evlât olmaz."

Zorla padişahı izçeriye sokmuşlar, padişah başını yerden kaldırmıyormuş. Gülükân tutup meseleyi başından sonuna kadar anlatmış, demiş ki:

"İşte bu senin kızın, bu oğlun, Allahın emriyle ben de gelininim. Çabuk üç tane süvari gönder bunların annesini yedi caddenin ortasından alsınlar, hamama götürüp düzsünler, arabaya koyup buraya getirsinler."

Padişah üç tane süvari yolluyor, kadını oradan çıkartıp hamama götürmüşler. Gülükân topal devi çağırıp demiş ki:

"Git, hamamın kapısında bekle, hiç kimseyi içeri koyma. Padişahın konağından yemek gelecek, o kâfirler yemeklere ağu katacaklar, sen yemekleri kokla, hangisine ağu katılmışsa onları dök, katılmayanları içeri yolla."

Topal dev Gülükânın dediklerine yapmış, ağulu yemekleri dökmüş, ağu katılmayanları içeri yollamış. Çocukların annesi karnını doyurduktan sonra arabaya bindirip Gülükânın yanına getirmişler. Gülükân onada meseleyi anlatmış.

O vakit açlar tok, çıplaklar taze olmuş. Yeni baştan kırk gün kırk gece düğünler tutulmuş, nikâhlar kıyılmış, O iki teyzelerini de iki pis katırın kuyruklarına bağlamışlar, her bir parçaları bir doğda kalmış. Bunlar yemişler içmişler muratlarına geçmişler, siz de geçersiniz. "

Anlatan: Emine Öksüz 62

RÜYA

Ne varmış, ne yokmuş, vakti zamanında bir karı bir kişi bir de oğulları varmış. Oğlan bir sabah kalkmış demiş ki:

"Anne, ben bir rüya gördüm."

"Söyle.oğlum."

"Söylemem."

"Söyle, niye söylemiyorsun?"

"Ben söylemem."

Dövmüş, ne yapmışsa çocuğa söyletememiş, Babası gelmiş bakmış çocuk ağlıyor sormuş:

"Nedir oğlum, neden ağlıyorsun?"

"Annem beni dövdü."

"Niye?"

"Bir rüya gördüm, söyle dedi, ben de sölemem dedim, onun için dövdü."

"Oğlum bana söyle."

"Söylemem."

Babası da dövmüş, çocuk ağlamış: "Böyle inat çocuk mu olur." diyerek çocuğu dışarı atmışlar. Çocuk gitmiş bir yolun ortasına oturmuş ağlıyormuş, bir yolcu geçiyormuş, sormuş:

"Oğlum, niye ağlıyorsun?"

"Rüya gördüm, annem söyle dedi, söylemedim. Baam söyle dedi, söylemedim ikisi de beni dövüp sokağa attılar."

"Bana söyle."

"Söylemem."

"Ne inat adamsın."

O da çocuğa vurmuş, orada bir kuyu varmış, çocuğu onun içine atmış, Çocuk orada bir gün ağlamış iki gün ağlamış, bakmış olmuyor, kuyunun duvarını delmiş, bakmış, orada bir saray var. Sarayda da padişahın kızı oturuyor. Gece olmuş padişahın kızına yemek sofrası gelmiş, yemeğini kız yemiş artanını da dolaba

koymuş. Bu da acıkmış, herkes uyuyunca gitmiş gizlice dolaptaki yemeği yemiş. Bir gün yiyor iki gün yiyor, üçüncü gün sultan hanım cariyelerine diyor ki:

"Yemeği hazırlayan siz, gelip çalıp yiyen de siz. Niçin benim dolabımdan yemek yiyorsunuz?"

"Sultan hanım biz böyle iş yapmayız.

"Bekleyin öyleyse."

Bekliyorlar, gece bakıyorlar ki delik açıldı bir oğlan içeri girdi, yemeği yedi gidiyor, hemen yakalıyorlar:

"İşte sultan hanım yemeğinizi çalıp yiyen."

"Getirin boynunu vurun."

"Hanım, hanım niçin boynumu vuracaksınız? Beni kazlarınıza çoban edin kazlarınızı otarayım."

"Peki af ettim, git kazları otar."

Gidiyor kazları otarıyor, akşamdan akşama saraya geliyor. Bir gün geliyor, sultan hanımın çehresi durgun, düşünceli, bu soruyor:

"Hayrola Sultan hanım, neden öyle düşüncelisin?"

"Hele bak adam olmuş da karşıma çıkmış, benden sual soruyor."

"Ne olur söyle, belki derdine derman olurum."

"Ne derdime derman olacaksın, bir yerden bir kıral oklava göndermiş, iki ucu da bir görünüyor, hangisi daha kalındır hangisi daha hafif diye soruyor onun düşüncesindeyim."

"Evin yapıla onun kolayı var, at suya hangi ucu kalınsa tez batarsa bilki o uc kalındır."

Öyle yapıyor, bakıyor bir ucu tez batıyor, öbürü daha sonra batıyor. İşaretleyip kırala gönderiyor. Bu da gene kaz otarmaya gidiyor, akşam geliyor gene sultan hanımın çehresi vurugun:

"Hayrola sultan hanım, çehren gene vurugun, neyin var?"

"Bugün de kral iki tane kılıç göndermiş, biri ham biri şam, hangisinin şam olduğunu soruyor."

"Evin yapıla, ben de dedim ki nedir? İki tane yufka ekmeği yaptır, sıcak sıcak sar, hamı kararır, şamı parlar"

Öyle yapmışlar, bakmışlar şamı parladı işaretleyip gördermişler. Üçüncü gün çocuk gene gelmiş bakmış sultan hanımın çehresi bozgun, sultan hanım da artık buna alıştı, kıymet veriyor, bunu çağırıyor:

"Hele gel."

"Nedir?"

"Kıral gene sual yollamış."

"Nedir?"

"Üç tane katır yollamış, katırların üçü de birbirene benziyor. Hangisi yavru, hangisi teyzesi, hangisi anasıdır diye soruyor."

"Evin yapıla onu mu düşünüyorsun, üçünü bir dama koy kapıyı kilitle, üç

gün arpa ile tuz ver, su verme. Üç gün susuz kalsınlar. Üç gün sonra ben sana söylerim."

Hayvanları üç gün kapatıyorlar, yen ve tuz veriyorlar. hayvanlar susuyorlar kapıyı açıyorlar önden anne arkadan teyze, ondan sonra da yavru çıkıyor. Üçünü de damgalayıp, kırala gönderiyorlar. Bu sefer kıral, benim atım burada kişniyor, onun atı orada gebe kalıyor, bu ne demektir, diye haber yolluyor. Çocuk da: "Sultan hanımla adamı çıkıp gelsinler, manasına gelir." diyor.

Bunlar beraberce yola çıkıyorlar, önlerine çıkan hayvanı öldürüyorlar, bu çucuk bir cam parçası buluyor, alıp cebine koyuyor. Bunlar gidip kıralın evine dahil oluyorlar. Bunlara hizmet ikram ediyorlar. Yemekten içmekten sonra kıral segmenlerine: "Gidin paşanın atının alt dudağını kesin." diyor. Bu oğlana paşa diyorlar, çünkü sultan hanımın vekil harcı oldu. Bu oğlan da kendi askerlerine: "Gidin kıralın atının kuyruğunun altın kesin." diyor. Devresi gün oluyor, ava çıkıyorlar, kıral en önde, oğlan onunun arkasında, kız en arkadan atlara binip ava gidiyorlar. Kıral diyor ki:

"Senin atın gülüyor."

"Benim atım seninkinin kalçasına gülüyor."

Bunlar gidiyorlar, geliyorlar, bu kıral bakıyor hakikaten kendi atı daha beter olmuş, Gelip oturuyorlar, kıral bir güveç parçasını eline alıp diyor ki:

"Sen iyi isen bundan bir cüppe yaparsın."

"Sen daha iyi isen bu camdan ip çıkartırsın, ben de sana cüppe yaparım."

Kıral: "Çok akıllısın." diyerek bu oğlana kızını veriyor. Sultan hanım da bu çocuğa varıyor. Altın leğeni getiriyorlar, kıralın kızı sol yanında duruyor, sultan hanım da sağ yanında duruyor, biri mahremeyi tutuyor, biri de su döküyor, çocuk diyor ki:

"Ben bir rüya gördüm."

Kızların ikisi birden:

"Hayır ola."

"Baktım ki ay sol çinime kondu, Güneş sağ çinime kondu."

Kıralın kızı: "Sol çinine konan ay bendim." diyor. Sultan hanım da: "Sağ çinine konan da bendim." diyor. Orada rüyasını tabir ediyorlar, yiyor içiyor, muratlarına geçiyorlar.

KELOĞLAN

Ne varmış, ne yokmuş, vakti zamanında bir Keloğlan varmış. Babası ölmüş, anasının umudu bunda, buda durmazmış evde her gün kaçarmış. Bir gün: "Ben gideceğim bir tarafa, anamın derdini çekemem." demiş. Torbasına ekmeğini koymuş, gitmiş. Bir gün gitmiş, iki gün gitmiş, bakmış bir yazının düzünde üç adam birbirlerine vuruyorlar, hemen koşup soruyor:

"Niye vuruyorsunuz, kardeş, siz kimsiniz?"

"Biz kardeşiz."

"Peki, niye birbirinize vuruyorsunuz, ayıp değil mi, kardeşler kıza kıza birbirini vurur mu?"

"Kardeşim, sen derdimizi bilmezsin, babamız öldü, babamızdan bize miras kaldı, şimdi uyuşamıyoruz."

"Neyin üzerine, param mıdır, mal mıdır, nedir?"

"Yok, babamızın bir seccadesi, bir torbası, bir de külâhı var. Bunlar üzerin de uyuşamıyoruz."

"Peki, bunların marifeti nedir?"

"Seccadeye oturup dedin mi, seccade, seni beni yaratan beni at İstanbula gözünü kapatıp açıyorsun İstanbul'dasın, seccadenin marifeti bu. Torbanın marifetiyse dara düştün mü torbayı sallarsın içi altınla dolar. Külâhın marifeti, bir hırsızlık etsen, cinayet işlesen başına külâhı çekince hemen kaybolursun."

"Kardeş, her biriniz bir değenek getirin, ben değnekleri atayım, hanginiz tez getirirseniz seccade onun, ondan sonra getirene torba, en sonra getirene de külâh."

Değeneklerin her birini bir yana atıyor, onlar koşup gidiyorlar. Kendisi torbayı külâhı alıyor, seccadeye oturuyor: "Seccade beni seni yaratan, beni İstanbula at." diyor. Bir de bakıyor ki İstanbula gelmiş. O çocuklar geliyorlar Keloğlan yok, daha ne yapsınlar. Bu Keloğlan İstanbulda geziyor teziyor, o yana bu yana. Bir gün: "Padişah kızını gelin edecek, fakat tartısına altın istiyor." diyorlar. Keloğlan seccadeye oturuyor: "Seccade seni beni yaratan, beni padişahın kızının odasına at." diyor. Bir de yarı gece bakıyor ki kızın başı kıltında bir mum ayak dibinde bir mum yanıyor, başı kıltındakini ayak dibine getiriyor, ayak dibindekini baş kıltına getiriyor. Kız çağırıyor: "Burada beni insan var." diyor. Kız öyle derdemez külâhı başına çekiyor, kayboluyor. Geliyorlar arıyorlar tarıyorlar bir şey yok. Devresi gün oluyor, kızı müzayedeye götürüyorlar. tartıyorlar ne kadar altın koyarlarsa koysunlar kız ağır geliyor. Keloğlan da torba sını sallıyor sallıyor yarım çuval altın oluyor, kızın karşılığına koyuyor yetmiyor, kız ağır geliyor. Tevresi gün oluyor, gece Keloğlan gene: "Seccade beni seni yaratan, beni padişahın kızının odasına at." diyor. Saat onda padişahın kızının odasına gidiyor, mumların yerini değiştiriyor, kız çağırıyor: "Gelin, beni insan var burada, ara-

yın," diyor. Bu külâhı başına çekiyor, kayboluyor. Devresi gün Keloğlan gene torbasını sallıyor sallıyor altın oluyor, kızın tartısına karşılıklı koyuyor, kız gene ağır geliyor. Kendi kendine bunda bir sır var diye düşünüyor. Seccadeye oturuyor: "Seccade beni seni yaratan, beni padişahın kızının odasına götür." diyor. Kızın odasına girince gene mumu alıyor aşağıdakini yukarı, yukarıdakini aşağı koyuyor. Kız uyanıyor, soruyor:

"Benden ne istiyorsun, niçin kayboluyorsun?"

"Senin sırrın nedir? Bana söyle."

"Ne edeceksin benim sırrımı? Benim sırrım bu yüzüğümde."

"Yüzüğünü çıkarıp bana verir misin?"

"Tek bir daha gelme, al senin olsun."

Yüzüğünü çıkarıp Keloğlana veriyor. Devresi gün Keloğlanı altın koyup tartıyor, karşılık geliyor. Padişah:

"Vaadimi yerine getireceğim, yalnız benim bir şartım daha var, onu da yerine getireceksin, bir yerde düşman azmış sana asker vereyim, orayı fethet gel. Kızımı sana vereceğim, düğününü yapacağım."

"Peki, Padişahım."

Bir ordu askere görüne katıyor, kendi de sefer asker oluyor. Alıp gidiyor, harbediyor, kazanıyor. sevinerek geliyorlar dinlenmek için bir deniz kenarında oturuyorlar. Denizden bir deniz adamı çıkıyor, Keloğlanı alıp denize giriyor. Ordu bozuluyor, böyle gam gussadayken geliyorlar, padişaha haber veriyorlar:

"Enişteni su adamı aldı."

Nişanlısı bir az efkârlanıyorsa da, "Hiç üzülmeyin ben onu inşallah çıkarırım." diyor.

Su adamıda hakıta çok düşkünmüş, kız üç tane hakıt alıyor, gidip deniz kenarına Keloğlanın oturduğu yere oturuyor. O hakıtlarla oynuyor oynuyor, atıyor tutuyor, atıyor tutuyor, bir de bakıyor ki su adamı çıktı:

"Ne olur o hakıtlardan birini benim çocuğuma ver."

"Adamın başını göster, vereyim."

Adamın başını gösteriyor, kız bakıyor nişanlısı, bir tane hakıt veriyor iki tane ile oynamağa başlıyor. Su adamı tekrar çıkıyor, elini uzatıyor:

"Ne olur bir tane daha ver."

"O adamı beline kadar göster."

Beline kadar gösteriyor, tabii şüphesi kalmıyor daha nişanlısı olduğuna bu sefer bir taneyle oynuyor, su adamı üçüncü kere geliyor, diyor:

"Ne olur onu bana ver, çocuğuma takayım."

"O adamı çıkar ayaklarına kadar göreyim, sana vereyim."

Ayağına kadar çıkarıyım derken kızelinden tuttuğu gibi fırlatıyor, dönüp geliyorlar. Kırk gün kırk gece düğün oluyor, yiyor içiyor muradına geçiyor.

HAYIRSIZ KIZ

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir padişah varmış. Bu padişahın üç oğlu varmış, ama padişah bir kızı olmasını çok istermiş. Bir gün Padişah: "Yarabbi, keşke bir kızım olsaydı da hayırsız olsaydı." demiş. Arası çok geçmemiş Cenabı Allah bir kız evladı vermiş. Hayırsız kızın doğduğu gece tavlada bir at patlamış: "Acaib, kazasını götürsün demişler. İkinci gece olmuş gene bir at patlamış. Üçüncü gecede de bir tane patlamış. Padişah: "Hele bekleyin ne oluyor." demiş. O gece büyük oğlu beklemiş, yarı gecede uykusu gelmiş, gitmiş yatmış. Sabah bakmışlar gene bir at patlamış. İkinci gece ortancıl oğlan beklemeğe gitmiş, onu da yarı geceden uyku bastırmış, o da yatmış, uyumuş. Sabahleyin bakmış gene bir at çatlamış. Üçüncü gece küçük oğlan beklemeğe gitmiş, yarı gece olmuş onun da uykusu gelmiş, tutmuş parmağını kesmiş biraz tuz basmış. Parmağının acısından uyuyamamış, bakmış ki şafağa yakın o kundaklı kız geldi atı boğdu, kız gidecekken bu küçük oğlan kapının ağzından bir kılıç vurup kızın bir kolunu kesiyor. Geliyor, öbür kardeşlerine anlatıyor:

"Kardeşler, öyle bir iş ettim, küçük kızın kolunu kestim, babam onu çok seviyor, üçümüzü de öldürecek."

"Ne etsek?"

"Gelin üçümüz beraber kaçıp gidelim."

Bunlar beraber yola çıkıyorlar, kaçıp gidiyorlar. Epeyce yol gittikten sonra acıkıyorlar. yanlarında da hurma varmış. Her biri birer hurma yiyorlar. Küçük oğlan çekirdekleri gölün kenarına dikiyor. Üç yol ağzına geliyorlar, orada birisi bunlara: "Kardeş, bu yoldan giden bir senede geliyor, bu yola giden iki senede geliyor, bu yola giden ya geliyor ya gelmiyor." diyor. O zaman küçük oğlan, kardeşlerine: "Büyük kardeş, sen bu bir senelik yola git, ortanca kardeş, sen bu iki senelik yola git, ben de bu tehlikeli yola gideceğim. Haktan hayırlısı." diyor.

Onlar gitmekte olsunlar, küçük oğlan da kendi yoluna gitmiş, Bakmış bir davar otluyor, iki gözden kör bir dev davarları otarıyor:

"Baba, senin kimsem yok mu? Böyle kör kör davar otarıyorsun."

"Oğlum, yoktur."

"Beni evlât et, sana davar otarayım, yardım edeyim,"

"Peki oğlum, başımla gözük üstüne."

İkisi beraber davar otarıyorlar, bu oğlan soruyor:

"Baba, ne oldu da gözün kör oldu?"

"Oğlum, ayıların çayırı diyorlar biryer var, oradaki ayı oraya giden malı davarı yiyor, giden adamın kolunu kesiyor, gözünü kör ediyor."

Devresi gün oluyor bu oğlan:

"Baba, ben davarı götürürüm, sen gelme."

"Aman oğlum, ayıların çayırına gitme."

"Valla baba, ben gitmem."

Öyle diyor, ama , malı davarı alıp ayının çayırına götürüyor. Çayıra salıyor, ayı hemen hücuma geliyor, oğlan ağacın başına çıkıyor. Ayı oğlanı yakalamak için başını uzatıyor, başı çatal bir dalın arasına sıkışıyor. Bununda ustura gibi bilenmiş bir çanağı var. O çanağı ayının başına vuruyor, soruyor:

"Söyle sen dev babamın gözünü nereye koydun?"

"Dolaba koydum, ne olur beni öldürme."

Bu vuruyor, vuruyor o ayıyı orada öldürüyor. Gidiyor, ayının evine giriyor, dolabı açıyor devin iki gözünü cebine koyuyor, Biraz da gecikiyor, devin de canı sıkılıyor, bu malı davarı önüne katıyor, kavalını çala çala alıp getiriyor. Dev soruyor:

"Oğul, sen nerede kaldın? Ben yarım adamım, sen niye böyle ediyorsun?"

"Baba, sen korkma geldim."

Dev kapıda duruyor, her geçen davarın sırtını elini sürüyor, bakıyor hepsi de doymuş, karınları havaya kalkmış. Memnun oluyor. Çocuk diyor ki:

"Baba sana bir müjde vereyim mi?"

"Ver oğlum."

"Ayının evinden senin gözlerini getirdim."

"Nasıl ettin?"

"Baba, ayayı öldürdüm, evinden de senin gözlerini getirdim."

"Oğlum, ne istersen iste, al sana anahtarlarım teslim. Kırk anahtar, her kapıyı aç, yalnız bu kapıyı açma."

Dev gidiyor uyukluyor, bu otuzdokuz odayı açıyor, bakıyor birinde bakkal, birindebir çeşmeden altın akıyor, birinde gümüş akıtan bir çeşme, herbirinde bir şey var. Devin sözüne aldırmıyor, kırkıncı odayı da açıyor, bakıyor orada öyle bir at bağlı, tüyünü çeksen yağ dökülecek, o at dile geliyor:

"Eğer üzengilerimi sırtıma vurursan, kapıya da değmeden buradan beni çıkarırsan, seni kurtarırım, ama kapıya değersen kırk saatlik yola ses gider. Dev uyanır, yanına bir ustura, bir torba tuz, bir şişe de şarap al."

Çocuk atın dediklerini yapıyor, üzengilerini atın sırtına vuruyor, kapıdan çıkarken biraz kapının kenarına değiyor, çingilti devinkulağına gidiyor, dev uyanıyor, bakıyor çocuk ata binmiş gidiyor, arkalarına düşüyor. At soruyor:

"Bize kavuşmasına çok kaldı mı?"

"Hemen hemen bize kavuşacak."

"Usturayı arkaya at."

Çocuk usturayı atıyor her yer ustura oluyor, devin ayaklarını kesiyor dev kan içinde kalıyor. Oğlan diyor ki:

"Gene yaklaştı, hırsla bizi yiyecek."

"Tuzu at, tuz ayaklarına girince sızı yapar."

Tuzu atıyor, devin ayaklarını acıtıyor ama o dönmüyor. Çocuk:

"Gene yaklaştı."

"Şarap şişesini at."

Şişeyi atıyor bir kara deniz oluyor, dev soruyor:

"Oğlum, sen buradan nasıl geçtin?"

"Baba, geçtim işte, sen gelemezsin, git evine ben gelirim."

"Aman gel, senin iyiliğin bana çoktur, gözlerimi sen getirdin, ne zaman darda kalırsan gel."

Bunlar atlar epeyce yol gidiyorlar, at dile geliyor: "Beni artık sal, benden üç kıl al, ne zaman darda kalırsan o üç kılı birbirine sür, ben hemen gelirim."

Bu üç kılı alıyor epeyce yol gittikten sonra, atı denemek için üç kılı birbirine sürtüyor, at hemen yanında bulunuyor:

"Niye beni çağırdın? Ben darda kalırsan dedim, darda kalmadan niye beni avare ediyorsun?"

"Ben yoruldum, yol gittim biraz bineyim dedim."

Biraz biniyor, bir köye yaklaşıyor, attan iniyor, ebisesini de atın sırtına bağlıyor, atı yollarken: "Ne zaman darda kalırsam gel." diyor. Biraz gidiyor bir davar partı başına çekiyor, bir Keloğlan oluyor. Bakıyor bir bağmancı bağ bekliyor,

"Ne olur, beni hizmetkâr etmez misin?"

"Gel Keloğlan, benim bu bağımı bekle, bekçi ol."

Anama söyliyeyim, Keloğlan bağı bekliyor, epeyce bekledikten sonra ağa geliyor, yanına, diyorki:

"Oğlum, yarın paşanın kapısını önünde cirit oynayacaklar, ben de gideceğim, bahçeye sahip ol, kimseyi içeri sokma."

"Peki ağa, o benim vazifemdir, ekmeğini yiyorum, hiç hıyanetlik olur mu?"

Bu ağa giyiniyor, cirit oynayanları seyre gidiyoı, herkes cirit oynuyor. Bu oğlan da üç tüyü birbirine sürtüyor, at geliyor, elbiselerini giyiyor, ata biniyor, gidip ciritin içine giriyor, adamların her birini bir yana kaçırıyor, o yana tepeliyor, bu yana çarpıyor, hepsinin ödü çatlıyor. "Bu ne biçim atlıdır ne biçim insandır?" diye birbirlerine soruyorlar. Bu içlerinden çıkıp gidiyor, biraz da atı bağda oynatıyor, bağı eziyor. Hemen elbisesini ata bağlıyor partı da başı na çekiyor. Anama söyliyeyim, pegin dibine oturuyor. Ağa geliyor:

"Bu bağ tepelenmiş"

"Ne edeyim ağa, bir kıratlı geldi, içeri girdi tepeledi çıktı gitti."

"O atlıyı deme, tufan mıdır, neyin nesidir? Bütün milleti yok edecekti."

"Ne bileyim, bir sille de bana vurdu gitti."

Öbür cumaya da cirit oyunu varmış, ağa giderken:

"Aman gidi, iyi sahip ol, kimese gelip bağı tepelemesin,"

"Yok ağa, Allaha emanet, öyle hıyanetlik olur mu? Ben canımı veririm. O adam gelirse taşlıyacağım."

Neyse gene herkes toplanıyor, cirit oynuyorlar. Bu da gene tüyleri birbirine sürtüyor, at geliyor, biniyor gidiyor meydana, herkesi tepeliyor, herkes korkuyor,

içlerinden: "Bu ne biçim attır hepimizi tepeliyecek." diyorlar. Bu dönüp geliyor, biraz da bağı tepeliyor, Sabini geliyor:

"Bu ne haldir? Ben sana sahip ol demedim mi?"

"Ne edeyim, ağa elimden ne gelir, bir kı atlı geldi, girdi içeri her şey un ufak etti, bir iki sille de bana vurdu gitti."

"Allah, Allah, biz bu atlıyı ne edelim?"

Meğer paşanın küçük kızı bunu pencereden seyredermiş. Paşa tellâl bağırtıyor:

"Üç tane kızım var, her biri birer elma atacak, elmaları kime değerse onunla evlenecekler."

Herkes paşanın konağı önünde toplanıyorlar, birer birer geçiyorlar. Büyük kız atıyor, bir vezire vuruyor, ortanca atıyor, bir paşaya vuruyor. Herkes geçiyor kimse kalmıyor, küçük kız atmıyor, başka kimse kalmadı mı diye arıyorlar keloğlanı bulup getiriyorlar. O geçerken kız elmayı onun başına atıyor. Padişah utanıyor utanıyor, yer oluyor, yere giriyor: "Ben bir padişahım, nasıl olur da benim kızım bir köylünün hizmetkârı keloğlanı ala. Verin bunlara bir hayvan ahırı gidip orada barınsınlar" diyor. Kızı alıp oraya götürüyorlar. Keloğlan kıza: "Sen benim dünya ahiret hemşinemsim, ben bir hizmetkârım, senin lâyığın değilim." diyor. Bu kızın merakından ağlaya ağlaya padişahın gözleri kör oluyor. Doktorlar geliyorlar: "Ceylân sütü olsa gözlerin iyileşir." diyorlar.

Padişahın damatları ceylân sütü aramaya gidiyorlar. Keloğlan da kıza: "Git babana söyle ben de süt aramaya gideceğim, bana bir at versin." diyor. Kız kalkıp babasına gidiyor, babası diyor ki:

"O kim süt bulmak kim, benim paşa, vezir oğlu damatlarım bulamayacak, o mu bulacak."

Kız boynunu eğince, anası diyor ki:

"Canım kızımızın, kalbini kırma, ona da bir at ver."

"Gidin birtopal at verin gitsin."

Topal ata biniyor, bir dağlık yere gelince topal atı bırakıyor. Tüyleri birbirine sürtüyor,at geliyor. Kır ata biniyor, şimşek gibi o devin evine gidiyor. deve diyor ki:

"Baba geldim."

"Hoş geldin oğlum, sefa geldin."

"Misafirliğe geldim."

Bir gün duruyor, ikinci gün diyor ki:

"Baba bana ceylan sütü lâzım, çok darda kaldım."

"Oğlum, bir tosun kes, ceylân sütünü doldur ama iki gün daha kal da öyle git."

Bu hemen ceylânları sağıyor, bir tuluğa dolduruyor, bir tuluk da eşek sütü dolduruyor, iki tuluğu alıp geliyor. Yolun üzerine bir çadır kuruyor, bir ordu da asker konduruyor.

Vezirle paşa geliyorlar, Keloğlan onları tanıyor, onlar Keloğlanı tanımıyorlar. Keloğlan soruyor:

"Siz kimsiniz?"

"Biz padişahın vezileriyiz."

"Benden gayrı padişah var mı?"

"Bizimki padişah değil paşadır."

"Ne arıyorsunuz?"

"Ceylân sütü."

"Ceylân sütü bende var."

"Peki, kaça verirsiniz."

"Ben para ile satmam."

"Ya ne istersiniz?"

"Sizin kalçalarınıza nal vurayım ondan sonra vereyim, götürün."

"Adam burada kim var, kim bilecek vur."

Nalı basıyor bunların kalçasına, eşek sütünü de veriyor, bunlar gidiyorlar. Bu da çadırını bozuyor, askerini dağıtıyor, kır atı yolluyor. Topal ata binip eve geliyor, kıza diyor ki:

"Ceylân sütünü getirdim, götür babanın gözüne koy."

Öbür sütten koymuşlar, iyi gelmemiş, bu kız gidiyor:

"Baba, bu ceylân sütünün hakikisidir. Keloğlan getirmiş."

"Kızım,sen bozdun mu? Ötekiler getiremediler de o mu getirecek?"

Anası da merak ediyor, diyor:

"Kızım kalbini kırma, onunhatırı için gözüne koy."

Gözüne koyuyolar, gözleri açılıyor. Padişah: "O oğlanı eşek ahırından alın davar ahırına koyun." diyor.

Bir kral bunlara harb açmış, herkes toplanıyor, harbe gidecekler, bu oğlana da gene bir topal at veriyorlar. Bu herkesi arkadan takip ediyor, sakin biryere gelince bu tüyleri birbirine sürtüyor, kır atına biniyor, bunların önüne geçiyor, çadır kurduruyor, ordusunu askerini oraya kondurtuyor, başlıyor düşmanlarla harp etmeğe, padişah da geliyor bakıyor, harb başlamış, merak ediyor, bunlar kimdir düşman mı Türk mü diye. İki asker gönderiyor, sordurtuyor. çocuk: "Gidin benden selam götürün, o gelmesin, ben ondan taraf harbi kazanırım." diyor. Harbi kazanıyor ama karşıdan bir kurşun atıyorlar, kolundan yaralanıyor. Paşa merdilini veriyor, gidip kolunu sarıyorlar. Neyse harb bitiyor, bunlar dönüyorlar. Herkes evine Keloğlan da davar komuna giriyor. Paşa da pek hayret ediyor, bu kimdi bana yardım eden diye. Bir gün paşa sultan hanımla davarlara bakmağa, iniyor, bir de bakıyor ki Keloğlan yaralı kolunda paşanın mendili sarılı, uzanmış yatıyor. Paşa:

"Sultan hanım, bu benim mendilimdi, harbe girende o kır atlıydı, aman tez cariyelere hizmetkârlara haber ver, sarayımda yer yapsınlar, bu adamı uyandırmadan yukarı taşısınlar."

Geliyorlar hiç uyandırmadan taşıyıp yatırıyorlar. Gözünü açıyor "Ben neredeyim, benim yerim davar ahırıydı."

"Yokben senin marifetini anladım. Sen kimsin? Doğru söyle benim kızımı neden almadın?"

"Ben senin kızını almam, benim ber hayırsız bacım var, ona da zararı dokunur. Ben bir padişahın oğluyum, senin yanında durmayı canıma yediremem, alıp memleketime gideceğim ama benim hayırsız bacımın zararı dokunur. Onun için ben gideyim onu hal edeyim geleyim."

Bu yola çıkıyor, deve uğruyor: "Sana bir aslanla kaplan vereyim, götür eve, birisi sana zarar verirse onların haberi olur." diyor.

Bu aslanı kaplanı getirip karısının yanına koyuyor, diyor ki:

"Sen bunları bekle, ben gelene kadar günde bir davar ver, eğer sesleri çıkarsa benim başım dertte demektir, o zaman bunları hemen sal."

"Peki." diyor. kız, oturup aslanla kaplanı bekliyor. Bu da çıkıyor gidiyor, bakıyor diktiği hurmalar büyümüş ağaç ölmuş, Gidiyor bakıyor saray harab olmuş, baba ana kardeşleri ölmüşler, hiç kimse kalmamış. Hayırsız bir kolla duruyor diyor ki:

"Oy kardeş, kurban olayım sana, sen nerelerdeydin geldin?"

Ama ciğeri de yanıyor, kolunun birini kesmiş,, ben bunu yiyem diye. Yaklaşıyor, tutsun da oğlanı yesin diye, oğlan kaçıyor kız kovalıyor, oğlan gidiyor, o gölün başındaki hurmalardan birine çıkıyor, kız da hurmayı sallıyor devrilsin diye, aslanla kaplan uğulduyorlar, kız onları salıyor. Bunlar bir anda kavuşuyorlar, kızı paramparça ediyorlar. Oğlan dönüp geliyor, kırkgün kırk gece toy düğün ediyorlar. Yiyor içiyor muratlarına geçiyorlar.

Anlatan: Kasım Yaman 65

ELMA AĞACI

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde deve tellâl horoz berber iken ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken iken bir padişah varmış. Bu padişahın üç tana oğlu, bahçesinde de bir elma ağacı varmış. Bu elma ağacı senede bir sefer meyva verirmiş, onuda her sene bir ejderha gelir koparır götürürmüş. Bir gün evde otururken padişah çocuklarına demiş ki:

"Üç tane oğlum var, bahçemdeki elmadan bir tane yiyemedim."

Büyük oğlan:

"Baba bu sene ben ağacı beklerim. mutlaka sana elma getiririm."

Elmanın meyva verecek zamanı geliyor, o gece büyük oğlan okunu yayını kılıcını kalkanını, evinde ne kadar silah varsa hepsini alıp ağacın altına gidiyor, bekliyor. Gece yarısından sonra bir toz duman, gök gürültüsü bir yağmur, bir Şimşek bütün her tarafı kasıp kavuruyor, oğlan korkusundan kılıcını kalkanını bütün silahlarını bırakıp kaçıyor. Ejderha da elmayı alıp götürüyor. İkinci sene ortanca oğlan ağacı beklemeğe karar veriyor. O da ağabeysi gibi kılıcını kalkanını bütün silahlarını toylayıp ağacın altında beklemeğe başlıyor. Gene gece yarısından sonra bir yağmur, bir şimşek, bir rüzgâr, gürültüden durulmuyor, o da korkusundan kaçıyor. Üçüncü sene sıra küçük oğlana geliyor, babasına diyor ki:

"Baba bu sene de ben bekliyeyim."

"Oğlum sen küçüksün, bak ağabeylerin gitti, bir şey yapamadan döndüler. Sen de yapamazsın."

"Yok baba, ben bekliyeyim."

"Oğlum bekle ama korkarsan tez kaç."

"Peki baba, korkarsam tez kaçarım."

Bu da eline okunu yayını alıyor, bir de Kuran-ı Kerimle mum alıyor, gidip ağacın dibine oturuyor. Mumu yakıyor, Kuran okumaya başlıyor, epeyce zaman geçiyor. Bir rüzgâr bir gök gürültüsü mum sönüyor. Bu hiç korkmuyor, salavat getirip bekliyor. Bakıyor karşıdan yedi başlı ejderha geliyor, nefes alıp verirken ağzından ateşler püskürtüyor. Bu okunu yayını hazırlıyor, ejderha elmayı koparacağı sırada, "Ya Allah" deyip okunu fırlatıyor, ejderhanın bir kafasından vuruyor, ejderha kaçıyor. Elmayı koparıp babasına getiriyor:

"Al baba sana elmayı getirdim, fakat bana izin vereceksin, ben o ejderhayı yaraladım, yaralı olunca her tarafa zarar verir ben gidip onu keseceğim."

"Oğlum, gel etme eyleme."

"Yok baba, hiç imkânı yok."

Büyük kardeşleri:

"Biz de gelelim."

"Siz de gelin."

Bunlar sabahtan kalkıp elma ağacının yanına geliyorlar, oradan ejderhanın kan izlerini takip ederek bir dağın başına gidiyorlar, ejderha orada bir kuyunun içine girmiş. Büyük oğlan diyor ki:

"İlk önce ben ineceğim."

"Peki in."

Büyük oğlanın beline ip bağlıyorlar, kuyunun içine sarkıtıyorlar, biraz indiriyorlar: "Aman dondum, beni yukarı çekin." diye bağırıyor. Hemen yukarı çekiyorlar. Bu sefer de ortanca oğlan inmek istiyor, onun da beline ip bağlayıp kuyuya sarkıtıyorlar, o da biraz aşağıya inince: "Aman yandım, ne yaparsanız yapın beni kurtarın." diye bağırıyor. Onuda çekiyorlar, sıra küçüğe geliyor, küçük:

"Ben ineceğim ama nekadar bağırırsam bağırayım beni geri çekmeyin, daima aşağıya indirin."

"Peki."

Küçük oğlanı indiriyorlar, küçük oğlan biraz aşağı iniyor, bakıyor çok sıcak, kendini biraz sıkıyor,dayanamıyor, bağırıyor, kardeşleri ejderhayı yaraladığı için buna kızgınlar, hiç aldırmıyorlar bunu aşağıya kadar indiriyorlar.

Küçük oğlan kuyunun içine inince bakıyor orada bahçeli şehir gibi koca bir yer var. Bahçenin ortasında bir büyük bina var, biraz oturup dinlendikten sonra kalkıyor salavat getirip okunu yayını alıyor o büyük binaya giriyor, mer divenden yukarı çıkıyor, birinci kapıyı açıp bakıyoı bir kız oturmuş gergef işliyor, bu büyük ağabeyimin kısmetidir, deyip kapıyı kapatıyor. İkinci odanın kapısını açıyor bakıyor, orada da bir kız oturmuş gergef işliyor, bu da ortanca ağabeyimin kısmetidir, deyip kapıyı kapatıyor. Üçüncü kapıyı açıyor bakıyor, orada da bir kız bir karyolada uyuyor, baş tarafında bir altın şamdan ayak ucunda bir gümüş şamdan duruyor. Altın şamdanı ayak ucuna gümüş, şamdanı baş ucuna koyuyor. Kendisi de oradaki dolabın içine girip saklanıyor. Kız uyanıp şamdanların yerini değişmiş görünce:

"Muhakkak buraya bir insan oğlu girmiş, insan oğlu neredeysen çık."

Çocuk saklandığı yerden çıkıyor, kız soruyor:

"Sen inmisin cin misin, nereden geldin buraya?"

"Ben buraya ejderhayı öldürmeye geldim."

"Aman buradan durma, nereden geldiysen oraya git, ejderha, yaralı, kalkarsa seni parça parçe eder."

"Onu yaralayan benim, öldürmek için geldim. Sen bana odasını göster yeter."

"Yok ben yatarken vurma"

"Ejderhanın odası karşıda, kafasını vur kes."

Çocuk bir nara atıyor, ejderha uyanıyor:

"Sen mi geldin, ben seni gökte ararken yerde buldum."

"Ben de seni öldümeğe geldim."

Ejderha gürzünü alıyor, oğlana fırlatıyor, oğlan yana kaçıp kılıcını sallayıp ejderin kafasını ucuruyor. Ejderha:

"Erkeksen bir daha vur."

"Ben anamdan bir kere doğdum."

Bir daha vurursa ejderha dirilirmiş onun için bir kere vuruyor. Ejderhanın kulaklarını kesip cebine koyuyor. Pahada ağır yükte ağır ne varsa topluyor kızları da alıp kuyunun dibine geliyorlar. Büyük ağabeyisine seslenıyor:

"Haydi, ip at, bu gelen senin kısmetindir."

İp uzatıyorlar, kızı yukarı çekiyorlar, ortancasına sesleniyor:

"Bu kısmet de senindir."

Onu da yukarıya göderiyor, sıra kendininkine geliyor, o zaman kız diyor ki:

"Sen önce çık."

"Ben önce çıkarsam sen kaçar gelmezsin, önce sen çık."

Kız ne kadar ısrar ediyorsa da oğlanı kandıramıyor, diyor ki:

"Önce ben çıkacağım, belki kardeşlerin kıskanır, sana iki tane tüy vereyim, ben çıktıktan sonra sen kuyunun dibinde kalırsan tüyleri birbirine sürtersin biri kara biri beyaz iki koç gelir, eğer beyaz koçun üzerine çıkarsan gök yüzüne çıkarsın, yok kara koçun üzerine binersen yedi kat yerin dibine inersin."

"Ağabey ipi sallayın bu da benim kısmetim."

Bu kızı da yukarı çekiyorlar, kızı görünce kendine en güzelini almış diye kardeşlerini yukarıya çekerken ipi kuyunun kenarına sürte sürte kopartıyorlar, küçük oğlan gerisin geriye kuyunun dibine düşüyor. Onu orada bırakıp kızları da alıp yola çıkıyorlar. Kızlara da: "Babamıza söylerseniz sizi keseriz." diyorlar. Neyse evlerine geliyorlar, babaları soruyor:

"Hani küçük kardeşiniz nerede?"

"Baba, o kuyuda kaldı, ejderha da onu parçaladı."

Babaları ağlıyor, sızlıyor. Neyse o ağlamakta olsun biz gelelim küçük oğlana, kuyuya düşünce bayılıyor. Aradan biraz zaman geçiyor, gözlerini açıyor, sağa dönüyor, sala dönüyor, neyse okızın verdiği tüyler aklına geliyor. Tüyleri birbirine sürtüyor, bir ak koçla bir kara koç çıkıyor. Koçlar oradan oraya zıplıyorlar, bu oğlan beyaz koçun üzerine bineyim derken kara koçun üzerine biniyor, yedi kat yerin dibine iniyor.

O yedi kat yerin dibindeyken biz biraz da kardeşlerine gelelim. Bu iki kardeş de o kız için kavga ediyorlar. Kız bunlara diyor ki:

"Ben kırk gün yas tutacağım, kırk gün sonra size cevap verebilirim."

Kız yas tutmakta olsun biz gelelim oğlana, oğlan yedi kat yerin dibinde bir şehir görüyor, gidip içinde biraz dolaşıyor, sonra fakir bir evin kapısını çalıyor, bir kocakarı çıkıyor:

"Nene bu gecelik beni misafir etmez misin?'

"Oğul oğul, benim neyim var ki seni seni misafir edeyim. Benim bir bir mutilim var onda da ben yatıyorum."

Nenekarıya ikiüç tane altın veriyor, o zaman nenekarı:

"Gel oğul, elbet sana bir yer bulurum."

"Nene su yok mu?"

Kadın gidip biraz su getiriyor, çocuk bakıyor suyun dibine kurt düşmüş, çocuk soruyor:

"Nene bu memlekette su yok mu?"

"Oğul, burada su yok. Bir tane çeşmemiz var, o da bir ejderhanın elinde, yarın padişahın kızını ejderhaya verecekler, ejderha kızı yiyene kadar herkes suyunu alacak."

Oğlan yatıyor, sabah kalkıp kılıcını kuşanıyor, çeşmenin yanına gidiyor. Bakıyor herkes kabını almış bekiyor. Cariyelerle beraber padişahın kızı siyahlar giyinmiş geliyor. Cariyeler çeşmeye yakın kızı bırakıp geri dönüyorlar. Bu oğlan kızın yanına gidiyor: "Hiç korkma ben seni ejderhadan kurtaracağım." diyor. Kızla beraber ejderhanın yakınına gidiyorlar, ejderha keyifleniyor:

"Bu sefer benim kısmetin iki tane mi oldu?"

Oğlan:

"Şimdi sen görünsün."

Neyse biraz daha yaklaşıyorlar, oğlan kılıcını çekip ejderhanın boynunu vuruyor. Kız orada elini kana bulayıp oğlanın sırtına sürüyor. Kaçarak eve gidiyor, babası kızını görünce:

"Kızım, neden geldin? Şimdi bütün millet susuzluktan ölecek."

"Baba Allahtan bir adam geldi, ejderhayı öldürdü, bak su nasıl akıyor."

"Kızım sen o adamı tanır mısın?"

"Baba, arkasında kanlı iz bıraktım."

Tellâl bağırtıyorlar:

"Ejderhayı öldüren saraya gelsin."

Bir gün, iki gün bekliyorlar kimse gelmiyor. Bu sefer padişah herkes sarayın önünden geçsin diye emir veriyor. Bütün millet sarayın önünden geçiyor kız da balkondan seyrediyor, bakıyor o oğlan yok, Soruyorlar:

"Kim kaldı, kim kalmadı?"

"Şurada nenekarının evinde bir misafir var, o kaldı."

"Gidin onu da getirin."

Gidip onu da getiriyorlar, kız sarayın önünden oğlanın geçtiğini görünce mendilini aşağı atıyor. Hemen oğlanı alıp yukarı çıkartıyorlar, Padişah:

"Sen hem kızımı hem de koca bir şehrin ahalisini kurtardın, dile benden ne dilersin?"

"Canının sağlığını padişahım."

"Benim canımın sağlığından sana fayda yok, dile dileğini."

"Padişahım bana bir kaç gün mühlet ver, dileğimi ondan sonra dileyeyim."

"Peki sen benim misafirimsin."

Sarayda yiyor içiyor, kalkıyor geziyor. Bir gün öyle sıcağında bir kavağın gölgesinde yatıyor. Bir kuş sesi duyuyor, kalkıp bakıyor kavağın üzerinde zümrütü anka kuşunun yuvası var, bir yılan ağaca sarılmış yavruları yiyecek. Hemen oturduğu yerden yayını çekiyor, bir ok atıp yılanı düşürüyor. Kendisi gene gene oraya yatıp uyuyor, Akşam olunca kuşların anaları geliyor, ağacın altında insan oğlunun yattığını görünce: "Demek her sene benim yavrularımı yiyen budur diyor." Oğlanı öldürmek için bir kaya alıyor, yavrular kuş diliyle:

"Ana ana, onu öldürme, bizi o kurtardı, yanında yatan yılana bak."

Neyse zümrütü anka kuşu da orada yatan yılanı görüyor. Bakıyor kavağın gölgesi geçmiş, oğlanın üzüne güneş vurmuş, kanatlarını gölge ediyor. Çocuk uyanınca Zümrütü Anka kuşu:

"Sen benim yavrularımı kurtardın, dile benden ne dilersen."

"Benim dileğim yerüzüne çıkmaktır."

"Ah... Sen benim son zamanıma rastladın ama gene de ben seni çıkartacağım. Yalnız sen bana kırk deve gövdesi et, kırk deve tuluğu su getireceksin."

Oğlan hemen kalkıp padişaha gidiyor, diyor ki:

"Padişahım senden dileğim, kırk deve gövdesi et, kırk deve tuluğu da su."

"Sen benden başka bir şey iste, gel kızımı sana vereyim, bu memleketin kıralı olursun."

"Yok, sen bana bunları ver, yeter. Allah senden razıolsun."

"Peki."

Kırk deve kestiriyor, kırk deve postunu da su dolduruyor, getirip Zümrütü Anka kuşunun üzerine yüklüyor. Oğlan da kuşun üzerine biniyor, kuş gak dedikçe su, guk dedikçe et veriyor. Böylelikle tam dünya yüzüne çıkacakları sırada kuş gene et istiyor, çocuk bakıyor et yok, hemen baldırının bir tarafından bir parça et kesip kuşa veriyor. Neyse kuş bunu dünya yüzüne indiriyor, diyor ki:

"Haydi yürü git."

"Sen git, ben ondan sonra giderim."

"Yok sen yürü."

Neyse oğlan bir kaç adım atıyor ama topallıyor, o zaman Zümrütü Anka kuşu:

"Gel, gel."

Dilinin altından çocuğun etini çıkartıyor, kestiği yere yapıştırıp bir de dua okuyor, yarası iyileşiyor. Oğlan aslan gibi oluyor, babasının menleketine geliyor. Keloğlan kılığına girip bir kuyumcunun yanına giriyor:

"Kuyumcu, ne olur beni yanına al."

"Git Keloğlan, pis herif seni gören bir daha dükkânıma gelmez."

"Vallahi usta kimseye görünmem, bu arka tarafta kalırım. Tenha zamanlarda dükkânını siler süpürürüm, sana su getiririm, Benim sana zararım olmaz, bana günde bir ekmek yeter."

"Haydi gel, belki senin yüzünde de bir hayır vardır."

Öteki tarafta kızın istediği müddetin sonu yaklaşıyor, düğün hazırlıkları görülüyor, Kardeşleri her gün cirit oynuyorlar, davullar zurnalar çalınıyor, keyif yapıyorlar. Kırkıncı gün doluyor, kıza soruyorlar:

"Vakit tamam, kimi alacaksın?"

"Benim üç dileğim var, kim onları yaparsa onunla evleneceğim."

"Peki, söyle birinci dileğini?"

"Altın bir tepside altın tavşan kaçacak, altın tazı erseliyecek."

Babaları bütün kuyumcuları çağırıyor, diyor ki:

"Böyle böyle tepsi yapacaksınız."

"Padişahım, bu olacak iş değil. Haydi altın bir tepside bir tavşanla tazı yapalım ama bunlar nasıl birbirlerini erselesinler."

"Ya yaparsınız yada boynunuzu cellat ederim."

Bütün kuyumcular ağlaya ağlaya geri dönüyorlar, Keloğlanın ustası da geliyor ağlıyor:

"Usta ne var, neden canın sıkıldı?"

"Git, canımı sıkma, zaten kellemiz gitti sen başımı belaya sokma."

"Ne var, derdini söylemeyen derman bulamaz, gel şu derdini söyle."

"Söylesem ne olacak Keloğlan, padişah bir tepsi istedi, içinde bir tavşanla bir tazı olacak, tavşan koşacak tazı da erseliyecek."

"Aman usta ondan kolay ne var, sen bana bir kilo fıstık al ben yapayım."

"Keloğlan dalga geçme." diye bir tokat indiriyor.

"Vallahi yaparım usta, neden vuruyorsun?"

Kuyumcu nasıl olsa benim kelle gitti, şu Keloğlana bir kilo fıstık alayım diye düşünüyor. Keloğlan fıstıkları alıyor, yatıyor. Sabah kalkıyor, kızın verdikleri tüyleri birbirine sürtüyor, bir arap çıkıyor:

"Yapalım mı yıkalım mı?"

"Baba, ne yap yık. O ejderhanın evindeki tepsiyi çabuk kavuştur."

Arap hemen tepsiyi getiriyor, Keloğlan tepsiyi dolaba koyup yatıyor. Sabantan ustası gelip kapıyı açıyor:

"Keloğlan Keloğlan."

"Efendim usta."

"Kalk hâlâ ne yatıyorsun?"

"Usta, bu gece çok çalıştım daha yeni yattım."

"Ne iş gördün?"

"Dolabı aç da gör."

Ustası dolabı açıp bakıyor ki Padişahın istediği tepsi orada. Hemen alıp Padişaha koşuyor.

"Padişahım yaptım."

Kız tepsiyi görünce: "Tamam bizim ağa yakayı kurtardı." diyor. İkinci gün oluyor kız:

"Benim bir dileğim daha var."

"Nedir?"

"Bana öyle bir elbise yapacaksınız ki makasla kesilmiyecek, iğneyle dikilmeyecek, fıstık kabuğuna girip çıkacak."

Keloğlanda kuyumcunun yanından çıkıp bir terzinin yanına gidiyor, Keloğlan kızın bunları istiyeceğini biliyor. Padişah bütün terzileri yanına çağırıyor:

"Böyle böyle bir elbise yapacaksınız."

"Padişahım, hiç öyle şey olur mu? Biz yapamayız."

"Yapacaksınız, ya yaparsınız ya da boynunuzu cellât edelim."

Keloğlanın ustası da düşüne düşüne dükkânına geliyor, Keloğlan:

"Usta nedir öyle canın sıkılmış, ne oldu sana?"

"Git Keloğlan."

"Baba söyle, derdini söylemeyen derman bulamaz."

"Ne söyliyeyim, Keloğlan, padişah makasla kesilmemiş, iğneyle dikilmemiş, fıstık kabuğuna girip çıkan elbise istedi."

"Aman usta ondan kolay ne var, sen bana bir kilo fıstık al ben sana hemen yapayım."

Terzi inanmıyor ama nasıl olsa bizim kelle gitti, şu Keloğlana bir kilo fıstık alalım diye düşünüp, fıstığı alıyor. Keloğlan fıstığı alıyor, sabaha kadar yiyor, sabah üzeri tüyleri birbirine sürtüyor, bir arap çıkıyor:

"Yapalım mı yıkalım mı?"

"Ne yap ne yık, ejderhanın evindeki içinde elbise bulunan fıstığı getir."

Arap hemen fıstığı getiriyor, Keloğlan dolaba koyuyor. Ustası geliyor. Sabah oluyor, ustası geliyor:

"Ne yaptın Keloğlan?"

"Hazır usta."

"Nerede hazır?"

"Dolapta."

Terzi hemen alıp padişaha koşuyor. Bunlar da kellelerini kurtarıyorlar. Keloğlan oradan da çıkıyor. Kız üçüncü dileğini söylüyor:

"Cirit oynasınlar, ciritde kim birinci gelirse onunla evleneceğim."

Davullar zurnalar, bütün herkes atını alıp cirit meydanına gidiyor, oğlan da bir derenin içine girip tüyleri birbirine sürtüyor, arap çıkıyor:

"Ne istiyorsun?"

"Bir beyaz atla bir de beyaz elbise."

Arap hemen getiriyor, bu giyinip cirit meydanına giriyor. İki dizi olmuşlar, kardeşleri bir taraf, öbür ahali bir taraf. Bu ahalinin tarafına geçiyor. Önce büyük kardeşi geliyor, bir cirit atıp gidiyor. Bu arkasından yetişiyor kardeşinin sırtına ağaçla vuruyor. Kardeşi yıkılıyor, Padişahın oğluna vurdular diye kıyamet kopuyor. Bu atıyla kaçarken kuyumcu ustasını görüyor bir sopa da ona vuruyor. Askerler koşuyorlarsa da bunu yakalıyamiyorlar. İkinci gün oluyor, cirit devam edecek, bu bir siyah atla siyah elbise istiyor araptan, giyinip, çıkıyor. Bakıyor büyük kardeşi gelememiş, bu sefer küçük kardeşi cirit atıp kaçıyor, bu arkasından yetişip onunda sırtına bir sopa vuruyor, onu da attan düşürüyor. Bu sefer bunu yakalayıp Padişahın huzuruna çıkartıyorlar. Padişah:

"Sen benim oğullarıma neden vuruyorsun?"

"Kim birinci gelirse kızı o alacak değil mi?"

"Ama bu iki kardeş arasında, sen dışarıdan geldin."

"İki kardeş olmasında üç kardeş olsun, ne olur yani."

Bu ne demek?"

"Demesi var mı? Üç oğlun yok mu senin? İkisi onlar üçüncü de ben."

Orada kız da çıkıyor, oğlanı tanıyorlar, bu oğlan babasına: "Senden bir dileğim var, ağabeylerime bir şey deme, herkes kısmetine razı olsun, düğün devam etsin diyor." Babası da oğlunun hatırını kırmıyor, gene düğün devam ediyor. Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar, yiyip içip muratlarına geçiyorlar.

KIR ATLI

Eski zamanlarda bir padişah varmış, bu padişah bir emir vermiş, saat sekizden sonra kimsenin ışığı yanmayacak diye. Saat sekizden sonra dokuza yakın padişah tebdili kıyafet etmiş şehri gezmeğe başlamış. Bir kenar mahallede alt kat bir evin penceresinde ışık görmüş. Gitmiş pencereden içeri bakmış, bir kadın oturmuş. bir delikanlı da dizinde uyumuş. O kadın delikanlının yüzünü seyrediyormuş. Padişah, herhalde bunlar işitmedi diye düşünerek ertesi gün gene tellâl bağırtmış. O gece gene çıkıp dolaşıyor, gene aynı evde ışık görmüş, gidip bakmış, gene o kadının dizinde dilikanlı uyuyor, kadın da delikanlıyı seyrediyormuş. Üçüncü gece de aynı şeyi görünce iki muhafız yollayıp evin sahibini getirmelerini emretmiş. Muhafızlar gidip kapıyı döğmüşler, bu kadın gelmiş, sormuş:

"Kim o?"

"Padişah sizi istiyor, senin kocan nerede?"

"Benim kocam erkenden işe gider, geç vakit gelir."

"Padişah bize emir verdi, evde kim varsa alın gelin, dedi."

"Peki gidelim."

Kadın kalkmış muhafızlarla beraber padişahın sarayına gitmiş. Bunu padişahın huzuruna çıkartmışlar, bir yer gösterip oturtmuşlar. Padişan demiş ki:

"Kızım, bugün üç gündür tellâl bağırttım, kimse ışığını yakmayacak diye. üç gecedirde senin ışığın yanıyordu, sen işitmiyormusun?"

"Padişahım, ben yakarım."

"Niçin yakıyorsun?"

"Benim bir tek kocam var, ben onu çok severim, o erkenden işe gider, geç vakit gelir, gündüzleri onun yüzünü görmediğim için, geceleri ben kocamın yüzüne bakarım."

"Çok mu seviyorsun?"

"Çok seviyorum."

"Peki, haydi git."

Kadın gittikten sonra padişah bir ihtiyar kadın çağırtmış demişki

"Filân kenar mahallede filân evde bir kadın var. Ne yap yap onu kandır, bizim eve getir. Ne istersen vereceğim."

"Peki padişahım."

İhtiyar kadın, oraya gitmiş, bu kadına dil dökmüş, demiş ki:

"Sen bu yeraltı evinde nasıl oturuyorsun, sen buraya lâyık mısın? Padişah seni koskoca saraya çağırtıyor, seni görmüş aşık olmuş. Sen bunu bırak saraya gel. Padişah beni bunun için gönderdi."

"Katiyen olmaz nine, bir tek kocam var onu da bırakıp gelemem."

Bu kadın çok uğraşmış, gelip padişaha demiş-ki:

"Kocam var, gelemem, dedi. Kocam olmasaydı gelirdim, dedi."

"Kocasının yemeğine biraz zehir katsın, öldürsün gelsin."

Bu ihtiyar kadın gide gele, dil döke döke ahırı bu kadını kandırmış. Kadın kocasının yemeğine zehir katmış, onu öldürmüş. Bu ihtiyar kadın, genç kadını alıp padişahın sarayına getirmiş. Padişan demiş ki:

"Geldin mi?"

"Geldim."

"Peki sen bukocanı çok seviyordun, neden zehirledin geldin."

"Siz söylemişsiniz padişahım."

"Ben söyledim diye öyle iş yapılır mı?"

"Filân meydana dar ağacı kurdurun, ferman yazın, bu kocasını zehirledi öldürdü diye. Bu mikrobu dar ağacında sallayın."

Kadını götürüp dar ağacına asmışlar. Padişah emir vermiş: "Ne kadar kadın varsa dar ağacına asın." demiş. Yakaladıkları kadınları asmaya başlamışlar. Birkaç gün böyle geçtikten sonra şehrin büyükleri toplanmışlar "Bu padişah böyle yapıyor ama zürriyet kaybolacak, bütün bu kadınlar asılırsa bu erkekler nereden doğacak." diye konuşmağa başlamışlar. Cesaret edip kimse padişahın yanına da gidemiyormuş. Muhammet isminde ihtiyar bir adam varmış. Bu adcm gençliğinde çok delikanlıymış. Onu çağırmışlar, demiş lerki:

"Biz cesaret edip padişaha bir şey söyliyemiyoruz. Seni ona göndereceğiz, sen git, bu kadınların hepsini öldürürse erkekler nereden olacak, de."

"Peki gideyim."

Muhammet ağa izin almış, padişahın yanına gitmiş, demiş ki:

"Es selamün aleyküm."

"Aleyküm selam."

Padişah yer göstermiş, Muhammet ağa oturmş, Padişah sormuş:

"Buyrun amca, bir dileğiniz mi var?"

"Padişahım, ben size bir hikâye anlatmağa geldim."

"Anlat bakalım."

"Bir zaman ben de gençtim, otuzbeş yaşlarındaydım, vaziyetim dc iyiydi. Davarım, atlarım, malım mülküm, servetim vardı. Benim sopam öyle bir sopaydı ki kime vurursam o bir daha kalkamazdı."

"E..."

"O zaman ben davarımı kendim otarıyurdum, akşam getirdim davarı içeri koydum. Bana dediler ki, üç saat uzakta bir çiftlik var, o çiftlikte çok altın var. Bana çiftliğin yerini tarif ettiler, ben de o çiftliğe gidip altınları getirmeğe karar verdim, Atıma bindim, sopamı aldım, gece karanlıkta yola çıktım. Yolda bir çay vardı, o çaya gelmeden, gece ardım sıra bir at nalı sesi duydum. Döndüm baktım, arkamdan bir kır atlı süvari geliyor. Geldi bana yetişti. Dedi ki:

"Es selâmün aleyküm."

"Aleyküm selam."

"Nereye gidiyorsun delikanlı?"

"Bu çiftliğe gidiyorum, orada iyi altın varmış. O altınları alacağım.

"Benim bu kıratımın üzerindeki terkisinde altın var, o çiftliğe beraber gidelim, oradaki altınları da alalım, hepsini kardeş payı bölüşelim."

Ben de kabul ettim. Gittik, aşağı inerken yol daraldı, kır atlı önce düştü, ben arkada kaldım. Ben kendi kendime düşündüm, bu adamla beraber çiftliğe gideceğiz, bakalım becerip içeri girebilecekmiyiz, girsek bile altınları alabilecekmiyiz. En iyisi ben bu kır atlıya bir sopa vurayım, ondaki altını alıp geri döneyim, diye karar verdim. Zaten benim sopama da kimse dayanamazdı. Sopamı kaldırdım bunun kafasına vuracaktım, sopa kinine geldi. Bu hiç istifini bozmadı." Kır at kuyruğu sallama." dedi. Benim sopam ona o kadar hükmetmiş. Biraz daha gittikten sonra sopamı hazırladım, daha hızlı vurdum. Bu sefer beline geldi. "Kır at kuyruğunu sallama, sonra pişman olursun." dedi. O zaman ben sopamı belime koydum, buna sopa mopanın hayretmediğini anladım. Ben de erkekliği varmış diye düşündüm. Beraber çiftliğe gittik. Kapının önünde ikimiz de atlarımızdan indik. Kır atlı terkisindeki sekiztane demir çivi çıkardı, bana: "Atını bana ver, sen bu çivileri yarım metre aralıklarla çak. Bunlara tutuna tutuna çıkalım, bedelin üzerinden inelim. Bu altınları alalım." dedi. Padişahım, çivileri yanıma aldım, yerden bir taş buldum, çiviyi kerpiç duvara koydum, bir iki kere vurdum vurmadım, o delikanlı çinimden tuttu, beni bir salladı, yere fırlattı. Bana: "Yahu ne yapıyorsun? Çiviler böyle mi çakılır, sen takırtı yapıyorsun. Takırtı olunca çiftliktekiler uyanır. Gel sen atları tut, ben çivileri çakayım."

O delikanlı çivileri yarımşar metre aralıklarla duvara koydu eliyle çaktı. Ne takırtı oldu nedebir şey. Çivilere basarak yukarı çıktık içeri girdi. Yarım saat sonra çivileri çeke çeke indi geldi. Elinde de yarısına kadar dolu beyaz bir torba vardı."

"E..."

"Aşağı indi, hemen atına atladı. bana: "Sen de atla." dedi. Ben de atladım, o önde ben arkada geri döndük. Daha sabah açılmamıştı, şehre yaklaştık, kabristanın kenarından geçecekken o kır atlı kabristana girdi, ben de peşinden gittim. Bir mezarın yanında atından indi, ben de indim. Bana: "Sen atını bana ver, şu mezarı aç." dedi. Padişahım, ben korkumdan hiç bir şey diyemedim. Mezarı açtım, ortalık da yavaş yavaş ışıdı. Ben mezarı açana kadar kıyafetini değiştirmiş. Döndüm baktım meğer bir kadınmış. Bana: "Delikanlı bu beyaz torbadaki altın değil, bir kafadır. O çiftliğin sahibi benim nişanlımı öldürttü. Başını kestirttti. Ben de gittim onun başını kestim, intikamını aldım. Sen al şu kılıcı beni öldür, nişanlımın yanına göm. Bu terkideki altınla bu kır at da senin olsun. Al da git." dedi.

İşte padişahım, böyle, öyle kadın var, kocasını zehirler, böyle kadın var kocasının intikamını alır. Bütün kadınları asmak olur mu?"

"Kadınları daha asmasınla."

MÜCEVHER TOPU

Varmış yokmuş, zamanında birinde bir padişah varmış. Bu padişah da on üç, on dört yaşında bir çocukmuş. Babasının yerine padişah olmuş. Bir gün lalasını çağırıp diyor ki:

"Lala, ben padişahım ama seferi zaman olsa bu millet beni dinler mi, yoksa çocukluğumdan istifade edip beni red mi ederler?"

"Bu husus için akıldaneyi çağıralım, bir fikir edinelim,"

Akıldaneyi çağırıp soruyorlar?"

"Sen bu husus için ne dersin?"

"Çok basit, efendim, bir talimat veririz, emirlere riayet edenlerle etmeyenler belli olur."

"Ne gibi bir emir vermemiz lâzım?"

"Bir tellâl bağırtırırız, bu akşam saat üçten sonra herkesin ışığı sönecek, hiç kimsenin evinde ışık görünmeyecek. Kimin evinde ışık olursa o asılacak."

Tellâllar kapı kapı herkese haber veriyorlar. Saat üçte herkes ışıklarını söndürüyor. Lala, padişaha diyor ki:

"Buyrun padişahım dolaşmağa çıkalım. Bakalım emirlere riayet ediyorlar mı görelim."

"Lala, şimdi saat üç ama bizim saatimiz ileri gitmiş olabilir, yarım saat bir ara tanıyalım, Üçbuçukta dolaşmağa çıkalım ki saatler geri de kalsa ileri de gitse yarım saat fark etmez. O zaman emirlerimizin yerine geldiğini anlarız."

"Peki."

Saat üç buçukta bunlar dolaşmağa çıkıyorlar. Bütün şehri dolanıyorlar, hiç bir yerde ışık görünmüyor. Padişahın sevincinden çiçekleri yarıyor. Dar bir sokaktan çıkarlarken yıkık harebe bir evde ışık görüyorlar. Padişahın garibine gidiyor, lalasına diyor ki:

"Allah Allah, memlekette benim çapımdaki zenginlerin evinde ışık yok, şu fakir kulübede ışık var. Lala şu evin adresini al."

O evin adresini alıp saraya dönüyorlar. Padişah merakından sabaha kadar uyumuyor. Sabah olur olmaz adamlarını gönderip o evde oturanı çağırtıyor. O evin sahibi de genç bir çocukmuş. Hemen gidip padişahın huzuruna çıkıyor. Diyor ki:

"Buyrun Padişahım, beni istemişsiniz?"

"Nerede oturuyorsun?"

"Filân sokak filân numarada."

"Dün padişah tellâl bağırttı mı?"

"Bağırtttı, şevketli Padişahım."

"Niçin bağırttı?"

"Saat üçten sonra çıralar sönecek diye bağırttı."

"Peki duydun mu?"

"Duydum."

"Neden sen çira yaktın?"

"Padişahım, biz anadan fakir kimseleriz, evde ışık yakmak için edevatımız yok."

"Bunu bir başkası söylese belki inanırdım ama bizzat ben kendi gözümle gördüm."

"İçeride ışık görmüş olabilirsiniz ama o çıra değildir."

"Nedir?"

"Bizim babadan kalma bir mücevher topumuz var, Ben ailemi âşık olarak aldım. O mücevher topunu ben ona atarım o bana atar birbirimizi doya doya seyrederiz."

"Ailen necidir senin?"

"Amcamın kızıdır."

"Amcan nedir?"

"Köyün çobanıdır."

"Köy çobanının kızına da bu kadar aşık olunur mu?"

"Mukadderat padişahım, mukadderata boyun eğmek lâzım."

"Canım mukadderat senin elinde, almak da hak boşamak da hak. Allahın emriyle onu boşarsın ben sana bacımı veririm. Hiç olmazsa padişah kızı, ona aşık olursun, aynı zamanda sultan. Seni de vezir tayin ederim. Refah içinde yaşarsınız."

"Senin bacın Kâbe eşiğinde ve dünya eşiğinde benim kardeşim. Ben mukadderatımdan da hayatımdan da memnunum."

"Sen bacımı görmedin de ondan böyle söylüyorsun. Çağırın bacımı gelsin."

Gidip kızı getiriyorlar. Sultan hanım bütün incilere elmaslara gark olmuş, üzerindeki elbise kızın güzelliğini bir misli daha arttırmış. Kız içeri girince çocuk yüzünü çevirip diyor ki:

"Padişahım, senin bacın dünya ahiret benim bacımdır."

"Peki.git."

Padişah yanındakilere diyor ki:

"Bu eve kavuşmazdan gidin önce bana ailesini getirin."

Oğlan eve gitmeden padişahın adamları öteki sokaktan gidip ailesini alıp padişahın huzuruna getiriyorlar. Oğlan gidip bakıyor ailesi yok. Geceden de uykusuz yatıp uyuyor. Padişah kadına soruyor:

"Nerede oturuyorsunuz?"

"Filân yerde."

"Peki, dün tellâl bağırdı mı?"

"Bağırdı şevketli Padişahım."

"Ne için bağırdı."

"Saat üçten sonra ışıkların sönmesi için efendim."

"Duydun mu?"

"Duydum."

"O halde neden çıra yaktınız?"

"Af buyurun padişahım, bizim evde ne çıra ne bezir yağı ne de gaz yağı yoktur."

"Peki kızım ama ben sizin evde ışık gördüm.'

"Doğrudur Padişahım ama o çıra değildi."

"Nedir?"

"Bizim babadan kalma bir müçevher topumuz var. Ben kocama aşık olarak vardım. Biz birbirimize doyamıyoruz.O mücevher topunu ben kocama kocam bana atar, onun ışığından istifade ederek birbirimizin yüzünü doya doya seyrederiz. Böylece hem eyleniriz hem de vakit geçiririz."

"Kocan necidir?"

"Amcamın oğludur"

"Amcan necidir?"

"Köyün koyuncusudur efendim."

"Bir koyuncu çocuğuna da bu kadar aşık olunur mu?"

"Mukadderat Padişahım."

"Mukadderat herkesin elinde, almak da hak, boşamak da hak. Allahın emriyle boşanırsın, seni kardeşime alırım. Hiç olmazsa aşık olduğuna göre bir baş vezire aşık olursun, sen de sultan olursun."

"Senin kardeşin dünya ahiret kardeşimdir. Biz mukadderatımıza razıyız."

"Kardeşimi görmedi böyle söylüyor, kardeşimi çağırın gelsin."

Padişahın kardeşi geliyor, sülün gibi bir delikanlı. Kadın çocuğa tepeden tırnağa bakıyor. Baş vezirlik, sultanlık bu aklını kadının başından alıyor. Baş vezirle padişahın konuşmalarından faydalanıp oradan fırlayıp evine gidiyor. Padişah etrafına bakıyor kadın yok. Soruyor:

"Kadın nerede?"

"Efendim, kardeşinizi görünce çıktı gitti."

"Koşun kocasına hakarette bulunacak. Allah vere yetişesiniz."

Padişahın adamları koşarak gidiyorlar, bakıyorlar kadının elinde ustüra kocasının başını gövdesinden ayırmış. Kadını yakalayıp padişahın huzuruna getiriyorlar.

"Padişahım, mukadderat o yoldaymış, koştuk ama kavuşamadık. Kocasının başını gövdesinden ayırmış."

"Kızım, sen kocanı aşık olarak almıştın, geceleri sabaha kadar kocanın yüzünü serediyordun. Benim kardeşimi görür görmez hemen koştun kocanın başını gövdesinden ayırdın. Demek benim kardeşimden daha üstün birini görünce onun da kellesini gövdesinden ayıracaksın. Bunu derhal cellat edin, bu kadın değil bir fahişedir."

Bu kadını orada cellat ediyorlar. Padişah diyor ki:

"Bir tahtıravaran hazırlansın, ben kısa bir seyahate çıkacağım. Ben dö-

nünceye kadar şu memlekette ne kadar kadın varsa benim anam bacım değil, hepsinin başını vuracaksınız."

"Baş üstüne Padişahım."

Padişah lalasını yanına alıp yola çıkıyor. Bunlar seyahate çıktıktan sonra baş vezir kılıcını kuşanıyor, ilk olarak ailesinin ikinci olarak da bacısının boyunlarını vuruyor: "Üçüncü olarak anamın boynunu vurayım, bu acı içime çöksün, hiç kimsenin acısına dayanamamazlık etmiyeyim. Kadınların kökünü keseyim." diyor. Kılıcını kaldırıyor anasını kesecekken babası kılıcının kabzasından yakalıyor, diyor ki:

"Oğlum, sen hangi selahiyetle benim ailemin boynunu vuruyorsun?"

"Baba, padişahın emri."

"Haşa padişah böyle bir emir veremez. Katledeceğin adamın elinde mahkemeden verilmiş bir idam fermanı olmalı. Senin elinde ferman yok. Senin vazifen bitti oğlum. Asılacak kesilecek biri varsa o da ben. Padişahın suallerini cevaplandıracak biri varsa o da ben."

Çocuk da o zamanın hükmüne göre padişahın emirlerine nasıl riayet ediyorsa atalarının sözüne de öyle riayet ediyor. Ailesiyle hemşiresini defnediyor. Bir hafta sonra padişah seyehatten dönüyor. Yollar da bu nasıl bir padişahmış diye kadınlar peçelerini kaldırıp padişaha bakıyorlar. Bu padişahı iyiden çileden çıkartıyor. "Ben emir verdiğim halde benim emirlerim yerine getirilmemiş. Kadınlar büsbütün peçelerini de açmaya başladılar. Bu nasıl iş? diyor. Doğru tahtına çıkıp oturuyor. Baş veziri, cellatları huzuruna çağırtıyor. Baş vezir korka korka padişahın huzuruna geliyor.

"Buyurun şevketli padişahım hoş geldiniz."

"Hoş bulduk, benim emirlerim yerine gelmediği için derhal cellat edileceksiniz."

"Padişahım, ben mukadderatıma razı olurum, yalnız ben vazifemi yaptım. Birinci olarak ailemin, ikinci olarak hemşiremin boynunu vurdum. Üçüncü olarak anamın boynunu vurayım dedim. Ondan sonra hiç kimsenin acısı beni sızlatmaz diye düşündüm. Anamın boynunu vuracaktım babam araya girdi. Padişah da olsa mahkeme etmeksizin kimseyi asamaz, dadi. Padişahın suallerini ben cevaplardırırım. dedi."

"Gidin o ihtiyar bunağı bana getirin."

Padişah sinirinden yerinde duramıyor, ayakta dolanıyor. İhtiyar içeriye giriyor."

"Selâmün aleyküm."

"Aleyküm selâm ihtiyar, sen hangi hakkı selâhiyetle benim emirlerime karşı geldin?"

"Af buyrun padişahım, siz sinirli aynı zamanda genç, bense konuşmaktan aciz bir ihtiyarım. Buyrun kürsünüze oturun, benim ifadem biraz uzun sürecek. Cellatlar burada dursun katlim helâldir size."

"Peki buyrun, sizi dinliyorum."

"Şimdi sen nasıl padişah, benim oğlum senin baş vezirin ise rahmetlik baban

ben de onun baş veziriydim. Ben o kadar gürbüz kuvvetli bir pehlivandım ki benim gürzümün önünde duracak bir pehlivan bulanamazdı. Bir gün saraya erken geldim, baktım rahmetlik padişahım uyuyor. Yanında otursam belki rahatsız olur diye has bahçeye indim. Padişahla birbirimize sevgimiz çoktu. Benim ona sonsuz hürmetim onun da bana sonsuz sevgisi vardı. Onu bir deste gülle karşılayım diye düşündüm. Bir tebrizi gül kopardım, bir at nalı sesi duydum. Bir tabur asker geliyor. zannettim. Döndüm baktım bir atlı geliyor. Bizim has bahçenin karşısında da tahta merdivenle çıkılan bir kahve, önünde de güzel bir mermer taş var. O atlı geldi, mızıağını o taşa hilafı olmasın bir karış sapladı. Atından sıçradı, tahta merdivenlerden tak tak yukarı kahve içmeye çıktı. Bu benim kanıma dokundu, beni sinirlendirdi. Elimdeki gülü yere attım, gürzümü, kalkanımı, kılıcımı kuşandım atıma bindim, kahvenin önünde bekledim. O arkadaş kahvesini içti aşağıya indi. Atına bindi, ben de onu takip ettim, Şehirden çıkar çıkmaz buna fırsat vermeden arkadan bir gürz vurdum, hiç umursamadı. Sinirlendim, ikinci gürzü öyle bir attım atın eğerine yapıştırdım, gene umursamadı. Üçüncü gürzü atınca atın yediğini çekti, geri döndü, beni göğsümden tuttu, yere vurdu. Atından indi ellerini arkaya bağladıt benim atımı salıverdi. Kendisi atına bindi, bana: "Yürü ulan." dedi. O atıyla gitti ben de yayan onu takip etti. Az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik, altı aya bir güz gittik, bir tepeyi o yana devirdik, dümdüz bir ovaya geldik. Bir mürgi zar bir bapçelik çimenlik yerin orta yerinde beş altı katlık bir binanın önüne geldik. Attan aşağı indi, geldi benim ellerimi söktü, atın yedeğini bana verdi. Atın üzerinden bir terki aldı gitti. Sarayın yanına gelince terkiden kırk tane sikke çıkarttı, onları çaka çaka sarayın burcuna çıktı, orada içereyi girdi. Ben saate baktım, bir saat geçti geçmedi, kırk tane devin başını pencereden aşağı attı. İndi aşağı kapıyı açtı, geldi atına bindi, ellerim serbest olarak ben de onu takip ettim. Epeyce daha gittik, bir mürgi zar, bir bahçelik, çimenlikte durduk. Orada bir çeşme iki tane de mezar vardı. Bana: "Abdest al, bu sırrı kimseye vermiyeceğine beni de aşikare koymıyacağına yemin et." dedi. Ben de abdest aldım, yemin ettim. Kendisi de abdest aldı. Üzerindeki elbiseyi çıkardı, bir kız bakan bir daha bakamıyor. Bana: "Bu benim beşik kerkme nişanlımdı, bu devler benimle çok uğraştılar, benim pehlivanlığımla başa çıkamadılar, bana hakaret olsun diye nişanlımı parçaladılar. Ben de nişanlımın intikamını almak için yemin ettim. Sen gözünle şahit oldun, kırk devin başını pencereden aşağı attım. Şimdi o rahat uyuyabilir. Biz seninle iki rekat namaz kılacağız Allah rızası için. Ben bir dua edeceğim, sen de sıtkı sadakatle amin diyeceksin. Cenabı Allah benim ruhumu burada kabzedecek, sen benim babam olarak hocam olarak beni yıkayıp bu suyun başına göm. Benim bu atım, kılıcım, gürzüm, terkimin bir gözündeki altınlar benden sana hediye olsun." dedi.

Kızın dediklerini yaptık, ben onu gömdükten sonra padişahın huzuruna döndüm. Olanları padişaha anlattım. Padişah: "Kadının pehlivanı erkekten daha üstündür." dedi. Padişahım, kadınların öylesi de var, böylesi de, biri öyle yaptı diye hepsinin boynunu vurmak suçtur. Benim ifadem bundan ibarettir. Benim

boynu kıldan incedir Padişah ihtiyarın ifadesini makul görüyor. Diyor ki:

"Beş parmağın beşi de bir degil, iyisi de olabilir, kötüsü de olabilir. Kadınların hepsinin boynunu vurmak suç olur."

İhtiyarı af ediyor, bacısını da baş vezire veriyor, kırk gün kırk gece toy düğün ediyorlar. Gene kendi pdişah olarak baş vezirle beraber vazifesine devam ediyor. Yiyor içiyor, muradına geçiyor. Darısı da sizlerin başına.

Anlatan: Hüseyin Sever 68

ÇİNİ MAÇIN PADİŞAHI

Bir padişahın üç tane oğlu varmış, bu padişah oğullarına vasiyet etmiş, demiş ki:

"Oğullarım, evlâtlarım, ben ölünce filan memlekette, filân ovada oturan süt kardeşime gidersiniz, o ne derse onu yaparsınız, onun sözünden dışarı çıkmazsınız."

"Hay hay."

Babaları ölür, mevlüt okuturlar, büyük kardeşleri der ki:

"Biz babamızın vasiyeti üzerinde duralım, süt amcamıza gidelim."

Kalkıp atlarına biniyorlar, yola revan oluyorlar. Gidip o memleketi buluyorlar. Bunlar babalarının tarif ettiği saraya gidip misafir oluyorlar. Babalarının süt kardeşi bunların yanına üç gün uğramıyor. Oranın usulü öyleymiş. Üç gün sonra geliyor, diyor ki:

"Selâmün aleyküm misafirler, hoş gelmişsiniz. Nereden gelip nereye gidiyorsunuz?"

Büyük kardeş:

"Biz filân padişahın oğullarıyız, sen bizim babamızın süt kardeşiymişsin. Babamız geçende, bize vasiyet etti, süt kardeşimin yanına gidin, onun sözünden dışarı çıkmayın, dedi. Biz de sana geldik, sen bizim kısmetimizi vereceksin, biz de senin sözünden çıkmayacağız."

"Hay hay başımla gözüm üzerine, saray, taht büyük kardeşin, razı oldunuz mu?"

"Evet."

"Filân yerde ortancıl kardeşin, sen de razı oldun mu?"

"Peki."

"Filân yerde de küçük kardeşin, sen de razı oldun mu?"

"Peki."

"Allahın emriyle, peygamberin kavliyle ben sizi evereceğim."

"Hay hay, başımızla gözümüz üstüne."

"Üç bacı var, üçü de aynı bir çiçek gibi."

Allahın emriyle hocayı çağırır, bunların nikâhlarını kıydırır. Her birini birer odaya koyarlar. Orada epeyce bir vakit geçer. Bu çocuklar derler ki:

"Artık bize izin ver, memleketimize gidelim."

"Hay hay."

Bunlar kalkarlar, helâllık alırlar. Atlarına binip yola revan olurlar. Memleketlerine üç dört gün kala bir beri yazıda, bir çayırlıkta gecelerler. Çadırlarını kurarlar, hayvanlarını bağlarlar. Akşamlıklarını yer, yatarlar. Sabahtan kalkar bakarlar ki küçük kardeşin çadırının etrafında bir ejderha, başını dikmiş duruyor. Bunlar çaresini bulamazlar, ailelerini alır memleketlerine giderler. Küçük kardeşle karısı orada kalır. O yılan der ki:

"Ey beni insan, benden hiç korkma, gidip Çini Maçının hikâyesini öğrenip gelirsen, seni de karını da bırakırım, gidersiniz."

"Ne yapayım, demekki kaderi ilâhim böyleymiş."

"Kalkar atına biner yoluna revan olur. Az gider, çok gider, dere tepe düz gider, arkasına bakar ki bir çuvaldızlık yol gitmiş. Zavallıcağız, aylarca senelerce dolaşıp gider. Bir çayırlık yere gelir, hayvanını bağlar yatar. Bir kavak ağacının üzerinde bir yuva varmış onun gölgesine yatar. Yuvadan civ, civ seslerini duyunca kalkar bakar, bir ejderha gelmiş kavağa sarılmış o yavruları yiyecek. "Bismillah" deyip kılıcını çeker, ejderhayı parçalar. Meğer bu yavrular, Zümrütü Anka kuşunun yavrularıymış. Her sene bir çift doğururmuş, bu ejderha da gelir, yavrular tam uçacak sırada iken yermiş. Bu Anka kuşu da gitmiş bir değirmen taşı almış, kanatlarının üzerinde getirmiş, yavrularını öldürenin üzerine atacakmış. Orada insan oğlunu yatar görünce benim yavrularımı yiyen demek ki buymuş diye tam değirmen taşını bırakacakken, Cenabı Allah yavrulara dil veriyor

"Aman ne ediyorsun? O beni insan bizi kurtardı."

Zümrütü Anka kuşu taşı atar, güneş çocuğun üzerine gelmiş, kanatlarını gerer çocuğun üzerine gölge yapar. Çocuk gözlerini açınca Zümrütü Anka kuşu iner, der ki:

"Evlâdım, sen benim yavrularımı kurtardın, Cenabı Allahtan muradını iste. ben de senin muradını vereyim."

"Benim muradım, senin can sağlığın."

"Yok, beni insan söyle.'

"Hali keyfiyet böyle böyle, bana Çini Maçının meselesini öğrenmekte yardım et."

"İhtiyar zamanıma rast geldin ama yavrularımın hatırı için seni götürüp getireceğim. Bana kırk batman su, kırk batman da et getirirsen gider geliriz."

Çocuk, kırk batman et, kırk batman su getirir, Anka kuşunun kanatlarına bağlar, gak dedikçe et, guk dedikçe su verir. Öylelikle yedi denizin ortasında yedi adalara geliyorlar. İhtiyar hikâyesi dışarı çıkmasın diye o adalarda bir saray

yaptırmış orada oturuyormuş. Zümrütü Anka kuşu bunu yavaşça oraya indirip der ki:

"Ben seni burada beklerim, sen o ihtiyara, ben denizde kaldım, bir tahta parçasına bindim, dalgalar beni buraya attı, artık benim kurtulacağım yoktur, dört bir tarafımız deniz, ibriğini ver de bir abdest alıp namaz kılayım, dersin."

Çocuk kuşun dediklerini ihtiyara söyleyince o da der ki:

"Oğlum, benim meselem buradan dışarı çıkarsa senin başın gider.

"Başım gitsin."

"Yavrum, ben Çin padişahiydim, Çine hükmediyordum, bu altın sandaldaki kara kedi de benim ailemdi. Bunlar iki bacıydılar, bilmem ne mektebinde okumuşlar. Bir de seyisimle atım vardı, atımı üzümle besliyordum. Bir gün tavlaya gittim, atlarıma baktım, atlarım çubuk gibi olmuş. Seyise sordum:

"Yavrum, sen niçin benim atlarıma sahip olmuyorsun? Hayvanlar bu hale düşmüş."

"Ne yapayım, padişahım, sen altındakine sahip ol."

Eve geldim, beni bir düşünce aldı. Aman oğlum, benim bu hikâyem dışarı çıkmayacak. Dışarı çıkarsa ya ben seni telef edeceğim, ya sen beni."

"Babacağızım, ben nereden dışarı çıkayım, anlat da ne yaparsan yap."

"Daldım, düşündüm düşündüm, Gece yattım, baktım ailem geldi kulağıma bir şey tıktı. Bezendi düzendi, merdivenlerden aşağıya indi, Ben de kulağımdakini yavaşça çıkardım, arkasıra sıra takip ettim. Tavlaya gitti, dedi ki:

"Atlar hazır mı?"

"Hazır."

Bindiler gittiler, ben de bindim. bunların arkası sıra gittim. Gece karanlık, ufak ufak yağmur yağıyor. Bunların atlarının nallarından ateş çıkıyor, ben de onu takip edip gidiyorum. Gittik ki bir beri yazıda büyük bir mağara, attan aşağı indiler, seyis atları tuttu. Ailem içeri girdi, içeride kırk tane eşkiya, eşkiya başı kalktı, bir kamçı vurdu, dedi ki:

"Kaltak, şimdiye kadar nerede kaldın?"

"Köpeği zorla uykuya vurdum."

Ben dinledim, onlar keyef ettiler. Ailem de emmim kızıdır. Sabaha yakın oldu, ben hemen kalktım, atıma bindim, onlardan önce geldim, yatağıma girdim. O şeyi de kulağıma tıktım. Biraz sonra ailem geldi, üşümüş, yazığım geldi, kendisini ısıttım. Bir gün öyle iki gün böyle, üçüncü gün gene bunlarla gittim, bu içeriye girdi, zevke keyfe daldı, ben de otuz dokuz eşkiyanın başını kestim. O eşkiya başıyla karıma kıyamadım, bıraktım geldim. Eşkiya başı baktı bütün adamları ölmüş, bir kendi kalmış. Karımla beraber bizim eve gelmişler. Karım onu saklamış benim haberim yok. Bir gün karımla beraber has bahçeye indik, Karımın eline diken battı, dedi ki:

"Öf."

"Neden öf diyorsun, eşkiya başının kamçısını yediğin zaman neden öf demedin?"

Ben öyle der demez bana bir çubuk vurdu, dedi ki:

"Seni köpek ettim."

Ben bir köpek oldum. Sokaklarda köpekler beni boğuyorlar, gezip teziyorum. Filân kazada küçuk baldızım var sürüne sürüne, havlıya havlıya oraya gittim. Onların penceresinin önünde durdum, baldızım beni gördü, dedi ki:

"Ana, bizim enişte."

"Kız söyleme, koca Çini Maçın Padişahı dünyaya hükmeder.

"Vallahi ana bizim enişte."

"Kızım yapma."

"Yok ana."

"Peki, git getir."

Beni içeri aldılar, baldızım da karımla yanı mektepte okumuş. Kırk gün bana okudu üfledi, bir çubuk vurdu, eski halime girdim. Baldızım dedi ki:

"Enişte, okuya okuya gideceksin, oraya kavuşur kavuşmaz bu çubukla karına vurur kedi yaparsın. Sen onu yapmazsan o seni yapar, dünyada sökülmez bir daha."

Kırk gün beni okudu, ders verdi. Ders bitince çubuğu aldım, okuya okuya geldim, karımı görür görmez bir çubuk vurdum, kedi yaptım. Altın kafese koydum. Benim meselem budur, dışarıdan duyulmasın diye burada oturuyorum."

"Peki, sen ibriği ver, ben bir abdest alayım da geleyim, iki rekat namaz kılayım."

Bu ibriği alıp Anka kuşunun yanına gidiyor, hemen sırtına biniyor. Anka kuşu havalanıyor, İhtiyar: "Benim meselem dünyaya yayıldı." deyip kendini pençereden aşağıya atıyor, suda boğuluyor. Bu çocuğu da Anka kuşun aldığı yere getiriyor. Bu çocuk orada atına binip ejderhanın olduğu yere gidiyor. Ejderha çadıra sarılmış bekliyor. Ejderha meseleyi öğerenince bir dünya güzeli kız olur. Meğer ejderha da Çini Maçın Padişahının kardeşiymiş, onu da okuyup ejderha etmişler.Kız diyor ki:

"Ben senin sen benim, iki tane olduk. Ben kaç senedir böyle kaldım, ben kim gider de meseleyi denizden öğerinir gelir, benim büyümü sökerse onu alacağım demiştim. Demek ki Allah beni sana kısmet etmiş."

Allahın emriyle onu da alır, yer içer muradına geçer.

GÜL SİNAN'A NE YAPTI SİNAM GÜL'Ü İNCİTTİ

Ne varmış ne yokmuş, vakti zamanında bir padişah varmış. O padişahın üç tane oğlu varmış. Epeyce yaşadıktan sonra bir gün oğullarını etrafına toplayıp demiş ki:

"Oğlum, artık ömrüm yaklaştı, sizin malınızı ben bölüştüreyim ki sonra döğüş yapmayasınız. Benim kırmızı çadırım büyük oğluma, kırmızı atım ortanca oğluma, sarayım da küçük oğluma."

Evlatlarına vasiyetini yapmış, arası çok geçmeden padişah vefat etmiş. Çocukları vasiyetinden anlamışlar ki; büyük oğluna kırmızı çadırı vermekle bütün askerlerini bütün çadırlarını vermiş, ortancıl oğluna verdiği kırmızı at ne kadar canlı hayvan varsa onun olacağına işaret ediyormuş, küçükğe saray vererek ne kadar ev, konak, dükkan varsa ona vermiş. Biribirleriyle uyuşurlar, yalnız babalarını bir vasiyeti daha varmış, sarayın yanından ayrılan yoldan gitmeyin diye tembihlemiş. Bir gün büyük kardeş demiş ki: "Babam bu yoldan gitmeyin dedi ama hele ben gideyim bakayım bu yolda ne varmış."

Kılıcını kalkanını bağlar yola çıkar, epeyce yol gittikten sonra bakar yolun üzerinde bir ihtiyar kadın iğ eğiriyor, oğlanı görünce sorar:

"Oğlum sen nereye gidiyorsun?"

"Nene ben bu yola gidiyorum hele ne var?"

"Aman gitme oğlum, bu yolda tehlike var, bu yolun sonunda Dünya Güzeli var, giden gelmiyor."

"Ben gideceğim hele Dünya Güzelini göreyim, derdi neymiş giden gelmiyor anlayayım."

Gider bakar ki cellatlar ellerinde kılıç, ortada duran da yüzüne maske çekmiş, elinde kılıç der ki:

"Sen kimsin ki benim memleketime geldin? Benim şartım var, sorduğuma cevap verirsen seni alacağım, cevap veremezsen boynunu vuracağım."

"Hele sualini sor bakalım."

"Gül Sinana ne etti ki Sinan Gülü incitti?"

Bu padişahın oğlu dalar düşünür cevap veremez. Sinan kimdir, Gül kimdir, buna aklı ermez. Dünya Güzeli de bunun boynunu vurdurtur. Bu tarafta ortanca kardeş rahatsız oluyor, diyor ki:

"Büyük kardeşimiz, gitti niye gelmedi, ben gidip onu takip edelim."

Gidiyor o kocakarı önüne çıkıyor:

"Oğlum, bu yola gitme senden evvel genç güzel bir oğlan gitti geri gelmedi."

"Nenekarı ben gideceğim,, o benim kardeşimdi neden gitti gelmedi, kim öldürdü? Ben bunun aslına ereceğim neden kardeşimi öldürdü."

Ortancıl kardeş de gider bakar ki kılıçları ellerinde dünya güzeli de maske çekmiş yüzüne:

"Yiğit hoş geldin memleketimize, bir sual soracağım, bilirsen seni alacağım, bilmezsen seni öldüreceğim.

Dünya Güzeli maskeyi yüzünden çıkarınca oğlan bakar ki ayın ondördü gibi bir kız, beni alır diye güvenir, der ki:

"Sualini sor."

"Gül Sinana ne yaptı ki Sinan Gülü incitti?"

Şaşırır kalır, dalar düşünür. Cevap veremez. Dünya güzeli cellatlara emir verir."

"Bunun boynunu vurun."

Padişahın küçük oğlu evde merak eder, kendi kendine der ki:

"Bende nefis olsa benim iki kardeşim gitti gelmedi ben evde böyle oturmam, gidip kardeşlerimi arıyayım."

Kılıcını kalkanını kuşanır yoluna revan olur. Epeyce yol gittikten sonra bakar bir ihtiyar kadın yolunkenarında iğ eğiriyor, oğlanı görünce koşar yolun üzerine:

"Ay aman oğlum, bu yoldan gitme, senden evvel bu yoldan iki yiğit geldi geçti, hemen hemen güzellikte sana benziyorlardı, gittiler gelmediler, Dünya Güzeli herhalde onları da öldürdü."

"Ben kardeşlerimin kanını arayacağım."

Kadını dinlemez yolu geçer, gider. Gider bakar gene orada aynı şekilde toplantı, selam verir, durur. Dünya Güzeli maskesini çıkarır, oğlan görür görmez kardeşlerinin kanını unutur. Dünya Güzeli der ki:

"Sana bir sual soracağım, cevap verirsen seni alırım, eğer veremezsen boynunu vururum."

"Gül Sinana ne etti ki Sinan Gülü incitti?"

O da dala düşünür, cevap veremez, onları boynunu vurmağa hazırlanırlarken küçük oğlan kaçıyor, cellatlar arkasına düşüyorlarsa da tutamıyorlar. Bu oğlan tenha bir yazıda bir ağacın altına oturuyor, kardeşlerimi öldürdü ben canımı zor kurtardım diye düşünüyor ağlıyor, oraya bir pir ihtiyar geliyor, diyor ki:

"Selâmün aleyküm, padişah oğlu niye öyle melulsun?"

"Baba derdim büyüktür, Dünya Güzeli benim iki kardeşimi öldürdü, ben de canımı zor kurtardım."

Hikayeyi ihtiyara anlatır, o da der ki:

"Oğlum sana bir insanlık yapayım, sana bir at bir kılıç vereyim, sen git filan memlekette, bir âlim vardır, onun ismi Sinandır, bunu ancak ondan öğrenebilirsin. Yalnız sana nasihatım var, kimse gidip o memlekete dahil olamıyor, çünkü o memleketin önünde bir dağ var, daima açılır, örtülür. O dağın arasından yol geçer başka yol yoktur. Dağın arasından geçerken atı çok hızlı sür dağın arasında kalma. Bu macunu da al, atına bundan yumurta kadar yedir, kendin de badem kadar yersin, başka yemek istemez, öyle gidersiniz."

İhtiyar dedenin elini öpüyor, himmetin benimle olsun diye yola eıkıyor. Epeyce yol gidiyor, o memlekete yaklaşıyor, bakıyor ki dağ bir kere açılıyor, yol oluyor, bir kere örtülüyor. Orada at dile geliyor:

"Ey padişah oğlu, bu dağın arasından geçerken üzengilere öyle vuracaksın ki kaburgalarım birbirine geçecek canım acıyacak, hızla geçeyim ki dağın arasında kalmıyalım."

O macuna benzer yemden biraz kendi yiyor, biraz da ata yediriyor atın kolanını sıkı çekiyor, biniyor üzerine dağ açılıyor, ya Allah deyip dağın arasından şimşek gibi geçiyor. Bakıyor ki önü yeşillik güzel bir ova, bir çevirmenin içinde bir konak, at diyor ki:-

"Üzerimden in, ben buralarda otlayıyaım, sen çevirmeden içeri gir, aman acele etme üç gün misafir ol, sonra Sinan'a sualinin cevabını sor."

Attan iniyor, demir kapıdan içeri giriyor bakıyor ki başında sarık bir hoca, önünde bir Kuranı Kerim, oturmuş okuyor, çocuk diyor ki:

"Esselâmün aleyküm."

Hoca Kuranı kapatıyor:

"Aleyküm selam ey insanoğlu, nasıl oldu da sen bu dağı geçtin geldin?"

"Allah yardım etti geldim."

"Peki hoş geldin sefa geldin, üç gün misafirim ol, yüzünden belli sen iyi bir yerin evladısın."

Üç gün misafir oluyor, üç günden sonra diyor ki:

"Benim bir derdim var, sana anlatacağım sen de bana cevabını ver."

"Buyur söyle derdini."

"Hocam bizim o taraflarda bir Dünya Güzeli var, iki kardeşimi öldürdü, ben de canımı zor kurtardım, Bir sual soruyor cevabını veremiyeni öldürüyor."

"Sual nedir?"

"Gül Sinan'a ne etti ki, Sinan Gülü incitti?"

"Oğlum, bu sualin cevabını sana söyliyeceğim ama ya canına kıyacaksın ya da temelli burada benim yanımda kalacaksın."

"Cevabını söyle beni öldür."

"Gül benim karımdı, o Dünya Güzelinin de bacısıydı. Ben onu aldım. Kıymıyordum ki gül atıp diken batmasın. Böyle iken kırk cariye kendisine hizmetçi tutmuştum. Kırk tane de atım vardı. Bir segmen tutmuştum, devamlı atlara sahip oluyordu, ben bir gün sabah namazını kıldım, gitim ki segmen atların eğerlerini üzerlerinden yeni alıyor. Ben kendisine darıldım: "Şimdiye kadar sen bu atların eğerlerini niye kaldırmadın da şimdi kaldırıyorsun?" O da dedi ki: "Kıymetli efendim sen yarın gel gece, burada saklan gözle." Yarı geceden sonra gittim saklandım, baktım ki Gül kırk cariyesiyle beraber gelip segmene dedi ki: "Atları eğerle." Oda eğerledi, en kıymetli atıma Gül bindi, öbür atlara da kırk cariye bindi, gittiler. Ben de arkalarından takip ettim. Gittiler bir dağın gözünden kırk tane harami çıktı, cariyeleri alarak içeri gittiler. Gülü de haramilerin başı alarak kar-

şıladı, içeri girdiler. Ben dönüp eve geldim, onlarda sabaha bir saat kala bir şey olmamış gibi gelip yatağa girdiler. Sabah oldu, cellatlara emrettim, kırk cariyeyle beraber Gül'ün de boynunu vurduttum. Şimdiye kadar da benim sırrımı kimse bilmiyordu, kusura bakma oğlum, boynunu vuracağım ki sırrım ifşa olmasın.

"Peki efendim, canım sana feda olsun, bana biraz müsaade ver ki abdest alayım, iki rekat namaz kılayım. Ondan sonra boynumu vurursun."

"Çevirmenin içerisinde bir havuz varmış, orada abdest alayım diye dışarı çıkmış, bakmış at çevirmenin altında bekliyor, duvarın üzerinden atlıyarak tam atın üzerine oturmuş, at şimşek gibi uçmuş, at dile gelmiş:

"Sırrı ifşa olduğu için Sinan senden önce intihar etti."

Yola devam etmişler, gene o dağın arasından geçerek, doğru Dünya Güzelinin yanına gelmişler, dünya güzeli demiş:

"Yiğit, geldin ama sualime cevap verebilecek misin?"

"Sualini sor?"

"Gül Sinan'a ne yaptı ki Sinan Gülü incitti?"

"Gül senin bacındır, Sinan'ında karısıdır, Sinanın namusuna hiyanetlik etti, Sinan da onu öldürttü."

"Doğru cevap verdin, seni alacağım."

"Ben padişah oğluyum, seni memleketime götüreceğim."

Hazırlıklarını tamamlıyorlar Dünya Güzeli de atına biniyor epeyce yol gittikten sonra çocuk diyor ki:

"Sen iki kardeşimi öldürdün, kaçmasaydım beni de öldürecektin, hem de Gülün bacısısın, alçak kadın."

Kılıcını çekip Dünya Güzelinin boynunu vuruyor, kendi kendine yolu tutup babasının memleketine kavuşuyor, yiyip içip muradına geçiyor.

Anlatan: Hüseyin Sever 70

DÜNYA GÜZELİ

Varmış, yokmuş Allahtan gayri kimse yokmuş. Bir padişahla bir lalası varmış. O padişahın da lalasının da evlâtları yokmuş. Kalkmışlar ikisi seyahate çıkmışlar. Neyse seyahat ederler, Cenabı Allah bunların ikisine de birer oğlan evlât veriyor. Bunlar hocalar tutarlar, evlâtlarını mekteplerde okuturlar. Bu çocuklar hemen hemen on iki yaşlarına girerler. Padişah bir gün lalasına der ki:

"Lalam, çocukları götür, hazineyi gezdir, görsünler."

Lala çocukları hazineye götürüyor, orada bir dolap varmış, Padişahın oğlu lala görmeden dolabı açıyor, içinden dünya güzelinin resmini alıp koynuna ko-

yuyor. Bunlar gene hocada okuyorlar. bu padişahın oğlu gün be gün sararıyor. Bir padişah bakıyor, oğlu gittikçe eriyor, soruyor:

"Bu çocuk neden böyle sapsarı oldu?"

"Valla ne bileyim padişahım, işte böyleoldu."

Padişah hazineye gidip bakıyor, dünya güzelinin resmi orada yok. Çocuğu çağırıyor, diyor ki:

"Bak evlâdım, ben koca bir padişahtım bu kız için o kadar asker telef ettim, alamadım. Zorla resmini alabildim. Bu kız sihirlidir. Kalesi insan başından yapılmıştır, tamamlanması için bir tek baş eksikmiş."

"Babacığım hakkınızı helâl edin, ben gideceğim."

Padişah her ne kadar yapma etme dediyse de lâf dinletemedi, çocuk gidecek o zaman lalanın oğlu da diyor ki:

"Ben kardeşimden ayrılmayacağım, ben de beraber gideceğim, o nerede ölürse ben de orada kalacağım."

Padişahın karısı oğluna beşibirlik dizili bir pamuklu diker. Lalanın karısı da oğluna altın dizili bir pamuklu diker. Başları dara geldiği zaman bu altınları söküp sarfetsinler diye.

Bunlar sabahtan kalkar giyinirler, her birine birer terki altın verirler. Babalarıyla analarıyla helâllaşırlar. Bunlar yola revan olurlar. Bura derken şura derken Malatya gibi bir yerde bir otele yerleşirler. Gezerler tezerler, gelip yatarlar. Sabah olur, kalkarlar, yola revan olurlar. Padişahın oğlu bakar bir beşibirlik pamukladan sökülmüş. Bunu arkadaşıma söylesem mi söylemesem mi diye düşünür, sonunda söylemez. Bunlar biraz daha giderler. Adana gibi bir yere gelirler. Orada da bir otele yerleşirler. Giderler, gezerler tezerler, akşam gelir yatarlar. Sabah kalkınca padişahın oğlu bakar bir beşibirlik daha yok. Kalktılar yola revan oldular, yolda padişahın oğlu der ki:

"Lalamın oğlu, siftah gece Malatya da otelde yattık, benimle senden başka kimse yoktu, benim pamukludan bir beşibirlik sökülmüş, ben sana söylemedim, belki sana ağır gelir diye."

"Estağfurullah padişah oğlu, senin ki benim, benim ki senin. Eğer sende beşibirlik varsa bende de altın var. Bir terki altın sende, bir terki atın bende. İkimiz de beraberiz."

"Ama iki beşibirlik eksik."

"Peki padişah oğlu, düşünelim bunu."

Yola revan olurlar, söz temsili İstanbul gibi bir yere geldiler. Hayvanlarını bıraktılar, otele girdiler, odanın anahtarlarını aldılar. Bunlar gezdiler tozdular, lalanın oğlu, padişahın oğluna der ki:

"Biraz tuz alalım."

"Peki."

Tuz aldılar, otele geldiler, lalanın oğlu dedi ki:

"Padişah oğlu, parmağını yar, bu tuzu bas. Etrafını dinle, uyuma bekle, bunda bir hikmet var. Anla bakalım beşibiriklerini kim alıyor."

Padişahın oğlu çifte parmağını yardı, tuzubastı. Bekledi, parmağı sancı yaptı, hemen hemen sancı kesilirken, baktı, pamukludan bir pıtırtı geliyor. Elini attı bir sıçan, sıçanı tuttu. Sıçan dile geldi:

"Padişah oğlu, bana dokunma, ben senin yardımcınım."

Padişan oğlu sıçanı geri koynuna koyup yattı. Sabah kalktılar, çaylarını içip yola revan oldular. Padişah oğlu, lalanın oğluna meseleyi nakletiyor, o da diyor ki:

"Ben sana söylemedim mi padişah oğlu, bunda bir iş var."

Yola revan olurlar. Dünya Güzelinin memleketine vardılar. Bir hana yerleştiler. Sonra kralın sarayının önüne gittiler, baktılar orada bir altın şandalya bir de gümüş sandalya var. Padişahın oğlu gitti altın andalyaya oturdu. Oradakiler dediler ki:

"Delikanlı gençliğine yazık, orada oturma, kellen gider."

"Gitsin."

"Gittiler krala haber verdiler, dediler ki:

"Böyle böyle bir delikanlı gelmiş."

Kral, padişahın oğlunu çağırttı, dedi ki:

"Oğlum gençliğine yazık, kalenin tamamlanmasına bir kafa gerek, sana üç gece mühlet, üç gecede kızımı söylettin, kızımı aldın, söyletmedin kellen gitti."

Akşam oldu, sıçan, padişahın oğluna dedi ki:

"Sarayın kapısı açılıp kızın yanına girince, beni koynundan çıkart, içeri koy ver."

Padişah oğlu, saraya girince sıçanı koyverdi, sıçan gitti halının altına girdi Seccade dedi ki:

"Buyur buyur padişah oğlu, bu kız sekiz yorganın altında yatıyor, bir şehzade geldi diye yerinden doğrulmuyor, gel otur."

Bu kız şaşırdı, ben kaç senedir burada yatıyorum bu halılar, kilimler hiç benimle böyle konuşmadılar, bu oğlanla nasıl konuşuyorlar diye merak etti. Padişah oğlu oturdu, halının altından sıçan dedi ki:

"Padişah oğlu, bu gece değirmendeymiş gibi bir masal söyle de vakit geçsin."

"Hay hay. Bir zamanın birinde, üç arkadaş yola revan oldular gittiler bir ormanda gecelediler. Arkadaşlarından biri, "arkadaşlar, burası ormandır, ne olur ne olmaz, her birimiz birer saat nöbet bekliyelim," dedi. İkisi yattı, marangoz beklemeğe başladı. Uykusu kaçsın diye bir tahta buldu, bıçkısını aldı, tahtayı oydu bir insan yaptı. Baktı saati tamam, terzi olan arkadaşınını kaldırdı, kendisi yattı. Terzi baktı orada bir insan gördü. Gitti elledi, marangoz tahtadan bir insan yapmış. Bu terzinin de yanında makinasıyla bir top da kumaşı varmış. Terzi de buna bir kat elbise dikip giydirdi. Saatine baktı, saati tamam, hocayı kaldırdı, kendisi yattı. Hoca baktı, orada bir insan duruyor, bu nedir diye yanına gitti, baktı tahtadan bir insanyapmışlar, üzerine de bir elbise giydirmişler. Bunların marifeti buymuş, diyor. Arkadaşlarını kaldırıp dedi ki:

"Arkadaşlar gelin, abdest alalım, iki rekat namaz kılalım. Cenabı Allaha dua edelim. Bu adama ruh versin."

Bunlar da kabul ettiler, kalktılar gittiler, çeşmede abdest aldılar, iki rekat namaz kıldılar. Hoca dua etti, bunlarda amin dediler. Cenabı Allah bu insana ruh verdi. Marifet kimde?"

"Halı"

"Marangozda"

"Padihşah oğlu"

"Terzide."

Bunlar ikisi yarım saat birbirleriyle kavga ettiler. Bu kız da başını kaldırdı, dedi ki:

"Ey akılsızlar, marifet hocada, marangoz tahtadan bir insan yaptı, terzi de buna bir elbise dikti giydirdi. Hoca kalktı Cenabı Allaha yalvardı, namaz kıldırdı dua etti. Cenabı Allah da onun duasını kabul etti, can verdi. Marifet hocanın."

Bunları söyledi gene yorganın altına girdi. Sabah oldu, Padişah oğlu sıçanı koynuna koydu, çıktı gitti. Sabahleyin kız da kalktı ne kadar halı kilim varsa testi doğradı attı, sıçan da padişah oğluna der ki:

"Padişah oğlu, halı kilim hepsi gitti, girer girmez beni koyver ben şamdanın altına girerim.

Neyse gece oluyor, içeriye üç tane de nöbetçi koyuyorlar, kız konuşursa krala haber verecekler. Padişah oğlu içeri girince sıçanı gene koynundan çıkardı bıraktı, sıçan gitti şamdanın altına girdi, dedi ki:

"Buyur buyur padişah oğlu, bu kaba kız yorganı başına çekmiş, yerinden kalkmıyor, padişah oğlu gelmiş misafir diye."

Kız baktı bu sefer de şamdan konuşuyor ama ses çıkarmadı. Şamdan dedi ki:

"Otur otur, bu gecede bir beri yazıda gibi bir masal söyle de vakit geçsin."

Padişah oğlu başladı anlatmağa:

"Zamanında bir emmi oğluyla bir emmikızı varmış. Emmi oğlu fakirmiş, Emmi oğlu zenginmiş bunların birbirlerinde gönülleri varmış. Fakat kızın babası, oğlan fakir diye kızını oğlana vermiyormuş. Bu kız da bir derde tutulmuş. Oğlan da ekmeğini beline bağlamış, gideyim de gözüm görmesin diye. Yola çıkmış epeyce gitmiş, yolda iki arkadaş bulmuş. Bunlar birbirlerine dertlerini anlatmışlar bu arkadaşlarından biri remilciymiş. Remil atıp bakmış bu çocuğun emmi kızı sağ mı ölü mü diye, demiş ki:

"Valla can veriyor, bir berber olsa da şah damarından kan alsa kurtulurdu, yarım saatlik ömrü kalmış."

Bu çocuk berbermiş, öbürü de adımcıymış. Bu çocuğu sırtlamış, üç aylık yolu, üç adımda almış. Kıza kavuşmuşlar. O adımcı arkadaş demiş ki:

"Babacağız, Allahın emriyle bu kızı bu çocuğa ver, bu kızı kurtaralım."

Adamın da darı dünyada bir tek evlâdı varmış, bakmış etrafdakiler de çok israr ediyorlar, demiş ki:

"Peki verdim."

Oğlan usturayı almış, kızın şah damarından kan almış. Kız gözünü açmış, demiş ki

"Lâilâhe illallah muhammeden resuallah, anne baba nasılsınız?"

Nişanlısı görmüş, daha çok sevinmiş, Allahın emriyle bunları evlendirmişler. Marifet kimdedir?"

Şamdan, marifet berberdedir, padişah oğlu remilcidedir, der. Bunlar bir saat kavga ederler, nöbetçiler de kapıdan dinlerler. Kız dayanamaz başını kaldırır der ki:

"Siz de hiç akıl yok. İş adımcıdadır, adımcı olmasaydı, o kız ölmüştü. Adımcı kurtardı kızı."

Kız böyle seyledi, hemen yattı yerine. Krala haber verdiler, kızın konuştu diye. Oğlanın bir gecesi kaldı. Kız sabahtan kalktı, şamdanı parça parça etti, pencereden attı. Şamdana: "Ben kaç senedir burada yatıyorum, benimle konuşmadında onunla konuştun." dedi. Sıçan: "Padişah oğluna dedi ki:

"Padişah oğlu, şamdanlar da gitti, bu gece için iki üç deste mum al."

Padişah oğlu, saraya giderken iki üç deste mum aldı, içeriye girince sıçanı gene bıraktı. Bu sefer sıçan gitti, tahtanın arasına girdi. Dedi ki:

"Buyur buyur Şehzadem, sekiz yorganı üzerine çekmiş, yerinden doğrulmuyor. Ölmüş beygirler gibi yatıyor. Şehzade gelmiş diye yerinden kalkmıyor. Mumları yak, sanki bu gece değirmendeyiz gibi bir masal anlat vakit geçsin."

Nöbetçiler gene kapıda bekliyorlar, şehzade anlatmağa başladı:

"Zamanında bir zengin ağanın kızı bir çobanın oğluna gönül vermiş. Koca ağa, çobanın oğluna kızını vermemiş. Bir gün bu kızın anasıyla babası evde yokken bu çobanın oğlu gelmiş, kıza demiş ki:

"Yerin altında, bir ev yaptım, üç senelik yiyeceğini suyunu koydum. Ben diyarı gurbete gideceğim, üç sene çalışıp geleceğim. O zaman Allahın emriyle seni tekrar isteyeceğim. Verdi verdi, vermezse bir şey düşünürüz."

Kız kabul etmiş, oğlan da kızı alıp hazırladığı yere götürmüş. Kendisi de ekmeği beline bağlamış, yola çıkmış. Bu kızın anası babası gelmişler, bakmışlar kız yok. Çoban mı kaçırdı diye kızın babası atına binmiş gitmiş, bakmış oğlan yalnız gidiyor. Bir şey demeden geri dönmüş. Oğlan diyarı gurbette üç sene kalmış, bu kızcağızın da üç seneden beri bir ay sonra yiyeceği kurtulmuş. Kız evinin penceresinden bakmış. kasabın oğlu eline bir parça et almış gidiyor, kız seslenmiş:

"Kasapoğlu, kasapoğlu."

Oğlan bu ses nereden geldi diye bakmış ama kimseyi görememiş, daha adımını atar atmaz, kız gene seslenmiş:

"Kasapoğlu, kasapoğlu."

Oğlan, bu ses nereden geldi diye bakmış ama bir şey görememiş. Adımını atar atmaz gene ses gelmiş. Kulağını yere dayamış. deliği bulmuş. Kız demiş ki:

"Nişanlım diyarı gurbete gitti, benim yiyeceğim bitti, beni burada besle."

"Peki ama bana vaat edeceksin eli kınalı, yüzü duvaklı gerdeğe girdiğin zaman gelip bana bir öpüş verip gideceksin. Ben de seni nişanlın gelinceye kadar besliyeyim."

"Hay hay."

Bu kasap oğlu, bu kızı bir ay beslemiş. Kızın nişanlısı bir ay sonra geldiğinde ağanın da hanımının da öldüklerini öğrenmiş. Kızı yer altından çıkartmış, hocayı çağırtmış. Allahın emriyle bunların nikânları kıyılmış. Gerdeğe girmişler, kız demiş ki:

"Sen bana elini vurmayacaksın."

"Niçin?"

"Kasabın oğlu beni bir ay besledi, ben ona borçluyum. Ona söz verdim, eli kınalı, yüzü duvaklı ona bir öpüş verip geleceğim."

Nişanlısı da bu sözü kabul etmiş, kız kalkmış gitmiş. O gece de kasapgil bir çerik et almışlar, kızartmışlar önlerine almışlar. Kapı döğülünce, kasap: "Kadın, git bak, bu kaburgada kimin kısmeti var?" demiş. Kadın kapıyı açmış ki,eli kınalı, yüzü duvaklı bir gelin içeri girmiş. Anası babası oğlana bakmışlar sormuşlar:

"Bu nedir?"

"Baba, hali keyfiyet böyle böyle."

Kız da demiş ki:

"Nişanlım, geldi, ben de eli kınalı, yüzü duvaklı öpüş vermeğe geldim"

Oğlanın anasıyla babası da:

"Kızım sen sözünde durdun buraya geldin, o artık senin kardeşindir."

Eti de sarmışlar, bu kıza vermişler. Kızı da alıp evinin kapısına götürüp bırakmışlar. Nişanlısı da içeride uyumuş, kapıyı açmamış. Gel gelelim o köyede kırk tane eşkiya gelmiş. Eşkiya başı köyün alt tarafında durmuş, otuz dokuz tanesi köye girmişler, gelip kapının önünde bu kızı görünce alıp eşkiya başının yanına götürmüşler. Eşkiya başı kızmış, kılıcını çekmiş, sormuş:

"Bu nedir?"

"Valla köyün içine gittik, bu gelin elinde bohçayla kapının önünde duruyordu, Biz de aldık getirdik."

"Kızım bu ne biçim iştir?"

"Hali keyfiyet böyle böyle."

"Otuz dokuzunuzun da boynunu uçururum, bunu sapasağlam evine götüreceksiniz. Bir şey olursa otuz dokuzununuzun da başı gidecek."

"Bunlar götürdüler, kızı teslim ettiler. Marifet kimdedir?"

Nöbetçiler, kapıda bekliyorlar. bunlar gene birbirlerine giriyorlar marifet ondaydı yok ötekindeydi, diye. Kız kalktı dedi ki:

"Hey akılsızlar, marifet eşkiya başında, vicdanlı adamdı da kızı nişanlısına teslim etti."

Krala haber verdiler, davullar çalındı, düğünler yapıldı, bunlar kızı da alip yola çıktılar. Malatyada sıçan artık bu oğlandan ayrılacak, meğer sıçan da periymiş, Cenabı Allah onu bu çocuğa yardımcı diye göndermiş. Sıçan demiş ki:

"Ben bir sofra kuracağım, bir yemeğimi yiyin öyle geçin gidin."

Padişah oğluyla lalanın oğlu:

"Hay hay."

Dünya Güzeli:

"Kala kala sıçanın yemeğine mi kaldım. Ben yemem."

Padişah oğluyla lalanın oğlu oturup sıçanın yemeğini yediler. Sıçan padişahın oğluna dedi ki:

"Bak benim yemeğimi yemedi, benim sana bu kadar iyiliğim dokundu, ben de bunun acısını çıkartırım."

Padişah oğlu babasına bir telgraf çekti; baba, kaz damını boşalttır, bir eski parçası koydur, Dünya Güzelini oraya koyacağım, dedi. Kaz damını boşattılar, bir eski çul koydular. Bunlar geldiler, kaz damına yerleştiler. Orada bir müddet sıkıntı içinde yaşadılar. Bir gün padişahın oğlu, Dünya Güzeline dedi ki:

"Padişahın oğlu evlenecekmiş, inci mercan dizilecekmiş, sen de git, yardım et. Bir inci bir de mercan al dilinin altına sakla, satar bir ihtiyacımızı görürüz."

Sabahtan Dünya Güzeli saraya gitti, oturdu inci mercan dizdi, birer tane de alıp dilinin altına koydu. Padişahın karısı, bu inci mercan eksik diye her tarafı arıyor, bu kızı dilinin altına bakıyor, inci ile mercanı orada görünce Dünya Güzelinin yüzüne tükürüyor. Ertesi gün padişahın oğlu, dünya güzeline dedi ki:

"Geline elbise dikilecekmiş, gelin de aynı senin boyundaymış, sen de git yardım et. Hem de biraz kumaş çal."

Dünya Güzeli gene gider, elbiseler biçilir dikilir, her şey tamam olur. Bakarlar bir parça eksik, ararlar gene Dünya Güzelinin üzerinde bulurlar yüzüne tükürürler. Ertesi gün Dünya Güzeline padişahın oğlu derki:

"Bu gün de beşi birlik dizilecekmiş, git yardım et. Bir tane de saçının arasına sakla."

Dünya Güzeli gene kocasının dediğini yapar, ararlar saçının arasında beşi birliği bulurlar. Yüzüne tükürürler.

Dördüncü günü hamama giderler, düğünler tutulmuş, davullar çalınıyor. Hamamdan çıkınca bütün hazırladıklarını dünya güzeline giydiriyorlar, inci mercan, beşi birlikler hep dünya güzeline takılır. Saraya giderler, orada Allahın emriyle yeniden nikâh kıyarlar. Yedi içti muradına geçti.

SÖZLÜK

Masal metinlerinde geçen mahalli kelime ve deyimleri aşağıda gösterilmiştir.

A.

Ahırı: Sonunda.
Akıldane: Bilgin, akıllı, adam, akıl danışılan kimse.
Alâmet etmek: Bağırmak, çağırmak, şaşkınlık göstermek.
Anakarı: İhtiyar kadın, teyze.
Analık: Üvey anne.
Ayakçak: Merdiven.
Azıtmak: Terk etmek, bırakmak.

B

Bağmancı: Bağ sahibi.
Bakış görüş etmek. Alâkadar olmak, bakmak.
Barınmak: Geçinmek.
Başı kıltı: Baş ucu.
Beri yazı: Uzak ova.
Beşik dana: Alnında beyaz iz olan dana.
Boşa almak: Eylenmek, ciddiye almamak, alay etmek.
Börtmek: Doymak.
Bühtan etmek: Utanmak.

C.

Culfa: Çulha, dokuma, dokumacı.

Ç.

Çakar: Şaşı
Çemirlemek: Kol veya paçaları sıvamak.
Çeper: Çit, duvar.
Çerçi: Ufak tefek satan seyyar satıcı.
Çevre: Yemeni, mendil.
Çıplaklar göğüldü: Çıplaklar giydirildi.
Çıra: Işık, mum.
Çiçekleri yarılmak: Çok sevinmek, içi çine sığmamak.
Çiğit: Çekirdek.
Çimmek: Yıkanmak.
Çini: Bakraç, büyük kulplu kâse.
Çiti: Yemeni, baş örtüsü.
Çöğür: Diken.
Çömçe:, Çömçe, çömçek: Kepçe.

D.

Daraba: Kepenk.
Dellâl karısı: Bohçacı, ufak tefek satan kadın.

Dilendi: Dayandı.
Diresgen: Halsız(hasta.
Direk: Tezgâha gerilen ip.
Döğme: Bir çeşit yemeklik buğday.
Döşürmek: Toplamak, devşirmek.
Dünya tenge tenge gitti: Dünya birbirine eşit oldu.

E.

Emaret: Mücevher, takı.
Erselemek: Kovalamak.
Eseret: Esaretsiz, kötü.
Etek belde, tükrük elde: Telâşlı bir halde.

G.

Gakgo: Ağabey.
Gaj: Çok kızarmış, sert.
Geçindi: Öldü.
Gıjılamak: Gıcırdamak, taklidi ses.
Gındırlamak: Yuvarlanmak.
Göğüldü: Giydirildi.
Gömme: Hamurdan yapılan kül pidesi.
Gurbet: Çingene.

H.

Hakıt: Bir çeşit kıymetli taş.
Hasavan: Büyük çarşaf, örtü.
Hedik: Kaynatılmış buğday.
Hırçık: Yırtık pırtık.
Hınzır: Domuz.
Hırtık: Boğaz, gırtlak.

I.

Işkı dombalanmak: Merağı artmak, içi içine sığmamak.

K.

Kakınç olmak: Başına kakmak.
Kamanmak: Darda kalmak, sıkılmak.
Kara sakız: Zift.
Karkuç: Hotoz.
Kerme: Kergiç.
Kılt: Uç.
Kozmik: Kulube.
Kom: Ahır.
Kutlanmak: Kıskanmak.
Kurtulmak: Bitmek, tükenmek.
Külhan külü: Ocak küü.

L.

Loğ: Kar ve yağmurdan sonra toprak damları düzeltmekle kullanılan silindir şeklinde ve ortasında sapı olan büyük taş.
Lülü: Kıymetli bir taş.

M.

Mahreme: Havlu, örtü, peştemal.
Masta: Sivri bıçak.
Motil, mutil: Yatak.
Mumar: İnce kıl gibi yılan.

N.

Nalın: Takunya.
Narime: Kör
Nane muhtaç: Ekmeğe muhtaç, yoksul.
Neçe: Nice.
Nerekarı: İhtiyar kadın, teyze.

O.

Oğul: Evlât, çocuk. Hem kız hem de erkek çocuk için kullanılıyor.
Ortancıl: Ortanca.
Otarpak: Otlatmak.

P.

Peg: Yıkılmış ev yeri.
Pehlül: Saf, aptal.
Postik: Post.
Puçik: Yemeni, bir çeşit ayakkabı

R.

Remil: Fal.
Remilci: Falcı.

S.

Sakalına gülmek: Alay etmek.
Sarap: Kalbur.
Segmen: Seyis.
Sergi: Kilim, yaygı.
Serik: Küp ağzına kapanan deri parçası.
Sete: Kavun karpuz ve asma gövdesi.
Sitil: Kova.
Soyka: Fena.
Süldürgen: Çalı, çırpı.

Ş.

Şakirt: Öğrenci.
Şelve: Akı, gölge.

T.

Taka: Kerpiç dolap.
Tanışık: Tanıdık.
Tekmik: Tekme.
Teleklik: Bağ yapraklığı.
Telis: Çuval.
Teşt: Çamaşır leğeni.
Tirit: Et yemeği.
Toklu: Erkek. kuzu.
Tor: Ağ.
Torcu: Ağcı, balıkçı.
Tuluğ: Hayvan derisinden yapılan ve içine sulu şeyler konulan tulum.
Tuman: Şalvar.

U.

Urub Ölçek.

Ü.

Üremek: Havlamak.
Üsküre: Tas, kâse.
Ütmek: Yenmek.

Y.

Yaban tezeği: Yabani hayvanların pisliği.
Yad: Yabancı.
Yazı: Ova, kır.
Yazığı gelmek: Acımak.
Yazma: Örtü, yemeni.
Yelek: İbik.
Yelincek: Aceleci.
Yetik olmak: Vakıf olmak.
Yüzünü karalamak: Gayri meşru olarak evlenmek.

№ 0584

Fiatı 40.00 TL.